

Series II. — « ANALESTA OSBM » — Sectio III.
Серія II. — « ЗАПИСКИ ЧСВВ » — Секція III

S. JOSAPHAT
HIEROMARTYR

**DOCUMENTA ROMANA BEATIFICATIONIS
ET CANONIZATIONIS**

VOL. II.

1628 - 1637

COLLEGIT ADNOTATIONIBUS ILLUSTRAVIT NEC NON INTRODUCTIONE AUXIT

P. ATHANASIUS G. WELYKYJ OSBM

ROMAE 1955

PP. BASILIANI - PIAZZA MADONNA DEI MONTI 3

**SUMP TIBUS EX.MI D. CONSTANTINI BOHACHEVSKY, EP. TIT. BEROËN.
EIUSQUE EXARCHICI CONSILII (U. S. A.)**

ANALECTA ORDINIS S. BASILII MAGNI

SECTIO III

Series II. - « ANALECTA OSBM » - « ЗАПИСКИ ЧСВВ » - Серія II

Sectio III:

DOCUMENTA ROMANA ECCLESIAE CATHOLICAE
IN TERRIS UCRAINAE ET BIELARUSJAE
CURA PP. BASILIANORUM COLLECTA ET EDITA

BIO - et HAGIOGRAPHICA

S. JOSAPHAT

Vol. II.

1628 - 1637

LIBERALITATE EXCEL. MI D.D. CONSTANTINI BOHACHEVSKY
EIUSQUE EXARCHICI CONSILII EDITUM

ROMAE

Series II. — « ANALECTA OSBM » — Sectio III.
Серія II. — « ЗАПИСКИ ЧСВВ » — Секція III.

S. JOSAPHAT
HIEROMARTYR

DOCUMENTA ROMANA BEATIFICATIONIS
ET CANONIZATIONIS

VOL. II.

1628 - 1637

COLLEGIT ADNOTATIONIBUS ILLUSTRAVIT NEC NON INTRODUCTIONE AUXIT

P. ATHANASIVS G. WELYKYJ OSBM

ROMAE 1955

PP. BASILIANI · PIAZZA MADONNA DEI MONTI 3

SUMPTIBUS EX.MI D. CONSTANTINI BOHACHEVSKY, ÆP. TIT. BEROËN.
EIUSQUE EXARCHICI CONSILII (U. S. A.)

IMPRIMI POTEST

Romae, e Curia Generali Ordinis Basiliani S.ti Josaphat, die 15-VII-1955.

P. PAULUS P. MYSKIV
Protoarchimandrita - Superior generalis

IMPRIMATUR

Romae, e Vicariatu Urbis, die 27-VII-1955.

✠ **ALOYSIUS TRAGLIA**
Archiep. Caesarien. Vicesgerens

Ex.mus et Ill.mus D.D. Constantinus BOHACHEVSKY S.T.D.
 Archiep. tit. Beroënsis, Sōlio Pontificio Assistens, Comes Romanus,
 Exarcha Ap. Ucrainorum Catholicorum in U.S.A.

Ex.mus et Ill.mus D.D. Ambrosius SENYSHYN, O.S.B.M., D.D.
 Ep. tit. Mainensis, Coadiutor, Syncellus (absens)

V. Rev. SCHMONDIUK Josephus, S.T.L.

V. Rev. BATZA Josephus, Ph. B.

R. ADAMIAK Leo

V. R. KORNYLJAK Plato,

V. R. BABAK Nicolaus, M.A.

R. TRESZNEWSKY Alexander

V. R. GRESKO Demetrius

R. KLOS Basilius

R. HOLOWINSKY Basilius

CONSILIVM ADMINISTRATIVVM DIOECESANVM
 cum
 DIOECESIS CANCELLARIO

EXCELLENTISSIMO . AC ILLUSTRISSIMO . DOMINO
DOMINO . CONSTANTINO . BOHACHEVSKY
ARCHIEPISCOPO . TIT . BEROËNSI . SOLIO . PONTIFICIO . ADSISTENTI .
COMITI . ROMANO
S. T. D.
EXARCHAE . APOSTOLICO . UCRAINORUM . CATHOLICORUM . PHILADELPHIENSI
STATUUM . FOEDERATORUM . AMERICAE . SEPTENTRIONALIS

EIUSQUE . COADIUTORI
EXCELLENTISSIMO . AC REVERENDISSIMO . DOMINO
DOMINO . AMBROSIO . SENYSHYN
EPISCOPO . TIT . MAINENSI . D. D. SYNCELLO . ORDINISQUE . BASILIANI . ALUMNO

EORUMQUE . IN DIOECESANA . ADMINISTRATIONE . CONSILIARIIS
REVERENDISSIMIS . DOMINIS

JOSEPHO SCHMONDIUK, S. T. D. . CONSULTORI
JOSEPHO BATZA, PH. B. . CONSULTORI
NICOLAO BABAK, E. A. . CONSULTORI
DEMETRIO GRESKO . CONSULTORI
BASILIO KLOS . CONSULTORI
LEONI ADAMIAK . CONSULTORI
BASILIO HOLOWINSKY . OECONOMO
ALEXANDRO TRESZNEWSKY . SECRETARIO
PLATONI KORNYLJAK, S. T. D. PH. D. . CANCELLARIO
BENEVOLIS . « DOCUMENTORUM ROMANORUM » . FAUTORIBUS
MUNIFICENTISSIMISQUE . HUIUS . VOLUMINIS
FUNDATORIBUS

SIT • MONUMENTUM AERE PERENNIUS • . POSTERORUM . GRATA . MEMORIA

P R A E F A T I O

Tributo Ordinis Basiliani S. Josaphat suo Patrono debito primi voluminis editione persoluto, secundum iam apparet in lucem volumen eius vitae et beatificationis documentorum, liberalitate Hierarchae nostrae Ecclesiae apud exteros degentis optime meriti editum.

Et iuste quidem. Nam Sanctus noster omnium nostrum Religiosorum Saeculariumque est gloria. Eius vita omnibus exemplo, actiuitas vero tum claustrum tum eparchiam comprehendit. Ipse et monachus, et Archimandrita, et Coadiutor et demum Archiepiscopus insignis, nec non in vita monachali sanctus, in vita vero pontificali sine ullo dubio martyr est comprobatus.

Ulteriorum talis vitae documentorum editione Archiepiscopus Berouensis meritum sibi acquisiuit non paruum.

Pergratum sane nobis est volumen hoc anno MCMLV edere, anno millesimo ex quo terrarum ucrainarum principissa Olha baptismali lavacro est abluta, crucemque Christi regali imposuit prima vice diademati.

Gratia divina terrae nostrae iam inde ab annis mille data non fuit inanis, prout tota comprobat Ucrainae historia ipsaque vita et mors S. Josaphat.

Hodie cum haereditas spiritualis S. Olhae defendi debet sanguineo sudore confessorum et martyrum in terra ucraina, exemplum S. Josaphat maximi considerari debet momenti.

Sanguis martyrum — semen christianorum. Dictum hoc nostris etiam temporibus valet. Sanguis martyrum nunquam etiam in vanum profunditur. Ex tenebris luctarum exurgit sol veritatis et claror victoriae.

In nostro volumine argumentum clarum proponitur quomodo il-

la verba S. Scripturae ad effectum deducuntur in vita et morte S. Josaphat: « Iustorum autem animae in manu Dei sunt, et non tangit illos tormentum mortis ». (Sap, 3, 1)

Romae, die 11 Iulii 1955.

« ANALECTORUM OSBM » REDACTIO

Beatus Martyr Iosaphat Cuncuibus Archieps Polocen. Rus-
themus Ord. S. Basilij Magni à Scismaticis pro Xpi nomine, et
fide catholica, et pro Sancta potissimum vnione cum Ecclesia
Romana. Vitepsci trucidatus. 12. Nouembris 1623. clavis mintolij

DECRETUM

SACRAE CONGREGATIONIS RITVVM

in Causa Polocen. Beatificationis, & Canonizationis Beati Martyris
IOSAPHAT Archiepiscopi Polocen. Ordinis S. Basilij Magni.

OMMISSA dudum à Sanctissimo D. Nostro VRBANO Diuina Prouidentia Papa VIII° Sacrae Rituum Congregationi ad instantiam Serenissimorum Poloniz, & Succiaz Regum Sigismundi III. & Vladislai IV. necnon ad supplicationem Metropolitanorum, Archiepiscoporum, Episcoporum, Palatinorum, Principum, ac vniuersi Cleri, & Populi Catholici Regni Poloniz, Magnique Ducatus Lithuaniz, ac totius Russiz, necnon Venerabilis Ordinis Monachorum S. Basilij Magni Causa Serui Dei Iosaphati Archiepiscopi Polocensis eiusdem Ordinis S. Basilij pro Christi nomine, & fide Catholica, & pro sancta potissimum Vnionè cum Ecclesia Romana Vitepsci in Rutha Alba 12. Nouembris 1623. à Schismaticis trucidatu: illaque deinde per plures annos per eandem Sacram Cògregationem seruatis seruandis discussa, & examinata, auditis desuper etiam Theologis, Consultoribus, & Sanctae Fidei Promotore. Post obtentam prius ab eodem Sanctissimo D. N. sub die 27. Ianuarij 1629. specialem derogationem Decreti Sanctitatis Suae de non procedendo in causis Seruorum Dei ad effectum Canonizationis, & Beatificationis, aut Declarationis Martyrijs illis lapsis quinquaginta annis ab obitu illorum. Et praèuia sub die 2. Martij 1641. eiusdem Sanctissimi licentia ad vltiora in huiusmodi causa in Congregationibus ordinarijs procedendi, Referente Eminentissimo, & Reuerendissimo D. Ioanne Baptista tituli Sancti Eusebij S. R. E. Presbytero Cardinali Pamphilio nuncupato, proposita: Eadem Sacra Rituum Congregatio die 2. Martij 1641. censuit constare de validitate Processuum. Die vero 13. Septembris 1642. constare de Martyrio, & causa Martyrii. Die demum 2. Nouembris eiusdem anni constare etiam de miraculis. Ideoque Sacrae Congregationi videtur, si Sanctissimo D. N. placuerit, posse dictum Seruum Dei Iosaphatum Beatorum Martyrum Cathalogo adscribi, & ad solemnem ipsius Canonizationem quandocumque deueniri. Interim vero donec ad ipsam Canonizationem deueniatur, visum pariter fuit facultatem concedi posse, vt de eodem Martyre ab omnibus Monachis Ordinis S. Basilij vbiq; Terrarum existentibus, nec non in omnibus Ecclesijs, Diocesis, & Prouincijs Polocensis, ac totius Metropoliz Russiz à quibuscumque Sacerdotibus, tam secularibus, quàm Regularibus, Die Natalis ipsius 12. videlicet Nouembris, Officium, & Missa de Communi vnius Martyris Pontificis recitari respectiue, ac celebrari valeat, iuxta Rubricas Breuiarij, & Missalis Romani, necnon Graeci, seu Rutheni ab Apostolica Sede approbati. Quam Sacrae Congregationis sententiam Sanctissimus D. N. per me Secretarium ad se relata, presente ibidem Sanctae Fidei Promotore, die 14. Decembris 1642. laudauit, & approbauit, & Breue desuper in forma expediti mandauit.

Julius Episc. Tusc. Card. Sabellus

Loco ✱ Sigilli.

C. Paulinus S. Congr. Rit. Secr.

INTRODUCTIO

Processu Apostolico Polociae e Vitbesci an. 1628 confecto et Romam transmissio, nova incipit periodus in causa beatificationis S. Josaphat, eiusdem Processus nempe admissio et validitatis probatio.

Periodus haec usque ad annum 1635 perdurat. Causa huius morae in eo posita erat, quia Processus hic non in omnibus praescriptis a S. C. Rituum conformis fuit.

Agebatur imprimis de ipsa forma Processus, non vero de eius valore intrinseco vel credibilitate. Quaestio erat pure formalis, quae tamen in negotio tanti momenti non potuit non considerari.

Ex parte hac formali imprimis notabatur eius forma historica, non vero inquisitio iuridica per interrogatoria et responsa. Etiam si revera depositiones testium interrogatoriorum et articulorum sequebantur ordinem, tamen redactores finales harum depositionum, omissis singulis interrogatoriis, simplicem et continuam texerunt narrationem de vita et morte S. Josaphat. Simplici utique lectioni forma haec optime respondebat, sed non ita videbatur iudicibus rotalibus et S. C. Rituum, qui hac in causa iudicialiter et in forma procedere debebant.

Aliud punctum controversiae erant iuramenta testium, de quibus quoad quosdam tantummodo testes expresse notatum fuit eos iuramentum praestitisse.

Et demum ipsa ad Urbem transmissio quaedam desiderari relinquebat. Processus nempe officio respectivo traditus est a P. Nicolao Novak, Procuratore Ordinis Basiliani et Ecclesiae Ruthenae in Urbe, cui etiam hoc negotium a Metropolitana Kioviensi commissum fuit.

His praeprimis difficultatibus nitebantur tum adversarii tum defensores Processus eiusque validitatis. De hac proinde controversia plurima prostant documenta Romae confecta, quae publici facere iuris visum est nobis perquam necessarium.

Temporis progressu, ut hisce difficultatibus obvieniatur, obtentum est sanatorium Urbani PP. VIII decretum, quod tamen causae parum

profuit, et nonnisi attentum examen Processus ex parte Auditorum Rotae provocavit.

Interea, ut etiam ex alia parte difficultatibus obveniatur, fabricatus est Romae alius Processus an. 1629 (6. XI), et demum etiam ultimus et secundus romanus Processus an. 1632 (5. III). In processu anni 1629 examinati sunt 4 testes: P. Nicolaus Lancicius, S. J., famosus scriptor asceticorum librorum, qui tum Romae commorabatur, P. Nicephorus Losovskyj, OSBM, Alumnus Romanus, dein Diaconus et Alumnus Philon Tyszkiewicz, nec non Jacobus Oranskyj.

Sed etiam hic Processus variis laborabat defectibus, et imprimis defectu iurisdictionis specialis in Protonotario S. C. de Prop. Fide, Laurentio Cursio, qui eum confecit. Sanatio etiam huius defectus valde difficilis devenit, quia timebatur ne crearetur praecedens in his causis maximi momenti.

Ut salvanda salvarentur Procurator huius causae P. Novak institit pro fabricatione novi Processus an. 1632 (14. II), et obtenta facultate iudicibusque designatis Processus locum habuit mense Martio an. 1632. In hoc Processu examinati sunt 5 testes Romae degentes, et imprimis Joannes Franciscus Lancellotti, Nuntius Apostolicus Varsaviensis (1622-1627), dein iterum P. Nicephorus Losovskyj, et Gasparus Dzialinski, et Stephanus Cecinski, sacerdotes, nec non Dominus Jacobus Braniski. Revera Processus quoad ipsam formam opus considerari debet artis sed quoad momentum internum parum probat.

His perfectis expectabatur sententia Auditorum Rotae, quae tandem anno 1633-1635 Urbano VIII tradita est. In hac Relatione docte discutiebatur de Processuum validitate (pars I). de martyrio et causa martyri nec non eiusdem requisitis (pars II), de martyrio Servi Dei Josaphat (pars III) et de quibusdam miraculis (pars IV).

Tunc temporis Romae Episcopus Pincensis, Raphael Korsak commorabatur, qui de hoc negotio multum curavit, sed frustra. Nam an. 1635 (20. IX) novus Processus apostolicus auctoritate eadem fabricandus Polociae iniunctus fuerat novaeque Litterae remissoriales R. Korsak pro executione traditae sunt.

In patriam reversus causae Procurator iniunctum sibi opus non statim explere potuit, aliis distractus laboribus, et dein morte Josephi Velamin Rutskyj, Metropolitae Kioviensis, cui in Metropolia iure coadiutoriae successit, praepeditus. Solummodo anno 1637 (mense Augusto) Polociae nova testium depositio habuit locum.

In hoc novo Processu octo tantummodo testes examinati fuerunt, forma praescripta plene et perfecte observata. Depositiones, quae secundum interrogatoria et articulos in Litteris remissorialibus inser-

tos procedebant, in multis repetitionibus laborant. Dein Processui huic, lingua polonica, ruthena et latina exatrato, addita sunt alia plurima documenta, quae inde ab ultima apostolica inquisitione an. 1628 parata erant, nec non transumpta ex libris praetorialibus, opera a S. Josaphato scripta etc.

Processus hic Romam rite transmissus fuit, ubi apertus, examinatus et confirmatus est.

* * *

Et hic nostro volumini finem posuimus. Etiamsi Processus hic pro beatificatione S. Josaphat fundamentalis considerari debet, non tamen eius editio difficultatibus carebat, quae ex copiae originalis defectu proveniebat, quae non iam amplius Romae asservatur, sed Leopoli, ubi simul cum Archivo Procuratoris Generalis in Urbe translata est, quam hodie ob temporum et hominum iniquitatem nos prae manibus habere non potuimus. Inde, praeter partes Processus Romae in linguam latinam olim translatas, quae partes in pluribus prostant copiis in Archivo Secreto Vaticano, multum nobis profuit apographum P. Joannis Martinov, S. J., Parisiis, in Bibliotheca Slavica, conservatum, pro cuius consultatione nobis concessa hisce gratias agimus.

Exceptis vere paucis formulis vel fragmentis, plenus Processus hic prima editur vice.

Duobus his voluminibus maximam partem documentorum hagiographicorum S. Josaphat publici fecimus iuris. Haec tum beatificationi tum etiam canonizationi (1867) fundamento erant.

Dabit Deus, in tertio volumine alia etiam documenta an. 1637-1867, cum fontibus, bibliographia et indice nominum et rerum lectori trademus.

Faxit Deus, ne nobis nec vires nec liberalitas benefactorum in trilogia hac edenda desit.

FONTES ET ABBREVIATIONES

Quod spectat Fontes et Abbreviationes confer ea, quae habentur in volumine primo, in pag. xxvii-xxix. Alia hac in re necessaria in tertio et ultimo volumine lectori dare curabimus.

DOCUMENTA ROMANA BEATIFICATIONIS S. JOSAPHAT

VOL. II.

DOCUMENTA BEATIFICATIONIS AN. 1628-1637 INTER.

93.

Roma, 12 . I . 1629.

Processus beatificationis S. Josaphat tractari potest ex dispensatione Pontificis.

APF, *Scritt. rif. nelle Congr. Generali*, vol. 336, fol. 371, 380v.

Decretum de aperitione Processus Archiepiscopi Josaphat.

Sanctissimus D. N. mandavit tractari causam super sanctitate Archiepiscopi Polocensis non obstantibus Decretis, stante quod est Archiepiscopus graecus et quod univit Ecclesiam Rutenam, ita quod non potest transire talis dispensatio in exemplum.

F. Ful. Benignus, Secretarius.

* * *

Il Segretario della Congregazione de' Riti fa fede come Nostro Signore ha ordinato, che si tratti la causa sopra la santità dell'Arcivescovo Polocense, stante ch'egli è Arcivescovo greco, e ch'unì alla Sede Apostolica la Chiesa Rutena; di modo che tal dispensa non potrà passar in essemplio, etc.

Die 12 Januarii 1629. Cong. 103.

94.

Roma, 20 . I . 1629.

S. C. de Prop. Fide rescribit Nuntio, ad instantiam Regis Poloniae aperitionem Processus Servi Dei Dei Josaphat decisam iam fuisse, non obstante Decreto de non aperiendis processibus.

APF, *Lettere volgari*, vol. 8, fol. 17v.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 3, N. 12), p. 303.

A. G. WELYKYJ, *Litterae S. C. de Prop. Fide*, vol. I, Romae 1954, p.

Ad istanza di cotesti Serenissimi Re, e Regina,¹ e di questa S. Congregatione, N. Signore hà fatto gratia à Rutheni uniti che s'apra il processo della pia memoria dell'Arcivescovo Josaphat, non ostante che vi sia un Decreto della S. C. de Riti, che per 50 anni non si possono aprir questi processi, ad effetto di procedere inanzi nella Canonizatione; il qual Decreto, sicome difficultava grandemente il negotio, per esser stato fatto solamente tre, o 4 anni sono, cosi potrà significare à coteste Maestà, che straordinaria è stata la gratia, soggiogendole, che la medesima S. C. hà fatto in ciò la parte sua, sapendo d'incontrare il gusto delle Maestà Loro, etc.

Roma 20 Gennaro 1629.

95.

Roma, 20 . I . 1629.

S. C. de Propaganda Fide Janusio Skumin, Palatino Trocensi, ad petitiones eius benigne respondit, imprimis vero de beatificatione Servi Dei Josaphat, aliaque (excerptum).

APF, *Lettere latine*, vol. 1, fol. 199rv.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12), p. 199.

A. G. WELYKYJ, *Litterae S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p. 84, nr. 130.

Janusio Skumin Palatino Trocensi, Rutheno unito.²

Relatis in S. Congregatione de Prop. Fide, coram Sanctissimo habita, literis Dominationis Tuae Ill.mae, Sanctitas Sua petitionem tuam benignissime excipiens, ad primam dixit annuendum esse Ruthenis unitis, ut Processus p. m. Josaphat Archiepiscopi Polocensis aperiretur, non solum ut constare possit, an canonicè compilatus fuerit, quem admodum factum est de Processu p. m. Patris Fidelis, Cappucini, ab Hereticis in Rhaetia ob catholicam fidem crudeliter interfecti, pro cuius canonizatione simul cum memorato Archiepiscopo Josaphat ab eadem Sacra Congregatione fuerat facta instantia; sed etiam ut in ipsius Josaphat Canonizatione ad ulteriora procederetur, idque non

¹ Sigismundus III (1587-1632) et Regina Poloniae Constantia (1605-1631).

² Janusius Skumin Tyszkiewicz, Palatinus Trocensis in Lithuania, dein Palatinus Vilmensis (ab an. 1640). Antea vero erat Capitaneus Braclaviensis, et ab anno 1621 Palatinus Mstislaviensis. Obiit die 27.VI.1642.

obstante S. Congregationis Rituum Decreto, quo sancitur, ut canonizandorum Processus per 50 annos clausi permaneant, quae gratia sicut maxima est, et sine exemplo (nam similis gratia neque Imperatori, neque Regibus, neque magnis Christianitatis Principibus, Sanctitatem Suam de ea vehementer urgentibus, post praefatum Decretum concessa fuit), ita a Ruthenis unitis excipienda est, ut non sine peculiari gratiarum actione a Sanctitate Sua sit recognoscenda.

Ad 2-am de Altari privilegiato in sacello...

Ad 3-am vero, et postremam de indulgentia plenaria pro sacello...

Interim Dominationi Tuae Ill.mae cuncta fausta ab Omnipotenti Deo precantes, Sanctam Unionis Ruthenorum propagationem plurimum zelo, et charitati tuae commendamus.

Roma die 20 Januarii 1629.

96.

Roma, 20 . I . 1629.

Nuntius Apostolicus certioratur de aperitione Processus Beatificationis S. Josaphat in via extraordinaria.

APF, *Lettere volgari*, vol. 8, fol. 17v.

Al Nuntio di Polonia.

Ad istanza di cotesti Serenissimi Rè, e Regina, di questa S. C., N. Signore ha fatto gratia à Rutheni uniti che s'apra il processo della pia memoria dell'Arcivescovo Josaphat,³ non ostante, che vi sia un Decreto della S. C. de Riti, che per 50 anni non si possino aprir questi processi, ad effetto di procedere inanzi nella Canonizatione; il qual decreto, sicome difficultava grandemente il negotio, per esser stato fatto solamente tre o 4 anni sono, così potrà significare à coteste Maestà, che straordinaria è stata la gratia, soggiogendole, che la medesima S. C. ha fatto in ciò la parte sua, sapendo d'incontrare il gusto delle Maestà loro, etc.

Roma 20 Gennaro 1629.

³ Agitur de Processu fabricato anno 1628, in civitate Polocensi et Vitebscensi. Cfr. vol. I, a pag. 79 sq.

97.

Roma, 27 . I . 1629.

Memoriale pro transmissione processus remissorialis ad S. Rotam pro examine.

ARCH. S. C. RITUUM, *Memoriali*, (27 . I . 1629).

Ill.mi et Rev.mi Signori.

E' stato fabricato il processo auctoritate apostolica⁴ e già presentato à questa Sacra Congregatione sopra il martyrio del Servo di Dio Josaphat, vescovo Polocen. Per tanto le Maestà di Polonia, Vescovi e clero, et il popolo di Polonia supplica le Signorie VV. Ill.mae degnarsi trasmetterlo alla Sacra Ruota con ogni facultà necessaria et opportuna, essendo mente di Sua Santità che in questa causa tanto pia si vada avanti trattandosi di Vescovo Martire et che hà unito la Chiesa Greca con la Latina et di persona di grandissimo concetto di santità oltre il Martirio etc.

retro: All'Ill. e Rev.mi Signori, li Signori Cardinali della Sacra Congregatione de Riti.

Per la causa del Servo di Dio Josaphat, Vescovo Polocen., martirizzato per la fede di Cristo.

Torres.

Allegatum in folio separato: Decretum Sac. Congr. de Prop. Fide habitae coram SS.mo die 24 novembris 1628.

98.

Roma, 27 . I . 1629.

S. C. Rituum Processum Polocensem ex anno 1628 aperiri iussit, de mandato SS.mi D. N.

ARCH. S. C. RITUUM, *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, f. 402-3.

Polocen. et Ruthen.

In causa Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocen. et Ruthen., martyrium pro Christi Fide ab Haereticis passi, et D. N. mandavit

⁴ Cfr. vol. I, pag. 79-221. diebus 20.III.1628 sq.

aperiri Processus auctoritate Apostolica fabricatos, et ad ulteriora in qualibet Congregatione procedi, non obstante Decreto, quod non possit agi de Canonizatione cuiusquam, nec etiam Martyris, nisi sint lapsi anni quinquaginta a die obitus, vel martyrium passi, attento, quod ultra instantiam, et enixam supplicationem Regis, Antistitum, Procerumque omnium Regni Poloniae, fuit hic Servus Dei Archiepiscopus in Graecia, univit Ecclesiam Graecam cum Latina et pro Christi fide passus est, quae omnia Sanctitas Sua mandavit annotare, et dignoscantur causae quibus mota fuit ad id faciendum et ne trahatur in exemplum.

Die 27 Januarii 1629.

99.

Roma, 22 . IX . 1629.

Sanatio Processus Polocensis anni 1628 petita a SS.mo Domino conceditur et ut ad ulteriora procedatur.

ARCH. S. C. RITUUM, *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, f. 425-6.

Polocen.

Cum in Processibus⁵ auctoritate Apostolica fabricatis super martyrio Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocen. et Ruthen. comperti fuerint plures defectus contra formam, et interrogatoria praescripta in remissorialibus, fuit supplicatum pro illorum sanatione, stante quod Processus sint facti in partibus longinquis, ubi non potest de facili haberi copia Peritorum ad dictos Processus, ut requiritur, formandos, et tractatur de causa Martyrii huius Servi Dei, qui univit Ecclesiam Graecam cum Latina, et est optime meritus de fide catholica, ex quo effudit pro ipsa proprium sanguinem, et martyrio affectus est. Et S. Congregatio, attentis narratis, censuit posse sanari defectus, si SS.mo placuerit. SS.mus annuit.

Die 22 septembris 1629.

100.

Roma, 6 . XI . 1629.

Processus romanus primus in causa beatificationis S. Josaphat.

ASV, ARCH. S. C. RITUUM, *Processus*, vol. 2289, nnn.

⁵ Agitur semper de uno eodemque Processu, fabricato vero in duabus civitatibus, Polocensi et Vitebscensi, constante pluribus actionibus seu sessionibus.

Polocen. Canonizationis Gloriosi Martyris Josaphat Cuncevitij.
Ordinis Sancti Basilii et Archiepiscopi Polocen.
Processus Romae auctoritate Apostolica fabricatus.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

Praesenti publico instrumento cunctis ubique pateat evidenter et sit notum, quod Anno a Nativitate eiusdem Domini M. D. C. XXIX, Indictione XII, Die vero sexta mensis Novembris, Pontificatus autem SS.mi in Christo Patris et D. N. D. Urbani divina providentia Papae VIII, anno eius septimo.

Coram me infrascripto Prothonotario Apostolico de participantibus ac maioris Praesidentiae Abbreviatore, nec non Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Prothonotario, ad excipienda dicta testium in causis martyrum electo in vim decreti, ac facultatis mihi et successoribus meis in officio concessae tenoris infrascripti, videlicet:

Decretum pro B. Maria Prothonotario Sanesio, editum die prima Junii proxime praeteriti, fuit pro R. P. D. Antonio Sancta Crucio, eiusdem Sanesii in Sacra Congregatione successore, additis quibusdam, expeditum prout sequitur:

Relatis iis quae Ill.mis Cardinalibus Bandino, et Marcomontio inserenda visa sunt in peculiari Brevi expediendo pro R. P. D. Antonio Sancta Crucio, Sacrae Congregationis Prothonotario, SS.mus mandavit ut narrata breviter antiqua septem notariorum Clementis Primi ad conscribenda martyrum gesta institutione, eidem R. P. D. Sancta Crucio, et in eius locum successoribus Prothonotariis eiusdem Congregationis in perpetuum facultates infrascriptae concedantur.

Primo. Ut facilius, ac certius relationem in eadem Sacra Congregatione facere valeat de gestis martyrum, qui quocunque in loco Orbis terrarum a die institutae Congregationis de Propaganda Fide passi sunt, aut in futurum patientur, testes in Romana Curia repertos aut reperiendos de praedictis gestis informatos recipere, et examinare possit, eorumque examina seu Processus in publicam, et authenticam formam redigere, et examinibus et processibus praedictis ab eo subscriptis plena fides, sicut praedictorum septem Notariorum a Clemente Primo praefato institutorum attestationibus, et scripturis habeatur.

2º. Quod de praedictis gestis martyrum scripturas quascumque undequaque Romam allatas examinare, et illas, cum opus fuerit, in Curia recognosci facere per habentes notas manus, et sigilla in eadem Curia repertos.

3º. Quod quarumcumque scripturarum ad martyrum gesta pertinentium, quae ad eius manus pervenient, transumpta conficere, illaque auctoritate possit, et valeat, transumptisque praedictis ab eo

subscriptis, et subsignatis plena fides sicut originalibus penes ipsum existentibus adhibeatur.

Franciscus Ingolus Secretarius. (+) Loco sigilli.

Comparuit Adm. R. P. Nicolaus Novacius,⁶ Ruthenus, sacerdos, Religiosus Ordinis S. Basilii, Procurator ad infrascripta peragenda specialiter constitutus per litteras patentes cum sua subscriptione et sigillo sub data Wilnae anno 1628, die 15 Aprilis, a Rev.mo P. Josepho Velamin Rutschi,⁷ Metropolita Chioviensi totiusque Russiae, prout de dicto mandato procurae docuit coram me, quod ad effectum hic inserendum mihi consignavit tenoris infrascripti, videlicet.

Mandatum Procurae in persona D. Nicolai Novatii.

In Dei Filio sibi dilecto adm. R. P. Fratri Nicolao Novacio, nostrae Religionis Ordinis S. Basilii Sacerdoti, Josephus Velamin Rutschi, Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Chiovien. totiusque Russiae Metropolita etc.

Cum in dies magis magisque post susceptum pro primatu Divi Petri ac defensione Sanctae Romanae Ecclesiae martyrium ab Haereticis, et Schismaticis a Dei Servo, et glorioso martyre Josaphat Chuncевичio. Archiepiscopo Polocensi, nostri Ordinis, fama sanctitatis, heroicarum virtutum, et miraculorum ubique dilatetur, ita ut non solum a Nobis, sed etiam ab omnibus Christi fidelibus Regni Poloniae habitus fuerit, et in dies magis ac magis pro sancto, et vero Dei martyre habeatur, et reputetur, quae fama sanctitatis non solum in vita sed etiam post mortem multis, et gravissimorum hominum iudiciis, etiam divinis, ut pie creditur, testimoniis comprobata fuit, nec solum eius sepulchrum, sed etiam multa, in quibus aliquamdiu vixit, loca magni fidelium coetus pie frequentent, et multa se per eundem gloriosum martyrem a Deo Omnipotenti supra vires naturae beneficia impetrasse testantur, Nos enim ad haec omnia respicientes, et ne fama sanctitatis, heroicarum virtutum, martyrii pro defensione Summi Apostolatus suscepti, ac opinionem miraculorum tanti Servi Dei cursu temporis pereat, ideo illius solemnem Beatificationem seu Canonizationem a Sancta Sede Apostolica petendam esse decernimus. Teque admodum R. D. P. Nicolaum Novatium, nostri Ordinis Sacerdotem, cuius fidelis industria in Domino nobis perspicua est, in procuratorem, actorem, factorem, et huiusmodi causae gestorem constituentes, et propterea quascumque litteras remissoriales et compul-

⁶ Nicolaus Novak, Basilianus, Primus Procurator Negotiorum Ecclesiae Unitae (Ruthenae) et Ordinis Basiliani in Urbe (1626-1633). Cfr. « *Analecta OSBM* », Ser. II, Sec. II, vol. I, fasc. 1.

⁷ Metropolita Kioviensis (1613-1637).

soriales, ad instantiam nostram tam a Sacra Rituum Congregatione, quam a Sacra Rota obtinendas, expediendasque, omnesque actus in huiusmodi causa opportunos, et tibi bene visos faciendos, testesque, instrumenta, et documenta ac iura quaecumque deducenda, inducenda, alleganda, et producenda, eosdemque testes examinari, et eorum dicta, et depositiones ac etiam iura praedicta ad probandum recipi et admitti petendi et faciendi, de notario, seu notariis concordandi, omniaque alia acta pro dicta Beatificatione, et Canonizatione obtinenda, facienda, unum quoque vel plures tam in Urbe, quam alibi, ubicunque locorum opus fuerit, procuratorem seu procuratores loco tui cum simili, aut limitata potestate substituendi, eumque vel eos revocandi toties quoties tibi visum fuerit expedire. Tibique etiam in hac causa auctoritatem nostram ad omnia quae erunt pro Beatificatione et Canonizatione procuranda communicamus. In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti.

Datum in Palatio nostro Archiepiscopali Wilnensi^s anno 1628, die vero 15 mensis Aprilis.

Josephus Velamin Rutschi Metropolita Chiovien, totiusque Russiae has literas procurae in negotio Canonizationis Servi Dei Josaphat subscribo manu propria. Locus (+) sigilli.

Qui mihi exposuit et in Sacra Congregatione de Propaganda Fide Servum Dei Josaphat Chuncevitium pro S. R. E. exaltatione, et Summi Pontificis reverentia a Schismaticis fuisse martyrii palma insignitum, et quia hic in Urbe sunt nonnulli testes qui testimonium veritatis supradictae praestare possunt, ideo instanter, et instantissime petiit, et instetit, ut dicta testium exciperem, servatis servandis, super infrascriptis interrogatoriis et articulis, iam in Sacra Rituum Congregatione productis et exhibitis, quod mihi, Prothonotario Apostolico, tradidit et consignavit, tenoris sequentis, videlicet:

(*Interrogatoria*)

1. Moneatur quilibet testis de gravitate periurii, praesertim in similibus causis Canonizationis prout est ista super qua est examinatus.
2. Interrogatur de nomine, cognomine, patria, aetate, et exercitio.
3. An unquam fuerit excommunicatus, et an sit confessus peccata sua, et sacram sumpserit Eucharistiam tempore Paschatis.
4. An fuerit instructus quomodo debeat deponere, et quomodo hunc accesserit ad se subiendum eidem examini, an citatus et requisitus, an vero ex se.

^s Revera Metropolitae Kiovienses residebant in Lithuania, saepe saepius in civitate Vilmensi, quae erat caput Lithuaniae.

(Articuli)

Admodum Rev.dus Nicolaus Novacius, Sacerdos, Religiosus Ordinis S. Basilii. Ut clarius liqueat, et constet de sanctitate vitae, martyrio, et causa martyrii, ac miraculis Servi Dei Josaphat Chuncevitii Archiepiscopi Polocensis tam suo nomine procuratorio quam ad instantiam S. Congregationis de Propaganda Fide, ultra iam allatos per Abbatem Victorium Accurensem Maronitam in huiusmodi causa, de novo articulos infrascriptos dat, facit, exhibet, et producit ad quos probandum in Curia, et extra ac ubique locorum admitti petit, et instat citra tamen onus superfluae probationis de quo etc. non solum etc. sed omni alio meliori modo, et repetitis, et reproductis loco articulorum omnibus et singulis iuribus, et processibus, tam auctoritate ordinaria quam apostolica factis, et aliis quibuscumque tam de iure, quam de stilo repetendis, ex quibus clare constare dicit de sanctitate vitae, heroicis virtutibus, martyrio, et causa martyrii ac miraculis dicti Servi Dei Josaphat ad effectum de quo agitur, et ad abundantiore cautelam iura iuribus addendo, ut clarius liqueat de martyrio, et causa martyrii, instat interrogari testes super infrascriptis articulis.

1. An sciat Dei Servum Josaphat Chuncevitium Archiepiscopum Polocensem fuisse in mundo natum ex catholicis parentibus, et legitimo matrimonio, fuisseque baptizatum, et in fide catholica educatum, eandemque fidem semper usque ad mortem retinuisse,⁹ et quomodo sciat, et an de hoc sit publica vox et fama, publicum et notorium, et communis opinio, et reputatio palam etc.
2. An sciat ipsum fuisse monachum religiosum Ordinis S. Basilii,¹⁰ in eaque Religione sanctissime vixisse, et fuisse ornatum omnibus virtutibus christianis, theologicis, et moralibus, in eisdemque virtutibus eo magis eluxisse in toto tempore postquam fuit assumptus ad Archiepiscopatum Polocensem,¹¹ et quomodo sciat, et an de hoc sit publica vox et fama, et communis opinio et reputatio.
3. An sciat dictum Dei Servum totum intentum fuisse ad fidei catholicae propagationem et S. R. E. exaltationem, et ut omnes Schismatici, et Haeretici debitam Summo Pontifici obedientiam deferrent et cum S. R. E. in perpetua unione manerent, eosque monitis, verbo, et exemplo diu noctuque instruxisse, ut salvarentur, et ut Catholici, et Uniti eo magis in fide stabilirentur, quotidie eos consolaretur, eorum confessiones audiendo, zelose concionando et ser-

⁹ Interfectus die 12.XI.1623, in civitate Vitebscensi.

¹⁰ Ingressus est Ordinem Basilianum in monasterio Vilnensi SS. Trinitatis anno, ut videtur, 1604.

¹¹ Anno 1617. Ingressus est Polociam die 9.I.1618. Cfr. vol. I, pag. 115-118.

monibus et diversis sanctis monitis exhortando, quod fuit et est, etc...

4. An sciat quod post exactos in Religione quindecim annos, dum esset Superior Ordinis Wilnae, cum summa omnium acclamatione et laetitia invitatus assumptus fuit in Archiepiscopum Polocensem, de quo fuit, erat, et est publica vox et fama, palam etc.
5. An sciat quod in universa sua Dioecesi Servus Dei Schismatis pestem late grassantem invenit, quam intra duos annos non exiguo labore non solum sedavit, sed extinxit, de quo fuit et est publ.
6. An sciat quod ecclesiam Cathedralem Polocensem fere collabentem et totum Clerum suae Dioecesis reformavit, et totam civitatem Polocensem ad Unionem, et fidem catholicam reduxit, Synodos singulis annis celebravit, quod fuit, et est verum etc...
7. An sciat quod bona Ecclesiae Polocensis, a variis direpta, summa industria et iustitia recuperavit, et dictam Ecclesiam proventibus, ac aedificiis ampliavit.
8. An sciat quod Erro quidam, qui Patriarcham Hierosolymitanum se vocans¹² in fines Regni Poloniae venit ex Moschovia, Pseudoepiscopum pro Metropolita Chioviensi, et alios Pseudoepiscopos pro omnibus Episcopatibus ruthenis, qui tunc suos legitimos Episcopos Catholicos habuerunt singulos pro singulis ordinavit; inter caeteros vero pro Polocensi Meletium Smotricium,¹³ qui confestim per totam Dioecesim Polocensem ad Unionem conversis nedum in ea perfecte firmatis scripsit literas, ne Josaphat verum illegitimo pastori, haeretico, et papistae, sed sibi legitimo, et orthodoxo praesentent obedientiam, cum quibus literis ministros Sathanae, monachos schismaticos, et sacerdotes saeculares itidem schismaticos misit, qui omnes ab obedientia Servi Dei (qui tunc Varsaviae erat in Comitibus Ecclesiae et Unionis firmandae causa) avocarunt, ita ut omnes post haeticum Antistitem abierint, eique obedientiam praestiterint, illum ad Episcopatum ad se venire desiderantes, verum Pastorem pellere constituentes et an de hoc sit publica vox etc...
9. An sciat quod bonus Pastor audendo tristem et inopinatum nuntium accurrit ad ovile, a rapacibus lupis dispersum, et non cadens animo, ut verus pastor, deperditas oves quaerit et ad munitum ovi-

¹² Theophanes, qui anno 1620 Moscovia rediens Kioviae clam Hierarchiam novam non unitam instituit, mense, ut videtur, Augusto.

¹³ Meletius Smotryckyj, vir suis temporibus famosus, Polemista anticatholicus et dein (ab an. 1627) catholicus. Scripsit opus maximi momenti scil. « *Threnos* » (1610). Dein, catholicus factus, multa scripsit in defensionem veritatis catholicae. Opus huius periodi principale considerari potest eius « *Apologia peregrinationis in Oriente* » (1628). Cfr. opus recentius S. S. SABOL, OSBM, *De Meletio Smotryckyj, Polemista anticatholico*, Romae 1951.

le reducit, et quidem Polociae multum profecit, in aliis tamen civitatibus et praesertim Vitepscii parum, quinimo quod haec sola civitas contra totius Regni potestatem aedificavit duas ecclesias, et in illis introduxit sacerdotes a Meletio Pseudopiscopo ordinatos, qui populum contra legitimum pastorem concitarent, et Unionem labefactantes in Schismate continerent, et an de hoc sit publica vox etc.

10. An sciat, quod Servus Dei cupiens praedictis quoque ovibus succurrere, Vitepscum ivit, quem Cives hilari, sed simulato vultu venientem pastorem susceperunt ad dirimendas quasdam eorum dissensiones arbitrum constituere simularunt, et interim eum interficere cogitarunt, et an de hoc sit publica...
11. An sciat quod die 11 Novembris 1623 instruxerunt Vitepscenses quendam sacerdotem schismaticum, qui contumeliose convitiis et iniuriis Servum Dei coram familia illius insectaretur, dicentes inter se vel sacerdotem percutient, vel in carcerem mittent, et sic habebimus occasionem occidendi Episcopum, et an de hoc sit publica vox et fama...
12. An sciat quod scelestus sacerdos impium consilium ad effectum perduxit, et a familia Servi Dei ad carcerem missus, et mox iubente Servo Dei illaesus dimissus fuit, et nihilominus Schismatici, licet viderent sacerdotem dimissum et illaesum, vociferantes non sibi opus esse sacerdote sed Episcopo maximo cum impetu dantes signa tumultus per pulsum campanarum in omnibus ecclesiis Curiam Archiepiscopalem aggressi fuerunt, a qua repelli potuerunt, nisi Servus Dei prohibuisset familiae, ne quemquam laederent; ideo illi ardentius insteterunt, et fracta ianua multis vulneribus familiam affecerunt, et praesertim Archidiaconum Servi Dei, quem iam mortuum putantes in caemeterio reliquerunt, et an de hoc sit publica...
13. An sciat quod ad tam crudelem vulnerum inflictionem familiae dictus Dei Servus ex oratione, quam in quodam penetrali eius domus in terra provolutus ad Deum effundebat, tanquam e somno experrectus ad sicarios occurrit, signoque crucis illos signans dixit: Cur filioli sic affligitis famulos meos innocentes, si quid contra me habetis, ecce adsum; obstupuerunt omnes, et a cede parumper se abstinerunt, nullusque ausus est loqui, et nemo ex circumstantibus manum in illum immittere, de quo fuit et est publica...
14. An sciat quod duo per mediam turbam de foris irruentes in ipsum met sanctum Antistitem manus iniecerunt, quorum alter innocentem Pontificem in fronte supra oculum percussit et in terram deiecit, alter securi oblonga, alebarda vulgo nuncupata, sacrum corpus dissecuit, ac denique alii omnes totum corpus confoderunt, et contunderunt, ut vix forma hominis in facie remanserit, cumque

illum mortum esse existimarent ad alios furorem suum converterunt, et cum vidissent Sanctum Antistitem manum movere statim ipsum arripuerunt extraxeruntque ex atrio in aream, et ibi duplici globo bombardae percussum occiderunt, de quo fuit...

15. An sciat quod canem gloriosi Martyris, qui latratu, et morsu suo a corpore Domini sui illos sacrilegos arcebat, supra corpus Archiepiscopi dissecuerunt, et eius sanguine in maius ludibrium sacrum corpus foedarunt, et in viam publicam extraxerunt, ibique denudatum ad omnes irrisiones, et opprobria exposuerunt, ad quod concurrerunt non tantum viri et pueri, sed etiam senes, foeminae et vetulae, illud pedibus calcantes, barbam, et capillos evelientes, in faciem expuentes, super illud sedentes, vinum quod ipsi vocant crematum bibentes, his et aliis ignominiiis et iniuriis sacratum corpus afficientes, suam sitim explentes in ipsum Episcopum debacchati tanquam a triumpho discesserunt, de quo fuit, erat et est etc...
16. An sciat quod sicarii praedicti cadaver martyris Antistitis spolian-tes cilicium loco indutii invenerunt, propterea Episcopum se occidisse non credebant, sed alium quempiam monachum pro Episcopo interfecisse existimabant, dicentes: Archiepiscopum tenuibus indusiis ex tela factis uti consuevisse, adduxeruntque nonnullos famulos, quod captivos tenebant, et ab eis exquirunt num Dominus ipsorum esset quem occiderunt, et quem indutum invenerunt, affirmant famuli illum esse Dominum suum Archiepiscopum, de quo fuit et est publica vox et fama etc...
17. An sciat, quod cum iam Schismatici cognovisse vere Antistitem illum fuisse, quem trucidaverunt, sacrum Martyris corpus, alligato ad pedes fune solo cilicio tectum, contumeliose per plateas traxerunt, et denique ad supercilium montis alti ac valde ardui civitatis tractum ex eo praecipitarunt, vociferantes: Ferma te, Episcope. ferma te. His vero non contenti corpus in scaphulam positum in locum fluminis magis profundum appenso eius cilicio ad modum sacci lapidibus repleto, ac alligato grandi saxo ad pedes submer- serunt, ut nullus Catholicus inde postea extrahere corpus Martyris posset, de quo fuit et est...
18. An sciat quod post haec Magistratus Castrensis et alii Catholici et pii homines, magna adhibita diligentia, corpus Martyris in flumine exquisiverunt, et tandem ad perpetuam Schismaticorum confusionem, omnium Catholicorum laetitiam sexta die corpus ex aquis visu pulcherrimum extraxerunt, et honorifice in ecclesia arcis murata per Magistratum Castrensem collocarunt, de quo fuit et est publica vox et fama...
19. An sciat quod paulo post a Clero ecclesiae Cathedralis Polocensis et Nobilitate illius districtus per flumen Duna, civium magna ca-

terva comitante, sacrum corpus deductum est, ac tandem, dum Polociam adducebatur, ingens hominum multitudo omnis aetatis, ac sexus cum lachrymis ac planctu venienti Martyri occurit, instrumenta martyrii illius, cilicium, lapides, et funes, quibus adstrictus per plateam raptatus, et in flumen proiectus fuerat deferentes, ac tandem, videntibus ipsis Schismaticis, in ecclesia Cathedrali ab ipso Martyre extracta collocatum, et omnibus ad videndum expositum per quatuor menses absque ulla mutatione et corruptione permansit, quod fuit etc...

20. An sciat quod magnus gemitus auditus fuit Vitebci dum corpus Servi Dei Vitepsco Polociam deferretur, parricidis peccatum suum deflentibus, graves Dei poenas ob delictum timentibus, principalioribus parricidis maledicentibus, Servum Dei sanctum, iustum, pium, innocentem vocantibus et ad tumbam eius properantibus, quod fuit et est verum...
21. An sciat quod eadem die qua Sanctus morte occubuit a Polocensibus quorum civitas viginti quatuor leucis Polonensibus distat Vitepsco visa fuit columna lucida supra Vitepscum post submersionem Martyris, quod fuit et est...
22. An sciat mortem Servi Dei saepius in diversis locis a Schismaticis fuisse intentatam ob fidem catholicam, et Unionem sum S.R.E. quod fuit et est...
23. An sciat multos Haereticos et Schismaticos ad fidem catholicam fuisse conversos, quod fuit et est verum...
24. An sciat ipsum vere mortum esse martyrem pro fide catholica Romana, et martyrium desiderasse, ac in isto desiderio usque ad mortem perseverasse, ovibusque suis, quas in maximo numero ad unionem ecclesiasticam adduxit, et alios Catholicos in orthodoxa fide confirmasse, et non solum articulos fidei in civitatibus publice docuit ignaros erudiens, sed etiam in tota sua dioecesi diu noctuque intentus erat ut Haereticorum, et Schismaticorum perversitates extirparet, quod fuit et est...
25. An sciat ipsum in vita fecisse aliqua miracula, et quaenam sint, et an de hoc sit publica vox et fama etc...
26. An sciat ipsum semper habitum, tentum et reputatum fuisse ante et post martyrium pro sancto et publice et palam ab omnibus nunc haberi, teneri, et reputari verum martyrem et sanctum sine ulla controversia, et dubitatione, et quomodo sciat, et an de hoc sit publica vox et fama etc...
27. An sciat post eius mortem aliqua miracula accidisse aliquibus, qui ad auxilium seu ad reliquias huius Servi Dei recursum habuerunt et quaenam sint, et an acciderit aliquid miraculosum, et an de his sit publica vox et fama...
28. An sciat multos Christi fideles habere peculiarem devotionem er-

ga ipsum, et solere sese commendare eius intercessioni apud Deum eius imagines in veneratione habuisse, et habere, et ut sanctum, et martyrem Christi gloria in caelo fruentem adorare, et quomodo sciat, et an de hoc sit publica etc...

29. An occurrat ei aliquid dicendum de heroicis virtutibus, martyrio, et causa martyrii, et an de supradictis sit publica vox et fama...

(Citatio contra testes ad se examinandos).

Coram me Laurentio Corso, Prothonotario Apostolico de participantibus, ac maioris Praesidentiae Abbreviatore, nec non Sacrae Congregationis de Propaganda Fide a SS.mo D. N. Papa Urbano VIII Prothonotario electo, eisdem anno, indictione, et Pontificatu quibus supra, die vero X mensis Novembris, pro Adm. R. P. D. Nicolao Novacio supradicto, huiusmodi causae principali Procuratore, contra infrascriptos videlicet Ad. R. P. Nicolaum Lancicium, Theologum, Sacerdotem Societatis Jesu, Rectorem Collegii Cracoviensis, R. P. Nicephorum Lososki, Sacerdotem ruthenum, Ordinis S. Basilii, et R. P. Philonem Tiskiewicz, Diaconum ruthenum dicti Ordinis nec non D. Jacobum Oranski, D. Julius Marsitellus SS.mi D. N. Papae Cursor retulit in scriptis, se die nona praesentis mensis Novembris eosdem ut supra personaliter citasse ad iurandum de perhibendo testimonium veritati in huiusmodi causa, et se examini subiciendum super articulis sive materiis articulatis in actis datis, et tota causa praesenti pro die X^a Novembris praesentis anni hora 20, in Palatio mei, in platea Farnesiorum, et respective in capella ubi sacrum Missae sacrificium celebratur, loco per me pro examine electo, alias videndum gravari, et contra ipsos decerni, et relaxari mandatum etc. et sic singulis diebus usque ad perfectionem examinis.

Relatione facta comparuit idem citra etc., et petiit et obtinuit gravari ut supra, et relaxari mandatum executivum, nisi ad primam diem cum intimatione.

Eisdem anno, indictione, et Pontificatu quibus supra, die vero X^a Novembris examinatus fuit Romae in causa martyrii Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocensis, Ordinis Sancti Basilii, in Palatio mei etc. et respective in capella seu oratorio ubi sacrum Missae sacrificium celebratur.

Hic praeire debebat depositio testis iuxta interrogatoria, vide illa post subscriptionem testis.

R. P. Nicolaus Lancicius, sacerdos Theologus Societatis Jesu.¹⁴ ae-

¹⁴ Famosus scriptor asceticus, qui multa relinquit opera. Natus an. 1575, in confessione Calviniana. Dein sub influxu P. Skarga ad fidem catholicam conversus. Anno 1592 ingressus est Societatem Jesu. Postea docuit linguam hebraicam et

tatis suae annorum 55 incirca, testis citatus, cui delato iuramento veritatis dicendae prout iuravit tacto pectore dixit et deposuit prout infra videlicet:

Ad 2. m: Scio illum fuisse monachum religiosum Ordinis S. Basilii, et in hoc Ordine sancte vixisse, quia in hoc Ordine existentem illum vidi, et novi Vilnae ab anno 1607 et deinceps, et ex moribus illius et fama optima de illo tanquam de viro sancto agnovi talem fuisse, qualis dicitur esse in hoc articulo.

Ad 3. m: Scio talem fuisse qualis dicitur in articulis, tum ex conversatione cum illo, tanquam mihi noto, et dum privatam vitam ageret in monasterio SS.mae Trinitatis Vilenensi et dum postea esset Archiepiscopus Polocensis, tum ex publica voce et fama.

Ad 4. m: Vidi illum et monachum Vilnae, et post multos annos Varsaviae Archiepiscopum Polocensem, quo venerat ad Generalia Regni Poloniae Comitata cum suo Metropolita, viro sancto, et aliquot aliis Episcopis seu Archiepiscopis ruthenis ritus graeci, unitis tamen cum S.R.E. Quo tempore Comitiorum cum Episcopi rutheni uniti gravissimam persecutionem paterentur a Schismaticis et Haereticis, varias calumnias obiicientibus, ex odio Unionis cum S.R.E. et ex Ser.mi Regis Poloniae Sigismundi tertii, ac Comitiorum Regni voluntate arte haec inter unitos Episcopos ac schismaticos controversia per certos commisarios deputatos dirimeretur, nimirum per Ill.mum et Rev.mum Archiepiscopum Gnesnensem Laurentium Gembicki,¹⁵ Regni Poloniae Primatem, ac Ill.mum et Rev.mum D. Eustachium Wolowicz,¹⁶ Episcopum Vilnensem, et Ill.mum D. Leonem Sapieha,¹⁷ Palatinum Vilnensem, et Ill.mum D. Ducem Radivilum,¹⁸ Cancellarium Magni Ducatus Lithuaniae, fui et ego ab Ill.mo Regni Primate rogatus, ut adessem huic controversiae. adfui, et vidi dictum Servum Dei Josaphat, rogatu aliorum Coepiscoporum suorum unitorum hanc causam strenue promovisse, et ostendisse tam Judicibus, quam Schismaticis, viris potentibus, qui aderant, quam merito ipsi adhaerent S.R.E., et non

theologiam moralem, dogmaticam et S. Scripturam in Academia Vilenensi. Dein Rector Kalisiensis et Cracoviensis, Provincialis Lithuaniae. Obiit anno 1652 in Kowno. Eius vitam scripsit P. Casimirus Kojalowicz, S. J., quam auctam edidit P. Boguslaus BALBIN, *Vita Venerabilis Patris Nicolai Lancicii*, Pragae 1692. Ipse edidit typis quasi 26 scripta religiosa, quae plurimas habuerunt editiones. Cfr. *Encyklopedyja Powszechna*, vol. 17, pag. 585-86.

¹⁵ Laurentius Gembicki, Primas Poloniae (1616-1624).

¹⁶ Eustachius Wollowicz, Episcopus Vilnensis (1600-1615).

¹⁷ Leo Sapieha, Cancellarius Magni Ducatus Lithuaniae (1588-1623) Cfr. eius Litteram ad S. Josaphat de data Varsavia, 17.III.1622, in vol. I, *S. Josaphat-Hieromartyr*, pag. 246-255, nr. 74.

¹⁸ Stanislaus Albertus Radziwill, Cancellarius Magni Ducatus Lithuaniae (1623-1656), antea Subcancellarius. Ex famosa familia principum Radiviliorum.

Patriarchae Constantinopolitano, nec Ecclesiae Graecae schismatica, et tam ferventem promotorem unionis cum S.R.E. tunc Servum Dei Josaphat etiam in aliis locis Poloniae, Russiae, et Lithuaniae fuisse semper scio ex relatione fideli eorum, qui id certo sciebant, et ex publica voce et fama.

Et ex eadem publica voce et fama, et quidem valde magna, et quae potest aequiparari visui oculorum, imo certior videri, scio omnes supradictos articulos viginti novem esse verissimos, hoc est verissima esse omnia ea, quae de hoc Dei Servo in iis continentur, tanquam de viro vere sancto et apostolico, et pro tali etiam ab inimicis Ecclesiae Romanae modo reputato. In cuius rei fidem me subscripsi. Romae 1629, X 9-embriis.

Nicolaus Lancicius Rector Collegii Cracoviensis Soc. Jesu (*mp*).

Juxta primum interrogatorium fuit monitus de gravitate iuramenti, et recte respondit.

Juxta secundum: ego vocor Pater Nicolaus Lancicius, sum sacerdos Societatis Jesu, annorum 55 et Rector Collegii Cracoviensis.

Juxta tertium. Nunquam fui excommunicatus, et quotidie ab annis viginti septem celebros Sacrum.

Juxta quartum. Non fui instructus, et accessi ad subiiciendum me examini citatus.

Deinde deventum fuit ad articulos. Ad 2-um etc. redi ad antecedentem paginam, ubi dicitur: Ad 2-um: Scio illum fuisse monachum etc...

* * *

Eisdem anno, indictione, et Pontificatu quibus supra, die vero X^a Novembris, examinatus fuit ubi supra in praedicta causa per me etc.

R. P. Nicephorus Lososki,¹⁹ Sacerdos ruthenus, Ordinis Sancti Basilii, annorum 26, testis citatus, cui delato iuramento veritatis dicendae prout iuravit tacto pectore dixit, et deposuit prout infra videlicet:

Juxta primum: recte respondit.

Juxta 2-um. Ego vocor Nicephorus Lososki Sacerdos ruthenus Ordinis S. Basilii, sum annorum 26.

Juxta 3-um. Nunquam fuit excommunicatus, et quotidie in diebus festis, et solemnioribus celebros Sacrum in Collegio Graecorum.

Juxta 4-um. Non fui instructus quomodo debeam deponere, et citatus veni ad subiiciendum me examini.

Deinde deventum fuit ad articulos.

Ad primum dixit: Scio Servum Dei Josaphat fuisse in mundo.

¹⁹ P. Nicephorus Losovskyj, Basilianus, Alumnus Collegii Graecorum de Urbe (1627-1636). In patriam reversus factus est dein Episcopus Luceoriensis. Obiit anno 1650.

quia illum vidi, et cum illo per multos annos conversabar, imo Dei beneficio per ipsum fui vocatus ad hanc Religionem S. Basilii, in qua nunc sum. Scio item fuisse natum Vladimiriæ, in una nobili civitate Volhiniaë, ex honestissimis parentibus, fuisseque baptizatum et in fide catholica, ut puto, educatum, et hanc ad mortem retinuisse, sed etiam mortem pro illa promovenda oppetiisse, et hæc scio ex conversatione cum Servo Dei, et cum ipsius consanguineis.

Ad 2-um dixit: Scio ipsum fuisse Religiosum nostri Ordinis, in Religione sanctissime vixisse et omnibus virtutibus tam theologicis quam moralibus claruisse, et in primis scio illum in fide excelluisse, quia vidi multa millia hominum ex variis sectis Haereticorum, et Schismaticorum ad fidem catholicam per illum conversa, interfui ferventissimis ipsius cum Haereticis disputationibus, audivi pro fidei catholice defensione zelosissimas ipsius conciones, legi libros pro confutandis Haereticorum erroribus ab ipso conscriptos, quæ omnia infallibilia fuerunt signa fidei in Servo Dei.

Sed et spem consequendæ vitæ æternæ magnam habuit, pro qua consequenda tot labores difficiles, quorum ego sum testis de visu, tot vigiliis, et orationes, tot carnis macerationes, mortem denique crudelem aequo animo sustinuit; ex cuius ore sæpe illa verba audivi: O, quam foelix essem si sanguinem meum pro Deo fundere possem. Hac quoque spe vitæ æternæ consequendæ asperitatem vitæ monasticæ in summo semper coluit, abstinentiam ab esu carnum per viginti annos etiam in gravi morbo rigorosissimam servavit, cilicium loco indusii continuo gestavit, disciplinas graves quotidie fecit, noctu nonnisi quatuor horis ordinarie dormivit, et alia multa aspera hac spe vitæ æternæ sustinuit, quæ ego omnia partim ab aliis audivi, partim oculis meis vidi.

Charitatem quoque erga Deum et proximum hunc Servum Dei in gradu excellenti habuisse ex eo mihi constat, quia insidias Schismaticorum et Haereticorum, et conspirationes in vitam propriam nihil curavit; hinc præmonitus a Catholicis ut sibi ab insidiis Schismaticorum caveret, verba illa Divi Pauli, vel similia dicere solebat: Vivere mihi Christus est, mori autem lucrum, quæ verba ex ore ipsiusmet Servi Dei frequenter audivi. Hanc charitatem erga Deum caeteris inserere studens, solus confessiones pauperum excipiebat, et nolentes confiteri aliquando pecunia oblata ad confessionem inducebat, ut a fide dignis accepi, rudes fidei mysteria edocebat, et alia multa christiænæ pietatis officia exercebat, quæ ego ipsemet vidi. Orationi mentali, in qua per longum tempus perdurabat ita fuit intentus, ut aliquoties invenerim illum ante Venerabile Sacramentum huic orationi vacantem, et totum quasi extra se raptum. Mensæ assidendo oculos in caelum elevare solebat, et imo corde producebat suspiria. Horum omnium sum testis de visu.

Virtute humilitatis ita fuit praeditus, ut dum resciret sibi privilegium pro Archiepiscopatu ab Ill.mo Metropolita moderno expeditum fuisse, fugam in eremum meditabatur, nisi illi offensam divinam Pater illius spiritualis ob resistentiam Superiori communicatus fuisset, et dum idem privilegium ab Ill.mo Metropolita sibi daretur, provolutus ad genua lachrymabundus petiit, ut penes suam paupertatem religiosam relinqueretur, et hoc scio ab Ill.mo Metropolita, viro sancto et fide dignissimo. Factus vero Archiepiscopus eandem virtutem humilitatis in magno habuit amore, ideo confessiones pauperum libenti animo excipiebat, Concionatorem ordinarium et Patrem spiritualem monialium agebat, xenodochia obibat, viduas et orphanos benigne alloquebatur, et illorum necessitatibus libentissime subveniebat. Defectus, despectus vero vel contemptus ab aliquo dicere solebat: Deus tibi ignoscat, cognosces postea te solus tuam culpam. Sum horum testis de visu.

Paupertatem religiosam in statu Archiepiscopali strictissime servavit, ideo vestimenta illius erant pauperrima, sericeis vestimentis pro more aliorum Episcoporum nunquam uti volebat, et cum illum aliquis moneret ut haberet rationem status sui, et vestimentis sericeis uteretur, dicere solebat: Ecclesia mea est pauper, hanc potius ornare teneor, quam me ipsum. Redditus suos omnes partim pro ecclesiis reparandis, partim pro pauperibus et viduis, partim pro Religiosis pauperibus, et monialibus, quas Polociae ex sua mensa alebat, convertere solebat. Inter familiam suam nullum otiosum habebat dicendo cum Divo Bernardo: Otium esse pulvinar diaboli. Sum testis de visu.

Quoad virtutem religionis, ultra ea quae iam dixi, vidi illum multoties magna cum devotione Missam celebrantem, quam celebraturus semper praemittebat disciplinam et deinde duabus catenulis peracutis in modum crucis brachia praecingebat, et lumbos tertia, ita ut deliquium quodam tempore pateretur, et haec audivi ab Archidiacono illius, Patre Dorotheo, Ordinis nostri, qui haec propriis oculis vidit et iuramento confirmavit. Festum Immaculatae Conceptionis B. Virginis et S. Michaelis Archangeli solemniter fecit celebrare. Imaginem Beatæ Virginis Zyrovicensem²⁰ e manibus Haeriticorum vindicavit, quae imago plurimis quotidie et magnis claret miraculis. Ecclesiam Cathedralē Polocensem pulcherrime cum magno sumptu restauravit, imaginibus sacris, caeterisque ornamentis adornavit, quae omnia procul dubio fecit ex magna religione erga Deum. Et horum fui testis de visu.

Ad 3-um dixit: Iam dixi superius et nunc repeto Servum Dei intensissimum fuisse fidei catholicae propagationi, quia multa millia

²⁰ Inveniebatur in monasterio PP. Basilianorum in Zyrovyci, prope Slonim. Claruit inde et praesertim a temporibus S. Josaphat usque ad tempora nostra, Saeculo XIX monasterium venit in manus non Unitorum.

hominum vidi ex haeresi et schismate per Servum Dei ad fidem catholicam conversa.

A 4-um dixit: Est verum quod hic dicitur, sum testis de visu.

Ad 5-um dixit: Scio de visu Servum Dei in toto suo Archiepiscopatu. in quem post mortem Gedeonis,²¹ occulti Schismatici, successit, pestem schismatis longe grassantem invenisse, quam ille magno cum labore per duos tantum annos sedavit et sustulit, praesertim Polociae ubi nunc nullus Schismaticorum invenitur, cum alias haec civitas schismatis pervicacia fuit pestilentissima. Horum sum testis de visu, qui alias in illa civitate fui educatus, studens in Collegio Patrum Societatis.

Ad 6-um dixit: Iam dixi superius, et fui testis de visu.

Ad 7-um dixit: Est verum, vidi illa bona quae Servus Dei recuperavit, et cognosco personas a quibus recuperavit.

Ad 8-um 9. 10. 11. 12. 13. 14. et 15. dixit: Ex communi omnium fama verissima sunt omnia quae in his articulis dicuntur. Ego quoque dum haec agebantur fui praesens in Russia. Novi quoque Meletium Pseudo Archiepiscopum, primum authorem seditionis contra Servum Dei. qui nuper fuit conversus ad fidem catholicam, et SS.mo Domino per litteras reddidit obedientiam, cuius conversionis non aliam opinor fuisse causam, quam orationes Servi Dei. Vidi properantem ex Varsavia Servum Dei ad suam Dioecesim, ut succurreret suo gregi per ministros Sathanae, Schismaticos a Meletio immissos disperso. Morti Servi Dei non interfui, sed bene ab illis audivi, qui praesentes fuerunt, et rem hoc modo contigisse, ut in istis articulis refertur, iuramento affirmarunt, quorum nomina ista sunt: Ill.mus D. Joannes Lossovschi, frater meus germanus, Generosus D. Gregorius Uszacki, Ill.mus Emmanuel Cantacusenus, Generosus D. Nicolaus Strachocki, R. P. Dorotheus, Archidiaconus Polocensis,²² nostri Ordinis, et alii, quorum nomina non recordor. Vidi quoque vulnera et cicatrices familiae Servi Dei, et praesertim Ill.ris D. Cantacuseni, Domini Gregorii Uszacki et Fratris Dorothei, in cuius corpore supra alios plurima erant vulnera. Ipsius etiam Servi Dei vidi caput securi dissectum, et globis sclopetariis trajectum, faciem pedibus concussam, crines et barbam ex capite evulsos.

Ad 16. 17. 18. et 19. dixit: Audivi ab iisdem, quod enumeravi, rem ita contigisse, ut refertur, et habeo particulam illius cilicii, quod sicarii loco indusii in corpore Servi Dei invenerunt. Vidi quoque Polo-

²¹ Gedeon Brolnyckyj, Archiepiscopus Polocensis (1600-1618). Obiit adhuc hoc eodem anno 1618.

²² Agitur de Dorotheo Lecykovyč, Basiliano, qui penes S. Josaphat obit munus Archidiaconi cathedralis. Eius depositiones vide infra in Processu Polocensi an. 1637.

ciae funes, quibus erat per plateas tractus, et lapides cum quibus erat in profundum aquarum demersus.

Ad 20 et 21 dixit: De hac re est communis vox.

Ad 22 dixit: Scio ex ore ipsorummet Schismaticorum, qui me praesente et audiente minabantur mortem Servo Dei, nisi ab Unione promovenda cum S.R.E. desisteret, quales minas audivi Mohiloviae, Orsae, Dubrowno, et Vitepsci.

Ad 23: Jam dixi superius.

Ad 24: Scio mortuum esse vere martyrem pro fide catholica, et primatu Sedis Apostolicae a Schismaticis interfectum; idque scio primo, ex communi omnium voce et fama, 2°, ex conspirationibus Schismaticorum contra Servum Dei de quibus in articulo 22 deposui, 3°, ex immediata scientia, quam de hac re habeo, fui enim praesens Polociae quando unus primarius e parricidis Servi Dei, nomine Pesczora, in quodam predio fuit compraeensus, et Polociam adductus ac in carcerem ob dictum parricidium coniectus, et pridie supplicii illius accessi ad carcerem pro socio habens Patrem Dorotheum nostri Ordinis ubi dictus parricida publice et palam sua sponte coram me et P. Dorotheo fassus fuit, se non aliam ob causam Servo Dei mortem intulisse, et ad illam inferendam alios Schismaticos induxisse, nisi quod se profiteretur esse unitum cum S.R.E., et quod Ruthenos traheret ad eandem Unionem et hoc idem fassus fuit coram Generoso D. Gregorio Uszacki, D. Joanne Sobolewshi, D. Thimotheo Czeczerski, et aliis qui ibi tunc praesentes fuerunt. His dictis fecit confessionem sacramentalem coram sacerdote catholico, ac sequenti die detestando peccatum suum poenam abscissionis capitis subivit. Rem hanc hoc modo quo retuli contigisse testor eodem iuramento quod huic examini praemisi.

Ad 25 dixit: nescio.

Ad 26 dixit: Scio illum ante, et post mortem fuisse habitum et reputatum pro Sancto, et nunc haberi et reputari, ideo ad sepulchrum illius ex remotis partibus Catholici confluunt, et in suis necessitatibus a Deo per Servum Dei auxilium inveniunt. Cilicium illud, in quo fuit occisus, vidi in magno honore haberi, et collo appensum cum aliis reliquis a Catholicis gestari, in eodem honore lapides cum quibus fuit submersus, et funes quibus per plateas fuit tractus vidi haberi, imo et litterae ad diversos scriptae in quibus invenitur nomen Servi Dei, cum honore pro reliquiis servantur; vidi item vota ad sepulchrum illius appensa.

Ad 27 dixi: Scio multa miracula post mortem illius contigisse et in primis cognosco Ill.mam D. Filiannam Voloviczovnam, Capitaneam Lomsensem, a gravi podagrae morbo per Servum Dei in instanti miraculose liberatam, cuius sanationis modum volui describere, sed quia iam est descriptus in Processu fabricato in Russia, quem mihi quoad hoc miraculum curavi legi et eum cum mea scientia concordare in-

veni, ideo eadem bis non repetendo confirmo illud quod ibi dicitur, quia dictam Dominam bene novi, et optime valentem post illam sanationem vidi; scio quoque foeminam illam esse piissimam, maturam, ac proinde omni fide dignissimam.

Item scio de proprio visu spectabilem D. Petrum Dankowschi,²³ Consulem Polocensem. per quatuor annos fuisse caecum, et ex contactu instrumentorum martyrii fuisse a morbo liberatum et nunc eum bene videre.

Item novi puerum nomen Simeonem, qui de morte Servi Dei, dum adhuc nullus de illa Polociae sciret, Deo inspirante significavit.

Item vidi foeminam quandam. nomine Marinam Basillii, quae erat per quatuor annos pedibus contracta. et ab hac contractione ante sepulchrum Servi Dei, tempore Missae, in praesentia multorum liberata, et hoc miraculum affirmo esse verum, quia dictam foeminam tota fere civitas Polocensis per quatuor annos contractam novit, et vidit et idem quoad hoc miraculum de illa affirmavit, et ego sanam vidi.

Ad 28 dixit: Scio de visu quod magnam habeant Catholici ad Servum Dei devotionem, illius intercessioni se commendant, et anniversarium mortis illius devote colunt.

Ad 29 dixit: Heroicum in Servo Dei habui illud, quod oblata sibi a Schismaticis Mohiloviensibus munera hac conditione, ut illis concederet licentiam tenendi penes se Sacerdotem schismaticum non acceptaverit dicendo, opus se habere salute illorum, et non pecunia; horum sum testis de visu.

Fui item praesens quando Decreto Ser.mi Regis debebantur puniri poena abscisionis capitis aliquot ex Consulibus Polocensibus, eo quod seditioes et tumultus contra Servum Dei odio fidei catholicae in Praetorio contra immunitates Regni excitaverunt; cumque Iudices Decretum Regis contra tumultuarios exequi vellent, exclamavit Servus Dei: absit hoc, malo ipse mori, quam ut aliquis mei causa moriatur; venit, inquam, tempus quando me non instigante Schismatici luent poenas, quod de sua morte praedixisse creditur.

Item tantae fuit Servus Dei patientiae, ut nunquam omnino, licet pluribus annis penes ipsum manerem, viderim irascentem, sed dum videret aliquem peccantem in lenitate spiritus cum magna efficacia illum corripiebat, et se non emendantem alium Dominum quaerere iubebat, ideo aula ipsius in claustrum versa videbatur.

Compositio externa Servi Dei et modestia in omnibus actionibus talis fuit, ut vel ex ipso aspectu, et signis externis quilibet cognoscere potuit, quid intus lateret, ideo Catholici vocabant Angelum Dei, Schi-

²³ Cfr. eius depositionem in Processu Polocensi an. 1628, sub nr. 27, in pagina 134-135, primi voluminis.

smatici quoque, praesertim Vilnenses, talem de illo opinionem habuerunt, ut dum in Archiepiscopum Polocensem eligeretur, illa verba dicerent: O, foelices Polocenses qui talem Archiepiscopum habebunt.

Prudentia Servi Dei multis profuit, ita ut moderator hominum inter se dissidentium diceretur; multas enim inter diversae conditionis homines gravissimas lites, et in gravi materia prudentia sua ita composuerat, ut non solum litigare cessaverint, sed amicissimi in posterum fuerint, quorum sum testis de visu.

Temperantiam quoque in Servo Dei, praesertim in cibo et potu, tantam vidi, ut non temperantiam sed detractionem necessariorum esse dixerim. Scirem et alias multas Servi Dei virtutes heroicas, sed quia puto sufficienter ab aliis in Processu fabricato in Russia fuisse relatas, ideo consulto illas omitto; uno verbo dico: hunc Servum Dei ita sancte vixisse, ut multos Sanctos virtutibus supergressum fuisse minime dubitem.

Ita deposui pro veritate Ego Nicephorus Lososki.

Monachus Ordinis Sancti Basilii (*mp*).

(3 testis: nomen et aetas)

Examinatus fuit, ubi supra, iisdem anno, indictione, Pontificatu, die vero X-a Novembris per me etc...

Reverendus Pater Philon Tischevycz,²⁴ Diaconus ruthenus Ordinis S. Basilii, annorum 25, testis citatus, cui delato iuramento de veritate dicenda tacto pectore iuravit, et deposuit prout infra, videlicet.

Juxta primum: recte respondit.

Juxta 2-um: Ego vocor Philon Tischeviz, Ruthenus, Ordinis S. Basilii sum Diaconus, et aetatis annorum 25.

Juxta 3-um: Nunquam fui excommunicatus, et sacram sumo Eucharistiam quolibet mense. Juxta 4-um: Non fui instructus quomodo debeam deponere, sed citatus venio ad examen.

Deinde deventum fuit ad articulos.

Ad primum dixit: Scio Servum Dei Josaphat fuisse in mundo, quia ipsum novi, et cum eo conversabar ab anno circiter 1620, in circa, usque ad mortem ipsius quae fuit anno 1623, an vero natus esset ex parentibus catholicis de hoc nescio. Scio tamen natum fuisse Vlodi-miriae, quae tota civitas est catholica. De baptismo ipsius nullum est dubium fuisse illum baptizatum, quod vel ex sola dignitate Archie-

²⁴ Philon Tyszkiewicz, Basilianus, Alumnus Collegii Graecorum. Ingressus est Collegium die 15.VI.1626, aetate 23 an. Studuit rhetoricae, philisophiae et theologiae. Discessit die 5.III.1635. Cfr. ARCHIVUM COLLEGI GRAECORUM, vol. 14.

piscopali constat, ad quam non assumuntur nisi viri insignes, et omnibus noti. Quod fuerit educatus in fide catholica de hac re nescio, sed quod fidem ad mortem retinuerit, hoc mihi et omnibus notissimum est, cum pro fide catholica mortem oppetiisset, de quo est publica vox omnium et fama.

Ad 2-um: Scio illum fuisse monachum Ordinis S. Basilii, et in Religione sanctissime vixisse, fuisseque ornatum omnibus virtutibus theologicis et moralibus, et in primis habuisse illum fidem optime mihi constat, quia vidi illum cum magno fervore in docendis Schismaticis, ac Haereticis se exercentem, vidi quoque et novi multos tum Haereticos, tum Schismaticos ad fidem catholicam per Servum Dei conversos et ex insignioribus personis, quas Servus Dei converterit et quas ego novi illae sunt: Ill.ris D. Ignatius Dubowicz, Consul Vilmensis, Ill.ris D. Petrus Kopec, Consul Vilmensis, Ill.ris D. Athanasius Philonowicz. Consul Vilmensis, Ill.ris D. Joannes Dubowicz, Ill.ma D-a Capitanea Drohiciensis sectae Calvinianae, Magnificus D. Soroca, et alii quos enumerare longum esset.

Ad 3-um: Spem quoque illum habuisse consequendi vitam aeternam certum est, hac enim spe consequendae vitae aeternae se totum dederat carnis mortificationibus, vigiliis, ieiuniis et aliis corporis macerationibus, quarum ego fui testis de visu.

Sed et charitatem erga Deum in gradu excellenti Servus Dei habuit. qua accensus mortem propter Deum et fidem catholicam nihili aestimavit, aperte sese exponendo periculis et insidiis Schismaticorum, quas illi odio fidei catholicae multoties parabant, de quibus insidiis ab ipsismet Schismaticis audivi in diversis locis, nihilominus Servus Dei, licet de illis sciret, tamen hoc amore divino aestuans a labore consueto in convertendis Haereticis, et Schismaticis minime desiit. Sum testis de visu.

Ex hac ferventi in Deum charitate profectum est, ut magnam quoque charitatem erga proximos haberet, propter quos nescius prorsus (ut ita dicam) modum suarum commoditatum immo necessitatum oblitus, quos diligebat, salutem illorum quaerebat, concionando, rudes catechizando, cum Schismaticis et Haereticis disputando, confessiones excipiendo, discordes conciliando, infirmos et afflictos consolando, pauperibus et egenis eleemosynam distribuendo, quae omnia mihi certa sunt magis quam de visu.

Virtutem humilitatis ut fundamentum aliarum virtutum summo-pere Servus Dei coluit, quod vel inde notum sit, quod oblato sibi privilegio pro Archiepiscopatu eremum fugere voluit, de quo est publica vox; vestitus illius archiepiscopalis a Religioso simplici non differebat, de quo dum admoneretur solitus erat dicere: sum Religiosus, religiosum in modum vestiri debeo. Ex hac quoque virtute humilitatis ab occupationibus, quas alii in tali statu constituti in

quali ille erat dedignari solent non desistebat. Archiepiscopus enim factus pauperum confessiones excipiebat, simplices in fide erudiebat, conciones ad populum faciebat, et alia officia simplici Religioso exercenda administrabat, ex quibus apparebat evidenter virtus humilitatis. Horum testis sum de visu.

Paupertatem religiosam in Servo Dei solus ille non notavit, qui eum non vidit; redditus enim suos non ad fucum apparentem, sed templorum ornamentum, pauperum sustentationem, monasteriorum usus et alia pia opera applicavit. Horum sum testis de visu.

Religio vero Servi Dei huiusmodi fuit, ut antequam eum de facie cognoscerem, iam ex virtutum fama notum habui; ubique enim laudatum ob summae pietatis facinora audivi. Vidi praeterea meis oculis Servum Dei officio divino devotissime vacantem, et in oratione mentali, quam saepe ante Sanctissimum Sacramentum faciebat, quasi extra se raptum. Ipsum porro SS.mum Sacramentum in tanto honore habuit, ut ingressus ecclesiam ter ad terram usque coram hoc Sacratissimo Sacramento procideret, et fronte terram percuteret. Sum testis horum de visu.

Ad 3-um dixit: Scio Servum Dei ita intentum fuisse fidei catholicae propagationi, et S. E. Romanae exaltationi, ut ipsimet Schismatici immutato Servi Dei nomine Josaphat vocarent illum « Dušochvat », quod in lingua Ruthenica significat « raptorem animarum »; imo dum imaginem iudicii extremi depingerent illum cum tridente animas ad inferos detrudentem depinxerunt, hoc titulo supraposito: « Dušochvat », quod epithetum a Schismaticis Servo Dei impositum meis auribus audivi.

Ad 4-um: Vera sunt omnia ex communi fama, et omnium concordii opinione, quae in hoc articulo dicuntur.

Ad 5.6.7-um dixit: Non fui in tota dioecesi Servi Dei, ideo nescio de visu, sed ex communi fama, et ex relationibus tam Religiosorum, quam saecularium, qui ibi fuerunt, vel cum Servo Dei manserunt; magis certum habeo id, quod in his tribus articulis refertur, quam de visu, quod videlicet Servus Dei schisma ex sua Dioecesi exterminaverit, quod clerum reformavit, civitatem Polocensem converteret, Synodos celebraverit,²⁵ et quod bona Ecclesiae summa iustitia et labore recuperaverit.

Ad 8-um dixit: Non fui praesens dum haec agebantur, sed ex communi fama et scientia ab illis qui haec viderunt affirmo constanter esse vera.

²⁵ De his synodis celebrandis quotannis cfr. eius dispositiones in s. d. « *Regulis S. Josaphat pro suis presbyteris* » regula praesertim 32-33 et sequentes. Cfr. vol. I, pag. 243.

Ad 9-um et sequentes usque ad 23-um respondeo ut supra, ad articulum octavum.

Ad 23-um dixit: Jam dixi superius fuisse multos conversos per Servum Dei ad fidem catholicam, quos ego novi.

Ad 24-um: Scio vere eum mortuum esse martyrem, quia hoc ita verum est apud omnes in Russia, ut nullus contrarium sentiat. idemque fassi fuerant ipsimet parricidae, qui schisma revocantes in fide catholica, facta prius peccatorum confessione coram sacerdotibus catholicis, supplicio affecti excesserunt, et hoc ita publicum est, uti publica fuerunt ipsamet supplicia quibus affecti fuerant.

Ad 25-um dixit: nescio.

Ad 26-um dixit: Scio ipsum semper habitum, existimatum, et reputatum, et nunc etiam haberi, existimari, et teneri pro Sancto; hanc vero scientiam habeo immediate ab omnibus Catholicis cum quibus per tres annos post mortem Servi Dei conversabar, et audivi aliquot Regni Senatores cum magna devotione de vita et morte ipsius discurrentes, qui non alio quam Sancti, vel Martyris gloriosi nomine eum appellare audebant.

Ad 27-um dixit: Miracula per Servum Dei facta meis oculis non vidi, sed ex communi fama de illis quae totum Regnum pervasit didici, et praesertim audivi de Ill.ma D. Filianna Volovicja Lomzensi, quae fuit a paralyysi liberata comparente ei per somnum Servo Dei, et illam sanguine suo perfundentem.

Item audivi de duabus foeminis Polociae, una pedibus contracta, et altera altero morbo oppressa, ita ut se non moveret lecto, quarum utraque ad sepulcrum Servi Dei in praesentia magnae hominum multitudinis fuerat morbo liberata, de quo est publica vox et fama.²⁶

Item audivi de Consule Polocensi, cognomine Dankouschi, qui ad contactum instrumentorum, cum quibus Servus Dei fuit submersus, visum recuperavit.²⁷

Item audivi de puero duorum annorum, qui prophetizavit Polociae de morte Servi Dei et de his est publica vox et fama communis.²⁸

Sanguinem praeterea a mortui corpore anno post mortem 2-o fluxisse ac si hodie esset occisus audivi ab illis, qui corpus Servi Dei propriis oculis viderunt.

Ad 28-um: Scio de immediata scientia magnam habere devotionem Catholicos erga Servum Dei, et ipsum pro Sancto martyre ab omnibus haberi, uti supra dixi affirmo iterum.

Ad 29-um dixit: Scio Servum Dei Josaphat pluribus heroicis vir-

²⁶ Cfr. in Processu an. 1628 et 1637.

²⁷ Cfr. in Processu an. 1628 et 1637.

²⁸ Cfr. in Processu an. 1628 et 1637.

tutibus claruisse, et in particulari heroicum eius animum fuisse in eo quod cum perlatum illi esset insperatum nuntium de combustione stabuli cum omnibus equis quos habuit, praeterea fere eodem tempore significatum fuit aliud malum de fuga ipsius servi cum magno pondere suppellectilis argenteae et aureae, in quibus omnibus Servum Dei adeo imperturbatum fuisse dixit, ut nullum signum perturbationis animi demonstraret; id accepi a fide dignis. et apud omnes est certum.

Item audiivi zelum ardentissimum in ornandis ecclesiis, ita ut dum Vilnae fortuito vidisset imaginem B.mae Virginis mox eam pecunia omni quam quo viatico habuit emit, ita ut a famulis mutuo petere coactus esset. Sum testis de visu.

Reliquas eius virtutes longum esset enuclerare, cum nulla prorsus virtus reperitur, quam in viro Dei inveniri non scirem. Praeterea ab iis, qui fide dignissimi sunt, iam relationem sufficientem esse factam non dubito.

Ita deposui pro veritate Ego Philon Tyskiewicz.
Ordinis S. Basilii (*mp*).

(4-us testis: nomen, aetas).

Examinatus fuit Romae ubi supra in eodem loco per me etc.. D. Jacobus Oreschi,²⁹ Ruthenus, annorum 22, testis citatus, cui delato iuramento de veritate dicenda, tactis sacrosanctis Scripturis, iuravit et deposuit prout infra, videlicet:

Juxta primum monitus recte respondit.

Juxta secundum: Ego vocor Jacobus Oreschi. Sum annorum 22, ex Russia.

Juxta 3-um: Nunquam fui excommunicatus, et quolibet mense sacrum Eucharistiae Sacramentum sumo.

Juxta 4-um: Non fui instructus quomodo debeam deponere, et citatus veni ad examen.

Deinde deventum fuit ad articulos.

Ad 27-um dixit: Ex communi fama scio multa miracula per Servum Dei fuisse facta, praesertim Polociae, ubi quiescit corpus Servi Dei. In particulari autem scio de visu Ill.mam D. Capitaneam Lomzensem fuisse miraculose liberatam a morbo podagrae, quo vexabatur duabus septimanis, quae sanatio quonam modo contigerit audiivi iam positum fuisse in Processu formato in Russia, ideo non duxi necessa-

²⁹ Agitur de Jacobo Oranskyj, Basiliano, Alumno Collegii Graecorum, qui ingressus est Collegium die 1.XII.1627, aetate an. 19. Patria - Voliniensis, filius Michaelis et Theodoraе Kisilova. Cfr. ARCH. COLL. GRAECORUM, vol. 14, fol. 8v-9.

rium idem repetere, idem et testor illo modo contigisse, quia fere eodem instanti vidi illam Dominam, quo fuit a morbo liberata. Vidi quoque imaginem, quam dicta Domina in memoriam tanti beneficii depingi curavit.

Ita deposui pro veritate Ego Jacobus Oranski. (*mp*).

Ego infrascriptus Prothonotarius Apostolicus de participantibus et Sacrae Congregationis de Propaganda Fide ad scribendos, et rogandos Processus super martyrio, et causa martyrii eorum, qui pro fide catholica passi sunt, Prothonotarius deputatus, de praemissis rogatus praesens Instrumentum subscripsi et publicavi ac solito sigillo munivi requisitus. etc.

Laurentius Cursius Protonotarius Apostolicus
a Sacra Congregatione de Propaganda Fide deputatus. (*mp*).

101.

Roma, 26 . XI . 1629.

Processus anno 1628 fabricatus Polociae transmitti ad Rotam mandatur.

ARCH. S. C. RITUUM, *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, p. 430-1.

Polocen.

Cum in remissorialibus de partibus auctoritate Apostolica fabricatis super sanctitate et martyrio ob Christi fidem Servi Dei Josaphat olim Archiepiscopi Polocen. fuerint reperti ad relationem Cardinalis Mellini nonnulli defectus, et per S. D. N. praevia eius speciali commissione sanati, fuit instatum deputari alium in locum Mellini defuncti,³⁰ et transmitti Processus ad Rotam, ad effectum procedendi ad ulteriora, iuxta mentem SS.mi, et Sacra Congregatio petita concessit et deputavit Ill.mum Sabellionem.

Die 26 novembris 1629.

102.

Roma, 22 . XI . 1630.

Sanatoria processus Romani ex anno 1629 in causa Servi Dei Josaphat reiecta a Sanctitate Sua, et denuo testes interrogandi sunt.

³⁰ Joannes Garzias Millinus, Romanus, Archiep. Colossensis, Creatus Cardinalis die 11.IX.1606. Obiit in Curia die 2.X.1629. Cfr. *Hierarchia catholica medii et recentioris aevi*, vol. IV, p. 10.

APF, *Acta*, vol. 7, fol. 169v-170r, n. 24.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 3, N. 12), p. 304 a.

1630, Novembris 22.

Referente eodem Eminentissimo D. Card. S. Sixti instantiam Agentis Metropolitanae Russiae, ut signaretur sanatoria Processus a Rev.mo D. Corsio confecti, in causa piae mem. Josaphat Archiepiscopi Polocensis, Rutheni uniti, ne Auditores Rotae illum reiiciant sub praetextu defectus spiritualis facultatis S. D. N. quam ultra generalem in dicto Prothonotario necessariam fuisse dicunt, SS.mus noluit dictam sanatoriam signare, sed mandavit repeti testes a praefato Rev.mo Corsio examinatos, vel in Curia, si in ea extiterint per eundem Corsium, vel in aliis civitatibus, ubi reperientur, per deputandos in remissoriali expedienda.

103.

Roma, 6 . XII . 1630.

Litterae Francisci Ingoli in causa Processus Romani 1629 an. et ut sanantur eius defectus ex articulo commissionis specialis.

ARCH. S. C. RITUUM, *Memoriali*, (13 . I . 1631).

Ill.mo e Rev.mo mio Signor, Signor osservantissimo.

Nel negotio della sanatoria della supplica per la pia memoria di Giosafat Arcivescovo Polocen., Rutheno unito, la Ruota fa la difficultà che V. S. Ill.ma vedrà in detta sanatoria, e perchè nel Breve spedito per il Protonotario della Sac. Congr. di Propag. Fide, v'è una clausula, che alli Processi del Protonotario si dia quella fede, che si haveva alli Notarii instituiti dal sa.mem. Clemente primo papa e martyre, mi pare che quella difficultà non sia sosistere, essendo verosimile, che quei Notari con la sola generale facultà, data loro nella prima sua istituzione, habbino fatti gl'atti da quali si sono dalla Chiesa canonizzati, si puo dir, infiniti martyri, non potendo per li persecuzioni li detti Notari andar a trovar il Papa ogni volta, che si faccia questi martyrii, si perche li Papi latitavano, come perchè bisagnarebbe, che contemporaneamente fossero li sudetti Notari stati in viaggio per pigliar l'autorità speciali dalli medesimi Papi, per il numero grande di essi martyrii, oltre che se V. S. Ill.ma domanderà a N. S. di qual senso fosse, qua con singular prudenza ha resistito nella nostra congregatione l'ufficio delli sidetti Notari di S. Clemente, sentirà che la volontà sua fu, che bastasse la generale facultà contenuta in detto Breve, che più nell'ultima congregatione tenuta inanzi S.tà hà ordi-

nato S. B. che si faccia nuovo Breve per il Protonotario, nel qual si levi questa, et altra difficultà, che mosse il Signor Card. S. Cibo che volia, che si metessi anche nel Breve la clausula ad effectum canonizationis. Raccomando a V. S. Ill.ma questo negotio acciò si passi la sanatoria per non esser la difficultà molto rilevante, e perchè il Protonotario colla facultà generale ha tenuto, e con molto fondamento, per la clausola sopra alligata, che non havria bisogno d'altro ordine spirituale a S. B. Dico questo perchè la ripetizione de testimoni sarà a Rutheni uniti disgraziosa, e quella Chiesa s'avierà a conservarsi nell'Unione et a propagarla con ottener simili grazie dalla Sede Apostolica, e con tal fine a V. S. Ill.ma bacio humilmente le mani.

Roma li 6 dicembre 1630.

Di V. S. Ill.ma e Rev.ma divotissimo et humilissimo servitor
Francesco Ingoli (*mp*).

retro: All'Ill.mo e Rev.mo mio Signor Osservatissimo Mons. Il Vescovo d'Assisi.
Polocen.

In Congregatione de Riti.

Essendosi esaminati avanti a Mons. Corsi alcuni testimonii nella causa della canonizatione del Venerabile Servo di Dio Josaphat Concevito, Arcivescovo Polocen., necato dalli Scismatici per mantenimento della fede e del primato della Sede Apostolica nelle parti di Russia, ad istanza della Congr. di Prop. Fide, et faciando difficultà li tre SS.ri Auditori di Rota, a quali è stata commissa detta causa sopra la facultà del detto Mons. Corsi per non haver la speciale a questa causa si supplica la S. di N. S. per la sanatoria, et il Secretario della Congr. di Prop. Fide con la scrittura asserisce dovessi passare per togliere a Rutheni il dispendio et anoveria nella ripetitione de testimoni et per tenerli bene affetti verso la Sede Apostolica.

Em.za Caetanus et Pamphilus.

Cum SS.mo.

(*L. S. de Prop. Fide Secretarii*)

104.

Roma, 13 . I . 1631.

Defectus in Processibus ut sanentur Procurator supplicat.

ARCH. S. C. RITUUM, *Memoriali* (13 Januarii 1631).

Die Lunae 13 Januarii 1631, hora 15 fuit Congr. Sacrorum Rituum in Palatio Em.mi et Rev.mi D. Card. Pii...

Polocen.

Beatissime Pater.

Cum in causa canonizationis seu declarationis martyrii Venerabilis Servi Dei Josaphat Cuncevitii, Archiepiscopi Polocen., qui

pro fide et primatu Sedis Apostolicae in Russiae partibus fuit a Schismaticis interfectus, ad instantiam Congr. de Propaganda Fide, per speciale Sanctitatis Vestrae rescriptum commissa Sacrae Rituum Congregationi, praeter Processus fabricatos in civitate et Dioecesi Polocen, vigore litterarum remissorialium ab eadem Sacra Congregatione Rituum de more emanatorum, fuerint etiam super facto et causa martyrii eiusdem Servi Dei examinati in Urbe nonnulli testes per magistrum Laurentium Corsium S. V. et Sedis Apostolicae Notarium de numero participantium et in locum bo.me. Petri Sanesii ad referenda gesta martyrum in Sacra Congregatione de Propaganda Fide a Sanctitate Vestra specialiter deputatum, cum iisdem facultatibus per S. V. Petro praefato antea concessis et expressis in Breve S.tis V., cuius tenor hic pro inserto haberi placeat. Et nihilominus causa vigore eiusdem commissionis S. V. introducta coram tribus antiquioribus Rotae Auditoribus, nempe Jo. Baptista Coccino Decano, Philippo Pirovano et Clemente Merlino, in discussione validitatis Processuum et examinis testium per eosdem Rotae Auditores dubitari contingat: an dictus Laurentius Corsius sufficientem habuerit facultatem dictos testes recipiendi et examinandi absque specialis commissionis S.tis V. Ideo ad tollendas omnes ambiguitates, et ut causa praedicta ad maiorem Dei gloriam et sanctae fidei propagationem ad ulteriora procedi possit pro posse, eiusdem Congregationis de Propaganda Fide et devoti S.tis V. clientis fratris Nicolai Novatii, Rutheni, Monaci Ordinis S. Basilii, et in eadem causa Procuratoris, supplicatur humiliter S.ti V. quatenus dignetur mandari et committere praefatis tribus Rotae Auditoribus, ut praemissis attentis quatenus alias praedicti testes rite et recte examinati reperiantur eorum depositionibus plenam fidem adhibeant, perinde ac si dictus Magister Laurentius Corsius per specialem commissionem manu S. V. signatam nominatim fuisset in huiusmodi causa deputatus ad recipiendos et examinandos et ad deferendum iuramentum dictis testibus et cum dicta suppletiva omnium et quantumcunque decretorum, si qui forsitan desuper emanaverint aliisque actis necessariis et opportunis statum etc. pro plene et sufficienter expressis habendi.

retro: A. Gerardus etc.

105.

Roma, 13 . I . 1631.

Defectus in processu fabricato in Russia sanantur.

Feria 2, XIII Januarii 1631, hora 15 fuit congregatio ordinaria Sacrorum Rituum in Palatio Em.mi Card. . . .

Polocen.

Agens pro canonizatione Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocensis et Rutheni a Schismaticis propter Christi fidem interfecti, supplicavit sanari defectum quemdam circa testes examinatos, de quo dubitant Auditores Rotae, et Sac. Congregatio commisit EE. DD. Card. Caetano, et Pamphilio, ut de hoc agant cum SS.mo.

106.

Roma, 18 . I . 1631.

Decretum de sanatione defectus in examine testium.

ARCH. S. C. RITUUM, *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, f. 478.

Polocen.

Agens³¹ pro Canonisatione Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocen et Ruthen., a Schismaticis propter Christi fidem interfecti, supplicavit sanari defectum quemdam circa testes examinatos, de quo dubitant Auditores, et S. Congregatio commisit PP. DD. Caetano et Pamphilio, ut de hoc agant cum SS.mo.

Die 18 januarii 1631.

107.

Roma, 5 . VII . 1631.

Occasione instantiae Metropolitanae Kioviensis pro canonizatione Servi Dei Josaphat, in Congr. de Prop. Fide tractatur reformatio Brevis Prothonotarii Corsii, ut in posterum semper pro speciali facultate ad S. C. recurrat.

APF, *Acta*, vol. 7, (1631), fol. 92rv., n. 12.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III. 3, N. 12), p. 304 b.

WELVKYJ A. G., *Acta...* vol. I, p. 101, nr. 181.

1631, Iulii 5.

Referente eodem Em.mo D. Cardinali (S. Sixti) litteras Nuntii Po-

³¹ Agitur de P. Nicolao Novak; cfr. supra notam 6.

loniae,³² continentes instantiam Metropolitae Russiae pro beatificatione piae mem. Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, et similiter oppositiones, quas Rota Romana fecit ad Processum a Rev.mo Domino Laurentio Corsio, Protonotario Apostolico Sac. Congregationis, in Urbe confectum,³³ vigore Brevis facultatum Protonotario eiusdem Sac. Congregationis concessorum, S. D. N. post declarationem intentionis suae in adscribendo Protonotario Apost. in eadem Sac. Congregatione, mandavit Decretum alias editum pro reformatione praefati Brevis mitti per manus Em.morum Patrum, ut novum Breve iuxta S. Sanctitatis intentionem expediri possit. Cui Decreto B. S. dixit duo addi posse: 1º, ut Protonotarius Sac. Congregationis ad maiorem auctoritatem processuum, sive per testes, sive per scripturas ab eo faciendorum occurrentes casus in ipsa Congregatione referat, ab eaque Decretum pro examine testium, vel receptione scripturarum petat; 2º, ut examen testium, et receptio scripturarum fiat, citato fiscali pro causis Beatificationum et Canonizationum deputato, aliisque observatis ex praescripto Sac. Congregationis Rituum servandis.

108.

Roma, 18 . VII . 1631.

Nova instantia Regis pro canonizatione Josaphat favore obtinuit responsum, ut procedatur ad ulteriora conamina pro solutione difficultatum ex Processu anni 1628, quoad eius formam (excerptum).

APF, *Lettere volgari*, vol. 11, fol. 77rv.

A. G. WELYKYJ, *Litterae S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p. 107, nr. 170.

A Nuntio di Polonia.

Essendosi di nuovo fatto istanza alla Santità di Nostro Signore per la Beatificatione della pia mem. dell'Arcivescovo Giosafat, Sua Santità hà dato ordine alli Signori Cardinali deputati, che procedino avanti nella causa d'esso, e che si consideri, come si possino sopire le difficultà de Processi, i quali nella forma loro hanno qualche dubio.

Quant'alla speditione della coadiutoria di Russia...

Il che è quanto potrà V. S. significar allo stesso Monsignore per risposta delli sudetti due negotii raccomandati ad istanza di lui da V. S. à questa Sac. Congregatione. Che etc.

Roma 18 Luglio 1631.

³² Honoratus Visconti (1630-1635).

³³ Cfr. supra, sub data 6.XI.1629, nr. 100.

109.

Roma, 5 . XII . 1631.

Instantia R. Korsak pro beatificatione Josaphat, Archiepiscopi, in S. C. de Prop. Fide consideratur modusque quaeritur difficultatibus obveniendi.

APF, *Scritt. rif. nelle Congr. Generali*, vol. 336, fol. 372, 379v.

APF, *Acta*, vol. 7 (1631), fol. 155r, n. 18.

A. G. WELJKYJ, *Acta S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p. 107, nr. 194.

1631, Decembris 5.

Referente eodem Em.mo D. Cardinali S. Sixti literas F. Raphaelis, Episcopi Haliciensis, Rutheni uniti, in quibus sollicitabat beatificationem Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, Rutheni pariter uniti, ob defensionem prioratus S. R. E. a Schismaticis interfecti, S. D. N. ad inveniendum modum, quo ad praedictam beatificationem deveniri possit, non obstante defectu iurisdictionis Protonotario Sac. Congregationis de Propaganda Fide opposito, deputavit Em.mos Dominos Caetanum, Pamphylium, et Ginettum, ac Rev.mos Dominos Tigrinum, Datarium, Maraldum, etiam Cerrum.

Decretum Sac. Congregationis de Propaganda Fide, habitae die 5. Xbris 1631, coram Sanctissimo.

Referente Emin.mo Domino Card. Sancti Sixti litteras Fratris Raphaelis etc. (ut supra) et Cerrum.

D. Cerrus negative, D. Maraldus negative, Tigrinus...

Caetanus, supposita declaratione Papae, quod affirmative, quo cum declaratione in Decreto vel Brevi exprimetur.

Pamphylius, rappresentatis difficultatibus et inconvenientibus, si re... Sanctitas Sua cum Brevi per viam declarationis.

Ginettus idem.

Die X Decembris 1631. Congr. Particularis.

110.

Roma, 5-10 . XII . 1631.

Sententia cuiusdam personae in causa S. Josaphat, nempe de validitate Processus Romae fabricati.

APF, *Scritt. rif. n. Congreg. Gen.*, vol. 336, fol. 374rv. 377v.

In Causa Servi Dei Josaphat.

Nella Congregazione de Prop. Fide tenuta li 5 del corrente innanzi N. S. S. Santità ha ordinato, quando haveranno visto le VV. Eminenze, e li VV. SS. R.mae nel Decreto dato. Resta, che dichino il loro parere per soddisfar al commando di S. B.

Se bene è stata fatta difficoltà al Processo di Monsignor Corsi, quasi che non habbia havuta giurisdizione, massimamente all'effetto della Beatificatione, del qual si tratta, tuttavia quanto al punto della giurisdizione non par;³⁴ che si possa de iure dubitar, perchè nel Decreto di Protonotarii si dà chiaramente alli Protonotarii della Congregazione l'autorità d'essaminar etc. e questa non può esser senza giurisdizione, non si potendo senza questa essaminar testimonii, come appare da tutto il titolo de testibus, e da quello de testibus cogendis, e dovendosi li testimonii citare, non si può far quest'atto di citatione senza giurisdizione.

Di più si vede, che detto Decreto fu subito messo in pratica nella causa de Martiri del Giappone, essendosi da S. Santità dato ordine a Monsignor Sanesio, ch'essaminasse il Padre Roderico Agostiniano Scalzo, che fu presente al martirio di detti morti, conforme l'autorità datali nel detto Decreto.

Infine N. S. s'è dichiarato più volte nella Congregazione de Prop. che la sua intentione fu tale, cioè di dar giurisdizione al Protonotario di far essamini non solo per far la relatione in Congregazione, ma anche per altri effetti, come si vede dal 2º Decreto.

Dalle quali cose si conclude non vi esser bisogno di sanatoria del Processo fatto dal detto Monsignor Corsi.

Protonotarius Congregationis Cerrus: spectato Decreto, et Brevi nullam habet iurisdictionem ad effectum canonizationis propter verba, ut certius.

Quoad declarationem non putat necessariam propter claritatem dispositionis Brevis et Decreti et propterea nova dispositio regitur.

Ultra quod non patiunt ordines, non est sanabilis, quia agitur de periculo animarum. Quoad declarationem, potest fieri, stante intentione Papae, advertendo ad Breve.

Pamphylius: nullam habent iurisdictionem quoad effectum canonizationis, propter verba, et propter dictam Congregationem et observationes peculiare circa canonizationem, non indiget sanatoria. Quoad declarationem non posse fieri, sed nova dispositio. Ginettus: idem; quoad declarationem idem quod Pamphylius, Caetanus.

³⁴ Sententiae hac in materia exprimuntur ex. gr. supra, sub nr. 109.

III.

Roma, 10 . XII . 1631.

Congreg. particularis in negotio beatificationis Servi Dei Josaphat; propositio sanatoriae iurisdictionis Corsii reiiçitur; suggeritur repetitum examen testium.

APF, *Acta* (1631), vol. 7, fol. 161-162r, n. 34.

HOFMANN. G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III. 3, N. 12), p. 205 c. d.

Die 10 Decembris 1631.

Fuit Congregatio particularis in causa Servi Dei Josophat, Archiepiscopi Polocensis, Rutheni uniti, in Palatio Em.mi D. Card. Caetani, cui interfuerunt idemmet D. Card. Caetanus, et Card. Pamphylius et Ginettus, et Rev.mi DD. Tigrinus, Episcopus Assisi, Maraldus et Cerrus; Rev.mus Datarius, qui etiam fuerat intimatus, ob impedimentum non potuit interesse.

In ea recitatis a Rev.mo Tigrino, uti Secretario Sac. Congregationis Rituum, libello supplici a Procuratore dictae causae SS.mo D. N. porrecto, in quo petebatur sanari defectum iurisdictionis, qui Rev.mo D. Laurentio Corsio Protonotario Sac. Congregationis de Prop. Fide, proviso in praedicta causa compilatori, ab Auditoribus Rotae obieciatur, et simul commissione dicti defectus sanatoriae eidem SS.mo D. N. data, et tandem Brevis expedito pro Rev.mo D. Petro Sanesio eiusdem S. Congregationis primo Protonotario, una cum Decreto in praecedenti Congregatione de Propaganda Fide a Sanctitate Sua in praefata causa edito, post longam disputationem, quia nonnulli ex Patribus stante declaratione intentionis Sanctitatis Suae in adscribendo Protonotario Apostolico, in dicta Sac. Congregatione de Propaganda Fide, existimabant Processum praedictum non indigere sanatoria, sed sufficere quod SS.mus in alio Brevis praedictam suam intentionem clarius exprimeret, quam in dicto Brevis expedito pro Rev.mo Petro Sanesio exprimitur. Alii vero dicebant dictum Processum esse omnino nullum ex defectu iurisdictionis, sanatoriamque petitam nullo modo esse concedendam.

1°. Quia huiusmodi sanatoria non datur, ubi de periculo animarum agitur.

2°. Quia materia canonizationis Sanctorum est gravissima, et Sanctitas Sua in ea de recenti tot, tantasque diligentias fieri iussit, etiam quoad causas pendentes.

3°. Quia Brevis Protonotarii videtur personale, scilicet pro solo Rev.mo Sanesio.

4°. Quia Processus praedictus sine spirituali S. D. N. commissione factus, videtur sine scientia Sedis Apostolicae compilatus.

5°. Quia non expedit factum Protonotarii Corsii habere ratum propter exemplum, quod scilicet in re gravissima innotuit SS. mus simplicis Protonotarii fidei et auctoritati.

6°. Denique quia per repetitionem testium, Nuncio Poloniae, aut alteri Episcopo in Russia committendam, potest canonice provideri.

Tandem convenerunt omnes, ut Rev. mus Cerrus statum huiusmodi negotii cum difficultatibus praedictis referret S. D. N., ac Sanctitati Suae propeneret medium repetitionis testium examinatorum per praefatum Rev. mum Corsium, vel aliorum qui in primo Processu fuerunt in Russia examinati, et ne dictus Agens gravetur novis expensis, posse Sac. Congregationem de Prop. Fide scuta 100 illi decernere in expeditione novi Processus, ac copiis, summarisque illius impendenda.

Die 13 Decembris 1631.

Rev. mus D. Tigrinus supradictus retulit S. D. N. sententiam huius particularis congregationis approbasse, et mandasse, ut interim sex scuta menstrua solvantur dicto Agenti.³⁵

112.

Roma, 13 . XII . 1631.

Sententia Francisci Ingoli de validitate Processus anni 1629, Romae fabricati.

APF, *Scritt. rif. n. Congr. Gen.*, vol. 336, fol. 375v-376v.

Die 13 Xbris 1631.

Existimo³⁶ Processum R. mi Corsii non indigere Sanatoria, neque Breve Protonotarii Sac. Congr. de Prop. Fide aliqua S. D. N. declaratione. Nam 1°: Breve expeditum pro Protonotario Sanesio non est personale, quia tam ex adscriptione Protonotarii in dicta Congregatione, quam ex Decretis substituti Sanctae Crucii, et Corsii constat de Sanctitatis Suae mente, ut videlicet facultates Protonotarii Congregationis praedictae non personis sed officio intelligantur concessae.

2°. In eo Breve datur manifeste iurisdictio Protonotario Congregationis, dum illi conceditur facultas examinandi testes, et faciendi

³⁵ Nicolao Novak, Procuratori Ecclesiae Unitae in Urbe (1626-1633). Obiit Romae an. 1633. Ei imprimis causa beatificationis Servi Dei Josaphat cordi erat, ut patet ex tota eius activitate. Hic duo procuravit confici Processus romanos, die 6.XI.1629 (cfr. supra, nr. 100) et die 5.III.1632 (cfr. infra nr. 117).

³⁶ Agitur de opinione Francisci Ingoli, Secretarii S. Congregationis de Prop. Fide (1622-1648).

recognosci scripturas, qui sine iurisdictione fieri non possunt, ex quo infertur, quod Protonotarius Congregationis non est simplex Notarius, ut dicitur ex adverso, sed a S.mo ad altio rem gradum est elevatus per adscriptionem in Congregatione, id est ad sustinendam etiam personam iudicis in actu recognitionis scripturarum, et examinis testium.

3°. In Bulla Sixti V, de Protonotariis participantibus, fit mentio de iurisdictione, unde etiam ex dicta Bulla Protonotarii participantes non sunt simplices notarii. Ex quibus duobus potest inferri, quod ad omnium bonum finem et effectum, et quatenus opus sit, potest S.mus dare sanatoriam, quia Cursius non caruit prorsus iurisdictione, ut ex adverso dicitur, ad excludendam sanatoriae signaturam.

Nec obstat, quod huiusmodi Protonotarii habeant praedictas facultates ad effectum faciendam certio rem relationem in Congregatione, et non ad effectum canonizandi Sanctos, cum ad id spiritualis commissio requiritur. Quia ratio esse potest (f. 376) duplex: 1°, quia S.mus in adscriptione Protonotarii in Congregatione habuit hanc mentem et intentionem, ut attestations Protonotarii deservirent esse pro canonizatione, quae mens, et intentio patet dupliciter: 1°, quia in Brevis dicitur quod S.mus restituit officium 7 Notariorum, quos instituit Clemens Papa, eius predecessor; 2°, quia in eodem primo Brevis iubetur, ut plena fides attestations Protonotarii Congregationis adhibeatur, sicut scripturis dictorum 7 Notariorum, quia verba. ne otiosa sint. intelligantur oportet quoad omnium effectum, ad quem potest scriptura publica adhiberi, et sic etiam ad effectum canonizationis; 3°, quia ipsemet S.mus vivens adhuc per Dei gratiam, dixit pluries, et dicit, quod mens sua fuit, licet non fuerit fortasse bene explicata in dicto Brevis, quod quoad martyres Protonotarii Congregationis attestations serviant etiam ad effectum canonizationis.

2°. Redimentur, et haec universim videtur meo iudicio omne scrupulum tollere; quia certo, quod Protonotarius Congregationis habeat solum iurisdictionem supra memoratam ad effectum scilicet faciendi certio rem relationem in Congregatione, non potest per hoc convinci, et probari, maxime cum in eo Brevis non sit taxativa; quod facta relatione per Protonotarium de Processu a se facto in Congregatione Sanctitatis Sua non possit Processum illum uti publicam, et authenticam scripturam, et cui plena fides sit adhibenda Rotae, et Sac. Congregationi Rituum de Sanctitatis Suae mandato per legem generalem Protonotario Congregationis datam, quod sufficit ut adhibeatur in examine causae Servi Dei, considerando scilicet an ex praedicto articulo iurisdictionis examinati sint testes, an eorum dispositiones relevent.

Ex quibus concludo rectissime posse S.mum D. N. mandare Protonotario, ut in Congregatione coram se Processum factum in Curia in dicta causa referat. et deinde iubere, ut dictus Processus tradatur Sac. Congr. Rituum ad eos tamen effectus, quos supra commemoravi.

S. D. N. sententiam Congregationis huius approbasse et mandasse, ut interim sex scuta menstrua solvantur dicto Agenti.

R. mus Tigrinus, supradictas considerationes Ingoli in causa retulit.

113.

Roma, 14 . II . 1632.

Procurator supplicat, ut designentur Iudices in Urbe ad effectum examinandi testes in Urbe in causa martyrii Servi Dei Josaphat.

ARCH. S. C. RITUUM, *Memoriali*, (14 . II . 1632).

Die Sabbati 13 Februari 1632, hora 15, fuit Congr. Sacrorum Rituum in Palatio Em.mi et Rev.mi D. Card. Pii...

Em.mi e Rev.mi Signori.

Il P. Nicolo Novatio, Procuratore della Causa del glorioso Martyre Josaphat Cucevitio, Arcivescovo Polocen., supplica l'E.ze V.re degnarsi di deputare qui in Roma due Vescovi ad effetto di esaminar autoritate Apostolica alcuni testimonii di vista et certoriati de martyrio et causa martyrii del detto Servo di Dio e se meglio parerà all'Em.ze Vestre nominare Mons. Garofilo, Arcivescovo Junense,³⁷ et Mons. Gio. Tonco, Vescovo Bosnense.³⁸

Che tutto etc.

retro: Alla Sacra Congregazione de Riti.

Polocen.

Per la causa del Servo di Dio e Martyre Josaphat Cucevitio Arcivescovo Polocen.

nota Secret: Il procurator della detta causa havendo ottenuta la commissione segnata da N. S. per esaminare in Urbe alcuni testimoni diretta a questa S. Congregazione domanda ut si deputet giudice a questo effetto.

Ad Em.mum, Ginettum, Vicarium, qui deputet Episcopos in Curia, citato Promotore fidei.

³⁷ Ut videtur agitur de Ep. tit. Iconiensi, Joanne Matthaeo Caryophilo, qui erat ab. an. 1622 Ordinans clericos graecos in Urbe. Obiit an. 1633, die 23 Maii. Cfr. *Hierarchia*, v. IV, p. 208.

³⁸ Episcopus Bosnensis tunc temporis sub nomine Joannis erat Joannes Thomas Marnavich (a die 10.XI.1631). Hic revera erat praesens Romae tempore suae nominationis ad hanc cathedram et Romae etiam accepit consecrationem episcopalem (23.XI.1631). Ut videtur postea remansit aliquod temporis Romae, ut patet ex annotatione P. Patricii GAUCHAT in *Hierarchia*, vol. IV, p. 119, adn. 9.

114.

Roma, 14 . II . 1632.

Ut deputentur Iudices pro excipiendo processu in Urbe in causa martyrii Servi Dei Josaphat.

ARCH. S. C. RITUUM, *Decreta*, v. 7, (1632-36), f. 5r., 10r.
 IBID., *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, p. 574.

Die Sabbati XIII Februarii 1632, hora XV, fuit Congr. Sacrorum Rituum in Palatio Em.mo Pii...

Polocen.

Stante commissione SS.mi examinandi testes in Curia super martyrio Servi Dei Josaphat Cuncievicii, Archiepiscopi Polocensis, Agens pro illius canonizatione supplicavit deputari Iudices in Urbe, coram quibus examinari possunt testes producendi, et S. Congregatio commisit Em.mo Card. Ginetto, Vicario SS.mi, qui nominet Episcopos in Curia, citato semper ad omnes actus Promotore fidei.

In decreto: Die 14 Februarii 1632.

115.

Varsavia, 3 . III . 1632.

J. Rutskyj ad Secretarium Ingoli scribens, sollicitudinem suam in negotio beatificationis Servi Dei Josaphat quam maximam ostendit. (excerptum).

APF, *Scritt. rif. nelle Congr. Gen.*, vol. 58, 29-30v.
 HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12), p. 206, n. 1.

Rev.me Domine. Fratrer observandissime.

Gavisus sum lectis litteris Rev.mae D. Vestrae... (*de variis negotiis*). Legi litteras Rev.mae D.nis V. ad Rev.mum Coadiutorem meum,³⁹ in quibus scribit de progressu Canonisationis vel Beatificationis Servi Dei Josaphat. Vehementer gavisus sum. Utinam audiamus finem huius negotii. Quidquid interim potero conquirere pecuniae mittam, quamvis vix puto possibile, propterea quia pro festo S. Joannis debeo sol-

³⁹ Raphael Korsak, Episcopus tunc temporis adhuc Haliciensis, dein Metropolita Kioviensis (1637-1640). Obiit Romae mense Augusto 1640.

vere quatuordecim millia florenorum et quingentos; etiam data sunt undecim millia, prout scripsi superioribus litteris... (*Sequitur de magna caritate postae, et demum scriptum postea*):

Ad Ill.mum Palatinum Vilnensem⁴⁰ relinquo hic litteras petens subsidium promissum centum cechinorum pro canonizatione Servi Dei Josaphat, quos si dabit, per Ill.mum Nuntium Poloniae transmittentur ad manus Rev.mae D.nis V.

Data Varsaviae 3 Martii anno 1632.

Vestrae Dominationis Rev.mae addictissimus Fr. et servitor

Josephus Velamin Rutschi

Metropolita Chioviensis totiusque Russiae (mp).

116.

Roma, 3 . IV . 1632.

Examen testis specialis in Urbe in assistentia duorum interpretum.

ARCH. S. C. RITuum, *Decreta S. Congregationis*, v. 7, (1632-36), f. 26, 27.

IBID., *Regestum Servorum Dei*, vol. I: 1592-1654, p. 585.

Die Sabbati 3 Aprilis 1632, hora XIII, fuit Congreg. Sacrorum Rituum in Palatio Em.mi Pii...

Polocen.

Cum advenerit ad Urbem testis quidam informatus de martyrio et causa martyrii Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, ignarus linguae latinae et italianae, Procurator Canonizationis eiusdem Servi Dei supplicavit pro licentia illum examinandi cum praesentia Interpretis iurati, et S. Congregatio ne probationes pereant, mandavit examinari, adhibitis duobus interpretibus iuratis et peritis in lingua, qui subscribant etiam examen.

In decreto: Die 3 Aprilis 1632.

117.

Roma, 5 . III . 1632.

Secundus Processus beatificationis S. Josaphat Romae fabricatus

ASV, ARCH. S. C. RITuum, *Processus*, vol. 2290, num. antiqua (cop.).

⁴⁰ Palatinus Vilnensis tunc temporis erat, ut videtur, Leo Sapielha, qui obiit tantummodo anno 1633. Cfr. eius litteram a S. Josaphat ex anno 1622, in volumine I, nr. 74, p. 246 sq.

POLLOCEN. CANONIZATIONIS SERVI DEI JOSAPHAT KONCEVITII.

Processus Romae fabricatus de anno 1632.

IN DEI NOMINE. AMEN.

Praesenti publico Instrumento cunctis ubique pateat evidenter et sit notum, quod anno a Nativitate Domini nostri JESU Christi millesimo sexcentesimo trigesimo secundo, Indictione decima quinta, die vero quinta mensis Martii. Pontificatus autem SS.mi in Christo Patris et Domini nostri Domini Urbani divina providentia Papae octavi anno nono.

Coram Em.mo et Rev.mo Domino Cardinali Martio Ginetto, tituli S. Mariae Novae, Sanctissimi D. Nostri Papae Vicario,⁴¹ existente in aedibus Sancti Petri in Vaticano, comparuit admodum Reverendus Pater Nicolaus Novacius, Monachus ruthenus, Ordinis Sancti Basilii et Procurator specialis ad infrascripta peragenda specialiter constitutus a Reverendissimo Domino Josepho Velamin Rutschi Metropolita Chiovien. totiusque Russiae, prout de eius mandato procurae docuit per literas patentes subscriptas a dicto Reverendissimo Metropolita suoque sigillo munitas sub Datum Wilnae anno millesimo sexcentesimo vigesimo octavo, decima quinta Aprilis, tenoris infrascripti, videlicet, etc.⁴² Qui admodum Reverendus Pater Nicolaus dicto Em.mo Cardinali Ginetto exposuit, Servum Dei Josaphat Cuncevicium Archiepiscopum Polocensem pro Sacrae Romanae Ecclesiae exaltatione et Summi Pontificis debita reverentia a Schismaticis fuisse martyrii palma insignitum et quia Sacra Rituum Congregatio ex speciali commissione et mandato Sanctissimi alias sibi directum ad effectum esaminandi nonnullos testes, qui testimonium veritatis supradictae praestare possent, deputavit dictum Em.um Ginettum cum facultate nominandi duos Episcopos, ut dicta testium exciperent, nec non aliquem Notarium sui Tribunalis, cuius Decreti originale ab Ill.mo et Rev.mo Domino Tigrino, Episcopo Assisien., subscripto et sigillo praefecti Congregationis Rituum munito dictus Reverendus Pater Nicolaus Procurator dicto Eminentissimo Ginetto porrexit et deinde mihi Notario tradidit, tenoris inferius registrandi, dictique Decreti vigore dictus Procurator instetit in Judices nominari duos Episcopos ac novum actuarium, qui Em.mus videns petitionem huiusmodi esse iustam rationique consentaneam pro

⁴¹ Martius Ginetti, Veliternensis, creatus in pectore 19.I.1626, publicatus 30.XIII.1627, tit. S. Mariae Novae. Erat simul Vicarius Urbis. Obiit in Curia die 1.III. 1671. Cfr. *Hierarchia*, vol. IV, pag. 21.

⁴² Cfr. supra, in Processu Romano an. 1629, nr. 100.

executione dicti Decreti deputavit et nominavit in iudices Ill.mos et Rev.mos Dominos Hectorem Diotallevium, Episcopum Sanctae Agatae⁴³ et Caesarem Ventimilium, Episcopum Teracinen.⁴⁴ et in Notarium me infrascriptum, Odoardum Tibaldertum, quibus dedit facultatem examen huiusmodi auctoritate Apostolica faciendi super martyrio et causa martyrii dicti Servi Dei Josaphat testes in Curia recipiendi aliaque faciendi, gerendi et exercendi, quae in praemissis et circa ea magis necessaria fore quomodolibet opportuna fuerint et quomodocumque aliud Decretum, licentiam et facultatem Autoritate Apostolica desuper necessarium et opportunum fecit, commisit interposuit et autorizavit, suppliendo omnes et singulos defectus, si qui forsan in praemissis quomodolibet intervenerint, omni meliori modo etc. super quibus etc. Datum Romae in Palatio Vaticano et respective in Stantiis dicti Em.mi Cardinalis Vicarii, praesentibus, audientibus atque intelligentibus his videlicet... testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis specialiter atque rogatis.

Talisque Judicium Episcoporum electio et deputatio eis notificata per me Notarium infrascriptum praesente ex adverso et instante dicto Reverendo Patre Nicolao, Procuratore, debitaque cum reverentia acceptata declararunt se esse Judices competentes et ad ulteriora procedi mandarunt in huiusmodi causa iuxta dicti Decreti et deputationis continentiam et tenorem et pro loco examinis testium elegerunt et deputaverunt Sacristiam monasterii Sancti Augustini de Urbe et pro die examinis quoslibet dies cuiuslibet hebdomadae, non impedito aliquo festo in honorem Dei vel Sanctorum eius, et ulterius tradiderunt mihi Notario citationes factas Promotori fidei nec non interrogatoria ab ipso data ac articulos a Procuratore huiusmodi causae productos et per dictos Dominos Judices admissos ad effectum in praesenti Processu inserendi tenoris inferius registrandi.

Et successive, die decima Martii, anni millesimi sexcentissimi tricesimi secundi, coram eisdem Dominis Episcopis Sanctae Agatae et Terracinen, Judicibus scil. subdelegatis Apostolicis, in dicta Sacristia, ut supra, pro loco examinis deputato cum interventu et praesentia Ill.ris Domini Gratosi Uberti Promotoris fidei electi et deputati a Rev.mo Domino Antonio Cerro promotore fiscali in me Notarii iam dicti praesentia personaliter constitutus Reverendus Pater Nicolaus Novacius huiusmodi causae Procurator et tum eisdem repetiit omnia et singula acta, facta et articulos productos et induxit in testes ad il-

⁴³ Hector Diotallevi, Ep. S. Agatae Gothorum, ab anno 1608, die 4 Februarii, die vero 17.IX.1635 translatus ad Sedem Fanensem, in qua obiit an. 1643. Cfr. *Hierarchia*, vol. IV, p. 71.

⁴⁴ Caesare Vintimilius, Episcopus Terracinenensis a die 12.I.1615. Obiit die 23.XII.1645. Cfr. *Hierarchia*, vol. IV, p. 330.

los probandum infrascriptos, quorum nomina sunt ista: Ill.mus et Rev.mus Dominus Joannes Baptista Lancellottus, Episcopus Nolanus, qui fuit Nuntius Apostolicus in Regno Poloniae, Dominus Nicephorus Lososki, Sacerdos, et Alumnus in Collegio Graeco Urbis petiitque ipsos testes inductos, iura et articulos ad probandum admitti ac juramentum praestare in manibus ipsorum Dominorum Iudicum subdelegatorum de veritate dicenda. Ipsi vero Domini Iudices statim et in continenti solemne juramentum tactis pectoribus a dictis Episcopo Nolano et Alumno, sacerdote, receperunt et deinde ad examen infrascriptum fuit deventum, eisdem anno, indictione, die, mense ac Pontificatu quibus supra, die vero decima Martii.

Examinatus fuit Romae in dicta Sacristia a dictis Reverendis Dominis Iudicibus in causa martyrii Servi Dei Josaphat Concevitii, Archiepiscopi Polocensis, cum praesentia et interventu dicti Subpromotoris, Ill.mus et Rev.mus Dominus Lancellottus,⁴⁵ Episcopus Nolanus, olim Nuntius Apostolicus in Regno Poloniae, annorum quinquaginta septem, in Curia testis citatus, cui delato iuramento veritatis dicendae, prout juravit tacto pectore, dixit et deposuit prout infra de verbo ad verbum, successive et immediate iacet, videlicet.

Tenor vero supradicti Decreti, articulorum et interrogatoriorum, citationum et aliorum iurium de quibus supra fit et habetur mentio talis est qui sequitur de verbo ad verbum, videlicet.

Polocen.

Stante commissione Sanctissimi examinandi testes in Curia super martyrio Servi Dei Josaphat Cuncevitii, Archiepiscopi Polocensis, Ageas pro illius Canonizatione supplicavit deputari Iudices in Urbe coram quibus possint examinari testes producendi et Sacra Rituum Congregatio remisit ad Em.mum et Rev.mum Dominum Cardinalem Ginettum, Vicarium Sanctissimi, qui nominet Episcopos in Curia nec non aliquem ex suis Notariis, citato semper ad omnes actus Promotore fidei. Die decima quarta Februarii, anni millesimi sexcentissimi trigesimali secundi. T. Tigrinus Episcopus Assisiensis Secretarius (L. + S.).

Probationes probationibus ac iura iuribus addendo, ut magis elucescat veritas sanctitatis vitae, martyrii et causa martyrii Servi Dei Josaphat. Archiepiscopi Polocensis, Admodum Rev.dus Pater Nicolaus Novatius, Sacerdos Religiosus Ordinis Sancti Basilii dat et producit infradictos articulos, ad quos probandum in Curia admitti petit, non se tamen adstringens ad omnis superfluae probationis de quo etc., omni meliori modo etc.

⁴⁵ Franciscus Lancellotti, Episcopus Nolanus (ab an. 1615), Nuntius Varsaviensis (1622-1627).

Imprimis Procurator praedictus loco articulorum repetit, reproducit omnia et singula instrumenta, iura, Processus, testium examen et acta iam facta in huiusmodi causa in partibus Poloniae tam auctoritate ordinaria quam Apostolica et ut Processibus praedictis ad abundantiore cautelam novum robur adiciatur, novam probationem fieri hic in Curia curat, instans testes inducendos super articulis infrascriptis interrogari.

1. Primo. An sciat dictum Servum Dei Josaphat in Religione Sancti Basilii quindecim annis pie et religiose vixisse et in illa omnibus virtutibus tam theologicis aquam moralibus floruisse defunctoque Gedeone Archiepiscopo Polocensi cum summa omnium acclamatione et laetitia invite ad Archiepiscopatum Polocensem assumptum fuisse, an fuit et est verum.
2. Secundo. An sciat eundem Servum Dei ecclesiam Polocensem Cathedrali iam fere collabentem magnis sumptibus reformasse et proventibus auxisse. Clerum Synodis, quas singulis annis celebravit, correxisse, emendasse, reformasse, et in bonum statum catholicum concionibus exhortationibusque redigisse ac multa millia hominum ad fidem convertisse, an fuit et est verum etc.
3. Tertio. An sciat dum haec Servus Dei ageret Erronem quendam Patriarcham Hierosolymitanum se vocantem,⁴⁶ in fines Regni Poloniae venisse, ac Pseudo Episcopum pro Metropolitano Chiovensi et alios Pseudo Episcopos pro omnibus Episcopatibus Ruthenis, qui tunc legitimos Pastores habuerunt, singulos pro singulis ordinasse. Et inter caeteros pro Polocensi Meletium Smotricium creasse,⁴⁷ qui confestim per totam Dioecesim Polocensem ad unionem conversis et necdum bene in illa firmatis scripsit litteras, ne Josaphat eorum Pastori illegitimo, Papistae, et haeretico, sed sibi vere legitimo atque orthodoxo praestent obedientiam, cum quibus ministros Sathanae misit, monachos quosdam, qui totam Dioecesim ab obedientia dicti Antistitis, tunc Varsaviae firmandae unionis causa commorantis, perturbaverunt et ab Unione velut canes ad vomitum ad schisma petraerunt, an fuit et est verum etc.
4. Quarto. An sciat bonum pastorem, audito tristi et inopinato nuncio, ad ovile accurrisse et ut verus pastor animo non cadens dispersos et errantes oves per civitates et loca suae Dioecesis quaesivisse, et inventas ad munitum ovile reduxisse et Meletium, ne iterum in illud irrueret, abegisse; an fuit et est verum etc.
5. Quinto. An sciat quod revocatis iterum per Servum Dei a Schismate Polocensibus, ad quod per pseudo Episcopum Meletium pertracti

⁴⁶ Theophanes, qui anno 1620 Kioviae Hierarchiam non unitam consecravit, sub protectione armata Cosacorum.

⁴⁷ Cfr. supra notam 13.

fuerant eundem ad alia loca suae Dioecesis pastoralis sollicitudine et zelo confirmandae Unionis cum Sacra Romana Ecclesia accurrisset. Indeque Vitepscum, civitatem itidem suae Dioecesis adiisse, et ibi simulata alacritate a civibus per pseudo Episcopum Meletium, et eius ministros corruptis exceptum fuisse, conspiratione prius secreto in vitam ipsius Servi Dei inita, cuius conscii et complices ne putarentur Consules civitatis eos Vitepsco recessisse et prope civitatem in quodam praedio latenter pernoctasse, peractaque Servi Dei caede ad civitatem rediisse, et ut reos sacrilegae necis Servo Dei illatae debitas mortis poenas Commissariis Regiis persolvisset; an fuit et est verum etc.

6. Sexto. An sciat sacrilegos authores impii consilii in mortem Servo Dei die undecima Novembris, quae fuit dies Dominicus anni millesimi sexcentissimi viginti tertii, hora quasi tertia diei, datis signis tumultus per pulsum campanarum in omnibus Ecclesiis et impetu facto in Curiam Archiepiscopalem ac fractis ianuis familiares Servi Dei multis vulneribus affecisset, et inter caeteros Archidiaconum Polocensem iam quasi mortuum putantes prae vulneribus in caemeterio reliquisset; an fuit et est verum etc.
7. Septimo. An Sciat Servum Dei ad inflictionem vulnerum et clamorem familiarium suorum ex loco, in quo tunc Deum orabat, ad sicarios accessisset et ne familiam suam occiderent placide monuisse: Filioli (inquiens) sinite innocentes, si quid contra me habetis, ecce adsum. Interim duos per mediam turbam irruentes de foris in sanctum Antistitem manus iniecit, quorum alter innocentem Pontificem in fronte super oculum percussit et in terram deiecit, et alter duplici globo bombardae traiecit ac denique alii omnes, quotquot aderant, totum corpus confodisset, et contundisset, ut vix forma hominis in facie remanserit extractumque ex atrio in aream videntes illum adhuc manum movere sacrum illius caput securi oblonga (vulgo Alabarda dicta) dissecuisse, et occidisset; an fuit et est verum etc.
8. Octavo. An sciat sicarios praedictos cadaver martyris spoliantes cilicium loco indusii invenisse, propterea non Episcopum, sed aliquem alium monachum a se interfectum credidisset, famulos quos captivos tenebant adduxisset et num esset Dominus illorum quem occiderant et quem cilicio tectum esse invenerunt diligenter examinasse; an fuit et est verum etc.
9. Nono. An sciat parricidas cognito vere Antistitem ab illis trucidatum fuisse sacrum martyris corpus, alligato ad pedes fune, solo cilicio tectum contumeliose per plateas civitatis traxisset et denique ad supercilium montis alti et valde ardui tractum ex eo praecipitasse, vociferantes: firma, te, episcope, firma te. Et his non contentos corpus in scaphulam positum in loco fluminis magis pro-

fundo appenso ad collum, instar sacci, cilicio, lapidibus repleto, ac alligato grandi saxo ad pedes submersisse, ne ullus inde catholicus corpus martyris extrahere posset; an fuit et est verum etc.

10. Decimo. An sciat magistratum arcensem et alios pios catholicos magna adhibita diligentia corpus martyris in flumine exquisivisse et tandem ad perpetuam Schismaticorum confusionem omniumque Catholicorum laetitiam sexta die corpus ex aquis, visu pulcherrimum. extraxisse et honorifice in ecclesia arcis praedictum magistratum arcensem collocasse, et paulo post a Clero ecclesiae cathedralis Polocensis et nobilitate illius districtus cum magno planctu Polociam deductum fuisse; an fuit et est verum etc.
11. Undecimo. An sciat magnum gemitum auditum fuisse Vitepsci dum corpus Servi Dei Vitepsco Polociam deferetur, parricidas peccatum suum deflevisse et graves Dei poenas ob delictum timendo principalioribus parricidis maledicendo, Servum Dei sanctum, iustum pium, innocentem vocando et ad tumulum eius properando; an fuit et est verum etc.
12. Duodecimo. An sciat eadem die, qua Servus Dei martyrio affectus fuit, a Polocensibus, quorum civitas viginti quatuor leucis distat Vitepsco visum fuisse columnam lucidam supra Vitepscum post submersionem martyris; an fuit et est verum etc.
13. Decimo tertio. An sciat Servum Dei vere mortuum esse pro fide catholica Romana et Ruthenorum Unione cum illa interfectum, et martyrium desiderasse et in isto desiderio usque ad mortem perseverasse, ac saepius imo toto tempore sui Archiepiscopatus in mortis periculo vixisse propter continuas conspirationes Schismaticorum, quas in eum faciebant, et quod die noctuque intentus esset propagationi fidei catholicae et Unioni Ruthenorum cum Sancta Romana Ecclesia; an fuit et est verum etc.
14. Decimo quarto. An sciat Servum Dei in toto Regno Poloniae semper habitum, tentum et reputatum fuisse ante et post mortem pro Sancto et publice et palam ab omnibus nunc haberi, teneri et reputari pro Martyre et Sancto omni virtutum genere ornato, sine ulla controversia, et dubitatione; an fuit et est verum etc.
15. Decimo quinto. An possit se res aliter habere, scilicet ut non sit mortuus martyr nec ob causam fidei, sed ob aliquod delictum proprium vel ob aliam causam illi imputatam vel respectus humanos.
16. Decimo sexto. An sciat Christi fideles habere peculiarem devotionem erga ipsum et solere sese recommendare eius intercessionem apud Deum, eius imagines in veneratione habuisse, et habere et ut sanctum Martyrem Christi gloria in caelo fruentem adorare.
17. Decimo septimo. Occurat ei aliquid aliud dicendum de sanctitate vitae, martyrio et causa martyrii dicti Servi Dei Josaphat.

His antedictis non se adstringens etc. salvo etc. et omni meliori modo etc.

Nomina Testium.

Illustrissimus atque Reverendissimus Dominus Lancelottus, Episcopus Nolanus.

Reverendus Pater Nicephorus Lososchi, sacerdos.

Illustrissimus N. N. Dominus Gaspar Dzialinschi, Palatinides Brestensis, sacerdos.

Illustis Dominus Stephanus Cecinski, Canonicus Primisliensis, sacerdos.

Generosus Dominus Jacobus Braniski.

(Interrogatoria).

Interrogatoria infrascripta dat, facit atque producit et exhibet Reverendus Dominus Antonius Cerrus, Promotor fidei super quibus petit et instat, inducit et testes inductos et inducendos in causa Beatificationis et Canonizationis Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocensis diligenter interrogari et cum assistentia subpromotoris fidei, per ipsum nominati, alioquidem nullitate eorum dispositionum protestatus fuit et protestatur omni etc.

1. Imprimis moneatur quilibet testis quantumvis nobilis, et quacunque dignitate praeditus de vi et importantia iuramenti et gravitate periurii, praesertim in causis gravissimis, quales sunt canonisationes Sanctorum.
2. Interrogetur quilibet testis, ut supra, de nomine, cognomine, patria, aetate praesentibus, exercitio, seu professione, an sit pauper vel dives et quantum habuit in bonis.
3. Tertio. Item interrogetur an hoc anno fuerit confessus et communicatus, quo tempore, qua ecclesia, quo sacerdote et quibus praesentibus et an fuerit unquam et sit aliqua excommunicatione innotatus vel fuerit inquisitus, processatus seu carceratus et qua occasione vel causa et an dubitaverit unquam et an sit blasphemator Dei et Beatae Mariae Virginis et Sanctorum.
4. Item interrogetur quisque testis a quo fuerit requisitus ut se subiiciat examini huic, et an fuerint sibi ostensi aliqui articuli vel fuerit instructus quomodo deponere debeat et a quo et quo loco, tempore, et quibus praesentibus, et an aliquod commodum vel utilitatem speret ex hac sua depositione et quod.
5. Quinto. Interrogetur unusquisque testis an fuerit unquam in civitate Polocensi et in civitate Vitepscensi et de quo tempore et qua de causa et occasione.
6. Sexto. Item interrogetur an cognoverit Josaphat Archiepiscopum Polocensem, et locutus fuerit cum eo unquam et an viderit eum aliquam Sinodum celebrare vel audiverit eum concionari et aliquos

- infidelium viderit suis exhortationibus ad fidem catholicam converti et dicat quantum hoc successerit et de quo tempore et qua occasione hoc viderit.
7. Septimo. Item interrogetur an sciat de quo tempore et qua morte dictus Archiepiscopus Josaphat obierit, et an ipse testis fuerit praesens morti eiusdem et dicat quomodo successit eius mors.
 8. Octavo. Item interrogetur an cognoverit unquam Erronem quendam, Patriarcham Hierosolymitanum se vocantem, eumque viderit pro Episcopis ruthenis ordinasse aliquos Pseudo Episcopos et quo tempore, quo loco et qua occasione viderit.
 9. Nono. Interrogetur an cognoverit quemdam Meletium Smotricium et sciat eum fuisse a praedicto Errone ordinatum pro Polocensi Archiepiscopatu, et viderit aliquas eius litteras, et eas legerit et sciat quid continetur et dicat quid.
 10. Decimo. Interrogetur an viderit aliquem nuntium dicti Meletii accessisse ad dictum Josaphat, et ei aliquid nunciasse et dicat quid.
 11. Undecimo. Interrogetur an viderit unquam et de quo tempore dictum Josaphat Archiepiscopum Polocensem discedere a civitate Polocensi et ire ad civitatem Vitepscensem, et an sciat et dicat qua occasione et causa id fecerit.
 12. Duodecimo. Interrogetur an cognoverit aliquos familiares dicti Josaphat Archiepiscopi et viderit eos fuisse interfectos et dicat quos et a quibus, et quo tempore et quo loco.
 13. Decimo tertio. Interrogetur quilibet testis an viderit unquam aliquos invasisse praedictum Josaphat Archiepiscopum, perculisse et vulnerasse et occidisse, et dicat quot et qui essent aggressores et vulneratores et cuius mandato id egerint, et a quo tempore et quo loco, et loco loci, et quo armorum genere.
 14. Decimo quarto. Item interrogetur quilibet testis an sciat quid actum fuerit de corpore seu cadavere praedicti Josaphat Archiepiscopi et dicat quid actum fuerit.
 15. Decimo quinto. Interrogetur an sciat et quomodo ipse testis intelligat quis et quando et qua ratione possit dici verus martyr et desiderasse martyrium et obiisse pro fide catholica.
 16. Decimo sexto. Interrogetur unusquisque testis et dicat qua ratione ipse testis posset affirmare quod aliquis esset mortuus vel occisus non ob aliquod delictum proprium vel accusam sibi imputatam vel ob aliquos respectus humanos, sed solum propter fidem catholicam.
 17. Decimo septimo. Interrogetur an fuerit ipse testis in toto Regno Poloniae et in quibus civitatibus, et ibi audiverit aliqua et quae dici de dicto Archiepiscopo Polocensi et a quibus et qua occasione et ad quem finem et effectum et quoties id audiverit.
 18. Decimo octavo. Interrogetur an viderit vel cognoverit aliquem, qui

se commendaverit intercessioni dicti Josaphat Archiepiscopi post eius mortem et eius imaginem in veneratione habuerit, et dicat quis fuerit et de quo tempore et quo loco, et qua occasione id contigerit.

19. Decimo nono et ultimo. Interrogetur generaliter circa famam. An sciat quid sit fama et an fama sanctitatis et martyrii praedicti Archiepiscopi Polocensis viguerit solum in aliqua an vero in maiori parte populi et an orta sit ex probabilibus causis vel potius fuerit vanus rumor populi et an habuerit originem a personis affectis vel suspectis et interessatis, puta coniunctis et affinis, amicis intrinsecis, religiosis eiusdem Ordinis vel aliis quibuscumque qui ratione ecclesiae in qua corpus reperitur vel ob aliam aliquam causam aliquod interesse saltem affectionis habere possint, et an personae a quibus fama orta est essent personae graves et fide dignae, an potius leves et ordinariae, puta mulieres, rustici et alii idiotae vel ignari. An huiusmodi fama fuit constans et perpetua quae semper duraverit vel brevi et per modicum tempus et cito evanuerit, an contra huiusmodi famam fuerit unquam aliquid dictum, factum vel dictum in contrarium. Denique an huiusmodi fama viguerit non solum in loco ubi dictus Josaphat vixit vel mortuus fuit, sed etiam aliis in locis et quibus vel potius in aliis locis non autem in eo in quo vixit, vel mortuus est, vel e contra fuerit in loco tantum in quo vixit vel mortuus fuit non autem in aliis locis et unde hoc processerit quod fama non fuerit in pluribus locis et maxime in eo, in quo vixit vel mortuus fuit.
- Et in reliquis suppleat diligentia Domini examinare debentis.

(Die... Martii 1632).

Die vero... mensis Martii anno eiusdem Domini Nostri Jesu Christi nativitate millesimo sexcentesimo trigesimo secundo, Indictione decima quinta, Pontificatu autem Sanctissimi in Christo Patris et Domini nostri Domini Urbani Divina providentia Papae Octavi anno eius decimo nono.

Pro admodum Rev.do Patre Nicolao Novatio principali Procuratore fuit contra et adversus Perillustrem et Rev.mum Antonium Cerurum Advocatum Concistorialem ac Promotorem fidei a SS.mo Domino nostro Papa specialiter electum et deputatum Dominus Julius Sancto, SS.mi Domini nostri Papae cursor, retulit in scriptis in iudicio coram Sacra Congregatione Rituum sive Em.mo et Rev.mo Domino Cardinale Ginetto, Romae in Palatio suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae audiri consueverunt, hora audientiae, solita et causarum consueta ad iura reddendum et causas audiendum, cognoscendum. decidendum fineque debito et legitimo prout iuris fuerit terminandum.

(Citatio ad dicendum contra articulos facto datos, videndum illos, ad probandum addicti et commissi nominatae causae receptionem iuramentorum et examen testium in forma ad quod et propter quod commissum fuerit videndum dd. testes iurare in eorum vel notarii domibus aut ubi reperti fuerint ad eandem p. d. et bo. seqq. etc. Tandem interrogatoria quae etc. dare intendat alias videnda et d. d. testes examinari iuxta interrogatoria ex officio danda a Praefecto Sac. Congregationis Rituum ad eandem p. d.).

In loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque Odoardo Tibaldescho, notario in hac causa, loco et hora supradictis se de... Em.morum et Rev.morum Cardinalium Sacrae Congregationis Rituum et eiusdem Em.mi et Rev.mi Domini Cardinalis Ginetti iudicis praefati sibi super hoc, ut asseruit..... facto et ad supradicti Admodum Rev.di Patris Nicolai Novatii principalis procuratoris sive etc. instantiam die septima huius praesentis et modo currentis mensis Martii, anni praefati millesimi sexcentissimi trigesimali secundi, decima quinta indictione et pontificatu SS.mi D. N. Papae Urbani Divina providentia Papae octavi, anno eius nono, et quo supra allegatur peremptorie et in scriptis citasse infradictum Perillustrem et Rev.mum Dominum Antonium Cerrum, Advocatum Concistorialem et Promotorem fidei, ab eodem SS.mo Domino nostro Papa specialiter et expresse electum et deputatum Romae personaliter iuventum, dimissa copia citationis eiusdem in eius manibus specialiter et expresse citatur ad dandum et excipiendum quicquid verbo vel in scriptis contra et adversus nonnullos positiones et articulos sive materias articulatas in huiusmodi causa datas exhibitas productas, et repetitas dicere sive excipere voluerit ad primam diem iuridicam ex nunc proxime et immediate sequentem qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum Romae in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita, et consueta ad iura reddenda et causas partium audiendum, cognoscendum decidendum fineque debito atque legitimo prout fuerit terminandum in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedere contigerit nec non ad videndum et audiendum antedictas positiones et articulos sive materias articulatas superius, ut praemittitur, in huiusmodi praesenti causa datos, exhibitos, productos et repetitos ad probandum in hac eadem causa admitti vel dicendum et causam quare sic fieri non debeat allegandum ad eandem primam diem iudicalem ex tunc proxime et immediate sequentem qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum Romae in domo solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt hora audientiae

causarum solita, et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum decidendum fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedere contigerit nec non ad videndum et audiendum, mihi huius praesentis causae notario atque scribae praefato receptionem iuramentorum et examen testium in huiusmodi causa tam inductorum quam inducendorum de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis exhibitis productis et repetitis quam de, et super tota causa praesenti eorundemque testium examen desuper praestata faciendum et peragendum in forma solita et consueta committi vel dicendum, et causam quare sic fieri non debeat allegandum, ad eandem primam diem iudiciariam ex tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum Romae in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita, et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum cognoscendum decidendum fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum, in loco suo iudiciali solito, et consueto pro tribunali sedere contigerit nec non et postquam receptio iuramentorum et illorum examen mihi, huius praesentis causae notario atque scribae praefato commissa fuerint ad videndum, et audiendum eosdem testes de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis, de, et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis, et repetitis quam de et super tota causa praesenti inductos sive inducendos in eorundem testium vel mei huius causae praesentis notarii atque scribae praefati habitationum domibus aut alias ubicumque commodius reperti, et inventi fuerint per totam supradictam primam nec non alios ex tunc proxime et immediate sequentes dies iurare, produci, recipi et ad iurandum admitti vel videndum, et causam quare sic fieri non debeat allegandum ad eandem primam diem indictam et tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum Romae in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita, et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum cognoscendum decidendum fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto, pro tribunali sedere contigerit nec non postquam supradicti testes iuraverint ad videndum et audiendum eosdem testes de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de, et super antedictis positionibus, et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi prae-

senti causa datis, exhibitis, productis et repetitis quam tota causa praesenti per me huius causae notarium atque scribam praefatum examinari mandari vel dicendum, et causam quare sic fieri non debeat allegandum ad eandem primam diem iuridicam ex tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius causae iudicem praefatum Romae in Domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedere contigerit nec non ad dandum, et producendum et exhibendum in actis meis huius praesentis causae notarii atque scribae praefati aliqua interrogatoria, si quae dare voluerit, iuxta et secundum praedictos testes in huiusmodi causa inductos sive inducendos interrogare voluerit et examinari alias videndum et audiendum eosdem testes absque interrogatoriis examinari mandari vel dicendum et causas quare sic fieri non debeat allegandum ad eandem primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum, fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto, pro tribunali sedere contigerit nec non ad videndum conducendum sive inducendum aliquem interpretem pro parte sua ad effectum depositiones testium inductorum et inducendorum eorumque dicta interpretandi quatenus aliquem conducere sive inducere voluerit alias videndum et audiendum eosdem testes tam de et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi praesenti causa datis exhibitis atque productis quam de et super tota causa praesenti absque alicuius interpretis interventu examinari vel dicendum et causam quare sic fieri non debeat et allegandum ad eandem primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum, fineque debito atque legitimo prout iuris fuerit terminandum, in loco suo iudiciali solito, et consueto, pro tribunali sedere contingerit aliaque fecisse et exequuntum fuisse prout et quemadmodum idem Sanctissimi Domini nostri Papae cursor habuit, ut asseruit, ab eodem Domino

huius praesentis causae iudice praefato specialiter et expresse in mandatis.

(Comparuit R. P. Nicolaus Novatius procurator et recepit articulos, ut dictum in actis, datos in quantum etc.).

Relatione facta comparuit, in eodem quo supra iudicio, coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita, et consueta ad iura reddenda, et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum fineque debito atque legitimo prout iuris terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente, meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato, Reverendus Pater Nicolaus Novatius, Procurator in causa Beatificationis supradicti Servi Dei Josaphat Cuncevitij, prout de suo procuratoris mandato apud acta mei huius praesentis causae notarii atque scribae praefati constat legitimis documentis et eo nomine quo supra positiones et articulos sive materias articulatas in actis mei huius praesentis causae notarii atque scribae publici praefati ut dixit pro parte sua datos, exhibitos, productos et repetitos, in quantum tamen pro se parteque sua praefata et contra partem sibi in huiusmodi causa adversam faciant sive facere quomodolibet videntur et non alias, aliter, nec alio modo, de quo publice et solemniter protestatus fuit et protestabatur expresse repetiit illosque et illas de novo verbo solum et dumtaxat re exhibuit atque iudicialiter reproduxit, et non solummodo ex forma praemissis, verum etiam omni alio meliori modo, via, iure, causa et forma quibus magis, melius, validius et efficacius de iure fieri potuit, et debuit ac potest et debet.

Deinde vero eisdem adhuc anno, indictione, die, mense, et pontificatu, quibus supra, idem qui supra dominus Comparens praefatus nomine quo supra iudicialiter ibidem adhuc praesens et coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum, et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum, fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato loco et hora supradictis, nomine quo supra, iudicialiter comparens et antedictas positiones et articulos sive materias articulatas superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa pro parte sua praefata datos inhibitos et productos seque et partem suam praefatam ad probandum eosdem sive easdem in huiusmodi praesenti causa admitti per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum

instante postulavit, et tunc idem Dominus huius praesentis causae iudex praefatus ad supradicti Domini comparentis instantiam et requisitionem antedictas positiones et articulos sive materias articulatas pro ipsius parte superius, ut praemittitur, in huiusmodi praesenti causa datos, exhibitos, productos et repetitos ipsumque Dominum Comparentem instantem et petentem partemque suam praefatam ad probandum eosdem sive easdem in huiusmodi praesenti causa nisi tamen pars adversa hinc ad primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem in actis mei huius praesentis causae notarii atque scribae praefati aliquid relevans deduxerit, salvo tamen iure impertinentiorum positionum et articulorum eorundem cum intimatione tamen per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus qui desuper legitime requisitus fuerit parti adversae facienda, more solito et consueto, admittendum duxit et admisit de et super quibus omnibus, et singulis praesentis idem qui supra Dominus Compars praefatus unum vel plura publicum, semipublica, sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba exinde fieri atque confici petiit instrumentum et instrumenta, praesentibus ibidem Dominis contrariis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis, specialiter atque expresse rogatis et requisitis.

(Idem obtulit mihi etc. receptionem iuramentorum et examen testium tam super articulis quam tota causa...)

Subsequenter vero eisdem adhuc anno, indictione die, mense. et pontificatu, quibus supra, idem qui supra Dominus Compars praefatus nomine quo supra ibidem adhuc praesens et coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum fineque debito atque legitimo prout iuris fuerit terminandum in loco suo iudiciali solito, et consueto pro tribunali sedente meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato, loco et hora supradictis, nomine quo supra, iudicialiter compars ut mihi huius praesentis causae notario atque scriba praefato receptionem iuramentorum testium pro parte sua in huiusmodi praesenti causa inductorum sive inducendorum de perhibendo in huiusmodi praesenti causa testimonium veritatis tam de, et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis et repetitis, quam super tota causa praesenti eorundemque testium examen desuper postea faciendum et peragendum in forma solita et consueta committi per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum instante

postulavit, et tunc idem Dominus iudex praefatus ad dicti Domini Comparentis instantiam et requisitionem mihi huius praesentis causae notario atque scribae praefato receptionem iuramentorum testium supradictorum tam inductorum quam inducendorum de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de, et super antedictis positionibus et articulis seu materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis atque productis, quam tota causa praesenti eorundemque testium examen desuper postea faciendum peragendum, nisi tamen pars adversa hinc ad primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem, qua eundem Dominum huius praesentis causae notarii et scribae praefati aliquid relaxans deduxerit et allegaverit cum intimatione tamen prius per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus, qui desuper legitime requisitus fuerit, parti adversae facienda in forma solita et consueta committendum duxit et pariter commisit, de et super quibus omnibus et singulis praemissis idem qui supra Comprens Dominus praefatus unum vel plura publicum vel publica sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba praefato exinde fieri atque confici petiit instrumentum et instrumenta, praesentibus ibidem Dominis eiusdem Domini coram huius praesentis causae iudicis praefati notariis et scribis, suis testibus, ad praemissa omnia et singula vocatis habitis et rogatis.

(Idem ob.it iuramenta testium tam super articulis quam tota causa...).

Postmodum vero eisdem adhuc anno, indictione, die, mense, et pontificatu, quibus supra, idem qui supra Dominus Comprens praefatus et coram eodem Domino huius causae iudice, Romae, in domo suae habitationis solitae et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum, et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum, fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum, in loco suo iudiciali sedente, meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato, loco et hora supradictis, nomine quo supra, iudicialiter comprens et supradictos testes de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de, et super antedictis positionibus et articulis, sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis, et repetitis quam tota causa praesenti inductos et inducendos in eorundem testium vel mei huius praesentis causae notarii atque scribae praefati habitationum domibus aut alias, ubi commode reperti fuerint, per totam diem primam nec non alios sexaginta ex tunc proxime, et immediate sequentes dies induci, recipi, iurare et ad iurandum admitti, mandari per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem prae-

fatum, instanter postulavit, et tunc idem Dominus huius praesentis causae iudex praefatus et ad supradicti Domini Comparentis instantiam atque requisitionem mihi huius praesentis causae notario atque scriba praefato quatenus singulis horis huius praesentis nec non aliorum sexaginta ex tunc proxime et immediate futurorum dierum ad supradictorum festium vel mei pro ipsius parte tam inductorum quam inducendorum habitationum domibus personaliter accederem et ab eis et eorum quolibet iuramentum de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis de, et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis exhibitis, productis, et repetitis, quam tota causa praesenti aliasque ubi quaecumque commodius reperti fuerint fideliter reciperem eodemque postea fideliter examinarem, nisi tamen eadem pars adversa hinc ad dictam diem primam iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem in actis mei huiusmodi praesentis causae notarii atque scribae praefati aliquid relevans deduxerit et allegaverit cum intimatione tamen prius per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus, qui desuper legitime requisitus fuerit parti adversae legitime faciendae more solito et consueto committendum duxit pariter atque commisit, de et super quibus omnibus et singulis praemissis idem qui supra Dominus Comparens praefatus unum vel plura publicum vel publica sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba publico praefato exinde fieri atque confici petiit instrumentum et instrumenta praesentibus ibidem Dominis eiusdem Domini huius praesentis causae iudicis, notariis et coram eo tribus ex suis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis specialiter atque rogatis.

(Idem obtulit testes tam super articulis quam tota causa examinari per me etc...)

Praeterea vero eisdem adhuc die, mense, anno, indictione atque pontificatu, quibus supra, idem qui supra Dominus Comparens praefatus et eo nomine quo supra ibidem adhuc praesens et coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo solitae suae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum, fineque debito atque legitimo, prout iuris fuerit, terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato, loco et hora supradictis, nomine quo supra iudicialiter comparens et supradictos testes pro parte sua superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa inductos seu inducendos de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de, et super antedictis positio-

nibus et articulis sive materiis articulatis pro parte sua praefata superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis et repetitis, quam tota causa praesenti examinari, mandari per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum instantanter postulavit, et tunc idem Dominus huius praesentis causae iudex praefatus ad supradicti Domini Comparentis instantiam atque requisitionem supradictos testes de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de, et super positionibus et articulis antedictis, sive materiis articulatis pro parte sua superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis exhibitis, productis atque repetitis, quam super tota causa praesenti pro ipsius parte tam inductos quam inducendos, nisi tamen eadem pars adversa hinc ad primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem in actis nei huius praesentis causae notarii atque scribae praefati aliquid revelans deduxerit et allegaverit, cum intimatione tamen prius per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus, qui desuper legitime requisitus fuerit, parti adversae facienda, per me huius praesentis causae notarium atque scribam publicum praefatum, more solito et consueto examinari mandandum duxit pariter atque mandavit, de et super quibus omnibus et singulis praemissis idem qui supra Dominus Comparens praefatus antedictus unum vel plura publicum seu publica sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba praefato exinde fieri atque confici petiit instrumentum, et instrumenta, praesentibus ibidem Dominis eiusdem Domini huius praesentis causae iudicis, notariis et coram eo tribus ex suis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis specialiter, atque rogatis.

(Idem obtulit testes examinari mandari sine interrogatoriis partis adversae cum intimatione...)

Subsequenter vero eisdem adhuc anno, indictione, die, mense et pontificatu, quibus supra, idem qui supra Dominus Comparens praefatus antedictus et coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae, in qua iura reddi solent, et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum cognoscendum et decidendum fineque debito atque legitimo prout iuris fuerit terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque huius praesentis causae notario atque scriba, praefato, loco et hora supradictis nomine quo supra iudicialiter comparens et antedictos testes pro parte sua praefata de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam, et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis pro ipsius parte superius, ut praemittitur, in huiusmodi

causa datis, exhibitis, productis et repetitis, quam super tota causa praesenti inductos, quam inducendos, absque partis adversae interrogatoriis, quam tamen eadem pars adversa in actis mei huius praesentis causae notarii interrogatoria iuxta et secundum qua eosdem testes examinandos interrogari voluerit et examinari, dare, producere et exhibere voluerit, dederit, atque produxerit et examinari mandari per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum instantanter postulaverit, et tunc idem Dominus huius praesentis causae iudex praefatus ad supradicti Domini Comparentis instantiam atque requisitionem antedictos testes pro ipsius parte de perhibendo testimonium veritatis tam de et super antedictis positionibus et articulis, sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, in huiusmodi praesenti causa datis, exhibitis, productis et repetitis, quam de et super tota causa praesenti tam inductos quam inducendos absque dictae partis adversae interrogatoriis, nisi tamen hinc ad primam diem iuridicam et tunc proxime et immediate sequentem eadem pars adversa in actis mei huiusmodi causae notarii interrogatoria iuxta et secundum quae eosdem testes examinandos interrogare voluerit et examinari dederit et produxerit, cum intimatione tamen prius per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus, qui desuper legitime requisitus fuerit, parti adversae facienda per me huius praesentis causae notarium atque scribam praefatum examinari mandandum duxit, et mandavit, de et super quibus omnibus et singulis praemissis idem qui supra Dominus Comparens praefatus antedictus unum vel plura publicum vel publica sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba publico praefato exinde fieri atque confici petiit instrumentum et instrumenta praesentibus ibidem Dominis eiusdem Domini huius praesentis causae iudicis praefati notariis et coram eo tribus suis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis habitis specialiter atque rogatis.

(Idem obtulit testes examinari per me etc. absque partis adversae interrogationibus...)

Postremo vero, eisdem adhuc anno, indictione, die, mense et pontificatu, quibus supra, idem qui supra Dominus Comparens praefatus coram eodem Domino huius praesentis causae iudice praefato, Romae, in domo suae solitae habitationis et residentiae in qua iura reddi solent et causae partium audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas partium audiendum, cognoscendum, decidendum fineque debito atque legitimo terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque huius praesentis causae notario atque scriba praefato, loco et hora supradictis nomine quo supra iudicialiter comparens et ante dictas pro parte sua tam inductos quam inducendos de perhi-

bendo in huiusmodi causa testimonium veritatis de, et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis superius, ut praemittitur, pro parte sua in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis, et repetitis, quam tota causa praesenti absque alicuius partis adversae interpretis interventu, nisi tamen eadem pars adversa pro parte sua aliquem interpretem ad effectum eorundem testium examinandorum depositiones atque dicta interpretandi induxerit sive conduxerit examinari, mandari per eundem Dominum huius praesentis causae iudicem praefatum instanter postulavit, et tunc idem Dominus huius praesentis causae iudex ad dicti Domini Comparentis instantiam atque requisitionem supradictos testes pro ipsius parte de perhibendo in huiusmodi causa testimonium veritatis tam de et super antedictis positionibus et articulis sive materiis articulatis pro ipsius parte superius, ut praemittitur, in huiusmodi causa datis, exhibitis, productis et repetitis, quam tota causa praesenti inductos sive inducendos nisi tamen pars adversa hinc ad primam diem iuridicam et tunc proxime, et immediate sequentem aliquem interpretem pro interpretandis eorundem testium examinandorum depositionibus atque dictis induxerit sive conduxerit absque eiusdem partis adversae per quemcumque ex Sanctissimi Domini nostri Papae cursoribus, qui desuper legitime requisitus, facienda per me huius causae notarium examinari mandandum duxit pariter atque mandavit, de et super quibus omnibus et singulis praemissis idem qui super Dominus Comparsens praefatus unum vel plura publicum vel publica sibi partique suae praefatae a me huius praesentis causae notario atque scriba praefato exinde fieri atque confici petiit instrumentum et instrumenta, praesentibus ibidem Dominis eiusdem Domini huius praesentis causae iudicis praefati notariis et coram eo tribus suis testibus ad praemissa vocatis, et rogatis etc...

(D. Promotor fidei contra praesentatos articulos... nihil fieri nisi specificatis nominibus et cognominibus...)

Ex adverso vero, eisdem adhuc anno, indictione, die, mense et pontificatu, quibus supra, allegatis pro perillustri et Rev.mo Domino Antonio Cerro Promotore fidei a Sanctissimo Domino nostro Papa deputato principali contra et adversus Admodum Rev.dum Patrem Nicolaum Novatium nomine de quo supra... supradictus Perillustris Antonius Cerrus Promotor Fidei ab eodem Sanctissimo Domino nostro Papa specialiter et expresse electus et deputatus contra praetensos articulos ex adverso, ut dicitur, in hac causa datos, exhibitos, et productos pro nunc generaliter verbo solum et dumtaxat cum protestatione de dicendo et excipiendo contra eosdem satius facto realiter et in scriptis suis loco et tempore congruis et opportunitis excipiendum duxit et exce-

pit et protestatus fuit, nihil fieri, nisi specificatis nominibus et cognominibus, patria, et habitatione testium ad effectum conficiendi interrogatoria et intimato alias de nullitate processus et agendo rem gravamine appellandi remedio de quo publice et solemniter protestatus fuit expresse non solummodo forma praemissis, sed etiam omni alio meliori modo etc.

(Inst. qualiter nomina et cognomina testium fuerunt in actis specificata prout in eis et Em.mus D. ad. lit e art. et mandavit super eis examinari testes et testes examinabuntur die X Martii cum quinque sequentibus etc. Ideo etc.)

Die vero octava mensis eiusdem Martii anno ab eiusdem Domini nostri Jesu Christi nativitate millesimo sexcentesimo trigesimo secundo, indictione et pontificatu, quibus supra, allegatis pro admodum Rev.do Patre Nicolao Novatio principali procuratore sive etc. Contra et adversus Perill.rem et Rev.mum D. Antonium Cerrum Promotorem fidei a SS.mo D. Nostro Papa deputatum Dominus Julius, Sanctissimi Domini Nostri Papae cursor retulit in scriptis in iudicio coram eadem Sacra Congregatione Rituum sive Em.mo et Rev.mo Domino Cardinale Ginetto praefato, Romae, in Palatio Apostolico et solitae suae habitationis atque residentiae in qua iura reddi solent et causae audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas audiendum, cognoscendum, decidendum, finisque debito et legitimo prout iuris fuerit terminandum, in loco suo iudiciali solito et consueto pro tribunali sedente meque huius causae notario atque scriba praefato de ipsius Em.mi et Rev.mi D. Card. Ginetti praefato mandato sibi super hoc ut asseruit legitime facto et ad supradicti patris Nicolai Novatii, nomine quo supra, sive etc.

Die octava huius praesentis mensis Martii peremptorie et in scriptis intimasse supradicto Ill.ri et Rev.mo Antonio Cerro Promotori fidei ab eodem SS.mo D. N. Papa specialiter et expresse electo et deputato praefato, Romae, dimissa copia intimationis eiusdem domi suae solitae atque expresse, videlicet qualiter nomina et cognomina testium fuerunt in actis specificata prout in eis et Em.mus D. praefatus admisit articulos et mandavit super eis examinari testes et testes examinabuntur die decima Martii cum quinque sequentibus diebus. Ideo similiter eundem citasse ad exhibendum interrogatoria quatenus idem intendat alias videndum praefatos testes examinari super interrogatoriis ex officio faciendis aliaque praecise et exequutum fuisse prout et quemadmodum idem SS.mi D. N. Papae cursor habuit et obtiunit ab eodem iudice praefato in mandatis.

Die vero... Mensis eiusdem Martii, Anno ab eiusdem Domini Nostri Jesu Christi nativitate millesimo sexcentesimo et trigesimo secundo, indictione et pontificatu quibus supra, allegatis...

(Citatio ad iuramentum de perhibendo testimonium veritatis in huiusmodi causa et se examini subiciendum super articulis sive materiis articulatis in actis datis et tota causa praesenti pro die mercurii decima praesentis mensis Martii, hora 20 in ecclesia seu sacrario diebus usque ad perfectionem examinis)

Pro Adm. Rev.do Patre Nicolao Novatio principali procuratore si-ve etc... contra et adversus Ill.mum et Rev.mum D. Joannem Lancelottum Episcopum Nolanum, Patrem Nicephorum Lososchi, sacerdotem in Collegio Graecorum, et Illustrem Dominum Stephanum Cecioski, Canonicum Praemislien., sacerdotem, in Palatio Em.mi Cardinalis Burghesii, Dominus Julius SS.mi D. N. cursor retulit in scriptis in iudicio coram eadem S. Congregatione Rituum sive Em.mo et Rev.mo D. Cardinale Ginetto praefato nec non Ill.mis et Rev.mis D.nis Episcopis Sanctae Agatae et Terracinen, iudicibus deputatis, Romae, in domo eorum solitae habitationis atque residentiae, in qua iura reddi solent et causae audiri consueverunt, hora audientiae causarum solita et consueta ad iura reddendum et causas audiendum, cognoscendum, decidendum, sineque debito et legitimo prout iuris fuerit terminandum, in loco solito et consueto pro tribunali sedentibus meque huius causae notario atque scriba praefato de ipsorum et Em.mi et Rev.mi D. Card. Ginetti, nec non Ill.morum et Rev.morum Dominorum Episcoporum Sanctae Agatae et Terracinen. iudicum in hac causa deputatorum praefatorum mandato, sibi super hoc, ut asseruit, legitime facto, et ad supradicti Adm. Rev.di Patris Nicolai Novatii principalis procuratoris finique etc. die octava huius praesentis mensis Martii, anni millesimi sexcentesimali et trigesimi secundi peremptorie et scriptis citasse supradictum Ill.mum et Rev.mum D. Joannem Baptistam Lancellottum, Episcopum Nolanum, supradictum Patrem Nicephorum Lososchi et supradictum Illustrem D. Joannem Cecioski, Praemisliensem, Romae, dimissa copia citationis eiusdem domi solitae eorum habitationis specialiter atque expresse, videlicet ad jurandum de perhibendo testimonium veritatis in huiusmodi causa et sese examini subiciendum super articulis sive materiis articulatis in actis datis et tota causa praesenti pro die Mercurii decima praesentis mensis Martii hora vicesima, in ecclesia seu sacrario Sancti Augustini loco per dictos Rev.mos Dominos iudices praefatos electo alia etc. et exequutum fuisse prout et quemadmodum idem SS.mi Domini nostri Papae cursor habuit, ut asseruit, ab eadem Sacra Congregatione Rituum seu eodem Em.mo et Rev.mo D.no Cardinale Ginetto praefato nec non supradictis Ill.mis et Rev.mis D.nis Episcopis Sanctae Agatae et Terracinen., iudicibus deputatis, specialiter et expresse in mandatis (*medietas paginae libera: sequitur fol: 45*).

(*Primus testis: Nuntius Apostolicus in Regno Poloniae*).

Die decima Martii anni millesimi sexcentissimi trigesimi secundi. Examinatus fuit Romae in sacristia ecclesiae Rev. morum Fratrum Heremitarum Sancti Augustini de Urbe contra quoscumque

Ill. mus et Rev. mus Dominus Joannes Baptista Lancellottus, Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopus Nolanus, aetatis suae annorum quinquaginta septem incirca, qui medio iuramento, tacto pectore, more etc. dixit et deposuit, videlicet.

1. Juxta primum fuit monitus, prout in eo et recte respondit.
2. Juxta secundum, ut supra, et sono Vescovo, come sopra, et figliolo della buona memoria di Pavolo et della quondam Giulia, defonti, et sono Vescovo, come ho detto et possiedo molti beni ecclesiastici che frutteranno da cinquemilla scudi in circa l'anno.
3. Juxta tertium respondit: Io sono solito celebrare quotidianamente; in reliquis negative respondit.
4. Juxta quartum respondit: Io sono stato citato et per questo sono venuto ad essaminarmi et sono stato citato dal Padre Nicola, avvisato dal Signor Ingoli Secretario di detta Congregatione, mi disse sarei stato ricercato sopra questa causa.
5. Juxta quintum respondit: negative et non sono mai stato nella città Polociense ne di Vitepsco.
6. Juxta sextum respondit: Io non mi ricordo haver mai veduto l'Arcivescovo Polocense chiamato Giosafato ne di haverli mai parlato et non l'ho visto celebrare sinodo alcuno, ne l'ho visto mai predicare et non ho veduto che si siano convertiti con le sue assortationi infideli, ne scismatici alla fede cattolica, ma io credo come ho inteso, che habbia fatto gran progresso nella unione con l'esempio della sua vita et con le prediche perchè questo è stato sempre ferventissimo tenuto et zelantissimo della nostra religione cattolica et così l'ho tenuto ancor io et l'ho inteso dire universalmente dal Signor Leon Zappia (*Sapieha!*), Palatino di Villa, (*Vilna*), dalli Padri Gesuiti, et dall'istessi Ruteni, appresso quali questo Prelato era in gran veneratione et l'ho inteso mentre io sono stato Nuntio Apostolico in Polonia dell'anno milleseicento vinti tre sino alli vinti sette in circa, in Varsavia, dove residevo appresso Sua Maestà.
7. Juxta septimum respondit: Io non mi ricordo l'anno preciso della sua morte, ma havesse la sua morte in quel tempo che io era Nuntio la et la morte fu che fu ammazzato da scismatici et io non sono stato presente alla sua morte et il successo, per quanto io preteso, fu nell'infrascritta maniera, della quale essendone stato io avvisato dagli Ruteni uniti et in particular dal Signor Metropolita istesso et perchè intesi esser successo questo caso per causa della religione cattolica, io come Nuntio Apostolico feci al Re che se ca-

stigassero li delinquenti, che quanto intesi che erano molti et questo mi fu avisato per molte lettere de sudetti Ruteni et detto Metropolitano et il successo della morte mi fu referita che fosse tumultuosamente per impeto de scismatici contra lui come primo dell'unione et come più cospicuo e zelante nella fede cattolica, e, stante la mia istanza Sua Maestà mandò la Commissione alli Signori Leone Zappia, Palatino di Villa, et ad altri, a formarli e castigarli delinquenti come successe, perchè fatto il processo li Commissarii precidero la sentenza et fecero decapitar molti, privarno quella città delli privilegi et delle campane, le quali s'hanno in gran honore appresso i Ruteni, di tutto questo havendo dato parte a S. Santità di N. Signore, si compiacque Sua Santità di render gratie a Sua Maestà con un Breve della bona giustitia presentato da me supradetto.

8. Juxta octavum respondit: Io non ho conosciuto Herrone asserto Patriarcha Hierosolimitano, ne ho veduto che esso Herrone habbia ordinato alcuni Pseudovescovi per li vescovati Ruteni, ma ho ben inteso che vengono alcuni mandati dal Patriarcha Constantinopolitani scismatici a far visite alle volte a questi pseudovescovi e che il Re alle volte l'ha fatto cacciare et prohibito che non essercitano detta iurisdittione.
9. Juxta nonum respondit: Io non ho visto ne conosciuto Miletio Simonicio (*Smotricio*) in seguito ne so che sia stato promosso per Arcivescovo Polocense dal sudetto Herrone, ne ho vedute lettere sue, ma ho ben inteso nominar da questi Ruteni in occasione della morte del sudetto Giosafato.
10. Juxta decimum respondit: se nescire.
11. Juxta undecimum respondit: negative.
12. Juxta duodecimum respondit: Io non ho conosciuto nissun familiare di detto Gosafato, ne ho veduto quelli ammazzati, ma ho ben inteso, che assieme con esso furono ammazzati alcuni suoi familiari nella città di Vitepsco, secondo la relatione che mi fu data della morte di detto Arcivescovo.
13. Juxta decimum tertium respondit: negative et nescire in omnibus.
14. Juxta decimum quartum respondit: Io mi ricordo mi fu scritto et credo d'haverlo anche io dato conto all'Em.mo Signor Cardinal Barberino, che il corpo fu buttato nel fiume Duma et che intervenne una donna alla quale furono tagliate le mani per ordine delli Commissarii et del corpo fui avvisato che fu troncato nel fiume sudetto. Sopra il quale corpo si vedeva una face accesa et non so poi quello si sia fatto dal suo corpo.
15. Juxta decimum quintum respondit: Io intendo che uno si possa dire vero martire et haver morto per la fede cattolica et haver desiderato il martirio quello il quale e cattolico e more per la fede cattolica et per sostenere suoi dogmi e la verità e di spargere sangue

per la medesima fede cattolica rimettendomi nel resto a questo che più particolarmente si ricerca secondo la dispositione delli canoni a questo effetto et il rito della Santa Romana Chiesa.

16. *Juxta decimum sextum respondit*: Io potrei affirmare che uno morto et ammazzato per la fede non per delitto o causa propria ne per altri rispetti humani, ma solo per confessione e sostentamento della fede cattolica sia vero martire.
17. *Juxta decimum septimum respondit*: Io non sono stato per tutto il Regno di Polonia, ne in tutte le città sue, ma ho risseduto appresso Sua Maestà di Polonia, ma posso ben dire che quello che si dice in Varsavia e nella corte di Sua Maestà, massime in tempi di Dieta, si dica et si tenga per tutto il Regno, perchè in tempo principalmente di Dieta concorrono tutti li Senatori e principali Signori di quel Regno e tutti li successi e nove importanti si riferiscono e sanno nella Corte di Sua Maestà et anche fuori di Dieta; et nella suddetta Corte in tempo di Dieta ho inteso parlare della morte del suddetto Arcivescovo Giosafat, esser successa per la promottione e difesa dell'unione et particolarmente dalli Signori Palatini di Villa (*Vilna*), principale Commissario di questa causa, et che detto Arcivescovo era stato tenuto di vita esemplare e santa, e se non fusse stato egli tale e la causa della morte non fosse stata per la fede et religione, non sarebbe fatto così gran e publico risentimento con privar la città delle suoi privilegi et delle campane et decapitar tante persone et questo l'ho sentito di più volte quando occorre trattar di questo fatto.
18. *Juxta decimum octavum respondit*: Io non so ne ho conosciuto alcuno che si sia raccomandato all'intercessione di detto Giosafato Arcivescovo doppo sua morte, ma so bene che la sua imagine è stata et è tenuta in veneratione appresso li Uniti, et io ne ho portata una in Roma, la quale mi fù mandata dal Metropolita, acciò la consegnasse al Collegio Greco, come ho fatto.
19. *Juxta decimum nonum respondit*: Io tengo che la fama sia quello che si dice publicamente frà il popolo o maggior parte d'esso, e quella la fama della santità e morte del sudetto Giosafat Arcivescovo Polocense per causa della fede et era, in quel tempo che io ero la in quella nuntiatura, non solo appresso di Ruteni uniti, ma anche appresso li vescovi, regolari, e seculari latini e nella Corte di Sua Maestà, e quella fama è nata pe le cause di sopra espresse e non per vano rumor del popolo e l'origine di detta fama credo che sia della verità d'istessa del fatto e non che sia nata da persone sospette e interessate, ma da persone gravi e degne di fede, la quale fama è stata costante et ha durata per tutto quel tempo della mia nuntiatura, ne ho inteso mai cosa in contrario e questa fama è stata et era non solo nel loco dove fù ammazzato, ma anche in Varsavia, dove io residevo come Nuntio.

Deinde deventum fuit super articulis et omnibus aliis de consensu partis inducentis.

12. Super duodecimo dixit: Io so, come ho detto, che doppo che fù ammazzato il sudetto Giosafat Arcivescovo Polocense, fù buttato il suo corpo nel fiume dove fù vista una luce, ma io non mi ricordo il giorno, et di questa luce apparsa lo so per la notitia che ne ho havuto da molti et in particolare dai Padri Gesuiti e dal sudetto Metropolita.
15. Super decimo quinto dixit: Io so, come ho detto, che il sudetto Arcivescovo Giosafato fu ammazzato per l'Unione e fede cattolica, ne pol esser che sia morto per delitto proprio e per altra causa imputata ad esso o altri rispetti humani, perchè non sarebbe fatta una giustizia così rigorosa, o vero quando fosse per altro rispetto, si sarrebbe detto e saputo et particolarmente da me come Nuntio.

Ita deposui ego Joannes Baptista Episcopus Nolanus et pro veritate affirmo.

(2-us testis)

Die undecima eiusdem Dominus Nicephorus Lososchi,⁴⁸ Monachus Ordinis Sancti Basilii, aetatis suae annorum viginti octo circiter, qui medio iuramento, tactis etc. dixit ut infra etc.

1. Juxta primum fuit monitus prout in eo et recte respondit, et dixit scire gravitatem iuramenti et praesertim in causa praesenti Canonizationis, de qua agitur, eo quia dedit operam sacrae theologiae a duobus annis.
2. Juxta secundum respondit: Io sono nativo nel castello di Sostorio, della Diocese Polocense, nel ducato di Prussia (!) Bianca et mio padre si chiamava Stanislao et madre Theodora Sostorina et son monaco dell'Ordine di San Basilio professore e sacerdote, come ho detto et sono alunno nel Collegio di Greci et mio padre assieme con i miei fratelli sono padroni del sudetto castello di Sostorcchia che anche non ho fatto la renuntia stante la promissione della Religione havendo concesso con licenza delli Superiori alli miei fratelli l'amministrazione di frutti et non so di che entrata sia quel castello, perche io partii giovane et non ero informato.
3. Juxta tertium respondit: Io sono solito celebrare secondo il rito greco nelle Domeniche e giorni di festa e quando non celebri solo communicarmi secondo il rito latino, conforme fanno l'altri alunni nella Chiesa del Collegio et il Confessore è il Padre Luca Freschi, Genovese, Gesuita, che sta in detto Collegio et in presenza di tutti gli altri Alunni et io non son mai stato scomuni-

⁴⁸ Cfr. supra notam 19.

cato ne inquisito o processato ne carcerato, et in reliquis negative respondit.

4. Juxta quartum respondit: Io sono stato citato per venirne ad esaminarmi et sottometer a questo esame et il Padre Nicola Novatio Monaco di San Basilio in questa occasione venne a dire che se io fosse ricercato che me esaminasse nella causa che si tratta di Giosafato Arcivescovo Polocense. Io dicesi questo: che sapevo de la merita et l'articoli mi sono stati mostrati dal medesimo frate et io l'ho detto, et io non sono stato informato di questo che dovevo deporre, et in reliquis negative respondit.
5. Juxta quintum respondit: Io sono stato nella città Polocense nel Collegio di Padri Gesuiti per causa di studii per lo spatio di cinque anni incirca, et quando andai nella detta città Polocense io ero di età di sei o sette anni incirca, et sono stato anche nella città di Vitepsco et vi andai in compagnia della santa memoria di Monsignor Giosafat Concevitii, Arcivescovo di Polocia, quando ando a far la visita assieme con mio fratello maggiore, doi anni incirca avanti la sua morte, essendo stati invitati molti altri nobili et in particolar mio fratello et io ad andarvi et andassimo servendolo in tutta la visita, che durò cinque mesi incirca.
6. Juxta sextum respondit: Io ho veduto et conosciuto il sudetto Josaphat Arcivescovo Polocense et ho parlato spesse volte et mangiato seco alla sua tavola et egli mi persuase che io entrasse nella Religione perchè fù molto spirituale et nella sua tavola faceva quasi sempre legger libri spirituali et io so che faceva il suo sinodo nella sua cathedrale in Polocia quasi ogni anno se non era impedito per qualche negotio grave; et in quel tempo che io fui la fù celebrato quasi ogni anno et intesi dall'altri che era solito far sempre così. Ho sentito anche predicar nella sua Cathedrale et anco quando andava nella visita per l'altre Chiese della sua Diocesi et quando fù promosso al suo Arciescovato non vi erano atro che doi Cattolici del rito greco cioè un proconsole et un notaro et poi con le sue prediche e vita esemplare ridusse tutta quella città in stato che non vi rimase altro che un scismatico dal sudetto rito il qual fuggi; et il notaro si chiamava Emanuelle et il Proconsole Dorotheo de i quali cognomi non mi ricordo et questo doi io mi trovai presente quando si partirno di Polocia per andar ad incontrare esso Arcivescovo nel suo primo ingresso che poi entrarono in carrozza con esso et io li viddi et raccolsi che questi doi erano cattolici dal sudetto rito greco, perchè questi come Ruteni andarno incontrarlo sino a Vilna, distante da Polocia da cinquanta legghi incirca et io con molti altri nobili cattolici del Rito Latino andassimo dapoi da cinquanta leghe di posto ad incontrarlo et questo fù dodoci anni incirca sono.

7. Juxta septimum respondit: Io sono inteso che il sudetto Arcivescovo Giosafat sia morto ammazzato nel mese di novembre et dell'anno preciso io non mi ricordo et io non vi fui presente, perchè in quel tempo mi ritrovai in Lituania et l'anno preciso sicome ho detto non mi ricordo, ma mi pare che da novembre prossimo passato comincio l'ottavo anno che fù ammazzato dalli scismatici à Vitepsco, et il successo della sua morte ho inteso dal signor Giovanni, mio fratello carnale maggiore, che fu in questa maniera, cioè che un giorno di Domenica al tempo di matutino andò alla Chiesa esso Arcivescovo ad assisterci et un Prete Ruteno scismatico andò per la città convocando et irritando il popolo stante la conspiratione che s'era fatta da quelli scismatici contro di lui dicendo che era arrivato in Chiesa il Papista che vuol guastar la nostra fede et con questo sollevò tutt'il popolo et il Arcivescovo si ritirò nella sua Casa et arrivato vi comosse una moltitudine di quelli scismatici essendo che vi sono da cinquecento Cattolici latini incirca in detta città i quali non intervennero con l'altri scismatici che assediaron la casa, dove stava detto Arcivescovo, quale si era ritirato in una sua camera facendo sua oratione, buttandosi prostrato avanti un'immagine et dicti scismatici ruppero le porte e salirono sopra ad aprir la porta della sudetta camera dove stava detto Arcivescovo, il quale havendo inteso il rumore et che li suoi famigliari gridavano esser feriti et maltrattati da quelli, aprì la porta et uscì dicendo à coloro se che volevano et se havevano qualche cosa contra di lui, ecco che me havete et lasciate li famigliari et allhora uno di scismatici se li avento adosso et li diede con un ferro chiamato in ruteno (Bardis) che è in forma d'un accetta lunga et li diede una ferita nella testa et dopoi un altro li diede un archibuggiata nella fronte e dopoi fù spogliato e calpestrato et lo spogliarno nudo et li cavarno il cilicio con impirlo di sassi et il corpo di esso Arcivescovo lo strascinarono per la città con maltrattarlo le donne, li ragazzi con gli sassi, et lo strascinarono la sopra una montagna dove al suo collo attaccarno detto cilicio così pieno di sassi et lo buttarono nel fiume Duna et il sudetto mio fratello che tutto m'ha referito si trovò presente in quel tempo et successo et restò ferito, in più chi per li sassi e bastoni che tiravano detti scismatici; et le sudette cose ho anche inteso dall'Arcidiacono Dorotheo Leicicovischi, Polocense, il qual riceve al tempo di quel successo molte ferite, dal signor Gregorio Uszacki, Signor Emanuele Cantagheseno et da molti altri che io non mi ricordo precisamente et il tutto ho inteso dire da sei incirca doppo la sua morte in Lituania e poi in Polonia dove andai a visitar il mio fratello.
8. Juxta octavum respondit: Io non ho conosciuto mai Herrone che

si chiamava Patriarcha Hierosolimitano, ne ho veduto che egli habbia ordinato per li vescovati ruteni alcuni pseudovescovi, anche se ordinò alcuni et non vi ho conosciuto alcuni ordinati di lui, cioè di Vlodimiria et il nome dell'altri non mi ricordo et detto Patriarcha fuggì via perchè fù scoperto dal Re et se ne ritornò à Constantinopoli.

9. Juxta novum respondit: Io non ho conosciuto Miletio Smotricio, ma ho ben inteso dire da un suo fratello carnale che egli fosse ordinato per Arcivescovo Polocense dal sudetto Herrone, asserto patriarca Hierosolimitano, et in reliquis negative respondit.
10. Juxta decimum respondit: negative.
11. Juxta undecimum respondit: Io ho veduto il sudetto Arcivescovo Giosafat partire dalla sudetta città et per andare alla città di Vitepsco nel modo che detto di sopra.
12. Juxta duodecimum respondit: Io ho conosciuti quanti tutti li familiari del sudetto Giosafat Arcivescovo mentre fui con esso nella città et andai seco nella visita et se bene ho inteso che in tempo che egli fù ammazzato ne furono molti feriti non ho inteso però che alcun di loro fusse morto di quelle ferite, et il numero delli feriti di giustizia ho dato di sopra videlicet.
13. Juxta decimum tertium respondit: negative, ex eo quia erat absens ut supra dictum est.
14. Juxta decimum quartum respondit: Io ho già detto che il corpo del sudetto Giosafat Arcivescovo si come intesi fù strasciato et buttato poi nel sudetto fiume Duna, quale poi ho inteso che essendosi cercato da Ruteni cattolici et da Latini sei giorni doppo fù ritrovato nel medesimo fiume per segno che n'ebbero di alcuni raggi che sopra stavano al suo corpo, si come sopra di che è stata et è fama publica presso i Rutheni et cattolici di Polocia, dove io l'ho inteso sei mesi doppo la sua morte et molte volte mentre vi sono tornato in diversi anni et io anche ho veduto il corpo del sudetto Giosafat nella Cathedrale, dove fù trasportato doppo la sua morte; doi volte che io ci sono andato et l'ho veduto scoperto et a quel tempo lo servavano dentro una cassa dentro il muro appresso l'altar maggiore che in quel tempo si soleva mostrare alli devoti et ho visto le ferite in testa che haveva in testa et in altri lati della faccia.
15. Juxta decimum quintum respondit: Io so et intendo che uno s'intende vero martire il quale more per la fede cattolica et che quello che habbia desiderato il martirio et morte per la fede cattolica, io intendo che ha quello che prima della morte ha dato segno et ha fatto dimostrazioni accompagnate con le virtù di voler morire per la fede cattolica.
16. Juxta decimum sextum respondit: Io posso affirmare secondo la

mia opinione che uno fusse morto o ucciso non per alcun delitto proprio ò causa che li fosse imputata o per altri rispetti humani, ma solo per la fede cattolica che ha quello che non havendo inimicitie per causa particolare e propria ne commesso delitto alcuno sia morto o stato ammazzato solamente per la fede cattolica da persecutori della Santa Sede.

17. *Juxta decimum (septimum) respondit:* Io non sono stato per tutto il Regno di Polonia, ma sono stato per molte provincie e lochi et in particolare in Cracovia, Varsavia, Sandomiria, Lublini, et altre città et lochi et doppo la morte del sudetto Arcivescovo Giosafato ho inteso in particolari nei suddetti loghi et in Luceoria, Thebone, Brest et altri lochi della Polonia la fama che si è sentita che egli fù ammazzato per la Santa Sede et era innocente et di santa mente et l'ho inteso da molti et in particolare dal Duca di Certorisck in Volinia, dal Vescovo di Luceoria et vescovo di Chelma con occasione che essi mi domandavano di chi religioso ero et li dicevo che ero di S. Basilio, del quale Ordine era detto Arcivescovo et ciò molte volte.
18. *Juxta decimum octavum respondit:* Io ho conosciuti molti che si sono raccomandati alla sua intercessione del sudetto Giosafat doppo la morte et hanno havuto in veneratione la sua imagine in Prussia et Lithuania et in particolari il Palatino di Smolensco, chiamato di cognome Constantinus Goneski et dalla Signora Figlana, sorella del Vescovo di Vilna, et da Pietro Danchoschi, Proconsole di Polocia, et altri che io non mi ricordo in particolari. Il sudetto Palatino mandò una lettera all'Abbate del Monasterio della Santissima Trinità di Vilna dell'Ordine di San Basilio, nella quale dà una conte come fù in pericolo dal Re di Suetia per esser assediato con il suo esercito et essendosi raccomandato all'intercessione del sudetto Arcivescovo Polocense, restò libero et dichiarava d'haverlo preso per suo padrone et avvocato. Quale lettera io l'ho veduta et letta con ordine che il Superiore la fece leggere in presentia di tutti li Religiosi tra quali ero io, e questo fù il secondo ò terzo anno doppo la sua morte, la qual lettera, credo, facilmente si conserva nel Archivio supradicti monasterii; et io ho veduto il voto d'argento che andò il medesimo Palatino à portare assieme con sua moglie nella Cathedrale Polocense dove sta il suo corpo per quanto intendo, et non ho veduto portare detto voto; et ho anche inteso che la sudetta Signora Figlana mandò anche un altro voto d'argento alla sudetta Cathedrale per gratia recuperata, perchè stava prima inferma, con la intercessione del medesimo Arcivescovo Polocense, quale voto parimente io l'ho veduto attaccato al sudetto sepolchro dove vi veddi alcuni altri voti che potevano esservi trenta o quaranta incirca, et questo

ho veduto cinque anni sono et anche ho veduto diversi imagini del sudetto Arcivescovo in Vilna, Polocia et Volinia, tenuti da diversi Signori cattolici nelle loro camere et anche in alcune Case di Gesuiti et di nostri Padri di San Basilio.

19. Juxta decimum nonum respondit: La fama è publico che, et è quello che si dice pubblicamente da tutto il popolo, et la maggiore parte di essa, e la fama della santità e martirio de sudetto Giosafat Arcivescovo Polocense è stata et è presso tutto il popolo cattolico et anche molti scismatici et quella è nata et è origine per cause probabili cioè della vita santa che tenne et poi per la morte che patì per causa della religione, come ho detto, ne io so che habbia havuto origine da persone sospette et interessate, come da parenti, amici et Religiosi del medesimo Ordine. I quali è vero che lodavano la virtù et morte di quello ma non che da loro habbia principale origine, ne meno io sò che habbia havuto origine principalmente da coloro che hanno il corpo nella loro Chiesa, cioè li canonici et altri della sudetta Cathedrale, appresso le quali era la fama sudetta, erano gravi et non di vil conditione. Ne so che habbia havuto origine da donne e persone rustiche e questa fama è stata costante propria come anco del presente dura, et non per poco tempo dopo la sua morte in detti lochi; ne mai ho inteso ne so che sia santa detta cosa. In contrario et questa fama è stata, et è non solo nel sudetto locho dove fù ucciso et sepolto ma anche in altri lochi, come ho detto di sopra.

Deinde omissis aliis etc.

Super secundo dixit: Io so che il detto Arcivescovo Polocense ha risarcito con sua gran spesa dell'entrate del suo Arcivescovato la Chiesa Cathedrale la quale minacciava ruina et l'ha accresciute l'entrate, per aver ricuperato molti beni occupati da molti nobili, mediante la giustizia, con haver fatto liti contra quelli, et io lo so perchè ho veduta la Chiesa che stava in mal stato, et poi vistala restaurata et ho anco veduto molti beni di quelli che furono ricuperati d'esso Arcivescovo per quanto egli mi disse et il suo procuratore et io sono stato in diversi loghi, dove intesi che si trattavano le lite... et ho anche inteso et molte volte veduto che egli per ordinario ogni anno faceva il sinodo per quel tempo che io fui in detta città Polocense, corrigendo et riformando la vita e costumi del Clero. Et io ho inteso et veduto nel medesimo tempo, che io vi fui, che esso Arcivescovo così a mezzo alle sue prediche et essortationi convertiva et habbia convertito molti migliaia di huomini alla fede cattolica, perchè per prima ho veduto che non andavano dieci persone incirca a confessarsi, comunicarsi e sentir la messa e predica e poi per il mezzo delle sue essortationi e prediche ho visto comunicare ad andar un gran numero

fin che poi non ve resto quasi nessuno che non andasse quasi continuamente alle messe et à confessarsi et comunicarsi et alle prediche si come io ho veduto per quel tempo quando fui in Pollocia et in Vitepsco.

12. Super duodecimo respondit: Io non ho veduto quando che il supradetto Servo di Dio che fù ammazzato et che fù buttato in fiume. perchè io non ero in Vitepsco et perciò nemmeno ho veduto la colonna lucida doppo la sommersione del corpo del sudetto Arcivescovo in fiume apparire sopra il suo corpo, ma ho ben inteso dir pubblicamente che vi apparisce et era et è stata dopoi sopra ciò publica voce e fama in detti lochi cioè Vitepsci et Pollocia, et ha detto il popolo comunemente.
13. Super decimo tertio dixit: Io so per la fama et opinione commune che il sudetto Arcivescovo Polocense sia veramente morto martire per la fede cattolica Romana et Unione di Ruteni con la Chiesa Romana e che per questa sia stato ammazzato, et io so che egli prima di morire, mentre io fui in sua compagnia, desiderava il martirio perche ove (?) sempre che era avvisato delle conspirationi che si facevano contro di lui dagli scismatici, egli rispondeva, che piacesse a Dio che quella sua terra sterile si facesse più fruttuosa con il mezzo del suo sangue et in questo proposito diceva molte altre parole simili dalle quali si vedeva che egli desiderava il martirio et in questo desiderio mostrò perseverare mentre vi fù si come anche intesi da molti degni di fede et in particolare dalli signori PP. Gesuiti con i quali solleva egli praticare frequentemente et così credo io che in tal desiderio habbi perseverato fin alla sua morte, et mentre visse cioè per quel tempo che fui in questi lochi et andai seco nella visita accompagnandolo con mio fratello, come ho detto, in gran pericolo della vita per la sudetta conspiratione di scismatici, havendo inteso da medesimi scismatici più volte dire pubblicamente queste parole: leviamoci davanti questo Papista et ammazzamolo che la nostra fede sarà proceduta molto innanzi prima. se non fosse stato per il timor che havevano di ministri reggi. et questo fù nella città d'Orsa et Dubrovna, dove erano li sudetti ministri et poi successi in Vitepsci doi ò tre anni incirca doppo, mentre non vi erano li ministri reggi. Et io so et ho veduto parimente che esso Arcivescovo Polocense era continuamente intento nella propagatione della fede cattolica et unione di Rutheni con la Santa Chiesa Romana. Perchè io vedevo che egli predicava, essortava et confessava et andava visitando li lochi di scismatici et fece un'opera di Catechismo⁴⁹ et un trattato dell'Unione sudetta. quali libri io l'ho veduti e letti.

⁴⁹ Cfr. vol. I, p. 221-234, nr. 72.

- Et subsequenter ex se dixit: Io so che detto Arcivescovo Giosafat è morto veramente martire per la fede cattolica et Unione de Ruteni, perchè io assieme col Archidiacono Pollocense et altri familiari de presente Arcivescovo fummo a vedere un tal Passora non sapendo il suo nome che stava prigione in Pollocia per esser uno di quelli che intervenne nell'homicidio et uno era di quelli congiurati il quale disse in presenza mia et degli altri sudetti, che erano meco, che havevano ammazzato il sudetto Arcivescovo solamente per causa della fede Cattolica et Unione di Ruteni con quella et non per altro, il quale poi si converti et si confessò da un sacerdote cattolico et fù poi cattolico et fù poi giustitiato.
14. Ad decimum quartum dixit: Io so che sudetto Arcivescovo di Pollocia avanti la sua morte nelli luochi sudetti, dove sono stato, era tenuto per un homo molto esemplare et di vita molto santa et ho inteso da molti et in particolare d'alcuni suoi confessori che erano Gesuiti et della nostra Religione di San Basilio, che egli di venti anni incirca non mangiava carne annonche fosse in occasione di gran infermità e doppo la morte è stato et era tenuto da tutti in quei loghi, dove io sono stato, espressi di sopra, per vero martyre et Santo et pieno di tutte le virtù senza controversia et dubitatione appresso li cattolici, con lodarsi anche da scismatici et hebrei la vita sua et virtù morali et così è stato et è vero.
16. Circa decimum sextum dixit: Io so che li cattolici in detti lochi hanno havuto et hanno particolar devotione verso sudetto Arcivescovo Pollocense et esser solito raccomandarsi alle sue intercessioni appresso Dio benedetto et avere la sua imagine in veneratione et adorarlo come santo martire con avere portato diversi voti al suo sepolchro per le gratie ricevute havute conforme ho di sopra nelli interrogatorii.
- Ita deposui pro veritate et affirmo Ego Nicephorus Lososchi Monachus Ordinis Sancti Basilii supradictus etc.
- Concordat cum suo originali salvo etc.
- Ita est. Josephus Palamozza. Successor in officio Secretus et depositus q. D. Odoardi Tibaldeschi (mp).

Die 14 Maii 1632.

Cum praesentia interpretis R. P. fr. Bernardi Passonii Ordinis Praedicatorum etc. R. D. Caroli Henrici Pollon. Ex is Romae in sacristia Ecclesiae S. Augustini de Urbe pr.inf.

Examinatus Albertus Wodessa fil. q.m Petri, Nobilis Lithuanus ex districtu Sieien, Vilnensis Dioecesis, aetatis suae annorum 44 circa, qui medio etc. deposuit etc.

Juxta primum fuit monitus prout in eo et uti (?) Rev.mis Patribus Interpretibus supradictis.

Juxta secundum respondit: De nomine, cognomine et patria, ut supra, et sono Nobile.

Sum nobilis et vivo ex propriis redditibus et habui uxorem, quae iam mortua est, ex qua procreavi duos filios superstites et habet in redditibus quingentos annuos florenos illarum partium etc.

Juxta tertium dixit: Fui confessus in Paschati Resurrectionis et videlicet die Dominico a R. P. Bernardo Lipski Interpreti, et S.am Communionem recepi in Paschate in Ecclesia S.ti Petri et proxima die Dominica in Ecclesia S. Mariae Maioris et in reliquis negative respondit.

Juxta 4 dixit: Fui requisitus in Curia, in qua accessi devotionis causa, ut subicerem me huic examini, a R. P. Nicolao Novatio, Ordinis S. Basilii, Procuratore, et non fuerunt mihi ostensi articuli neque instructus fui de quo debeam deponi et nihil commodi ex hac depositione percipere spero.

Juxta 5 dixit: Jam sunt quindecim anni quod fui in civitate Polocensi et plures vices fui nempe per tres etiam et permansi per tres dies circiter qualibet vice et in civitate Vitepsco. Item sunt sex anni quod et ibidem permansi spatio trium vel quatuor dierum et aliquando per totam hebdomadam, occasione cuiusdam officii seu negotiorum gestoris gubernatoris seu Castellani dictae civitatis super negotio cinerum (?) qui transmittabantur ad Dansicam seu alias partes transmarinas.

Et omissis 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, et 14 de consensu Subpromotoris fiscalis fidei.

Juxta 15 respondit: Ego scio et intelligo aliquem dici posse verum martyrem qui sit in unione S. R. E. et deinde pro ipsa fide certamen et mortem subierit et eum intelligo desiderasse martyrium, qui exposuit se periculo vitae pro fide cattolica et deinde etiam subierit pro ea. Juxta 16 dixit: Intelligo posse affirmare aliquem esse mortuum vel occisum non ob aliquod delictum proprium vel causam sibi imputatam seu ob alios respectus humanos, sed solum propter fidem catholicam, quando exponit se periculo non ex sua culpa seu aliquo crimine vel aliis respectibus humanis, sed solum pro sustinenda fide cattolica.

Juxta 17 dixit: In mea iuventute iam peragravi quam plura loca et provincias Regni Poloniae et hic ego accessi in omnes partes Regni et praecipue in Vilna, Chiovia, Orsa, Mscislavia, Polocia, Vitepsco, Varsavia et a duodecim annis et citra non peragravi principalia loca eiusdem Regni praeter quam quod ex causa itineris, dum accessi ad Urbem, pertransivi in Lublini et alia loca necessaria, et dum ego fui in praedictis locis Russiae, Lithuaniae et confinibus Russiae, Vitepscii, Polociae, Vilnae et Chioviae, vivente eodem Servo Dei Josaphat Archiepiscopo Polocen, audivi a Civibus et incolis ibidem com-

morantibus quod ipse erat vere sanctae vitae et pro tali ab omnibus communiter habebatur et reputabatur, et post obitum in eisdem ac pluribus aliis locis eiusdem Regni audiui post biennium quod ad diem sui obitus, quod praedictus Josaphat Archiepiscopus Polocen fuerit interfectus a Schismaticis, civibus Vitepsci eiusque incolis, quos hortabatur ad obedientiam praestandam Summo Pontifici, et unionem S. R. E. et dum aggressus fuerat ab eisdem Schismaticis eum dixisse suis familiaribus et aulicis, ut non se opponerent illis, quia paratus erat subire mortem pro fide cattolica et hoc audiui a pluribus civibus et in specie a Basilio Demez, domino domus, in quo ipse hospitabatur, a Joanne Zachewicz et a Cosma Petrowicz, et aliis quam pluribus, quorum nominibus non recordor. Et insuper audiui ab eisdem et aliis pluribus in eodem loco Vitepsci quod deinde homicidae principales aggressores fuerunt a Maestate Ser.mi Regis Poloniae et ab eius Commissariis, ad id transmissis, qua fuerunt separatim inquisiti et deinde condemnati et puniti poena ultimi supplicii et insuper quod civitas fuit privata nomine civitatis et privilegiis et redacta in pagum, propter quod cives cattolici ac etiam qui prius schismatici et deinde post illius obitum conversi fuerint ad fidem cattolicam, valde conquerebantur contra aggressores et principales homicidas, et auctores quod eorum culpa ipsi fuerint taliter puniti atque privati privilegiis qui omnes uniformiter fatebantur praedictum Servum Dei Josaphat vere subiisse martyrium ac fuisse verum Martirem, et dolebant de atroci crimine perpetrato; ac praemissa quam pluries audiui dum ibi inhabitavi ac deinde eadem audiui in aliis civitatibus Poloniae, Lublini, Sandomiriae, Praemisliae, Cracoviae, Leopoli. dum illas transiturus ad Urbem pertransivi.

Et omisso de consensu, ut supra 18.

Juxta 19 dixit: Fama est illa vox communis populi vel maioris partis ipsius et fama sanctitatis et Martyrii praesentis Archiepiscopi Polocen. viguit et viget in maiori parte populi ac universaliter apud populum universum et tam apud principes et magnates, etiam saeculares et ecclesiasticos, quam etiam inter alias privatas personas; et fama sanctitatis et martyrii ipsius etiam fuit ex probabilibus causis nempe ex sanctitate acta ipsius Archiepiscopi, ut ipse publice audiverit et non ex vana populi oppinione, et quia iam mortem subierat pro fide cattolica, ut supra dixi et non habet originem eadem fama a personis affectis, suspectis, seu alias interesse habentibus neque a Religiosis eiusdem Ordinis S.ti Basilii, cuius erat ipse Archiepiscopus, neque ab iis in quorum ecclesia reperitur eius corpus, ex quo fama vigeat publice et communiter apud populum seu maiorem eius partem et praecipue cives et incolas Vitepsci, ubi fuit interfectus, qui prout erant schismatici et fuerunt participes praedicti homicidii et mortis ipsius Archepiscopi, qui deinde fuerunt conversi ad fidem, ut

superius dixi: et fama praedicta fuit constans et perpetua, ita ut iam duraverit toto tempore post ipsius obitum, et in dies magis atque magis creverit, ut ego scio et audivi, dum in praedictis partibus accessi atque permansi; et nihil in contrarium huic famae penitus audivi, et in reliquis me refero ad superius dicta.

Deinde deventum fuit super articulis et multis aliis de consensu inducentis.

Super 13 dixit: Scio praedictum Servum Dei Archiepiscopum Polocensem vere esse mortuum martyrem pro fide cattolica Romana et Ruthenorum unione cum ea, atque fuisse interfectum ex eo quia audivi a multis fide dignis et aliis publice, ut supra dixi, quod ipse subiit mortem atque interfectus fuit pro fide cattolica, et unione Ruthenorum cum ea a praedictis schismaticis, et aggressoribus populariter, quodque ipse ex eadem causa cupiebat martyrium subire pro eadem ratione prohibuerat suis familiaribus auculis et amicis ne se opponerent praedictis schismaticis aggressoribus, ex quo paratus erat mori pro fide catholica, quin imo audivit quod dum ipse Archiepiscopus erat profecturus Polocia Vitepscum, sui familiares animadverterunt ipsi quod non erat expediens ibidem se conferre propter periculum evidens sibi minatum a Schismaticis Vitepsci comorantibus, et ipse respondit: utinam placeret Deo omnipotenti me dignum facere coronam martyrii assequi; idque audivi ab eisdem civibus Vitepsci a biennio post illius obitum, inter quos id publice et palam dicebatur, et praecipue inter primates et fide dignos, et his inspecie, qui audierant et audivisse dicebant a Cappelanis, qui associati fuerunt ipsum Archiepiscopum in reda a civitate Polocia ad Vitepsci, et qui insimul cum ipso fuerunt vulnerati ab eisdem schismaticis aggressoribus, et ex eisdem causis scio audivi ipsum perseverasse in desiderio suscipiendi martyrium usque ad mortem, et insuper audivi praedictum Servum Dei toto tempore sui Archiepiscopatus in mortis periculo vixisse, propter assiduas conspirationes, quas in eum faciebant schismatici, qui aderant in civitate Polociae et potissimum Vitepsci, ubi fere omnes seu maior pars erant schismatici, ex eo quod assiduo ipse erat intentus propagationi fidei catholicae et Unioni Ruthenorum cum S. R. E. et conversioni eorundem schismaticorum. Idque dixit audivisse ut supra.

Super 15 dixit: res aliter se habere non potest, scilicet quod non sit mortuus supradictus Archiepiscopus realiter nec ob causam fidei, sed ob aliquod delictum proprium seu aliam causam ei imputatam aut respectus humanos, quia ut iam ego audivi ipse iam interfectus fuit pro fide catholica et pro eorundem Schismaticorum ruthenorum unione cum ea, et quia assiduo ad id eos hortabatur confutando schismata et haereses illorum, et alias, ut superius iam dixi, et si aliter fuisset prout id dixi audivissem in praedictis locis.

Albertus Wodeyski potwierdzam to moje zeznanie reka własna
(*mp*).

Ego frater Bernardus de Luceoria, Ordinis Praedicatorum S. Th. lector et in Basilica S. Mariae Maioris pro Natione Polonica Poenitentiarius fui praesens et interpretatus fui depositionem praefati testis modo ut supra continetur (*mp*).

Ego Jo. Carolus Herveus praepositus Dobrowoden, praesbyter Dioec. Cracovien interpretatus fui ut supra (*mp*).

118.

Roma, 16 . XI . 1632.

Instantia Agentis Metropolitanae Kiöviensis pro canonizatione Servi Dei Josaphat S. C. de Prop. Fide porrecta.

APF, *Acta*, vol. 8, fol. 140r, n. 9.

A. G. WELYKYJ, *Acta*, vol. I, p. 120, nr. 217.

Novembris 16.

Referente eodem Em.mo C. Card. Sancti Sixti instantiam Agentis Metropolitanae Russiae,⁵⁰ ut in nomine Sac. Congregationis apud Auditores Rotae sollicitaretur negotium Beatificationis piae mem. Josaphat, Archiepiscopi Polocensis rutheni uniti, Eminentissimi Patres Oratoris petitioni annuerunt iusseruntque Secretario, ut huiusmodi negotium eisdem Auditoribus serio suo nomine commendet.

119.

Cracovia, 1 . III . 1633.

Metrop. Rutskyj dolet de morte Agentis sui in Urbe, P. Nicolai Novak, resque Ruthenae Ecclesiae Cardinalibus de Prop. Fide commendat. Item de iisdem rebus coram Secretario Ingolo conqueritur (excerptum).

APF, *Lettere antiche*, v. 75, fol. 356r: et 357r (excerptum).

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III. 2 ,N. 12), p. 206. n. 1.

⁵⁰ Nicolai Novak.

Em.mi et Rev.mi Domini. D. Colendissimi.

Mors P. Nicolai agentis mei rutheni inopinata multis de causis Ruthenae res Ecclesiae inter spem et metum haerere fecit. Idque effecit ut nunc a locis nostris centum et ultra leucis distantes neque tam cito domum redituri nullo modo pro nunc de submittendo in locum illius altero cogitare possimus. Hinc etiam Em.mis et Rev.mis D.nis V. in multis forsitan deesse cogar, aliquo intervallo, neque frequentem neque sufficientem muneris mei reddens rationem. Ne tamen omnino nullam de statu Ruthenae unitorum Ecclesiae D.nes V. Em.mae et Rev.mae habeant informationem, mittens fratres meos duos presbyteros⁵¹ ad Collegium Graecum, per eosdem me coram S. D. N. et D.nis V. Em.mis praesento, cum ea, quam ferre poterant, informatione.

Ego vero D.nes V. Em.mas supplex exoro, ut cum alia unitorum Ruthenorum negotia per P. Nicolaum praedictum in Curia Romana promota tum vel maxime canonizatio Servi Dei Josaphat Archiep. Polocen. desiderata sumant incrementa.

Quicquid vero iactis perque densissimos fluctus schismate in medio agitatis unitorum rebus addere dignabuntur D.nes V. Em.mae, addent profecto catholicae in Ritu Graeco Ecclesiae in Septentrione Regno decus aeviternum.

Deus gloriosus Em.mas et Rev.mas D.nes V. quam diutissime servet incolumes earundemque manus simul cum Coepiscopis meis humillime deosculor.

Craçoviae, 1 Martii anno Domini 1633.

Em.marum ac Rev.marum D.num V. humillimus servitor

Josephus Velamin Rutschi, Metropolita Chiovien. totiusque Russiae
(mp).

verso: fol. 363v: Sacrae ac Eminentissimae Congregationi de Propaganda Fide.

(L. S.)

Perillustris et Rev.me Domine. Fratrer Colendissime.

Mortem Patris Nicolai nostri plus dictu dolerem...

Et vel maxime angit me negotium Canonisationis Servi Dei Josaphat. Revera quid in hoc negotio agendum sit nescio, ut rerumstrarum

⁵¹ Philippum Borovyk et Josaphat Isakovyč, quorum primus abiit in Lithuaniam an. 1640, Philippus vero munere fungebatur Procuratoris in Urbe, ubi et obiit, ut videtur an. 1651. Collegium ingressi sunt tantummodo die 2 Maii 1633, discesserunt vero die 8 Septembris 1638, et transtulerunt se ad ecclesiam et hospitium SS. Sergii et Bacchi, tunc primum Basilianis ruthenis donatum a Cardinali Antonio Barberino Seniore (obiit an. 1646).

amantissimum Patrem Florianum Kosinski in partem laboris vocare dignetur obsecro D. V. Rev.mam et faciat quod in Domino Jesu videtur. ...Cracoviae 1 Martii anno Domini 1633.

...Josephus Velamin Rutschi Metropolita Chioviensis (*mp*).
verso: fol. 362v: Rev.mo ac Perillustri Domino D. Francisco Ingoli.
 Secretario S. Congreg. de Prop. Fide. Fratri Col.mo.

120.

Vilna, 1 .VIII . 1633.

Metrop. Rutskyj S. Congregationi de Prop. Fide Coadiutorem suum, Korsak, Romam profiscentem negotiumque canonizationis ab eo tractandum commendat.

APF, *Lettere antiche*, vol. 75, f. 369r, 376v.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12) p. 207.

Em.mi et Rev.mi Domini. D. Colendissimi.

Designato in oratorem nostrum Rev.mo Episcopo Pincensi, Coadiutore meo Metropolitano,⁵² ad limina SS. Apostolorum Petri et Pauli, opportunum quoque mihi visum est, ut eundem agentem et procuratorem in causa canonisationis Servi Dei Josaphat cum plenaria instituerem facultate perque eundem hoc gravissimum Ruthenae unionis negotium D.nibus V. E.mis et Rev.mis commendarem.

Vos ipsi Em.mi et Rev.mi D. prout hoc negotium proprio motu censuistis inchoandum, ita supremo quoque movente Numine desiderato effectui dignentur mancipare. Nos ex nobis in hoc passu nil ultra habere quam purum desiderare profiteamur; a Vobis autem. Em.mi D., totum quod reliquum est expectamus. Qua in re cum fusius praedictus orator agensque noster coram D.nibus V. Em.mis perorabit et supplicabit, eidem fidem in omnibus dari humillime peto. Manus denique D.num V. V. Em.marum et Rev.marum deosculor.

Vilnae, 1 Augusti anno 1633.

Em.marum ac Rev.marum DD.num V. humillimus servitor

Josephus Velamin Rutschi Metropolita Chiovien. totiusque Russiae
 (*mp*).

verso: f. 367v: Sacrae Congregationi de Propaganda Fide. (L. S.).

⁵² Raphael Korsak, Episcopus Pincensis ab an. 1632, antea Ep. Haliciensis (1626-1632), dein vero Metropolita Kioviensis (1637-1640). Hic iam secunda vice venit Romam; prima vice ut Alumnus (1621-1624), secunda vice an. 1633-1635, ut Procurator negotiorum Metropolitiae Kioviensis, ut de conatibus non Unitorum in comitiis electionis et coronationis Regis Vladislai referret.

121.

Vilna, 1 . VIII . 1633.

Metrop. Rutskyj Urbanum VIII pro canonizatione Servi Dei Josaphat enixe exorat.

APF, *Lettere antiche*, vol. 336, f. 342.

Civiltà Cattolica 16 (1865), v. IV, Seriei 6, Nr. 404.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12), p. 209.

Sanctissime ac Beatissime Pater. D. D. Noster Clementissime.

Nullum bonum sine obstaculo, nullum desiderabile sine suis impedimentis aut haberi aut optari posse quotidiana nos docet experientia; tamen nihilominus ita ipsius rationes boni tacitis licet at potentibus animum ad se alliciunt pertrahuntque motibus, ut quod pia mente secundum Deum nos credimus exoptare, per medios etiam difficultatum cuneos conemur adipisci.

Quo in genere mihi censetur canonisatio bonae memoriae Servi Dei Josaphat, quae dum hoc fere decennio multis de causis in menses prorogatur annosque occultis quibusdam sensibus cordis intima spiritu replet confidentia, ut pro illa clamemus atque supplicemus ad pedes Tuos, Beatissime Pater, provoluti. Non nego equidem huius dilationis nos nostrumque in tali tantoque opere defectum causam fuisse et esse et quidem talem, ut, si sola Sanctitas Vestra illum non suppleret benevolentia ac beneficentia, nostris quae nullae sunt diffisi viribus prope modum desperaremus. Sed quoniam, Sanctissime Pater, tu ipse Ruthenis tuis hoc tam sanctum dedisti velle, ipsa quoque Sanctitas V., det et perficere. Negotium hoc gravissimum cum omnimoda facultate commisi Rev.mo Episcopo Pinscensi, Coadiutori meo metropolitano. Cui benignas a Sanctitate Vestra aures dari humillime petens, sanctissimos Beatitudinis V. pedes supplex deosculor pro me et ovibus meis paternam implorans benedictionem.

Vilnae, 1 Augusti 1633.

Beatitudinis V. Domini N. Clementissimi indignus et obediens filius

Josephus Velamin Rutschi, Metropolita Chiovien (*mp.*).

122.

Roma, 1633-1634.

Sollicitudo R. Korsak pro canonizatione Josaphat, durante sua commoratione romana anni 1633-34. Elenchus expensarum in negotio beatificationis factarum apponitur, secundum copiam.

BIBL. APOST. VATICANA, *Barberinus lat.* 6648, f. 376 et 379.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12), p. 211. n. 4.

Em.me et Rev.me Domine

Episcopus Pincscensis ruthenus exponit E.tiae V., quod novissime in negotio Servi Dei Josaphat occasione relationis et aliarum scripturarum diversis ad hoc negotium spectantibus distributarum procuratores causae exposuerint ducenta fere scuta monetae Romanae, iuxta copiam hic inclusam, eademque a praedicto Episcopo repetant. Et quia ille omnino non habet, unde solvat, humillime supplicat E.tiae V., ut ad suas heroicam elemosynas hoc quoque beneficium pauperibus Ruthenis addere dignetur et praedictum Episcopum iuvare, quatenus et procuratoribus solvere possit et negotium tanto commodius promovere.

Quadsii etc. Quam Deus etc.

retro: Em.mo et Rev.mo D. D. card. Barberino⁵³ pro Episcopo Pincscensi rutheno.

* * *

Canonisationis gloriosi martyris Josaphat, Archiep. Polocen.	
Pro copiis 35 relationis Sacrae Rotae, ⁵⁴ cartae 118 quaelibet copia, ad rationem b(ajochorum) 2 1/2 pro qualibet carta; quaelibet copia ascendit ad scuta duo b. 95, quae in totum sumptae copiae 35 constituunt summam scutorum centum et trium b. 25	103,25
Pro ligatura in pergameno dictarum relationum ad rationem b. 12 pro qualibet	4,20
Pro copiis 26 facti D. Laurentii Rosae super validitate processuum ⁵⁵ cartae 7 quaelibet, in totum cartae 182, quae ad rationem b. 2 1/2 pro qualibet carta sunt scuta monetae	4,55
Pro copiis 26 summarii actorum, ⁵⁶ cartae 34 quaelibet copia, in totum cartae 884, quae ad sumptam rationem b. 2 1/2 pro qualibet carta sunt scuta monetae	22,10
Pro copiis 26 facti de martyrio et causa martyrii, ⁵⁷ cart. 20 quaelibet, in totum cartae 520, sunt scuta	13,00
Pro cop. 26 summarii de martyrio, ⁵⁸ cartae 78 quaelibet, in totum sunt cartae 2028 ad sumptam rationem b. 2 1/2 pro qualibet carta, sunt scuta	50,70
Quae summa omnium ascendit ad scuta monetae	197,80

⁵³ Ut videtur, agitur de Antonio Barberino, iuniore, Praefecto S. Congreg. de Prop. Fide (1631-1671).

⁵⁴ Cfr. infra.

⁵⁵ Cfr. infra sub nr. 125.

⁵⁶ Cfr. infra, nr. 128.

⁵⁷ Cfr. infra, nr. 129.

⁵⁸ Cfr. infra, nr. 130.

123.

Ruta, . 7 . II . 1634.

J. Rutskyj Cardinali Fr. Barberino supplicat, ut apud Pontificem pro beatificatione Servi Dei Josaphat intercedat.

BIBL. APOST. VATICANA, *Barberinus lat.* 6648, 134r, 146v.

HOFMANN, G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, n. 12), p. 210.

Em.me et Rev.me Domine. Domine Colendissime.

Romam expedito in gravissimis Ruthenae Ecclesiae negotiis Rev.mo Episcopo Pincensi, Coadiutore meo metropolitano, sperabam futurum, ut intra aliquot menses ad propria remearet, ad dandam consolationem ovibus sibi a Domino concreditis, maxime tempore novae persecutionis contra Unitos, quae iam coepit et in dies notabiliter, sic volente Deo, progreditur. Sed iam illum plus quam medio anno extra dioecesim morari, mirari satis non possum. Et quoniam suppono tardiozem negotiorum illi commissorum expeditionem tantae morae causam esse, humillime supplico D.ni V. Em.mae et Rev.mae et per illam S. D. N. ut quam primum negotiis exeditis domum ille reverti possit, ne videatur labores et dolores fugere, qui modo Pastores ruthenos manent.

Quia vero novo iam sanguine vinea Ruthena conspergitur, ad confortandos pauperes illius operarios D.tio. Em.ma potenti sua auctoritate apud S. D. N. id efficere dignetur, quatenus Servus Dei Josaphat Archiep. Polocensis ruthenus non minus totius Regni Poloniae quam Russiae patronus Suae Sanctitatis seu verius Apostolico eloquio beatus declaretur. Sane, Em.me D., potentius medium ad sanctam unionem propagandam non invenimus illo, quam ut ad sanguinem etiam pro sancta Romana Ecclesia effundendum per sanguinem in oculis omnium ex vulneribus viri Unionis zelantissimi stillantem incitemur. Quicquid hac in parte per S. D. N. et D.nem V. Em.mam ac Rev.mam hactenus factum et in futurum fiet, fiet profecto ad maiorem Dei et S. Romanae Ecclesiae et ipsius S. D. N. gloriam.

Manum interim D.nis V. Em.mae et Rev.mae humillime deosculor.

Datum Ruthae, in Magno Ducatu Lithuaniae, die 7-a Febr. Anno Domini 1634.

Em.mae ac Rev.mae D.nis V. humillimus servitor

Josephus Velamin Rutschi Metropolita Chioviensis totiusque Russiae
(mp).

retro f. 146v.: Em.mo et Rev.mo D. D. Francisco Barberino S. R. E. cardinali. Amplissimo D. Colendissimo. (L. S.).

124.

Roma, 21 . IV . 1635.

Auditores Rotae comparent in Congregatione Rituum ut praesentent relationem de Processibus in causa Servi Dei Josaphat.

ARCH. S. C. RITUUM, *Decreta*, vol. 7 (1632 1635), fol. 25, 28, 30.

Die XXI Aprilis 1635 fuit Congr. Sacrorum Rituum in Palatio Em.mi Card. Pij...

Polocen.

In hac Congregatione comparuerunt tres Auditores Rotae antiquiores, nempe A. R. D. P. DD. Coccinus Decanus, Philippus Pirovanus et Clemens Merlinus, et praesentarunt relationem suam praesentatam SS.mo in Causa Canonizationis Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis. Quibus ab Em.mo D. Praefecto fuit datum responsum, et fuerunt dimissi.

Polocen.

Istatum fuit subrogari alium in locum Em.mi Sabelli, absentis, qui referat statum causae Canonisationis Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, et S. Congregatio subrogavit Emm.mum Sacchettum qui procedat servatis servandis.

125.

Roma, 1633-1635.

Disquisitio de validate Processuum beatificationis S. Josaphat, Polociae, Vitepsci et in Urbe fabricatorum.

ARCH. S. C. RITUUM, *S. Josaphat*, nr. 143. fol. 137-140.

N. 143. S. Josaphat Kuncewicz Martyr (*inscriptio nova fasciculi*).
Josaphat Kuncevitii Martyris Episcopi Polocensis (*inscrip. ant.*).

POLOCEN. CANONIZATIONIS.

Dub.: An Processus auctoritate Apostolica fabricati in Civitate Polocensi, Vitepsci, et in Urbe sint validi, et in forma probanti et testes rite, et recte examinati.

Em.me et Rev.me Domine

Cum superioribus annis SS.mus D. N., habita in Congregatione de propaganda fide plena, et fideli relatione super sanctimonia

vitae heroicis virtutibus, martyrio et miraculis Venerabilis Servi Dei Josaphat Cuncevitii, Archiepiscopi Polocen., ad eiusdemque Congregationis instantiam causam huiusmodi commississet Sacrae Rituum Congregationi cum solitis facultatibus et in specie, quod posset in ea procedere absque eo quod alii processus in partibus auctoritate ordinaria formarentur, aut formari expectarentur, vigore huius Commissionis, in qua summam recensetur merita et martyrium huius Servi Dei, fuerintque ab eadem Sacra Congregatione decretae et relaxatae litterae remissoriales et compulsoriales tenoris ut in Summario. n.ro primo, in quorum executionem fuit in civitate Polocen., et Vitepsci fabricatus processus, et testes examinati, de quibus in dubio ex infrascriptis affirmative resolvendum.

Quod enim attinet ad ipsam constructionem processus, apparet eum fabricatum fuisse cum interventu et auctoritate Archiepiscopi Polocen., nec non duorum Superiorum, quod vocant Igumenos monasterii Polocensis, et Mohiloviensis, Ordinis S. Basilii, iudicium specialiter (f. 137v.) et nominatim in litteris remissorialibus deputatorum, qui omnes simul congregati ubi dictas Remissoriales sibi per Episcopum Halicien., huius causae Procuratorem, praesentatas receperunt, ad earum executionem procedendo, deputarunt notarios, et nuntios a quibus solitum iuramentum de officio fideliter exercendo receperunt, sicuti etiam deputarunt loca audientiae, nempe in civitate Polocen. ecclesiam Cathedralis, in civitate Vitepsci ecclesiam Parochialem B.mae Virginis, et dies omnes non feriatos in honorem Dei pro legitimo tempore designarunt, prout de his omnibus constat eodem Summario, n. 2-o.

Ex cuius etiam apparet eum statutis diebus, et locis constructum fuisse, nec non conscriptum, et subscriptum per notarios ad id specialiter deputatos, et citatione executas fuisse per nuntios pariter cum iuramento ut supra destinati fuerunt. Et quamvis praefatus Episcopus Haliciensis in actis non docuerit de mandato procurae ad hanc causam prosequendam, non ideo tamen redditur nullus processus, tum quia in causa Canonisationis, quae est causa pia et fidei, quilibet de populo, et multo magis Episcopus, comparere potest ad late not. per (f. 138) TIRAQ. *de privil. piae causae*, privil. 151, et fuit dictum in *Relatione S. Francisci Xaverii*, par. prima, tit.: de validit. et legitimit. Processus etc. Secunda difficultas tum quia dictus Episcopus enuntiatur Procurator Archiepiscopi Polocensis, qui cum fuerit praesens in omni actu, ideo vel tacitum dedisse mandatum, aut saltem ratificasse videtur omnia, quae ipso praesente gesta fuerunt. INNOC. in c. *ex parte Decani*, in princ., ubi caveri communiter de rescript. ALEX. in 1. *saepe*, n. 93 ff. de re iuridica. CASSAD. decis. 3, n. 5-o. de procur., cum aliis apud MASCARD. *de probat.*, conclus. 1006, n. 24-o.

Ultra quod causa ab initio fuit principaliter promota per Sacram

Congregationem de Propaganda Fide, quae remissoriales litteras obtinuit, et ad Iudices de partibus transmitti curavit, ut propterea processus in executionem remissorialium, eadem Congregatione instante, constructus dici possit, et huiusmodi instantia pro sufficienti mandato haberi debeat, iuxta trad. per CASTELL., de *Canonizat. Sanct.*, qu. 8. *principali*, in princ., MALVET. in eodem tract., cap. *restat quum*, n. 5. ABB. in c. *Venerabilis*, n. 1. in princ. de *testib.*, et fuit dictum in *Relatione S.ti Hiacynthi*, fol. 40, in princ. vers.: *nec ideo in fine*, et in dicta *Relatione S.ti Xaverii*, p.te prima, in princ. d. *processit quoque*. Quod vero attinet ad examen testium etiamsi de omnibus non emuntientur in processu, quod iuramentum praestiterint, ut in examine Polocensi de 13, qui est haereticus Calvinista, de 34, 35, 36 et 37, qui non fuerunt examinati vigore remissorialium, sed quorum attestations alias in alio Tribunali receptae fuerunt, de 75 et 77, quorum alter est Notarius, alter Nuntius in causa deputatus. In examine vero habito Vitepsci, quam plurimum iuramentum desideretur, ut 87 et 89, nec non 91 et 92. Item 94 et 95 ad 100 et 111 ad 116, quorum etiam nonnulli sponte, non inducti nec citati deposuerunt, nempe decem postremi a 106 ad 116, in quorum depositionibus non erit fundanda probatio martyrii, ut suis loco et tempore erit advertendum.

His exceptis, caeteri de quorum inductione, citatione, et iuramento constat, eodem processu haberi debent pro rite, et recte examinatis, attenta maxime sanatoria SS.mi D. N., qui de speciali gratia, favendo tam piaae causae, principales defectus, qui eorum (f. 139) examini obiiciebantur, Apostolica auctoritate sanare dignatus est cum amplissimis clausulis, attento quod huiusmodi defectus versabantur magis circa rigorosas iuris solemnitates, quam quod ex illis aliquid veritati et fidei depositionum in re ipsa detraheretur, prout colligere licet ex ipsa commissione cuius datur copia per extensum, Summ. n. 9-o, et uberius deducitur ponderando singillatim singulos defectus in *Relatione DD. Auditorum Rotae*, parte prima, et ad vitandam prolixitatem hic non recantantur eo magis etiam, quia doctissime omnibus difficultatibus est satisfactum in *Relatione* in huiusmodi causa longo temporis intervallo, et maturis sessionibus per tres Rotae Auditores extensa cuius copia datur, quam supplicamus attente considerari.

Peracto igitur tam in civitate Polocensi, quam Vitepsci testium examine fuit processus absolutus per Iudices subscriptus, et per Notarium deputatum una cum altero pariter deputatis transumptus, et cum originali collationatus et auscultatus, et ab utroque subscriptus, ut videre est in Summario, n. primo.

Et quamvis non legatur, quod fuerit clausus, et portitori consignatus, haec tamen ex eo probantur (f. 139v) quod idem processus clausus, et obsignatus sigillis dictorum Iudicum per Rev.mum Ni-

colaum Novatum, Ordinis S.ti Basilii, una cum literis Rev.mi Metropolitanæ, bo. me. Em.mo Cardinali Ludovisio⁵⁹ directis, quibus ille Procurator constituitur, fuit ad Urbem delatus, et per Secretarium Congregationis de Propaganda Fide in Sacra Rituum Congregatione presentatus, et coram Prothonotario eiusdem Congregationis apertus, et de mandato bo. me. Cardinalis Melini,⁶⁰ huius causæ Ponentis, per duos testes in forma recognitus, de quibus omnibus constat in Registro in Urbe confecto, in manibus Em.mi Cardinalis Sacchetti huius causæ Relatoris exhibitæ, et in Summario, n. 5-o, et propterea de illius identitate, et legalitate minime dubitandum videatur.

Ad augetam quoque fidem eorum, quæ in præfato processu continentur, fuerint in Curia examinati duo testes de mandato Em.mi Cardinalis Ginetti,⁶¹ SS.mi D. N. Papæ Vicarii, de cuius facultate non est ambigendum, qui deputavit duos Iudices, qui testes examinarunt cum assistentia et præsentia D. Promotoris fidei, quorum unus fuit Rev.mus Episcopus S.tæ Agatæ, et alter Rev.mus Episcopus Tarracinen. fuitque huiusmodi deputatio D. Promotori fidei intimata, et ab ipsis Iudicibus acceptata (f. 140).

Qui DD. Iudices deputarunt locum pro examine Sacristiam ecclesiæ S.ti Augustini, ubi fuerint testes examinati; primo super Interrogatoriis Promotoris, dein desuper Articulis.

De deputatione autem Notarii pariter non est dubitandum, cum fuerit deputatus ab eodem Em.mo, et sit Notarius Actuarius huius Sacrae Congregationis.

De mandato vero Procuratoris, qui dedit articulos, constat in processu fol. 1, et quemadmodum de citationibus ad dicendum contra articulos, ad videndum jurare testes ad primam cum 60 sec. diebus in eodem proc. fol., 9, et de his omnibus actis rite, et recte factis in Curia in Summario, n. 6-o.

Ex quibus concludendum videtur, processum de partibus, quam Urbis cum omnibus difficultatibus quam alias per D. Promotorem fidei excitati fuerint abunde satisfactum fuerit in supradicta *Relatione DD. Rotæ Auditorum*, quam supplicamus attente considerari. Ideo etc.

Laurentius Rota etc. (*mp*).

Sacra Rituum Congregatione (f. 140v).

Em.mo et Rev.mo D. Cardinali Sacchetto Proponente

POLOCEN

Pro

Canonizzazione Servi Dei et Martyris

Josaphat Concevitij Archiepiscopi Polocen.

Facti et Juris super validitate Processuum

⁵⁹ Cfr. in volumine I, sub nr. 1.

⁶⁰ Cfr. supra, nota 30.

⁶¹ Cfr. supra, nota 41.

126.

Roma, 1633-1635.

Obiectiones Promotoris fidei contra Processum Polocensem.

ARCH. S. C. RITUUM, S. Josaphat, fol .67-72v.

Em.me et Rev.me Domine.

Contra formam probantem processus Polocen, et validitatem examinis testium, sex occurrunt obiiicienda, quorum tria priora fuerunt in *Relatione Rotali* ponderata, alia vero tria praeter ibi animadversa advertenda occurrerunt ex adductis in dicta relatione.

Primo: Se offert, quod non constat de legitima clausura, et consignatione portatori ad effectum deferendi processum ad Sacram Congregationem, ut mandabatur in litteris remissorialibus, quarum forma non servata processus redditus nullus; cap. *prudenciam de offic.*, c. *cum dilecta*, ubi *Doct.* de rescript., prout de hac nullitate late actum fuit in causa Veneta Canonizationis Hieronymi Emiliani.

Nec videtur satisfacere responsio adducta in *Relatione Rotali*, quod cum dictus processus fuerit per P. Nicolaum Novatium ad Urbem delatus clausus, et obsignatus sigillis Judicum, et de mandato Sacrae Congregationis apertus, et recognitus, videatur satisfactum formae praedictae per aequipollens, dum habita fuit fidelis illius delatio ad Urbem (f. 67v).

Quia non verificatur in facto, quod processus clausus fuerit in clausura obsignatus sigillis Judicum; tale quid enim non dicitur nec in aperitione processus nec in recognitione facta in Curia, quae habetur in Summario Actorum, n. 5-o, sed talis recognitio loquitur solum de sigillis positis in corpore Processus post subscriptionem Judicum.

(Verificatur per attestationem Notarii in instante consignationis).

Ideoque cum talis clausura nec fuit a Judicibus in processu demandata, ignoret a quibus facta sit, et quorum sigillis fuerit obsignata, non videtur aliquo modo admittendum nec per eam potest dici aequipollenter satisfactum formae remissoriali, quia de fideli delatione dubitari dum processus potuit haberi apertus, et aliquid substantiale in eius corpore immutari. Unde in re praesertim tam gravi, prout est canonizatio Sanctorum, non videtur huiusmodi formalitas remittenda, ut servatum fuit in dicta causa Hieronymi Emiliani.

2-o. Quod ultra Judices in literis remissorialibus deputatos plures alios in confectione processus pro Judicibus intervenerunt, omnia acta simul faciendo, et subscribendo, sicut ipsi Judices in literis dati,

quo fit, ut propter interventum (f. 68) inhabilium processus sustineri non possit, etiam quod legitimi Iudices intervenerint, quia in individuus prout in iudicando, et sententiando utile vitatur per inutile, ut in puncto est text. in c. *cum super* 23., de offic. deleg., ubi pluribus delegatis cum clausula quod uno recusato alter procedere posset, si post unius recusationem fiat coram utroque processus non tenet, ut notat per DD. maxime per ABB. n.o 10, et 11, et Rom. cons. 506, n. 13, post princ. In cap *cum super*, noluit alter sine altero procedi. Vide GARZ., de benef. p. I, c. 2., n. 232).

Nec videtur sufficere responsio huic obiectioni data in *Relatione Rotali*, quia illi fuerunt Iudices deputati in aliis literis remissorialibus, quae etsi non habuerunt effectum praestiterunt tamen interveniendo ad maiorem fidem, cautelam, actum non vitent, quia regula ista, quae in aliis terminis procedit, non admittitur in hac materia, in qua est aperta iuris dispositio in contrarium, ut proxime ostensum est.

3-o. Quod testes, qui in hoc processu dicuntur iurasse, id vere fecisse non probatur, cum solummodo in processu de tali iuramento enuntiatur constet per illa verba Notarii: Juramento praestito, per quae tanquam (f. 68v.) enuntiativa iuramentum non probatur, ut de enuntiativa: testis iuratus etc. fuit resolutum in pluribus decisionibus, relatis in *Relatione Rotali*, et novissime in Faventina legatorum, 12 Februarii huius anni 1635, coram R. P. D. Ghislerio, ubi fortius id dicitur procedere etiam, quia notarius inde addat, qui medio iuramento tactis etc., ea ratione, quia per ista verba non apparet an in actu ipsius examinis, et coram quo fuit praestitum huiusmodi iuramentum ex decis. CAPITT. 122, n. primo, parte 2-a.

Nec obiectum huiusmodi videtur evitari posse cum distinctione relata in *Relatione Rotali*, quod quando a Notario simpliciter dicitur: Testis iuratus etc, tunc. dd. decisiones praecedant, secus autem quando verba referantur ad actum de praesenti, ut cum dictum fuit: cui delato iuramento veritatis dicendae, vel: cum iuramento examinatus, ex decis. CAVAL. 322, et Squillacen Abbatiae, 20 Novembris 1630, coram R. P. D. Merlino, quibus verbis aequipollere dicuntur illa: Juramento praestito, de quibus supra. Quia in dd. Decis. CAVALI., et Squillacen. longe plura concurrebant, quae iuramentum de tempore examinis praestitum suadebant, quia in decis. CAVALL. (f. 69) Notarius ultra verba: iuratus, superaddiderat: qui iuravit dicere veritatem, vel: per iuramentum quod praestitit, et nihilominus ad sanandum huiusmodi defectum Rota ibi potissimum se fundavit in Commissione sanatoria. ut patet ex numero 4-o, in decisione vero Squillacen. ex pluribus colligebatur vere iuramentum intervenisse, quia ibi non simpliciter a Notario dictum erat: Testis iuratus etc., sed: qui delato iuramento veritatis dicendae etc. vel: cum iuramento examinatus deposuit, quae verba referuntur ad actum de praesenti, et sic de tempore examinis.

ut ibidem dicitur, et propterea eadem decisiones non videntur applicari casui nostro, in quo praeter illam enuntiativam: iuramento praestito, quae potius videtur respicere tempus praeteritum quam praesens, nihil ulterius a Notario dictum fuit, per quod assertive constet iuramentum a testibus tunc praestitum fuisse, prout in fortioribus dicta decisio Squillacen, non fuit admissa in casu dictae decisionis Faventin., ubi per illa verba: Testis iuratus etc. Notarius addiderat (f. 69v): qui medio eius iuramento, tactis etc., ut in particula quae in necessariis datur.

Augetur huiusmodi defectus, quia ubi etiam ex illis verbis: iuramento praestito, vellemus admittere iuramentum intervenisse, non tamen ulterius resultaret illud praestitum fuisse tactis sacrosanctis Scripturis, ut mandatur in litteris remissorialibus, ut advertit BUEN. *de forma, titulo et probat.*; et praesumpt. form. fol. 82, in fine, et fol. 83 in princip. vers.: *et testis*, et vers.: *similiter cum testis*.

Additur quod in iisdem litteris mandatur, quod huiusmodi iuramentum a testibus praestetur in manibus ipsorum Judicum, de quo pariter cum ex dictis verbis non constet quantumcumque realem iuramenti praestationem. Importarent ex tali dubietate nullitas resultat eiusdem iuramenti, ut praeter dictam decisionem Faventin. fuit etiam resolutum in decisione 93, sub n. 2, post 2 vol. cons. FARINAC.

(.....*quaestio quia Iudices monuerunt de gravitate periurii*).

4-o. Praeter animadversa in *Relatione Rotali* urget, quod Nuntii seu Cursores deputati a Iudicibus remissorialibus (f. 70) non iurarunt de fideliter exercendo officium suum, et iuramentum fuit solum praestitum a Notariis non a Nuntiis, ut dicto Summario, n. 2-o.; qua etiam ratione eorum deputatio videtur commovere BART. in extravag. de reprimend. verb. per Nuntium, n. 4-o. Tusc. litera N., conclus. 154, n. 4°. ASIN. *de execut.*, § 9, c. 3°, sub n. 3°.

5-o. Quod collatio, et auscultatio processus non est facta coram ipsis Iudicibus remissorialibus, sed tantum a duobus Notariis, ut habetur in subscriptione secundi, vel tertii Notarii, de qua dicto Summario Actorum, n. 4-o, et nihilominus auscultatio praedicta est facienda coram Iudicibus, ut fuit deductum in causa Bitturicen. Servae Dei Joannae Reginae Franciae, quae in hac eadem Congregatione proponitur.

(+ *Hoc in remissoria non praecipitur et proc. extractus a Notario actuario et ipse est de forma probante*)

6-o. Quod nec fuit a Iudicibus remissorialibus rescriptum Sacrae Congregationi, quae et quanta fides testibus examinatis esset adhibenda, ut pariter in remissoria mandabatur, in quo pariter cum non fuit eius forma servata processus commovere debet ut in specie fuit

alias late deductum in causa Florentina Canonizationis Beati Philippi Benitii.

(Non videtur hoc et si Iudices testantur de vita, miraculis etc).

Nec praedictae omnes nullitates possunt dici sublatae ex commissione sanatoria a SS.mo D. N. in hac causa concessa, quia nulla praedictarum expressa fuit, sed aliae quatuor videlicet: ommissio interrogatoriorum, expressio aetatis testium, eorum examen aliis contestibus, et causae Procuratore praesentibus factum, et relatio depositionum eorundem per modum historiae, non autem per extensum, ut testibus processerunt, ideoque ad alias nullitates supra relatas tanquam non expressas dicta commissio extendi non potest. Rota coram CAVAL. de 334, n. primo et decis. 500, etiam numero primo.

Nec relevat, quod eadem sanatio fuit petita, et concessa cum clausula suppletoria omnium defectum, quia non propterea extendenda est ad defectus non expressos, quia cum non fuit dictum: omnium aliorum defectuum, bene restringi potest clausula ad omnes defectus narratos, prout regulare est, quod defectus debeant esse specificati, ut per dictam clausulam tollantur, ut late post alios habetur (f. 71) in tractatu *de claus.*, par. prima, claus. 181, n. 3, parte prima in novissimis.

Quare etc.

Antonius Cerrus Promotor fidei.

* * *

R. P. D. Ghislerio.

Faventina legatorum. Lunae 12 februarii 1635.
Domini de Naldis attentis nullitatibus etc.

Respectu vero Juramenti, nec de eo constat quamvis Notarius in principio examinis dicat: testis inductus, productus, monitus, iuratus etc. CAPITAQ. decis. 236, parte 2-a. Deinde dicat, qui medio eius iuramento tactis etc. cum non exprimat, an in actu ipsius examinis et coram quo fuerit iuramentum praestitum. CAPITAQ. decis. 122, n. primo, parte 2, dum non dicit coram Iudice fuisse praestitum, vel coram eodem Notario de mandato Iudicis, et licet exequutor possit recipere iuramentum testis, et deinde demandare examen, non tamen potest iuramentum demandare cum sit iurisdictionis illud recipere, ita tenuit Rota in una Niccen. Parochialis 12 Junii 1551, coram Capizuccho, quam refert, et sequitur CAPITAQ. decis. 167, parte prima, nec valet attestatio Notarii, quia non stat dispositive, sed enuntiative, et Notario enuntianti non creditur licet dicat talem testem: iuratum super Crucem sui habitus, vel tactis etc. deposuisse. Rota coram CAPITAQ. decis. 185, n. 4°, parte 45. Unde non obstant deducta per Rotam

coram CAESARE DE GRASSIS decis. 3-a, n. 6º, et 15 de testibus, et late deducta per Dominum Merlinum in Squillacen. Abbatiae, 20 Novembris 1630, quia in illis casibus ex pluribus videbatur colligi vere intervenisse iuramentum, et ideo illae resolutiones non possunt operari in hoc casu cum coniecturae deductae nobis visae fuerint satis leves.

Em.mis et Rev.mis DD. Cardinalibus S. Congregationis Rituum (f. 72v)

Proponente Em.mo et Rev.mo D. Cardinali Sacchetto

POLOCEN. Beatificationis, et Canonizationis

Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocen

Pro Promotore fidei.

Obiectiones contra validitatem processus Polocen.

P. Terenzo, Gesuita.

127.

Roma, 1633-1635.

Responsio ad obiectiones Promotoris fidei contra validitatem Processus beatificationis S. Josaphat.

ARCH. S. C. RITUUM, S. Josaphat. fol. 72, 76v .

POLOCEN.

Em.me Domine.

Obiectis quae per D. Promotorem fidei iterum excitantur contra validitatem processus Polocensis fuit maiori ex parte satisfactum in *Relatione DD. Auditorum Rotae*, verum ad tollendum omnem difficultatem:

Ad primum: Quod non constat de legitima clausura, et consignatione processus facta portitori iurato iuxta formam praescriptam in litteris Remissorialibus.

Respondeo: Prout in ipsa *Relatione* doctissime fuit consideratum huiusmodi formam tanquam recipientem certum effectum fidelis delationis adimpletam fuisse per assecurationem ipsius effectus, ut praeter allegatos in ipsa *Relatione* parte I. §: *dicendum fuisse satisfactum in puncto*, respondit Rota coram Cardinali Mantic. d.e 9 in fine, ubi quod huiusmodi solemnitas consignandi processum portatori iurato non potest dici formalis cum requiratur post actum perfectum, et quod illius omissio propterea non vitiat processum ex alleg. ibi per MANT. quibus addi potest: Jus post alios BAID. et alios in L. universa, no. 8. c. de processib. IMPER. offen. ubi quod totus mundus sequitur

hanc doctrinam latissime BRUM in tract. *de firm.*, tit.: *de pot. et effectu form.*, in ultimo eff. huius 2 fol. mihi 156.

Non subsistat replica, quod processus non habuit sigilla, nisi in parte interiori, quia verius est illas ante aperitionem quando fuit exhibitus D. Secretario et consignatus Notario Causae fuisse in parte exteriori clausum sub sigillis prout asseritur in instrumento consignmentis dicti processus factae per Nicolaum Novatium, qui illum ad Urbem detulit. Nec dubium est, quin assertioni Notarii Causae actuarii omnino credendum sit (f. 73v) super forma, et qualitate processus in actis ipsius exhibiti, uti de re ad officium illius spectante ad L. *si quis decurio*, ubi DD. C. ad L. Cornelianus de fals. Seraph. de 623, no. 12, glos. in c. quoniam contra in verb. duos viros, ubi late Felon. n. 12. de probat.

Cumque ex interioribus sigillis, et Judicum subscriptionibus formiter recognitis processus identicus, et Integritas controversi non potest, nec ille in aliqua sui parte vitiatus, aut suspectus unquam apparuerit, nullus remanet de illius fidei delatione dubitandi locus.

Ad secundum, quod opponitur, de admissione aliorum Judicum praeter deputatos in Remissorialibus. Respondeo: Ex hoc non reddi processum nullum, nam praeterquam quod Iudices admissi non erant prorsus incompetentes, ex quo per praecedentes literas Remissoriales illi quoque fuerunt a Sacra Congregatione deputati; data etiam illorum incompetencia, cum adhibiti fuerint pro maiori solemnitate actus, non autem ad complementum Jurisdictionis, quae integraliter residebat penes deputatos in posterioribus litteris, non debet per inutilem istorum admissionem vitiari processus ab aliis utiliter, et valide fabricatus; L. I. § 1, et ibi Barc. et alii c. quod fals. tut. et est de mente DD. et in c. cum super ex-o alleg. de offic. deleg. quatenus ibi omnes conveniunt, ubi plures Iudices fuerunt in solidum delegati, dummodo unus eorum in causa procedat nihil referre, quod admisceantur alii iurisdictionem non habentes, quia scilicet per delegationem factam in solidum, potestas, et iurisdicchio residere dicitur etiam penes unum, prout in casu nostro resedebat penes deputatos in posterioribus (f.74) litteris; Glos. in dicto c. cum super, in verbo: *Mutuo adversantibus*, vers. *sed illud*, et ubi ABB. sub. n. 11, vers.: *sed si aliquis actus*; FELIN. n. 8, vers. 3°: *limitatur*, ubi alleg. Lap. et Decis. n. 46 et alii communiter. CAESAR. DE GRASSIS d.e 5. Rot. in Derbusen. Parrochialis, apud GARZ., de benef, parte 9. c. 2, n. 232, in fine.

Nec applicatur dec.o text. in alleg. c. *eidem super*, quia ibi adhibitus fuit Iudex a parte recusatus post interpositam appellationem Iudex esse desierat, et sui aequalem declaravit suae fuisse intentionis nihil in ea causa definire, ut clare legitur in textu, et per omnes DD. quia omnia cessant in casu nostro, et ideo firma remanet responsio data

in *Relatione*, quod adiectio plurium Judicum facta ex abundantia non nocet, ex reg. a L. testamentor. c. *de testam.*

Non omitto quod Judices deputati in posterioribus litteris potuerunt errare in facto credendo, quod illi per alias litteras cum effectu fuissent cumulative deputati, ubi autem Judex secum amisit alium incompetentem per errorem facti, tunc nullo modo vitatur processum. Horr. dicto c. *cum super*, n. 8. versic.: *si vero tanquam Judices*, sequitur Jo. ANDR. ibidem, n. 15, et in praxi notandum ABV. ibid. sub. n. 11. vers.: *dicit tamen* etc.

Ad 3-um: De Juramento testium quicquid sit quod probatur iuramentum per assertionem Notarii, quando utitur verbis mere enunciatiis, ut sunt illa: testis iuratus etc. non indicant iuramentum tum fuisse praestitum, in quibus terminis procedunt decisiones ex v. *allege*, et loquitur de eo in Faventina coram R. P. D. Ghislerio certe, quando verba Notarii (f. 74v) de Juramento attestantis referuntur ad tempus ipsius examinis, et significare valent praesentem actum praestiti iuramenti, prout sunt illa in processu adhibita: Juramento praestito affirmavit, magis est ut ex tali assertionem Notarii probetur iuramentum praestitum in ipso actu depositionis, quia cum verba illa: praestito iuramento coniungantur, et regantur ab illo verbo: affirmavit, tunc tempus illius verbi debet intelligi; Vulg. 1. in delictis §. 1, N. *de noxalib.*, Rota d.e 496, no. 2, parte I, rec. ad simil., et cessat omnis difficultas ex responsione adducta in *Relatione*, quod scilicet assertio Notarii satis probat iuramentum, quando testes fuerunt examinati coram Iudice, prout in hoc casu eos fuisse examinatos in praesentia Judicum satis constat ex lectura primae actionis, Proc. fol. 21.; quinimo et per Judices ipsos moniti fuerunt testes de necessitate iuramenti, et gravitate periurii, ut in eodem Processu fol. 22, a tergo, in principio, et cum iidem Judices pro Tribunali sedentes ante altare maius ecclesiae Sacrosancta Evangelia habuerunt, ut in eodem Processu fol. 21, a tergo, ibi: coram Sacrosanctis Evangeliiis, resultat vehemens et inevitabilis praesumptio quod testes iuramentum praestiterint in manibus ipsorum Judicum, tactis Sacrosanctis Evangeliiis, prout in remissorialibus iniunctum fuerat.

Accedit quod in iuramentis praestitis per sacerdotes, qui non solent iurare tactis Evangeliiis, sed tacto pectore, Notarius nunquam adhibuit illa verba: iuramento praestito, sed alia nempe: fide sacerdotali, iuramento sacerdotali, seu sacramento religioso etc. ut videre est in tertia actione, Proc. fol. 39 et seq. ex hac enim diversitate enunciandi iuramentum in Religiosis, qui non tetigerunt Sancta Evangelia, apparet per illa (f. 75) verba: praestito iuramento, quibus semper usus Notarius in exprimendo actu iuramenti praestiti per saeculares exprimere voluisse iuramentum praestitum tactis Sacrosanctis Evangeliiis.

Ad 4-um: de omisso iuramento eorum, qui in Nuntios deputati fuerunt. Respondeo: Huiusmodi iuramentum non fuisse iniunctum in litteris remissorialibus prout iniunctum fuerat iuramentum Notariorum, nec de iure communi requiritur de necessitate huiusmodi iuramentum, cum sufficiat eligi Nuntios legales approbatae fidei periculo iudicis eligentis §. his qui causas auth. de Judic. PART. ex.o alleg. in extravag. ad requirendum in verb. *per Nuntium*, no. 4°, vers.: *puto etsi non juret*; sequitur FAURI. in c. *cum parati*, no. 27, de appell.

Ad 5-um: de auscultatione et collatione processus. Respondeo: in remissorialibus hoc solum Judicibus iuramentum fuisse, ut acta et processum fideliter conscribi facerent, prout fecerunt, adhibitis tribus Notariis, qui in fine processus subscripserunt, et de fideli collatione testati sunt; ex dispositione autem iuris communis, ut scripturae dicantur in forma probanti, sufficit illa illas extractas fuisse ab originali per Notarium, qui de illis rogatus fuit, etsi Judex praesens non fuit, ut per DD. in auth. *si quis in aliquo*, c. de edend. Rota coram PP. Gregorio d.e 59, no. 4, et 45, n. 1, et saepius fuit resolutum.

Ad 6-um: quod Iudices Remissoriales non rescripserunt Sacrae Congregationi, quae et quanta fides adhibenda esset testibus, et scripturis; ultra: quod audivi litteras huiusmodi alias fuisse dicto Secretario S. Congregationis praesentatas, licet hodie non reperiantur coniunctae cum processu; adhuc in p. o. Jupari.... et uberius adimpleverunt mandatum Sacrae Congregationis dum in ipso Processu, actione 4-ta (f. 75v) uberrimis testimoniis talia de sanctitate vitae, martirio, et virtute Servi Dei protulerunt, Proc. fol. 49 et seqq., ut ex illis non solum possit S. Congregatio optime coniecere quantum Iudices praefati detulerint probationibus in processu contentis, sed et quale fuit illorum iudicium et fides de vita, virtutibus et martirio Servi Dei.

Reliqua etc.

Laurentius Rosa etc.

Sacra Rituum Congregatio (f. 76v)

Em.mo et Rev.mo D. Cardinali Sacchetto

Polocen.

Pro

Canonizatione Servi Dei et Martyrio

Josaphat Cuncevitij Archiepiscopi Polocen.

Responsio ad obiecta D. Promotoris fidei.

ARCH. S. C. RITUUM, S. Josaphat, fol. 56 66v.
 BIBL. AP. VATICANA, Barb. lat., vol. 2851, fol. 55-68.

POLOCEN CANONIZATIONIS.

Nr. 1° (Literae Remissoriales processus Polocen. fol. 2).

FRANCISCUS Maria Episcopus Ostien. Cardinalis de Monte,⁶² Sacri Cardinalium Collegii Decanus, Sacrae Congregationis Sacrorum Rituum Praefectus, Vobis Rev.mo Domino Antonio Sielava, Archiepiscopo Polocen, et eo absente vel impedito Rev.mo D. Josepho Velamin Rutski, Archiepiscopo Chioviensi, et Haliciensi ac totius Russiae, nec non RR. PP. Gennadio, Monasterii Polocensis Superiori, ac Patri Hervasio, Superiori Monasterii Mohiloviensis, Judicibus per Nos ad infrascripta specialiter deputatis, salutem in Domino sempiternam, et nostris huiusmodi imo verius Apostolicis firmiter obedire mandatis.

Noveritis quod alias exhibitis coram nobis, et hac Sacra Congregatione processibus auctoritate ordinaria sive per simplices relationes confectis super vitae sanctitate, martyrio, ac miraculis Servi Dei Josaphat Cuncevitij Archiepiscopi Polocensis.... (vide Proc. Polocensis anno 1268 fabricatus, in initio).

(Commisio causae manu SS.mi signata in qua narratur sancta vita et martyrium huius gloriosi martyris).

Beatissime Pater. Josaphat Concevitijs vir ab adolesoentia.... (p) (usque fol. 4 in fine:) pro plene et sufficienter expressis habentes. Placet M. (Signatura SS.mi).

De mandato Domini Nostri Papae... (etc. fol. 4 etc.) p.. (f. 56v) (usque ad fol. 5)... ac eiusdem Sacrae Rituum Congregationis Secretarii munitas fieri expediri et relaxari mandavimus. Datum Romae in Palatio nostrae solitae residentiae anno etc. 1625. Indictione octava, vigesima quinta Septembris, praesentibus Dominis Carolo Ghetto et Mattheo Moretto, familiaribus etc. testibus etc. Sequuntur Interrogatoria et Articuli, quae brevitatis causa et ad evitandam prolixitatem prout apparet in processu existenti in manibus Em.mi D. Ponentis.

Franciscus Maria Cardinalis a Monte; Octavius Raggius Prothonotarius; Joannes Baptista electus Firmanus, Secretarius (L. S.).

⁶² Franciscus Maria Borbonius de Monte. Ep. Portuensis et Ostiensis ab anno 1623 (27.IX). Cardinalis creatus adhuc sub Sixto V, die 19 Kal. Januarii 1588. Obiit die 27.VIII.1626, ut Decanus S. Collegii. Cfr. *Hierarchia*, vol. IV, p. 37.

Nr. 2° (*Praesentatio litterarum remissorialium, Proc. fol. 1*).

In nomine Domini etc. die 20 mensis Martii 1628 in Cathedrali Ecclesia Polocen. coram Ill.mo et Rev.mo D. Antonio Sielava Archiepiscopo Polocen,... (*ut in Proc. Poloc. f. 1r-2r*)...(f. 59)... ad praemissa specialiter adhibitis atque rogatis.

Nr. 3° (*Commissio amplissima sanatoria cum clausula suppletiva omnium defectuum cuius originale manu SS.mi signatum est in manibus Em.mi D. Cardinalis Pomentis*).

Polocen. Beatissime Pater.

Commissa causa Canonisationis Servi Dei, et Martyris Josaphat Kuncovitij Archiepiscopi Polocen per speciale rescriptum S. V. Sacrae Rituum Congregationi directum... (*conf. supra*)... procedat ut petitur. Placet M. (*subscriptio SS.mi, AW*).

Nr. 4° (*Finis et clausura Processus cum subscriptionibus DD. Judicum ac Notariorum asserens de fidei transsumptione et auscultatione processus, fol. 86 et 87*).

His tota Inquisitione fidelissime acceptis testimoniis..... mandarunt.

(*Subscriptio Notarii actuarii causae*).

Ego Albertus Brannicki Notarius Apostolicus..... feci idem qui supra.
(L. S.).

(*Alia subscriptio alterius Notarii*)

Ego Sebastianus Kacinski Ordinis S.ti Basilii Inquisitor de vita et morte (f. 61)... et ideo sigillo meo religioso signavi. Maii prima anno 1628. Locus sigilli Notarii.

(*Subscriptio alterius Notarii deputati ad collationandum processum*).

Ego Germanus Ostilovski... (f. 61v) idem qui supra manu propria.
Loco + sigilli.

Antonius Sielava etc. Archiepiscopus Polocensis Commissarius Apostolicus manu propria etc.

Georgius Tyschiewicz Episcopus Metonen., Suffraganeus Custos Vilnen., Praepositus Grodnen., Commissarius Apostolicus manu propria etc.

Raphael, Korsak, Episcopus Halicien., Coadiutor Metropolitae Chio-
vien.

Nicolaus Dermunt Siniczki, Canonicus Vilnen., Archidiaconus Albae
Russiae etc.

Gennadius Chmielnicki, Igumenus Monasterii Polocen. Ordinis S.ti
Basilii, manu propria etc.

Gervasius Hostilovski, Igumenos Monasterii Mohilovien Ordinis S.ti Ba-
sillii, Commissarius Apostolicus manu propria etc.

Loco + sex sigillorum DD. Judicum Remissorialium.⁶³

Nr. 5^a (*Consignatio Processus remissorialis cum productione
recenti procurae, Registro Urbis fol. 1.*)

Die Jovis 15 febr. 1629 coram per Ill.ri et Rev.mo D. Fulvio de fulviis
Benigno, Sacrae Congregationis Rituum Secretario, Romae, in domo
solitae habitationis meque Clearco Busco dictae Sacrae Congrega-
tionis Notario comparuit Adm. Re. Pater Nicolaus Novatius Ordinis
S. Basilii ac Procurator Ill.mi et Rev.mi D. Josephi Velamin Rutski
Metropolitae prout docuit per sumptum literarum missivarum alias
Ill.mo et Rev.mo D. Ludovico Cardinali Ludovisio ab ipso Ill.mo D.
Archiepiscopo transmissarum et per D. Franciscum Ingolum (f. 62),
Sacrae Congregationis de Propaganda Fide Secretarium, subscripta-
rum tenoris etc. et petiit per Rev.mum Secretarium mihi Notario consi-
gnari processum Remissorialem auctoritate Apostolica in Civitatibus
Polocen. et Vitepscen. factum etc. omni etc.

(*Consignatio Processus*)

Ex tunc Ill.mus D. Secretarius mihi Notario consignavit dictum pro-
cessum Remissorialem clausum et sigillatum ad effectum illum ape-
riendi coram Rev.mo D. Prothonotario etc. omni etc.

(*Tenor instrumenti Procurae per litteram missivam*)

Ill.mo et Rev.mo D. Ludovico Ludovisio⁶⁴ S. R. E. Cardinali amplis-
simo. Domino Colendissimo.

Ill.me et Rev.me Domine.

Grata mihi est quoad usque vivam grata erit memoria felicitis ac Bea-
tae record. Gregorii XV, Ill.mae et Rev.mae D. V. patruī, nostri et
totius Christianitatis Patris, et benefactoris singularis, cuius illud San-

⁶³ In processu originali an. 1628. Cfr. sub anno 1628.

⁶⁴ Ludovicus Ludovisi. Cardinalis S. R. Ecclesiae, Bononiensis, nepos Gregorii
PP. XV, nom. Cardinalis die 15.II.1621 tit. S. Mariae trans Pontem, obiit extra Cu-
riam Romanam die 18. XI.1632. Praefectus S. C. de Prop. Fide (1622-1632). Cfr.
Hierarchia, vol. IV, p. 15, nr. 1.

ctum Inventum est Sacra Congregatio de Propaganda Fide. Hanc memoriam ut quoad vivam semper foveam et grati animi significationem exhibeam: semper mihi versatur in oculis persona Ill.mae et Rev.mae D. V., cui me totum meaque omnia prout semel praesens, vivente adhuc Sua Sanctitate, tradidi ita et nunc Ill.mae et Rev.mae D. V. plurimum commendatum esse volo; mitto unum ex Monachis S. Basilii, Patrem Nicolaum Novitium, qui sit in Urbe perpetuus residens tanquam Procurator negotiorum nostrae Ecclesiae Ruthenae, ut de omnibus quantumcumque requisitus fuerit informare possit Curiam Romanam. Rogo itaque Ill.mam et Rev.mam D. V., ut eum in patrocinium suum susceptum gratia et favore prosequi dignetur Ill.ma et Rev.ma D. V. quam (f. 62v) ut Deus Optimus Maximus diutissime servet incolumem ex animo precor. Datum Novogrodeci X. Decembris 1625.

Ill.mae et Rev.mae D. V. humillimus Servitor.

Josephus Velamin Rutschi Metropolita.

Concordat cum originali in Archivio huius Congregationis de Propaganda Fide, in libro literarum fol. 90.

Franciscus Ingolus Secretarius.

Loco + sigilli.

(Instantia aperitionis processus; Registri Urbis fol. 2).

Die Veneris 16 febr. 1629. Coram Rev.mo D. Constantino a Ruvere Prothonotario Apostolico Romae in Palatio suae solitae habitationis meque notario etc. comparuit Adm. R. P. Nicolaus Novatius, Procurator praedictus, et petiit processum Remissoriam auctoritate Apostolica in partibus factum et de et super vita, sanctitate ac martyrio Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocen. Ordinis S.ti Basilii sub hesterna die in actis mei etc. praesentatum et modo per me Notarium ad ipsum Rev.mum D. Prothonotarium asportatum aperiri omni etc.

(Aperitio dicti Processus)

Ex tunc idem Rev.mus dictum processum propriis manibus aperuit ac eundem processum reperiit esse foliorum 65 ac latino sermone scriptum et in principio dicti processus esse quandam attestationem alligatam de vita, morte et miraculis dicti Servi Dei Josaphat latine scriptam factamque per Ill.mum D. Josephum Archiepiscopum Chiovien et Metropolitam totius Russiae, foliorum quatuor, et in fine eiusdem processus esse quandam appendicem foliorum 25, pariter latine scriptam, et omnia esse diversis sigillis munita, dictumque processum (f. 63), attestationem et appendicem mihi Notario restituit omni meliori modo etc.

(Instantia pro recognitione processus)

Die Sabathi, 17 febr. 1629. Coram Ill.mo et Rev.mo D. Joanne

Garzia Cardinali Millino, Romae, in Palatio suae solitae habitationis etc. meque etc. comparuit R. P. Nicolaus Novatius, Ordinis S. Basilii, Procurator prout in actis meis etc. et ad docendum Sacram Rituum Congregationem mandasse aperiri processum et ad ulteriora procedi etc. et de Commissione huiusmodi ipsi D. Cardinali Millino factum produxit decretum Sacrae Congregationis sub die 27 Januarii proxime praeteriti factum tenoris infrascripti videlicet:

(*Decretum S. Congregationis Rituum*)

In causa Servi Dei Josaphat Archiepiscopi Polocen. et Rutheni ab haereticis pro Christi fide interfecti SS.mus D. N. mandavit aperiri processus auctoritate Apostolica fabricatos et ad ulteriora etiam in qualibet Congregatione procedi, non obstante decreto, quod non possit agi de canonisatione cuiuscumque nec etiam martyris, nisi sint lapsi anni quinquaginta a die obitus vel martyrii passi, attento quod ultra instantiam et enixam supplicationem Regis, Antistitum Procerumque omnium Regni Poloniae, fuit hic Servus Dei Archiepiscopus in Russia, univit Ecclesiam Graecam cum Latina, et pro Christi fide passus est et Sacra Rituum Congregatio, sequendo mentem SS.mi, commisit Ill.mo Millino ad effectum procedendi ad ulteriora, cum facultate faciendi omnia necessaria et opportuna ad Beatificationem et Canonisationem consequendam. Die 27 Januarii 1629.

Joannes Baptista Cardinalis Detus⁶⁵

Constantinus de Ruvere Prothonotarius

F. Fulvius Benignus Secretarius.

Loco + sigilli.

(*Commissio ad Notarium causae super receptione Juramentorum*)

Et tunc idem Ill.mus et Rev.mus D. Cardinalis Millinus mihi Notario commisit receptionem iuramentorum testium et illorum examen super dicti Processus recognitione in forma omni meliori etc. modo etc.

(*Primus et 2-us testis super recognitione processus, Registro fol. 3.*)

Die Lunae, 19 febr. 1629. Constitutus Romae in officio mei etc. coram me etc. R. P. Nicolaus Novatius, Ordinis S. Basilii, Procurator in causa Beatificationis et Canonisationis Servi Dei Josaphat Archie-

⁶⁵ Joannes Bapt. Detus (Deti), Florentinus, nom. Cardinalis 3.III.1599, tit. S. Adriani, dein Ostien, ab anno 1629, die 20 Augusti. Obiit in Curia Romana die 13.VII.1630. Cfr. *Hierarchia*, vol. IV, p. 6, nr. 34.

piscopi Polocen et pro recognitione Processus remissorialis auctoritate Apostolica in partibus facti fol. 65 et in actis mei etc. sub die 15 febr. proxime praeteriti producti, induxit in testes Adm. R. D. Nicephorum q. Stanislai Loscoschi de Polocia, Ducatus Russiae, Nobilem commorantem ad praesens in Collegio Graeco, aetatis suae annorum 25 in circa, et Philonem q. Josephi Tyskiewicz, de Ducatu Lithuaniae, districtus civitatis Minscensis commorantem in eodem Collegio, aetatis suae annorum 24 in circa, praesentes etc. quibus DD. Testibus et cuilibet ipsorum dicto processu per me Notarium ostenso ad effectum eos super illius recognitione examinandi iuxta decretum Ill.mi et Rev.mi D. Cardinalis Millini, sub die 17 huius per acta mei etc. factum illoque per ipsos DD. Testes et eorum quemlibet viso, inspecto, lecto prae manibus habito, et bene considerato ad opportunam mei Notarii interrogationem medio eorum iuramento, tactis pectoribus, (f. 64) more sacerdotum, recognoverunt et quilibet ipsorum recognovit manus, literas, subscriptiones, personas, ac sigilla Ill.mi et Rev.mi D. Antonii Sielava, Archiepiscopi Polocen., Rev.morum Georgii Tyskiewicz, Episcopi Metonen., et Raffaelis, Episcopi Halicien., Coadiutoris Metropolitae Chioviensis, Rev.mi D. Nicolai Dermunicz Siniczki, Canonici Wilnen., Archidiaconi Albae Russiae. R. P. Gennadii Chimielnicki, Igumeni Monasterii Polocensis, Ordinis S. Basilii. R. P. Gervasii Hostilovski, Igumeni Monasterii Mohilovien., R. D. Sebastiani Kacinski, Ordinis S. Basilii, Germani Hostilovski, eiusdem Ordinis, Notariorum Apostolicorum, sub foliis 65 et 67 dicti processus appositorum et existentium respective, et haec omnia scire dixerunt ipsi DD. Testes, et quilibet ipsorum scire dixit, quia cum omnibus supradictis pluries alloquuti et conversati fuerunt ac eos scribere eorumque sigilla in partibus viderunt et quilibet ipsorum vidit omni meliori modo etc.

N. 6°

(Initium Processus Romae fabricati fol. 1)

In Nomine Domini etc. Die 5 mensis martii 1632. Coram Em.mo et Rev.mo D. Cardinale Ginetti etc. SS.mi D. N. Papae Vicario etc. comparuit Adm. R. P. Nicolaus Novatius Monachus Ruthenus Ordinis S. Basilii et Procurator specialis ad infrascriptum peragendum specialiter constitutus, a Rev.mo D. Josepho Velamin Rutski Metropolita Chiovien. totiusque Russiae, prout de eius mandato procurae docuit per literas patentes subscriptas a dicto Rev.mo Metropolita suoque sigillo munitas sub: Datum Wilnae anno 1625, 15 Aprilis, tenoris etc. Hic non inseritur mandatum amplissimum in huiusmodi causa ad evitandam prolixitatem, est enim in actis et pariter est registratum de verbo ad verbum (f. 64v) in processu Urbis fol. 1, existente in manibus Em.mi Cardinalis Ponentis.

(Instantia procuratoris facta Em.mo Ginetto, Urbis Vicario pro fabricando processu, fol. 2)

Qui Adm. R. P. Nicolaus dicto Em.mo D. Cardinali Ginetto exposuit Servum Dei Josaphat Kuncevitium Archiepiscopum Polocensem pro S. R. E. exaltatione et Summi Pontificis debita reverentia a Schismaticis fuisse martyrii palma insignitum, et quia Sacra Rituum Congregatio ex speciali commissione et mandato SS.mi alias sibi directum ad effectum examinandi nonnullos testes qui testimonium veritatis supradictae praestare possent, deputavit d. Em.mum Ginettum cum facultate nominandi duos Episcopos, ut dicta testium exciperent, nec non aliquem Notarium sui Tribunalis in Actuarium, cuius decreti originale d. R. P. Nicolaus, procurator dicto Em.mo porrexit quod mihi Notario tradidit ad effectum in praesenti Processu inserendum tenoris praefati videlicet:

Polocen. Stante commissione SS.mi examinandi testes in Curia super Martyrio Servi Dei Josaphat Cuncevitii Archiepiscopi Polocen., Agens pro illius Canonizatione supplicavit deputari Judices in Urbe coram quibus possint examinari testes producendi. Et Sacra Rituum Congregatio remisit ad Em.mum Ginettum Vicarium SS.mi qui nominet Episcopos in Curia nec non aliquem ex suis Notariis, citato semper ad omnes actus Promotore fidei. Die 14 febr. 1632. J. Tigrinus, Episcopus Assisien Secretarius

Loco + sigilli.

(Procurator vigore dicti decreti instat deputari Judices et Notarium)

Qui Em.mus Cardinalis Vicarius videns petitionem huiusmodi esse iustam rationique consonam, in executionem dicti decreti deputavit et nominavit (f. 65) in Judices Ill.mos et Rev.mos Dominos Hectorem Diotalevium Episcopum S.tae Agatae et Caesarem Ventimilium Episcopum Terracinen. et in Notarium Actuarium me infrascriptum Odoardum Dibaldescum, quibus omnibus dedit amplam et plenam potestatem examen huiusmodi auctoritate Apostolica faciendi super martyrio et causa martyrii dicti Servi Dei in Curia, recipiendi aliaque faciendi etc. omni etc. super quibus etc. Actum Romae in Palatio Vaticano praesentibus etc.

(Judices Episcopi acceptant onus sibi commissum, fol. 3).

Talisque Judicium Episcoporum electio et deputatio eis notificata per me Notarium etc. praesentem procuratorem etc. debitaque cum reverentia acceptata declararunt se esse Judices competentes et ad ulteriora procedi mandarunt.

(*Deputato loco examinis*)

Et pro loco examinis testium elegerunt et deputaverunt Sacristiam Monasterii S. Augustini de Urbe et pro die examinis quoslibet dies cuiuslibet hebdomadae non impeditos etc. et ulterius tradiderunt mihi Notario citationes factas Promotori fidei nec non Interrogatoria ab ipso data et Articulos a Procuratore huiusmodi causae productos et per dd. DD. Iudices admissos ad effectum in praesenti processu inserendi, tenoris videlicet...

Interrogatoria et Articuli brevitatis causa hic non ponuntur. Sunt in Proc. a fol. 3 usque ad 7; citationes vero contra testes, ad subiciendos se examini et citatio contra Promotorem fidei, qui praesens fuit examini, sunt in Proc. fol. 8 et 9-o in Processu Urbis. Jura vero producta in Processu huiusmodi Romae rite et recte fabricato sunt in processu a fol. 22 usque ad 60 et omnes sunt literae originales Regis et Reginae Poloniae (f. 65v), Archiepiscoporum et Episcoporum aliorumque Procerum, Principum, et Palatinorum Regni Poloniae, de quibus suo loco dabimus copias dum de martyrio et causa martyrii agetur etc.

Concordat cum originali Processu etc. In fidem etc.

Hac die 15 Martii 1635

Julius Rospigliosus Secretarius (*mp.*).

Sacra Rituum Congregatio (f. 66v).

Em.mo et Rev.mo D. Card. Sacchetto Proponente.

P O L O C E N .

Pro

Canonizatione Servi Dei et Martyris

Josaphat Kuncevitij Archiepiscopi Polocen.

Ordinis S.ti Basilii

SUMMARIUM A C T O R U M

P. Terentio Alciato, Societatis Jesu.

129.

Roma, 1633-1635.

Proponitur dubium de martyrio Servi Dei Josaphat, et positive solvitur in fundamento Processuum hucusque fabricatorum.

ARCH. S. C. RITUUM. S. *Josaphat.*

BIBL. VAT., *Barb. lat.*, vol. 2851, fol. 1-10v.

P O L O C E N . C A N O N I Z A T I O N I S .

An constet de martyrio et causa martyrii Servi Dei Josaphat Archiepi-

scopi Polocen. pro primatu Petri et S. R. Ecclesiae defensione et exaltatione a Schismaticis interempti (f. 1).

Em.me et Rev.me Domine.

Vigentibus apud Ruthenos Schismaticorum erroribus ita ut paucissimi reperirentur in Russiae partibus Catholici, qui in unitate fidei S.tae Romanae Ecclesiae adhaerent, Omnipotens Deus qui pro sua ineffabili providentia animas sanguine suo redemptas salutaribus non patitur destitui remediis ad succidendos et eradicandos huiusmodi errores de gente ipsa Ruthena suscitavit virum zelo, fide et apostolico spiritu plenum Josaphat Concevitium, qui natus Vladimiriæ de anno 1584 ex catholicis ac honestis parentibus catholico ritu baptizatus ac ab illis pie educatus iuxta ea quae deponunt testes Summario n. primo. Postquam primos adolescentiae annos Vilnae in servitio ecclesiae SS.mae Trinitatis, quae est ecclesia Unitorum, orationibus, ac Divinis officiis assidue vacando religiose transegit anno 1604 aetatis suae 20 monasticam vitam sub regula S.ti Basilii, ritus Graeci catholici, in eadem ecclesia SS.mae Trinitatis amplexus et profesus, Summario n. 2-o, qua in Religione brevi tempore virtute adeo et doctrina profecit, ut translato paucos post annos Josepho illius ecclesiae Archimandrita ad totius Russiae Metropolim ipse in eius locum suffectus creatus fuit Archimandrita Vilmensis, quo munere suscepto omnibus omnia factus, nedum Archimandritae officium perfecte adimplebat, sed ob penuriam sacerdotum unitorum solus omnia pene ecclesiastica munera obibat, divinis enim officiis assidue intererat, confessiones Monachorum, Monialium, et saecularium audiebat, conciones frequenter habebat, caeteraque charitatis, et pietatis officia exacte praestabat iuxta depositiones testium, de quibus in Relatione DD. Auditorum Rotae in principio tertiae partis, et in Summario n. 3-o, donec defuncto de anno 1619 Gedeone Archiepiscopo Polocensi, sub quo nullus in illa dioecesi repertus fuit Catholicus unitus, idem Servus Dei ad illum Archiepiscopatum invitatus assumptus fuit, ut ex testibus de quibus in Summario n. 4-o.

Auctus dignitate, quam non ut praecesset, sed ut prodesset accepit zelo una auctus fuit, et charitate, unde lucro et saluti animarum pro suo pastoralis munere eo magis intentus omnes ad confitendum peccata sua hortabatur (f. 2), inducebat, et ipse uti privatus Sacerdos singulorum confessiones passim et ubique excipiebat, conciones frequenter habebat, illudque omni officio ac pietate curabat, ut pulsa Schismaticorum haeresi Gregem sibi commissum ad ovile Petri in unitate S.tae Romanae Ecclesiae reduceret, quod, Deo bene iuvante, foeliciter adeo praestitit, ut triennio, quo Archiepiscopatum rexit, Polociae, Vitepsci, et Mscislaviae (tribus enim his civitatibus praeci-

pue continetur Archiepiscopatus Polocen.) quae antea grassabatur Schismatis luem pro maiori parte extinxerit, prout de his omnibus bene deponunt testes qui dantur Summario n. 5-o.

At vero cum Schismatici a prima die, qua Servus Dei Archiepiscopatus administrationem suscepit, eum agnovissent acerrimum unitatis Ecclesiae propugnatorem, ac Unionis cum Romana Sede Promotorem, eum tam magno odio persecuti sunt, ut pluries tum Polociae, tum alibi, facta conspiratione, eum ad necem quaesierint, insidias struxerint, ipsum ac eius familiares male habuerint, donec adiuvente quodam Smotricio, Pseudo Archiepiscopo Polocensi, qui submissis Pseudomonachis, qui populum commoverent et odium Schismaticorum in Servum Dei magis accenderent, Anno Domini 1632, die 12 Novembris, Vitepsci, excitato ex industria tumultu, ac impetu facto in aedes episcopales post eversam domus supellectilem, caesos et male undequaque habitos Archiepiscopi familiares, impium propositum exequendo, ipsum e cubiculo egredientem capite securi disiecto crudelissime interfecerunt, prout de his omnibus constat ex testibus, et aliis infra referendis.

De hac igitur morte, quam Servus Dei passus est a Schismaticis, videndum est an illi ad verum martyrium sit imputanda, ita ut vere constare dicatur de illius martyrio iuxta dubium propositum ex infrascriptis, et aliis optimis argumentis in praefata Relatione doctissime ponderatis affirmative resolvendum.

Cum enim perfecta ratio martyrii consistat in duobus, videlicet, in poena, et causa poenae; in poena non quacumque sed mortis voluntarie suscepta, neque enim alia ratione homo perfecte testificari potest se pro Deo omnia contemnere, nisi vitam ipsam, quae est inter bona temporalia praecipuum, mortem sustinendo contempserit iuxta illud Iob: Pelle pro pelle, et cuncta quae homo habet dabit pro anima sua, et docet S. Thomas (f. 3) 2-a 2-ae, qu-e 124 art. 4 in corpore: In causa quae est veritas fidei vel actus virtutis in Deum relatus, ut scilicet qui mortem patitur eam sustineat propter fidei veritatem, quam credendo vel bene propter Deum operando protestetur, ut explicat idem S. Doctor et ibi interpretes communiter dicta quaestione 124 art. 5, et latissime comprobatur in dicta Relatione parte prima §.: coeterum, et praemissa etc.

Quod attinet in primis ad poenam mortis quod hic Dei Servus mortem a Schismaticis passus fuerit adeo notum est, ut nulla fere videatur indigere probatione, sed de hoc optime deponit 108 testis in Processu Polocensi, fol. 83, eiusdem Servi Dei famulus, qui fuit praesens martyrio. Accedit XI-um in Processu Polocensi, fol. 27, qui videri datur in Summario n. 6, cum qua depositione concordat 2-us testis Romae examinatus iuxta 7-um de auditu a fratre, qui fuit praesens martyrio. Accedit XI-um in Processu Polocensi, fol. 27, qui

propriis manibus Corpus Servi Dei sepelivit, et sanguinem recepit ex vulneribus profluentem. Item 61 eodem Processu, fol. 45, qui dum Servus Dei occideretur ipse quoque fustibus caesus fuit, dicto Summario n. 6-o, et alii quamplures in utroque Processu Polocen. et Vitepsci, qui omittuntur, cum hoc ex confessionibus eorum, qui scelus tantum patrarunt, et ex publico supplicio, quod de illis sumptum fuit, adeo notum sit in illis partibus, maiori non indigeat probatione.

Quod vero attinet ad causam mortis, in qua praecipue consistit ratio martyrii iuxta illud, non poena, sed causa facit martyrem, quod hic Servus Dei mortem passus fuerit a Schismaticis in odium fidei, quam profitebatur Unionem Ruthenorum cum S. R. E. totis viribus promovendo.

Probatur in primis ex attestationibus quamplurium testium Catholicorum, quii optime noverunt odium, tractatus, insidias, et reiteratas conspirationes Schismaticorum contra Servum Dei et ex his, et etiam ex confessione ipsorum sicariorum, qui id expresse, antequam supplicium paterentur, testibus ipsis manifestarunt, et ex publica voce et fama optima reddunt causam scientiae, et hi sunt 2-us in Processu Urbis super 13, fol. 19, adducens supradictas causas scientiae (f. 4), ex insidiis frequentibus Schismaticorum, ex publica voce et fama. et ex confessione unius ex ipsis sicariis, nomine Passora, qui antequam supplicium pateretur conversus fuit ad fidem catholicam, et palam, dum esset in carcere, pluribus audientibus testatus est, se mortem intulisse Servo Dei, ac alios ad eam inferendam induxisse non aliam ob causam, nisi quod se profiteretur Unitum et quod Ruthenos traheret ad eandem Unionem. Quod etiam deponunt alii quamplures in processu Polocensi, nempe 7-us, fol. 24, 29-us fol. 34, 54-us fol. 44, addens de hoc fuisse et esse publicam vocem, et famam, 65-us fol. 46 a tergo, qui subdit se pluries audivisse Schismaticos contra Servum Dei clamitantes: caede, occide latinum, haereticum, Papistam etc., 71-us fol. 70, Servi Dei confessarius, 90-us fol. 75 in Processu Vitepsci, qui addit de tumultu contra eum excitato per litteras Smotricii Pseudo Archiepiscopi et per Pseudomonachos, 107-us testis, et cum eo plures simul examinati, fol. 87 a tergo, asserentes Servum Dei occisum fuisse quod Summo Pontifici obediens fuerit, et Primatum S. ti Petri defenderit, et cum toto tempore sui Archiepiscopatus vixisse in periculis propter Unionem, quod ipsum deponit etiam 109-us testis, fol. 83, qui cum vidisset ante mortem Servi Dei Vitepsci contra eum excitari tumultus Schismaticorum et eos interrogasse de causa tumultus respondebant: Quia Archiepiscopus recognoscit Papam et nos Papistas efficere conatur, cui congruit etiam 114-us testis, fol. 84, asserens nullam aliam causam mortis fuisse, nisi quia erat unitus, quibus consentiunt quamplures alii de quibus, et supradictorum omnium dicta dantur ad longum in Summario n. 6-o, et uberrime omnium testatus est

Rev.mus Archiepiscopus totius Russiae Metropolita, qui in sua attestazione,⁶⁶ de qua in eodem Summario n. 6-o in fine, de morte Servi Dei in specie haec habet: Denique Virum Dei pro fide catholica, pro Ecclesia eius Sancta, pro explicita, firma, et aperta confessione auctoritatis supremae Papae Romani in universalem (f. 5) Ecclesiam Christi esse occisum omnes affirmant, et nullus in hoc amplissimo Regno Poloniae a summo usque ad infimum hucusque repertus est, qui contrarium dicat, cum quibus et ego idem sentio, et affirmo, sic Deus me adiuvet, et Eius Sanctissima Passio. Quibus adstipulantur litterae Episcoporum illarum partium transmissae ad Sacram Congregationem de propaganda fide, quae dantur in Summario 7-o.

2-o: Id ipsum principaliter probatur ex communi omnium reputatione, et publica fama in toto Archiepiscopatu Polocensi, in Provincia Russiae, imo in toto Regno, ubi nullus est qui hunc Dei Servum non reputet Sanctum, et verum Christi martyrem, utpote occisum propter causam fidei, ac unionis cum Sancta Romana Ecclesia, de qua praeter allegatam attestacionem Metropolitae deponunt: Primus testis iuxta 17 et 19, et 2-us iuxta 17 et 19, et super 14, Romae examinati, et in Remissoriali Polocensi 56-us fol. 42 a tergo, 68-us fol. 51, 71-us fol. 62, 77-us fol. 68, asserens ulterius famam huiusmodi habuisse originem a gravissimis personis quod ipsum unanimiter acclamando testatus est universus Polocensis populus circa finem eiusdem Processus fol. 70 et alii testes, qui dantur in Summario n. 8-o.

3-o: Quod Schismatici ad occidendum Servum Dei moti fuerint ex eo quod ille causam Unionis promoveret, aperte colligitur ex actibus praecedentibus factum parricidii, cum enim ille tam sermone, quam opere totus in hanc unionem perficiendam incumberet, ac Schisma e sua Dioecesi eliminare omnino conaretur, ut praeter testes supra relatos deponunt 2-us testis in Processu Urbis super 13, et in Processu Polocensi 11-us fol. 27, 32-us, socius illius, fol. 34, et alii quamplures, Summario n. 9-o, ita ut a Schismaticis ipsis raptor animarum vocaretur et haberetur, ut per testes in eodem n. 9-o in fine; propterea odium quam maximum contra eum conceperunt Schismatici iuxta ea quae habentur in eodem Summario n. 10, et nedum illi pluries mortem minati fuerunt, nisi destitisset a promovenda Unione, et de auditu (f. 6) minarum deponunt 70-us testis in Processu Vitepsci fol. 55. 97-us fol. 77 a tergo, de quibus in Summario n. XI-o. Sed re ipsa saepius Vitepsci in eum facta conspiratione insidias struxerint, et occidere tentaverint, ut constat ex depositionibus testium de quibus in Summario n. 12, in specie de anno 1621, die 6 Augusti in ecclesia Collegiata Vitepscensi in Servum Dei Sacra facturum, habitu sacer-

⁶⁶ Attestatio Metropolitae Josephi Velamin Rutskyj, de vita et morte B. Josaphat, cfr. in vol. I, sub nr. 77, pag. 281-294.

dotali indutum impetum talem fecerunt, ut pene occideretur, Confessario illius, et Oeonomo interim fustibus exceptis, prout deponunt 61-us testis in Processu Polocensi, fol. 46, et 78-us fol. 43 et in Processu Vitepsci 103-us fol. 80, et 106 fol. 81, et iterum de anno 1622, cum in eadem Ecclesia Vitepsci celebraret, impetu facto per Schismaticos unus ex illis Diacono ministranti colaphum impegit, et oblata, quae deferebat, in terram deiecit prout testatus ipse Diaconus testis 61-us in Proc. Polocensi fol. 45; similiter eodem anno in festo Penstecostes cum Servus Dei processionem absolveret ultra plures iniurias, et contemptus latere illum percusserunt, idem 61-us testis ubi supra, et 17-us fol. 82. Alia vice eum in flumen deicere et submergere tentarunt, idem 61, ubi supra, et 91-us in Processu Vitepsci fol. 75. Item Polociae anno 1622, de mense Aprilis, in Praetorio Polocensi cum lecto Regio privilegio super provisione Archiepiscopatus occasione illius clausulae (quod in unitate permaneret cum Ecclesia Sancta Romana) declarasset se esse unitum, et talem futurum usque ad mortem et interrogasset Polocenses: An ipsi quoque essent uniti, tunc omnes Schismatici unanimi voce clamantes responderunt se non esse unitos, et contra Servum Dei talem excitarunt tumultum, ut non ipse tantum, sed et Vicepraetor, et caeteri Catholici, qui ei adhaerebant, in maximo vitae discrimine fuerint, donec tumultu pacato auctoritate Magistratus adhuc Schismatici duas feminas instruxerint, ut cum ipse Servus Dei e Pretorio descenderet, et scalas descenderet ex insidiis cultris eum confoderent, ut de his omnibus deponit X-us testis, idem Vicepraetor, qui fuit praesens in Proc. fol. 25 a tergo, XI-us Vicecancellarius (f. 7), qui et ipse interfuit, fol. 27, subdens quod Schismaticorum in illum fuit odium perpertuum, ita ut eum mensae suae assidere nullo modo permetterent. Et in Processu Vitepsci 91-us fol. 75, qui et ipse fuit praesens, et 106, fol. 81. qui et ipse interfuit seditioni per Schismaticos commotae, et subdit quod illi clamabant contra Servum Dei: hic fidem nostram destruit, occidamus eum: quod etiam deponit in processu Urbis 2-us testis super 13. Et quod sub tempus mortis Servi Dei audivit quemdam Schismaticum, in quem obviam incidit, dicentem non poenitet me iam facti, si securis mea in capite Archiepiscopi immersa iam fuit. Sane ex huiusmodi praecedentibus minis, insidiis, et conspirationibus, quas quotidie parabant Schismatici Vitepscenses contra Servum Dei, eo quod Sectam eorum destrueret, de quibus etiam deponunt alii testes in Summario dicto n. 12, insurgit violenta praesumptio, quod et eodem animo ad executionem impii, et nefandi parricidii pervenerint.

4-o: Quod in eodem animo perseveraverint Schismatici etiam de tempore mortis Servi Dei demonstrarunt ipsimet per actus immediate consequentes, quatenus cognita illius morte quotquot aderant Schismatici in loco Vitepsci, viri, pueri, senes, foeminae omnes indif-

ferenter accurrentes corpus exanime pedibus calcabant aliisque ignominiiis afficiebant donec a quodam monte in flumen praeceps datum fuit, prout deponunt in Processu Polocensi 32-us testis fol. 35 a tergo, et 33-us fol. 36, subdens quod quaedam mulier, quae barbam Servi Dei evellere, et in spretum scindere ausa fuit oculorum lucem amisit in poenam peccati, ut in Processu Vitepsci 93-us testis fol. 76, et alii, de quibus in Summario n. 13.

5-o: Quod Deus Optimus Maximus hunc Servum suum martyrii gloria coronare voluerit facilius suadetur ex constanti illa animi fortitudine, qua in hostes fidei, contempto omni vitae periculo ferebatur ad eorum conversionem et ex ardenti desiderio, quo flagrabat mortem pro Chrito, et illius Ecclesiae Sanctae unitate subeundi, ita ut dum saepius ab amicis, et domesticis moneretur, ut caveret ab odio Schismaticorum quia eum ad necem quaerebant et enixe rogaretur ne proficisceretur Vitepscum non solum (f. 8) non timeret quae illi manifestabantur Schismaticorum insidiae, sed eo maiori charitate, et sollicitudine ubique Sanctae Unionis causam promoveret, illud saepius testatus: se nihil magis optare quam pro Christi fide, et unitate Ecclesiae sanguinem fundere, iuxta ea quae deponunt testes, qui talia ex ipsius ore audiverunt, nempe in Processu Polocensi 8-us fol. 24 a tergo, 9-us fol. 25, 14-us et 15-us fol. 29, 27-us fol. 32, 90-us fol. 54, 71-us, illius Confessarius, fol. 57 a tergo, et in processu Vitepsci 106-us fol. 81, et 108-us fol. 82, subdens quod Servus Dei dicere solebat se non posse melius mori quam si pro Primatu Romani Pontificis occideretur, immo optasse quod secum sua familia eandem mortem subiret, de quo martyrii desiderio deponunt etiam alii testes, de quibus in dicto Summario n. 14.

Augent denique Martyrii fidem praeter integritatem corporis quod constat spatio quinque annorum incorruptum cute ossibus superextensa conservatum fuisse, ut ex visitatione facta per Iudices Remissoriales in Processu Polocensi fol. 68, Summario n. 15, et signa quae post mortem gloriosi Martyris immediate apparuerunt, necnon etiam aliqua miracula, vel invocatione Servi Dei vel tactu reliquiarum ipsius a Deo Opt. Max. patrata, de quibus infra.

Item ab omnibus observatum fuit, quod licet facies Servi Dei post mortem a Schismaticis pedibus conculcata fuisset, ac multis modis deformata, ubi tamen corpus ab aquis extractum fuit apparuit mirum in modum splendida, et coruscans, qualis nunquam visa fuit dum viveret, ut ex ea nescio quod humani vultus nitorem excedens erumpere videretur et aspectum, ut testes expriment, praeseferat angelicum; 7-us in Proc. Polocensi fol. 24, 32-us fol. 35 a tergo, 54-us fol. 42 a tergo, et in Vitepscen. 90-us fol. 76, 108-us fol. 83 a tergo, et alii dicto Summario n. 15.

Visa etiam fuit ipsa die mortis nebula quaedam sanguinea super

civitate Vitepsci, quae perduravit donec Corpus Servi Dei extraheretur ab aquis, in quas illud lapidibus obrutum demerserunt Schismatici, et eo extracto non sine magna totius populi admiratione evanuit, ut testantur de visu testes quamplures in Processu Vitepsci fol. 80, et 81, de quibus in Summario n. 16. (f. 9).

Sed admirabilis videtur illa conversio calicis, qui dum corpus Servi Dei solemniter deferretur et prope locum in quo fuerat Synagoga Calvinistarum pertransiisset, et funiculis arctissimis serico feretrali colligatus esset, tamen illis omnino intactis ubi ad locum Synagogae pervenit sponte conversus est, ut deponunt de visu XI-us in Processu Polocensi fol. 28, 32-us fol. 35 a tergo, 40-us fol. 37, in Vitepscensi 103-us fol. 80 et alii de quibus in dicto Summario n. 17, quasi per hoc mirabiliter manifestare voluerit Deus Optimus Maximus, quod in Servo Suo etiam defuncto adhuc viveret Domus Suae zelus et quam ipse vivens oderat malignantium haereticorum ecclesiam etiam mortuus a communione calicis arceret.

Apparuerunt etiam lumina super corpus occisi Praesulis, ut deponunt de visu 93-us testis fol. 76 a tergo, et alter fol. 77, nec non 101-us fol. 79 a tergo et conveniunt depositiones testium primi et secundi iuxta 14 examinatorum hic in Urbe, dicto Summario n. 17-o, qualia, legimus, saepe visa fuisse super corporibus Sanctorum martyrum, prout etiam apparuerunt super ea parte fluminis ubi corpus submersum fuerat, ita 91-us fol. 75 a tergo, 108-us fol. 83, et 110-us fol. 84, eodem numero 17.

Et quod maximum est veri martyrii argumentum ipsius mors multorum Haereticorum conversionem operata fuit, ita ut sanguis ipsius profuit vel ipsis Schismaticis Parricidis, qui fere omnes cum ex corde parricidium detestati fuissent, ac publice scelus tantum deplorassent in Unione Catholica decesserunt, ut ex depositionibus testium, qui dantur in fine eiusdem Summarii n. 17; hoc enim merito martyrii in Ecclesia Dei adscribitur ut martyr Christi tamquam granum frumenti cadens in terram postquam mortuus fuerit fructum afferat.

Et quamvis ad probationem martyrii miracula non sint necessaria, prout doctissime probatur in Relatione data, prout et fuit dictum in Relatione 26 Martyrum Discalceatorum S. ti Francisci de Observantia, qui pro Christi fide in Iaponia cum aliis tribus Religiosis Societatis Jesu crucifixi fuerunt et ex his quae hactenus deducta fuerunt satis constare videtur de Martyrio et causa Martyrii huius Antistitis, attamen ex abundanti recenseri possunt nonnulla mira-

⁶¹ Haec eadem relatio facti de martyrio et causa martyrii accepta fuit tantummodo an. 1642, ut videtur primarie in fundamento huius primi Processus remissorialis.

cula, quae ad ipsius Beatissimi Archiepiscopi intercessionem Deus Opt. Max. in illis partibus dignatus est operari.

Prout deponunt 50 ac 56 testes, qui ambo a fluxu sanguinis liberati fuerunt statim atque se precibus Servi Dei commendarunt votum emisissent.

Ab ophthalmia, et extremo oculorum morbo sanitati se restitutos fuisse deponunt 12 et 27 testes, ille voto emisso in honorem Servi Dei, hic tactu cilicis eiusdem.

A paralyti se liberatum fuisse intercessione Servi Dei profiteatur 8-us testis et sunt contestes 53 et 23-us, qui deponunt de liberatione filii ab eadem infirmitate.

A lethalibus vulneribus sanitati restitutos se fuisse votis ad Josaphat conceptis asserunt 18 et 33 testes (f. 10).

Contractus spatio 4-or annorum 46 testis, et 25, qui a septem annis claudus erat, intercessione Archiepiscopi pristinae sanitati restituti fuerunt ut ipsimet testati sunt.

A gravissima febris ethica 63 testis et 18-us a febris pariter se liberatos testantur, habito recursum ad Dei Servum, prout supradictorum omnium dantur depositiones in Summario n. 18. Ex quibus cum satis probata remaneant in hoc Venerabili Archiepiscopo insignis vitae sanctimonia, et clarum pro fide catholica et Sanctae Matris Ecclesiae unitate martyrium; unde fides ipsa mirum in modum in illis partibus propagata, et Schismaticorum magnus numerus ad unitatem reductus fuit, ideo pro parte Ser.mi Regis aliorumque Procerum, Palatinorum, Archiepiscoporum, Episcoporum, ac Universi Cleri, ac totius Religionis Monachorum S. Basilii, et pro ea Rev.mi Episcopi Pincensis Coadiutoris Metropolitae Chioviensis in Romana Curia pro expeditione tam piae causae a duobus ab hinc annis commorantis et enixe instantis, supplicantur Em.mi Domini quatenus dignentur decernere causam esse in tali statu, ut, si Sanctissimo placuerit, possit gloriosus Martyr Archiepiscopus Josaphat in SS. Martyrum numerum adscribi, interim vero Beatus vocari, et in die passionis eius per universum orbem liceat omnibus tam saecularibus quam Regularibus in eorum ecclesiis officium de communi Martyrum Pontificum recitari, ac Missam celebrari iuxta Breviarii ac Missalis Romani rubricas, etiam per sacerdotes regulares saecularesque ad eorum ecclesias confluentes ut supra respective celebrari, et recitari valeant, ac pro praesenti anno dumtaxat solemnem beatificationem cum officio, et Missa in die illis benevisa ubique celebrare possint, et valeant ad laudem Omnipotentis Dei, et Sanctae Matris Ecclesiae exaltatione.

Laurentius Rosa Advocatus (*mp*).

f. 10v.: Sacrae Rituum Congregationi sive

Em.mo et Rev.mo Domino Cardinali Sacchetto proponente

POLOCEN

Pro Canonizatione Servi Dei et Martyris
 Josaphat Cuncevitij Archiepiscopi Polocen.
 Facti. De martyrio, et causa Martyrii.
Postea alia manu: Die 9 Augusti 1642. In S. Congreg. decisum fuit
 constare de martyrio.

130.

Roma, 1633-1635.

*Summarium actorum ad probandum martyrium et causam martyrii
 Servi Dei Josaphat, ex Processu Polocensi an. 1628 et ex Processu Ro-
 mano an. 1629 compilatum.*

ARCH. S. C. RITUUM, S. Josaphat.
 BIBL. VAT., Barb. lat., vol. 2851, fol. 15-54v.

SUMMARIUM: POLOCEN. Canonizationis gloriosi Martyris Jo-
 saphat Cuncevitij Archiepiscopi Polocen.

N. P-o. NATIVITAS, BAPTISMUS ET EDUCATIO.

(In Proc Polocensi,⁶⁸ fabricato Vladimiriæ, fol. 22 a tergo)
 Primus testis: Paulus Radoczski,⁶⁹ Civis Vladimiriæ, ferme octogena-
 rius, sub fide et conscientia testatus est pie me. Rev.mum P. Josaphat
 Cuncevitium legitime iuxta consuetudinem christianam honestis ac
 piis parentibus progenitum, ac secundum ritum Ecclesiæ Orienta-
 lis baptizatum totoque eo tempore quo Vladimiriæ ab ineunte ætate
 commorabatur tyrocinia suæ pueritiæ, honestissime ac pie peregrisse,
 vacando assidue orationibus, quibus Deum in aliquo angulo templi
 Sanctæ Parasceves Parochiæ propriæ alloquebatur, frequenter pa-
 rentibus ob ipsius absentiam sollicitis, non alibi locorum invenie-
 batur, nisi in hac sacra precum negotiatione, idque vel in templo,
 vel in vestibulo templi; postquam ad prima elementa studiorum a
 parentibus applicatus fuerat pluribus pro sua egregia indole profecit
 quam laboris navandi eis operam impenderit.

(Eodem Processu, fol. 23)

2-us testis: Conradus Woronowicz circiter centesimum agens iam an-
 num, Consul Civitatis Vladimiriæ, itidem sub iuramento affirmavit

⁶⁸ Agitur semper de Processu an. 1628. Pars huius Processus, quæ ab Ordi-
 nario loci confecta fuit, dein in Processu Polocensi an. 1628 fuit inserta. (Cfr. vol. I,
 pa. 120-122.)

⁶⁹ Cfr. vol. I, an. 1628, pag. 120, ubi habetur: Paulus Radoczynski.

Rev.mum P. Josaphat Cuncevitium natum Vladimiriæ legitimis parentibus, Patre Gabriele Consule eiusdem civitatis, et matre Marina, filia in eadem civitate viri Consularis.

(Eodem Processu ac fol.)

3-us testis: Szomaka, civis atque Consul eiusdem civitatis Vladimiriæ, vir septuagenarius, idem quod supra alii de natalibus atque baptismo, nec non conversatione huius Rev.mi Episcopi sancti testatus est. Insuper adidit provocando ad totius Civitatis tanquam rei notissimæ testimonium, eum tam praeclaris dotibus virtutum in ipsa pueritia praeditum fuisse, ut caeteris etiam provectoris aetatis esset vitae honestae pulcherrimum exemplum. Quippe cuius tota vel praecipua occupatio fuit in diuturno secessu precationum, et in depingendis formandisque Sanctorum imaginibus. Proinde plurimi vicinorum huiusmodi specimine virtutum eius permoti insolentiores et negligentiores suos filios atque ipsi coetaneos ad aemulationem morum eius flagris interdum excitabant.

(Eodem Processu et folio)

5-us testis: Sebastianus Selka, Consul Vladimiriæ, sexagenarius idem etiam ad verbum testificatus est se dumtaxat licet tunc temporis militiae operam dedisset, nihilominus probe nosse hunc piae me. martyrem honestis parentibus, ac iuxta consuetudinem christianam matrimonio copulatis natum ac secundum ritum Ecclesiae Orientalis baptizatum esse (f. 12).

(Eodem Processu, fol. 23 a tergo)

6-us testis: Andreas Daszka, Scabineus Vladimiriæ, aliquot supra 50 annos natus, dixit se annum decimum quintum tunc egisse cum hic Rev.mus in lucem editus est a parentibus orthodoxis Christianis, vinculo matrimonii rite copulatis, et sacro lavacro baptismatis initiatus suisque parentibus ad solemnitatem illius actus, prout moris est. invitatis comitem ac praesentem fuisse.

(Proc. Remissor. Polocen. fol. 57 a tergo)

71 testis: Adm. R. P. Igumenus Monasterii Polocensis Ordinis S. Basilii etc. Ego, inquam, annum circiter 17 tunc agebam, ipse vero vigesimum vocabaturque in saeculo Joannes Cuncevitius, et fuit a servitiis cuiusdam mercatoris civis Vilmensis et Consulis nomine Hiacinti Popovicii, tunc saepissime illum videram in ecclesia SS.mae Trinitatis unitorum, quam ille pro devotione die pro festo aliquoties, festo vero continuo visitabat.

(Idem testis eodem)

Hanc etiam virtutem etc. Licet enim Schismatici a suprascripta SS.mae

Trinitatis ecclesia, illo tempore quo Unio in illis partibus incipiebat, omnes fere seduxerint, ita ut die festo vix viginti personae utriusque sexus in illa ecclesia numerarentur et ex clero unus tantum aderat monachus, Archimandrita nuncupatus, e contra vero ad ecclesiam Schismaticorum tam magna confluebat multitudo ut eos capere non posset, Servus Dei Josaphat, a Deo edoctus, ex ecclesia non discedebat, sed ipse in ea erat cantor, lector, quin et campanas non infrequenter pulsabat, quae omnia libenter praestabat gratis, et cum dispendio suarum occupationum.

N. 2-o. INGRESSUS RELIGIONEM S.ti BASILII PROFICIENS
OMNIA PIETATIS OFFICIA IMPLEBAT.

(Ex attestazione Metropolitae, in principio Processus Polocensis, fol. 1.)⁷⁰

Praecessit hic Vir Dei me ad Religionem S.ti Patris nostri Basilii biennio, ad quam me sollicite, cum magna tamen humilitate ac dexteritate, inducebat; cum enim iunior aetate esset non audebat aperte per se, sed per alias personas id perficiebat quod procedebat ex humilitate ipsius. Ab initio statim nullum magistrum vitae spiritualis habebat, ipse Spiritu Sancto usus magistro in vita monastica brevi tempore ita profecit, ut magister aliorum esse posset.

(Proc. Polocen., fol. 58)

71 testis etc. Tandem Servi Dei pietas eousque processit, ut anno 1604 viginti annorum natus, et aliquot monasticam vitam sub Regula S.ti Basilii in Ritu Graeco Catholico in dicta SS.mae Trinitatis ecclesia Vilnae per manus bo. me. Hypatii Metropolitae amplexus fuerit, ubi assidua meditatione, et Sacrorum librorum lectione (f. 13), solam Slavonicam et Polonicam linguam sciens, adeo profecit, ut eximius evaserit praedicator, et ne repetam dicta etc. ab omnibus eximius Theologus dicebatur.

(Dicto Processu, fol. 34, a tergo)

32 testis: Dorotheus Abramovicus etc. annorum 40 optimus in ritu Graeco catholicus iuramento praestito affirmavit sibi Servum Dei notissimum fuisse ab anno circiter 1604, cum scil. dictus Dominus Dorotheus, adolescens adhuc, a servitiis eiusdem Mercatoris ageret Vilnae, et Servus Dei Josaphat tanquam recens ex saeculo conversus simplicem agebat Monachum in Monasterio SS.mae Trinitatis Vil-

⁷⁰ Hanc « attestacionem », quae extra Processum an. 1628 exarata, et dein tum huic Processui tum Processui an. 1637 adnexa fuit, posuimus in fine Processus an. 1628. Cfr. vol. I, pag. 281-294.

nae, ubi magnam in illo notabat sanctitatem, multis signis proditam. Primo, quod cum etc. 2-o, quod licet in principio unionis vix aliquis non modo in Religione S.ti Basilii unitorum, verum etiam in ecclesia SS.mae Trinitatis compareret, Servus Dei spe magna augmenti Sanctae Unionis zelosissimum profitebatur unitum, quoscumque poterat docebat, confirmabat, vocabat simul ad Unionem et Religionem. Idem deponunt 57 testis, fol. 43, et 59, fol. eodem a tergo.

N. 3-o. CREATUR ARCHIMANDRITA SIVE ABBAS.

(Proc. Polocen., fol. 58)

71 testis etc. Tandem Servi Dei pietas etc. Hinc factum est ut assumpto Josepho ex Archimandrita Vilnen ad totius Russiae Metropolim Josaphat in Josephi successit locum, et quia tunc monasterium in initio reformationis fuerat, et in eo non aderant nisi monachi iuvenes et inexperti, qui litteris operam dabant, Servus Dei simul et semel Superioris et Vicarii, Concionatoris et Confessarii, Oeconomi et Dispensatoris munus obibat, maxima omnium satisfactione, plurimos a Schismate et haeresi ad fidem catholicam convertit, unde eorum Pater appellabatur etc.

(Dicto Processu, fol. 44)

59 testis etc. Assumpto Ill.mo Josepho ex Archimandrita Vilnensi ad totius Russiae Metropolim, Servus Dei in eius locum pro superioratu suffectus fuerat. Hic ille latum virtutum ingressus campum in primis illis initiis, ut ita dicam unionis, et religionis unitorum in extrema pauperate inter exiguo numero Patres fratresque, maxima ex parte Novitios, simul et semel agebat Superiorem, Concionatorem, Confessarium, et Dispensatorem, omnia omnibus factus etc. (f. 14)

(Dicto Processu fol. 49)

68 testis: Archiepiscopus Polocensis etc. Ego vero gaudeo vehementer quod dum Religionem S. Basilii unitorum in Monasterio Vilnensi SS.mae Trinitatis ingressus essem anno 1612, statim in Patrem Spiritualem, et Directorem, secundum morem monasticum antiquum Religionis S.ti Basilii, Servum Dei Josaphat habuerim notabilique tempore et fere integrum ultra annum in eadem cella illi convixerim etc.

(Dicto Processu, fol. 60)

71 testis etc. Fui comes etc. Assumpto Rev.mo Josepho ad totius Russiae Metropolim, Servus Dei Josaphat in Superiorem Monasterii illius creatus est, hoc tempore non imminutus Servi Dei labor honore, sed auctus cum plura ut supra dictum est officia eundem manserunt etc.

Et fol. 59 dixit: Magnis in Servo Dei visis Metropolita Hypatius talentis in sacerdotem renitentem licet consecrat; ordinibus itaque susceptis totum se animarum tradidit saluti cum quibuscumque colloquebatur, confessionem persuadebat singulis rarissimusque fuerat, qui non confessus ab illo discesserat, de domo in domum, de xenodochio in xenodochium se conferebat, et ad confessiones inducebat, pauperibus pro confessione apud se expedita solvebat; solus plane tunc confessarius fuerat religiosarum et saecularium personarum. Plures enim pietate illius alliciebantur quam doctrina; conciones frequentes, eaque doctissimas cum magna acdificatione, aequae ac admiratione habebat; hoc enim mirabile dictu est, quod nil latine sciens et continuis vacans circa animarum salutem curis quandocumque necessum fuerat concionari cum laude poterat. Saepius audivi cives dicentes de Servo Dei, quod de Christo Domino dictum est: Unde illi haec sapientia?

(Dicto processu, fol. 54 a tergo)

69 testis: etc. Cum Diaconum etc. Ordinibus vero ipse susceptis totum se proximorum tradidit saluti non tantum in Ecclesiis, et domibus verum etiam in plateis, et hospitiiis ad confessiones alios inducebat, et hoc ipsi communissimum fuerat, ut nunquam hospitio discederet, non excepta alicuius confessione, imo saepe accidit, quod elemosynam dederit pauperibus rusticellis, aut mendicis pro confessione apud se expedita etc.

N. 4-o. INVITUS CREATUR ARCHIEPISCOPUS POLOCENSIS.

(Processu Polocen., fol. 53)

69 testis: Rev. mus Episcopus Haliciensis etc. Cum a Superioribus suis pro Sede Archiepiscopali designatus esset, et a Sacra Regia Maiestate privilegium obtentum exemplo Sanctorum Basilii, Chrisostomi (f. 15), Gregorii Nazianzeni, Nicolai aliorumque Sanctorum Patrum uberimis perfusis coram quodam ex Patribus nostris lachrymis, velle se hanc dignitatem fugere, et in desertum secedere testatus est, quod illi dissuaderetur etc.

Idem deponunt 2-us testis Romae examinatus, Proc. Urbis fol. 7-o, et 3-us fol. 11.

N. 5-o. IN PASTORALI MUNERE TOTUS SEMPER FUIT INTENTUS SALUTI ANIMARUM, OMNIUM CONFSSIONES EXCIPIENDO, ET AD ILLORUM FREQUENTIAM HORTANDO, INFIDELES ET SCHISMATICOS CONVERTENDO.

(Processu Polocen, fol. 23 a t.)

7-us testis: D. Alexander Supremus Terrae Polocensis Judex. vir ultra

quinguagenarius, idemque optimus in Rito Romano Catholicus, iuramento praestito clara et elata voce testatus est, se Servum Dei Iosaphat cognovisse saepiusque vidisse, et cum illo intime conversatum fuisse toto illo tempore quo in Archiepiscopatu Polocensi fuerat, infinitisque vicibus se cum illo collocutum fuisse publice, et privatim, sacrosanctum Missae sacrificium sanctissime celebrasse vidisse, eius conciones pro fide catholica et Unione S.tae Romanae Ecclesiae zelosissimas audivisse colloquiis ac disputationibus eius cum hostibus Ecclesiae Dei fuisse praesentem.

(Dicto Processu, fol. 29).

XI testis etc. Item asseruit quod Servus Dei Cives Polocenses Unites ad audiendum quotidie Sacrum vehementer provocabat, et quia viderat quod non omnes possent quotidie adire ecclesiam Cathedrallem, utpote in altissimo monte in arce ipsa sitam, certam ecclesiam in media civitate designavit, Nativitatis Christi Domini, in qua quotidie mature Sacrum celebraretur ab omnibus mercatoribus, vel artificibus commode audiendum.

(Dicto Processu, fol. 29 a tergo)

15 testis: D. Joannes Losovski, familiaris olim Servi Dei, iuratus etc. Rudes ubicumque poterat in itinere instruebat, catechizabat, ad confessiones inducebat eamque ipse excipiebat.

(Dicto Processu, fol. 40)

53 testis: R. P. Stanislaus Cosinski, Rector Collegii Polocensis Societatis Jesu, iuratus etc. Varios etiam modos ad lucrandos homines quaerebat, libros varios heresis et schismatis confutatores coëmebat, et inter Haereticos et Schismaticos distribuerebat.

(Dicto Processu, fol. 61)

71 testis etc. Item articulos fidei non solum in Civitatibus, sed etiam in tota sua Diocesi publice, et privatim (f. 16) omnes docuit ignarosque erudit, ut bonus magister, et fidelis Servus ac catholicus et christianus praeceptor; hinc factum est, ut Polociae ordinarium ipse per se ageret concionatorem, hinc ut in pagis ordinarium Catechistam.

Idem deponunt 28-us fol. 33; 32-us fol. 35; 59-us fol. 44; 61-us fol. 46.

(Proc. fol. 42 a tergo)

55 testis: R. P. Martinus Societatis Jesu iuratus etc. Addidit praeterea cum vivente Servo Dei quodam tempore in medium prodirem, inquit, forum, et alio ad missiones secundum consuetudinem Societatis mitterer, quaerebam ex hominibus ritus Graeci catholicis iam his illisque, cui confiterentur; passim respondebant: Patri Archiepiscopo; tandem vero cum idem ex pauperrimis et unitis quesivissem cuinam scilicet confiterentur illi dicebant: qui pauperes non abominatur: Ar-

chiepiscopo; hac in illo notata humilitate, et charitate caeterisque ad talem actum concurrentibus virtutibus vehementissime ad vocationem meam accendebar.

(Proc. fol. 45 a tergo)

61 testis: In itinere vero primam curam habuit hospitis domus et Patres familias ad confessionem inducendi etc.

Idem deponunt 53-us fol. 40; 62-us fol. 47 a tergo, et 68-us fol. 50 a tergo.

(Proc. fol. 30)

16 testis: etc. Addidit praeterea se Schismaticum et quidem semi-haereticum fuisse, et per dictum Servum Dei Josaphat ad Sanctam fidem catholicam tractum.

(fol. 34)

29 testis qui est procursus Polocen. etc. Testatus est dum esset in Schismate cum multis aliis eiusdem sectae semper optime de Servo Dei, et eius vita sensit, et audivisse solum hoc in illo damnando, quod Papam recognosceret.

(fol. 61)

71 testis etc. Item quod martyr fide catholica claruit, ita ut omnia a Deo impetrare non dubitaret, quam fidem catholicam a puero usque ad extremum spiritum cum summa constantia publice, et privatim, spretis hostium minis, et insidiis tutatus est. Propterea Schismaticorum errores, pravitatesque Haereticorum blasphemias non solum impugnare sed etiam expugnare quantum poterat nitebatur. Ad convincendos illos libros varios coëmebat, et inter eosdem distribuebat, fideles in vera et orthodoxa fide confirmabat. Neque vero frustratus est piae huius intentionis finem. Tot enim per illum sunt conversi ad fidem catholicam quot modo sunt uniti Polociae. Tota vero fere Dei gratia est iam unita, cumque posset de se dicere: non sum missus nisi ad oves quae perierunt in ritu Graeco, ut alter tamen Petrus Apostolus, aut verius (f. 17) ut verus discipulus Petri omne genus bestiarum esurienti salutem animarum animae suae obiectum esse arbitratus ad haereticos Anabaptistas, Calvinistas, Lutheranos convertendos maximum adiecit animum etc.

Idem deponunt 31-us fol. 34; 42-us fol. 37 a tergo; 63-us fol. 48 et 70-us fol. 57 a tergo.

(Processu Urbis, fol. 9-o)⁷¹

Et Ill. mus D. Joannes Baptista Lancellottus Episcopus Nolanus qui fuit Nuntius Apostolicus Poloniae, primus testis Romae examinatus

⁷¹ Cfr. supra, sub anno 1632. Agitur de secundo Processu Romano. Joannes Bapt. Lancellotti Nuntius Varsaviensis (1622-1627).

iuxta 6 dicit: Io credo come ho inteso che habbia fatto gran progresso nell'Unione con l'esempio della sua vita, et con le prediche perche questo sempre è stato tenuto ferventissimo et zelosissimo della nostra Religione Cattolica, et così l'ho tenuto ancor io, et l'ho inteso dire universalmente da tutti e particolarmente dal Signor Leone Sapieha, Palatino di Vilna, dalli Padri Gesuiti, et dall'istessi Ruteni, appresso a quali questo Prelato era in gran veneratione, et l'ho inteso mentre io sono stato Nuntio Apostolico in Polonia dell'anno 1623 sino al 27 in circa in Varsavia, dove risiedevo appresso Sua Maestà.

(Processu Urbis, fol. 13)

2-us testis: R. P. Nicephorus Sacerdos Ruthenus iuratus etc. Juxta 6. Jo ho veduto et conosciuto il sudetto Josaphat Arcivescovo di Polocia, et ho parlato spesse volte, et mangiato seco nella sua tavola, et egli mi persuase che io entrassi nella Religione, perche era molto spirituale e nella sua tavola faceva quasi sempre leggere libri spirituali, et io so che faceva il suo Sinodo nella sua Cathedrale di Polocia quasi ogni anno se non era impedito per qualche negotio grave, et in quel tempo che io fui la, fu celebrato quasi ogn'anno, et intesi dall'altri ch'era solito far sempre così, et l'ho sentito anche predicare nella sua Cathedrale, et anche quando andava nella visita per l'altra Chiesa della sua diocesi, et quando fu promosso al suo Arcivescovato non vi erano altri che doi catholici del rito greco, cioè un proconsole, et un notaro, et poi con le sue prediche, et vita esemplare ridusse tutta quella Città in stato che non vi rimase altro che un Schismatico del sudetto rito del quale fuggì et il Notaro si chiamava Emanuele, et il Proconsole Doroteo etc. (f. 18).

N. 6-o. **FACTUM ET CAUSA MORTIS IN ODIUM FIDEI et UNIONIS CUM SANCTA ROMANA ECCLESIA.**

(Processu Vitepscensi, fol. 83).¹²

108 testis: D. Gregorius etc. Olim familiaris Servi Dei iuratus etc. Interim Schismatici occupata iam per vim tota curia Archiepiscopali caesis omnibus famulis totam diripiebant supellectilem. Auditis his clamantibus Antistes procedit e Camera, et clausis ipse foribus Sacratissimae Crucis formavit effigiem, me a sinistra parte illi adstante, et pro more suo dulcissime hostes allocutus: Filioli, quare famulos meos caeditis? Si aliquid contra me habetis ecce adsum! Nullus ex audientibus in illum manum movit, donec ex opposita camera eruperunt duo, et Servum Dei stantem viderunt, quorum alter Servo Dei strin-

¹² Processus Vitepscensis nihil aliud est quam secunda pars Processus Polocensis an. 1628, qui tamen locum habuit in civitate Vitepscensi, ubi S. Josaphat occisus fuit. Cfr. in vol. I, a pag. 197 (a sessione septima).

gente in modum crucis ad pectus manus fuste caput petiit, securi divisit alter, prostratum vero quotquot in atrio fuerant omni telorum genere confodebat, et contundebant; elevata tamen Servus Dei manu inter media verbera exclamavit: O, Deus meus! forte dicturus: Non imputes peccatum hostibus; audientes hoc sicarii extra atrium in aream extrahunt martyrem, ibique globis sclopetariis caput sacrum traiciunt, et iterum fustibus caedunt. Tandem vestibus Servum Dei exuentes corpus illius cilicio tectum invenerunt putantes ergo non fuisse occisum Archiepiscopum, meliori, inquires, molliori utebatur indusio; totum domus evertunt pavementum eundem inquirentes, dictum etiam D. Gregorium adducunt ad corpus, et an fuerit Archiepiscopus occisus quaerunt. Qui sub iuramento illum esse affirmans gaudium illorum complevit.

(Proc. Polocensi, fol. 28)

XI testis: D. Joannes etc. iuratus etc. Item asseruit se audita Servi Dei morte Vitepscum statim venisse, et propriis manibus in tumbam sacrum illius corpus imposuisse sanguine ex vulneribus defluente, atque in comitatu corporis illius fuisse usque dum flumine Duna per 24 leucas Polociam adveheretur, et in Cathedrali S.tae Sophiae Ecclesia collocaretur, comitantibus multis aliis civibus Polocensibus aliisque personis tam regularibus quam secularibus.

(Proc. Vitepscen., fol. 76)

93 testis etc. Se vidisse ex vestibulo templi B.mae Virginis (f. 19) quando Servo Dei in aream Curiae suae extractus occidebatur, quod antequam inter verbera spiritum exhalasset suos sibi dextera claudebat oculos. Dum vero iam occisus fuisset, et corpus illius extra Curiam extractum in vestibulo templi consistens lachrymabunda spectabam corpus etc.

(Proc. Polocensi, fol. 24)

7 testis: etc. Item se scire Servum Dei pro fidei Catholicae defensione martyrii palmam assecutum fuisse per manus Schismaticorum, et S.tae Romae Ecclesiae hostium, nullam enim causam in illo inveniēbant hostes.

(Proc. dicto, fol. 44)

59 testis: etc: Sed et observavi cum hoc ultimum iter Vitepscense plurimi dissuaderent Servo Dei, et quibusdam ex Primariis Terrae Polocen. officialibus illum tale dedisse responsum: sicut DD.VV. Ill.mis et Generosis heri et nudius tertius dixeram, ita nunc etiam dico: Faxit Deus ut fundam sanguinem meum pro ovibus errantibus quantenus omnes salvi fiant, et ad cognitionem veritatis adducantur, Unioneque Sancta agnita mutuam conservent charitatem, sed quid vultis? Communis vox et fama contestis mihi est Servum Dei Josaphat pro fide Ca-

tholica et Primatu S.ti Petri occisum esse, in vita et post mortem pro Sancta habitum, et nunc haberi; hoc meum testimonium sacramento sacerdotali confirmo.

(Dicto Processu, fol. 46 a tergo)

61 testis etc: Denique vivus ipse testis sum, et sanguine etiam proprio testor Servum Dei pro fide catholica, et Sanctae Romanae Ecclesiae ac Petri Primatu mortem oppetiisse, innumeris quippe vicibus meis ipse auribus audiui Schismaticos eo quod fuerit Servus Dei Unitus mortem illi minaturos fuisse, insidias struxisse: Caede. occide latinum, haereticum, Papistam clamitasse etc.

(Dicto Processu, fol. 48 a tergo)

65 testis etc: Mortem illius martyrium censeo. Scio enim pro sola fide catholica Romana et Apostolica illum occisum fuisse.

(Dicto Processu, fol. 50)

68 testis etc: His tantisque Servi Dei donis Schismatici in illo notatis totis viribus a Sancta Unione eundem studebant avocare. Sed ad primum statim verbum repulsam patiebantur, quo fit ut illi necem interdum intenterint etc.

(fol. eodem a tergo)

Denique vitam pro Sancta Romana Ecclesia posuit, cuius authenticum testimonium protulit Commissionem Vitepscensem, quae quia vel sola sufficere ad actum praesentem communi Rev.morum DD. Commissariorum (f. 20) consensu ex vulgari in latinum translata est et ad calcem actorum praesentium annexa. Prolata hac Commisione interrogati sunt publice Ill.ri et generosi Domini Terrae Polocen. Officiales supradicti tanquam Commissionis positae scientissimi: An vera fuerint inibi relata, et iuste parricidae Servi Dei puniti, unanimi voce responderunt: omnia esse longe verissima.

(Dicto Processu, fol. 57)

70 testis: R. Archidiaconus Albae Russiae fide sacerdotali testatus est Servum Dei Josaphat sibi notissimum in vita fuisse et sesemper de illo, ut communis praesefert fama optime sensisse, zelum magnum in illo notasse, et cum S.R.E. unionem, nunc etiam non modo in eadem persistere opinione, et pro martyre illum reputare, quippe cum optime credat, et sciat mortem ab illo prolatam in fide catholica et pro primatu Sedis Apostolicae occubuisse etc.

(Dicto Processu, fol. 60 a tergo)

71 testis etc: Complens vero hoc suum tanquam confessarius Servi Dei de illo testimonium asseruit sub sacramento sacerdotali tanquam conscientiae illius optime gnarus Sanctum Antistitem prout id unice tota vita desiderasse ita Deo in bonis replente desiderium ipsius pro Ecclesia Catholica et Primatu Sedis Apostolicae sanguinem fudisse et

vitam ipsam pro Deo, ovibus et fide Catholica ac obedientia Romani Pontificis posuisse, commune scil. in ore habens Schisma sibi cane et angue peius exosum esse illorum Sanagogas sibi plus quam dici potest invisas.

(Dicto Processu, fol. 65 a tergo)

72 testis etc: Denique causam mortis illius nullam aliam fuisse scio praeter defensionem fidei Catholicae et obedientiae Romani Pontificis. Scio illum semper habitum pro Sancto et Martyre, ipsius auxilium a pluribus invocatum; plures vota ad sepulcrum fecisse; ex sua etiam parte, ut martyrem Servum Dei honoro, illum in perpetuum mihi patronum sumo.

(Proc. Vitepscen., fol. 77)

94 testis etc: Hoc vero mirabile in Sancto fuit, quod inimicorum amicissimus fuerit, humanitate plenissimus, ad prandia pauperrimos quosque invitabat, denique nulla alia de causa, nisi pro Sancta Unione occisus est.

(Dicto Processu, fol. 81 a tergo)

100 testis etc: Juramento praestito Servum Dei pro fide catholica Romana interfectum fuisse testatus est, magnam de se sanctitatis illius fuisse et esse asserens opinionem. etc.

(Dicto Processu, fol. 78)

107 testis: R. D. Onykiew, Decanus ritus Graeci Vitepscensis cum R. Ignatio et Martino praesbyteris ritus (f. 21) greci catholici, Vitepscenses, lachrymis ubertim perfusi de Servo Dei talem, qualis semper praefertur fuisse opinionem tacto pectore testati sunt. Et ideo solum illum occisum fuisse, quod Summo Pontifici obediens fuerit, et primatum S. ti Petri defenderit in periculis propter Unionem toto Archiepiscopatus sui vixit tempore.

(Dicto Processu. 83 a tergo)

108 testis: Denique nulla alia de causa quam pro obedientia Summi Pontificis Romani occisum fuisse.

(Dicto Processu, fol. eodem).

109 testis etc: Cum frequentes, inquit, viderim tumultus Vitepsci, quid esset in causa Schismaticos interrogabam, respondebant passim, quia Archiepiscopus recognoscit Papam, et nos Papistas efficere conatur etc.

Et fol. 84. Quare etiam Servum Dei in perpetuum suscepi patronum et agnosco in martyrem, tanquam pro fide catholica, ac primatu S. ti Petri interfectum.

(Dicto Processu, fol. 84)

114 testis etc: Denique causa nulla, inquit, mortis in illo fuerat, quam quod fuerit cum S. ta Romana Ecclesia unitus.

Idem deponunt 90-us fol. 75, et 97-us fol. 77 a tergo.

(Ex attestazione Metropolitae in fine Processus alligata)⁷³

Denique Virum Dei pro fide catholica, pro Ecclesia eius Sancta, pro explicita, firma, et aperta confessione auctoritatis supremae Papae Romani in universalem Ecclesiam Christi esse occisum omnes affirmant, et nullus in hoc amplissimo Regno Poloniae a summo usque ad infimum hucusque repertus est, qui contrarium dicat, cum quibus et ego idem sentio, et affirmo; sic me Deus adiuvet, et eius sacratissima passio. In quorum fidem etc.

Loco + sigilli et subscriptionis.

(Proc. Urbis, fol. 13 a tergo)

Et 2-us testis Romae examinatus iuxta 7-um: Et fu ammazzato dalli Scismatici a Vitepsco, et il successo della sua morte ho inteso dal Signor Gio. mio fratello carnale maggiore che fu in questa maniera, cioè che un giorno di Domenica al tempo di matutino andò alla Chiesa esso Arcivescovo ad assistervi, et un prete Ruteno Scismatico ando per la Città convocando, et irritando il popolo stante la conspiratione che si era fatta da quei Scismatici contro di lui, dicendo ch'era arrivato in Chiesa il Papista, che vuol guastare la nostra fede, et con questo si sollevo tutto il popolo, et l'Arcivescovo, finito il matutino, si ritirò nella sua casa, et arrivato vi concorse una moltitudine di quelli Scismatici essendo che vi sono da 500 cattolici (f. 23) incirca in detta Città, i quali non intervennero con gli altri Scismatici che assediarono la casa dove stava detto Arcivescovo, quale si era ritirato in una sua camera facendo oratione, buttandosi prostrato avanti un imagine, et detti Scismatici ruppono la porta della detta Camera, dove stava detto Arcivescovo, il quale havendo inteso il rumore, et che li suoi familiari gridavano esser feriti e mal trattati da quelli, aprì la porta et uscì dicendo a coloro, se che volevano, et se havevano qualche cosa contra di lui, ecco che m'havete, et lasciate stare li familiari; et all'hora uno di Scismatici se li avventò addosso, et li diede con un ferro chiamato in rutheno (Bardis), ch'è un forma d'un accetta lunga, et li diede una ferita nella testa, et dopoi un altro li diede un archibugiata nella fronte, et dopoi fu spogliato e calpestrato, et lo spogliarno nudo, et li cavarno il cilitio con impirlo di sassi, et il corpo di esso Arcivescovo lo strascinarno per la Città con maltrattarlo le donne, e li ragazzi con li sassi e lo strascinarno sin sopra una montagna, dove al suo collo atacarno detto cilicio cosi pieno di sassi et lo buttarno nel fiume Duna, et il sudetto mio fratello, che tutto mi ha riferito, si trovo presente in quel successo, et resto ferito in più luoghi per gli sassi e bastoni che tiravano detti Scismatici, et le sudette cose ho anche intese dire dall'Archidiacono Doroteo Po-

⁷³ Cfr. in vol. I, pag. 281-294.

locense, il quale ricevè anche in tal successo molte ferite, dal Signor Gregorio Uszacki, Sign. Emanuele Contaghuseno et da altri molti, che io non mi ricordo precisamente, et il tutto ho inteso dire da sei mesi in circa dopo la sua morte in Lithuania, et poi in Polonia, dove andai a visitare mio fratello.

(Et fol. 17)

Et super 13: Io sò per la fama et opinione commune, che il detto Arcivescovo Polocense sia veramente morto martire per la fede cattolica Romana et unione di Ruteni con la Chiesa Romana, et che per quella fussi e sia stato ammazzato etc.

Et subdens ex se dixit: Io sò che detto Arcivescovo Giosafat è morto veramente martire per la fede cattolica, et Unione de Ruteni perche io assieme (f. 23) con l'Archidiacono Polocense et altri familiari del presente Arcivescovato fummo a vedere un tale chiamato Passora, non sapendo il suo nome, che stava prigione in Poloccia, per esser uno di quelli che intervenne all'homicidio, et era uno di quelli congiurati, il quale disse in presenza mia, et delli altri sudetti ch'erano meco che havevano ammazzato il sudetto Arcivescovo solamente per causa della fede cattolica, et Unione de Ruteni con quella, et non per altro, il quale poi si convertì et si confesso da un sacerdote catholico, et fu poi giustiziato.

Et preter multos alios testes Catholicos deponunt etiam in favorem fidei Judaei, Calvinistae, et haeretici Servum Dei fuisse martyrio affectum eo quia Unitum et Papistam se dicebat, ut videre est in Relatione Sacrae Rotae.

N. 7-o. DEPOSITIO NUNTII APOSTOLICI et LITTERAE in forma BREVIS SS.mi D. Nostri ad REGEM POLONIAE CUM ALIIS LITTERIS EPISCOPORUM AD CONGREGATIONEM DE PROPAGANDA FIDE.

(Proc. Urbis, fol. 9-o a tergo)

Primus testis: Ill.mus Lancellottus, Nuntius Apostolicus apud Regem Poloniae, iuxta 7-um:

Succeffe la sua morte in quel tempo che io ero Nuntio la, et la morte fu che fu ammazzato da Scismatici, et io non sono stato presente alla sua morte, et il successo, per quanto ho inteso, fu del infrascritta maniera, della quale essendone stato io avvisato dalli Rutheni uniti, et in particolare dal Metropolita istesso, et perche intesi esser successo questo caso per causa della Religione Cattolica. Io come Nuntio Apostolico feci istanza al Re che si castigassero li delinquenti. li quali intesi ch'erano molti et questo me fu avvisato per molte lettere di sudetti Ruteni, et detto Metropolita, et il successo della morte mi fu riferito che fusse tumultuosamente per impeto de Scismatici contro lui co-

me promotore della Unione, et come più cospicuo e zelante della fede cattolica e stante la mia istanza Sua Maestà mandò la Commissione al Signor Leone Sapieha, Palatino di Vilna, et ad altri a formar li processi e castigar li delinquenti, come successe, perche fatto il processo li Commissarii diedero la sentenza, et fecero decapitare molti, privarno quella città delli privilegi et delle campane (f. 24), le quali si hanno in gran honore appresso i Ruteni; di tutto questo havendone dato parte alla Santità di Nostro Signore, si compiacque Sua Santità di render gratie a Sua Maestà con un Breve della buona giustitia presentato da me.

(Copia Brevis directi Regi Poloniae in Proc. Urbis, fol. 30)

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Poloniae et Sueciae Regi Illustri.

URBANUS PAPA VIII. Charissime in Christo fili noster salutem et Apostolicam benedictionem. Quis dabit oculis nostris fontem lacrimarum... (f. 25) Datum Romae apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die X Februarii 1624, Pontificatus Nostri Anno primo.⁷⁴

Loco + sigilli. Joannes Ciampolus.

(Aliud Breve, dicto Processu, fol. 30 a tergo).

Charissimo in Christo filio nostro Sigismundo Poloniae et Sueciae Regi Illustri.

URBANUS PAPA VIII. Charissime in Christo fili noster salutem et Apostolicam benedictionem. Mallemus equidem rationibus quam vulneribus medicabilia esse haereticorum ingenia...⁷⁵

Loco + sigilli. Joannes Ciampolus (f. 26).

Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die XI Maii 1624, Anno Pontificatus Nostri primo.

(Littera Metropolitanae Chioviensis ad Sacram Congregationem de propaganda fide cum aliis sex Episcopis, Proc. Urbis, fol. 28)

Ill.mi ac Rev.mi Domini. Domini et Antistites Sacrae Congregationis de propaganda fide.

Occasio tam funestae atque vix unquam audita caedis...⁷⁶ Datum Novogrodeci 30 Ianuarii 1624.

Ill.marum Dominationum Vestrarum humiles Servitores Josephus Velamin Rutski Metropolita Chiovien totiusque Russiae (*mp*). (*et alli 5 Episcopi*: Moroehowski. Pakosta, Pociapowski, Sielava, Michalovicus); *et in fine*: Concordat cum originali existente in Archivio

⁷⁴ Hoc Breve invenitur in vol. I, sub data 10. II, 1624, nr. 18, pag. 32-33.

⁷⁵ Cfr. vol. I, sub data 11. V. 1624, nr. 34, pag. 46-7.

⁷⁶ Cfr. in vol. I, nr. 5, pag. 19-20, sub data 30. I. 1624.

Sacrae Congregationis de propaganda fide, in tomo primo litterarum anni 1624, pag. 436.

Franciscus Ingolus, Secretarius. (f. 27)

N. 8-o. DE CAUSA MORTIS, et COMMUNI OPINIONE, et REPUTATIONE OMNIUM, QUI SERVUM DEI TANQUAM MARTYREM VENERANTUR.

(Proc. Urbis, fol. 11)

Primus testis: Ill.mus D. Lancellottus,⁷⁷ Nuntius Apostolicus in Regno Poloniae iuxta 7-um:

Io non sono stato per tutto il Regno di Polonia ne in tutte le città sue, ma ho risieduto appresso Sua Maestà di Polonia, ma posso ben dire che quello che si dice in Varsavia e nella Corte di Sua Maestà, massimo in tempo di Dieta, si dica, e si tenga per tutto il Regno, perchè in tempo principalmente di Dieta vi concorrono tutti li senatori e principali Signori di quel Regno, et tutti gli successi e nove importanti si riferiscono e sanno nella Corte di Sua Maestà anche fuor di Dieta, et nella sudetta Corte in tempo di Dieta ho inteso parlare della morte del sudetto Arcivescovo Giosafat esser successa per difesa, et promotione dell'Unione, et particolarmente dalli Signori Palatino di Vilna, principali Commissarii di questa causa, che detto Arcivescovo era stato tenuto di vita esemplare e santa, e se non fusse stato egli tale e la causa della morte non fusse stata per la religione, non si sarebbe fatto così grande publico risentimento con privar la Città delli suoi privilegi, et delle campane, et decapitar tante persone, et questo l'ho sentito dire più volte, quando è occorso trattare di questo fatto.

Et iuxta 19 dixit: Io tengo che la fama sia quella che si dice pubblicamente fra il popolo o maggior parte di esso, e quanto la fama della santità e morte del sudetto Giosafat Arcivescovo Polocense per causa della fede fu et era, in quel tempo che io ero la in quella Nuntiatura, non solo appresso li Ruteni uniti, ma anche appresso li Vescovi regolari e secolari latini, e nella corte di Sua Maestà, e questa fama è nata per le cause sopra espresse e non per vano rumore del popolo e l'origine di detta fama credo che sia dalla verità istessa del fatto, e non che sia nata da persone sospette o interessate, ma da persone gravi e degne di fede, la quale fama è stata costante et ha durato per tutto quel tempo della mia Nuntiatura, ne ho inteso mai cosa in contrario, et questa fama è stata, et era non solo nel loco dove fu ammazzato, ma anche in Varsavia, dove io risiedevo come Nuntio.

2-us testis iuxta 17: Io non sono stato per tutto il Regno di Polonia

⁷⁷ Nuntius Varsaviensis tempore occisionis S. Josaphat (1622-1627).

ma sono stato per molte Provincie e lochi et in particolare in Cracovia, Varsavia (f. 28), Sandimiria, Lublino, et altre Città e luoghi, et dopo la morte del sudetto Arcivescovo Josafat io ho inteso in particolare nelli sudetti luoghi, et anche in Luceoria, Chelma, Brestia, et altri luoghi della Polonia la fama che si è tenuta ch'egli fu ammazzato per la Santa Fede, et era innocente, et di santa mente, et l'ho inteso da molti et in particolare dal Duca di Ciartorischi in Volinia, dal Vescovo di Luceoria e dal Vescovo di Chelma con occasione ch'essi mi domandavano di che Religione ero, et io li dicevo ch'ero di S. Basilio, del quale Ordine era stato Arcivescovo Polocen. et ciò molte volte.

(Et fol. 16)

Et iuxta 19 dixit: La fama è quello che si dice pubblicamente da tutto il popolo o maggior parte di esso, et la fama della santità e martirio del sudetto Giosafat, Arcivescovo Polocen. è stata et è presso tutto il popolo cattolico et anche molti Scismatici, et quella è nata, et ha havuto origine per cause probabili, cioè della vita santa, che tenne, e poi per la morte che patì per causa della religione, come ho detto, ne io so che habbia havuto origine da persone sospette, et interessate, come di parenti, amici, o Religiosi del medesimo Ordine, i quali è vero che lodavano la vita e morte di quello, ma non so che da loro habbia principalmente origine, ne meno io so che habbia origine principalmente da coloro che hanno il corpo nella loro Chiesa, cioè li Canonici, et altri della sudetta Cathedrale di Polocia, et le persone appresso le quali era la fama sudetta erano gravi, et non di vil conditione, ne so che habbia havuto origine da donne o persone rustiche, et questa fama è stata costante, perpetua, come anche al presente dura et non per poco tempo dopo la sua morte in detti luoghi, ne mai ho inteso che sia stata detta cosa in contrario et questa fama è stata, et è non solo nel sudetto luogo, dove fu occiso et dove fu sepolto, ma anche in altri luoghi, come ho detto di sopra.

(Dicto Processu Urbis, fol. 18)

Et super 14 articulo: Io so che il sudetto Arcivescovo di Polocia avanti alla sua morte nelli luoghi sudetti dove sono stato era tenuto per un huomo molto esemplare, et di vita molto santa, et ho inteso da molti et in particolare da alcuni suoi Confessori, ch'erano Gesuiti, et della nostra Religione di S. Basilio, ch'egli da venti anni in circa non mangiava la carne ancorche fusse in occasione di grave (f. 29) infirmita, et dopo la morte è stato, era, et è tenuto da tutti in quei lochi, dove io sono stato, espressi di sopra, per vero martire e Santo e pieno di tutte le virtù senza controversia e dubitatione appresso li Cattolici, con lodarsi anco da Scismatici, et Hebrei la sua vita et virtù morali, et così è stata, et è vero.

(Dicto... fol. 18 a tergo)

Et super 16 dixit: Io so che li cattolici in detti luoghi hanno havuto, et hanno particolare devotione verso il sudetto Arcivescovo Polocense, et essere solito raccomandarsi delle sue intercessioni appresso Dio benedetto, et haver la sua imagine in veneratione, et adorarlo come Santo martire, con haver portato diversi voti al suo sepolcro per le gratie ricevute, conforme ho detto di sopra nell'Interrogatorii.

(Proc. Polocen., fol. 42 tergo)

56 testis: R. P. Valentinus Soc. Jesu fide sacerdotali affirmavit optimam de Servo Dei semper fuisse opinionem et nunc magnam sanctitatis illius famam vigere, mortem illius martyrium ab omnibus censerì, et ex ore Servi Dei saepius audivisse quod martyrii vehementi desiderio teneretur.

(Dicto Proc. fol. 51)

68 testis: Ill. mus Archiepiscopus Polocen. etc. Rursus et aliud signum verissimi illius martyrii dixit esse etc. quod omnes omnino in utroque ritu Catholici omnis status, et conditionis publica voce, et unanimi consensu Servum Dei appellant martyrem, illi se recommendent, ut martyri anniversariam ipsius obitus diem solemnissime celebrent, mortem Servi Dei gravissimi viri, et Regni Senatores uberibus lachrymis prosecuti fuerint, et prosequantur.

(Dicto Proc., fol. 62)

71 testis etc: Item asseruit quod ab omnibus tum in vita tum in morte, tum post mortem, ut maximus Dei Servus, Martyr, Sanctus est habitus, et reputatus, prout habetur, et reputatur.

(Dicto Proc., fol. 68)

77 testis etc: Servum Dei Josaphat pro Sancto et Martyre se habere testatus est. Adiecit praeterea se in hac sua opinione confirmari per similem de Servo Dei opinionem gravissimarum personarum etc.

(Dicto Proc., fol. 51 a tergo)

69 testis: Rev. mus Episcopus Methonensis fide Episcopali testatus est omnium quot quot audiret communem esse, et constantem de sanctitate Servi Dei in vita, et post mortem opinionem; in sua etiam ipsius sententia mors illius martyrium censetur, cum non alia de causa quam pro primatu Sedis Apostolicae sit occisus.

(Fol. 52 a tergo)

70 testis: Rev. mus Episcopus Haliciensis etc. dixit pro martyre illum habuisse, et nunc habere sciens illum pro fide catholica ac primatu S. ti Petri et Sedis Apostolicae occisum fuisse etc. (f. 30)

(Fol. 65 a tergo)

72 testis etc. Denique causam etc. Scio illum semper habitum pro Sancto, et Martyre, ipsius auxilium a pluribus invocatum, plures ad sepulchrum vota fecisse; ex sua etiam parte ut martyrem Servum Dei honoro, illumque mihi patronum sumo.

(Fol. 67)

74 testis etc: Propter haec omnia aliaque quamplurima de Servo Dei relata, ego etiam ex mea parte Servum Dei pro Sancto, et Martyre reputo etc.

(Fol. 84)

109 testis etc: Quare et Servum Dei in perpetuum suscepi patronum, et agnosco in martyrem tanquam pro fide catholica et primatu S.ti Petri interfectum etc.

(Ex publica acclamatione universi populi Polocensis, actione 6. fol. 70)

His praemissis et Rev.mis DD. Commissariis circa ambonam more solito consedentibus Spiritus S.ti suffragio invocato, R. D. Albertus Brannicki Notarius Apostolicus intimavit clara et elata voce actum praesentis inquisitionis Polociae hodie terminari eundemque diem feriae 6-ae esse ultimum, et peremptorium iudiciorum etc. proinde omnes et singulos si qui pro vel contra Servum Dei aliquid scirent, accedere iussit, et terna citatione citavit, nemineque iam comparente quaesita est ingens hominum multitudo utriusque sexus et status, quid de Servo Dei communi voce sentirent: An scilicet Servus Dei Josaphat, Archiepiscopus Polocensis, in fide et pro fide catholica, pro primatu S.ti Petri et obedientia Summi Pontificis, pro Unione Ecclesiae Graecae cum S.R.E et amore salutis animarum occisus fuerit, an pro Sancto illum tenuerint, et teneant, et de quibusdam aliis quae ex fama communi de Servo Dei dicebantur, an fuerint vera, unanimi voce universus affirmative respondit populus, atque ad maius huius de Servo Dei opinionis signum Ill.mus D. Archiepiscopus Polocensis cum toto suo Clero et Episcopatu clara et elata voce astantibus et acclamantibus suis Servum Dei in suum, et totius Archiepiscopatus patronum sumpsit, pro Canonizatione SS.mo D. Nostro supplicavit etc.

N. 9-o. DEI SERVUS FUIT ACERRIMUS PROMOTOR UNIO-
NIS et SCHISMATIS PERSECUTOR, et HAC DE CAU-
SA FUIT INTERFECTUS.

(Proc. Urbis fol. 17 a tergo)

2-us testis Romae examinatus super 13: Et io sò, et ho veduto parimente chè esso Arcivescovo Polocense era continuamente intento

nella propagatione della fede cattolica et unione de Ruteni con la Santa Chiesa Romana. Perche io vedevo che egli predicava, essortava, et confessava et andava visitando li luoghi di Scismatici et fece un opera di Cathéchismo, et un trattato dell'Unione sudetta, quali libri io l'ho veduti e letti etc. (f. 31).

(Proc. Polocen., fol. 27)

XI testis etc: Porro Servus Dei ad hoc munus Archiepiscopale vocatus aperto marte in campum cum Schismaticis descendit, me praesente, et singula vidente, maximumque animum et zelum erga Sanctam Unionem concipiente, et eo fine supradictae Commissionis tempore in Praetorio privilegium suum legi curavit Polociae, in quo aperte clausula posita fuit, ut esset in unione cum Sancta Romana Ecclesia.

(Fol. 34 a tergo)

32 testis etc: Quod licet in principio illius Unionis vix aliquis non modo in Religione S.ti Basilii unitorum verum etiam in Ecclesia SS.mae Trinitatis compareret Servus Dei spe magna augmenti Sanctae Unionis zelosissimum profitebatur unitum, quoscumque poterat docebat, confirmabat, vocabat ad Unionem simul et Religionem.

(Dicto Processu fol. 29 a tergo)

14 testis familiaris Servi Dei etc: Asseruit se comitem Servo Dei fuisse in Comitibus Varsaviae, quando ille cum schismaticis Pseudoe-piscopis disputarat, et in disputatione confuderat, idemque saepius etiam alibi in Servo Dei observaverat, hoc notans in illo quod subinde uberrime flevit Schismaticorum pertinacia et pravitate in memoriam revocata.

(Fol. 34)

30 testis etc: Addidit praeterea quod fuerit tum in prandio apud Servum Dei etc. Sed more suo cum Schismaticis ad mensam de fide disceptabat, qui cum, inquit, illi obiicerent, et suaderent, ut Patriarcham recognosceret, quo facilius illos ad se traheret, respondit sanctus Martyr: Recognoscat Patriarcha Papam et ego recognoscam Patriarcham. Item cum illi quadam die diceremus, Schismaticos illi mortem intentare, respondit: Propter Christum mundo moriar.

(Fol. 41)

53 testis etc: Posuit enim Deus illum tanquam solem, ut in tenebris Schismatis radios spargeret fidei, principium ille unicum, et fons Unionis in Alba Russia principalis.

(Fol. 66 a tergo)

73 testis etc: Item se observasse etc. Ille vero totum se denudans in intensissimis hiemis frigoribus flagris se more solito cedebat, illud

subinde ingeminans: Domine Deus, da unionem Ecclesiae Sanctae, et conversionem Schismaticorum.

(Fol. 81)

106 testis: Addidit quod Servus Dei Schismaticorum pravitatem coram se conquerens dicere solitus fuerit: Pater mi, ecce quomodo oves meae scabie infectae sunt; illos tamen saepius ad se vocabat atque ex libris antiquissimis sclavonicis, quos in Parrochiali Vitepscen. invenerat apte demonstrabat, longo ante tempore Russiam obedientiam Summo Pontifici Romano reddere solitam fuisse.

(Proc. Polocen., fol. 59 a tergo)

71 testis etc: Videntes Schismatici per illum multas animas ad Dominum conversas, multos iuvenes ex Civibus, et Nobilibus ad Religionem tractos, loco Josaphat vocarunt illum Duszochvat, id est (f. 32) animarum praedo, cuius nominis occasione duo notabilia contigerunt. Primo: pinxerunt Schismatici imaginem extremi iudicii et in vestibulo synagogae suae collocarunt etc. ubi inter daemones tres pinxerunt habitu diabolico personas Rev.mos bo. me. et modernum Metropolitae, et tertium Servum Dei, quorum singuli suis praeacutis uncis animas ad infernum trahebant, addita superscriptione illa Duszochvat. 2-o: obvius Servo Dei quidam Pseudomonachus schismaticus commune illi nomen Duszochvat indidit; faxit, inquit Servus Dei, Dominus Deus, ut omnes animas vestras rapiam, et in caelum deducam; cui Schismaticus: strangulaberis.

(Dicto Processu, fol. 34 a tergo)

32 testis etc: Item a multis annis Servum Dei Iosaphat vocatum a Schismaticis Duszochvat, quasi raptorem animarum, cuius causam illam esse dicebat, quod filios Civium Vilnensium ad religiosum induceret statum etc. hinc parentes dictorum adolescentum publice et privatim illi maledicebant, illum suum Duszochvat ingeminantes etc.

N. X-o. ODIO ILLUM HABUERUNT SCHISMATICI.

(Proc. Polocen., fol. 55)

70 testis etc: Sed et saepius (inquit Ill.mus Archiepiscopus Smolenscensis) idem odium erga Sanctum virum probavi, cum me simul cum illo discedente Schismatici lapidibus impetentes clamabant: Occide, submerge, fidem nostram sublaturi veniunt; aliisque modis et iniuriis pro posse, et scire Schismatici nos insectabantur.

(Dicto Proc., fol. 77 a tergo)

97 testis etc: Causam mortis referebat in Pseudomonachos schismaticos a Smotricio submissos; scelesti homines auderent persuadere

populo, quatenus moriantur sine sacramentis et illorum filii sine baptismo, quam ut unitos praesbyteros adeant etc. Hic tumultuari coepit Vitepscum etc. Smotricium in Archiepiscopum agnoscentes etc.

(Proc. fol. 75)

90 testis etc: Asseruit non modo se ipsum, sed etiam alios Servi Dei Josaphat amantes odio a Schismaticis habitos, mortem etenim mihi, inquit Joannes, pro dicto amore Schismatici minabantur.

(Dicto fol. a tergo)

91 testis etc: Scio etiam quodam tempore Schismaticos illi struxisse insidias etc.

(Fol. 82)

107 testis etc: Item cum Servus Dei etc. Sed tota die a Schismaticis in necem quarebamur.

(Fol. 72 a tergo)

82 testis etc: Duobus vero post annis Monachi quidam Schismatici veniunt Vitepscum litteras a Smotricio, Pseudo Archiepiscopo Polocen., ferunt, ad defectionem a Servo Dei sollicitant, et ad adhaesionem ipsi Smotricio tanquam legitimo Polocen. Archiepiscopo a Patriarcha creato incitant, id demum efficiunt, ut Smotricio scribent Vitepscenses ei obedientiam deferentes, et Pastori suo Josaphat renuntiantes; hinc factum est, ut iam concepto erga Servum Dei affectu prorsus valedicerent, et qua publice, qua privatim illi minitarentur, et insidias struerent etc. (f. 33)

N. 11-o. MINAE SCHISMATICORUM CONTRA DEI SERVUM
UT DESISTERET AB UNIONE PROMOENDA.

(Proc. Polocensi, fol. 55 a tergo)

70 testis etc: Dum Rev.mus Metropolita modernus Archimandritam ageret Vilnen, et Servus Dei operarium, Schismatici scientes principaliorem esse in illis initiis Unionis partem Servum Dei Josaphat, omnibus modis in suam nitebantur pertrahere partem. In specie autem quadam vice solo Servo Dei invento Schismatici apostasim absolute persuadere conabantur, etiam minis mortis superadditis. Ille vero petiit ab illis sibi dari tempus nocturnum ad cogitandum quid respondere deberet. In crastinum summo mane mittit illis schedulam, propria manu scriptam, nil amplius addens quam illa Davidis verba: Non intrabis in consilium impiorum Dominus Deus mihi dicit etc. Haec ex relatione Ill.mi Metropolitae.

(Fol. 77 a tergo)

97 testis etc: Addidit etiam se cum Servo Dei quadam vice col-

locutum fuisse de morte, quam Schismatici illi minabantur, ille vero: scio, inquit, quod me velint occidere, sed et Sanctos Patres pro veritate occisos esse scio.

(Fol. 29 a tergo)

14 testis etc: Item asseruit se audivisse Schismaticos Vitepscenses ante martyrium ipsius mortem illi minitantes: monete illum, dicendo, ne huc veniat, quia bibet aquas; imo illos doluisse quod ante annum etc. habita occasione illum non occiderint etc.

N. 12-o. CONSPIRATIONES SCHISMATICORUM DE OCCIDENDO SERVUM DEI.

(Proc. Polocen., fol. 46)

61 testis etc: Anno 1621, Augusti 6-a, ecclesiam Vitepscensem adiit Sacra inibi operaturus tanquam die Transfigurationis Domini secundum ritum Graecum celeberrimo in choro, et in foro. Schismatici sine ulla, vel minima, causa impetum in illum fecerunt, et paucum abfuit quin Servum Dei occiderint; fustibus interim excepto in media ecclesia habituque sacerdotali supra ambonam confesario, et oeconomio Servi Dei itinerario, R. P. Maximo Turcinovio Ordinis S. Basilii.

Anno 1622 in eadem ecclesia, dum Servus Dei Sacrum celebraret, iterum Sicarii impetum in illum faciunt, Deo tantum defendente, nihil efficiunt, me solum tribus vicibus excipiunt, ita ut dum more solito pro officio meo Diaconatus in medio Sacro panem consecrandum ad altare deferrem, quidam ex Schismaticis colaphum mihi impegit, et oblata in terram deiecit.

(Fol. 43)

58 testis etc: Item se fuisse tum praesentem Vitepsci, quando in templo Schismatici lapidibus illum impetierunt, vulnera mortemque iam iam parantes, patientissimus Servus Dei, ut neque se defenderet familiam hortabatur.

(Proc. Vitepscensi, fol. 80)

103 testis etc: 2-o: Pseudomonachi praedicti a Smotricio supra dicto Vitepscenses ad defectionem impulerunt, ut suo scripto testarentur quod Pseudo Archiepiscopum Smotricium in suum Pastorem agnoscerent; sub idem plane tempus venit Gregorius supradictus, haereticus, Varsavia, et Archiepiscopum Josaphat cum suo Metropolita Josepho iam latinizasse, et Missam more latino celebrasse asseruit; hinc secundus exortus est tumultus, et Servus Dei in ecclesia semel atque iterum vix non est occisus.

(Dicto Processu, fol. 81)

106 testis etc: Item se fuisse praesentem anno 1621 quando Servus

Dei vix non occisus fuerat in Ecclesia Annunciationis B.mae Virginis Collegiata, nisi per nos Catholicos defensus fuisset.

(Proc. Polocensi, fol. 60)

71 testis etc: Item retulit, Schismatici videntes nullis modis Servum Dei ad se petrahare posse, necem illi Vilnae intentant, unde invitato Servo Dei ad se in domum propriam, quidam ex illis diu Schisma illi persuadere nitebatur, nec quicquam profitentes, me, qui tunc Socius ipsius fueram, levi invento praetextu ex hypocausto expediunt, expeditoque eundem suffocaturi aggrediuntur, sed tamen ab hoc scelere pulchris modis Servus Dei deterruit eosdem etc.

(Proc. Vitepscen., fol. 82)

108 testis etc: Fui, inquit, praesens comes Servo Dei, quando Mohiloviensis tanquam suae Dioceseos volens adire possessionem ecclesiae, in Civitatem non est admissus. Imo tota civitas ad resistendum egressa, tormenta obiecta, mors iam iam intentata, Servus Dei in medium ibat incendium etc. Rursus Mscislaviensis instituit visitationem ecclesiae et ecce Schismaticus quidam nobilis cognomine Massalski Servum Dei occisurus venit Mscislaviam et publice se hoc fine venisse dicit etc.

(Dicto Proc., fol. 83 a tergo)

109 testis etc: Cum frequentes, inquit, viderem tumultus Vitepsci, quid esset in causa Schismaticos interrogabam, respondebant passim, quia recognoscit Papam, et nos Papistas efficere conatur etc.

(Dicto Processu, fol. 77)

94 testis etc: Quod audientes Schismatici tumultuari coeperunt calcar etiam huic tumultui addiderunt Pseudomonachi supradicti, a Smotricio Vitepscum submissi, eoque odii in Servum Dei processerunt rebelles, ut ex nunc sinagogam sibi extra Civitatem extruxerint etc.

Et sub fine capituli praedicti sic ait: Coniuratio scellestissimorum magis magisque in dies crescit donec tandem in parcidiale nefas excrevisset.

(Et fol. 46: Iniuriae in actu processionis)

61 testis etc: Eodem anno cum processionem cum Servo Dei absolveremus ex ecclesia Collegiata ad templum S.ti Spiritus Vitepsci, extra moenia Urbis situm est, et monasterium inibi antiquitus fuerat, ipso die pentecostes, ultra summos despectus latere illum etiam impetierunt (f. 35), nihil Servo Dei non modo dicente, sed nec commoto etc. Ibidem nulla de causa de ponte altissimo praecipitem Servum Dei dare voluerant, et alia vice in flumine quodam submergere.

(Et fol. 82)

107 testis etc: Quodam tempore Servus Dei publicas instituit supplica-

tiones ad ecclesiam Vitepscensem. Nobilis quidam, nomine Nicolaus Vasilewski, Schismaticus, tumultu facto, obstitit, nec ultra progredi permisit cum magno Servi Dei periculo.

(Et fol. 75 a tergo)

91 testis etc: Scio etiam quodam tempore Schismaticos insidias illi struxisse super fluvium quemdam Vitepsco vicinum, Lucioscia dictum, quo tamen periculo Dominus Deus illum liberaverat.

(Dicto Processu, fol. 78)

Testis post 100-um Generosus D. Zernicki, ritus Romani Catholicus, dans Servo Dei testimonium addidit, se quadam vice scripsisse Servo Dei quod audierit a Schismaticis quatuor instructos esse, ut illum in transitu fluminis Lucioscia per insidias trucidarent; rescripsit ille gratias mihi agendo pro favore, sed addendo, non timeo ego, inquit, mortem; faxit Deus, ut sim tam felix, ut coronam merear martyrii.

(Et fol. 79 a tergo)

103 testis etc: testatus est ab aliquot iam annis in mortem Servi Dei Vitepscenses conspirasse, causam tumultuum variam assignabat. Primo: quod Vitepscensium Ecclesiarum possessionem adiens Servus Dei Parochialem verrere ecclesiam iusserit quin illum de ponte in fluvium Vybla precipitem dederint. Non enim dicebant licere quicquam ecclesiasticum, etiam pulveres, extra ecclesiam proicere.

(Et fol. 25 a tergo)

X-us testis etc. Addidit praeterea etc. Anno inquiring 1623, mense Aprili, cum Archiepiscopatum Polociae Servus Dei obtinisset consilio mecum inito in Praetorium venit, atque, convocatis per pulsum campanae civibus Polocensibus, privilegium sibi a Sacra Regia Maiestate pro Archiepiscopatu collatum legi curavit in praesentia etc. eoque lecto protestatus est se iuxta clausulam privilegii esse et futurum usque ad mortem in unione cum S.R.E. interrogavitque omnes: An ipsi etiam uniti esse vellent; hoc vero Servus Dei eo fine fecit, ut de illo nullus esset in tali opinione, in quali erant omnes de suis antecessoribus, sed manifeste scirent omnes suum Archiepiscopum esse nomine, et re unitum. Audita Servi Dei resolutione, omnes unanimes consensu, et voce se non esse Unitos, neque illum in suum Pastorem agnoscere, decem dumtaxat Unitis, et Catholicis ritus Romani solis illi adhaerentibus, statimque fit tumultus in populo; quotquot fueramus in gravissimo vitae periculo versabamur, donec arreptis quibusdam primariis Schismaticis ex Magistratu civili (f. 36), morte illis proposita, ut plebem continerent tumultumque sedarent induceremus, parati cum toto Magistratu catholico pro defensione Servi Dei occumbere etc. Cum tamen Schismatici, et in vitam Servi Dei duas feminas instru-

xissent, ut Servum Dei ex Pretorio descendentem cultris confoderent, et contra pusillum unitorum gregem per ipsos illorum consanguineos parentes, uxoresque schismaticas insidias struxissent.

(Dicto Processu, fol. 27)

XI testis etc. Porro Servus Dei ad hoc munus Archiepiscopale vocatus aperto Marte in campum cum Schismaticis descendit, me presente, et singula vidente, maximumque animum et zelum erga Sanctam Unionem concipiente, et eo fine supradictum coniurationis tempore in Pretorio privilegium suum legi curavit Polociae, in quo aperte clausula fuit, ut esset in unione cum Sancta Romana Ecclesia; hoc ad superiorem relationem addens cum in Pretorium dicto tempore venisset Servus Dei et coram innumera multitudine privilegium legi fecisset, summa attentione omnes audiebant, donec tandem ad illa privilegii verba ventum est, ut sit in unione cum S. Romana Ecclesia. Hoc enim audito, omnes una voce clarissime proclamarunt: non agnoscimus te in Pastorem, et tot tantaque moliti mala, quanta supra in Relatione Ill.mi D. Vice Pretoris sunt posita. Ab illius seditionis tempore in mortem illius conspirarunt Schismatici et quod nunc Vitepsci accidit, id multo ante debuit esse Polociae, sed Dominus misericordia sua aversit hoc malum a Civitate Polocensi.

(Dicto Processu, fol. 46 a tergo)

Et 61 testis etc: Anno 1623 mense februarii, coniuratione facta in Pretorio vix Servus Dei non occiderunt; tot tantisque laboribus coelum sibi Servus Dei comparabat.

(Et fol. 75 a tergo)

Et 91 testis etc: Item se fuisse praesentem tunc in Pretorio et medio periculo quando Servus Dei coniuratione facta vix non fuerat interfectus.

(Et fol. 81)

Et 106 testis etc: Anno etiam 1622 adfui Servo Dei quando in Pretorio Vitepscensi tumultus contra illum excitatus est clamantibus Schismaticis: hic fidem nostram destruit, occidamus, etc. Idem eodem folio a tergo: Sub tempus parricidii Vitepscen. obviavit cuidam Schismatico dicenti: non poenitet me iam facti, si securis mea in capite Archiepiscopi immersa iam fuerat.

(Proc. Urbis, fol. 17 a tergo)

Et 2-us testis Romae examinatus super 13: Et mentre visse, cioè per quel tempo che fui in quelli lochi, et andai seco nella visita accompagnandolo con mio fratello, come ho detto di sopra, in gran pericolo della vita per la sudetta conspiratione di Scismatici, havendo inteso da medesimi Scismatici più volte dire pubblicamente (f. 37) queste parole: Leviamoci davanti questo Papista et ammaziamolo che guasta

la nostra fede, sicome credo saria succeduto molti anni prima, se non fosse stato per il timore che havevano de ministri Regii, et questo fu nella Città di Orsa, et Dubrovna, dove erano li sudetti ministri, et poi successe in Vitepsco, doi o tre anni incirca dopo, mentre non vi erano li ministri Regii etc.

Et de huiusmodi insidiis, coniurationibus, et minis contra Dei Servum deponunt multi alii testes, relati in Relatione Sacrae Rotae, qui brevitatis causa omittuntur etc.

N. 13-o. INIURIAE, et CONTEMPTUS SCHISMATICORUM
EGRA CORPUS SERVI DEI POST MARTYRIUM.

(Proc. Polocen., fol. 35 a tergo)

32 testis etc: Item dum Servus Dei a Parricidis occisus iam esset, complendo peccatum suum Schismatici, mortuum elevarunt et iam erectum alloquebantur: Nunquid non dies Dominicus est hodie? concionari te oportet, Archiepiscopo! Sicque aliquantulum Servum Dei iridentes post eundem ad terram alliserunt.

(Proc. dicto, fol. 36)

33 testis etc: Item se propriis oculis vidisse mulierem quandam Vitepscensem, quae, dum occideretur Servus Dei, capillos barbae illius vellebat, visu privatam esse et nunc superstitem agere, ac caecitatem suam ex praedicta causa ortam cum lachrymis scelus suum deflendo confiteri.

(Proc. Vitepscen., fol. 76)

93 testis etc: Schismatici vero, inquit, ad dictum Servi Dei corpus accurrentes non tantum viri, et pueri, sed et senes, foeminae, et vetulae illud pedibus calcabant, barbae et capitis capillos vellebant, in faciem expuebant aliisque ignominiae et iniuriarum generibus corpus sacrum afficiebant.

(Dicto Processu, fol. 84)

114-us testis: Quod viderit corpus Servi Dei, dum post occisionem submergendum ad navigium trahebatur, ad summum enim despectum nudarunt totum parricidae, et resupinum omnibus ostenderunt, ita ut misertus haeretici praedicatoris filius inclamaret: Impiissimi homines, tegite saltem corpus, ad quae scelesti: Sileas, ne tibi idem fiat etc.

Idem deponunt multi alii testes, qui brevitatis causa omittuntur.

N. 14-o. DE CONSTANTI ILLIUS PRAEPARATIONE ANIMI
AD MARTYRIUM AC DE DESIDERIO MORIENDI PRO SALUTE
ANIMARUM et SANCTA UNIONE AC CATHEDRAE DIVI PETRI
EXALTATIONE.

(Proc. Polocensi, fol. 24 a tergo)

8-us testis etc: Addidit praeterea quod cum anno 1623 ultima vice Vitepscum discenderet Servus Dei ipse, inquit, (f. 38) praemonitus, ac praecautus de offenso in illo Schismaticorum animo, ac malitia conspirationeque ac coniuratione in vitam illius, varios modos cum meis collegis, multisque ex statu nobilium illius amantissimis quae-siveramus, quibus ab hoc itinere Servum Dei deterreremus, ad extremum magnam manum Nobilium in suo comitatu Vitepscum iturum promiseramus; noluit ullum praeter suam solitam familiam accipere, neque a coepto itinere desistere, neque enim, inquit, expedit ut salus mea a quoquam praeter Deum defendatur; sufficiunt mihi mei musici, qui mihi in ecclesia celebranti accinant.

(Dicto Processu, fol. 25)

9-us testis etc: Addidit praeterea quod cum ipse seorsim, et ex sua parte iter illud ultimum Vitepscense dissuaderet, ita Servum Dei ad mortem pro S.R.E. et fide catholica subeundam paratum invenit, ut verba illa ab eodem audierit: Ego pro martyrio discedo Vitepscum, et utinam sanguinem pro Domino meo fundere possem.

(Dicto Proc., fol. 29 a tergo)

14-us testis etc: Item asseruit se audivisse Schismaticos Vitepscenses ante martyrium ipsius mortem illi minitantes: monete illum, dicendo, ne huc veniat, quia bibit aquas etc. Quibus minis per testem auditis Servo Dei scripsit monendo illum, et certum de minis Schismaticorum faciendo, eundemque postea vidit, et idem oretenus inculcavit, nihil tamen aliud a Servo Dei audivit, quam: ego, inquit, nihil curo, faciant quid velint, ego sum Unitus.

(Dicto fol. a tergo)

15 testis etc: Item se cum alia familia ab infelici illo Vitepscensi itinere Servum Dei cum aliis deterrere conatum fuisse sed in imperterritito corde nihil profecisse, imo dicebat Servus Dei: Nolite timere, promitto vobis nullum vestrum occident neque illa tantum vice mediis sese immiscuit periculis, sed etiam liberrime in aquis, foro, tumultibus pro Sancta Unione ultro sese morti obiciebat.

(Dicto Processu, fol. 30)

16 testis etc: Item cum quadam vice Varsaviam cum Servo Dei discedens ab aliis admonitus illum praemonuisset, Schismaticos in

itinere illi insidias struere, magno et imperterrito animo non modo nil dicta dicentis curavit, verum etiam risit.

(Dicto Processu, fol. 32 a tergo)

27 testis etc: Cum ageret Polociae festis diebus secundum Calendarium Romanum Latinorum adibat ecclesiam volens exemplo suo Schismaticos ad idem inducere, saepius illi dicebam: Ill.me Domine, multos habes adversarios Polociae, et in vitam tuam coniuratos, ecce et Vitepscum auditur mortem Dominationi Vestrae minitari. Ille vero cum Sancto Paulo mihi respondebat: Cupio dissolvi et esse cum Christo, addens se semper ad moriendum pro fide catholica et Sanctam Unionem paratum esse etc. (f. 39).

(Proc. Vitepscen., fol. 63)

71 testis, Servi Dei Confessarius, etc: Martyrii vero ita cupidus fuit, ut videretur nihil amplius velle quam pro Deo mori; hinc illi pene continuus de morte sermo, continua concio, litterae continuae, hinc publicae in ecclesia protestationes, quod nil velit nisi mori, hinc periculorum contemptus, hinc consiliorum de morte fugienda fuga.

(Et fol. 79)

Testis 101 etc: Altera vice de animo occidendi illum Schismaticorum certiozem reddidi, Servus Dei, zelo accensus, Domine Deus, inquit, in Trinitate unus, cuius veritatem evangelizo, fac me dignum, ut pro te sanguinem meum fundam.

(Et fol. 81 a tergo)

106 testis etc: Audiens alios Schismaticos mortem Servo Dei intentare, monueram illum quo cautius se gereret Servus Dei. Faxit, inquit, Dominus Deus, ut sim dignus sanguinis effusione.

(Et fol. 82 a tergo)

108 testis etc: Saepius vere dicere solebat non posse se melius mori quam si pro primatu Romani Pontificis occideretur, quinimo optarem, inquiebat, ut mea familia eandem quoque mortem mecum subiret; una circiter hebdomada ante mortem suam in festo S.ti Demetrii Martyris secundum ritum Graecum celeberrimo concionabatur Vitepsci super illa verba evangelii: Omnis qui vos occidit etc. et dixit: Vos, inquit, mihi minitamiini mortem, et ego vobis dico, non essem felicior, quam si per manus vestras pro fide catholica et apostolica occiderer; scitote ergo me paratissimum esse ad moriendum pro veritate etc.

Idem deponunt in Processu Polocensi 61-us testis fol. 46 a tergo et 70-us fol. 54 a tergo, et alii quamplures testes qui ad evitandam prolixitatem omittuntur.

(Proc. Urbis, fol. 17 a tergo)

Et 2-us testis Romae examinatus super 13: Et io sò che egli prima di morire, mentre io fui in sua compagnia, desiderava il martirio, perchè sempre ch'era avvisato delle conspirationi, che si facevano contro di lui dalli Scismatici, egli rispondeva che piacesse a Dio che quella sua terra sterile si facesse più fruttuosa con il mezzo del suo sangue, et in questo proposito diceva molt'altre parole simili dalle quali si vedeva ch'egli desiderava il martirio, et in questo desiderio mostrò perseverare mentre vi fui, si come anche intesi da molti degni di fede, ed in particolare dai Padri Gesuiti con i quali soleva egli praticare frequentemente e così credo che in tal desiderio habbia perseverato sino alla morte etc. (f. 40).

N. 15-o. DE INTEGRITATE CORPORIS SERVI DEI
ILLIUSQUE VIVIDO AC PULCHERRIMO ASPECTU, QUAMVIS A
SCHISMATICIS MULTIS MODIS DEFORMATUM FUISSET.

(Ex fragmento actionis 5-ae Proc. Polocen., fol. 68 a tergo)

Aperta tumba corpus integerrimum reperimus, capillos in capite et barbam, qui non erant tempore occisionis avulsi; media enim barba plane capilli abstracti, figura hominis optime cognoscebatur, non modo vulnera, sed et livores dignosci poterant, caput, manus, pectus, pedes - uno verbo totum corpus ita fuit tractabile, ut quilibet articulus in suam flecti posset partem. Color totius corporis fuscus, cumque putarem corpus solummodo ita comparere, revera tamen solidum non esse, striophiolo pulveres faciei abstergi iussimus, et strictissime cutem ossibus adherere advertimus, ipsumque cranium durissimum.

(Proc. Polocen., fol. 24 a tergo)

7-us testis etc: Item asseruit praedictum Servum Dei post mortem ex aquis extractum a se visum fuisse pluribus post hebdomadis tanta faciei pulchritudine coruscantem, quantam antea nunquam superstes habuerat. Quatuor vero post obitum mensibus idem Servi Dei corpus se vidisse asseruit, quod non modo recentissime depositum videbatur, sed ex vulneribus sibi inflictis cruorem fundebat.

(Et fol. 35 a tergo)

32 testis etc: Item asseruit Servum Dei post mortem ex aquis extractum, et Polociam advectum pulchriorem fuisse quam unquam alias in vita fuit.

(Et fol. 42 a tergo)

54 testis etc: Item videns, inquit, corpus Servi Dei post mortem Polociam Vitepsco advectum longe pulchrius esse adverti quam fuerit in vita; angelicum enim quid et supra humanum referebat, ita ut

mihi omnino videretur, quod Deus gloriosus typum nobis incorruptibilitatis corporum nostrorum in aeternum futurae voluit exhibere.

(Et fol. 75)

91 testis etc: Denique ex aquis extractum pulchriorem in facie visum esse quam fuerit in vita.

(Dicto Processu in actione octava, fol. 76 a tergo)

Itaque secundum dictam citationem etc: Item cum corpus Servi Dei sexta die post submersionem ex aquis extractum fuisset a singulis nostrum aliisque omnibus, inquirunt, visum fuisse insigniter pulchrum, et elegans, imo contra naturalem Servi Dei colorem rubicandum, genos et labra rubore perfusas et omnino tanquam vivum apparuisse.

(Dicto Processu, fol. 75)

88 testis etc: Item de eximia, et non visa corporis iam ex aquis extracti pulchritudine non dispar aliis testimonium tulit.

(Et fol. 83 a ergo)

108 testis etc: Ex aqua etiam extractum corpus vidit eximia pulchritudine nituisse etc. (f. 41)

N. 16. IN DIE MARTYRII SERVI DEI APPARUIT DENSISSIMA
NEBULA SANGUINEA, QUAE TOTUM VITEPSCUM CINXIT.

(Proc. Polocensi, fol. 80 a tergo)

103 testis etc: Die Dominica, quo Servus Dei occisus fuerat, dictus testis Hutor tribus leucis distabat Vitepsco, et ecce ante solis ortum immediate videt Civitati Vitepscen nebulam quandam sanguineam impendere, dumque nihil sciens ulterius discederet, noctu tandem accepit litteras Petri uniti supradicti hoc tenore ad se scriptas: Actum est, actum est, actum est, Archiepiscopum suum occidit Vitepscum. In sua demum opinione Servum Dei tanquam pro fide catholica Romana occisum, sanctum et martyrem esse etc.

(Dicto Processu, fol. 81)

105 testis etc: dixit maximam etiam, inquit, nobis omnibus causabat admirationem, quod, occiso Servo Dei, nebula densissima totum Vitepscum cinxerit civitatem.

(Fol. eodem a tergo)

106 testis etc: Sum oculatus testis quod nebula totam Vitepscensem cinxerit civitatem usque dum corpus Servi Dei extraheretur ex aquis.

(Et fol. 84)

111 testis etc: fassus est se corpus Servi Dei extractum vidisse, et nil mutatum omnino; nebulam quandam totum Vitepscum cinxisse usque

dum corpus ex aquis extraheretur, eoque extracto serenissimum comparuisse coelum etc.

N. 17-o. DUM CORPUS SERVI DEI DEFEREBATUR PROPE
SINAGOGAM CALVINISTICAM CALIX SPONTE
CONVERSUS EST.

(Proc. Polocen. fol. 28)

XI testis etc: 2-o. Dum forte fortuna synagogam Calvinisticam cum dicta corporis delatione transiret Vitepsci, calix qui supra feretrum steterat, funiculis sericeis hinc et inde serico feretrali fortiter alligatus, quique paulo ante cum de monte asperrimo deferretur tumba immotus constiterat, ante dictam, inquit, Synagogam inversus est sponte sua funiculis omnino penitusque intactis, quare plurimi ex ferventioribus dixerunt Servum Dei Josaphat et ante mortem Haereticis, illorumque Synagogis fuisse inimicum, et post mortem in calicis sui inversione eandem a sua illorum perfidia aversionem manifestasse.

(Dicto Processu, fol. 35 a tergo)

32 testis etc: Item se fuisse praesentem et vidisse quando calix ille superferetralis, de quo in actione prima, inversus est sponte sua in transeundo synagogam calvinistarum etc.

(Et fol. 37)

40 testis etc: Ex Domesticis Ill.mi D. Archiepiscopi iuramento praestito affirmavit in primis se presentem fuisse, et vidisse calicem ad Ecclesiam haereticorum sponte inversum de quo supra (f. 42) etc.

(Et fol. 79)

102 testis etc: Se praesentem fuisse quando calix ex cista excidens in sanguine Servi Dei volutatus est, cum tamen ipse prius manibus dictam cistam aperire nullo modo posset etc.

(Et fol. 80)

103 testis etc: Et haec est Synagoga in vita et post mortem Servo Dei exosissima, versus quam dum corpus Servi Dei occisi processionariter deferbatur calix ille superferetralis sponte sua inversus etc. etc.

N. 18-o. SUPER CORPUS INTERFECTI MARTYRIS ET SUPER
FLUMINE UBI FUIT DEMERSUM LUMEN DE COELO DESCENDIT
OCULOS ASPICIENTIUM PERSTRINGENS.

(Proc. Polocen., fol. 76)

93 testis etc: Et ecce lumen ingens de coelo lapsum supra corpus Servi Dei descendebat, dumque ipsi appropinquaret corpori, in mo-

dum plenae contractum est lunae, et supra ipsum constitit caput, tamque oculos meos perstrinxerit luce, ut amplius spectare non possem.

(Ex actione 8-a dicto Processu, fol. 76 a tergo)

Item quod cum occideretur Servus Dei lumen quoddam supra domum Archiepiscopi, et corpus iam occisi apparuisse etc.

(Et fol. 77 a tergo)

95 testis etc: In particulari testatus est se, dum Servi Dei corpus extra curiam extractum iaceret, vidisse columnam lucidam directe faciei illius insistentem.

(Et fol. 78)

101 testis etc: Item se audivisse communiter dici de lumine viso supra domum, et corpus Archiepiscopi tempore occisionis etc.

(Dicto Processu, fol. 75)

91 testis etc: Sed et aliud etc. Quadam vice dixit mihi, se lumen quoddam subinde videre aliquot noctibus super locum fluvii, in quo corpus Servi Dei submersum fuerat, cumque non adeo Schismatico crederem, ipse quadam nocte egressus sum ad dictum lumen videndum; et ecce hisce oculis meis aliquoties flammam quandam e flumine progredientem notavi; accidit vero hoc ipsum iam corpore ex aquis extracto etc.

(Et fol. 84)

110 testis etc: Ab ipso Schismaticorum Vitepsensium antesignano Nahum Volk nomine audivisse se dixit, quod viderit lumen quoddam supra locum, in quo Servus Dei submersus fuerat.

(Et fol. 83)

108 testis etc: Statim post mortem Servi Dei dixit se audivisse supra recensita miracula de luminibus, columnis, nubibus etc. die mortis Servi Dei diversis locis comparentibus.

(Proc. Urbis, fol. 10 et 11)

Et primus testis Romae examinatus Ill.mus D. Episcopus Nolanus Nuntius apud Regiam Maiestatem Poloniae iuxta 14 dixit: E del (f. 43) corpo fui avvisato che fu trovato nel fiume sudetto sopra il qual corpo si vedeva una face accesa, et non so poi quello si sia fatto del suo corpo. Et super 12: Io so come ho detto che dopo che fu ammazzato il sudetto Giosafat Arcivescovo Polocense fu buttato il suo corpo nel fiume dove fu vista una luce, ma io non mi ricordo il giorno et di questa luce apparsa lo so per la notitia che ne ho havuta da molti, et in particolare da PP. Gesuiti et dal sudetto Metropolita.

(Proc. Urbis, fol. 14 a tergo)

Et secundus testis Romae examinatus iuxta 14: Io ho già detto che il corpo del sudetto Giosafat Arcivescovo, si come intesi, fu trascinato et buttato nel fiume Duna quale poi ho inteso che essendosi cercato da Rutheni Cattolici, et da Latini sei giorni dopo fu ritrovato nel medesimo fiume per segno che n'ebbero d'alcuni raggi che soprastavano al suo corpo si come sopra di che n'è stata et è fama publica presso i Rutheni e Latini di Polonia, dove io l'ho inteso sei mesi dopo la sua morte, e molte altre volte mentre vi sono tornato in diversi anni, et io anche ho veduto il corpo sudetto di Giosafat nella Cathedrale, dove fu trasportato dopo la sua morte doi volti, che io ci sono andato, et l'ho veduto scoperto, et in quel tempo lo tenevano dentro una cassa dentro il muro appresso l'altare maggiore che in quel tempo si soleva mostrare alli devoti, et ho visto le ferite che haveva in testa, et in altri lati della faccia.

N. 19-o. SANGUINE MARTYRIS NUMERUS HAERETICORUM
FUIT ERADICATUS ET CONVERSI FUERUNT IPSIMET
PARRICIDAE ET EOS FACTI POENITUIT.

(Proc. Polocen., fol. 41 a tergo)

53 testis etc: Item sanguinem Servi Dei ipsis parricidis illius profuisse. Nam cum viginti fere ex illis Regiae Suae Maiestatis decreto ad mortem condemnati essent, omnes fere receperunt in articulo mortis, et quidam ex illis a Patribus Societatis Jesu sunt confessi, quidam a Religiosis et Sacerdotibus unitis, aliosque Schismaticos superstitis ad morum, et fidei mutationem exemplo suo induxerunt.

(Dicto Processu, fol. 51)

68 testis etc: Episcopus Methonen. etc. Accedit quod Schismatici ac ipsi optime de Servo Dei sentiant, innocentissime illum occisum esse dicunt, utque alios omittam Ill.ma Palatina Bresten., supra dicta avia mea, occasione habita saepius me presentem Servum Dei sanctum, bonum, pium esse dicebat, et revera crediderim sanguinem Servi Dei Josaphat eidem profuisse; in ipso enim plane agone anno 1627 conversa est et me presente (f. 44) in Ecclesia Catholica sepulta est, celebrante exequias Rev.mo loci Ordinario.

(Fol. 81 a tergo)

106 testis etc: Audivi etiam Servum Dei ab ipsis Schismaticis laudatum fuisse et occisum illum doluisse, sed et occiso optimo hoc pastore homines dolore consternatos per civitatem discurrisse.

(Et fol. 83 a tergo)

Testis post 108 etc: Imo ab ipsis Schismaticis parricidis audivisse

quod innocenter illum occiderint, poenas sibi immissas iustissime passi fuerunt, ex corde se mortem dolere.

(In ultima actione Proc., fol. 85)

In aream illam, in qua Servus Dei Josaphat occisus fuerat, tota civitas plane innumerae multitudinis intus et extra Curiam procedit ad pedes Ill.mi Domini Archiepiscopi flens et eiulans, Ill.mus vero D. Vice Palatinus, oratione ad Ill.mum Archiepiscopum praemissa, confitebatur nomine totius civitatis peccatum illorum tanquam actu poenitentiam agentium. Haec dum aguntur etc. Sed et feria 2-a post Dominicam Laetare, id est in Vigilia Annuntiationis B.mae Virginis, venerunt principales Cives Vitepsenses, ad Ill.mum Archiepiscopum et Confessarios sibi assignari petierunt; assignati itaque pro Confessariis Rev.mus etc. ipsa die Annuntiationis B.mae Virginis confessiones plurimorum principalium exceperunt, etc.

Idem deponunt X-us, 32-us, 108-us et alii quam plures testes etc.

N. 20-o. TESTES DEPONENTES DE DIVERSIS MIRACULIS
OPERATIS IN EORUM PERSONIS, INVOCATIONE
ET INTERCESSIONE MARTYRIS et Primo:

DE MULIERE SANATA A FLUXU SANGUINIS.

(Proc. Polocen., fol. 38 a tergo)

50 testis etc: Juramento praestito affirmavit se sanguinis fluxum duobus annis passam fuisse, tandem ex voto ad sepulchrum Servi Dei comparens, ac orans perfectam recepit sanitatem.

(Et fol. 68)

76 testis etc: Anno, inquit, 1626 filia mea, Susanna nomine, fluxu laborabat; Cumque iam a medicis derelicta esset me illam ad sepulchrum Servi Dei Josaphat deferri curatum vovi, atque hoc voto emisso filiam meam pristinae restitutam sanitati recepi.

VIRI DUO A MORBO OCULORUM LIBERATI.

(Et fol. 29)

12-us testis etc: Addidit praeterea se bis diversis temporibus extremo laborantem oculorum, et corporis morbo voto ad eundem Servi Dei concepto sanitati restitutum fuisse, et nunc optime valere.

(Et fol. 32 a tergo)

27 testis etc: Audita morte Servi Dei vehementer dolui, sub idem vero plane tempus oculorum dolorem (f. 45) adeo gravem sum passus, ut iam homines ex facie dignoscere non possem. Cum vero occisi Servi Dei corpus Vitepsco Polociam adveheretur, feci me illuc adduci,

ubi audieram lamentationes, et utriusque sexus hominum querelas etc. Optimus vir fuerat vitae piissimae, nulli causam offensae dederat, maledicti sint parricidae. Delato itaque corpore et in ecclesia Cathedrali Polocensi deposito, lapidibus etiam cum cilicio tanquam martyrii illius instrumentis ad unam ex columnis parti dexteræ positis, iussi me adduci ad dictum cilicium, et lapides; itaque cum summa inter densissimam turbam molestia adductus sum. Ibi flexis genibus Dominum Deum orabam, et me illius sanctæ Servi Dei recommendans orationi, speque ac fide innixus auxilium invocavi illius, ut possem videre, dicto cilicio meos abstergens oculos; murmurabant Schismatici utriusque sexus dicentes: Deliras, lapides adoras, nihil te iuvabunt. Ego item confisus altera et tertia vice oculos abstersi, et ecce visu recuperato homines ex facie dignoscere coepi, et videntibus hostibus ecclesia Dei sine ullo ductore ex templo sum egressus; in crastinum vero vota ibidem persolvens acutiorem recuperavi visum, et iam legere coepi, prout etiam nunc lego, pro quo beneficio per Servum Dei obtento nunc etiam Dominum Deum laudo pro restituta mihi sanitate gratias reddens etc.

(fol. 33)

Et idem testis sed et aliud sub idem tempus factum retulit miraculum, iuramento spontaneo comprobans. Viso enim miraculo per Servum Dei peracto, et oculos mihi restitutos contemplans quaedam foemina, civis Polocensis, dolorem etiam oculorum vehementer patiens, conscientia pura et fide non ficta suos itidem abstersit oculos constituitque omni coecitatis periculo liberata.

VIRI TRES A PARALYSI LIBERANTUR INTERCESSIONE SERVI DEI

(Proc. Polocen., fol. 25)

Primus testis etc: Item asseruit in se ipso etiam miraculosum Servi Dei beneficium expertum esse. Anno enim 1626 cum Varsaviae in Comitiiis generalibus extremo laborarem morbo, paralysi in dies magis magisque (f. 46) ingravescente, coniux mea nomine Anna Podbereska eademque optima in Ritu Romano Catholica, haec audiens ex voto ad sepulchrum Servi Dei nudipes saepius habitu mutato, et incognite accedebat me meamque valetudinem illi reccommendans. Cum id aliquoties repetiisset inaudiit, et post brevi vidit, et recepit usque in hodiernam diem me salvum, et incolumem. Quod cum mihi reduci optime iam valenti retulisset, ego etiam hanc meam sanitatem intercessioni Servi Dei Josaphat adscripsi, prout et nunc adscribo, et sanctum sepulchrum visitavi, gratias Deo Optimo Maximo presolvens. Idque praedicta Ill.ris et generosa Domina praesens sub iuramento verissimum esse affirmavit.

(Dicto Processu, fol. 41 a tergo)

53 testis etc: Rector Collegii Societatis JESU Polocen. etc: dixit item cuidam generoso Domino Kopez pessime valenti atque paralyti facto, neque medicis quicquam proficientibus consilium dixit se dedisse, ut ad sepulchrum Archiepiscopi se deferri curaret, mittens illi particulam strophili, sanguine Servi Dei tincti, de devotione erga Sanctum monens; audiit ille consilium, Polociam advehi se fecit, et ad sepulchrum adduci, ubi precibus persolutis ipse suis viribus ex ecclesia rediit etc.

(Dicto Processu, fol. 31 a tergo)

23 testis: Generosa Domina Crapinska, iuramento praestito, affirmavit filium suum paralyti periculose tactum ex voto ad sepulchrum Servi Dei delatum ex templo sanitati restitutum esse etc.

DUOS VIROS A LETHALIBUS VULNERIBUS STATIM SANITATI RESTITUTOS
FUISSE INTERCESSIONE SERVI DEI ASSERUNT.

(Dicto Processu, fol., 31)

18 testis etc: Juramento praestito etc: Anno 1622 toto corpore meo per gravissimum morbum vulneribus tumoreque affecto expertus semel praesens Servi Dei auxilium alia vice ad eundem confugi et sancta eius adiutus intercessione sanitatem recepi. 38 testis etc: Juramento praestito affirmavit se Mohiloviae duo in capite vulnera periculosissima accepisse atque a Chirurgo desperatum propter vulnus periculosissimum, et os duorum digitorum latitudine ex cranio exemptum votum ad sepulchrum Servi Dei fecisse eodem ipso vulneris accepti die ita convalescere cepit, ut ne quidquam amplius decumberet etc. (f. 47).

MULIER CONTRACTA MANIBUS, ET PEDIBUS SPATIO QUATUOR ANNORUM
INTERCESSIONE SERVI DEI LIBERATUR. ALIA CLAUDA ANNORUM SEPTEM
EIUSDEM SERVI DEI INTERCESSIONE STATIM SANATUR.

(Proc. Polocen. fol. 38)

46 testis etc: Me, inquit, Deus benedictus gravissimo afflixit morbo, in quo contractis pedibus quatuor annis serpere supra terram coegabat. Cum vero anno 1626, Novembris 12-a, quae fuit anniversaria necis illius dies, ex voto pedibus manibusque reptans ecclesiam Cathedrali Polocensem S. tae Sophiae dictam atque sepulchrum Servi Dei Josaphat inibi situm accessissem, ibique dicto Servo Dei tempore Missae me recommendassem, exorans ut precibus ipsius pristinae restituerer sanitati, eadem ipsa hora eiusdemque Missae tempore sensi me pedum vigorem recepisse et recepi ita ut cum antea in xenodochio

miseram agerem vitam nunc iam matrimonium cum honesta persona contraxeram, super quibus omnibus iuramentum publicum praestitit.

(Fol. 31 a tergo)

25 testis etc: Juramento praestito asseruit se claudam septem integris annis fuisse neque incedere ullo modo potuisse, voto vero ad sepulchrum Servi Dei facto et eidem satisfacto, ecce me, inquit, convaluisse omnes vident.

SERVI DEI INVOCATIONE PATER SOCIETATIS JESU A FEBRI HAECTHICA
LIBERATUR, ALTER A FERVENTI FEBRI PARITER SANATUR.

(Proc. Polocensis fol. 41)

53 testis etc: Rector Collegii Polocen. etc: Cum essem Rector Collegii Derpaten. Societatis Jesu anno 1624 gravissima conflictatus haectica medio anno integro Servi Dei intercessioni me commendavi, et convalui, et licet alios etiam Sanctos in auxilium vocavi, ipse tamen caput fuit invocatorum.

(Dicto Processu, fol. 31)

18 testis etc: Sub iuramento testor, quod cum anno 1626 ferventissima tenerer feбри Servo Dei Josaphat me recommendans ex nunc pristinae restitutus sum sanitati etc.

Concordat cum originali processu etc. et in fidem etc.

Hac die 30 Martii 1635.

Julius Rospigliosus, Secretarius.

SACRAE RITUUM CONGREGATIONI

Em.mo et Rev.mo D. Cardinali Sacchetto proponente

POLOCEN.

Pro

Canonizatione Servi Dei et Martyris

Josaphat Cuncevitij Archiepiscopi Polocen.

SUMMARIUM de MARTYRIO et CAUSA MARTYRII.

P. Terentio Alciato Societatis Jesu.

Em.mo A. Barberino

131.

Roma, 1633-1635.

Instantia Auditorum Rotae, ut fidei Promotor suas obiectiones de martyrio et causa martyrii Servi Dei Josaphat opponat.

APF. *Scritture riferite nelle Congregazioni generali*, vol. 75, fol. 389.

Ill.mi Patres Coccinus Decanus, Pirovanus et Merlinus, Sacrae Rotae Auditores et huiusmodi cause IUDICES, iam audito in scriptis

Ill.mo D. Antonio Cerro, fidei Promotore, ⁸⁰ decreverunt constare de validitate Processuum et legitimo examine testium, sed quia pro terminanda huiusmodi tam pia causa remanet tantum videndum de Martyrio et causa Martyrii, idque agere nolunt, nisi prius dictus fidei Promotor, si aliquid contrarium opponendum habet, opponat, idcirco quantocius consignetur eidem Promotori petitio scripturarum quae exhibetur, ut tandem haec causa hunc debitum finem sortiatur, secundum mentem Sanctissimi, ac desiderium agentium.

Et si fieri potest operetur, ut R.mus Ingolus ⁸¹ consignet scripturas dicto Promotori non solum nomine Congregationis de Propaganda Fide, sed etiam Sanctissimi, eo quia dictus Cerrus, Promotor fidei, est vir terribilis, longus, et parum curat de istis causis, ideo invigilandum, et recurrendum Sanctissimo et Emin. mis Cardinalibus, si ipse in longum differet suas oppositiones, sin minus nil concludetur.

Antonio Gerardi. Antonio Cerro.

132.

Roma, 1633-1635.

Relatio Auditorum Rotae de validitate Processuum Beatificationis cum brevi relatione de vita, morte et miraculis Servi Dei Josaphat, ex ipsis Processibus desumpta.

APF, *Scritture riferite nelle Congregazioni generali*, vol. 182, fol. 334-393.

BIBL. VAT., Codices Barberini latini, 2762, 2763, 2764, 2765 (copiae).

SUSZA JACOBUS, *Cursus vitae et cetamen martyrii B. Josaphat Kuncevitii*, ed. 2, Bruxellis 1865, pag. 163-195 (solummodo pars III et IV).

BENEDICTUS PP. XIV, *De Servorum Dei beatificatione et Beatorum canonizatione*, liber III, Appendix III (pars III et IV).

DE MARTYRIO SERVI DEI JOSAPHAT CUNCEVITIJ ARCHIEPISCOPI
POLOCENSIS AD SS.mum D. N. URBANUM VIII PONT. OPT. MAX.
RELATIO IO. BAPTISTAE COCCINI, DECANI, PHILIPPI PIROVANI,
CLEMENTIS MERLINI, ROTAE AUDITORUM. EX PROCESSIBUS
SUPER EIUS CANONIZATIONE FORMATIS EXTRACTA.

BEATISSIME PATER.

Non se Regem duxit quamvis Regno dignissimus Wladislaus ⁸² neque Diadema suo imponi Capiti gloriosum putavit, nisi cum inclinare illud potuit ad pedes, R.me Pater, tuas, et ad solii Apostolici gradus, quibus gloriae culmen ascenditur, sed neque iuste ius dic-

⁸⁰ Antonius Cerrus, Promotor Fidei.

⁸¹ Franciscus Ingoli, Secretarius S. Congregationis de Propaganda Fide, (1622-1648). Ecclesiae Unitae Ucrainae et Bielarusjae vere amicus, cuius gaudia et dolores optime cognoscebat.

⁸² Wladislaus IV, Rex Poloniae (1632-1648).

turum se suis neque hostibus opportune indicturum bella, neque profligaturum indicta speravit, nisi, ut olim sapientissimi Judices, ac fortissimi Duces Josue, Gedeon, ac David insidentem propitiatorio Deum implorabant; sic ille Sanctuarium Vaticanum, et in eo supremum veritatis oraculum adorasset. Propterea e remotissimis Sarmatiae Regionibus, aspera non magis algentibus nivibus, quam bellis ardentibus tempestata utram allegavit, et genere et virtute belli, togaeque primum, qui Regni potentissimi fidem ab heroicis usque florentis Ecclesiae temporibus receptam (f. 335v) et servatam coelestis rursus inbueret Romani Pontificis Sacramento, vel Regis excellentissimi corde, quasi per osculum Oratoris sui transmissio, omnia ipsius vota, consilia, spes, et auspicia Petri acclimata pedibus, et Sacrosanctae Sedi, hoc est inconcusso Universae Religionis fundamento niterentur. Inde invictissima Polonorum Natio, et sperare bella feliciter, et tractare feliciter caepit maiores etiam votis victorias consecuta, sed triumphum ducere non se pietat in gloriae capitolio, nisi sceptrum tibi, et corda submittens sacrosanctos Apostolicae Sedis triumphos adaugeat.

Quos etiam, quia non sine procurata prius Victima, peragere solebat antiquitas. Ecce tibi felicissimam Hostiam offert JOSAPHATUM CONCEVITIUM Archiepiscopum (f. 336) Polocensem, quem nuper inimicissimi Ecclesiae Romanae perduelles crudeli ferro mactarunt. Verum quot infligere ei vulnera tot aperuere simul ora, quibus et sibi constantiam fidei suae, et suam mundo auctoritatem, pro qua asserenda tibi pariter, ac Coelo cecidit luculentissima contestatione spirat; hic quoque eius odor suavitatis, quem tantopere in sacrificiis amabat Deus, et ad Apostolorum Limina, unde vigor effluxit, famam promeritorum eius afflari videmus. Tanto minus mirum esse debet, si sanguinis eius virtus in proximo haereticorum, et Schismaticorum solo fidei tam multas, ac firmas radices agat. In agro autem catholicae pietatis tam amplos fidei, charitatis, virtutumque omnium fructus incredibiles gignat.

Jam, ut vitae suae coelestis causam in terris apud te, Pater Sanctissime, perageret, en adest JOSAPHATUS CONCEVITIUS, Archiepiscopus Polocensis, qui parum est (f. 336v) ratus, quod ab ineunte aetate quicquid ingenii, ac virium habuit per exempla humilitatis, prudentiae, charitatis, in Catholicae Religionis gratiam effunderet, factus omnibus omnia, sanguinem demum profundere voluit pro uno Ecclesiae Capite, hoc est pro tui sacerdotii principatu. Ille autem sanguis iusti Abeli, factus quodammodo consanguineus ad aures Dei, per tuas clamat de terra, nec aliis ad Coelum vocibus, quam occisionem sub Altare Dei clamantium: Vindica sanguinem nostrum Deus noster, exposcit hic quoque sanguis vindictam. Non eam tamen, quam de nefariis parricidis per acerbissima supplicia vindex innocentium iure sumas. JOSAPHATUS enim Christi morientis speciem in morte praeseferens interfectoibus suis extremo non tam vitae, quam amoris respiratu misericordiam, veniam apud Deum

anhelabat, donec deficiente lingua, spiritu, elata Crucis in modum dextera benedicens impiis Divinam Clementiam (f. 337) advocabat. Sed illam sanguis hic implorat vindictam, B.me Pater, qua generosi Ecclesiae Martyres vindicari solent: ut si proculcatus ab extremis Erebi quicquiliis fuit, et tenebris ignominiosis addictus, tu, Supremus Coeli Sacerdos, in candelabro illum exponas radiati verticis luce fulgentem, ut mortis terrenae dedecus in aeternae honorem vitae commutatum pronuncies, ut purpura profusi sanguinis candidatam Martyris stolam apud homines etiam illustres, ferreamque securim mortis eius instrumentum ad iustissimam veritatis incudem refingas in auream et immarcescibilem gloriae Coronam, quam, circumductam vertici Poloni Martyris, imponi per te capiti suo Polonorum Natio existimabit.

Hoc autem te posse ex divinis oraculis confitentur omnes, sed, et velle ex eo etiam assequimur. quod Antecessorum tuorum insistens moribus, et institutis, nos Joannem Baptistam Coccinum, Rotae Decanum, Philippum Pirovanum, et Clementem Merlinum, Rotae Auditores antiquiores, veritatis huius examini, et Causae amplissimae tractationi (f. 337v) praefeceris; In qua hodie relaturi singula quae expedimus super actis, et processibus rei totius summam in quatuor partes divisimus. Quarum in Prima agemus: An Acta ipsa testata sint publica iuris forma, et rata testium fide. In 2a: de Martyrio, et requisitis ad illius perfectionem. 3a: Seriem innocentis vitae et passionis, seu martyris JOSAPHAT Archiepiscopi complectetur. 4a demum admiranda quaedam post eius mortem eventa prosequetur.

DE PROCESSUUM VALIDITATE, ET PROBATIONIBUS

PARS 1^a

Quamvis Canonizatio Sanctorum non innitatur principaliter testimonio humano, nec processibus, aut probationibus inde desumptis, sed praecipuo Sancti Spiritus afflatu, et infallibili divinae veritatis assistentia, ex qua Papa circa Canonizationem errare nullomodo potest, ut tradit D. Thomas Quod. lib. 9. art. 1; Turrecremata, De eccls. quest. sc. n. 73. et de (f. 338) Consecratione dist. 3. in princ. n. 22; Ambros. Cathar. de certitud. glor. Sanct. lib. 1. per totum, Bannes. ad D. Thom. in 2^a. 2^{ae}. quest., art. X. dub. 7; Covar. var. resol. lib. 1. cap. 10. num. 13, et fuit dictum in Relatione Sancti Bonaventurae quest. 2. art. 9. atque in aliis.⁸³ Et ideo ad ipsum solum Papam spectat Canonizatio Sanctorum, et dicitur actus illi reservatus, ut per plures Conciliorum Canones, et Summorum Pontificum Epistolas Decretales cautum fuit, et signanter in c. 1. de re-

⁸³ Tota haec relatio plena est huiusmodi citationibus, quas hic tradimus, prout eas legere potuimus.

liq. et ven. Sanct. cap. Audivimus, cap. Cum ex eo, eodem tit., cap. Vener. de testib., cap. Si quis per superbiam, 30 dist., cap. Placuit de consecr. dist. 1, cum aliis congestis in Relatione Sancti Caroli p. 2. de Sanctitate argum. 24 et late comprobatur Cardinalis Bellarm. de Beatitudine et Canonizatione Sanct. cap. 8°; Molfes. Cons. 46. num. 10 et 14. lib. 2. Ad quam Pontifex procedere posset etiam sine ullis processibus quod praestitit Leo 3s, qui anno 804 Giuberto Sacra decrevit cum solo libro vitae eiusdem Giuberti conscripto per Marcellinum Praesbiterum, ut testatur S. Ludgerus in epist. ad Rinfridium (f. 338v) Episcopum Traiectenense cap. 9, et secutus est Alexander III, dum Eduardo Angliae Regis Canonizationis sententiam compariter miraculorum libro inspecto, et litteris Innocentii II pronunciavit, ut refertur in Relatione S. Franciscae Romanae p. 2. art. 12, vers. Alexander Papa 3s, et patet ex Bulla Canonizationis in Bullario novo tom. 1, inter Bullas Alexandri 3, in ordine prima, fuitque etiam ponderatum in Relatione Sancti Hiacinthi, cap. de Sanctitate, vers. Nec est novum, et observavit Cardinalis Baron. Annal. tom. 9, sub ann. 804, et tom. 12, anno 1161, nec non etiam Joannes XV in Consistorio Cardinalium in Palatio Lateranensi anno Christi 993 in Sanctorum numerum adscripsit S. Udalricum ex lectura dumtaxat cuiusdam libelli de vita, et miraculis eiusdem Sancti, ut habetur in diplomate Canonizationis relato per Baronium in Annal. tom. 10, sub ann. 993, et Gregorius 3 atque Adrianus 2 canonizarunt Solam Anglum, primum Abbatem Monasterii Solembraviani, et Walburgam Sororem Sancti Wibaldi, praeviis dumtaxat informationibus, et praecipue Episcoporum, ut testatur Dernathi (f. 339) in Tabulis Episcoporum Aurelianen. n. 5 et seqq. et latius deducet Molfes. Cons. 46, n. 23, 24 et seq. lib. 2, quod eo magis recipiendum videtur, ubi agitur de Canonizatione Martyrum, quibus sacrificia offerre, et commemorationes seu annua Natalitia, nec non Agapas publico cultu celebrare primevae mos fuit Ecclesiae, statim ac in Tabulas per Notarius apud acta dies felicitatis eorum transitus, Pontificibus approbantibus, relatus fuerat, ut colligitur ex Tertull. in lib. de Corona Militis, D. Cyprian. Epist. 34 et 37, D. Augustin. ex tract. 84 in Joannem, et ex pluribus aliis Sanctorum testimoniis, quae congregavit Cardinalis Baron. in Notic. Martyrolog. cap. 4 per totum.

Attamen ecclesiastico, et laudabili huius Sedis Apostolicae more introductam fuit, ut nullus in album Sanctorum referatur, nisi per actum in publica iuris forma, et per processum, ac publicae fidei documenta constet de illius Sanctitate, aut Martyrio, super quibus antea (f. 339v) sedulo et exacte inquirendum esse decernunt Summi Pontifices. Prout etiam testatur Cardinalis Turrecrem. in cap. 1. de Consecrat. dist. 3; Bann. ad D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, q. 1, art. 10, dub. 2, et fuit adnotatum in Relatione S. Andreae Corsini p. 3. §. 1. vers. Circa primum. Quod etiam quodammodo servatum fuisse animadvertimus ab ipsis nascentis Ecclesiae Presulibus, et primum a Sancto Clemente Romano Pontifice, a quo-

libet publicus, statim ac eorum obitus fuerat per Notarios in actis exceptus, tamen antea exacta adhibebatur diligentia. in perquirendis, et probandis ipsorum Sanctorum Martyrum mortibus in professione fidei, et rebus gestis, et septem Notarios constituit idem S. Clemens Primus, qui curiose dies obitus eorumdem, et gesta colligerent, quibus praeerant totidem Diaconi, qui a Notariis scripta, qualia ea demum essent probarent. Pontifici nota facerent, atque in ecclesiastica Monumenta reconderent, prout testatum habetur (f. 340) in libro de Romano Pontifice sub nomine Damasi edito, et post D. Augustin. lib. 20. Con. Faustum c. 2, et de Brev. Cap. 5 et D. Gregorium in Registr. Epist. lib. 12, cap. 9 tradit Card. Jacobat. de Concil. lib. 1, art. 5, n. 7, ubi quod locum dd. notariorum, quos Clemens Primus Papa instituit ad conscribendas res gestas Martyrum hodie obtinent Prothonotarii Papae, et latius comprobatur Card. Baron. in Annal. tom. 1, sub anno 55, n. 19, et in Martyrolog. cap. 1, per tot., et in adnot. ad 2dam diem Aprilis, ubi quod Martyres post discussionem, et Pontificum approbationes vindicati Martyres dicebantur, et ante vindicationem huiusmodi nefas erat Reliquias alicuius Martyris venerari, quasi tunc ad instar servorum vindicta manumissorum per vindicem, hoc est Summum Pontificem in libertatem publici cultus assererentur, ad tradita per Paul. in L. An apud se manumittere ff. de manumiss. vindicatur et Justin. in L. discretis C. qui testam. fac. poss.

(f. 340v) Hinc propterea, B. mae Pater, cum annis elapsis increbresceret in dies magis, ac magis fama Martyrii, et Sanctitatis Josaphati Conceviti, Archiepiscopi Polocen. et ab Eminentissimis Cardinalibus Congregationis de Propaganda Fide praepositis, necnon a Rege, et universis Regni Poloniae Proceribus totoque utriusque Ritus Latini, et Graeci Clero catholico enixe instaretur super hoc decerni, ut exciperentur probationes. annuit piis postulationibus Sanctitas Vestra, et Antecessorum suorum vestigiis inherens mandavit causam Martyrii Venerabilis Praesulis Josaphat probationibus instrui, et testimonia recipi pro eo qui mortuus in professione nominis JESU CHRISTI vere dignum sui testimonium reddidit, et evangelicum instrumentum sanguine suo velut obsignavit apud incredulos testificatus se esse Pastorem bonum, qui animam suam posuit pro ovibus suis. Ideoque Causa per Sanctitatem Vestram remissa ad Congregationem Eminentissimorum Cardinalium (f. 341) super Ritibus Ecclesiasticis fuerunt ab eadem Congregatione decretae, et relaxatae Literae Remissoriales, et Compulsoriales sub die 25 Mensis Septembris anni 1625, ut in Processu Polocen. fol. 2, in quarum executionem fuit in Civitate Polocen., et Vitepscen. fabricatus Processus, et testes examinati.⁸⁴ Qui cum praesentatus fuisset coram eisdem DD. Cardinalibus et Prothonotario S. Congregationis apertus fuit, et recognitus, ut constat ex Registro actorum in urbe facto, causa demum fuit com-

⁸⁴ Cfr. vol. I, a pagina 79 ad pag. 221.

missa nobis tribus antiquioribus Rotae Auditoribus, Joanni Baptistae Coccino, Decano, Philippo Pirovano, et Clementi Merlino, ut constat ex decreto exhibito. Cumque a nobis sub die 8 Aprilis 1630 proposita fuerit disputatio super validitate processum, informantes pro JOSAPHAT Archiepiscopo asserebant depositiones testium vigore Remissoriae examinatorum in Civitate Polocen. et Vitepscen. et processus esse in forma probanti, eo quod servata fuerint omnia, quae in Litteris Remissorialibus (f. 341v) ad validitatem, et legalitatem, processum praescribuntur, et de iure communi exiguntur, et si qui aderant defectus per rescriptum S. V. in sanatoria commissione emanatum undequaque sublato fuisse.

Constat enim Eminentissimos Cardinales Sacrae Congregationis de Propaganda Fide supplicem libellum Sanctitati Vestrae obtulisse, ut habetur in Literis Remissorialibus in processu Polocen. fol. 2, et famam sanctitatis miraculorum, et martyrii Josaphat nedum ipsos, sed et Poloniae Regem, Antistites, et Proceres, pluribus epistolis exhibitis, et Synodorum Provincialium Regni Poloniae supplicationibus denunciasset, et instanter commendasse, prout exigitur per Canonistas et praesertim per Hostiens. in cap. primo, n. 2, Jo. Andr. n. 3, Bur. et Abb. n. 5, de Reliquiis et Veneratione Sanct., Malicez. de Canoniz. Sanct. dub. 4, n. 1, seq., Molfes. Cons. 46, n. 19, L. 2. et firmatur in Relatione Sancti Hiacinthi pag. 40. vers. Nec ideo, et S. Ignatii parte prima de validitate processum, vers. Et maxime, quem libellum remisit S. V. ad Sacram Congregationem super Ritibus Ecclesiasticis rescripsitque ut procederetur, prout petebatur, ut ex Literis (f. 342) Remissorialibus dicto Processu fol. 2. et seqq. Cuius commissionis et rescripti vigore deputati fuerunt ab eadem Congregatione Iudices subdelegati Archiepiscopus Polocen.,⁸⁵ et eo absente, vel impedito Archiepiscopus Chiovien., et Halicien. nec non duo Superiores Monasterii Mohilovien., et Polocen. dicto Processu fol. 2, et eiisdem Iudicibus praescripta fuit forma servanda in confectione processum dicto Processu fol. 2, ad 12. Quas quidem Literas Remissoriales R. mus D. Raphael Corsach, Episcopus Halicien., Procurator in causa, praesentavit dictis Iudicibus sub die 20 Martii 1628, illasque Iudices acceptarunt, ut in Processu fol. 1, et 2. Unde decidatur satis probata eorum jurisdictione, Doctor in cap... 15., cui de off. deleg. Rom. Cons. 353 n. 8, Verrall. distinctione 324, n. 4, parte 1, Rot. d. 20, de Concess. prebend. et decis. 6, de off. deleg. in vers. Cum aliis, et post acceptatas, et apertas Litteras Remissoriales deputarunt in Notarios R. D. Albertum Braniczki, ac RR. PP. Sebastianum Cacinski, et (f. 342v) Germanum Hostilouski, Presbiteros Ordinis S. Basilii, et in Nuncios, seu Cursos eligerunt RR. DD. Abrahamum Hrynevezki, et Martinum Trzcinski, qui solemne praestiterunt iuramentum de fideliter exercendo officium, et perficiendo processum, necnon deputarunt locum loci nempe ecclesiam cathedralem

⁸⁵ Antonius Sielava, (1624-1655), dein Metropoli Kioviensis (1640-1655).

Polocen. S. Sophiae nuncupatam Polocen. Virginis dictam diesque atque horas assignarunt pro faciundo processu nempe omnes dies, omnesque horas ab 8va ante meridiem, usque ad 3am pomeridianam cuiuslibet hebdomadae non impeditos aliquo festo in honorem Dei, vel Sanctorum eius, et sacris sive pronunciarunt se esse Iudices competentes iuxta requisitas nedum in Litteris Remissorialibus, sed etiam... communi pro validitate processus remissorialis, ut notant Vestr. in prax. cap. 3, n. 7, Lib. 6; Severol. de remissor. cap. 30, et 31, et cap. 33, n. 2, et 4; Verall. d. 266 n. 1, par. 3, et de praefatis omnibus apparet in Processu Polocen. fol. 1, 2, et seqq.

Quibus peractis per Iudices deventum fuit ad examen centum et sex decim testium, in quo examine nos deprehendimus servatam non fuisse in pluribus formam Litterarum Remissorialium et aliquas iuris communis solemnitates; nempe quod ommissa fuerunt Interrogatoria in rotulo Remissoriae proposita, super quibus respondere debent testes, ut validum sit examen. Doctor in cap. 2. §. testes de testib. in 6°, et in cap. Cum causam, eodem tit.; Signorol. Cons. 19, n. 1, et fuit dictum in Camerinen. bonorum 20 Martii 1589, coram Paenia, et in Relatione Sancti Raymundi art. 2, vers. Et consequenter. Multorum testium aetas in processu non fuit descripta, prout requiritur. Cum defectus aetatis puta pubertatis regulariter repellat a testimonio ferendo. L. 3. §. Lege L. Julia fl. de test., Nelb. de testib. n. 21, Campeg. eodem tract., Reg. 112, Alex. Cons. 19, n. 12. lib. 7. Depositio eorundem non secreto, et seorsim emanavit, sed palam, et publice, audiente toto populo, et procuratore Causae contra dispositionem text. in cap. Venerabili, in fin. de testib., Doct. in L. Si quando, c. eodem tit., Franc. Marc. d. 900, n. 1, (f. 343v) et fuit notatum in Relatione S. Ignatii parte 1, in prin. §. Censuimus. Nec per Notarium fuit excepta per extensum, sed summatim, et in compendium per modum historiae eorum depositio, quod a Jure non probatur, praesertim non constituto de contraria consuetudine, ut tradunt Hostien. in cap. Nihil obstat n. 2, et seqq., et ibidem Canonistae communiter de verb. signif. Filyn. in cap. Cum in tua, n. 2, de test., Galy. observ. 104, n. 5, part. 1. Cum aliis etc.

Verum causae Patroni qui validitatem Processuum tuebantur, responderunt constare per ipsos testes rite, et recte praestitum fuisse Juramentum, exceptis aliquibus inferius recensendis, in quo Jure iurando tota fere vis, ac substantia testimonii consistit. L. testium, L. Jusiurand. C. de testib., etsi testes 4, q. 3, c. hortamur, 3. q. 9, cap. Nuper extravag. de test., Verall d. 266, par. 2, et fuit dictum in Relatione Sancti Raymundi art. 7, vers. Ad septimum, et alibi. Et exhibuerunt communem sanatoriam per Sanctitatem Vestram signatam quoad praedictos defectus (f. 344) per quam illos non esse sublato omnes, et abolito dubitare nefas esset, cum Papae nihil sit impossibile de Jure positivo, quod immutare potest, revocare, dispensare et facere, quod factum habeatur pro

infecto, cum vicem Dei gerat in terris sitque supra ius, contra ius, et extra ius eiusque, et Dei idem sit Consistorium, ut inquit Cardinalis Hostien. in cap. quarto de translat. Prelat. cap. Nulli fas, 19 dist. cap. Cuncta per mundum q. 3, cap. Nemini 17. q. 4.; Abb. late in q. 1, num. 1, 2, et 3. Unde inferebant. attenta hac commissine sanatoria, testes vigore Remissoriae in Processu Polocen. et Vitepscen. sustineri, excipiendo tamen testes 13. 34. 35. 36. 37. 62. 68. 75. 77. 79. 80. 81. 86. 99. 101. 111. 113. 114. 116, quos constat non iurasse. In quorum depositione nullam posse fundari probationem principaliter et de posse admittebatur, sed aliquando solum posse pro adminiculo deservire.

Quam illationem fulciebant informantes pro servo Dei Josaphat, ponderando quod defectus oppositi contra testes ...videntur circa rigorosas iuris solemnitates, ex quarum omissione non vitiari examen testium, dum coeteroquin illud peractam fuerit iuxta formam (f. 344v) cap. Venerabili de testibus censuerunt maiores nostri in Relatione Hiacynti, titulo de probatione processuum, vers. Sed non propterea vitiatur, et in hisce causis Canonizationum procedendum esse de bono, et aequo circa examen testium, et quantum fieri potest sustinendos esse processus, et probationes dictum fuit in eadem Relatione S. Hiacynti, tit. de probatione processuum, vers. Sed laecum, fol. 48, et in Relatione S. Andreae Corsini, par. 3, de modo probandi, §. 3, vers. Satis etiam facile. Praesertim ubi constat de bona forma in vita Servi Dei, de cuius Canonizatione agitur, tunc enim rigor examinis testium nimis videtur attendendus, ut observarunt Pavin. in Relatione S. Bonaventurae art. 9, Molles. Cons. 46, num. 30, et 31, lib. 2.

Completo testium examine processus fuit absolutus, subscriptus a Judicibus, et sigillis munitus, auscultatus, et collationatus cum aliis Notariis, et deinde ab omnibus tribus itidem subscriptus, iuxta traducta per Vestr. in prax. lib. 6, c. ultimo numero 10., et legitur in Relatione S. Raymundi art. 8° per tot. et praecipitur in Litteris Remissorialibus. Et licet Portitori iurato non appareat fuisse consignatum, ut (f. 345) mandabatur in Litteris Remissorialibus, attamen cum idem processus clausus, et obsignatus sigillis Judicum per R. P. Nicolaum Novatium,⁸⁶ Ordinis S. Basilii, ad Urbem delatus fuerit, in Sacra Congregatione Rituum praesentatus, coram R. D. Constantino a Reure, Prothonotario S. Congregationis apertus, et de mandato Emin.mi D. Cardinalis Milini per duos testes formiter recognitus, ut constat ex Registro in Urbe confecto.

⁸⁶ Nicolaus Novak, Procurator Negotiorum Ecclesiae Ruthenae et Ordinis Basiliani in Urbe ab anno 1626, mense Junio. Ut videtur, agitur solummodo de mediata transmissione eiusdem Processus, quia nobis non constat N. Novacium anno 1628 Vilnam se recepisse ad Processum in Urbem deferendum. Quidam alius hunc Processum clausum in Urbem attulit, quem postea Novak, ut Procurator, S. Congregationi tradidit.

Dicebatur fuisse satisfactum formae Litterarum Remissorialium, quae cum inducta fuerit ad certum effectum, ut processus fideliter deferatur ad Urbem, potest per aequipollens adimpleri, et impleta dicitur dum intentus habetur fidelis delationis effectus, ad tradita per Mant. de tacit. et ambig. lib. 7, tit. 15, num. 42; Rota coram Cardinali Seraphino. d. 309, num. 1, et d. 1413, num. 13, et decis. divers. p. 1, d. 267, num. 6, et in terminis Canonizationes scripsit Molfes. Cons. 46, num. 36, Cons. et 41, lib. 2.

Coeterum contra formam probantem istius processus obiciebatur per R. D. Promotorem fidei non constare de mandato procurae Episcopi Halicien. qui uti Procurator in hac causa comparuit, spondebatur autem ab Informantibus pro servo Deo Josaphat. (f. 345v) Id non obstare tum quia in Causa Canonizationis uti causa pia, et causa publica, nempe fidei, ac religionis, quilibet de populo, et multo magis Episcopus comparere potest... de pia caus. privil. 151. et traditum fuit in Relatione S. Ignatii p. 1, de process. §. Eo maxime, nec non in Relatione S. Francisci Xaverii p. 1, tit. de validitate, et legalitate Processuum, §. 2. difficultas. Tum etiam quia dictus Episcopus enunciatur Procurator Archiepiscopi Polocensis, qui cum fuerit praesens in omni actu, ideo vel censeatur tacitum dedisse mandatum, vel certe ratificans se omnia ipso praesente gesta. Innoc. in c. Ex parte, et ibi caeteri Canonistae de resc. Alex. in L. Saepe, num. 93, ff. de re iud., Cassad. d. 3, num. 5, de procur. Quam ratificationem sufficere, et supplere defectum mandati resolutum fuit in praeallegata Relatione S. Ignatii §. Accedit etiam. Tertio demum, quia Instantia prima per Sacram Congregationem de propaganda fide facta in hac Causa videtur habenda pro sufficienti mandato, adnotata per Castell. de Canoniz. Sanct. (f. 346) q. 8. in p. inc.; Malvet. eodem tract. cap. Restat quartum num. 1, et fuit deductum in Relatione S. Hiacynti fol. 40 et in Relatione S. Francisci Xaverii, p. 1, in princ. §. Processit quoque.

Insuper opponebatur ab eodem R. P. D. Promotore fidei deficere in hac Causa informationes Ordinarii, quae regulariter desiderantur, et praemitti solent ante processum autoritate Apostolica constituendum, ut tradiderunt Pavin. in Relatione S. Bonaventurae, p. 2, art. 7; Mascard. de prob. Concl. 262, num. 58; Molfes. Cons. 46, num. 20, lib. 2, nec non etiam quod in constructione processus ultra Archiepiscopum Polocen. et alios duos Iudices in Remissoriis deputatos intervenerunt etiam alii, utputa Episcopus Metonen., Suffraganeus Episcopi Vilnen., et aliqui alii, qui etiam se subscripserunt processu, ut in fol. 86.

Atqui pro diluendo obiecto proponebatur considerandum quod in Litteris Remissorialibus signanter indultum fuit, ut huiusmodi probationes, et processus autoritate ordinaria facti omitterentur, neque deberent expectari (f. 346v). Quo vero ad interventum aliorum, praeter Iudices deputatos, animadvertebatur ad cautelam in hac Causa ultra

Litteras Remissionales. directas Archiepiscopo Polocen., expeditas etiam fuisse alias Remissoriales directas Episcopo Vilnen., et in eius defectu Suffraganeo ipsius, et aliis Iudicibus, quae etsi non habuerint effectum, existimarunt tamen illi Iudices de partibus ad maioram fidem, et solemnitatem processus plurimum conferre, si omnes illius constructioni interessent. Unde intrat conclusio, quod ubi in processu adhibentur cautelae, et solemnitates non necessariae, si illae minus legitime fiant non tamen viliatur processus, qui sustineri poterat absque ordine illo non substantiali. cap. Bonae ad 2°, ut... Abb. n. 8, de election. fol. in c. Cum ordinem, n. 2. in fin. de resc., et admissum fuit in Relatione Sancti Raymundi art. 4, vers. Neque est novum, et in fine art. 1.

Demum impugnabatur validitas examinis testium ex eo, quod de Juramento aliquorum testium non constat, nisi per verba relativa Notarii videlicet: praestito Juramento (f. 347) testatus etc. ex qua enunciativa non videtur ocii sufficiens iuramenti probatio, prout de enumerativa: Testis iuratus dixit, gloss. in c. Ut circa. de elect., quam passim sequuta fuit Rota, ut apud Veralb. d. 173, et 206, p. 2., et decis 295, p. 3., et in recen. d. 633, num. 4, p. 2. recent. cum aliis congestis in Squillacen. Abbatiae 20. Novembris 1630. Coram me.

Cui obiecto Informantes pro Josaphato cum destructione satisfacere nitebantur, nempe quod aut a Notario simpliciter dicitur testis iuratus, et tunc procedunt decisiones superius allegatae, aut vero dicitur: cui delegato iuramento veritatis dicendae, vel: cum iuramento examinatus etc., quae verba referentur ad actum de praesenti, hoc est ad ipsum examen, prout in latu proposito sunt verba: cum iuramento testatus etc., et tunc satis probatur iuramentum testis ex huiusmodi enunciativa, ut censuit Rota coram bo. me. Cardinali Caval. d. 322, et in praeallegata Squillacen. Abbatiae coram me. Juncto praesertim, ut hic Judicium interventus ex quorum praesentia praesumuntur omnia solemniter gesta, et solenne iuramentum tactis scripturis fuisse interpositum, satis dicitur tunc probari per relationem Notarii. Ita Bald. in L. (f. 347v) Jureiurandi, n. 2, vers. Sed pone, c. de test. mens. Cons. 114, num. 17; Rot. in reunt. d. 34, num. 1, et d. 704, n. 2, et 7, p. 1, et coram bo. me. Cardinali Cavalerio de tes. 322. n. 6, et apud Cardinalem Mant. decis. 351, n. 3, et in praeallegata Squillacen. Abbatiae, quod et eo magis procedere dicebatur quoad testes recognoscentes processum, de quorum iuramento testatur Notarius per verbum iuravit, seu medio eius iuramento recognovit etc., ex qua dispositiva assertione, tanquam respiciente actum de praesenti, et coram se gestum insurgit legitima iuramenti probatio, ut dixit Rota apud Card. in Seraph. decis. 857, num. 25, et 26, et coram Cardinali Caval. d. 322, n. 5, et in recent. decis. 393, n. 9, et apud s. mem. Grego-

⁶⁵ Cfr. supra, nr. 100, pag. 7, data 6.XI.1629, et nr. 117, pag. 42, de data 5.III.1632.

rium XV, decis. 368, num. 5, et in dicta Squillacen. Abbatiae coram me.

Ex quibus omnibus, et potissimum attendenda commissione sanatoria Sanctitatis Vestrae astruebatur a Causae Patronis validitas processus peracti Polociae, et Vitepsci, et instabatur pronunciari illum esse in forma probanti, et testes rite, et recte fuisse examinatos.

(f. 348) Quo vero ad alium Processum in Urbe⁸⁷ instructum, habita eius diligenti discussione sub die 11 Augusti 1633, contendebatur ab iisdem Informantibus duos testes, nempe Episcopum Nolanum, et Niphophorum Ruthenorum, examinatos per Episcopos S. Agathae, et Terracinen. fuisse valide examinatos.

Quoniam de iurisdictione dictorum Episcoporum S. Agathae, et Terracinen. examinerum constat in Processu fol. 2, ex speciali deputatione, et decreto Sacrae Congregationis super Ritibus Ecclesiasticis, iuxta notata per Doctor. in c. Is cui de off. deleg. Roman. Cons. 353, num. 8, Verbalb. decis. 324, num. 4. par. 1.

De legitimo mandato Proc. P. Nicolai Novatii ad iuris instantiam fuit fabricatus processus, in dicto Processu fol. 1, constat ex publico instrumento ad L. Imperator ff. de stat. hom., Fulgos. Cons. 186, n. 3; Cravett. Cons. 35. in fin; Boer. decis. 186, n. 6.

De citationibus testium ex relatione Nuncii Bart. in L. Haec caut. §. 1, num. 2, ff. Quib. ex caus. (f. 348v), Castrens. Cons. 81, num. 3, L. 2; Marant. de citat. num. 54, et 55, nec non etiam de citationibus factis, et executis erga R. P. D. Promotorem fidei ad videndum iurare, et examinari testes iuxta formam decreti a Sacra Congregatione super Ritibus Ecclesiasticis emanati, ut in Processu fol. 8° de his omnibus liquet.

Juramentum testium probatur ex attestazione Notarii per verba de praesenti, iuxta Gloss. in c. Et circa verb. praestito de election. in 6°, Card. Seraph. decis. 867, num. 25, et 26, cum aliis supra allegatis dicto Process. fol. 9 et 12.

Et xamen peractum fuisse praesente Subpromotore fiscali iuxta protestationem R. P. D. Promotoris et primo super Interrogatoriis per eum datis, ac deinde super Articulis productis a Procuratore Causae, constat itidem ex attestazione Notarii, et inspectione processus, quem Notarium fuisse specialiter deputatum ad excipiendum acta praedicta colligitur ex ipsamet deputatione in Processu fol. 18.

Ex quibus itidem deducebatur validitas istius Processus in Urbe constructi.

DE MARTYRIO, ET CAUSA, AC REQUISITIS
MARTYRII, UT QUIS PRO MARTYRE CANONIZARI POSSIT.

PARS SECUNDA.

Sanctitatem esse fundamentum Canonizationis, R. me Pater, communis Theologorum et Canonistarum probat sententia, cum et ipsa ca-

nonizatio definiatur esse publicum Ecclesiae catholicae testimonium ad praescriptum Sacrorum Canonum aeditum a Summo Pontifice Romano, de vera et certa sanctitate, atque indubitata gloria famuli Dei iam defuncti, qui in Cathalogo Sanctorum ab universali Ecclesia colendus proponatur, ut colligitur ex traditis communiter per Canonistas, in c. 1. de Reliq. et Vener. Sanct. et c. unico, eodem tit. in 6°, et signanter per Innocen. num. 1, Joann. Andr. num. 4, Card. Zabarell. num. 1, Abb. n. 5, et ex Summistis, et per S. Antonin. in 3 par., tit. 21, c. 5. §. de Canoniz. Jacob. Castell. eod. tract. par. 1, Card. Bellarm. de Beatitud. et Canoniz. Sanct. lib. 1, cap. 7, in princ. et fuit dictum pro (f. 349v) Pavin. in Relatione S. Bonaventurae in princip., et p. 1, art. 8, et 9, atque in Relatione Sancti Raymundi par. 2, art. 2, et in Relatione S. Franciscae Romanae p. 2, art. 2, et alias saepius. In quo potissimum sacrosancta haec Canonizatio, a Lege Verteri trahens originem, ut colligitur ex Eccles. cap. 44, et notat Card. Bellarm. de Sanct. Beatitudine, lib. 1, cap. 7, ab Apostolorum traditione accepta, et a Romana Ecclesia constanter usurpata differt ab Apotheosi, seu Deificatione, qua Ethnici, et praesertim Romani, suos sibi divos peculiari quodam, et superstitioso ritu, de quo per Herodian. lib. 4, de reb. fest., Romani constituebant. Illi enim nefarios saepe homines, et multis sceleribus refertos in deorum numerum referebant, eorum flagitia celebrantes, et probra convertentes in sacra atque tribuentes vitiis exemplo divinitatis excusatam licentiam, ut recte scripsit D. Augustin. de Civit. Dei, lib. 8, c. ultimo, et Seneca, quamvis vel ethnicus, vel dubius Christianus, de brevitae vitae, cap. 16. et animadversum fuit in praeallegata (f. 350) Relatione Sancti Raymundi p. 2, art. 2, vers. Hoc enim potissimum.

Sanctitas autem, quamvis diversimode a Sacris Doctoribus definiatur, et firmitas in bono a pluribus dicatur, et derivatur a verbo sancire, quod erat apud Ethnicos: sanguine hostiarum foedera firmare, et stabilire, ut ex Tit. Liv. in histor. ad Urbem Cond. lib. 1. a Plinio, Hist. natural. lib. 22, cap. 2, Martiano in tit. de rer. divis. aliaequae referuntur diversae descriptiones, et acceptiones sanctitatis in luculenta Relatione Beati Thomae de Villanova, c. 1. per totum. Tamen ad effectum decernendae canonizationis accomodatior, et magis etiam consentanea menti Canonistarum in cap. 1. de Reliq. et vener. Sanct. videtur illa sanctitatis descriptio, desumpta ex Div. Augustin. in lib. de Doctrina Christiana et S. Thomae in 2^a. 2^{ae}., q. 81, art. 8°, ubi late Caetanus, ut sit virtus generalis continens omnes virtutes in gradu excellenti, sive omnium virtutum excellentia, theologiarum scilicet, et moralium, fidei, spei, et charitatis, necnon prudentiae, temperantiae, iustitiae, (f. 350v) et fortitudinis, per quas mediate, et immediate ordinamur erga Deum tanquam membra Christi, iuxta dictum Sancti Hieronymi relatam in c. Si quis hominum 11. q. 3, et disseritur in dicta Relatione B. Thomae de Villanov. c. 1. sive, ut sit perfecta, libera, et omnino immaculata munditia,

ut definit S. Dionys. de Divin. Nom. cap. 12, quam definitionem suam fecerunt maiores nostri in Relatione S. Bonaventurae par. 1, art 7, in fin., in Relatione S. Franciscae Romanae p. 2, art. 1, in fine et alibi.

Hanc sanctitatem utroque modo acceptam, nempe uti virtutum excellentiam, atque uti omnimodam munditiam eminenter ipsi inesse Martyrio ex SS. Patrum testimoniis, et scholasticorum Theologorum rationibus satis superque probari nos animadvertimus singulas virtutes ponderando.

De fide enim id exploratum est... quippe dicitur testis, qui testimonium reddit fidei Christi, iuxta illud Act. Apost. 1: eritis mihi testes in Hierusalem, et D. Pauli ad Hebr. (f. 351) 2: eo hi testimonio fidei inventi probati sunt, et observavit S. Augustin. Conc. 20, in psal. 118, ubi ait: Martyris dulcissimum nomen, graecum esse; sed Latio Donatum, quod christianae plebis auribus suavius sonaret, quam latina vox testis, et Sermon. 14. de verb. Domin. inquit: ideo Martyres, quia fideles. Hinc quae a Tertuliano Martyria fidei exanimatoria nuncupantur, a Lucifero Calaritano generatio fidei, a S. Maximo: mater ipsius fidei, et Martyres ipsi principes, et authores nostrae fidei, holocausta, victimae Christo primae Victimae cognatae, oblationes, praeconia Evangelicae veritatis, legis expletio asseruntur a D. Ambros., August., Greg. Nazianz., S. Ephrem, S. Ciprian., et tradit D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, q. 124, art. 2, et ibidem expositores communiter.

De spe martyrum constat ex Sapient. cap. 3, ibi: etsi coram hominibus tormenta passi sunt, tamen spes illorum plena immortalitate est, et vexati in paucis in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit illos, et invenit illos dignos sui, et (f. 351v) quasi holocausti hostiam invenit illos, et ex Proverb. c. 14: Justus sperat in morte sua, quod loqui de Martyribus communiter ibi sentiunt scribentes, et signanter S. Bonaventura, necnon S. Ambros. in serm. de Sancto Nazario 14, plene Tertull. in Scorpiaco c. 6, ubi quod mansiones multae apud Patrono, de quibus Joann. cap. 14, sunt tanquam secunda solatia, et extrema praesidia spei, et dimicationis Martyrii; S. Augustin. fuse in psalm. 127, S. Cyprian. in tract. de laude Martyrii, Ogilo, Carphaeceorum Episcopus, super Cantica, asserens Ecclesiam Christi sponsam Martyres habere tanquam perfectores suae spei apud celestem sponsum, suntque aurea prorsus verba S. Ambrosii in hunc sensum in dicto serm. de S. Nazario 14; ibi: a martyribus dum mortis tolerantia indubitanter accipitur, spes immortalitatis evidenter asseritur, nunquam enim hanc vitam tam constanter expenderent, nisi etiam alteram incomparabiliter beatiorem perfecta definitione sentirent.

Charitatem autem informare ipsum martyrium (f. 352) nemo est vel in Sacris Litteris leviter versatus, qui ambigat, iuxta illud Joann. c. 15: maiorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat pro amicis suis. Ac D. Paul. ad Rom. 15: virtute enim patimur ex dilectione in

Deum, et post Divum Cyprian. de laude Martyrii, Tertull. in Scorpiaco c. 13, et 15. Divum Augustinum de verb. Apost. serm. 15, cap. 12, et serm. 50, D. Greg. in Cantic. cap. 8 loculenter et docte comprobat D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, art. 3. Hincque martyrium charitatis consumationem dixit Clemens Alexandr. Stromat. 4, cap. 2, et plenitudinem charitatis appellavit Tertull. in Scorpiac. cap. 6, ubi etiam subdit, quod charitas vere excudit Martyrem, tresque virtutes theologicas iunctim in Martyrio potissimum commendari docet S. Augustin. in enarrat psalm. 68, et novissime Pater Raynaud de Martyrio per partem p. 4, c. 2 p. tot.

Morales autem virtutes, nempe prudentiam, iustitiam, temperantiam, et fortitudinem famulari, atque inherere martyrio deprehenditur itidem ex (f. 352v) traditis per SS. PP. et Theologos.

Et quidem inesse prudentiam colligitur ex Tetulliano, in Scor. cap. 5, ex Div. Augustin. in serm. 44, et ex D. Gregorio Nazianz. Orat 18, ubi ait Martyrium negotiationem esse omnium prudentissimam, qua exiguus sanguinis praetio coeleste Regnum emitur, et brevia, ac fragilia bona cum sempiterna gloria permutantur.

De iustitia tradunt D. Cyprian. de laud. Martyr., asserens omnem rectitudinem in eo expleri, D. Hieronym. in psal. 115, D. Bonavent. sap. c. 3, D. Greg. Nazianz. orat. 18, qui notant verba Dei sunt ad martyres proprie esse referenda. quippe qui retribuunt Domino, quod acceperunt a Domino, et imaginem a Deo acceptam sanguine suo restaurantes, ac repingentes, ius suum quodam modo reddunt Christo, in cuius testimonium occiduntur, atque eius consumant, et suplent passiones.

Temperantia in Martyribus etiam affulget, dum (f. 353) maximam omnium delectationem appetitum vitae moderantur, seque in bono rationis, posito in veritate, et iustitia conservant, ut loquitur B. Thom. in 2^a. 2^{ae}, q. 124, art. 1: dumque vitae huius desideria vicerunt, eos Domini propitiatio coronat, ut inquit D. Cyprian. in saepe citat. opusc. de laudib. Martyrii.

Fortitudo vero adeo viget in martyrio, ut illud proprie dicatur actus fortitudinis tanquam virtutis elicentis, prout dicitur actus charitatis tanquam virtutis imperantis, et fidei tanquam finis, in quo per fortitudinem quis conformatur, ut docet D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, q. 124, art. 2. per totum, e tante ipsum plene D. Ambros. de offic. lib. 1, cap. 41, Div. August. serm. 13, tom. 10, pag. 719. Pro qua martyrum fortitudine toties Divus Paulus gratulatus est Catholicae Ecclesiae, ut in 2. Thessalonic., 1: Gloriamur in vobis in ecclesiis pro tolerantia vestra, et fide in omnibus persecutionibus, et praessuris, quas sustinetis ostentamen vestri iudicii, ut digni habeamini Regni eius pro quo patimini, et tot exempla cruciatorum (f. 353v) crudelissimae carnificinae singillatim expressa per Galloni de martyr. Cruciat., et Ludov. Card. Advers. sacr. cap. 128, nec non per Baion. in martyrolog. passim descripta praecellentem in martyrio fortitudinem satis ostendunt.

Quam virtutum moralium complexionem in Martyrio iunctim expressit egregie Theodoret. Contra Graecos, ibi: Martyribus res actae in vita non solum fortitudinis, sed iustitiae, temperantiae, ac prudentiae fidem conciliant. Quid enim esse illis temperatius possit, qui noluerunt ab incaeptis illis, dogmatisque discedere, quae bona esse crediderunt? Quid vero sit illis iustius, qui divina munera sibi exacto vigulo compararunt, suaeque ipsi corpora pro eo tormentis omnibus obiecerunt, qui cruci corpus suum pro nobis tradidit? Quid vero prudentius, quid sapientius dici queat iis, qui hoc consilii captarunt, ut quaecumque sunt in hoc terrarum orbe contemnerent, velut quae nihil habent stabile, illas autem toto pectore adamarent, quae sermone ullo exprimi non possunt.

f. 354) Sanctitatem vero quatenus est omnimodae, et immaculatae munditiae, in Martyrio comprobatur vulgatum illud Theologorum, et Canonistarum axioma, quod Martyrium implet vicem Baptismi, cuius sacramenta omnia complentur, et in eo peccatorum omnium rubigo, ac labe abstergitur, gratiaque sanctificans vere confertur, ut habetur in cap. Baptismi vicem, et Cap. Cathecumenum de Consecrat. dist. B. et tradit D. Cyprian. epist. 79, D. Augustin. de baptis. 1. 5, cap. 22, et de Civitate Dei lib. 13, cap. 7. Tertull. de Baptism. c. 16, ubi Martyrium vocat Baptismum, qui secundis maculis non inquinatur, Div. Thom. in 3^a. p. q. 87, art. 1, Lessius de Just. et Jur. lib. de fortitudine, dub. 4, n. 54, et 56, ubi: quod gratia per martyrium confertur in instanti terminativo vitae, tamen intrinseco non extrinseco. Ideoque martyrium quasi novaculam criminum, et culparum dixit D. August. in Psalm. 51, et Serm. 6. de verb. Dom.

Ex his perpendimus emanasse iure merito communiter (f. 354v) receptam conclusionem, ut quotiescumque de Martyrio, et Causa Martyrii per legitima documenta apparet quis Dei famulus, possit canonizari, et debeat pro Martyre coli, ac venerari, absque alia discussione sanctitatis, quippe quod Martyrium universam in se continet sanctitatem; ita tradit Hostien. in cap. 1. de Reliq. et vener. Sanct.; Cassan. in Cathal. Glor. mund. par. 3, consid. 49, §. Et ad probationem, vers. in martyribus enim; Castell. de canonizat. Sanct. q. 5, n. 6; Augustin. de Ancon. de potest. ecclesiast. q. 16, art. B., in respons. ad 2^m argumentum; Roccha, de Canoniz. Sanct. cap. 3. per tot.; Turrian. ad D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, disput. 17, dub. 2, et fuit dictum per Pavin. in Relatione Sancti Bonaventurae p. 2, art. 2, et in Relatione S. Didaci p. 3, c. 6. Itaque solum, et novissime in Relatione facta S. Vestrae pro Canonizatione XXVI Martyrum in Japonia Discalceatorum, Ordinis Sancti Francisci de Observantia, art. 3 per totum.

Quam assertionem adeo veram esse dicebant Informantes (f. 355) pro Causa Venerab. IOSAPHAT, ut in Martyrum Canonizatione, ubi Martyrium fuit concludenter probatum non exigatur etiam miraculorum patratio, et inquisitio, prout regulariter requiritur in Canonizatione Confessorum, iuxta Gloss. in cap. unico verb. Sedis Apostolicae, et ibi

omnes Canonistae de Reliq. et Ven. Sanct. in 6, cum enim miracula perpendantur tanquam signa et inditia sanctitatis, et gratiae apud Deum; cap. Verum, dist. 2, cap: quaerendum de paenit., dist. 2, in Martyrio, quod est certa sanctitatis demonstratio, non est opus signis, et coniecturis; L. Ille, aut ille §. Cum in verbis deleg. 3. L. Continuus, §. Cum ita ff. de verb. oblig. L. 2. C. de legib. Et Martyribus cultum Sanctis debitum promisit summus, et primus martyr Christus, Matth. c. 10: qui me confessus fuerit (testimonio sanguinis) in terris coram hominibus et ego confitebor eum coram Patre meo, et coram Angelis eius, ut observarunt Div. Cyprian. de laude Martyrii, Tertull. in Scorp. c. 9, D. Bernard. in Serm. 5. (f. 355v) de martyr., et Sancta Mater Ecclesia prius venerari caepit, et colere festa Martyrum, quam Confessorum, ut post S. Clementem Papam lib. 8, Const. c. 39, trad. Card. Bellam. de Cult. Sanct. lib. 3, cap. 16, vers. Dico 2°. Unde per miraculorum disquisitionem non est in controversiam revocandus Martyris cultus praesertim quia miracula regulariter a Deo fieri solent, vel ut veritas confirmetur, vel ut viri alicuius sanctitas comprobetur, et nomen Christi glorificetur. Deus enim per miracula testimonium perhibet pro suo famulo Confessore, ut traditum est a Divo Thoma in 2^a. 2^{ae}, q. 178, et a Canonistis in cap. Nec mirum 26, q. 5, cap. Venerabile test. cap. Cum Marthae, §. Quaesivisti de celebr. Missar.; Bart. de testam in verb. qualitas. Porro Martyrum sanguis evangelicam veritatem magis, ac magis confirmat et ipsi sunt coeli, qui enarrant gloriam Dei, ut eleganter scribit D. Ambros in Serm. 23. et Epist. 54, L. 7, qui propterea dum fuso sanguine testimonium perhibent Deo non videntur egere testimonio (f. 356) miraculorum ab ipso Deo, quem consortia passionis clarificarunt, et ipsum martyrium maius, quam universa miracula reddit testimonium divinae sententiae praesertim apud incredulos, quibus proprie data sunt signa, quemadmodum scribit B. Apost. 1. ad Corinth. 14; quod optime expressit D. Cyprian. in lib. de duplic. Martyrio, sive quisquis fuit author illius opuscoli, ubi: semper efficacius fuit sanguinis profusi testimonium, quam miracula, quot enim morbos insanabiles verbo sanavit Dominus! quot coecos illustraverat? quot mancos, paralyticos, aut debiles restituerat? quot exanimis ad vitam revocaverat? et tamen pauci credebant in eum, et audiebat in Belzebug eiecit Demonia. Coeterum ubi deventum est ad sanguinem ibi deiectum est Satanae Regnum, ibi subactus est mundus, et fides cruentata magis effloruit quam miraculis illustrata; et demum tot praecipui honores, quibus Deus, et sancta mater Ecclesia, usque primordiis nascentis fidei solos promovit Martyres recensiti per Sanctum Gregorium Nazianzen. orat. 2, de 40. Mart., D. August. Epistola 137 (f. 356v) et de Civitate Dei, cap. 21, L. 8, Theodoret. L. 8, Con. Graecos, D. Cyprian. Epistola 10, 11, 12, et 22, promereri videntur hanc praerogativam, ut absque miraculorum discussione in Sanctorum numerum referantur, prout compertum est Ecclesiam pro Martyribus venerari S. Joannem Baptistam, SS. Innocentes,

S. Quiricum Quinquennem, S. Adauctum, et alios innumeros, quos nulla patrasse miracula const. Et Christus Dominus in Tribunali cuius hanc veritatem docuisse statim atque credidit, quippe, quod qui Christo comoritur, nullis miraculorum signis egeat. Et haec sententia retenta etiam fuit. et approbata in praeallegata Relatione SS. XXVI Martyrum, qui passi sunt in Japonia.

Nec praedictis refragari videntur Hostien. in Summ. tit de Reliq. et Vener. Sanct. num. 4, in fin. ibi: De Martyribus autem non fit tanta examinatio, sed quaeritur tantum de miraculis (f. 357) et causa propter quam passi sunt; quam sequuti sunt authores Candelabr. aur. c. 17, n. 7, Azaor. Instit. Moral. lib. 5, par. 2, c. 6. §§. si vers.; Mascard. de probat. conclus. 262, num. 9. Quoniam Hostien. propositio, et sequacium iuribus, et rationibus est destituta. Nam allegat Baptismi vicem, et Cap. Cathecumenum de Conserv. dist. 3, ubi habetur in Martyrio tota Baptismi Sacramenta compleri, et peccata non remitti, sed extingui ex D. August., quod axioma potius evincit non esse exigenda miracula. Dictum vero Doctoris est intelligendum secundum iura, quae allegat Roman. Cons. 211, num. 5; Paris. Cons. 128, Numero 28, lib. 4; Put. decis. 228, num. 2, L. 2. Rationes autem nullas affert, sine quibus dictum eius cadaver potius opinionis, quam opinio censi debet; argum. L. Cum ratio ff. de bon. damn., L. Cum Pater, §. Dulcissimis ff. delegat. 2, cap. Consuetudo, dist. 1, et contrarium urget contraria, et communior sententia pluribus argumentis, et autoritatibus suffulta. Probabiliterque dubitari (f. 357v) potest verba illa Hostien.: sed tantum quaeritur de miraculis, et causa martyrii, legenda esse: sed tantum quaeritur de martyrio, et causa passionis, ibi enim Hostien. voluit constituere differentiam inter Martyres, et Confessores. Et tamen data illa lectura nullum esset discrimen, et ibi Hostien. separat discussionem miraculorum a causa martyrum, ponderando etiam, quod idem Hostien. in c. 1. de Reliq. et Vener. Sanct., postquam disseruit de requisitis in Canonizatione Confessorum, et signanter de miraculis, subdit: Hic autem ordo non semper servandus est, et maxime quando agitur de Martyrizatis pro fide, illi enim consueverint facilius, et laevius expediri, nullumque de miraculis, et eorum necessitate verbum facit. Ne ideo inconstans dicatur Hostiens., tam prudens ac solidus Doctor, facile credi potest illud verbum de miraculis, vel incuria impressoris, vel scriptoris irrepsisse. Et ideo suspicatus est modernus Facientinus de Martyrum Canonizatione, punct. 3, num. X: Vel certe Hostien. opinio temperanda est. ut miraculorum probatio non sit necessaria simpliciter, et absolute, et ubi de Martyrio, et Causa plene constat, sed solummodo secundum quid, ut scilicet clarius constet de sanctitate Martyrii, vel ut probatio circa Martyrium coadiuvetur. Doctores autem sectatores Hostien., cum illius dumtaxat autoritate, et iuribus per eum allegatis nitantur, non sunt obstaculo sententiae supra comprobatae.

Coeterum, ut praemissa de sufficientia probationis ad effectum, ut

quis possit canonizari locum habet sibi vindicent, animadvertendum esse dicebamus ad essentiam Martyrii potissimum tria requiri: 1º, ut aliquis mortem sustineat; 2º, ut voluntarie sustineat, et illam acceptet; 3º, ut eam sustineat propter fidem, vel alium virtutis actum in Deum relatam, in quo usque ad finem perseveret. Quae omnia colliguntur ex traditis per D. Thom. 2ª. 2ªe, q. 124. per totum, et ibidem scribentes communiter, et ex definitione Martyrii allata per Jo. Virguer in Instit. Theologic. (f. 358v) tit. de fortitud. cap. 6, §. 1, vers. 1º, ut sit voluntaria mortis perpessio sive tolerantia propter fidem Christi, vel alium virtutis actum in Deum relatam, de quibus requisitis debet per plenas, et concludentes probationes apparere.

Mortem esse de ratione Martyrii colligitur ex D. August. in Serm. de sanct. Cyprian., et ex Serm. 49. de pluribus Martyribus, Origen. L. 3. Commen. in Job., Card. Baron. in Annal., tom. 1, ann. 58, num. 94, et luculenter tradit D. Thom. in 2ª. 2ªe, q. 124, art. 4, promptaque est ratio, quia cum Martyr antonomastice testis fidei christianae dicatur, ut nominatim habetur in Apocalyp. 2: Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, summum Deo testimonium perhibere tenetur vitam impendendo, qua nihil carius esse homini compertum est, et martyrium sit actus maximae charitatis, debet illa ostendi ex vitae impendio, iuxta sententiam Domini: nemo habet maiorem charitatem, quam ut animam ponat quis pro amicis suis. Hincque fit tres pueros Babylonicos in camino ignis immissos, et non exustos, Daniele in leonibus praedam factum, (f. 359) sed illaesum, ac S. Joannem Evangelistam in ferventis olei dolium immissum, sed non extrictum, in tabulis martyrum a Romana Ecclesia non recenseri. Quia licet voluntas non defuerit martyrio, tamen extremus exitus defuit voluntati, ut per Cyprian. Epist. 32, et 58, in quo contraria Martini de Magistris sententia omnino est reiicienda, prout illam noviter refellit P. Raynaud, de Martyr. p. 2, c. 1, §. 4, et 5 ad Xm.

Demum vero aliqui a SS. Patribus martyres appellantur, qui pro Christo vexati tantum fuerunt, non mortui, ut S. Felix a Div. Augustina., S. Eustachius a Div. Joann. Chrisostomo, S. Maximus a Divo Cypriano, et alii, id debet intelligi, ut illi essent Martyres designati, de quibus per D. Cyprian. Epist. 12, et 22. atque alibi saepius, vel secundum antiquum usum Ecclesiae id procedit, et improprie, non proprie de Martyrio habitu, non actu, prout etiam assertio illa communi Theologorum calculo recepta, quod Sanctissima Virgo Deipara vere, et formaliter Martyr fuerit, ut tradunt D. (f. 359v) Anselmus, Bernard, Epiphani., Ephrem, Damascen. alique congesti per Canisium, de Virgine Deipara, L. 4. c. 23; Spinell. eodem tract. cap. 11, n. 1, et seqq., intelligi debet, ut vera omnino sit, quicquid Abulen., Sotus, et alii in contrarium dixerit, quia dolores, quos ipsa tempore Passionis perpessa fuit nedum aequarunt mortis naturalis dolorem, sed potius excesserunt, ex quibus, Deo specialiter iuvante, non fuit interfecta, et Sanctissima Virgo, uti ab ordine totius naturae

excepta cognata Deo, atque illi quodammodo aequalis, Sanctissimae Trinitatis complementum, ac nobile Tridinium Θεοτοκος ut passim in sacris Oecumenicis Conciliis nuncupatur, non est communibus regulis metienda, et praecipuam, ac ab aliis martyribus distinctam, et nobiliorem coronam Martyrii obtinuisse, docte, et splendide comprobatur R. P. Magister Riccardus, S. Palatii Theologus, Nomenclatura laudum Virginis.

Acceptatio etiam mortis requiritur in martyrio et voluntaria eiusdem tolerantia, quia cum sit actus virtutis debet esse omnino voluntarius (f. 360) ut inquit D. Thom. in 2^a. 2^{ae}, q. 24, art. 1, in princ. et Philosophorum est inconcussum axioma, alioquin mors poena diceretur non martyrium, et violatio seu acceptatio debet esse plusquam habitualis, aut interpretativa tantum, atque adeo, quae aliquando fuerat, actualis et vere exercita perseverans saltem moraliter, prout dicitur de Sacramentis, et passim per Theologos in tract. de gratia, et merito ita post D. Thomam docet Suarez tom. 3, 3 par., disput. 29, num. 52; Less de fortitud. cap. 1, num. 24. Unde fit, qui dormientes occiduntur pro Christo non esse proprie martyres nisi materialiter; homo quippe moriens non est proprie voluntarius secundum Aristotelem lib. 3, Moral. cap. p^o, et tradit Less. de fortitud. dub. 3, num. 24; P. Raynaud de Martyr cap. 3, §. 4, ubi reprobat contrariam sententiam Conineki, et Neotericorum, et hac de Causa aliqui etiam Theologi putarunt Sanctos Innocentes, quos Ecclesia veneratur tanquam foltes, et primitias Martyrum, et Passionis Christi praecones, cui testimonium, quod nondum (f. 360v) poterant eloquio perhibuerunt passione et scripserunt Orig. et D. Augustin. et alii non esse formaliter Martyres, cum defuerit actus voluntatis, sed tantum materialiter, quae tamen opinio magnos habet contradictores, et eos qui resistunt, et nituntur adversus persecutorem, et qui patiuntur prout milites pro fide occumbentes improprie esse Martyres tradit Theodoretus Balsam. in Comment. S. Basil., Can. 13, Baron. in Martyrolog. sub die 19 Aprilis, ubi quod Phocas Imp. tentavit olim milites in bello caesos adscribi inter Martyres, quemadmodum ethnici aras in bello occisis erigebant secundum Dionem in Traiano, sed huic eius studio orientales Episcopi restiterunt nisi Canone 13 S. Basilii.

Ex his sequitur Christi fidelibus permissum esse sponte, ac libere ex instinctu Sancti Spiritus, et dum gravis, et proportionata causa concurrat se exponere martyrio mortem tempore congruo sustinendo, et huiusmodi mortem patientes esse vere martyres, qui et distincto, (f. 361) ac peculiari nomine nuncupantur, hoc est professores, ut post D. Cyprian. docent Baron. in annot. Martyrol. ad diem 2 Januarii. In quam sententiam videtur scripsisse D. Paulus ad Haebreos c. 12: Curramus per patientiam ad oppositum nobis certamen aspicientes in authorem fidei, et consumatorem JESU, qui proposito sibi gaudio Crucem sustinuit, confusione contempla, ubi Gloss. pro certamine exponit martyrium, et id docuit S. Augustin. lib. 1. de Civit. Dei, c. 26, quem sequitur

D. Thom. in 2a. 2ae, q. 128, art. 1, arg. 2, ubi Caetan. contrariam opinionem Martyrii de Magistr. uti perniciosam refellit, et docet per huiusmodi spontaneam oblationem proprie non dari Tyrannis occasionem iniuste agendo, sed ipsos ex actibus virtutis illam desumere, dumque imponitur idolorum adoratio, nec ea potest evitari, nisi per mortis acceptationem, per quam vel ignem, utique id licitum esse, quod praestiterunt Sanctae Feminae. quae pro servanda pudicitia se in fluvium proiciendo, et aliter mortem sibi consciverunt, ut (f. 361v) narrat D. August. de Civit. Dei lib. primo, cap. 26, ob quarum martyria coluntur a Catholica Ecclesia, innumeraque ex tabulis ecclesiasticis suppetunt exempla Servorum Dei, qui se voluntarie obtulerunt martyrio, prout de S. Sebastiano, S. Catharina Virgine, S. Euphrasia, S. Bonifacio Martyre, SS. Justo. et Pastore, SS. Prisio, et Alexandro, S. Phanutio, aliisque pluribus narrant martyrologia, et recensentur per Baron. in Annal. ad annum 850, et ad 553, celebrisque est historia Martyrum Cordubensium, quos defendit S. Euchologius, qui postea et ipse fuit martyr, in opusculo nuncupato Memoriale martyrum, utin Bibliotheca SS. Patrum tom. 7, et ille solus cum Episcopo Cordubensi restitit pseudo Concilio Cordubensium, in quodam nati fuerant dicti Sancti Martyres, quia sponte Martyrio se obtulerant, quod Conciliabulum fuit postea ab Ecclesia Catholica Romana reiectum, et illi Martyres recepti, et in albo Sanctorum Martyrum notati, ut animadvertit Baron. in Annal. (f. 362) sub anno 852. Monita autem, et Sanctorum PP. dicta, quibus fuga suadetur, et provocationem Martyrum damnare videntur relati in c. aversitas 7, q. 1, cap. suscitatis, 7 q. 1. procedunt, ubi desit gravis, et proportionata causa ad fugam, atque a Martyrio subductionem fere culposam esse exemplis, et praeceptis SS. Patrum ostendunt DD. praeallegati, et concurrente iusta causa, ut puta multorum salutem, esse de praecepto se offerre martyrio docet S. Thom. in 2a. 2ae, q. 125, art. 1, ad 3m; Sanchez in Summ. lib. 2, cap. 34, num. 15, et fuit dictum in Relatione B. Paschalis tit. de fide, vers. Et hanc tandem.

Demum de ratione Martyrii esse, ut mors sustineatur propter fidem, vel alium virtutis actum in Deum relatam aperte probat D. August. de Civit. Dei, lib. 1, c. 26, D. Thom. in 2. 2ae, q. 124, art. 5, per totum, et hoc indicant verba D. Matth. cap. 5: Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, cuius appellatione veniunt omnes virtutes, ut post Arist. lib. 5 Ethic. c. 1, et 2, docent ibidem communiter interpretes (f. 362v), quatenus tamen referuntur et respectum habent ad Deum fide operante. Alioquin pro Philosophia morali non pro Christo quis diceretur pati, ut observat post alios Less. de Fortitud. L. 1, dub. 3, vers. Denique debet, estque vulgatum exioma martyrem non facit poena, sed causa passim a Sanct. Cyprian., Augustin., Gregor., Hieron. usurpatum, ubi, quod poena est communis latroni, et haeretico, sed causa dispar, quod late externat Baron. in Annal. Ecclesias. sub anno 426; sic explo-

ratum est Abelem, Macchabaeos, S. Joannem Baptistam pro religione, atque tyrannorum reprehensione necatos fuisse, gloriosas Virgines, Luciam, Agnetem, Ursulam pro servanda virginitate occubuisse, habentes in una hostia duplex martyrium pudoris, et religionis, ut inquit S. Ambros. de Virgin. lib. p^o. et Babilam, atque optimos Pontifices Foelicem, Joannem, necnon integerrimos Episcopos, Stanislaum Polonum, et Thomam Cantauriensem, aliosque plures recensitos per Boz. de potest eccles. c. 14, lib. 6, pro defensione potestatis, et libertatis ecclesiasticae interemptos fuisse (f. 363), et quidem S. Babilas Patriarcha Antiochen. primus fuit, qui pro ecclesiastica libertate, et potestate vitam posuit, eo quia de templo Philippum Imperatorem. expulerat manibus propriis, in eius pectus adactis, ut advertit S. Joann. Chrisostom., relatus a Botio, de potest. eccles. lib. 3, cap. 8. Tempore autem Valeriani Imperatoris multos Presbyteros, et Diaconos pro charitate ministrantes pestis lue laborantibus demortuos, uti martyres colit Romana Ecclesia sub die 28 Februarii, et veros fuisse martyres docte probat P. Raynaud in tract. de Martyrio per pestem, quemadmodum etiam decem, et quatuor Christiani, renuentes parere edicto Principis per Quadragesimam carnum esum praecipientis necatos in Bulgaria fuisse veros Martyres docet S. Theodor. Studita in sermon. Cathechist, serm 63.

His conventibus perfectum revera dicendum esse martyrium pronunciant Theologi, et Canonistae (f. 363v) quotiescumque patiens sit in statu gratiae vel saltem habeat legitimam ad gratiam dispositionem, quae in attritione constitit, ex sententia D. Thom. 3. p. q. 81, art. 1, et late probat Less. de Fortit. dub. 4, per tot. cap. 1.

De Martyrio autem cum requisitis praefatis censuimus constare debere plene, et concludenter, ut quis tanquam martyr possit canonizari. Quam probationem videtur exigere gravitas causae Canonizationis, quae est de maioribus, cuius fidei, ut inquit Gloss. in c. 1. de Reliq. et venet. Sanct. nec non humani iudicii conditio hypocritarum, et pseudo prophetarum fallaciis et deceptionibus exposita, a quibus cavendum esse monuit D. Matth. c. 7, hoc est medio plenae probationis quae lumen plenum veritatis appellatur a Bald., et aequiparatur luci in qua perfecte videmus, L. per hanc, n. 1, c. de temp. et repar. Capell., ita ut apes a vespis decernantur, ut inquit Tertull. adversus Martin. lib. 4, hoc est veri Martyres a pseudo martyribus, quos haeretici Montanistae, Donatistae, Novatiani (f. 364), Arriani, sibi saepe finxerunt, et adhuc fingunt, ut post D. August., Theodoret., et alios acriter scripsit Baron. in praelaud. Martyrolog. cap. 10, ex quibus, et aliis rationibus etiam ubi agitur de Canonizatione alicuius Confessoris sanctitatem esse plene, et concludenter probandam tradunt Canonistae in c. 1, et 2 de Reliq. et vener. Sanct., Castell. de Canoniz. q. 7, §. Quaero qualiter malicet., eodem tract. cap. 1. num. 15, et cap. 4, num. 62, et 12, et fuit dictum per maiores nostros saepius, ut in Relatione S. Francisci de Paula § viden., in Relatione Sancti

Hiacinthi, et in aliis congestis in Relatione Sancti Andreae Corsini par. 3, §. 3º, per totum.

DE MARTYRIO SERVI DEI JOSAPHAT ARCHIEPISCOPI
POLOCEN., ET QUALITER IN ILLO SUSTINENDO SE GESSERIT.

PARS TERTIA.

Josaphat, primum Monachus S. Basilii, et deinde Archiepiscopus Polocen., antea Joannes (f. 364v) Concevitijs, natus est Vlodomiriae anno a Part. Virginis 1584, ex Gabriele, et Marina, honestis Parentibus orthodoxis, catholicis, vinculo matrimonii rite copulatis, et sacro lavacro baptismatis catholico ritu fuit initiatus, atque pie ab iisdem educatus, ut deponunt sex testes in Processu Polocen. nempe 1-s, qui est octuagenarius, 2, 3, et 4s, qui sunt Consules civitatis, et plusquam sexagenarii, et 5-s, ac 6-s, ut in fol. 22, 23, et 37. In ipsa pueritia pijs moribus institutus praematurum, ac praecox adeo ad religionem ostendit ingenium, ut vacaret assidue orationibus, et quotidianis praecipibus, quibus cum Deo conversabatur in secessu templi S. Parasceves, ubi et in dipingendis, formandisque Sanctorum imaginibus operam dabat; tandiu interdum in sacris aedibus commorabatur, ut sollicitos faceret parentes ob sui absentiam, e quaesitus inveniretur in sacra praecum negotiatione, unde ipse Joannes tanquam exemplar virtutum, atque egregiae indolis caeteris, (f. 365) etiam provectoris aetatis adolescentibus, proponebatur, ut testantur iidem primus et tertius testes in Processu Polocen. fol. 22. Post quas praeproperae pietatis, ac sanctimoniae proluiones, cum usque ad annum Christi 1604 eundem vitae honestae tenorem servasset, 20 aetatis anno Religionem S. Basilii ingressus est, et in ea professus, in monastica perfectione, et vitae sanctimonia ingentes progressus fecit, claruitque eximie moralibus, et theologibus virtutibus, divinis rebus, et assiduae orationi, corporis castigationi, ipsorumque librorum lectioni valde addictus, ut comprobatur in testimonio quatuor testium in Processu Polocen., nempe 32, qui est Consul, fol. 34, et testis 57, et 59, fol. 43, quorum alter est Sacerdos Societatis Jesu, alter Monachus Ordinis S. Basilii, et 71, fol. 58, adeo ut paucos post annos, assumpto Josepho Wilnensi Archimandrita ad totius Russiae Metropolim, Josaphatus in eius locum suffectus, creatus fuerit Archimandrita Vilnen.; quo in munere summa cum prudentia suas optimas implevit partes, atque omnibus omnia factus, ob penuriam Sacerdotum (f. 365v) unitorum, solus omnia pene ecclesiastica munia obibat, divinis officiis assidue interessando, confessiones sacramentales excipiendo, frequenter concionando, et cum immensa caritate, qua omnes homines diligebat, ut de S. Petro inquit S. Clemens Papa, Epist. prima, salutem omnium procurando, ut testificatur in Processu Polocen. testes 59, 68, qui est Archiepiscopus Polocen. ex Ordine S. Basilii, alumnus ipsius Josaphati, 69,

qui est Episcopus Metonen., ac 71, nec non testes 53, et 56, Sacerdotes Societatis Jesu et testis 61, Archidiaconus Ordinis S. Basilii, et comes passionis Josaphati, atque alii in eodem Processu.

Donec anno 1619, post Gedeonem Archiepiscopum Polocen., idem Dei famulus, invitus, ad Archiepiscopatum evectus fuerit, ut ait testis 69 in Processu Polocen., quam eius humilitatem ponderat etiam testis 16; fugamque meditabatur exemplo antiquorum Episcoporum, ad quod munus tali cum pompa et maiestate populique alacritate exceptus fuit, ut nemo alius, ut describitur in Proc. fol. 19. Incredibile dictu est quantum in hac dignitate (f. 366) zelum, et charitatem ostenderit, totus in corrigendis, et componendis corruptis, et depravatis populorum suae Dioc. moribus, omnium confessioni audiendae, publice, et privatim, domi, et foris expositus, suavibus verbis peccatores exipiens, quae et corda penetrabant, et lachrymas extorquebant, ut deponunt praeallegati testes 53, 55, 61, 62, et 68 in Processu Polocen. Abusus multos circa Sacramentorum administrationem sustulit, et frequentiam sacramentalis Confessionis instituit, ut deponunt testes 53, et 103, orationi assidue vacabat, adeo ut singulis noctibus surgeret ad orandum, et implorandum cum gemitu, et lachrymis pro conversione Schismaticorum divinam opem, matutinae etiam psalmorum recitationi semper interveniendo, ut aiunt testes 59, 61, et 73. de visu, subdens, se subinde clanculum pariter audivisse Archiepiscopum in praecationibus clamantem: Domine Deus, da unionem Ecclesiae Sanctae et conversionem Schismaticorum; 64, 68, et 71, qui ponderant Archiepiscopum consuevisse primum omnium surgere ad matutinum, ita ut saepius ipse pulsaret campanas pro Monachis convocandis, postquam etiam fuerat (f. 366v) ad Archiepiscopatum promotus; orando autem saepe numero se flagris caedebat, usque ad sanguinis effusionem, adeo ut pavementum etiam livore conspergeret, praesertim antequam Sacrum celebraret praemittendo sacrificium Dei gratum, nempe spiritum per paenitentiam contribulatum; quapropter etiam cilicio ultra 20 annos usque ad mortem absque indusio corpus afflixit, nunquam carnes comedit, rarosque pisces, et leguminibus, ut plurimum, vesceretur, aquae potum adhibendo, quousque ob stomachi imbecillitatem alio etiam potu uti coactus fuit; super nuda terra saepe cubebat, et nudipes hieme in frigidissima illa Regione incedebat. Ita affirmant testes 15, 61, 68, 71, et 72, qui addit, etiam antequam procederet ad sacramentales Confessiones excipiendas consuevisse flagello se verberare. Virigini Deiparae sese totum devoverat, cui nedum aras erigi festivitatesque solemniter celebrari curavit, sed et semetipsum exactissimum castitatis observatorem instar templi exhibuit, ut dicunt testes 59, et 73. Pauperes adeo fovit, ut eorum veluti parens haberetur (f. 367), nunquam eos dimisit afflictos, et iubebat aliquando tot erogari eleemosynas, ut nihil relinqueretur in penu, iisque aegrotis in Nosocomio iacentibus omnia exhibebat charitatis officia, lectum construens, cybum ministrans, pe-

des deosculans, et mundans, quos et sermone salutari, et spiritu caritatis consolabatur, ut deponunt testes 15, 16, 61, 64, qui fuit Dispensator eleemosynarum Archiepiscopi, et ait: Cum olim pauperi viduae nihil erogandum superesset, iussisse pallium episcopale oppignorari; testis 69, et 71, addentes consuevisse dare eleemosynam rusticis, et aliis mendicis, post confessionem sacramentalem apud se expeditam, ut ad Sacramenta illos alliceret, 94s, inquiring, vel inimicis fuisse amicissimum, 97, qui dicit Archiepiscopo sibi delatam annuam eleemosynam per Palatinum Vitepscen., illam nec tangendo pauperibus in Xenodochiis, carceribus, aliisque piis locis, tam distribuere consuevisse. Cathedralem Polocen. ecclesiam plurium millium sumptu absolvit, et fere a fundamentis restauravit, ac Monalium S. Basilij Polociae Monasterium erexit, ut aiunt testes 9, 66, 68, et 71 (f. 367v). In consanguineos vero adeo continens, et parcus fuit, ut aliquando pro datis alteri eorum 40 florenis doluerit, quod in pauperes potius non distribuisset, ut deponit testis 15.

Jura Ecclesiarum necnon episcopalem iurisdictionem vehementer tutatus est, bonaque ecclesiastica à saecularibus usurpata vindicavit, ut asserunt testis 7. qui est Supremus Judex Polociae, 68, qui est Archiepiscopus Polocen, 71, et 108, qui subdunt, olim Archiepiscopo Josaphat oblata fuisse per Schismaticos triginta circiter millia florenorum, ut sineret praefici regimini ecclesiarum Praesbyteros Schismaticos; quam sacrilegam impiorum petitionem risit Archiepiscopus, inquiring, animarum salute, non pecunia sibi opus esse, at donum Spiritus Sancti vendi non debere. Maximus fuit evangelicae veritatis, et unitatis, ac Primatus Romanae Cattolicae Ecclesiae Propugnator ac Praeco, et in comprimenda Haereticorum, et Schismaticorum perfidia, qui summum praesertim Romanum Pontificem, et potestatis eius plenitudinem audacioribus urgebant calumniis, et probris in Coelum ponentes os suum, et Christum Dominum dilacerantes, atque in eorum conversione, et aggregatione (f. 368) ad unitatem catholicam egregiam navavit operam, unde et in hanc causam saepissime concionabatur, assidue disputabat pro Unione, ad quam Schismaticos post disputationes blandis etiam verbis, et libris catholicis eisdem distributis revocare studebat. in conviviis, et in privatis allocutionibus totus in hac unitate Ecclesiae, et primatu Sedis Apostolicae. In quo toto tempore, quo Archiepiscopatum rexit, vere universa eius desudavit industria, ut deponunt testes 7 et 30, aiens, olim Archiepiscopo pro unione disceptanti Schismaticos suasisse, ut ille recognosceret Patriarcham, quo facilius eos ad se traheret, quibus respondit: recognoscat Patriarcha Papam, et ego recognoscam Patriarcham, et iisdem ipsi mortem minantibus subdidisse: pro Christo mundo moriar. 32. 57. 69, qui est Episcopus Methonen., 72, 101, et 106, qui duo postremi advertunt aliquando Archiepiscopum ostendisse ex ipsis Schismaticorum sclavonicis libris comprobari, Ruthenos antea solitos reddere obedientiam Romano Pontifici, ex qua assidua Antistitis opera, Deo bene iu-

vante, factum est, ut triennio (f. 368v), quo Archiepiscopatum rexit Polociae, quae antea grassabatur schismatis lues pro maiori parte extincta fuerit, et cum Archiepiscopus creatus paucos Polociae invenisset fideles, tempore mortis pauciores reliquerit infideles, ut dictum fuit de S. Gregorio Taumaturgo, Neocesareae Episcopo. Ita deponunt sex testes in Processu Polocen. nempe 29, et 31, Proconsules Polociae, et 43 nec non 63, et 70, alter Decanus Bychovien, alter Archidiaconus Albae Russiae; atque etiam 71, qui omnes, excepto 70, testantur se ab haeresi, et schismate ad fidem Christi, et catholicam unionem opera ipsius Josaphati conversos fuisse, et 63 testis exprimit nomina quatuor aliorum, industria eiusdam Archiepiscopi reductorum ad sanctam fidem additque 29 testis: cum ad ecclesiam accederet Antistitem in porticum prodiisse, et manu eius apprehensa dulcissime collacrymatum fuisse, exclamando, Deus meus, ecce errantem inveni ovem, Tibi eam commendo; 71 vero testis subdit, ut per Servum Dei conversos fuisse ad fidem catholicam, quot modo sunt uniti Polociae, quod idem affirmat 2-5 (f. 369) testis, Sacerdos ruthenus in Processu Urbis, iuxta 6m, fol. 13, et 73 testis ait, quod multa millia animarum suis concionibus, disputationibus, et industria convertit ad catholicam religionem.

Ex his catholicae fidei incrementis maxime afflictabatur humanae salutis hostis, efferataque eius rabies effervescebat, agnoscens Josaphatum Archiepiscopum, quam brevi dominium possessionemque animarum omnium Christo propagaturum fuisse, atque haeresim universam eiecturum. Unde homines nefarios schismaticos excitavit, ut facta conspiratione ad necem quaerent Christi famulum, et sanctissimum pro fide bellatorem, atque, ut ipsi vocabant, animarum praedonem interimerent, quod impium facinus per tres vices moliri ausi sunt; Vitepsci nempe sub die 6 Augusti 1621, dum Sacra operaretur in die Pentecostes, anno 1622 dum optimus Praesul piorum Christifidelium agmen, seu processionem institueret et de anno 1622, mense Aprilis, in Praetorio, dum publice legeretur privilegium a Regia Maiestate Poloniae Josaphato Archiepiscopo concessum, in quo professio fidei eiusdem in catholica unitate astruebatur (f. 369v), ut narrant plures testes, infra, cum de probatione huiusmodi seditionum ageretur, recensendi; sed tandem de anno 1623, 12 Novembris, scelesti Schismatici, adiuvante quodam Smotricio, pseudo Archiepiscopo Polocen., excitato ex industria tumultu atque impetu facto in aedes archiepiscopales, post familiarium cedem, totiusque suppellectilis eversionem, capite archiepiscopi securi disiecto, sacrilegum parricidii scelus immanissime perfecerunt, ut deponunt 4. or oculati testes in Processu Polocen., nempe 108, Nobilis Polocen., et 61, qui ambo fuerunt familiares Praesulis Josaphati, comites passionis, et vulnerati ab iisdem parricidis schismaticis, et 93 testis, honesta matrona, quae e vestibulo templi Beatae Mariae vidit, quando Servus Dei in aream Curiae suae extractus occidebatur, ut 61 testis, Actor deputatus

ab Archiepiscopo contra schismaticos, testatus est, se statim, audita Servi Dei morte, venisse Vitepscum, corpus propriis manibus in tumbam composuisse, sanguine ex vulneribus adhuc defluente, idemque per flumen Dunam advexisse Polociam, et in Processu Urbis 2 testis, Sacerdos (f. 370) ruthenus, de auditu a fratre suo germano, qui interfuit trucidationi, et vulneribus male habitus fuit, exactissime narrat hanc historiam mortis Archiepiscopi Josaphati. Postquam truculentam Antistitis occisionem saevientes adhuc in exanime corpus Schismatici illud per aream domus episcopalis, et per civitatem Vitepscen. raptarunt, fune ligarunt, et solo cilicio tectum ignominii, et proculcationi sacrilegae plebis omnis sexus, omnisque aetatis exposuerunt, et demum ad ripam fluminis Duna protractum, ex altiori loco praeceps dederunt, et postmodum infeliciter demerserunt, ubi iacuit per sex dies, ut deponunt testes 10, 83, et 54, et omnes Vitepscenses, atque alii Schismatici in testimonio clara et elata voce super hoc unanimiter dato, relato in Processu Polocen. fol. 76, 77, et 79, et ipsi Commissarii apostolici affirmarunt in Processu fol. 85, dum loca omnia, sanguine Josaphat sparsa, vel miraculis clara crucibus, vel aliis signis distrinxerunt, necnon Episcopus Nolanus, tunc Poloniae Nuncius, et Archiepiscopus Metropolitanus totius Russiae enarrant in litteris, usque de anno 1623 ad S. V. datis, quam Schismaticorum saevitiam vel ipsi hostes Archiepiscopi, vel potius catholicae fidei detestati (f. 370v) sunt, ac ingemuerunt maledicentes sicariis, et sanguinem innocentis Praesulis super illos inclamantes, et demum etiam ipsi parricidae atque universus populus Vitepscen. publica facinoris confessione, ac veniae petitione deplorarunt; suntque etiam fere omnes parricidae Schismatici, antequam capite plecterentur, ad salutem animae revocati, ut habetur in Proc. fol. 85, et deponant testes 50, et 68.

Igitur de perfecto huius Servi Dei martyrio plene, et concludenter constare asserunt Agentes pro Venerabili Josaphato. Probatio siquidem mortis deducitur ex depositione dd. trium testium oculatorum: 61, 93, et 108, qui utique sufficiunt ad L. Ubi numerus, ff. de testibus, c. In omni negotio, eodem tit.; Rot. d. 209, n. 3. p. 1; dicitur etiam firmatum fuit in Relatione S. Francisci de Paula, §. Videndum, in Relatione S. Hiacinti fol. 51, vers. Superioribus annis, et in aliis, ubi quod sufficit etiam unus testis de certo sciens cum duobus de publica voce, et fama, iunctis aliis testibus de auditu et personis, quae mortem viderunt, quorum multi sunt in Processu, et sceleris patratores, id fassi fuerunt, et publico supplicio poenas luerunt. Circa quam probationem placuit etiam, B.me Pater, hic recensere integram (f. 371) depositionem testis 108, socii passionis Servi Dei Josaphati, seriem facti diligenter referentis.

Interim (inquit) Schismatici occupata iam per vim tota Curia Archiepiscopali, caesis omnibus famulis, totam diripiebant supellectilem. Auditis his clamoribus Antistes procedit e camera, et, clausis ipse foribus, sacratissimae Crucis signavit effigiem, me a sinistra parte illi (in-

quit testis) adstante, et pio more suo dulcissime hostes allocutus fuit: filioli, quare famulos meos caeditis? Si aliquid contra me habetis, ecce adsum. Tunc ex opposita camera eruperunt duo et ut Servum Dei stantem viderunt, alter (Servo Dei adstringente in modum Crucis ad pectus manus) fuste caput petiit, securi divisit alter. Prostratum vero quotquot in atrio fuerunt omni telorum genere confodiebant, et contundebant, elevata tamen Servus Dei manu inter media vulnera exclamavit: O, Deus meus! ibique globis sclopetariis caput sacrum traiciunt et iterum fustibus caedunt. Cumque corpus vestibus exuissent, et cilicio indutum conspexissent, ex hoc suspicati, quod occisus fuisset alius, et non Archiepiscopus, totam domum perquirere coeperunt, ut Archiepiscopum (f. 371v) invenirent, donec ex teste ipso, quem ad corpus recognoscendum abduxerunt, certiores facti fuerunt, vere Archiepiscopum ipsum, et non alium fuisse occisum.

Cum qua depositione concordat adamussim 2 testis in Processu Urbis de auditu a fratre germano teste itidem de visu, et 61 testis in eodem Processu Polocen., comes itidem passionis Josaphati, qui subdit se, dum Servus Dei occideretur, positum fuisse in terram, fustibus caesum, vulneribusque affectum in area domus, et in coemeterio, asserens: ipsam meam vitam miraculum censeo, scio enim me ita caesum fuisse, ut naturaliter neque minima particula carnis, ossiumque manere integra posset testatur vestis mea, tot fere foraminibus, qui filis contexta, testatur hoc caput meum cicatricibus plenissimum, et quod maxime rem auget presentem, cum ante haec verbera multis destinerer valetudinis incommoditatibus, nunc, Dei gratia, optime valeo, ut ab obitu Servi Dei nullo morbo vexatus fuerim, nisi quod sanguinem interdum spuam. hoc tamen sine ullo dolore, (f. 372) et valetudinis detrimento. Addens paulo post: ipso die mortis Servi Dei, cum iam Schismatici Curiam Archiepiscopalem invassissent, familiares Archiepiscopi defensionem parabant, sed Servus Dei prohibuit omnino ne vulnerarent aliquem ex parricidis, vel globo traicerent, et hoc fuit in causa, quod Schismatici viribus sumpti ardentius institerint, portam Curiae fregerint, domum occupaverint, ac me, et D. Emanuelem Cantacusenum cum tota familia caediderint, nullus tamen ex nobis mortuus est, quod quidem Servus Dei in vita praedixisse mihi videtur, cum saepius nos moneret ne timeremus nobis, si ille martyrio afficeretur, non peribit, inquit, ex vobis quisquam.

Voluntarie autem per Servum Dei, et absque ulla resistentia mortem susceptam, et acceptatam fuisse, quod pro secundo requisito a nobis supra deductum fuit, plene probari dicebatur ex ipsis testibus 108 et 61, nec non 2, in Processu Urbis, in illis verbis: Antistes pro more suo dulcissime hostes allocutus est: filioli, quare famulos meos caeditis, si aliquid contra me habetis, ecce adsum, et aliis paulo ante recensitis (f. 372v) verbis testis 61, ibi: cum iam Schismatici Curiam Archie-

piscopalem etc. Unde colligitur piissimum Praesulem prompte adeo, et libenter sanguinem suum tradidisse, ut eo grassantem Schismaticorum luem extingueret, instar ovi occisionis coram deglabrante non aperiens os suum; et acceptatio praedicta deducitur etiam ex antecedenti desiderio martyrii, quo ardentissime flagrabat Servus Dei, super quo deponunt testes 9, 15, 27, 61, 69, 71, et 108. in Processu Polocen., asserentes Archiepiscopum quodammodo mortem suam praedixisse his verbis: Ego discedo Vitepscum pro martyrio, et ab amicis monitum, ne illuc proficisceretur, quia Schismatici erant illum interfecturi, a proposito Visitationis episcopalis munere desistere noluisse, et aliquando dixisse, se optare mori cum ecclesia cathedralis fuerit reparata, prout post reparationem contingit, familiariaque, et creberrima verba fuisse in ore illius, dum a Schismaticis persecutionem patiebatur: Utinam sanguinem pro Domino meo fundere possim, cupio dissolvi, et esse cum Christo; non possum melius mori, quam pro veritate sancta; faxit (f 373) Dominus meus, ut sim dignus sanguinis effusione; atque aliquando in concione ad illa verba: Omnis, qui vos occiderit etc. dixisse ad populum: vos mihi minitamini mortem; et ego vobis dico, non essem foelicio, quam si per manus vestras pro fide catholica occiderer. Scitote ergo, me paratissimum esse ad moriendum pro veritate. Quibus charitatis, et fortitudinis stimulis non tam semet ad martyrii coronam excitabat, quam lacesseret, suppliciique moras vehementer increparet, se ad certamen exhibendo paratum, Servatoris exemplum sequutus, qui cum per atram noctem minime videretur, se Judaeis manifestavit, prout S. Basilium his verbis S. Gordium martyrem luculenta oratione celebrat, et simili praeconio S. Greg. Nazianz., Orat. 3, commendat martyrium Marci Episcopi Arethusii, voluntarii Christi athletae et sanctissimos Antistites Ambrosium, et Thomam Cantaurien. imitatus est, qui pro defensione iurium Ecclesiae, et catholicae fidei sanguinis proprii effusione sitiabant, ut ex tabulis gestorum eorundem compertum est, et adnotatum fuit in Relatione Sancti (f. 373v) Caroli, in arg. XI, ad fin., necnon et exempla tot Martyrum, qui sopitorum veluti canum, hoc est fidei hostium aures vellentes, non extimuerunt in arenam prodire, ut martyrii gloriam consumarent, complentes dictum illud: iustus, ut leo, confidenter agit, de quibus supra meminimus in 2^a parte huius Relationis super 2° martyrii requisito.

Causam vero mortis (quae est 3^m requisitum martyrii) fuisse catholicae fidei ac S. R. E. et Petri primatus defensionem, B.me Pater, deducebatur ex pluribus, nempe quia decem, et quatuor testes, inferius singillatim recensendi, super hoc signanter deponunt, comprobatur odium ingens Schismaticorum in Servum Dei eo quia Catholicae Unitatis, et veritatis propugnator esset, et schismatis insectator, adeo ut ter conspiraverint in eius necem, et post mortem Archiepiscopi plurima a Schismaticis data fuerunt signa letitiae, et contemptus, et contu-

meliae in sacrum Antistitis cadaver, communisque fama, et reputatio illarum partium, quod haec fuerit causa mortis adstipulatur.

(f. 374) Testes in Processu Polocen., qui unanimiter affirmant, nulla alia de causa fuisse occisum Josaphat, Archiepiscopum, quam pro obedientia Summi Romani Pontificis, pro defensione Primatus S. Petri, et Sedis Apostolicae, pro fide catholica, et S. Unione sunt: 7, supremus Polocen. Platinatus Judex, asserens nullam aliam causam in eo inveniebant hostes; 59, Jgumenus monasterii Cerciensis Ordinis Sancti Basillii, a defuncto Praesule in Religionem receptus; 61, fidus comes passionis Josaphati, inquit cum lacrymis, et singultu: denique, cuius ipse testis sum, et sanguine etiam proprio testor, Servum Dei pro fide catholica, ac S. R. E. et Petri primatu mortem oppetiisse; 55, Sacerdos, Rector Collegii Polocen. Societatis JESU, qui nedum fidei defensionem causam mortis fuisse adstruit, sed et vitam Josaphat vere fuisse conformem vitae Sanctorum, ipsumque virtutum omnium speculum extitisse, et enituisse tanquam solem in tenebris Schismaticorum luculenter testatur; 65, itidem Sacerdos Societatis JESU, Collegii eiusdem Vicarius, 68, Archiepiscopus Polocen.; 69, qui est Episcopus (f. 374v) Metonen., dicens pro Primatu Petri interfectum, quod etiam asserit Episcopus Halicien., qui etiam recensetur in Processu pro teste 69; cum quibus etiam concordat 70, Archidiaconus Albae Russiae; 71, Jgumenus monasterii Polocen. Ordinis S. Basillii, qui fuit comes Josaphati in multis itineribus; 72, Jgumenus pariter Monasterii Mohilovien. eiusdem Ordinis S. Basillii, asserens denique causam mortis illius nullam aliam fuisse scio, praeter defensionem fidei catholicae, et obedientiam Romani Pontificis; 90, qui asserit Schismaticos sibi etiam, et aliis mortem minitatos esse, quia Josaphatum amarent, et colerent, et eundem pro fide catholica Romana, et Apostolica, ac primatu S. Petri, et Sedis Apostolicae interfectum fuisse; 94, 100, et 108, socius in passione; 109, Judex castris Vitepscen., qui ait, pluries se interrogasse Schismaticos, quid esset in causa tumultuum, quos excitant in Archiepiscopum, et passim respondisse, quia Papam recognoscit, et nos Papistas efficere conatur, subdens in fine: hunc Servum Dei agnosco in Martyrem (f. 375), tanquam pro fide, et primatu S. Petri interfectum, et 114 testis dicens: nullam causam mortis in illo fuisse, quam quod fuerit cum S. R. E. unitus. Additque praedictis 61 testis: hac de causa schismaticos insidias saepius struxisse caede, occide, latinum, haereticum, papistam clamitasse; et 71 testis, qui fuit Confessarius optimi Antistitis, et conscientiae illius gnarus, non nisi pro primatu Sedis Apostolicae, et Ecclesia catholica, quod adeo cupiebat, sanguinem fudisse. Quae etiam confirmat totius Russiae Metropolita, inquit, nullum in Regno Poloniae reperiri, qui contrarium dicat. Iisdemque coheret etiam depositio primi et 2-i testium in Processu Urbis, quorum alter est Episcopus Nolanus, olim in Polonia Nuncius, affirmans, ipso instante, post causam legitimis probationibus instructam,

capitali morte meritas de parricidis sumptas fuisse poenas ob patratum facinus necis Archiepiscopi ex causa catholicae religionis illatae; alter vero, frater famuli Archiepiscopi, addit, unum ex schismaticis parricidis in carceribus constitutum, interrogatum ab ipso teste de causa mortis Josaphati Antistitis, respondisse (f. 375v), nonnisi pro fide cattolica et Unione interfectum fuisse, quod idem multi etiam catholicae fidei hostes, Judaei, et haeretici testati sunt, nempe 79, 80 Judaei, 83, 99, 113 Calvinistae, et 85 Anabaptista. Quorum depositio in favorem fidei admitenda decernitur per Alexandrum 4m, in cap. In favorem fidei, et cap. Contra Christianos, de haeticis, testimonium enim inimici ad favorem inimici non reiicitur, sed maiorem habet veritatis praesumptionem, ad tradita per Dec. Cons. 163, n. 11, Cravect. Cons. 6, n. 62.

Odium atrox Schismaticorum in optimum Praesulem et minas mortis, necnon insidias, et conspirationes, instructas in odium fidei et unionis catholicae per Josaphat professae, probare videntur restes quamplures in Processu.

De odio quidem deponunt testes in Processu Polocen. 32, Consul Polocen., 70, 71, 90, 91, 107, quorum 71 ait, se fuisse id expertum discendentem cum Archiepiscopo, quos Schismatici lapidibus impetentes clamabant: occide, submerge, fidem nostram sublaturi veniunt, aliisque modis, et iniuriis insectabantur (f. 376), et testes 31, ac 71 narrant, consuevisse Schismaticos maledicere Antistiti, vocando illum animarum praedonem, et raptorem, quod ansam illi praebuit olim respondendi: Faxit Dominus Deus, ut animas vestras rapiam, et in coelum deducam, cui Schismaticus: strangulaberis; subdit etiam aliquando Archiepiscopum per Schismaticos depictum fuisse sub Daemonis persona, praeacutis uncis animas ad inferos trahentem, addita subscriptione idiomate rutheno Duszochvat, hoc est Animarum Praedo, et quod auget odii probationem, ipsorum Schismaticorum coniuratorum contra Josaphatum facta fuit descriptio, et singuli solverunt tres grossos polonicos, ut in albo abominabilis conspirationis describerentur ut signanter dicit testis 10 in Processu Polocen.

De minis mortis illatis Archiepiscopo, nisi destitisset ab Unione promovenda, deponunt in Processu Polocen. testes: 14, olim familiaris Josaphat, de auditu ab ipsis Schismaticis dolentibus se non occidisse illum ante annum 1623; 71, et 97, qui ait, dixisse olim Archiepiscopum: scio, quod me velint occidere. sed et (f. 376v) Sanctos Patres pro veritate occisos esse scio.

De insidiis, tumultibus, et seditionibus, saepe saepius per Schismaticos contra Servum Dei excitatis constare videtur e depositione plurimum testium. 1°. Sub die 6 Augusti 1621, in Ecclesia Collegiata Vitepscen. Sacra operaturus a Schismaticis tanto impetu percussus fuit Servus Dei, ut parum abfuerit quin occideretur, ita deponunt tres oculati testes: 61, famulus Archiepiscopi, 103 et 106; 61, addit, tunc per Schismaticos

confessarium Archiepiscopi, et Oeconomum, seque ipsum fustibus male habitos fuisse. Secundo, de anno 1622, postquam Schismatici Antistitem, in die Pentecostes processionem fidelium instituentem, pluribus affecerunt contumeliis, latere illum impetierunt, progressumque ulterius, excitato tumultu, impediverunt, ut de visu testantur dicti 61 et 107 testes, atque alias, Sacrum Archiepiscopo celebrante, Diaconum ministrantem, sacrumque panem ad Altare deferentem, colapho percusserunt, adeo oblata in terram dimiserit, ut idem Diaconus, qui est testis 61, affirmat. Demum, et eundem Archiepiscopum per insidias trucidare et praecipitem ponte altissimo in fluvium dare cogitarunt (f. 377), et in Praetorio Vitepscen., coniectis insimul piliis (in signum coniurationis) acceptisque armis necem iam iam Servo Dei intenterant, inclamantes Archiepiscopum iam latinizare, ut asserunt testes 61, 82, 103 et alii, de quibus insidiis monuisse Antistitem ait testis 101, a quo, et gratias recepit, et responsum illud: non timeo mortem; faxit Deus, ut sim tam felix ut coronam merear martyrii.

Tertio, de anno 1622 mense Aprilis, cum Servus Dei in Praetorio, convocatis Civibus Polocen., palam legi fecisset Privilegium sibi a Regia Maiestate Poloniae pro Archiepiscopatu collatum, in quo protestabatur se esse, et futurum usque ad mortem in unione S. R. E., statim facto tumultu proclamarunt, se non esse unitos, neque illum in suum pastorem agnoscere, adeo ut pauci Catholici, qui aderant, in maximo vitae periculo fuerint, et ipse Archiepiscopus vix mortem evaserit. Ita deponunt tres oculati testes in Processu Polocen., nempe 10, qui est Vicepretor, 11, Vicenotarius et 106; quorum 10 ait, tunc etiam Schismaticos in vitam Servi Dei duas faeminas instruxisse, ut eum e Praetorio discedentem cultris confonderent; 11 ait, ab huius seditionis tempore semper Schismaticos coniurasse (f. 377v) in mortem Antistitis, et coniurationem postremo effectum sortitam Vitepsci, multo ante perficiendam fuisse Polociae, sed D. Deum misericordia sua avertisse hoc malum ab illa Civitate; 106 testis subdit, in Praetorio auditum fuisse Schismaticorum clamorem: Hic fidem nostram destruit, occidamus eum, et similia verba testatur se publice audivisse testis 2 in Processu Urbis, iuxta 13, dum comitabatur Archiepiscopum in visitatione Dioecesis, addens, quod multo ante Schismatici interfecissent Antistitem, nisi metu regiae potestatis aversi fuissent a scelesto facinore, quod deinde perpetrarunt Vitepsci, dum nullus ibi aderat Minister regius.

De saevitia, et contumaci odio Schismaticorum etiam post mortem in venerabilis Viri cadaver testantur de visu testes: 32, Consul, 33, Notarius et 93, honesta mantrona, asserentes viros, pueros, senes, faeminas ex omni aetate pedibus caput culcasse, barbae, et capitis capillos evulsisse, expuisse in faciem, aliisque ignominiiis affecisse, et 32 exprimit, quod Schismatici mortuum elevarunt, etiam erectum ita alloquebantur (f. 378): nunquam non dies Dominicus est hodie? Concionari te oportet, Ar-

chiepiscopo, sicque aliquantulum Servum Dei irridentes, post eundem ad terram alliserunt; 33 testis addit, faeminam Servi Dei barbam vellentem visu privatam fuisse, et adhuc superstitem esse ac caecitatem suam ex praedicta causa ortam, cum lacrymis scelus suum deflendo, confiteri. Quam ultionem saepe Deus adversus martyrum contemptores ostendere consuevit, ut notant Tertull. lib. ad Scapul. I. cap. 3, San. Joann. Chrisostom. lib. contra Gentil. de Babilae gestis, et S. Paulinus. Epist. 2, ad Victricium, exclamans: O, Christi ineffabilis bonitas, quantum in suos ostendit affectum! Iniuriam Confessoris sui non tulit impunitam, qui suis crucifixoribus rogavit ignosci. Contumeliam martyris statim ultus est, qui passionem suam noluit vindicare. Ex quibus omnibus de legitima martyrii causa, hoc est fidei Christi nec non Sedis Apostolicae et catholicae unitatis defensione, constare existimabant, ac tuebantur patroni Causae pro Josaphato, praesertim quia huius veritati aliunde petita consonare videntur testimonia, et adminicula, et probationes, quae si per se non sufficerent, debent coligi ad hoc, ut plena (f. 378v) probatio ex illis colligatur, ut dixerunt Alex. Cons. 11, in princ. lib. 4; Cravect. Cons. 216, num. 12, et in his terminis animadversum fuit in Relatione B. Thomae de Villanova, tit. de virtut., cap. de fide.

Fama nimirum illius martyrii, et communis opinio, et reputatio omnium, qui Servum Dei, tanquam Christi martyrem venerantur, de qua deponunt decem testes in Processu Polocen., nempe 59, 68, 69, 71, 72, 74, 77, 103 et 109, et duo testes hic in Urbe examinati atque universus populus Polocen. unanimi viva voce affirmavit, Servum Dei pro fide catholica, pro primatu S. Petri, et obedientia Summi Pontificis, pro unione Ecclesiae Graecae cum S. R. E. et amore salutis animarum occisum fuisse, atque Archiepiscopus Polocensis⁸⁸ cum toto suo Clero, et Episcopatu clara, et elata voce, adstantibus, et acclamantibus suis, Servum Dei in suum, et totius Archiepiscopatus Patronum sumpsit, pro Canonizatione S. V. supplicans, quod idem praestiterunt clara itidem, et alta voce Episcopus Halicien., Coadiutor Metropolitae Chiovien.,⁸⁹ nomine Metropolitae, ac pro tota Metropoli Russiae, Rector Collegii Societatis Jesu Polocen.,⁹⁰ pro toto Colegio, (f. 379) necnon Magistratus Palatinatus, Castri, et Civitatis Polocen., ut habetur in Processu Polocen. fol. 70. Quae fama et constans totius populi testimonium in Canonizatione Sanctorum plurime semper facta fuit argum. c. Quatuor 10, quest. 2, c. Si opus hominum 2, q. 3, L. De unionum, c. depaen., Cassad. d. 2, n. 25, de probatione; Augustin. de Ancon. de potest. Eccles. q. 15, not. 3; Simonet. in Relatione S. Francisci de Paula, in prohem. vers. Pluri-

⁸⁸ Antonius Sielava (1624-1655).

⁸⁹ Raphaël Korsak, dein etiam Metropoli Kiviensis (1637-1640). Obiit Romae, sub finem mensis Augusti anno 1640. Cfr. *Litterae Metropolitae Kioviensium*: R. Korsak, A. Stelava, G. Kolenda, Romae 1955.

⁹⁰ Stanislaus Kosinski. Cfr. infra in Processu anni 1637.

mum quoque, ut fuit dictum in Relatione S. Franciscae Romanae p. 2, art. 9, et bene animadversum, et probatum fuit in Relatione B. Thomae de Villanova, cap. De fama sanctitatis: 1-mo, fama in facto recenti, per testes legitime probata, facit semiplenam, in antiquis veri plenam, et concludentem probationem, praesertim iunctis adminiculis, ut tradunt Canonistae in c. 1. de Reliq. et vener. Sanct. et d. Simonet. in Relatione Sancti Francisci de Paula, vers. Plurium quoque, fol. 31, et vers. Fama, fol. in Relatione S. Raymundi p. 2, art. 10, vers. Supradictis; in Relatione S. Hiacinthi cap. 2, vers. Et quamvis, fol. 24, et in Relatione B. Petri de Alcantara, p. 3, in primo et 2 miraculo.

Testimonium Synodi Provinciae Gnesnen., habitae anno 1628, die 22 Maii, praesentibus totius Regni Poloniae Episcopis, et eorum Vicariis, ubi Josaphat, a Schismaticis pro religione catholica interemptum, Patronum Regni nuncupat, et S. V. supplicat, ut dignetur in Sanctorum numerum referre.

Tot epistolae Episcoporum Ruthenorum transmissae R.mis Cardinalibus S. Congregationis de Propaganda Fide, necnon inclytae memoriae Sigismundi 3, Poloniae Regis et Serenissimae Constantiae, Poloniae Reginae, Serenissimi Wladislai, tunc Principis modo Regis feliciter regnantis, D. Leonis Sapia, Palatini Vilnen., D. Janusii Skumin Tischievicz, Palatini Trocen., D. Alberti Stanislai Radivil, Sacri Romani Imperii Principis, supremi Cancellarii Magni Ducatus Lithuaniae, atque etiam epistolae totius Palatinatus Polocensis, et Palatinatus Vitepscensis, Archiepiscopi Metropolitae totius Russiae, et Episcoporum Vilnen., et Metenen., atque Commissariorum Apostolicorum directae S. V. et aliae R.mis DD. Cardinalibus Francisco, et Antonio Barberinis, Nepotibus S. V., transmissae, eorum zelum pro causa optimi Praesulis advocantes, in quibus asseritur Servum Dei ob singularem (f. 380) in propaganda, tuendaque orthodoxa fide constantiam, ac fervorem gloriosa morte occubuisse, et suffragia luculenta Martyrio eius praestantur gaudio expresso, Ecclesiam Rhutenam diu sterilem, novi martyris sanguine irrigatam esse, atque ad hanc Sanctam Sedem fluentum eius sanguinis transmitti, et praetiosam mortem fortissimi Athletae extollunt ea solum de causa, quia Cathedram Petri impense colebat, constanter profitebatur, et alios ad eam verbo, et opere manucebat, multaque ibi referuntur miranda, et glorioso martyri cultus, et veneratio supplicatur, et prope jure suo exigitur, in quo vota totius Regni Poloniae conspirare constanter asseveratur. In quibus epistolis, attestationibus, et praecibus piissimorum Principum, Antistum, et populorum multum momenti positum est ad probandum martyrium, et causam martyrii adnotat in c. Venerabili, de testis, Simonett. in Relatione S. Francisci de Paula, in prohem., vers. Plurimum, et illustre, et per Pavin. in Relatione S. Bonaventurae p. 1, art. 10, et in Relatione S. Raymundi p. 1, art. 5, et p. 2, art. 10, et saepe in aliis.

Frequens fidelium devotio ad venerationem sepulchri (f. 380v) huius Servi Dei tanquam martyris, et Reliquiarum eius cultus, de quibus praecitati testes loquuntur et signanter 11, 53, et 59, quod sanctitatis, et veritatis martyrii indicium est, et veteri Ecclesiae consuetudine receptum ex D. August. de Civit. Dei, lib. 22, c. 8, Theodoret. lib. 8, de curat. Graec. affect., circa finem, Doct. in c. 2. de Reliq. et vener Sanct., et fuit dictum in Relatione S. Raymundi p. 2, art. 9, vers. Et quamvis, et in Relatione S. Caroli par. 2, de Sanct. arg. 24, et in Relatione B. Thomae de Villanova, cap. de frequentia populi ad sepulchrum. Atque etiam votivae tabellae ad sepulchrum Servi Dei appensae, de quibus ex visitatione relata in Processu, fol. 69, ad fin., insignia sunt sanctitatis protestantia illum, in cuius honorem dedicantur, virum esse Dei gratum, mosque fuit antiquus in Ecclesia suspendendi has tabellas, beneficia accepta testantes, ut docet D. Augustin. de Civit. lib. 22, cap. 8, et fuit dictum in Relatione S. Hyacinthi, de miracul. pag. 28.

Demum praemissis adstipulatur integritas corporis, quod (f. 381) constat spatio quinque annorum incorruptum, cute ossibus superextensa conservatum fuisse membraque etiam tractabilia, et tanquam viventis flecti, ut ex visitatione facta per Iudices Remissoriales in Proc. Polocen., fol. 68, quam incorruptionem, et flexibilitatem sanctitatis indicium esse, compertum est ex traditis per D. August. Confess. lib. 4, cap. 7, et fuit dictum in Relatione B. Paschalis Baylon in 3° miraculo, in Relatione S. Teresiae, in tit. de exhumatione corporis, ad fin., in Relatione Sancti Francisci Xaverii, in primo miraculo post mortem, et in Relatione S. Isidori, in primo miraculo post mortem. Circa quam incorruptionem aliqua mira per Visitatores Apostolicos observata fuerunt. Primo, quod vestitus corporis sericus, minus putrefactioni obnoxius quam corpus, inventus fuerit totus putridus; 2°, quod Schismatici, visa integritate corporis, non sine lachrymis peccatum suum detestati sint, et se futuros fideles unitissime conclamarint; 3°, quod idem corpus fuerat per 6 dies sub altissimis aquis alnarum XV submersum, et ab altiori loco praecipitatum, ut dicunt testes 10, 83 et 84, atque in loco humidissimo reconditum, ut dicitur in Visitatione, et tamen integrum, atque (f. 381v) incorruptum inventum fuit, non citra adstantium, Cleri nempe, utriusque ritus Magistratus, et fere totius populi admirationem, miraculum id esse testantium. Nec non accedunt alia mirabilia signa, quae post mortem huius Servi Dei acciderunt, in sequenti parte recensenda.

Unde his simul iunctis cum probationibus, eo facilius ab Agentibus pro Antistite Josaphat asserebatur, de illius martyrio, et Causa martyrii satis constare.

Defensionem autem fidei esse germanam, et legitimam martyrii causam exploratum est ex traditis supra in 2a parte de martyrio, et signanter martyrium pro unitate servanda, et pro reductione Schismaticorum ad matris Ecclesiae sinum Deo gratissimum esse, gravissime confirmat

Dyonis. Alexandrin. apud Euseb. 6. Hist. cap. 37, ubi ait, oportere omnia incommoda pati potius, quam Ecclesiae discindisse concordiam. Et saepissime docuit S. Cyprianus, magnus unitatis praeco, et schismatis insectator, ut observavit P. Raymund. in tract. de Martyr. per pest. cap. 4, §. Schismatici martyrium vanum, et sequitur Baron, in Annot. ad Martyrolog. ad diem 19 Julii, ubi (f. 382) multum extollit martyrium ob unitatem servandam, et illud plus habere commendationis, quam quod suscipitur ne Idolis immoletur, et monet, inter celebres martyres adnumeratos fuisse eos, qui adherentes S. Joanni Chrisostomo, tunc exulanti, occisi sunt Constantinopoli, cum nollent communicari cum Arsatio, intruso, atque schismatico, quorum dies natalis agitur die 12 Januarii.

Caeterum probationes superius allatae per R. P. D. fidei Promotorem pluribus impugnabantur obiectis.

Quo enim ad factum occisionis, primo opponeretur, neminem ex testibus interfuisse in loco Vitepsci de tempore mortis Archiepiscopi Josaphat; 2º, neminem sufficientem rationem reddere dicti sui.

Quo vero ad causam martyrii, obiciebatur 1º, duos tantum testes hic in Urbe examinatos, nempe 2m in primo Processu, et 2m in 2º Processu deponere de confessione unius ex parricidis, asserentis solum ex causa fidei per ipsos illatam fuisse mortem Archiepiscopo, sed non esse contestes circa personem; 2º, non reddere sufficientem dicti rationem; 3º, alios testes esse singulares; 4º, testes de publica voce, et (f. 382v) fama non bene illam concludere.

Quibus obiectis satisfecisse putabant, qui causam martyrii instruebant pro Archiepiscopo, infrascriptis responsionibus.

Ad primam, circa factum mortis, dicebatur, imo 61 et 108 testes interfuisse Vitepsci occisioni Archiepiscopi et ipsos testes vulnatos etiam fuisse, et 93 fuisse pariter praesentem, asserentem se vidisse, dum Praesul occidebatur. Juncta depositione 2-i testis in novissimo Processu Urbis, testificantis de auditu a fratre, qui interfuit, et comes fuit passionis Archiepiscopi, nec non publica voce, et fama, supplicio publice sumpto de parricidis schismaticis, attestatione Regis Poloniae, aliorumque Principum in epistolis datis ad S. V. et aliis pluribus argumentis, quibus a Causae patronis supra adstruebatur veritas istius facti §. Igitur de Martyrio. Quibus additum fuit etiam 83 testem fuisse praesentem, qui ait, occisum fuisse, ipso teste ex eminentiori loco tragoediam (sunt verba testis) spectante, et conscientia ipsum torquente, quamvis esset Calvinista, et testem 8 (f. 383), pariter haeticum, qui vidit Schismaticos impetum facientes pro occidendo Archiepiscopo, et deinde ipsum occisum. Quibus consonat etiam testis 80, Judaeus, qui deponit, se cum aliis Judaeis, dum Servi Dei vidit ignominiosam mortem, summis persecutum fuisse lachrymis, et cum Schismaticis exprobrasset Innocentis mortem, responsum fuisse, ut sileret, ne et sibi mali aliquid fieret. Unde ex his testimoniis circa factum occisionis insurgere etiam admini-

culum asserebatur ad L. Qui ultimo, ff. de poen.; Marsil. in L. Divus p. §. Divus, fl. eodem; Cepha. Cons. 227, num. 31, quo tamen adminiculo nec opus esse stantibus aliis testibus, supra recensitis, quorum nedum duo sed unus dumtaxat de certa scientia cum aliis duobus de publica voce, et fama sufficerent, ut supra deducebatur d. §. Igitur de Martyrio; imo addebatur ab Agentibus pro Venerabili Josaphat in casu praesenti ex depositione etiam Judaerum, et Schismaticorum sufficientem resultare probationem, quia in favorem fidei etiam heretici, et Judaei admittuntur ad testimonium ferendum, ut rescripsit Alexander 4s in cap. In favorem fidei, et cap. Contra (f. 383v) Christianos de haeticis in 6°, ut supra etiam fuerat animadversum, et huiusmodi testes omnino supplere, et probare iunctis testimoniis Christianorum et praesumptionibus consuluerunt Cravett. Cons. 73, num. 18 et seqq.; Osach. decis. 72, num. 5; Afflict. decis. 214, num. 3 et forsani dici potest, Josaphat erat lux, sed tenebrae illam non comprehenderunt, et in multitudine virtutis suae mentiti sunt ei inimici sui.

Ad secundam respondebatur, testes, qui fuerunt praesentes in iis, quae facta sunt, et quae immediate sensu corporis percipiuntur, non teneri dicti sui rationem reddere; Bart. in L. Solam, num. 3 et 14; Salyc. num. 3; Castr. n. 6, c. De testibus; Nell. De testib. num. 134; Lanfranchi num. 20, et 22; Viv. opin. 898, num. 1, et in terminis Canonizationis firmat Rpd. Contelorius, de Canonizatione Sanctorum, cap. 25, num. 72. Alios vero testes de publica voce, et fama reddere sufficientem rationem, ut infra dicitur.

Quo vero ad probationem causae martyrii, ad primum obiectum respondebatur, probationem non deduci solum ex illis duobus testibus, imo super teste primi Processus Urbis nullam constitui posse (f. 384) vim, quippe quod illius validitas non admittebatur, sed substantiam probationis consistere in aliis decem et quatuor et pluribus testibus sigillatim ponderatis, dum supra retulimus S. V. quae deducebantur pro iustificanda causa martyrii, §. Causam vero mortis.

Ad 2m obiectum dicebatur praefatos testes circa causam deponere per bonas rationes, nempe quia sciebant odium atrox, quo Schismatici prosequabantur Antistitem, coniurationes in eum factas, iniurias illatas, minas mortis ex causa unionis cum S. R. E., exaltationem post eius obitum, saevitiam in eius corpus habitam, et quia in Archiepiscopo nulla alia aderat mortis causa, et ipsi Schismatici saepius fassi fuerant, se sitiisse sanguinem Praesulis, tanquam destruentis eorum sectam. Quibus exterioribus argumentis deductis ex antecedentibus, subsequenter, et concomitantibus causa occisionis, nempe odium fidei, atque unionis cum Romana Ecclesia desumitur. Quippe, quod uti non cadens sub sensum directe, sed in animo consistens, per testes directe, et (f. 384v) immediate probari non potest. Cap. a nobis 1, 2° de sent. excomm.; Felyn. in c. Significasti, num. 2, de homicidio; Rot. apud Card. Mant. dec. 213,

in princ., et coram san. me Gregorio XV, d, 239, num. 4. Ratio autem per testem afferenda sat est si implicite reddatur et colligatur ex ipsius depositione. Butr. in c. Cum causam, num. 18; Imol. n. 7; Abb. n. 8, de de testibus; Cagnol. in L. 1, num. 129, ff. Si cert. pet. Rimin. Jun. Cons. 340, num. 91, L. 3.

Tertium obiectum, nempe singularitatem testibus oppositam, asse- rebatur non obstare. Tum quia ubi non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere probandum est id, quod resultat ex actibus spe- cialibus, ut in casu praesenti, odium fidei, et Unionis in Schismaticis cau- sam dedisse morti Archiepiscopi Josaphat, admittuntur testes singula- res deponentes de pluribus actibus particularibus, ex quibus resultat universale. Doct. in cap. Qualiter, et quando de accusat.; Castr. Cons. 51, num. 2. Lib. 2; Abb. Cons. 81, num. 8, plene Rimin. Jun. Cons. 7 num. 27, et seqq. et num. 132, ubi loquitur in terminis Canonizationis, et fuit dictum in Relatione Beati Thomae de Villanova, in tit. de virtutibus (f. 385), cap. de fide, et cap. de charitate in proximum, atque in Rela- tione Beatae Catharinae de Ricciis p. 1. de process. in fine, vers. Minus etiam. Tum etiam quia testes singulares sufficere ad probandam animi declarationem tradunt Castrens. Cons. 395, num. 1, Lib. 1; Cravett. Cons. 73, num. 33; Rota apud Card. Mantic. d. 313, num. 5, et d. 325, num. 1.

Ad ultimum respondebatur, formam plene et concludenter esse pro- batam ex decem testibus recensitis, ubi de illius verificatione actum fuit in §. Fama nimirum, et reddunt sufficientem rationem dicti, dum ab universo populo Josaphatum reputari martyrem affirmant, iuxta tra- dita per Anan. Cons. 1, num. 8; Alex. Cons. 166, num. 9, lib. 6; et in Relatione B. Thomae de Villanova cap, De fama sanctitatis in fine, et in praesenti casu adsunt publicae acclamationes totius populi certatim confluentis ad asserendam veritatem martyrii piissimi Praesulis, ut in Proc. fol. 72, et 79 adest Vicepalatini Vitepscen. cum (f. 385v) universo populo Vitepscen. publica sceleris detestatio ac deploratio uberrima, veniaeque ac penitentiae pro tanto facinore humilis supplicatio, ut in eodem Processu fol. 85, et de ea deponit etiam testis 68, qui est Archie- piscopus Polocen. Quibus omnibus famam satis esse probatam et cae- tera obiecta sublata pretendebatur a Causae Patronis pro Antistite Jo- saphato.

DE ALIQUIBUS SIGNIS MIRABILIBUS, QVAE EVENERUNT POST MORTEM
SERVI DEI JOSAPHATI

PARS QUARTA.

Quamvis pro canonizatione Martyris miracula simpliciter et abso- lute non axigantur, ut deducebatur supra in 2a parte huius Relationis, §. Quam assertionem, attamen miraculis magis etiam illustrari marty- rium certum est, B.me Pater, Deus enim mira opera faciendo circa

sanctorum corpora Martyrum, testimonium perhibet sibi non perire, quod moritur, et abundantiore honore exsanguibus Reliquiis hominum circumponit, ut (f. 386) inquit Div. August. in serm. de S. Vincentio, et innuit Prudent. hymno quinto peristephanon, et multos martyres miraculorum testimonio effulsisse, liquet ex tabulis ecclesiasticis, et martyrologiis, et animadversit S. Gregorius Nazianz. ad Juliam, ibi: ab his Daemones pelluntur, morbi curantur, apparitiones, et praedictiones, quorum, vel sola corpora idem possunt, quod animae sive manibus contrectentur, sive honorentur, quorum vel solae sanguinis guttae atque exigua passionis signa idem possunt, quod corpora, idemque ostendit vetustissimus christianorum, imo Ethnicorum, etiam Imperatorum concursus ad SS. Martyrem sepulchra, tanquam ad bonorum omnium fontes uberrimos, et inexhaustos opum, et miraculorum thesauros ut late disserit S. Joannes Chrisost. orat. 65, et homil. 26, in 2a ad Corinth., S. Basilius, S. Eulogius et alii passim.

Ideo haud incongruum esse existimavimus, B.me Pater, breviter referre Sanctitati Vestrae, aliqua miracula, quae divinam potentiam intercessione Servi Dei Josaphat operatam fuisse enarrant plures testes, ut ex ventilatione (f. 386v) processus deprae hendimus, et a Causae Agentibus deducebatur.

A fluxu sanguinis, quem passus fuerat, per duos annos, voto ad Servi Dei sepulchrum concepto, se liberatum fuisse ait testis 50, et ab eodem morbo, quem irremediabilem medici dixerunt, Susannam convalescente voto ad servum Dei emisso testatur 66 testis, Pater Susannae, qui est Nuncius deputatus pro fabricando Processu, cuiusmodi sanatio miraculo adscripta fuit in Relatione S. Raymundi, in 6° miraculo.

Ab ophthalmia et extremo oculorum morbo sanitati se restitutos fuisse deponunt 12 et 27 testes, ille voto ad Servum Dei concepto, hic tactu Calicis eiusdem. Quam similem sanationem miraculosam esse dictum fuit in Relatione S. Franciscæ Romanae in 3° miraculo post mortem in Relatione B. Thomae de Villanova, in 4° miraculo post mortem.

Ab extremo paralysiae morbo curatum fuisse intercessione Josaphati profitetur testis 8, et ab eodem morbo statim liberatum fuisse Nobilem (f. 387) Polocensem tactu strophili ticti sanguine Servi Dei narrat testis 53, Rector Collegii Societatis Jesu, et de liberatione filii ab eadem infirmitate deponit testis 23, quam sanitatem citra miraculum reddi non posse medicorum iudicio, et dogmatibus resolutum fuit in Relatione B. Thomae de Villanova, miraculo 7° post mortem, et facit Matthei cap. 9, et Actorum Apostolorum cap. 9.

A lethalibus vulneribus statim ad sanitatem receptos se fuisse votis ad Josaphati intercessionem conceptis asserunt testis 18 et 38, qualis sanatio ad miraculum relata fuit in Relatione S. Franciscæ Romanae, in 14 miraculo post mortem, et in Relatione B. Thomae de Villanova, de miraculo 3° post mortem.

A contractione manuum, et pedum, qua per quatuor annos laboraverat incontinenti convaluisse intercessione Archiepiscopi Josaphat affirmat testis 46, et a claudicatione 7 annorum testis 25, quae miracula esse videtur deduci ex verbis Evangelii: Coeci vident, claudi (f. 387v) ambulant, et fuit ponderatum in Relatione S. Franciscæ Romanæ, in miraculo 5°, Beati Sancti Caroli in miraculo 11 et 13, et in Relatione B. Catharinae de Ricciis miraculo 1.

A gravissima febris hectica se restitutum fuisse sanitati intercessione Servi Dei asseverat testis 63, Rector Collegii Societatis Jesu, et a febris pariter se liberatum dicit testis 18, qualis sanatio pro miraculo adducta fuit in Relatione S. Franciscæ Romanæ in miraculo 7, in Relatione Sancti Caroli miraculo 3 et 10, et in Relatione B. Catharinae de Ricciis miraculo 3 et 6.

Quae miracula restitutarum sanitarum, quamvis per testes singulares recenseantur, et regulariter ad probandum miraculum non sufficiat dictum unius testis; Bun. inc. Cum oporteat, num. 120, de accusat. Martin. Laudens. de Canonizatione S. Bernardini, vers. Rursus vero, Vincent. Castellan. de Canonizat. Sanct. q. 7, vers. Quare unus testis; at tamen nonnunquam testes singulares deponentes de facto proprio, et de miraculo in sua persona patrato admissos fuisse ad (f. 388) probanda miracula dicebant Agentes pro Josaphat, iuxta opinionem Contellarii in c. 1, n. 7, de Reliq. et vener. Sanct., ubi Vincentii contrariam opinionem refellit, et Contellarium sequuti fuerunt Pavin. in Relatione S. Bonaventurae, p. 2, art. 4, Simonett. in Relatione S. Francisci de Paula, vers. Sed tamen est contrarium, Molfes. Cons. 46, num. 63, lib. 2, praesertim concurrentibus indiciis, et coniecturis, vel fama, ex quibus posse iudicem fidem adhibere dicto unius testis, post alios scripsit Menoch. de arbitr. Judic. cas. 99, in fine, Rota apud Card. Seraph. d. 676, num. 1 et 2, et nuper in Romana Decis. 11, Decembris 1634, coram me. Atque in Relatione B. Thomae de Villanova, tit. De virtutibus, cap. 2. De charitate. Quod relinquendum esse arbitrio iudicantis, qui inspecta qualitate, et idoneitate testium, natura miraculi, et pensatis omnibus circumstantiis statuere debet, quae, et quanta fides unico testi sit adhibenda, iuxta (f. 388v) testium fides, §. Ideoque, ff. de testibus, prudenter monuit Rpd. Contelorius de Canonizat. Sanct. cap. 18, num. 27, in fine, et fuit animadversum in Relatione S. Raymundi p. 2, art. 8, per totum, in Relatione S. Franciscæ Romanæ p. 3, art. 2, miraculo 8°, et art. 2, mirac. 9°; atque in Relatione Sancti Caroli p. 3, miraculo 4°, et in aliis. Idque potissimum pendere a S. V. arbitrio asserebatur, cuius Antecessores, Leo 3s, Innocentius 3s, Joannes XV, Bonifacius 9s, Leo Xs, et alii admiserunt testimonia singularia in miraculorum, et sanctitatis probatione, ut deductum fuit supra in principio primae partis huius Relationis, et habetur per Simonet. in Relatione Sancti Bonaventurae p. 2, art.

4, et per Pavin. in Relatione S. Francisci de Paula, in fine, et late in Relatione S. Hiacinthi, fol. 40.

Super quibus tamen probationibus circa miracula cum Agentes pro Ven. Josaphato non multum insisterent, transivimus ad excussionem prodigiorum, et signorum quorundam admirabilium post (f. 389) mortem Praesulis sequutorum, quibus videtur Deus voluisse comprobare veritatem eius martyrii et vertere opprobrium eius in honorem, iuxta votum Psalmi 118: Aufer a me opprobrium, et contemptum, quia martyria tua exquisivi; ita enim loco verbi testimonia legit D. Augustin, et in hunc sensum accepit dictum Psalmum Concion. 9, et huiusmodi signa loco miraculorum fuerunt ponderata in Relatione Martyrum Japonen. art. 3, per tot., similiaque prodigia Romae contigisse post mortem Appollonii. Senatoris Martyris, sub Commodio Imperatore, perpendit Baron. in Annot. ad Martyrologium, ad diem 18 Aprilis, de quibus contendebant Patroni Causae plenas, et concludentes probationes.

1° enim, in die mortis Servi Dei JOSAPHATI visa fuit supra civitatem Vitepscen. impendere densissima nebula sanguinea, quae totum Vitepscum cinxit, usquedum corpus ex aquis fluvii, in quibus demersum fuerat. et sex dies latuerat a Schismaticis extractum fuit, ut tres oculati testes affirmant in Processu Polocen., nempe 103, 105 et 106, quasi Coelum ipsum sanguinariae, et (f. 389v) parricidae Urbi poenas minaretur, ut recens pastoris sanguis clamaret adhuc ad Schismaticos, ut ad Romanae Ecclesiae gremium redirent, et schismatis labem detergere sacra eluvione parent.

2°, visa fuit splendida, et corruscans Servi Dei facies, postquam e flumine extractus est, qualis nunquam visa fuit dum viveret, adeo ut angelicum referret aspectum. quamvis antea a Schismaticis multis modis deformata fuisset; ita inquirunt sex testes in Processu Polocen., nempe 7, 32, 54, 88, 90, et 108, atque ipsi Vitepscenses, aliique Schismatici in testimonio alta voce unanimiter dato deposuerunt, ut in Processu fol. 76 et 79, ubi, quod corpus post extractionem ab aquis visum fuit insigniter pulchrum, et elegans et contra naturalem Servi Dei colorem rubicundum. Quae quidem claritas, gloria vultus appellatur ab Apostolo 2° ad Corinth. cap. 3, et amoris Dei signum, iuxta illud Deborahae in cantic. Iudic. c. 5, qui autem diligunt te, sicut sol in ortu suo splendet, ita rutilent; quae legitur data Moysi (f. 390), Exod. cap. 34, et Sancto Bernardo, secundum Surium in eius Vita lib. 3, c. 5, necnon Beato Ludovico Bertrando, ut habetur in eius Relatione in 3 miraculo, cum aliis per Graff. cap. 17, n. 3. de sent. excomm. lib. 5.

3°. Super corpus interfecti Antistitis, et super locum fluminis, ubi fuerat demersum, lumen de Coelo lapsum. aspicientium oculos perstringens, seu quandam flammam e flumine progredientem visam fuisse testantur quinque testes in Processu Polocen., nempe 91, 93, 101, 108, 110, et in 2° Processu Urbis testis 1, et 2, iuxta 14, de publica voce, et fama;

quod prodigiosum omnino videtur et martyri proprie conveniens, quippe quod S. Joann. Chrisost. in Homil. de Macchabaeis vocavit: Martyres illustriores multis solibus, et magnis luminaribus clariores, et conferunt Carmina D. Gregorii Nazianz. in Jambico 18:

.....Orbem totum
Fulgore complent, Syderum in morem, illius
Mactatus est qui, Martyres clarissimi.

4°. In visitatione corporis, seu exhumatione (f. 390v), lachrymae manantes ex oculis, et sudor e fronte profluens conspectus fuit, ut habetur in Relatione visitationis in Processu fol. 69 et affirmat 68 testis, qui est Archiepiscopus Polocen., quasi Schismaticorum pertinaciam deploraret et adhuc desudaret pro eorundem reductione ad synum S. Matris Ecclesiae, nec non in eadem visitatione deprehensa fuit in corpore Josaphat magna flexibilitas, perinde ac si vixisset, atque adhuc spiraret; quae uti mirabilia sanctitatis indicia considerari passim solent, et traduntur de corpore B. Jacobi de Marchia, ut fuit ponderatum in Relatione S. Francisci Xaverii, in quarto miraculo post mortem.

5°. Cum Servi Dei corpus Vitepsci deferretur ab ecclesia ad navigium, Polociam Duna flumine advehendum, et transire accidisset iuxta Synagogam Calvinisticam, calix, qui sopra pheretrum steterat, sponte sua inversus est, funiculis omnino irruptis, quibus hinc inde serico pheretrali fuerat alligatus, cum semper antea immotus stetisset (f. 391), etiam cum de monte asperrimo deferretur, ita de visu deponunt sex testes, hoc est 15, 32, 40, 98, 102, et 103; de auditu vero, et publica voce, et fama testes 91 et 101 in Processu Polocen., in qua calicis eversione Deus mirabiliter manifestare voluisse videtur in Servo Dei etiam defuncto adhuc vivere zelum Domum Dei, ut quem vivus oderat malignantium haereticorum caetum, etiam mortuus a communione calicis arceat, quod tunc dictum fuisse ab aliquibus ferventioribus fidelibus addit 11 testis in fine depositionis.

Sextum demum, quod maximum est veri martyrii argumentum, mors Antistitis multorum Haereticorum conversionem ad fidem operata fuit, eiusque sanguis inimicos quoque suos convertit ad pacem, ut non dividatur, aut solvatur vinculum charitatis, ut habetur Proverb. cap. 16; nam de schismaticis ipsis persecutoribus, quod fere omnes scelestum facinus detestati, et innocentis cruoris effusionem publice deplorantes, ad Ecclesiae Catholicae unitatem revocati fuerint deponunt testes 10, subdes ante mortem Praesulis multos fuisse Schismaticos, et illo (f. 391v) occiso rarissimos, et nullum Schismaticorum templum Polociae, et Vitepsci, 32, 53, 68, 69, 107, et 108 in Processu Polocen., et in Instrumento Visitationis, factae per commissarios apostolicos fol. 68.

Unde vere persequentium iudicium Servus Dei vicisse videtur, ut scriptum est: Et vincas cum iudicaris, quod ad Martyres D. Ambrosius

refert in Serm. 23. Quae reducum animarum acquisilio non nisi merito martyrii est adscribenda: martyr enim Christi tanquam granum frumenti cadens in terram, postquam mortuum fuerit, multiplicem fructum affert. Quod et S. Leo, et S. Prosper, S. Leonis Notarius, egregie expresserunt. Ille, in Serm. 1. nat. Apost. Petri, et Pauli, illis verbis: non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur semper dominicus ager, segete uberiori vertitur, dum grana, quae singula cadunt multiplicata nascuntur. Hic vero in Lib. Sent., ibi: mortibus martyrum, et sanguine occisorum sanctorum incrassata est terra, et saeculi agri de cinere, et vilissimis excrementis vires ubertatis assumunt, ita cruore caesorum Christi martyrum totus (f. 392) faecundatus est mundus, ut undique seges Ecclesiae cresceret, et insererentur Coelo, qui deputabantur Inferno. Unde, et Tertullian. cap. ultimo Apologetici, sanguinem martyrum vocavit semem Christianorum, S. Augustin. in Psalm. 140, fimum, quo fecundatur Ecclesia, S. Justinus, potationem, qua fit Vineae Domini uberius, Origen. in Joann. tom. 9, quamdam haeresis, et infidelitatis theriacam, et praesentissimum antidotum. Hanc vero persecutorum, et tortorum conversionem, et ab impietate ad pietatem revocationem inter mirabilia per martyres edita recensendam esse monuerunt S. Ephrem in postrema Oratione de Martyrio, S. Augustin. Serm. 63. de divers., Theodoret. lib. 8 contra Graecos, et huiusmodi impiorum iustificationem miraculosam appellat S. Gregor. Homil. 29, in Evangel. Matthaei, subdens, haec miracula tanto maiora quanto spiritualia, et per quae non corpora, sed animae suscitantur, et S. Augustin. in Psalm. 70, et lib. 22 de Civit Dei, cap. 8, purificans resurrectioni mortuorum suscitationem animarum et conversio ad Christum septendecim Praefectorum carnificinae recolitur in tabulis ecclesiasticis inter (f. 392v) miracula S. Martine Martyris, multaque alia suppetunt ex actis Martyrum, et id miraculum esse, fuit approbatum in Relatione S. Franciscae Romanae in miraculo 13, circa conversionem cuiusdem Turcae.

Haec habuimus, B.me Pater, quae de JOSAPHATI fortissimi Praesulis rebus in vita gestis, et morte in Christi gratiam pro Sedis huius defensione suscepta, eiusque virtutis in Coelo receptae signis ex publica fide referremus. Tuum iam est, B.me Pater, qui Divinitatis auctoritatem habeas discernere: An is inter Divos publice sit referendus, ut non excludatur a cognomine Coelitem, qui tot iam meritis in Coeli gentem concessit, et qui pugnam pro tui etiam nominis dignitate acerrimam iniit, atque victoriam de tuis ipsis hostibus, profuso sanguine, reportavit meriti donetur plausu triumphi. Pro quo et magna Polonia, ac Lithuania, Russiisque maximo cum Rege providentiam tuam implorat: Ut in unius martyris consecratione (f. 393) Catholici omnes sui provocentur stimulo addito, atque hortamento martyrii, et quo tempore tanto virtutum lumine terram colucent, Coelum etiam ipsum novo illato Sydere ad clarissimos septentriones condecoretur, quod et tenebricosam

haeresum, et schismatis in iis Regionibus caliginem dissipet, Ecclesiae gloriam augeat et famam etiam, ac foelicitatem tui Principatus illustret.

133.

Roma, 19 . VI . 1635.

Novae remissoriales litterae in causa martyrii Josaphat extradi mandantur in genere et in specie.

ARCH. S. C. RITuum, Regestum Servorum Dei, vol. I: 1592 1654, p. 632-4.

Urbis.

Feria 3. 19 Junii 1635 Congr. Sacr. Rituum in monte Quirinali de mane coram SS.mo pro causis Beatificationum et Canonizationum Ser. Dei. Interfuere Em.mi PP. Sacchettus, Pamphilius, Burghesius, Ginettus, Caesarinus, Ant. Barberinus. Nec non RR. PP. DD. Consultores.

Actum fuit de causis Polocen., Januen, et Bituricen.

Quoad causam Polocen., quia Processus patiuntur defectum iurisdictionis, et mandati, nec non aliarum nullitatum, fuit dictum quod concedatur de novo remissoria in genere, et in specie pro fabricandis Processibus auctoritate apostolica.⁹¹

Quo vero... (Januen.)...

Fuit etiam in hac Congregatione excitatum dubium, an in remissorialibus quae expediuntur auctoritate apostolica pro causis Beatificationum Servorum Dei. in quibus praescribitur quod testes iurent tactis etc. praeter Episcopos, sit etiam apponendum, et per supremos principes, et res mansit in suspenso.

134.

Roma, 20 . IX . 1635.

Nuntio Varsaviensi a S. C. de Prop. Fide transmittuntur litterae remissoriales pro novo processu in causa Beatificationis Servi Dei Josaphat conficiendo.

APF, *Lettere volgari*, vol. 15, fol. 111rv.

WELKYJ A. G., *Litterae S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p. 141, nr. 220.

Al Nuntio di Polonia.⁹²

Mando a V. S. gl'aggiunti pieghi, ne quali sono le Remissoriali della Sacra Congregatione de Riti, e l'istruzioni necessarie per far di nuovo

⁹¹ Cfr. infra, in initio Processus an. 1637.

⁹² Agitur de novo iam Nuntio, Mario Filonardi (1635-1643).

canonicamente il Processo nella causa del Servo di Dio Giosafat, già Arcivescovo Polocense Rutheno Unito; i quali pieghi si compiacerà di conservar presso di se, e di non consignarli ad altri, che à Monsignor Metropolita di Russia,⁹³ quando li domanderà, ovvero à Monsignor Vescovo di Pinsco,⁹⁴ il qual si rimanda costà, e lo raccomando con ogni maggior efficacia alla protezione di V. S., perchè facilmente havrà di bisogno del suo aiuto presso cotesta Maestà, per le cause, ch'egli medesimo le accennerà.

E qui per fine etc.

Roma 20 Settembre 1635.

135.

Roma, 20 . IX . 1635.

S. C. de Prop. Fide Metropolitam certiozem facit, quod Processus anni 1628 reiectus fuerit, et novus proinde diligentissime secundum instructiones transmittendas compilandus est. Item commendatur et laudatur R. Korsak ex Urbe rediens in Russiam.

APF, *Lettere latine*, vol. 9, fol. 70v-71r.

HOFMANN G., *Ruthenica* (Orientalia Christiana, v. III, 2, N. 12), p. 212.

WELYKYJ A. G., *Litterae S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p.141, nr. 221.

Metropolitae Russiae.

Cum Sac. Rituum Congregatio in causa Servi Dei Josaphat necessarium esse decreverit, ut novus in ea Processus conficiatur, mittimus ad huius Sanctae Sedis Nuntium Remissoriales a praefata Sac. Congregatione expeditas, cum sufficientissima Instructione ne in hoc novo Processu conficiendo nullitates fieri contingat, quae in priori factae sunt. Quod Ampl. Tuae indicare voluimus, ut hac in re gravissima eam adhibeat diligentiam, quae in praedictis instructionibus exprimitur, et clarius exponet Episc. Pinscensis, quem istuc remittimus, quemque Ampl. Tuae plurimum commendamus; dignus est enim omni honore, et gratia, quia non solum in ecclesiasticis negotiis pertractandis Curiae Romanae, ac eius praesertim proceribus plenius satisfecit, sed in litterariis exercitiis non modico cum fructu, etiam pro Sac. Congregatione de Prop. Fide laboravit, doctrinae suae non levia dedit, et reliquit indicia. Et quia ab ipso Ampl. Tua intelliget S. D. N. in te, ac unitos Praelatos tuos, totamque Ruthenorum unitorum nationem propensam voluntatem, et

⁹³ Josephus Velamin Rutskyj (1613-1637).

⁹⁴ Raphaël Korsak, primum Episcopus Haliciensis (1626), dein vero Pinscensis (1632), et Coadiutor Metropolitae Kioviensis, quam postea eodem iure obtinuit (mense Martio 1637).

eiusdem Sac. Congregationis studium, et desiderium, ut Sancta haec Ruthenorum Unio conservetur, et propagetur, finem scribendi facimus, cunctaque prospera ab Omnipotenti Deo Ampl. T. enixe precamur.
Romae 20 septembris 1635.

136.

Roma, 24 . IX . 1635.

S. C. de Prop. Fide approbat mandatum procuratorium in causa Beatificationis Servi Dei Josaphat in persona Raphaelis Korsak Ep. Pinscensis, ad effectum, ut novus Processus in dicta materia conficiatur; tenor mandati procuratorii sub data 1. VIII. 1635 adducitur.

APF, *Acta*, vol. 10 (1635), fol. 319r-320r, n. 29.

WELYKYJ A. G., *Acta S. C. de Prop. Fide*, vol. I, p. 154, nr. 268.

1635, septembris 24.

Referente Em.mo D. Cardinali Antonio, Sac. Congregatio mandatum, seu Procuratorium ab Eminentia Sua, tam suo quam Congregationis nomine factum, cum praemissione de rato in causa beatificationis piae mem. Josaphat Archiepiscopi Polocensis, Rutheni uniti, sub die prima Augusti proxime praeteriti in persona Rev.mi D. Raphaelis Episcopi Pinscensis Rutheni uniti confirmavit, approbavit, et ratificavit in omnibus et per omnia.

Tenor vero dicti mandati, seu Procuratorii est, quod sequitur: Eminentissimus D. Cardinalis Antonius Sac. Congregationis de Prop. Fide Praefectus, inhaerens instantiae eiusdem Sac. Congregationis SS.mo D.no factae anno 1624, die 31 Maii, ut signare dignaretur supplicationem pro conficiendis Processibus super vita, morte, et miraculis Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis Rutheni Uniti, ob defensionem primatus S. R. E. interfecti a Schismaticis et similiter diversis aliis instantiis apud Auditores Sac. Romanae Rotae nomine eiusdem Sac. Congregationis factis pro expeditione favorabili causae Beatificationis praedicti Servi Dei Josaphat sciensque a Sac. Rituum Congregatione expediendas esse novas Remissoriales de spirituali eiusdem S. D. N. mandato ad conficiendos ultiores Processus in eadem causa, auctoritate sui officii Praefecturae, scilicet eiusdem Sac. Congregationis nomine, pro qua de facto fecit, constituit et deputavit Rev.mum D. Raphaellem Korsach, Pinscensem Episcopum Ruthenum Unitum, Procuratorem spirituales ipsius Sac. Congregationis in eadem causa, ad eius nomine comparandum, dicendum, instandum, et faciendum quaecunque fuerint necessaria, et opportuna tam pro praedicti novi Processus inchoatione, prosecutione, et terminatione, quam pro caeteris aliis usque ad finem praedictae causae faciendis, gerendis, et exequendis, etc. et cum facultate

substituendi unum vel plures Procuratores ad praedicta omnia facienda, gerenda, et exequenda, omni etc.

Datum Romae in aedibus solitae eius habitationis, die prima Augusti 1635.

137.

Polock, 12 . VIII . 1637.

Secundus Processus auctoritate apostolica in Polock fabricatus ad effectum Beatificationis Servi Dei Josaphat, ex variis depromptus fontibus.

ASV, ARCH. S. C. RITUUM, vol. 2291.

DOROŽYNSKYJ D., *Ex actis Processus Canonizationis*, in *Opera Theolog. Soc. Ucrainorum Leopoliensis*, vol. I: *De St. Josaphat Kuncevyč*, Leopoli 1925, p. 37-160 (pars Proc. anni 1637, in lingua latina, polonica et palaeoslavica).

BIBLIOTHEQUE SLAVE, PARISSIS, *Manuscriptum J. Martinov*, nr. 64/4,

POLOCEN. CANONISATIONIS GLORIOSI MARTYRIS JOSAPHAT CHUNCEVITIJ ARCHIEPISCOPI POLOCEN.⁹⁵

D. Clearchus Buscus Notarius

(Ex Archivio Vaticano. S. Congregationis Rituum, 1642)

(*Ex originali S. C. de Prop. Fide, descripto in Bibl. Slavica, Parisiis*).

A. LITTERAE

Eminentissimi et R(everendissimi)mi D(omi)ni, D(omi)ni... (f. 1).

Onus gravissimum humeris nostris longe imparibus ab EE. VV. impositum, inquisitionem scilicet Apostolicam supra vita et morte Servi Dei Josaphat. Archiepiscopi Polocensis, licet omni ex parte natura talium incapacissima refugerit, nulla vero ex parte obedientia vobis EE. DD. atque adeo S. R. E. omni iure debita potuit detrectare. Res scilicet tales tantaeque eos sibi requirebant administros, qui et talium tanto-

⁹⁵ In reconstructione huius Processus variis uti debuimus fontibus et partibus, quia exemplar primaevum hodie non invenitur amplius Romae, sed anno 1939 Leopoli conservabatur. In Archivio Vaticano habemus tantummodo traductionem in linguam latinam partium, quae in Processu originali exaratae erant in lingua ruthena vel polonica, quae tamen pars incipit tantummodo a depositione testium. Initium Processus, quia in lingua latina iam Polociae exaratum, non erat traductum, et proinde nec in aliis prostat copiis, quam in illa originali, quam habere hodie non erat nobis datum ob circumstantias temporum et locorum. Proinde partem hanc initialem excerpimus ex exemplari apographo P. Joannis Martinov, Parisiis conservato, in Bibliotheca slavica. Ex hoc apographo alias etiam partes desumpsimus. Quasdam partes habemus ex editione Leopolitana anni 1925 (D. Dorožynskyj), quas ille ex ipso exemplari originali transsumere potuit. Pauca tantummodo nobis desunt ad plenam eiusdem Processus reconstructionem, sed minoris momenti.

rumque peritiam haberent summam, et in illo loco, ubi talia tantaque saepius vertunt negotia, nascerentur. Noster vero septentrio non minus frigore quam frigida notus charitate, viros gloriae divinae zelosos, apostolicos, confessores, martyres raro videt, rarius promovet. Verum enim vero cum non ex suis quisque se metiri debeat viribus, sed ex illa quae pro numero et mensura Divinae Bonitatis in unoquoque est supremi Numinis gratia, id omne totumque EE. VV. referre cogimur et affectus et imperii sacrosancti quidquid in nos fideles S. R. E. filios et subditos divite manu EE.VV. conferre dignatae sunt. Divina itaque ope implo-rata Inquisitionem supra vita, morte et miraculius Servi Dei Josaphat absolutam. Nunc vero illud advertimus quod et rebus et modis fuerit instructissima. Paucos quidem testes ad probandum admisimus, pauca instrumenta et iura proferre...⁹⁶. Tales tamen et talia fuerant, ut nulla omnino dubitatio vel de testibus vel de scripturis productis mentem subire potuisset. Omnes enim testes viri graves et (omnino) eorum quae dixerunt optime conscii, nisi quod de visu paucos habe(re potuimus), siquidem omnes familiares Servi Dei Josaphat passionis illius tempore in... cesi fuerint; tamen cum in his partibus nullus non esse occisum Josaphat ignoret, haud quidquam dubitare possimus de morte illius gloriosa et praesertim cum... viderimus: caput vulneribus affectum et discissum. Sed haec omnia

EE. et S. R. E. nobiscum subicimus earumdemque..... censuram... veneramur.

Polociae 4 Decembris, Anno 1637.

Eminentissimarum et Reverendissimarum Dominationum Vestrarum⁹⁷
humil...

Fr
.

IN NOMINE SANCTISSIMAE TRINITATIS PATRIS ET FILII
ET SPIRITUS S.
AMEN [f. 2]

Notum sit universis praesentes literas seu processus visuris, lecturis seu legi audituris, quod anno a N(ativitate) D(omini) Jesu Christi 1637, indictione quinta, die XXXI mensis Julii, pontificatus SS. D. N. Urbani divina providentia Papae VIII anno ejus XIII, coram Ill. bus et RR. DD. R. do D. no Adamo Josepho Szczyt et R. do D. Alberto Sielawa,

⁹⁶ Revera dum in primo Processu anni 1628 plus quam 100 testes examinati erant, in hoc secundo Processu 8 tantummodo testes deposuerunt sua testimonia. Sed agitur de testimoniis vere excellentibus, qui pro multis aliis vices supplent.

⁹⁷ Litteram hanc ex apographo habemus Joannis Martinov, quam in hoc puncto ipse Martinov legere non iam potuit.

Canonicis Vilnensibus, Judicibus a Sacra Rituum Congregatione specialiter subdelegatis, meque Zacharia Bastio, Notario, ac testibus infra-scriptis comparuit Ill.s et R.s D.s Raphael Corsach, olim Ep. Pinscensis, nunc vero Archiepisc. Metropolitanus Chioviensis, Haliciensis, totiusque Russiae, Procurator ad prosequendam causam canonizationis Servi Dei Josaphat, Archiep. Polocensis, specialiter deputatus, prout de pluribus procurae mandatis docuit per instrumenta publica per diversos notarios rogata, videlicet: a S. Congregatione de propaganda fide Romae residente per Valentinum Valente notarium sub die 4 mensis Septembris anno D. MDCXXXV. per Ill.m et RR. D.m Bohuslaum Radoszewski Boxa, Episcopum Luceoricensem, per D. Andream Godlewski notarium sub die III mensis Januarii anno D.ni MDCXXXVI, per Ill. et RR. D.m Georgium Tyszkiewicz, Episc. Samogiciensem, per D. Georgium Dyczkowski, I. V. D., Protonotarium Apostolicum sub die... eodem anno MDCXXXVI, per Ill.m et R.m D.m Antonium Sielawa, Archiep. Polocensem, per D.m Stephanum Dyczkowski, sacra auctoritate regia Notarium Vilnensem, sub die X mensis Augusti eodem anno MDCXXXVI. Quae omnia mandata procuratae in publicam et authenticam formam facto exhibuit coram iisdem DD. Judicibus, a quibus mihi Notario Zachariae Bastio fuerunt consignata ad effectum in praesenti actu inserenda, prout in foliis tenoris inferius recitantur, et exposuit quod ab eadem S. Congr. Rituum de mandato praelibati SS. D. N. Papae fuerunt expeditae Litterae Remissoriales et Compulsoriales ad effectum novi processus in causa canonizationis D. Josaphat conficiendi et fabricandi. easdemque Litteras Remissor. et Compulsoriales fuisse directas Ill.mo et RR. DD. Stanislao Hrebovsky, Episcopo Methonensi, Suffraganeo Vilnensi, nec non admod. RR. DD Archidiacono Adamo Zablocki, Bartholomeo Crescinski, S. Theologiae Doctori, Adamo Josepho Szczyt, Alberto Sielawa, Canonicis Vilnensibus, prout in plico clauso cum intitulationi foris illius infra videlicet () Ill.-o RR. D.o Stanislao Hrebovski, Ep. Metonensi, Suffraganeo Vilnensi, necnon Adm. RR. DD. Archidiacono et Adamo Zablocki, Bartholomeo Crescinski, S. Theologiae doctori, Adamo Josepho Szczyt, Alberto Sielawa, Canonicis Vilnensibus,... (praes) ensque Ill. et RR. D. Archiepiscopus Chioviensis (Causae Procura)tor ad executionem d(ictarum) Literarum Remissorialium et Compulsorialium, et consequenter ad dictum processum pro dicta beatificatione et canonizatione deveniri. Ideo supradictis... Adamo Josepho Szczyt, Ill. et R. D. Alberto Sielawa, Canonicis Vilnensibus, Judicibus remissorialibus et compulsorialibus Apostolicis, existentibus in civitate Polociae et in palatio Ill. et RR. D. eiusdem civitatis Archiepiscopi, et in camera studii eiusdem palatii, praesentavit Litteras supradictas Remissoriales et Compulsoriales, clausas et sigillo Em. et R. D. Cardinalis Pamphylj d. S. Congregationis Rituum Praefecti obsignatas petens, ut illas reciperent, aperirent et admitterent et ad illorum om-

nimodam executionem iuxta earum formam, constitutionem et tenorem procederent, omni meliori modo etc.

Qui Ill. et RR. DD. Iudices supra dicti pro tribunali sedentes, visis mandatis procurae supradictis et auditis Ill. D. Procuratoris instantiis, supradictas Litteras Remissoriales et Compulsoriales ea qua decuit reverentia acceperunt et aperuerunt, illasque visas et lectas acceptaverunt et admiserunt et ad illarum executionem procedi mandaverunt, iuxta earum formam, continentiam et tenorem, nec non mandaverunt citari pro prima die iuridica unum ex DD. R. D. Parochum Polocensem vel D. Stephanum Dyczkowski, sacra regia auctoritate Notarium Vilenensem, in Subpromotores fidei a R. D. Antonio Cerro Promotore fidei in interrogatoriis in Remiss. inclusis nominatos quem acceptare maluerit, omni recte etc.

Actum ubi supra, praesentibus Joanne Stapski, Alexandro Jelencki, Adamo Kurek, testibus specialiter habitis atque rogatis etc.

Tenor vero supradictorum mandatorum procurae est (hic):

IN NOMINE DOMINI. AMEN (f. 2v).

Praesenti publico instrumento, cunctis ubique pateat evidenter et sit notum, quod anno a Nat. eiusdem D. N. Jesu Christi MDCXXXV, indictione tertia, die IV mensis Septembris, pontificatus autem SS. in Christo Patris et D. N. Urbani, Divina providentia Papae octavi, anno XIII, Sacra Rituum Congregatione sive Emin. et RR. D. Cardinali Sacchetto ponente in causa Beatificat. et Canonizationis Servi Dei Josaphat Cuncovitii, olim Archiep. Polocensis, comparuit in officio meo notarii publici infrascripti Ill. et RR. D.s Raphael Corsach, Episcopus Pincensis, Coadjutor archiepiscopatus Chioviensis, Protoarchimandrita generalis Ordinis S. Basilii per universam Russiam,⁹⁸ et ad docendum, ipsum comparentem fuisse constitutum Promotorem in huiusmodi causa ab Em. et R. D.o Cardinali Antonio Barberino, S. Congr. de prop. fide Praefecto, facto produxit chirographum seu litteras patentes a dicto Emin. D. Cardinali Antonio, prout in illis apparet, subscriptas ac sigillo D. S. Eminentissimae munitas, quas mihi Notario tradidit et consignavit, ad effectum illas una cum aliis actis et scripturis praesentis causae custodiendi et conservandi, tenoris sequentis, videlicet:

Ill-s D. Cardinalis Antonius, S. Congr. de prop. fide Praefectus, inhaerens instantiae eiusdem S. Congregationis, S.o D.o N.o factae, anno MDCXXIV (1624). die XXXI Maii, ut sigillare dignaretur supplicationem pro conficiendis processibus supra vita, morte et miraculis servi Dei Josaphat, Archiep. Polocensis, Rutheni uniti, ob defensionem Primatus

⁹⁸ Protoarchimandrita Ordinis Basiliani ab anno 1626, usque ad suam mortem anno 1640.

S. R. E. interfecti a Schismaticis, et similiter diversis aliis instantiis apud Auditores Sacrae Rotae Romanae nomine eiusdem S. Congreg. factis pro expeditione favorabili causae Beatificat. praedicti Servi Dei Josaphat, sciensque a Sacra Rituum Congregatione expediendas esse novas Remissoriales de speciali eiusdem S. D. N. mandato, ad conficiendos ultteriores processus in eadem causa, auctoritate sui officii praefecturae, scilicet eiusdem S. Congreg. atque etiam ipsius S. Congregationis nomine, pro qua auctoritate fecit, constituit et deputavit R. mum D. Raphaellem Corsach, Pincensem Episcopum, Ruthenum unitum, Procuratorem specialem ipsius S. Congregationis, in eadem causa ad ejus nomine comparandum, dicendum, instandum et faciendum quaecunque fuerint necessaria et opportuna tam pro praefati novi processus inchoatione, prosecutione et terminatione quam pro caeteris aliis usque ad finem praedictae causae faciendis, gerendis et exsequendis et cum facultate substituendi unum vel plures Procuratores ad praefata omnia facienda, gerenda et exequenda omni etc. Datum Romae in aedibus solitae eius habitationis, 1 Augusti 1635, Cardinalis Antonius Barberinus, Praefectus; Franciscus Ingolus, Secretarius (Locus + sigilli). Super quibus omnibus et singulis praemissis, petitum fuit a me Notario publico infrascripto, ut unum vel plura publicum seu publica conderem atque conficerem instrumentum, et instrumenta praedicta, quantum opus fuerit et requisitus ero.

(f. 3v) Ego Valentinus Valentricus... Eminent. mi et RR. D. Cardinalis S. D. N. Papae Vicarii Sacraeque Congr. Rituum Notarius de praemissis rogatus praesens instrumentum subscripsi et publicavi requisitus.

Nos Martius, misericordia divina tituli S. Angeli in foro piscium S. R. E. diaconus Cardinalis Ginnettus, S. D. N. Papae Vicarius Generalis Romanaeque Curiae eiusque districtus iudiciarius, universis etc. fidem facimus et attestamus supradictum D. Valentinum Valentricum, de praemissis rogatum, esse Notarium publicum legalem et fide dignum ac talem qualem se facit, eiusque scripturis tam publicis quam privatis in iudicio et extra semper adhibitam fuisse et de praesenti plenam adhiberi fidem. In quorum omnium et singulorum fidem etc. Datum Romae ex aedibus nostris hac die XVIII mensis septembris 1635. Pro Domino Silvestro Spada Notarius Josephus Ginus in fidem. Locus sigilli Eminent-i Cardinalis praedicti... - Dupplicatum collatum.

Decretum S. Congr. is de prop. fide habitum die 24 Sept. 1635 coram SS-mo.⁹⁹

Referente Em. mo D. Cardinali Antonio, S. Congr. s mandatum seu procuratorium ab Eminentia sua, tam suo quam Congr. is nomine factum, cum promissione de rato, in causa Beatificationis pie memoriae Josaphat, Archiep. Polocensis, Rutheni Uniti, sub die prima Augusti

⁹⁹ Cfr. *Acta S. C. de Prop. Fide*, ed. Romana, an. 1953, pag. 154, nr. 268.

proxime praeteriti in personam RR. D. Raphaelis, Episc. Pinscensis, Rutheni uniti, (f. 4) confirmavit, approbavit, ratificavit in omnibus et per omnia. Fr. Antonius Cardinalis S. ti Onuphrii (Locus + sigilli) Franciscus Ingoli, Secretarius.

IN DEI NOMINE. AMEN.

Praesenti publico instrumento cunctis pateat evidenter et sit notum, quod anno a Nativ. D. N. Jesu Christi MDCXXXVI (1636). indictione quarta, die vero III mensis Januarii, pontificatus autem SS. in Christo Patris et D. N. Urbani, Divina provid. Papae VIII, anno eius XIII, in mei Notarii publici testiumque infrascriptorum praesentia praesentes et personaliter constituti, Ill.s et RR. D.s Boguslaus Radoszewsky Boxa, Episcopus Luceoriensis, et Perillustris et adm(odum) R. D. Nicolaus de Sietin Krasicky, I. V. D. Protonotarius Apostolicus, Archidiaconus Luceoriensis, et Illustris ac adm. R. D. Samuel Laszcz Tuczapinsky, Canonicus Luceoriensis, nomine Venerabilis Capituli Ecclesiae Cathedralis Luceoriensis, ad infrapositum actum specialiter vocati ac congregati, ac tam coniunctim quam divisim et omni meliori modo etc. et prout necessarium erit ac magis expedit, pro eorum ac praefatae Ecclesiae ac totius Cleri interesse, et alias ad omnem bonum finem et effectum sponte et ex eorum certa scientia, omnibusque melioribus modo, via, iure, causa et forma, quibus magis, melius, validius et efficacius potuerunt et debuerunt possuntque et debent, fecerunt, constituerunt, creaverunt et solemniter ordinarunt, faciunt, constituunt, creant et solemniter ordinant, ut procuratores, actores et negotiorum suorum infrascriptorum gestores et nuntios speciales. ita tamen quod specialitas generalitati non deroget nec econtra. Videlicet Ill.m et RR. D. Raphaelem Corsach, episc. Pinscensem, Coadjutorem archiepiscopatus Chioviensis, Protoarchimandritam generalem Ord. S. Basilii per universam Russiam, nec non Eminent. et R. D. Antonii Barberini, S. R. E. Cardinalis et S. Congr. de prop. fide Praefecti, Procuratorem in causa presenti specialiter deputatum et per decretum S. D. N. Urbani, divina prov. Papae VIII, approbatum, Adm. R. D. Paulum Ovluczynski, Archimandritam Chioviensem, R. D. Valerianum Canafolsky, R. D. Alezium Dubowicz, R. D. Nicephorum Losowski, R. D. Nicanorum Kotarscium, R. D. Philippum Borovium, R. D. Josaphatum Isacovicium, absentes religiosos Ord. S. Basilii, uti praesentes omni meliori modo et quemlibet eorum in solidum, ita quod non sit melior conditio occupantis, sed quod per unum coeptum fuerit, alter prosequi et terminare possit, specialiter, nominatim et expresse ad ipsius Ill. et RR. D. Episcopi Luceoriensis et ipsius venerabilis Capituli et pro interesse Ecclesiae Luceoriensis constitutientium coram SS. D. N. Papa et S. Sede Apostolica et illius Eminent. et RR. DD. Cardinalium Sacrorum Rituum Congregatione, ac omnibus et singulis et quibuscumque aliis iudicibus ordinariis, extraordinariis, de-

legatis, subdelegatis, et commissariis apostolicis tam in Romana Curia quam extra deputatis et deputandis, quacumque auctoritate fungentibus et functuris, in quovis loco, iudicio et tribunali existentibus, comparentibus, ab omnibus et eorum quolibet, ad quem vel ad quos spectaverit vel spectat, Beatificationem vel Canonizationem Servi Dei et martyris Josaphat Concevitii, Archiep. Polocensis, Ordin. S. Basilii, instantibus precibus petendum (f. 5). Quodque eundem Josaphat martyrem et beatum declarare et demum in sanctorum catalogum referre Sanctitas Sua et Sedes Apostolica aut Sacra Rituum Congregatio dignentur ad laudem et gloriam omnipotentis Dei et ad honorem ipsius Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, et S. Matris Ecclesiae exaltationem, populorum et fidelium illarum partium totiusque christiani orbis aedificationem et praecipue ad Dioeces. Luceoriensis, quam loco natalitatis suae dictus Servus Dei Josaphat nobilitavit, consolationem obtinentes, proptereaque quascumque Litteras Remissoriales ad instantiam ipsius Ill. ris et RR. D. Constituendi ac venerabilis Capituli obtentas seu expeditas pro informatione capienda de novo auctoritate Apostolica in genere et in specie super martyrio et causa martyrii, virtutibus et miraculis eiusdem Servi Dei Josaphat, et si opus fuerit praestandi et petendi, et iuxta earumdem Litterarum seriem et tenorem procedendi, et alia faciendi pro earumdem totali executione et adimplemento fieri solita necessaria et opportuna, ex causa tantum et in causa seu causis Beatificationis et Canonizationis praedictae coram DD. Iudicibus vertentibus et in huiusmodi causa et causis agentibus, dicentibus, tractantibus, ac illam vel illas defendentes, prosequentes, continuantes, sineque debito terminantes, omnesque actus in praemissis necessarios et opportunos facientes et fieri curantes, testesque, instrumenta, documenta et iura quaecumque deducentes, inducentes, allegantes et producentes, illisque iuramentum deferri et eosdem testes examinari et eorum dicta et depositiones ac etiam iura praedicta ad probandum compulsari, recipi et admitti petentes et facientes, quodcumque iuramentum seu iuramenta desuper praestari solita tantum et honesta praestantes et quatenus opus sit praestari videntes, ponentes, et articulantes, ponique et articulari videntes, positionibusque et articulis quibuscumque si opus erit respondentes, et a quo vel a quibus opus erit responderi facientes, quibuscumque iuribus ex adverso forsitan productis seu producendis, contradicentes et opponentes, et in omnibus et singulis terminis et processibus usque ad ultimos et peremptorios terminos inclusive intervenientes, ac eos prosequi et finiri facientes, illisque et eorum executioni, si opus erit, et dictis RR. Constitutis et cuilibet eorum in solidum, ut supra videbatur, consentientes vel dissentientes, de veritate dicenda protestantes, de Notario seu notariis ac loco seu locis concordantes, illosque seu etiam Iudicem seu Iudices, si opus fuerit, suspectos jurantes et suspicionis causam vel causas allegantes, et ad omnes alios actus et terminos iudiciales, tam sub-

stantiales quam accidentales, utiles vel necessarios, coram dictis et aliis Judicibus procedentes, tenentes et observantes, decreta omnia opportuna et necessaria interponi, sententiam seu sententias tam interlocutorias quam definitivas feri petentes et audientes, omniaque alia acta pro dicta Beatificatione et Canonizatione obtinenda faciendum, cum clausulis necessariis et opportunis desuper extendendis. Unum quoque vel plures tam in regno Poloniae quam in Romana Curia et alibi, ubicunque locorum opus fuerit. Procuratorem seu Procuratores loco sui cum simili aut limitata potestate per unumquemque et quemlibet DD. Procuratorum substituentes, eumque vel eos revocantes, et onus sive mandatum procurationis huiusmodi in se reassumentes, toties quoties eis visum fuerit expedire, praesenti procuratorio nihilominus in suo robore permansuro, et generaliter omnia alia et singula faciendum, dicendum, gerendum, procurandum et exercendum, quae in praemissis et circa ea necessaria (f. 6) fuerint seu quomodolibet opportuna, et quae Ill. et R. D. Boguslaus Radoszewsky, Episc. praedictus ac venerabile Capitulum Luceoriense faceret et facere posset, si praedictis omnibus et singulis praesens et personaliter interesset, etiamsi talia forent quae mandatum de iure, stylo vel consuetudine exigent magis speciale quam praesentibus est expressum. Super quibus omnibus et singulis praemissis mandarunt mihi Notario infrascripto praesens publicum fieri et rogari instrumentum et instrumenta, ad perpetuam rei memoriam. Acta fuerunt haec in oppido Brestensi, praesentibus ibidem, audientibus et intelligentibus Adm. R. D. Joanne Kozicky, Praeposito Kodensi et Boccoviensi, Officiali per universam Podlachiam et tractum Brestensem, D. Gabriele Milaszewsky, Canonico Crušvicensi, D. Stanislae Alexandro Sinecicky, Decano Pzevorzoviensi, Praeposito Prusanensi, D. Joanne Labczynski, Praelato domestico Ill. et R. D. Episc. Luceoriensis supradicti, et aliis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis atque rogatis.

Et quia ego Andreas Godlewski actu presbyter dioecesis Vilmensis, auctoritate Apostolica publicus Notarius, de praemissis omnibus rogatus praesens interfui, ideo instrumentum praesens mea propria manu scriptum, relectum in publica formam redegei in fidem maiorem et singulorum praemissorum propria mea manu subscripsi signoque mei notariatus publici, quo utor, munivi.

Adamus Josephus Sczyt, canonicus Vilmensis, praepositus Trabnensis. Testamur et fidem facimus, supradictum R. D. Andream Godlewski sacra auctoritate Apostolica notarium, qui de praedicto instrumento rogatus fuit, fuisse et esse verum, publicum, legalem et realem Notarium publicum, cuius scriptis et instrumentis (f. 6v) fides merito adhiberi debeat, in quorum fidem etc. praesentem legalitatem manu nostra subscripsimus et sigillo nostro communiri iussimus. — Datum Vilnae, die 1 Augusti, Anno 1636.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Praesenti publico instrumento cunctis pateat evidenter et notum sit, quod anno a Nativ. D. N. J. C. 1636, indictione quarta, die vero 17 Augusti, pontificatus autem SS. in Christo Patris et D. N. Urbani, divina providentia Papae VIII, anno eius XIV, in mei Notarii publici testiumque infrascriptorum praesentia et personaliter constituti Ill. et RR. D. Georgius Tyszkiewicz, Episc. Samogitiensis, Perillustr. ac R. D. Joannes Wyszomiersky, Episc. Christianopolitanus, Suffraganeus et Praepositus, nec non Ill. et Adm. RR. DD. Georgius Lopaczynski, Archidiaconus, Joannes Kosakiewicz, Matthaeus Babinowski, Andreas Burczak, Christophorus Woytkiewicz, Matthaeus Kobylanski, Canonici Samogitienses, nomine venerabilis Capituli ecclesiae cathedralis Samogitiensis ad infrascriptum actum specialiter vocati et congregati etc. etc. (*ut in instrumento praecedenti, quae propterea, brevitatis causa, praetere*)¹⁰⁰... ad perpetuam rei memoriam.

Acta fuerunt haec in civitate Vilnensi, praesentibus ibidem, audientibus et intelligentibus Adm. R. D. Nicolao Blaskovsky, Scholastico Vendensi, R. D. Michaele Jersewicz, Decano Verboloviensi, R. D. Joanne Promnicki, Capellano nostro et aliis testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis atque rogatis. Et quia ego Georgius Szawinski I. V. D. sacra auctoritate Apostolica publicus in Archivio S. R. Curiae descriptus Protonotarius, presbyter Dioeces. Vilnensis, de praemissis etc. etc. (*ut supra pag. praecedenti, praeter nomina Szczyt et Godlewski, quorum loco hic legendi sunt respectivi*) Georgius Tyszkiewicz, Ep. Samogit. et Georgius Szawinski.

Datum Vilnae die 17 m. Aug. anno 1636.

* * *

(f. 9) *Similimum instrumentum,, eiusdem tenoris, legitur fol. 9 et seq., in quo scilicet eisdem actoribus procuracionem committunt Ill. DD. Canonici Polocenses, nempe Ill. et RR. D. Antonius Sielawa, Archiepisc. Polocensis, Andreas Plocky, Praepositus, Mauritius Kwiatkowsky, Archidiaconus, Stephanus Sulianovicus, Custos, Joannes Andrzejewski, Officialis, etc. etc. (ut supra)...* ad perpetuam rei memoriam. Acta fuerunt in civitate Vilnensi, praesentibus ibidem, audientibus et intelligentibus D. Joanne Slupski, D. Alexandro Jelenski, D. Georgio Paszkiewicz et aliis testibus etc...

Instrumentum hoc procurae redegit et signavit Stephanus Dyczkowski, publicus notarius, Antonius Sielawa legitimitatem eius adtestans, ut supra, mutadis mutandis.

Datum Vilnae, 10 Aug. an. 1636.

¹⁰⁰ Omissio haec habetur in apographo P. Joannis Martinov.

* * *

LITTERAE REMISSORIALES ET COMPULSORIALES
S. RITUUM CONGREGATIONIS.

(f. 11v) Carolus Episc. Portuensis, S. R. E. Cardinalis Pius,¹⁰¹ S. Congr. Rituum Praefectus, vobis Illustrissimis et admodum R. D. Stanislao Hrebowski, Episc. Metonensi, Suffraganeo Vilnensi, nec non adm. RR. DD. Archidiacono et Adamo Zabloczki, Bartholomeo Crescinski, sacrae theologiae lectori, Adamo Sczyt, Alberto Sielawa, Canonicis Vilnensibus, Iudicibus per Nos ad infrascripta specialiter deputatis, salutem in Domino sempiternam et nostris huiusmodi, imo verius Apostolicis firmiter obedire mandatis.

Noveritis quod alias ex habitis coram nobis et S. Rituum Congregatione processibus, auctoritate Apostolica fabricatis, in genere et in specie super vitae sanctitate, heroicis virtutibus, martyrio et causa martyrii Servi Dei Josaphat Concevitii, Archiepisc. Polocensis et ad relationem Eminent. Cardinalis Saccheti, citato, et opponente R. P. D. Promotore fidei, mature causa discussa, fuerint in dictis processibus reperi plures defectus, et inter alios iurisdictionis scilicet et mandati. Ideo de mandato Sanctissimi et pro executione praedictorum S. Rituum Congregationi visum fuit de novo ad specialem inquisitionem per novas probationes tam in Curia quam extra deveniri, stante commissione alias a Sanctissimo Domino Nostro Papa manu propria signata ad instantiam Ill. et Adm. R. D. Raphaelis Corsach, Episcopi Pinscensis, Coadiutoris archiepiscopatus Chioviensis principalis uti Protoarchimandritae generalis Ord. S. Basilii per universam Russiam, ac etiam uti Procuratoris a S. Congregatione de propaganda fide deputati, requisiti. quatenus pro examinandis de novo testibus extra Romanam Curiam degentibus opportune providere dignaremur, ad Dei gloriam et Sanctae Matris Ecclesiae exaltationem fideique catholicae propagationem. Volentes igitur ea, quae a SS. D. N. committuntur, debitae executioni demandare, exposito nobis et in Sacra Rituum Congregatione nonnullos testes in regno Poloniae et provinciis illi subiectis adesse et reperiri, qui notitiam habent de sanctitate vitae, heroicis virtutibus, martyrio et causa martyrii ac miraculis eiusdem Servi Dei Josaphat. considerantes aequum et iustum esse Dei gloriam, quae in servis suis resplendet manifestam fieri, praesentes litteras ad vos dirigendas censuimus. Quamobrem pro parte eiusdem D. Episcopi Pinscensis, quibus supra nominibusque coram Nobis et in Sacra Rituum Congregatione exhibitis de novo nonnullis positionibus et articulis, continentibus vitam, heroicam virtutes, martyrium et causam martyrii et ex abundantia miracula quaedam prae-

¹⁰¹ Carolus Emmanuel Pius de Sabaudia, Ferrariensis, nom. Cardinalis 17.IX.1603, tit. S. Nicolai in Carcere, ab anno 1630 Ep. Portuensis, dein Ostiensis ab anno 1639. Obiit die 1.VI.1641. Cfr. *Hierarchia catholica*, vol. IV, pag. 8, nr. 53.

dicti Servi Dei Josaphat, illisque per Nos admissis, stante citatione R. P. D. Promotoris fidei super eorundem articulorum admissione Remissoriales et Compulsoriales praesentes concessimus, non solum praemisso, sed et omni alio modo, Vosque in Iudices et executores illarum, tam pro examinandis testibus quam pro extradendis scriptis necessariis et opportunis nominavimus et constituimus. Idcirco vobis omnibus, de quorum fide et integritate et religionis zelo, nec non perpetua et debita erga hanc Sedem Sanctam Apostolicam obedientia plurimum in Domino confidimus, auctoritate nostra ordinaria huiusque Sacrae Rituum Congregationis et respective Apostolica, qua fungimur in hac parte, per praesentes committimus et mandamus, ut vos ipsi vel ad minus duo ex vobis coniunctim ac simul vice nostra procedentes omnes singulos testes, litteras, scripturas, instrumenta, munimenta et alia quaevis probationum genera, quos seu quae coram vobis seu duobus saltem ex vobis simul et coniunctim praesentari, produci et compulsari contigerit, a personis legitima mandata praevia habentibus, iuxta interrogatoria a R. P. D. Promotore fidei data ac super positionibus et articulis, in fine praesentis contentis, quae et quos sub sigillo nostro inclusos et inclusa transmittimus, in calce praesentium registratas, in isto regno Poloniae et provinciis illi subiectis, in palatio episcopali vel ecclesiis, oratoriis sive locis piis et religiosis, exprimendo semper locum loci et respectu infirmorum quibuscunque aliis locis per vos eligendis seu deputandis, pro tribunali sedentes admittatis, receptoque prius in manibus vestris ab ipsis testibus cuiuscunque gradus, sexus, status et conditionis, etiam sacerdotalis (exceptis episcopis) existunt, iuramento, tactis Sacrosanctis Evangeliiis coram ipsis positis, et non alias aliter nec alio modo de veritate dicenda super iis, super quibus examinabuntur eos primo iuxta interrogatoria cum assistentia D. Subpromotoris fidei et deinde supra positionibus et articulis praedictis per extensum, per vos sive per duos saltem ex vobis, coram fide digno Notario publico apostolico sive ecclesiastico a Nobis similiter prius deputato, qui coram vobis et in manibus vestris solitum praestet iuramentum, tactis Sacrosanctis Evangeliiis de exercendo fideliter officium scribendi sive notariatus huiusmodi diligenter et accurate iuxta formam superius expressam examine-tis, hoc expresse servato, quod testes in locis supradictis et in loco loci in iisdem deputato omnino interrogentur, eorumque dicta excipiantur, animadvertendo, ut iidem testes quaecunque habent explanate et per extensum deponent, nec se referant ad attestaciones redditas, neque eis recitentur quae alias ipsi deposuerunt; caetera vero processus acta in loco solitae audientiae conficiantur, ipsorum testium attestaciones, dicta, depositiones, nec non litteras, scripturas, instrumenta, iuraque coram vobis exhibita et compulsata, nec non acta, citationes et actitata quaecunque transcribi, et coram vobis, adhibito alio Notario, qui etiam iuramentum praestet, ut supra, collationari faciatis, omniaque clausa ve-

strisque sigillis munita, per fidelem nuntium, per vos ab ipso recepto iuramento de fideliter portando ad Nos vel ad Apostolicum in regno Poloniae Legatum, qui pariter alium similem fidelem et iuratum portatorem eligere possit, ad Nos transmitti curetis, significantes Nobis qualis et quanta fides testibus desuper examinatis, iuribus, scripturis ac instrumentis praedictis habenda et praestanda sit.

Sepulchrum vero, in quo corpus praedicti servi Dei Josaphat reconditum asservari dicitur, aperiatis et visitetis, et prout iacet cum omnibus et singulis circumstantiis describatis et describi faciatis, nec permittat ullomodo concitari tumultum, ut aliquid contingat, quod vel offendere quemquam vel inducere novum cultum possit. Decernentes irritum et inane quidquid contra formam praesentis Remissorialis scienter vel ignoranter fuerit exequutum. Ut autem praedicta omnia et singula liberius exequi valeatis, eadem auctoritate, qua supra, vobis committimus et mandamus, ut nuntium seu nuntios pro citationibus faciendis et aliis mandatis et decretis vestris exequendis deputare valeatis auctoritate nostra eundemque, praevio iuramento fideliter exercendo, et testes praedictos ut se examini subiciant, et privatos quoslibet et notarios et archivistas, scripturas, iura et instrumenta quaecunque ad causam huiusmodi quomodolibet pertinentes et pertinentia habentes, ut ea vel eas vobis exhibeant sub censuris et poenis canonicis unica citatione tantum cogere et compellere possitis, omni et quacunque appellatione postposita omnibusque iuribus et facti remediis opportunis cogatis et compellatis, cogique et compelliari faciatis, citato in omnibus actibus Subpromotore fidei, hic in Curia per R. P. D. Promotorem nominato, et non alias, aliter nec alio modo. In quibus omnibus exequendis et supra vestram diligentiam et curam et qualem de vobis speramus fidem adhibere, atque in praemissis ita vos gerere studeatis, ut et gratiam ab hac S. Congregatione inire et retributionem laboris vestri ab Altissimo consequi possitis.

In quorum omnium et singulorum praemissorum testimonium praesentes manu nostra, nec non infrascripti Protonotarii apostolici de participantibus, ad acta Canonizationis pro tempore deputati, et eiusdem S. Congregationis Rituum Secretarii, nostroque solito sigillo munitas fieri et expediri ac relaxari mandavimus.

Datum Romae, in palatio nostrae solitae residentiae, anno a Nativ. D. N. Jesu Christi 1635, indictione 3a, die vero VII mensis Septembris, pontificatus S. in Christo Patris et D. N. D. Urbani, divina providentia Papae VIII, anno eius 13, praesentibus ibidem Illus. DD. Servio et Francisco Pacca, familiaribus nostris, testibus ad praemissa omnia et singula vocatis, habitis specialiter atque rogatis.....

ARTICULI INTERROGATORII superius memorati (f. 15).

1. In primis serio moneatur quilibet testis de gravitate periurii, praesertim in causa adeo ardua, prout est ista, in qua agitur de totius christianae reipublicae interesse.
2. Interrogetur quivis testis de nomine, cognomine, patria, aetate, parentibus, exercitio, divitiis et paupertate aliisque conditionibus ad eius personam et conditionem spectantibus.
3. Item an sit confessus peccata sua et SS. Eucharistiae Sacramentum sumpserit, in qua ecclesia, a quo sacerdote, quibus praesentibus et quo mense et anno ultima vice id fecerit.
4. Ulterius, an unquam fuerit inquisitus, accusatus vel processatus de aliquo crimine, et quo et coram quo iudice et quo anno; an semel vel pluries et an illius sequuta sit absolutio, condemnatio vel abolitio.
5. Similiter an ob aliquam causam fuerit unquam excommunicatus et quoties? an fuerit absolutus, vel adhuc in huiusmodi excommunicatione permaneat.
6. Item an fuerit ab aliquo instructus, quomodo deponere debeat, et a quo, quo loco, de quo tempore et quibus verbis.
7. Praeterea interrogetur, an cognoverit Josaphat Concevitium, an sciat ubi natus fuerit, a quibus parentibus, an orthodoxis, an schismaticis, an fuerit baptizatus et in qua ecclesia, quomodo vocatus et an catholice et orthodoxa fide postea fuerit educatus, et quo modo haec sciat.
8. An sciat ipsum aliquam Religionem ingressum esse et quam, de quo tempore, an nomen baptismi in eius ingressu mutaverit, et quod nomen assumpserit, et quo Superiore fuerit receptus, et in quo conventu; an professionem in ea emisit, et per quantum tempus post assumptionem habitus et quibus praesentibus.
9. An sciat in eadem Religione ad sacros subdiaconatus, diaconatus et presbyteratus ordines fuisse promotum, a quo Antistite et in quo loco.
10. Rursus quam vitam in dicta Religione servaret, cui professioni incumberet, in quo monasterio degeret, et cuius qualitatis et reputationis teneretur tam in sua Religione, quam extra ab aliis, qui eius cognitionem habebant.
11. Item an sciant ipsum Josaphatum electum fuisse in Archimandritam monasterii Vilmensis, a quibus, qua occasione, et de quo tempore. In quo statu tunc monasterium reperiretur, tam respectu monachorum eius numeri et qualitatum quam respectu bonorum temporalium; et quomodo ipse Josaphatus in hoc officio se exercuerit.
12. Amplius, an sciant ipsum postea creatum Coadiutorem archiepiscopatus Polocensis et deinde, mortuo Gedeone illius Archiepiscopo,

eidem in Archiepiscopum successisse, et a quo dignitates huiusmodi sit consequutus.

13. Item quomodo se gesserit factus Archiepiscopus; cui praesertim muneri incumberit, et quomodo cum Schismaticis ageret, an cum illis conversationem haberet, eosque foveret vel potius in odio haberet et persequeretur, et quibus persecutionum speciebus contra illos uteretur.
14. Item quam ob causam Schismaticos huiusmodi odio haberet et persequeretur, an ob aliquam particularem iniuriam ab eis receptam vel potius quia erant contrarii sanctae et orthodoxae et apostolicae fidei, illiusque Summo Pastori et Romano Pontifici inobedientes.
15. An sciat quid egerit Josaphatus, ut eos ad unitatem religionis veramque fidem reduceret. An id minis, contumeliis et iniuriis ac persecutionibus exquireret seu potius blandis verbis, monitionibus et adhortationibus obtinere curaret, quomodo id obtinuerit, et an aliquos ad unitatem fidei et Romani Pontificis obedientiam reduxerit.
16. Item quid contra eundem Josaphatum alii obstinati Schismatici dicerent et molirentur, praesertim vero Vitebscenses; an illum eiusque familiares odio haberent, iniuriis, contumeliis ac etiam verberibus affecerint, an in eiusdem necem conspiraverint, an insidias illi tam Vitebsci quam Polociae paraverint, et quomodo testis istorum notitiam habuerit.
17. An contra huiusmodi odii, iniuriarum et mali animi Schismaticorum erga Josaphatum fuerit nimis rigorosa contra eos animadversio an aliqua iniuria verbis vel factis ex eo decepta, et si aliam testis dixerit odii causam, exprimat quam, quomodo et qua occasione illam noverit et an alia esse possit quam ipse non sciat.
18. Similiter interrogatur, an die 12 Nov. 1623 ipse testis praesens fuerit in civitate Vitebsci; si dicat non fuisse, non interrogatur ulterius super isto et aliis quatuor sequentibus interrogatoriis; si vero dicat adfuisse, interrogetur, quid Vitebscenses ea die contra Josaphatum machinaverint, quomodo praeparatam seditionem ad exitum perduxerint; an aliquo praecedenti signo et quo, omnes vel maior pars populi, vel aliquae particulares personae, et quae simul convenerint, unitae quid fecerint, quomodo Josaphatum aggressi fuerint. An palatium archiepiscopale esset clausum an apertum. An aliqua vis seu resistentia in eius aggressu aggressoribus facta fuerit et a quibus. An illico Archiepiscopus illis obviam iverit, vel potius in aliquo cubiculo clausus ab eis repertus fuerit et quid faceret, quidve aggressores eum videntes dixerint, quidve ipse illis responderit; an post verba illum aliquomodo verberaverint et in qua corporis parte et quot verberibus affecerint. Quid Josaphatus vulneratus dixerit, an de eis conquestus fuerit vel eis aliquam iniuriam vel contume-

liam dixerit. An ista in cubiculo vel extra in atrio successerint, an ibidem mortuus ex vulneribus remansit, quidve postea de illius corpore fecerint, an illum aliquo alio percussionum vel vulnerum genere affecerint et in quo loco. Quomodo ea omnia, de quibus testis deposuit, ipse sciat; an fuerint omnibus vel aliquibus tantum et quibusnam ex eis praesens, et an alii cum eo essent praesentes qui haec viderint et qui.

19. Item interrogetur, an ipse testis bene viderit et cognoverit corpus ita vulneratum et a Schismaticis male tractatum et occisum fuisse ipsius Josaphat Archiepiscopi. An potuerit esse alicuius eius familiaris, vel alterius personae et quibus signis ipse testis cognoverit illud fuisse Archiepiscopi et non alterius
20. Item quid fecerint aggressores de corpore Archiepiscopi iam vita functi, an alia aliqua contumelia et qua, et in quo loco ipsum affecerint, an ei caput amputaverint, vel potius eo adhuc vivo illud dissecuerint; an per plateas pro maiori contumelia traxerint et ubi, et quomodo tunc esset ligatus, quodve demum fuerit ultimum erga idem corpus a Schismaticis commissum flagitium, et quomodo ipse testis praedictorum notitiam habuerit.
21. Item si dicat fuisse in flumen demersum, dicat modum submersionis, et nomen fluminis, an fuerit postea a Catholicis exquisitum, an repertum, post quantum tempus et in quo statu, an cum capite, vel sine capite, ubi fuit post eius inventionem repositum, an alibi postea transportatum et in transportatione an aliqui ex parricidis et qui in se reversi commissi sceleris se poenituerint, quidve fecerint, quomodo ipse testis praedicta sciat, et quomodo illud esse corpus Archiepiscopi cognoverit.
22. An aliqua prodigia de tempore occisionis praedicti Archiepiscopi evenerint, et quae, tam Polociae quam Vitebsci; an ipse testis ea viderit, an aliqui simul cum eo et qui.
23. Rursus interrogetur, an idem Josaphat, ita interfectus, in illis partibus et in toto regno Poloniae reputetur pro martyre et sancto. An ab omnibus Christifidelibus, nemine contradicente, vel a minore parte et aliquibus tantum; an illum tanquam talem publice et privatim coluerint et colant, in quo consistat huiusmodi cultus et veneratio; an ad huiusmodi venerationem proprio motu et instinctu, seu potius suasionibus et adhortationibus aliquorum et quodam inducti fuerint. An eius vestes et reliquias in veneratione habeantur, et quomodo ipse testis horum notitiam habeat.
24. Item an sciat aliquas personas in suis necessitatibus et infirmitatibus praefato Archiepiscopo se commendasse et eius intercessione gratias aliquas recepisse, et quas. An sciat, ipsum fecisse aliqua miracula et quae: dicatque, quid ipse testis reputet esse miraculum

et an ea, quae pro miraculis reputantur, potuerint processisse ex medicamentis adhibitis vel aliqua alia causa naturali.

25. Ultimo, generaliter circa famam interrogetur, an sciat quid sit fama publica. an illa viguerit in aliqua parte populi, an in majore, an orta sit ex probabilibus causis, vel potius fuerit vanus rumor populi; an habuerit originem a personis nimium affectis vel interessatis; an personae, a quibus fama orta est, sint personae graves et fide dignae vel potius senes et ordinariae et rustici, milites et ignari; an huiusmodi fama fuerit constans et perpetua, semperque duraverit vel per modicum tempus et cito evanuerit. An contra eandem aliquid unquam dictum, factum vel auditum sit in contrarium. Denique an eadem fama viguerit solum in civitate Polociae et Vitepsci, an in toto regno Poloniae et alibi etc.

In reliquis suppleat pietas et integritas DD. examinare debentium.

* * *

DE VITA, MARTYRIO ET MIRACULIS JOSAPHATI arch. Polocensis articuli a Raphaele Korsak confecti et S. R. Congr. oblati (f. 19).

1. Dei Servus¹⁰² Conceviti¹⁰² natus est anno salutis circiter 1580 Volodimiriae in provincia Voliniae in regno Poloniae, ex legitimo matrimonio et honestis, piis et orthodoxis parentibus et ibi ritu catholicorum baptizatus, et inditum illi nomen Joannes, et successive in fide orthodoxa et aliis virtutibus pie et christiane educatus, quae omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica et notoria, fuitque ac est in illis partibus de illis publica vox et fama.
2. Idem¹⁰³ Servus Dei tempore suae adolescentiae fuit optimae vitae et conversationis, omnino deditus operibus pietatis et christianis virtutibus; homines leves et otiosos et liberioris vitae ac praesertim Schismaticos abomimabatur, cum doctis, piis, catholicis et quos noverat virtutibus praeditos libentissime conversabatur. Ad ecclesias seu synagogas Schismaticorum, dum Vilnae degeret in servitio cuiusdam mercatoris, nunquam accedere voluit, etsi tunc universus fere populus illas frequentaret; Unitorum vero ecclesiam SS. Trinitatis devotionis causa frequentissime visitabat, ibique diebus festis una cum aliis paucis unitis preces Deo effundebat in choro (quod in illis partibus laicis permissum erat), psallebat, campanas pulsabat,

¹⁰² Articuli hi quoad ipsam rem simillimi sunt iisdem de anno 1628 (cfr. vol. I, pag. 89 sq); differunt tamen forma et numero. In primo Processu erant numero 65, in secundo vero Processu tantummodo 20.

¹⁰³ Unusquisque novus articulus incipit his verbis: «Idem ponit et dicit et intendit qualiter fuerit in rerum etc.». Hanc formulam, quia constanter recurrit in unoquoque articulo Joannes Martinov in suo apographo consulto omisit, prout ipse notat. Quia textum originalem non habemus, ideo sequimur Joannem Martinov.

ac totus in ministerium et servitium ecclesiae incumbere etc. Librorum spiritualium et salutarium lectioni et orationi domi ac etiam in officina mercatoris, cui inserviebat, assidue intentus erat.

Quae omnia et singula etc.

3. Anno 1604 ibidem, annum agens circiter 24, ingressus est Religionem S. Basilii, et per manus bonae memoriae Hypatii Metropolitae habitum monasticum suscepit, ac Josaphat, mutato nomine Joannes, vocatus fuit, postea expressam professionem in eadem Religione emisit et sacri subdiaconatus et diaconatus et deinde presbyteratus ordine insignitus in monasterio Vilmensi solitariam et plane monasticam vitam, contemplationi rerum divinarum intentus, agebat; et ut saecularium virorum, qui fama illius sanctitatis permoti frequenter ad illum accedebant, colloquia et conversationes evitaret, in sacellum Sancto Lucae dicatum se recipiebat, ibique dies integros in orationibus et lectionibus sacrorum librorum solus transigebat. Quae omnia etc.
4. Plurimis modis corpus suum, ut magis Deo placeret, affligebat, et carnem ieiuniis, vigiliis et cilicio asperrimo macerabat. Lectisterniis nunquam utebatur, stragulo et culcitra tantum contentus. Saepius et etiam super nuda terra cubabat, ab ingressu Religionis usque ad mortem nunquam indusio lineo usus fuit, sed solo cilicio, cingulis ferreis corpus adstringebat; quinque integris annis non alio potu quam naturalis aquae usus fuit, quod et reliquo vitae suae tempore praestitisset, nisi a Superioribus, de consilio medicorum, ob graves quos ea de causa patiebatur stomachi dolores, id illi prohibitum fuisset, flagellis se diu noctuque acerrime cedebat. In quibus omnibus (excepto aquae potu) usque ad extremum vitae spiritum, de virtute in virtutem proficiendo, perseveravit.
5. Admirabili charitate ac zelo animarum impulsus, homines quotquot poterat hortabatur, perquirebat precibus et lacrimis, quandoque etiam data pecunia inducebat ad sacramentalem peccatorum confessionem, et antequam ipse sacerdos esset, sacerdotes ut confessiones exciperent opportune et importune rogabat, quandoque etiam vel invitos adducebat; postquam vero ipse sacerdos factus fuit, mira assiduitate in audiendis peccatorum confessionibus occupabatur, ut quandoque aliquot horis integris absque intermissione una die in illius sacramenti administratione fuerit; saepius in privatis colloquiis, in publicis concionibus et disputationibus, quas contra Schismaticos et Haereticos habebat, doctissimis argumentis illorum errores confutabat cum maximo lucro animarum, ut propterea a Catholicis Schismaticorum flagellum, a Schismaticis ipsis Duszochwat, hoc est animarum praedo, vocaretur.
6. Assumpto Josepho, tunc Archimandrita monasterii Vilmensis, ad totius Russiae metropolim, ipse Josaphat in eius locum successit; et

cum in illo monasterio tunc reperirentur pauci monachi illique iuvenes et inexperti, qui literis operam dabant, Josaphat solus officio archimandritae, concionatoris, confessarii monachorum, monialium et saecularium in ecclesia fungebatur, ipse frequens in choro erat, campanas ad excitandos monachos ad officia divina pulsabat, et omnia pene ecclesiastica munera solus obibat; domi diligentissimum se oeconomum exhibebat, res et negotia monasterii prudenti et exacta cura pertractando ita, ut modicis redditibus quam plures monachos et monasterii famulos aleret et nihilominus eleemosynas pauperibus quotidie erogaret.

7. Transactis quatuor decem annis, quibus in monasterio vitam tot virtutibus spectatam traduxit, datus fuit coadiutor Gedeoni tunc Archiepiscopo Polocensi, et postea, eodem vita functo, cum ipse Josaphat ad illum archiepiscopatum omnibus acclamantibus et plaudentibus electus fuisset, eum acceptare recusavit, et vix piorum virorum precibus et impulsu adduci potuit, ut onus episcopale, cui se impari profitebatur, subire vellet, quodque ad praefatam Polocensem ecclesiam assumptus, in illius cura et regimine toto tempore vitae suae in omnibus se verum Dei ministrum et vigilantissimum pastorem exhibuit, Clerum et populum vitae suae exemplo et synodalibus decretis reformavit, cathedralem ecclesiam S. Sophiae collapsam magna cum impensa reaedificavit, ampliavit et ornavit, bona eiusdem, a laicis occupata, recuperavit, inculta ad culturam reduxit.
8. Item ponit, quod prae omnibus curis saluti animarum intentus, cum schismatis luem, quae in illis partibus tunc grassabatur, in tota Polocensi civitate et dioecesi magna ex parte extinxisset, quidam pseudo-Patriarcha Hierosolymitanus ex Moscovia venit ad fines regni Poloniae, ibique pseudo Metropolitanum ac pseudo Episcopos pro vero Metropolitanum Chioviensem et pro veris Episcopis singulis civitatibus ruthenis praeficere ausus fuit, et in specie ecclesiae Polocensi Meletium, tunc schismaticum, qui confestim per totam Polocensem dioecesim illis qui ad Unionem cum S. R. E. opera Servi Dei Josaphat conversi, sed nondum perfecte confirmati fuerant, literas scripsit, quibus illos monebat, ne Josaphat (dicebat ille) illegitimo pastori, papistae et haeretico, sed sibi eorum legitimo Episcopo obedientiam praestarent, quibus literis permoti fere omnes ab Unione ad schisma reversi, ac post haeticum Antistitem abierunt; quodque Servus Dei tunc Varsaviae degens in Comitibus generalibus, ut Ecclesiae suae et sanctae Unionis causam promoveret, audito hoc tristi nuntio, statim ad ovile suum rediit, et magno zelo ac animi constantia oves, per civitates et loca suae dioeceseos huc illuc discurrens, errantes ad Unionem revocare procuravit; quod licet in civitate Polocensi feliciter praestiterit, Vitebsciae tamen nihil aut parum proficere potuit. Quin imo ea sola civitas contra omnem spiritualem et

- temporalem potestatem duas Schismaticorum synagogas aedificare praesumpsit, quibus praefecit sacerdotes schismaticos a Meletio promotos, qui populum in legitimum Pastorem incitarent et in schismatis errore continerent.
9. Item ponit etc. qualiter schismatici omnes illarum partium et praesertim Vitebscenses Servum Dei toto tempore illius archiepiscopatus maximo odio persecuti sunt, pluries illi mortem comminati sunt, conviciis, iniuriis ac vulneribus illum ac illius familiares affecerunt, pluries in ipsius Josaphat vitam conspirarunt, et tam Polociae quam Vitebsci et alibi insidias contra illum struxerunt, praesertim dum Missam solemni ritu celebraret, et alia vice dum processionem faceret, et iterum in praetorio Polocensi ac etiam prope flumen Duna.
 10. Praedictorum omnium, nempe odii, iniuriarum, minarum, conspirationum et insidiarum ea sola causa fuit et erat, quod Servus Dei omnes ad Unionem cum S. R. E. et ad obedientiam Romani Pontificis trahere conabatur, et ipsorum Schismaticorum sectam destruere satagebat; quia si Schismatici contra illum aliquam aliam causam odii habuissent, testes verisimiliter eam scivissent, utpote bene informati de vita, moribus et conversatione Servi Dei et de omnibus quae contra eum Schismatici moliebantur; et haec fuit et est in illis partibus et in toto regno Poloniae firma, constans et communis opinio et reputatio ita, ut neminem unquam audiverint, qui contrarium crediderit vel affirmaverit.
 11. I. p. etc. Servus Dei Josaphat fuit martyrii valde cupidus, et quod pluries tam in privatis colloquiis cum amicis quam in literis ad diversos datis ac etiam in publicis concionibus aperte sincero animo, quando etiam cum lacrymis testatus fuit, se nihil magis optasse quam occidi pro fide catholica, pro unitate Ecclesiae et primatu Sedis Apostolicae. Cum quis ab amicis suis praemoneretur de minis et insidiis Schismaticorum, ut ab illis praecaveret, nec armis, nec comitatu, nec alia re unquam se vel suos ad defensionem munire voluit, sed expresse protestabatur sibi nihil magis gratum occidere potuisse, quam si martyrimum pro unitate Ecclesiae et fide catholica subire meruisset.
 12. Schismatici Vitebscenses, facta prius conspiratione ad necem Servi Dei, die 12 Nov. anno 1623, Vitebsci, datis signis ad tumultum excitandum per sonum campanarum, impetu facto, curiam archiepiscopalem invaserunt, et ianuis per vim apertis, multis vulneribus familiares Servi Dei affecerunt, praesertim archidiaconum ecclesiae Polocensis, quem cum mortuum existimassent semivivum in coemeterio reliquerunt, et interim clamore ac tumultu excitatus Servus Dei Josaphat a cubiculo, in quo tunc preces Deo effundebat, egressus ad sicarios accessit, et dum placide illos alloqueretur, ne familiaribus suis innocentibus vulnera infligere vellent, duo ex illis per

mediam turham deforis irruentes in ipsum sanctum Antistitem manus iniecerunt; quorum alter illum fuste in fronte percussit et in terram deiecit, alter securi oblonga, vulgo alabarda (dicta), sacrum caput dissecuit et denique alii omnes totum corpus confoderunt et contunderunt, vix ut aspectum hominis facies eius haberet, cumque illum tamquam mortuum derelinquissent, ac ille manum movisset, statim illum ex atrio in aream extraxerunt, et ibi duobus globis e fistulis ferreis explosis corpus Servi Dei traiecerunt et illum crudelissime occiderunt.

13. Schismatici eodem odio incitati post mortem Servi Dei corpus solo cilicio tectum. alligato ad pedes fune, contumeliose per plateas traxerunt, ac ad supercilium montis tractum, inde illud praiceps deiciunt vociferantes: firma te, episcope, firma te episcope; et postea in navicula posito, alligato ad collum cilicio. lapidibus repleto, et grandi saxo ad pedes, in flumen submerserunt ad hoc, ut illud Catholici invenire vel inde extrahere non possent.
14. Magistratus castrensis una cum piis Catholicis corpus Servi Dei, magna adhibita diligentia, in flumine exquisierunt, et sexta die illud ex aquis, visu pulcherrimum, cum magna Schismaticorum confusione ac Catholicorum laetitia extraxerunt et in ecclesia arcis Vitebsci honorifice collocarunt, et paulo post per flumen Duna, Cleri ecclesiae cathedralis Polociae, Nobilium et Civium Polocensium magno numero comitante, Polociam translatum fuit, innumera omnium hominum omnis status et sexus multitudine sancto Martyri applaudente, cum lacrymis et fletu se illius precibus commendante, parricidis ipsis peccatum suum confitentibus ac deflentibus, atque videntibus Schismaticis in ecclesia cathedrali Polociae, ab ipso Servo Dei constructa, fuit collocatum et per quatuor menses, ut ab omnibus videretur, expositum absque ulla corruptione vel permutatione permansit.
15. Item ponit praedictos sicarios et Schismaticos, qui Servum Dei occiderunt, illi mortem intulisse in odium fidei catholicae, unitatis Ecclesiae et primatus Sedis Apostolicae, quae ille magno zelo semper contra eosdem Schismaticos defendit, praedicavit et omni studio promovit, prout etiam palam et publice testati et confessi sunt illimet (ipsi). qui scelus tantum patrarunt et mortis illius auctores fuerunt; et quod nulla alia ex causa ad occidendum Servum Dei moti fuerunt: quia si aliam causam mortis in eo habuissent, testes eam verisimiliter scivissent, tanquam bene informati de eorundem Schismaticorum consiliis, animo et odio et de omnibus quae contra Servum Dei moliebantur.
16. Item ponit quod mors ipsius Servi Dei multorum Haereticorum et Schismaticorum conversionem ad catholicam fidem et unitatem Ecclesiae operata fuit, et in specie quod meritis et martyrio ipsius ac-

cepta fuerat communiter a Catholicis illarum partium conversio Meletii olim pseudoepiscopi, qui primus et praecipuus Schismaticos in Servum Dei concitavit, et postea ad fidem conversus a S. D. N. Urbano VIII fuit designatus Archiepiscopus Hieropolitanus.

17. Item ponit etc. qualiter post mortem et occisionem Servi Dei tum Polociae quam Vitebsci multa prodigia apparuerunt, quibus magis confirmata fuit veritas illius martyrii, et in specie quod ipsa die mortis visa fuit super civitate Vitebscensi densissima nebula, quae totum Vitebscum cinxit, donec corpus ex aquis fluvii, in quibus, ut supra, demersum fuerat, extraheretur. Item quod postquam corpus de flumine extractum fuit, visa fuit facies Servi Dei splendida et corruscans, et contra naturalem illius dum viveret colorem rubicunda, ut angelicum referret aspectum, quamvis a Schismaticis antea multis modis deformata fuisset. Item quod super corpus interfecti Antistitis et super locum fluminis, ubi fuerat demersum, lumen de coelo delapsum, quod adspicientium oculos perstringebat, seu quaedam flamma ex flumine exorta visa fuerit. Item cum cista in qua calix et apparatus ecclesiasticus fuerat, quibus in sacris peragendis Servus Dei uti consueverat, clausa et clavibus munita adeo, ut magnis conatibus a nemine aperiri potuerat, iussu magistratus duobus ministris traditae fuissent in arcem deferendae, ut ab iniuris Schismaticorum defenderentur, dum per locum illum transiret, ubi corpus S. ti Martyris spacio unius horae iacuerat, et terram suo sanguine asperserat, cista ipsa confestim e manibus ministrorum excidit, ultro se aperuit et calix ex illa prosiliens in praedicto loco, quo sanguis Martyris cruentaverat, magna cum adstantium admiratione rectus stetit. Denique cum Servi Dei corpus Vitebsci deferrebat ab ecclesia ad navigium, Polociam Duna flumine vehendum, et transire contigisset iuxta synagogam Calvinistarum, calix qui supra feretrum stabat hinc inde serico feretrali alligatus, diruptis funiculis, sponte sua inversus est, cum semper antea immotus stetisset et cum de monte asperrimo deferretur. Quae omnia et singula etc.
18. In illis partibus et in toto regno Poloniae ab omnibus fidelibus, nemine contradicente, habitus fuit et reputatus ac habetur et reputatur verus martyr, et quod vere pro fide catholica et unitate Ecclesiae et primatu Sedis Apostolicae occisus fuerit, quodque eum omnes in dicto regno tanquam sanctum ac martyrem privatim coluerunt et colunt ac venerantur, illius sanguinem, vestium et cilicii frusta pro reliquiis exquirendo et devote asservando.
19. I. p. quod multi qui in suis necessitatibus vel infirmitatibus illius intercessionem se commendarunt, quam plura et quam maxima beneficia obtinuerunt, et quod illius meritis et intercessione Deus O. M. multa miracula operare dignatus fuerit, et in specie ponit quosdam a fluxu sanguinis, quem aliquot annis passi fuerunt, voto ad sepul-

crum Servi Dei concepto sanitati fuisse restitutos; item aliquos ab extremo paralysis et podagrae morbo intercessione Servi Dei vel etiam tactu stropholi, eius sanguine tincti, fuisse sanitati restitutos; item aliquos votis conceptis, ad illius intercessionem statim a lethalibus vulneribus sanos evasisse, alios etiam a gravissimis febribus liberatos fuisse, quosdam a multis annis claudos vel manus contractas habentes, intercessione Servi Dei implorata, incontinenter convaluisse.

Quae omnia et singula tam ab illis in quorum personis contingerunt, quam ab aliis, qui eorum respective conscii fuerunt, pro veris miraculis ab omnipotentia Dei, supra vires naturae, meritis et intercessione gloriosi martyris Josaphat operata habita et reputata fuerunt et hodie habentur et reputantur, fuerunt et sunt vera, publica, et de illis fuit et est publica vox et fama etc.

20. Item quod de praedictis omnibus et singulis nedum in civitate et tota dioecesi archiepiscopatus Polocensis, sed in toto regno Poloniae fuit et est publica vox et fama, et quod nunquam apud Catholicos et fideles fuit opinio aliqua in contrarium, nec de praedictis dubitatum fuit, quod fuit et est verum, publicum et notorium etc. Episc. Portuensis Card. Pius. - PMSS. - Matthaeus Protonot. apostolicus. Caesar Zachenettus, secretarius. - Locus sigilli.

* * *

Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilnens., Praepositus Trabnensis, Iudex apostolicus subdelegatus.

Ego Albertus Sielava, Canonicus Vilnensis, Iudex apostolicus subdelegatus.

Ego Zacharias Bastius, Notarius apostolicus, quia de praedictis omnibus rogatus fui, ideo hic me subscripsi. mp.

(Desunt quaedam folia, in quibus, ut videtur, litterae patentes Iudicum remissorialium descriptae erant; cfr. Processum an. 1628, fol. 12v sq.).

(Ex Processu exarato in lingua latina, Polociae 1637).

B. TESTIUM DEPOSITIONES

IN NOMINE DOMINI. AMEN. (fol. 37)¹⁰⁴

Anno a Nativitate eiusdem Domini Nostri Jesu Christi 1637, indictione V, die vero XII mensis Augusti, Pontificatus Ss.mi in Christo Patris et D. N. Domini Urbani Divina Providentia Papae VIII anno eius XIIIIII examinatus fuit in camera studii palatii Archiepiscopalis Polocensis, per Ill.res et R. R. DD. canonicos Vilnenses, iudices remissoriales, a Sacra

¹⁰⁴ Partem hanc habemus in lingua latina, usque ad fol 79, id est ad testimonium Emanuelis Kantakuzeni, a quo incipit traductio Romana.

Rituum Congregatione subdelegatus et per me Georgium Paškiewicz notarium et scribam praesentis causae cum assistentia D. Stephani Dyczkowski subpromotoris fidei deputati, R. D. Gennadius CHMIELNICKI, igumenus Novogrodensis,¹⁰⁵ aetatis suae annorum 55, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi Domini Archiepiscopi Chioviensis huius causae procuratoris prout in actis. Et iuratus qui fuit personaliter citatus ut supra in processu etc. et monitus per Rd. DD. iudices de gravitate iuramenti, sibique iterato iuramento veritatis dicendae prout tactis sacrosanctis Scripturis ad S.ta Dei Evangelia in manibus eorundem DD. iudicum remissorialium iuravit, tam supra interrogatoriis quam supra articulis ac tota praesenti causa semotis odio, amore, timore, lucro etc. dixit et deposuit ut infra, videlicet:

Et primo iuxta interrogatoria in litteris remissorialibus inclusa quorum tenor fuit supra in principio processus registratus (fol. 37v).

1. Et iuxta primum fuit monitus prout in eo et recte respondit.

2. Iuxta secundum responsum. Ego vocor Gennadius Chmielnicki, igumenus Novogrodensis Ordinis S. Basilii monachorum unitorum, qui fui alias igumenus Polocensis, hoc est prior et superior monasterii Polocensis, idemque confessarius Servi Dei Josaphat archiepiscopi Polocensis toto illius archiepiscopatus tempore usque ad beatos temporum illius fines. Patria sum Litwanus, ex palatinatu Novogrodensi et loco Turec dicto oriundus. Annorum sum 55. Parentes mei fuerunt Mitrophanes Chmielnicki et Theodata Konopolska. Sum religiosus Ordinis S. Basilii Magni et illo officio utor, quod supra nominavi.

3. Iuxta tertium. Ego saepe saepius iuxta consuetudinem catholicam et regulas Ordinis mei soleo confiteri peccata et sacrosanctum Missae sacrificium celebrare in ecclesiis catholicis, et ultima vice id feci hodie, confessus patri Nicanori Cotarski, Ordinis S. Basilii oeconomio generali et confessario Ill.mi et R.mi D. Archiepiscopi Polocensis et celebravi sacrum votivum de Spiritu S. ea intentione, ut D. Deus daret omne verum verbum in os meum ad loquenda magnalia Dei, quae operatus est in servo suo Josaphat.

4. Iuxta quartum r. Ego nunquam fui inquisitus, nunquam accusatus, nunquam processatus, de nullo crimine a nullo iudice.

5. Iuxta quintum r. Similiter ego per gratiam Dei nunquam fui (fol. 38) excommunicatus, et non nisi speculative scio, quid sit excommunicatio.

6. Iuxta sextum r. Ego a nullo sum instructus quomodo deponere debeam, sed venio tanquam optime sciens vitam et mores Servi Dei Josaphat utpote contemporaneus ipsius et indignus, ut praedixi, confessarius eiusdem.

¹⁰⁵ Antea erat Hegumenus monasterii Polocensis Basilianorum. Cfr. eius depositiones etiam in primo Processu an. 1628 (vol. I, pag. 174-185).

7. Iuxta septimum r. Ego cognovi Josaphat Cuncevitium et scio quia natus est anno salutis circiter 1580, Wlodimiriae in Volinia; parentes ipsius fuerunt Gabriel Cunczyc, consul Wlodimiriensis, et Marina, filia unius consulis eiusdem civitatis. Orthodoxi illi fuerunt, quia eo tempore neque nominabatur schisma. Fuit baptisatus in ecclesia Wlodimiriensi s. Parasceves dicta, et fuit vocatus in baptismo Joannes. Catholice et in orthodoxa fide postea fuit educatus. Haec autem omnia scio, quia legi testimonium civitatis Wlodimiriensis,¹⁰⁶ quod asservabatur in archivis Vlnensis monasterii S.mae Trinitatis, monachorum unitorum, Ordinis, S. Basilii Magni, et nunc scio illud idem advectum esse Polociam ad instantiam Ill.mi D. Archiepiscopi Polocensis.¹⁰⁷ Idem etiam scio ex relatione et ore proprio Servi Dei Josaphat, qui saepius ac coram me et multis aliis praesentibus nomen patris et matris recensebat et educationem suam, immo hoc audivi ex ore ipsius Servi Dei Josaphat, quod cum esset parvulus, cum parente dictam convenit ecclesiam atque forte fortuna salutiferae Dominicae crucis imaginem in (fol. 38v) eademque Salvatorem nostrum crucifixum conspiciens, quaesiverat ex parente, quid nam sibi illa crucifixi vellet imago? Respondit parens, esse imaginem Dei et Hominis Christi Jesu D. Nostri, qui pro salute nostra descendit de coelis atque carne humana assumpta, in eadem pro peccatis nostris et salute omnium nostrum mortem pertulit, eo ipso (dicebat Josaphat) tempore corporaliter sensi scintillae cuiusdam igneae in interiora illapsum hoc effectum, ut ita mihi suavissimas ecclesiasticas ceremonias reddiderit, quod statim illis addiscendis me devoverim, atque per annos fere 30 aetatis meae nunquam recordatus fuerim me omisisse Divinum officium.

8. Iuxta octavum r. Ego scio quod ipse fuerit ingressus religionem Ordinis S. Basilii unitorum anno 1604. Nomen baptismi in ingressu religionis mutavit, et nomen Josaphati assumpsit, habitum monasticum suscepit in monasterio S.tae Trinitatis Vlnensi per manus bonae memoriae Hypatii Pociey, Metropolitae, qui in persona sua felicitis recordationis Clementi VIII. Pontifici Maximo obedientiam reddidit. Professionem in eadem Religione emisit in iisdem manibus, et eodem die, quibus praesentibus, nescio; scio tamen ex auditu a diversis qui illi actui interfuerant, quorum nomina non recordor. Ideo vero eadem die et religionem ingressus et professionem emisit, quia antea mos fuit talis, ante reformatum Ordinem nostrum per ipsum Josaphat, et pia memoriae Josephum Metropolitanam (fol. 39).

9. Iuxta nonum r. Ego scio quod in eadem Religione ad sacros or-

¹⁰⁶ Fortasse agitur de testimoniis, quae habentur in primo Processu in pag. 120 sq.

¹⁰⁷ Antonius Sielava (1624-1655), Successor S. Josaphat, et dein etiam Metropolitae Kioviensis (1640-1655).

dines, primo ad subdiaconatus, deinde ad diaconatus eodem quo ingressus est anno, tandem post quadriennium ad presbiteratus fuit promotus, me iam praesente et religiosum in eodem monasterio Vilmensi agente. Omnes autem ordines suscepit a praedicto bo.me. Hypatio Metropolita in ecclesia monasterii Ss.ae Trinitatis praedicti.

10. Iuxta decimum r. Ego scio ut testis de visu, utpote contemporaneus illius et conviva fere quotidianus victorque, quod ab ingressu in religionem usque ad mortem sanctissime vixerit, diversis officiis religionis quam accuratissime vacans, confessionibus audiendis, contionibus habendis, oeconomiae exercendae, psaltis munus obeundi, procuratoris, dispensatoris, nosocomi, aliorumque officiorum religionis serius observator. Mansit vero Josaphat usque dum assumeretur ad episcopatum in monasterio Ss.mae Trinitatis praedicto. Semper vero constans apud omnes fama fuit, tam in nostra religione quam extra apud alios, qui eius cognitionem habebant, de illius sanctitate. Ita ut ille tantum non venerabatur Josaphat, qui eum non noverat. Hinc factum est, ut certarent diversi maximi gravissimi viri pro Josaphato. Bo.me. Ill.mus Regni Poloniae senator, Hieronimus Chodkiewicz castellanus Vilmensis ritus latini catholicus, instantissime illum habere voluit archimandritam Suprasliensem cuius monasterii (fol. 39v) patronatus ius ad dictum Ill.mum D. pertinebat. Item urgebat bo.me. Ill.mus D. Joannes Meleszko, Castellanus Smolenscensis, pro monastero Zurovicensi eundem deponendo. Item ursit bo.me Ill.tris D. Gregorius Tryzna pro monasterio Byteniensi, uno verbo, ut dixi, ille Josaphatum non amavit, neque veneratus est, qui non novit. Haec autem scio ut oculatus omnium testis.

11. Iuxta undecimum r. Ego scio Josaphatum fuisse electum in archimandritam monasterii Vilmensis a pia memoriae Josepho, Metropolita, illa occasione, quia ipse Josephus ex archimandrita factus est metropolita an. 1614, quo tempore is status monasterii Vilmensis praedicti erat, ut non nisi monachos iuvenes haberet nec rerum experientiam nec doctrinam habentes sufficientem. Bona etiam temporalia valde exigua. Hinc Josaphatum oportuit omnia plane officia exercere per se ipsum, ita ut simul et semel esset et archimandrita, et vicarius, et confessarius et contionator et procurator et cantor. Quin immo ipse ordinarie excitabat fratres per campanam ad surgendum. Campanas ecclesiae pulsabat pro matutinis; id demum non egit, quod non potuit vel in mentem non venit, ipse eleemosinam colligebat pro sustentandis nobis monachis, qui illo tempore fuimus numero 60 et amplius ultra eleemosynas quotidianas quas pauperibus divite manu erogabat. In his autem omnibus (fol. 40) angelicam praeferebat laetitiam. In omni fratrum servitio pene volans, non ambulans. Somni parcissimus, cibi abstinentissimus, vestis pauperimus, lecti vilissimus, disciplinarum et ciliciorum amantissimus, omnium denique eorum quae religionis sunt exercitiorum tenacissimus et exactissimus observator. Haec autem omnia scio quia vidi hisce oculis

meis haec omnia in Josaphato quae dixi, quin immo plura possem dicere quae scio, nisi tempori servire cogerer.

12. Iuxta duodecimum r. Ego scio, quia simul cum Josaphato fui ut confessarius eiusdem, quod ille creatus fuerit Coadiutor archiepiscopatus Polocensis, et brevi, hoc est eodem quo creatus est coadiutor anno, mortuo Gedeone, illius Coadiuto, archiepiscopo Polocensi, eidem in archiepiscopatum succesisse. Dignitates vero has consecutus fuit a piae memoriae Josepho Metropolita Russiae cum privilegio serenissimi regis Poloniae Sigismundi III. Haec autem scio quia et privilegia legi et fui praesens quando adibat possessionem archiepiscopatus Polocensis.

13. Iuxta decimum tertium r. Ego scio, ut tanquam videns omnia, quod toto suo archiepiscopatus tempore sanctissimum se pastorem exhibuerit, totum se lucro animarum dederit, quoscumque poterat ad s. Unionem trahebat. Cum Schismaticis nonnisi conversabatur eo fine, ut illos ad Unionem alliceret, caeterum schisma cane peius et angue prosequabatur. Hinc in contionibus fulminabat contra schisma. Refrectarios suos (fol. 40v) dioecesanos iure regio inflectebat, edictis regiis coërcebat et victos non nisi Sanctae Unioni mancipabat. Haec autem scio quia vidi et actu probavi tantum Servi Dei pietatem et zelum.

14. Iuxta decimum quartum r. Ego scio quod nulla particularis iniuriae a Schismaticis receptae causa huiusmodi odii fuerit in Josaphato, sed dumtaxat quia erant sectae schismaticae et orthodoxae ac Apostolicae fidei contrariebantur illiusque Summo Pastori et Romano Pontifici obedire nolebant. Et si aliqua alia causa esset huius odii scirem utique, omnium quae circa Josaphat fuerant optime conscius. Quin immo hoc audivi a Schismaticis, quod si Josaphat esset a partibus illorum pedibus illius lotis aquam biberent.

15. Iuxta decimum quintum r. Ego scio quod Josaphatus in reducendis Schismaticis ad S. Unionem nunquam usus est minis, contumeliis, iniuriis, aut persecutionibus, sed quam blandissimis verbis, monitionibus et adhortationibus id obtinere curabat. In quo opere felicissimus fuit, ut raro cum Schismaticis de Unione agens non triumpharet. In particulari autem scio ab illo conversum esse ex schismate ad Unionem bo.me. gravissimos regni senatores, Theodorum Scumin, palatinum Novogrodensem, Joannem Meleszko, castellanum Smolenscensem, Michaellem Sokolinski, palatinum Polocensem, ex haeresi calviniana. Inter nobiles autem, fui praesens quando convertit ex haeresi calviniana nobilem Soroka, sic dictum, (fol. 41) cum tribus filiabus, intra unam horam, ita ut ipsi eidem Josaphat confessi omnes fuerint. Fui etiam praesens quando iam agonizantem nobilem haereticum convertit non longe distantem Novogrodeco, sed nominis illius non recordor. Ad quem ex professo venit ut aegrum visitaret; convenit statim, fidem catholicam persuasit, confessionem excepit et hoc elogium a moriente audivit, quia nunc cognovi quod Deus angelum suum miserit ad me. Scio etiam, quia novi et vidi,

ex schismate et haeresi conversos esse ad fidem catholicam per Josaphatum: Joannem Bochanski, Joannem Latecki, Philionem Cosarowski. Inter cives autem Polocenses primarii fuerunt: Lucas Jurgewicz et Terlikowski, proconsules, Georgius Guttkien, chirurgus et alii, quorum nomina ipsi Domino Deo longe notiora sunt. Haec autem omnia scio, quia vidi haec omnia quae retuli.

16. Iuxta 16 r. Ego audivi saepius quod Schismatici pessime semper vellent Josaphato, praesertim vero Vitepscenses. Sed et hic Polocenses. In praetorio civitatis Josaphat consistens fecit legi privilegium suum pro archiepiscopatu, in quo erat clausula, quod semper deberet esse in Unione Josaphatus, quo audito, tumultus motus magnus factus in populo, ita ut tunc vix non occideretur pro S.ta Unione Josaphat. Vitepsci etiam fui praesens cum Josaphat, quando dixerunt illi Schismatici, videntes quod ille ecclesiam in novam formam redigeret et ornaret, quia si in antiquo statu ecclesiam non relinqueris (fol. 41v) peribis. Eundemque volebant de ponte detrudere, me praesente. Familiares etiam Josaphati odio habebant; iniuriis, contumeliis ac etiam verberibus afficiebant. Patrem Martinum Turczynowicz, Ordinis S. Basilii, iam mortuum, in medio Sacri pontificalis, cum offertorium offeret, baculis exceperunt. Idem aliquoties contigit Patri Dorotheo Lecicovio, qui fuit tunc archidiaconus Josaphati. Haec autem omnia scio, quia vel ipse vidi, vel ab aliis, qui actu probarunt odium Schismaticorum. Ad calcem huius interrogatorii hoc mihi addendum videtur, quia etiam suam dioecesim visitando, dum Mohiloviae possessionem adiret, in tanto erat periculo, ut tota civitate sibi in occursum veniente, et tormentis bellicis oppositis recedendum ab oppido illo nobilissimo fuerit. Cuius resistentiae nulla alia causa fuit, quam Unio sacrosancta. Alias ego optime potui scire, si aliquid aliud intervenisset in causa contradictionis. Immo hoc scio, quia fui praesens, quando Mohilovienses schismatici Polociam multa millia florenorum advexerunt (sic!), doni loco, supplicantes, ut Josaphat obedientiam pseudo Patriarchae Constantinopolitano redderet, quod si fecisset, ultroneam ex toto corde se illi reddituros promittebant.

17. Iuxta 17 r. Ego scio quod Vitepsci, serenissimo rege Sigismundo III instigante, fuit rigorosa contra Schismaticos animadversio, ita ut viginti et amplius fuerint decollati, plures infames publicati et bannisati. Immo contigit quid exoticum eo tempore decollationis, quia Petrus Basilii (fol. 42), proconsul Polocensis, pastoricida deprehensus Vitepsci captus, et morti per commissarios regis destinatus, diversis carnificis ictibus, primo manus, postea aures, tandem collum ammissit, omnibus acclamantibus: in poenam sacrilegii id fuisse divina permissione actitatum, quia sacrilege ausus fuerat, saecularis dum esset, Schismaticorum excipere confessiones et baptizare filios eorundem. Haec autem scio, quia et commissionem legi Vitepscensem et Petrum Basilii optime novi, dum essem igumenus Polocensis. A nullo autem hominum audivi, quod

a Josaphato aliquam iniuriam verbis vel factis Schismatici receperint, quin immo ut pater conscientiae illius dico neque cogitatione quidquam mali voluit Schismaticis, nisi ut converterentur et viverent. Denique hoc ex ore ipsius Josaphat excepi, si Smotricius, inquit, pseudoarchiepiscopus Polocensis, vellet obedientiam reddere Summo Pontifici Romano, ipsi cederem archiepiscopatum, ipse autem redirem ad cellam meam religiosam pristinam. Qua resignatione vehementer nos aedificabat et ad religiosam vitam profitendam animabat et ambitionis spiritum evellebat. Ita depono, ut sciens et videns omnia supra dicta vel ex ore testium absque omni exceptione fide dignorum excerpta, audita etc.

18. Iuxta 18 r. Ego non fui Vitepsci die 12 Novembr., anno 1623, quia relictus sum a Servo Dei Josaphat, ut ecclesiae cathedralis S. tae Sophiae attenderem et sepulchrum pro Servo Dei accelerarem, qui prophético veluti spiritu et iussit sibi ex (fol. 42v) cavari in pariete suae ecclesiae cathedralis sepulchrum et tunc dixit se fore felicem quando audiet opus sepulchri, a se iniunctum, fuisse perfectum. Quo perfecto Servus Dei Josaphat scripsit ad me litteras ut murarium mitterem Vitepscum ad reparandos collegiatae ecclesiae Vitebscensis muros; quae litterae non nisi mihi redditae sunt 13 mensis Novembris, hoc est in crastinum mortis Servi Dei Josaphat.

23. Iuxta 23 r. Ego scio Josaphatum ita interfectum Vitepsci, ut publica vox et fama perhibet, in nostris partibus et in toto regno Poloniae reputari pro Martyre et Sancto ab omnibus Christi fidelibus, nemine contradicente. Scio etiam quod illum tanquam sanctum et martyrem publice, et privatim coluerint omnes quotquot sciam. Cultus autem et veneratio erga Josaphat Catholicorum in hoc consistit, quia in persona propria regni senatores ex voto visitant, tabellas argenteas imagini appendunt, sacra celebranda ad sepulchrum procurant, litanias instituunt, visitationes peragunt, etiam pedites etiam nudipedes morbidi auxilium Servi Dei Josaphat inclamant, in periculo constituti idem appellant, moribundi ad eundem confugiunt. Uno verbo, omnes et singuli utriusque ritus Catholici et ut sanctum venerantur et ut sancti orationem et intercessionem implorant, eius vestes ut reliquias habent. Haec autem omnia et singula scio ut testis de auditu quotidiano a diversis personis catholicis utriusque ritus, qui omnes tanquam s. Martyris reliquias venerabantur.

24. Iuxta 24. r. Ego autem scio plures personas in suis necessitatibus et infirmitatibus Servo Dei Josaphat se commendasse, ex eius intercessione plures gratias recepisse et plura miracula per Servuum Dei operata fuisse. Tamen quia omnia memoria complecti non possum, aliqua ex iis, quae succurrunt, recensebo. Scio et vidi Marinam nomine, civem Polocensem, quatuordecim continuis annis membris contractis in xenodochio patrum Societatis Jesu Polocensis mansisse; voto ad sepulchrum Servi Dei concepto, et reptans idem visitando cum adiumento

aliorum, ita ex tunc convaluisse, ut meis hisce oculis viderim illam per se subsistere, et tandem post duas hebdomades nupsisse. Quod ego pro expresso reputo miraculo, et puto quod non potuerit ex medicamentis adhibitis vel aliqua alia causa naturali processisse. Eo quod tales morbi inveterati nulli opi medicinali, nisi soli operationi Divinae subiaceant. Item scio et vidi hisce oculis meis spectabilem Petrum Dankowski, proconsulem Polocensem, insignem Catholicum ritus latini, visu fuisse privatum et voto ad cathacumbas Servi Dei facto in translatione corporis Vitepsco Polociam, cilicioque eiusdem martyris tacto visum recuperasse. Scio etiam et audivi ex ore ipsorum a daemone obsessorum (fol. 43v) se ad sepulchrum Servi Dei fuisse ab illa infestatione liberatos, sed nominum liberatorum non recordor. Puto tamen in mea conscientia, quia quicquid beneficii consecuti sunt intercessione Servi Dei obtinuerunt; quia ad alia loca sancta confugientes, se nihil consecutos fatebantur. Denique lacrymis meis testor (lacrymabatur etenim) gratitudinem meam erga s. Servum Dei, testor me ipsum morbo paraliseos extremo conflictatum, aliquoties paroxismos gravissimos patientem, Servus Dei voto ad se concepto liberavit. Quod depono et iuro, tanquam ille, qui alias pedibus destitutus, nunc meritis Servi Dei et valeo, et ambulo, et hoc pro veritate depono.

25. Iuxta 25 r. Ego scio quid sit fama publica, in illo enim consistit fama publica ut alicuius fama non lateat domi et inter perietes domesticos, sed civitates sed regiones et regna obiret. Talis autem fama de Servo Dei Josaphat et martyre viguit in toto regno Poloniae, atque hucusque viget. Orta autem est ex certissimis causis, quas supra retexui. Immo traxit originem a personis gravissimis aequae ac fide dignissimis. Eadem fama fuit semper constans et perpetua, semperque duravit. Neque contra eandem unquam aliquid dictum, factum, vel auditum est in contrarium. Neque vero illa sparsa est duntaxat in civitate Polociae ac Vitepsci, sed in toto etiam regno Poloniae. Hoc scio et depono tanquam auritus quotidie testis a primo martyrii Josaphat anno usque in hanc horam. Immo (fol. 44) ipsi Schismatici Sanctum eundem appellant, et innocenter eundem occisum dicunt, sic scio et depono etc.

Et quoniam fides optimi testis nulla Ill. bus et RR. DD. iudicibus suspicione aut censura digna visa est, pluribus interrogatoriis eundem aggravare non placuit.

Deventum ergo fuit super articulis in iisdem remissorialibus contentis, quorum tenor habetur pariter supra in principio processus.

Super 2, omisso primo repetitivo, dixit. Ego optime scio ex relatione publica multorum fide dignorum, immo ex proprio meo visu tanquam Vilnae saecularis ipse saeculari Josaphat conmanens, ipse Jacinto Popovito, proconsuli Vilnensi, inserviebat. Ego autem sub regimine pie me. Petri Arcudii in Seminario Rutheno studiis operam navabam, uterque autem frequentabamus ecclesiam SS. ae Trinitatis, unde summam

cum Servo Dei contraxi notitiam. Ac proinde scio de visu, quod Josaphat adolescens fuit optimae vitae et conversationis, virtutibus semper vacans, homines leves et otiosos ac liberioris vitae devitans; Schismaticos extremo odio habuit. Cum doctis Catholicis et virtuosis conversabatur, et in particulari cum praedicto piae memoriae Petro Arcudio, viro gravissimo ac doctissimo, et Josepho Metropolita demortuo, cum adhuc saecularem ageret, cum patre Valentino Fabricio Societatis Jesu, concionatore postmodum Sigismundi tertii regis Pol. ultimo demortui. Quod attinet ad odium synagogarum schismaticarum illud de se referebat Josaphat, quia cum Vlnenses defecissent (fol. 44v) ad schisma, confugi, inquiebat, ad Dominum Deum, supplicans ut ostenderet viam in qua ambularem. Ex quo, inquiebat, tempore tale schismatis contraxi odium, ut saepius repetere debuerim illud propheticum: odivi synagogam malignantium. Et licet pauci tunc fuerint Uniti, non tamen id deterruit Josaphatum, qui semper ecclesiam unitorum frequentabat, ibi psallebat, campanas pulsabat, sacro inserviebat, libros spirituales domi, foris et in officina legabat, quae omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica et notoria, et de illis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama et publicum, notorium et manifestum.

3. Super 3 dixit secundum responsorium suum ad interrogatorium octavum, ut supra. Scio inquiens quod anno 1604, Vilnae, Servus Dei, annum agens circiter 24, ingressus est Religionem S. Basilii, recipiente illum Hipatio Metropolita ad Religionem et habitum dante. Et quoniam mos est religionis nostrae cum habitu seculari mutare etiam nomen baptismi, eadem de causa Josaphat vocatus est pro nomine Joannis. Professionem, ut dixi, eadem die emisit, qua habitum suscepit, secundum morem antiquum Ordinis nostri, ante reformationem illius per Josaphat et Josephum factam, in ordinati. Idem Hypatius Pociey Metropolita contulit illi ordines minores et maiores, usque ad presbyteratum inclusive. De vita illius solitaria planeque monastica quid dicam amplius, nisi quod Dominus Deus Josaphatum dedit nobis in speculum exemplarque vitae contemplativae et activae. Infelices nos (fol. 45), qui Josaphat novimus et imitari non possumus. Capellam s.ti Lucae, monasterii Vlnensis Ss.mae Trinitatis, in cellam sibi delegit, tumultus hominum devitando, ubi nihil aliud fecit, quam orationi et librorum sacrorum lectioni se ipsum intendebat. Haec autem omnia scio quia sum oculatus testis omnium eorum, quae dico. Immo si quis Josaphatum voluit convenire, non alibi, nisi in dicta capella s.ti Lucae inveniebatur. Quae omnia et singula etc.

4. Super 4 dixit: Scio ieiunia, vigiliis, cilicia, humi cubationes, aquae potum quinquenalem, cingulos ferreos, flagella omnino quotidiana, si non horaria. Scio, inquam, tanquam testis oculatus et de visu, cum illi commanerem in monasterio Vlnensi et toto archiepiscopatus illius tempore, pene quotidie tam domi, quam foris, media nocte surgebat ad con-

fitendum nomini Domini, semper autem flagellis se caedebat, saepe saepius repetendo inter sese cedendum: Domine Deus, tolle schismata, da unionem. Visus fuerat saepius (ut audivi ex relatione patris Theodosii Borovik, igumeni moderni Zbarasiensis, tanquam oculati testis) media hyeme lapidi cuidam versus altare ecclesiae Ss.ae Trinitatis, in cimiterio sito, pedibus nudis insistere et flagellis acerrime sese caedere notabili tempore. Hinc pedum contraxerat dolorem, ita ut ecclesiam frequentare non posset. Idem observabat, dum esset archiepiscopus usque ad mortem sibi similis. Immo, cum fui a confessionibus illius Polociae et simul oeconomum archiepiscopalem agebam, cui proinde intererat ut claves et ecclesiae et domus observarem, ipse Josaphat (fol. 45) Archiepiscopus veniebat ad me in lecto iacentem et adhuc dormientem, et claves accipiebat, portas domus aperiebat, et campanas ecclesiae pulsabat, quasi D. Deus illi soli et laborem hunc sanctum et sudorem reliquisset. Haec autem scio, quia ipse vidi, haec et multa plura alia, quae prae brevitate temporis vel prae dolore meo recensere non possum. Quae omnia et singula etc.

5. Super 5 dixit: De admirabili Servi Dei Josaphat charitate, et zelo salutis animarum nil amplius dico, quam quod ille toto vitae suae tempore, ut bonus apastor, animam suam ponebat pro ovibus suis. Omnes ad paenitentiam vocabat et me praesente pauperioribus solvebat, ut illi confiterentur, eo fine ne putarent se et suos operarios esse mercenarios, secundum morem schismaticorum pseudosacerdotum, qui pecuniam exigunt a suis poenitentibus pro confessione apud se expedita. Non modo vero aliquot horis confessioni excipiendae vocabat, sed dies integros eidem sacro operi, me sciente et vidente quae dico, insumebat. Colloquia illius, conciones, disputationes contra Schismaticos, et Haereticos habitae maxima ex parte Vilnam, omni fere ex parte Polociam converterunt. Atque ideo audivi ex ore Schismaticorum, quod illud vocabant Duszochvat, quasi raptorem animarum. Immo hisce oculis meis ipsemet vidi anno, ni fallor, 1609 imaginem pictam a Schismaticis Vilnae trium personarum, expressis et personis et nominibus, nempe Hypatii Metropolitanae, Josephi tunc (fol. 46) Archimandritae, postmodum Metropolitanae, iam in Domino demortui, et Josaphat zelosissimi S. tae Unionis propagatoris, indita illi inscriptione Duszochvat et habitu diabolico eidem superindito. Manui dexterae eidem Josaphat uncum applicuerunt, quo animas hominum ex opposito sibi depictas attrahebat. Haec omnia scio, quia vidi et omnibus supradictis interfui. Quae omnia et singula etc.

6. Super 6 dixit: Jam dixi supra, quod ad hunc articulum pertinere arbitror. Hoc tantum addo, quod Josaphat, ut alter apostolus, omnibus omnia factus omnino. Immo hoc mirabile, quia multi divisim apti sunt ad multa, ipse autem coniunctim aptissimus fuit ad omnia. Confessiones quotidie audiebat et immediate a confessionali cathedram

conscendebat et cum maxima laude et gustu populi concionabatur. Abbatem agebat, et fratres campana ad surgendum excitabat, oeconomus et procuratore non indiguit. Eleemosinas conquirebat, easdemque conquisitas pauperibus erogabat. Monachos 60 alebat ultra musicam monasterii, cum insigni Dei Optimi Maximi providentia circa Josaphat, qui nos exemplo suo docebat et abundare et deficere, nunquam autem in providentia Dei desperabat. Haec autem omnia et singula scio, quia fui praesens et conviva Josaphat toto fere vitae illius tempore. Quae omnia etc.

7. Super 7 dixit: Me praesente et in confessarium (fol. 46) Josaphat assignato coadiutor Gedeoni Archiepiscopo iam octogenario anno 1617 datus est Josaphat. Atque 1618 a., Gedeone demortuo, successit in archiepiscopatum post quatuordecim annos suae monasticae vitae, summo totius Polociae gaudio. Antequam tamen consecraretur, fugere constituit in eremum Josaphat, indignum se reputans tali onere, nisi optimi Religiosi et maxime Pater Valentinus Fabricius, Societatis Jesu supra dictus, dissuasissent. Quomodo autem se gesserit postmodum in archiepiscopatu fructus Unionis in tota Alba Russia demonstrat. Et doctrina et exemplo, statum sacerdotalem ad pristinum ordinem revocavit. Interfui praesens synodis illius diocesanis quolibet anno ab eodem celebratis, a principio ipsius archiepiscopatus usque ad felicem mortis terminum, conciones illius zelosissimas ad clerum habitas audivi, regulas sacerdotales ab eodem compositas legi et perlegi quae, ut puto, etiam nunc in archivio archiepiscopatus Polocensis reservantur, cathedralem ecclesiam s.tae Sophiae collapsam, Josaphat expensis et instructione et informatione, ego ipse in hanc quae modo est formam redegi, et stupeo profecto, unde tot sumptus suffecerunt ad hoc operis exequendum, sciens optime tenuissimos archiepiscopatus Polocensis redditus. Bona Ecclesiae e manibus laicorum vindicavit. Integrum monasterium Polocense iure recepit e manibus familiae integrae Corsacorum, magna ex parte Haereticorum, aut Schismaticorum, ius sibi (fol. 47) supra illud monasterium praetendentium. Haec omnia scio, fui igumenus monasterii Polocensis et oeconomus Servi Dei Josaphat. Quae omnia et singula etc.

8. Super octavo dixit: Scio de auditu perfecto a diversis omni fide dignis, quia immo ex edictis regis alias publicatis pseudo patriarcham Jerosolimitanum Theophanem nomine ex Moschovia venisse Chioviam et maximo Sanctae Unionis damno pseudo episcopos consecrasse¹⁰⁸, erigendo cathedram contra cathedram et veros episcopos opprimendo. Et in particulari Meletius Smotricius, pseudo archiepiscopus Polocensis, post suam creationem encyclicas litteras impressas scripsit per totum archiepiscopatum Polocensem, dissuadendo sacrosanctam Unionem et ad schisma omnes inducendo, Josaphat haereticum, papistam ap-

¹⁰⁸ Anno 1620, mense Augusto. Agitur de Theopane, Patr. Hierosolymitano.

pellando, se autem verum et legitimum pastorem publicando. Quas literas cum meis, mihi in occursum Servo Dei Josaphat, Varsavia redeunti, significans illi de tumultibus Polocensibus, quibus acceptis Servus Dei rediit Polociam et pro virili laborans quantum poterat, qua publice, qua privatim ad ovile Christi magna ex parte reduxit Polocenses. Vitepscenses autem omnino redditi refractarii et pastori legitimo valedixerunt et synagogas exaedificarunt, pseudo sacerdotes a Meletio submissos iisdem praeficientes, cum extremo Josaphat dolore. Haec omnia scio quia omnium istorum aliqua, licet indigna, pars fui. Quae omnia etc. (fol. 47v).

9. Super 9 dixit: Scio optime et Polocenses et Vitepscenses in necem Servi Dei conspirasse, audivi ex pre illorum minas contra Josaphat, quin immo contra nos, Josaphati familiares. In particulari scio certissime de auditu perfecto a Patre Maximo Turczynowicz, Ordinis S. Basilii, ex patre Dorotheo Lecicovio O. S. B. et Timotheo Czeczerski, quod Vitepsci, dum Josaphat pontificale Sacrum celebraret, in offertorio Patrem Maximum baculis caeciderunt. Alia vice Patrem Dorotheum; tertio flumen Duna traicientem Josaphatum, instructus piscator Vitepsci globo sclopetario debuit traiecisse, sed metu a tam nefario scelere revocatus est; quia scilicet filiolum parvulum sibi assistentem habuit, qui post modum captus facile poterat parricidam prodidisse. Haec omnia, ut dixi, scio ex perfecto auditu a viris supra dictis, absque omni exceptione fide dignis. Denique fui praesens Polociae, immo in praetorio cum Servo Dei Josaphat, quando ipse publice professus est, se esse unitum cum S. R. E. atque ideo gravissime periclitatus est, et nos in maximo vitae periculo fuimus. Quia omnia et singula...

10. Super 10 dixit: Scio et iuro, tanquam hodie augustissimo Altaris reffectus misterio, quia nullam causam habuerunt Schismatici contra Servum Dei Josaphat, cur illum odio habuissent. iniuriis, minis, conspirationibus (fol. 48) et insidiis in eundem debacchati fuissent, quam quod omnes ad gremium S. R. E. trahere voluisset et profecto, nisi Josaphat nefandum schisma eradicare conaretur pro angelo a Schismaticis haberetur. Porro quod si Schismatici contra Josaphat aliquam aliam causam odii habuissent, ego vitae et conscientiae Josaphat optime gnarus, ut pote confessarius, omnino scivissem, cui vita, mores, et conversatio Servi Dei longe quam potest dici notissima. Et haec fuit et est omnium in his partibus ac in toto regno Poloniae, firma, constans, et communis opinio, ita ut a nemine unquam audiverim, qui contrarium huic famae crediderit vel affirmaverit. Quae omnia et singula fuerunt...

11. Super 11 dixit: Audivi ex ore Servi Dei Josaphat saepius mortis desiderium pro fide S. R. E. et Unione sacrosancta explicatum, literas legi, quae omnia in idem concurrebant, quia cupiebat mori quanto citius pro Christo. Quin immo plus videbatur desiderare mori, quam vivere, hinc ad mensam continuus sermo de morte, in concione continua

mentio de eadem, coram amicis quotidiana protestatio. Comitatus amicorum, mediorum denique omnium in defensionem vitae totalis repulsa, mihi notissima, quia fui omnibus praesens et singula videns. Quin immo exprobrantibus alias indiscretam et frequen (fol. 48v) -torem mortis mentionem, maxime ad mensam, dicebat Josaphat: te nullus impedit ut comedas, me nullus ut moriar pro Deo meo et illius sacro sancta fide catholica. Quae omnia et singula fuerunt...

12. Super 12 dixit: Ego non fui Vitepsci cum Servus Dei occisus fuit, ac proinde nihil possum de visu deponere, usque dum venerim Polocia ad venerandum corpus illius Vitepsco deferendum.

14. Super 14 dixit: Ego veni Polocia Vitepscum ad deferendum corpus Servi Dei Polociam, 15 diebus post felix martyrium, et inveni corpus in ecclesia arcis Vitepscensis s. Michaelis dicta iam collocatum, postquam ex aquis extractum fuisset. Corpus vero visu pulcherrimum fuerat, immo pulchrius longe quam quando vixerat apparebat. Ipse etiam fui comes quando per flumen Duna maximo comitatu omnis conditionis hominum Polociam advectum fuit, Unitis glorioso martyri applaudentibus, et schismate solo gemente, et paenas caelo supra parricidas ipsos invocabant passim omnes me audiente. Plurimi cum lacrymis et fletibus illius precibus se commendabant. Parricidae ipsi peccatum suum confitebantur ac deflebant. Quin immo mynister calvinistarum Vitepscensis lacrymis deducens corpus Servi Dei ad navigium cum suis asseclis, ad feretrum ferendum properavit dicens: infelices, innocentem occiderunt virum (fol. 49). Tandem cum sacro corpore venimus Polociam, in comitatu D. Dorotheiy, proconsulis Polocensis, D. Diahilewicz, notarii Polocensis, et aliorum tam spiritualium quam saecularium et in ecclesia cathedrali sacras exuvias deposuimus. Omnibus per aliquot menses ad videndum publice exposuimus, donec tandem gloriose sepulturae mandaretur, per Ill.mum D. Archiepiscopum Polocensem moderatum. Toto autem tempore illo, quo expositum fuerat corpus, nulla mutatio, neque corruptio in eodem apparebat. Ita depono quia scio, quia vidi et actu omnibus fui praesens. Recordor autem cum transiremus, ut comites corporis, insigni cuiusdam oppidi Adrianopolis nuncupatae ditionis propriae bo.me. Ill.mis D. Adriani Sokolinski, protonotarii Magni Ducatus Litt. et eodem domino corpus videndum aperiremus. Vehementer admiratus, dixit pluchriorem esse post mortem quam fuerit in vita. Quae omnia et singula fuerunt...

15. Super 15 dixit: Scio atque ita pro attestazione mea, et iuramento praestito depono, quod Schismatici, qui Servum Dei occiderunt, eundem occiderunt ex odio fidei catholicae in Josaphato elucente, et propter Unionem cum S. R. E. et primatus Sedis Apostolicae defensione, quam Josaphat acerrime defendebat, praedicabat et omni studio promovebat, prout etiam ipsi parricidae fatebantur. Et omnino non potuerunt moveri ad occidendum Servum Dei ex nulla alia causa, quaecun-

que enim esset illam optime scirem, ut (fol. 49v) optime gnarus omnium consiliorum et odiorum, quae Schismatici contra Josaphatum moliebantur. Quin immo, addo quia Josaphat hoc ipso apud ipsos fuit maledictus, quia obedientiam Summo Pontifici Romano deferebat, cuius hoc unicum signum affero, ut caetera praetermittam. In reparando ecclesiam cathedralem s.tae Sophiae Polocensis demoliri iussit Josaphat quatuor turriculas, nulli ornatui ecclesiae inservientes, quinta in medio ecclesiae relicta. Ecce (dicebant Schismatici) papistam Josaphatum: quatuor Patriarchis valedixit, Papam adoravit. Haec scio, quia vidi et audivi quae dixi. Eademque omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica...

16. S u p e r 16 dixit: Ut omnium martyrum mors semen est christianorum, ita et mors Josaphati granum frumenti in terram cadens et mortuum centuplum animarum fructum afferens esse videtur. Hinc paricidae etiam ad gladium carnificis per regiam commissionem destinati, unitis sacerdotibus confessi sunt. Quod attinet ad Meletium Smotricium, archiepiscopum Jeropolitanum (ex pseudo archiepiscopo Polocensi a S. D. N. D. Urbano VIII. Pontifice Maximo designatum), in mea conscientia non aliter sentio quam quod Josaphat Meletio idem fuerit, quod Stephanus Savlo¹⁰⁶. Cuius nempe Meletii gloriosam ad fidem catholicam, conversionem miraculo etiam Deus gloriosus Confirmare voluit. quod recensetur (fol. 50) in concione tempore exequiarum habita a quodam patre Societatis Jesu, Dermani in Volinia a. 1634, mense Januarii die 29. Huis, inquam, Meletii conversio Servo Dei Josaphat omnino adscribi debet, quia revera nisi tam durum Schismaticum sanguis martyrismis emolliret, omnino usque ad mortem amore sacro sanctae Unionis non informaretur. Haec depono iterum, iterumque pro iuramento meo sacerdotali. Quae omnia et singula fuerunt...

17. S u p e r 17 dixit: Equidem quoniam Vitepsci non fui, quae prodigia ibidem intervenerint ut testis de visu dicere non possum, tamen liceat mihi aliqua dicere, quae ab aliis audivi. Omnes passim referebant, quod ipso die occisionis Servi Dei Josaphat, usque dum ex flumine Duna corpus extraheretur, nebula densissima totam civitatem Vitepscensem cinxerit, et homines tanquam fatuos reddiderit. Vidi etiam meis hisce oculis corpus Servi Dei ex aquis extractum, alias omni verberum genere deformatum fuisse vividissimum, et, faciem plane angelicam. Quin immo non modo Vitepsci, sed etiam Polociam corpus advectum, idem quod iam dixi referebat, plus quam naturali colore os rubicundum exhibens et splendore inusitato corruscans. Audivi etiam passim ab omnibus dici Vitepsci quod in loco illo fluminis Duna, ubi corpus Servi Dei (fol. 50v) submersum fuerat, lumen quoddam instar facis emicabat. quod locum quaerentibus corpus illius demonstravit. Item optime scio

¹⁰⁶ Ep. Chelmensis, Jacobus Susza, scripsit dein etiam librum sub tit. *Saulus et Paulus Ruthenae Unionis... Meletius Smotricius*, Romae an. 1665, ed. 2. a J. Martinov, Bruxellis 1864.

me ex diversis, quorum nomina nunc non occurrunt, audivisse, quod cista in qua res ecclesiasticae Servi Dei asservabantur ex manibus duorum satellitum, qui illam deferebant excidit, ex eaque calix exiliens in medio sanguine Josaphati stetit, cum extrema omnium praesentium admiratione. Haec autem omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica et notoria et de illis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama...

18. *S u p e r* 18 dixit: Iam supra dixi, quidquid potui dicere in hac materia. Hic tantum addo quod a nullo unquam homine audiverim contrarium quidquam sanctitati Josaphat. Quia ille in toto hoc Poloniae regno ab omnibus habitus hucusque fuit, et reputatus, et habetur et reputatur etiam nunc verus martyr, tanquam qui pro fide catholica et Sede Apostolica occisus fuerit. Omnes etiam illum ut talem venerantur, vestium et cilicii frustra exquirunt et devote asservant. Quin etiam ego ipse diversis distribuebam easdem reliquias. Quae omnia et singula fuerunt et sunt vera...

19. *S u p e r* 19 dixit: Ego optime scio et in me ipso probavi, quod in necessitatibus et infirmitatibus nostris, quicumque ad intercessionem Servi Dei Josaphat (fol. 51) confugimus, maxima beneficia consecuti sumus, D. O. M. miracula in Servo suo operante. In particulari autem hisce oculis meis vidi, et ex confessione propria audivi Petri Dancovski, proconsulis Polocensis, quod ille in translatione corporis Josaphat tactu tumbae Josaphati visum oculorum penitus amissum recuperaverit. Qua occasione confiteor peccatum meum, quia licet non malo animo, tamen omnino stulte feci, quia cum advexissem Vitepsco Polociam cilicium Josaphati sanguine tinctum, putans esse illud valde deforme dedi ad lavandum ss. monialibus nostris, quod lotum etiam nunc Vilnae in monasterio S.tae Trinitatis asservatur. Quod attinet ad paralesim, egomet ipse expertus fui anno 1626, mense Septembri; ita hoc gravissimo affectus fui morbo, ut tribus continuis annis pedes venire non potuerim ex monasterio Polocensi ad ecclesiam S.tae Sophiae. Tandem voto ad Servum Dei concepto, ita convalui divina et Servi Dei ope, ut in crastinum voti emissi et pedes dictam cathedralem ecclesiam accesserim, confecto itinere quarta parte unius leuca, seu miliaris polonici. Ibidemque sacrosanctum Missae sacrificium celebravi et nunc gratia Dei optime valeo et ambulo quandocumque volo. Audivi etiam ex ore Ill.ris et generosae Dominae Annae Podbereska, coniugis D. Danielis Sczyt, quondam viceiudicis Polocensis, qui ante biennium fatis morta (fol. 51v) -libus concessit, quod ipsa maritum praedictum laetalibus pestis vulneribus Varsaviae affectum Domino Deo recommendaverit, eademque intentione Servi Dei sepulchrum visitaverit, quibus peractis praedictus D. viceiudex 120 et amplius Polocia distans leucis, Servi Dei intercessione convaluit et ad sepulchrum iam redux votum uxoris persolvit. Denique iam supra dixi, quia vidi faeminam quandam, civem Polocensem, nomine Marinam, ritus latini catholicam, 14 continuos annos manibus pedibusque

supra terram reptantem, voto ad sepulchrum Servi Dei concepto eodemque visitato convaluisse, quae postmodum nupsit alteri. Haec omnia scio tanquam testis de visu vel de perfecto auditu. Eademque omnia et singula tam ab illis, in quorum personis contigerunt, quam ab aliis, qui eorum conscii fuerunt, pro veris miraculis ab omnipotentia Dei supra vires naturae per merita et intercessionem Josaphati operatis habita et reputata fuerunt et hodie habentur et reputantur ab omnibus quotquot sciam catholicis, utriusque ritus latini et graeci fueruntque et sunt vera, publica et notoria et de illis fuit et est publica vox et fama etc. Sed ecce dum hunc articulum finio, unum mihi occurrit, quod alias exciderat; anno 1626, in vigilia commemorationis mortis Servi Dei Josaphat, media nocte collegium Polocense Societatis Jesu inopinata ursit flamma. Ego interim totius civitatis tumultu excitus ex aula archiepiscopali (in qua tunc pernoctabam, concionem (fol. 52) in crastinum habiturus et confessiones plurium excepturus) accurri ad ecclesiam Patrum Societatis et audivi in media ecclesia voces hominum publicas: S. Josaphat ora pro nobis. Et revera in mea conscientia puto soli Deo et Servi illius Josaphat honori et gloriae tribuendum quia tum temporis totum collegium cum ecclesia flammis non fuit consumptum, scilicet tota fabrica collegii cum sua ecclesia lignea vix ac ne vix quidem decem passibus a domibus igne consumptis distabat.

20. Super 20 dixit: Iam supra dixi et nunc in eodem sensu, et sententia dico conscientia mea ad idem me compellente, quod servus Dei Josaphat in mea misera opinione semper sanctus fuerat. Nec in mea duntaxat, verum etiam apud omnes catholicos utriusque ritus civitatis et totius dioceseos archiepiscopatus Polocensis. Quin immo, in toto Poloniae regno de praedictis omnibus et singulis fuit et est publica vox fama, et apud catholicos atque fideles numquam mutata opinio neque unquam in contrarium de praedictis dubitatum apud quempiam hominum. Passim omnes filios suo baptisaturi vel sacramentum Confirmationis addituri Josaphati nomen assumunt in tantam memoriam viri. Quod fuit et est verum, publicum et notorium etc.

Ego Gennadius Chmielnicki, igumenus Novogrodensis Ordinis S.ti Basilii, testis, ut supra, pro veritate deposui et propria manu subscripsi.

Ego Adamus Josephus Sczyt, Canonicus Vilnensis, (fol. 52v) iudex remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus m. p.

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilnensis, iudex remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus.

Ego Stephanus Dyczkowski, artium et philosophiae doctor, subpromotor fidei electus, interfui supradicto examini, et propria manu subscripsi.

Ego Gregorius Paskiewicz, Notarius deputatus, rogatus m. p.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Anno a Nativitate eiusdem Domini Nostri Jesu Christi 1637, Indictione quinta, die vero XIII mensis Augusti, Pontificatus SS.mi in Christo Patris et D. N. D. Urbani, Divina providentia Papae Octavi, anno eius 15.

Examinatus fuit in camera studii palatii Archiepiscopalis Polocensis, per Ill.res et RR. DD. Adamum Sczyt et Albertum Sielawa, Canonicos Vilnenses, Iudices remissoriales a Sacra Rituum Congregatione subdelegatos et per me Georgium Paskiewicz, Notarium et scribam praesentis causae, cum assistentia D. Stephani Diczkowski, Subpromotorius fidei deputati, Reverendus Pater Stanislaus COSINSKI, Societ. Jesu, aetatis suae annorum 51, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi D. Archiepiscopi Chioviensis sui que causae (fol. 53) Procuratoris prout in actis, et iuratus qui fuit personaliter citatus ut supra in processu etc. Et per Rd. DD. Iudices monitus de gravitate iuramenti sibi que iterato iuramento veritatis dicendae prout tactis sacrosanctis Scripturis ac Sancta Dei Evangelia in manibus eorundem DD. Iudicum remissorialium iuravit, tam super interrogatoriis quam super articulis, ac tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro etc. dixit et deposuit ut infra, videlicet etc.

Et primo iuxta interrogatoria in Literis remissorialibus inclusa quorum tenor fuit supra in principio processus registratus.

1. Et iuxta primum fuit monitus prout in eo et recte respondit.

2. Iuxta 2. R. Ego vocor Stanislaus Kosinski, patria sum Polonus, annorum 50 unius. Parentes mei fuerunt Nicolaus Kosinski, et Hedvigis Swienticka. Sum actu praesbiter, et religiosus triginta 3 annorum. Bis Rectorem egi in Societate, Derpatensem et successive Polocensem, nunc autem ago confessarium Ill.mi D. Palatini Smolescensis et semper in aula illius maneo, nisi quod pro hoc duntaxat actu Polociam excurrerem, evocatus et iussus, ut testimonium Servo Dei Josaphat perhiberem, ab admodum Reverendo Patre Nostro Generali Mutio Vitellesco per litteras speciales super ea re ad me scriptas.

3. Iuxta 3. R. Ego saepe saepius iuxta morem Societ. Jesu, (fol. 53v) interdum etiam intra spatium unius hebdomadae aliquoties confiteri soleo, quam confessionem perago apud confessarios nostros a Superioribus designatos, quotidie gratia Dei Sacrum celebro, in ecclesiis catholicis, praesertim nostrae Societatis, modo autem passim in variis ecclesiis, ubi Ill.mum D. Gonsiewski, Palatinum Smolenscensem, contingit in his vel illis bonis manere; hodie autem ultima vice et confessus sum uni ex Patribus nostrae Societatis, nomine Patri Mathiae Drubnio, et Sacrum in ecclesia nostra celebravi, praesentibus Ill.bus et RR. DD. Iudicibus Remissorialibus.

4. Iuxta 4. R. Ego nunquam fui inquisitus, accusatus vel processatus de nullo crimine, a nullo iudice; quin immo, nunc primum pro hoc

actu et causa sum citatus, et iuramentum praestiti ante dies aliquot, hoc est feria 3 proxima elapsa.

5. Iuxta 5. R. Ego nunquam fui excommunicatus.

6. Iuxta 6. R. Ego a nullo sum instructus neque informatus, sed propter obedientiam Sedi Apostolicae prestandam et propter honorem Servi Dei Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, et propensionem meam in Servum Dei ut patronum, quem semper ut talem colui et nunc colo.

7. Iuxta 7. R. Ego Josaphat martyrem optime noveram, quia fui praesens Polociae dum voluntate Superiorum tunc Praefectum scholarum agerem, quando Coadiutor adhuc (fol. 54) Gedeonis, Archiepiscopi Polocensis, solemnem possessionem cathedrae huius adibat. Ecce ego una cum selectissima et frequentissima Nobilium ac Civium populique promiscui turba, cum omnibus nostris musarum Polocensium alumnis processionaliter excepi, et sequentibus diebus dialogo et orationibus tam saluatoriis quam gratulatoriis, ut gratissimum hospitem et tantum antistitem honorari procuravi. Aedificatus etiam sum mire, et alios plerosque circumstantes aedificatos adverti, eius in illo primo ingressu magna modestia, humilitate, comitate, affabilitate, pietateque, et potissimum quando ad altaria, ad hoc de industria praeparata, devotissime orabat; ibi enim quisque poterat notare in ea externa corporis internam mentis compositionem, collectionemque sensuum, ac orationis fervorem. Quem etiam adverti alias sequentibus annis, dum vel oranti vel celebranti Missam adessem.

Caeterum quod attinet ad baptismum et parentes legitimos Josaphati nihil dicere possum.

8. Iuxta 8. R. Ego illum scio fuisse religiosum Ordinis S. Basilii, quia dum adhuc ageret Archimandritam Vilnensem bene illum noveram, et aliquoties illum in monasterio adibam ac singularem de ipsius vitae integritate et sanctimonia opinionem habebam; semper autem vocabatur Josaphat, de aliis in hoc interrogatorio contentis nihil scio (fol. 54 v.).

9. Iuxta 9. R. Ego scio illum fuisse actu praesbiterum et Sacris illius saepe adfui; a quo vero Antistite et quando ordinatus fuerit nescio.

10. Iuxta 10. R. Ego scio illum mansisse in monasterio Vilnensi S. lae Trinitatis, cuius etiam archimandrita postmodum fuerat. Semper autem optime illum gessisse scio et ab aliis intellexi, maxime autem a duobus Patribus nostris gravissimis theologis, nempe Patre Valentino Fabricio, et Patre Joanne Grużewski, utroque successive concionatore regio, qui ambo successive confessarii Josaphati fuerant; ab his inquam etiam intellexi illum sanctissime vixisse.

11. Iuxta 11. R. Ego scio Josaphatum fuisse Archimandritam Vilnensem, constitutum a pia memoriae Josepho Metropolita, illa occasione quia dictus Josephus ex Archimandrita factus est Metropolita, quo officio nullus tunc Josaphato dignior fuit. Quis autem status monachorum eo tempore vel numerus fuerit, et de aliis nescio. Hoc scio, quia Josa-

phatus hoc officium tanquam optimus abbas exercuit. Idem ab omnibus dici audiui, qui illum optime noverant; ego autem tunc in academia Vilnensi theologiae operam dabam.

12. Iuxta 12. R. Ego, prout iam dixi, fui praesens quando (fol. 55) creatus Coadiutor archiepiscopatus Polocensis venit Polociam et mortuo Gedeone Archiepiscopo eidem in archiepiscopatu successit, dignitates autem has consecutus est a serenissimo rege Poloniae Sigismundo III, per manus Josephi Metropolitae, sui Ordinarii.

13. Iuxta 13. R. Ego scio optime se gessisse in archiepiscopatu Josaphat, existimoque vitae integritate et sanctimoniam ac pastoralem vigilantiam Josaphat Concevitii, Martyris, fuisse simillimam et conformissimam vitae et virtutibus aliorum ss. Episcoporum MM. et Confessorum eremitarum et religiosorum perfectorum, omnesque actiones, locutiones cum Dei voluntate perfectissime conformasse. Existimo illum in gradu perfectissimo contemplativum et activum simul vitae genus assecutum, et in mea aliorumque opinione, dum adhuc esset in vivis, omnibus gratiis et donis, ac virtutibus plane haeroicis a Deo ornatum et comulatum fuisse eo fine, ut omni hominum statui et potissimum Religiosorum et Episcoporum speculum omnium virtutum, ac vitae piae peragenda norma esset. Quod attinet ad odium schismatis, verissime in zelo et spiritu Eliae procedebat, unde in concionibus, disceptationibus, colloquiis illud acerrime insectabatur. Jure etiam regio Unionem sacrosanctam in libertatem fidei catholicae vindicare conabatur et (fol. 55v) vin dicebat.

14. Iuxta 14. R. Scio quod huius Schismaticos odii plus quam vatiniani nulla aliqua particularis iniuria fuerit a Schismaticis Josaphato illata, sed ea sola duntaxat, quia Summo Pontifici Romano, ut Christi in terris Vicario, erant inobedientes et S. R. E. adversarii. Alias si esset aliqua alia causa odii Schismatici non tacuissent, et ego qui cum illis passim conversabar optime scirem.

15. Iuxta 15. R. Scio modos mille a Josaphat adhibitos et inventos ut Schismaticos et haereticos ad Unionem S. veramque fidem reduceret; blandis ille verbis monitionibus et adhortationibus omnibus id persuadere curabat. Et revera felicissimus fuit in lucro animarum. Unum hic mihi venit in mentem necessario referendum, scilicet quod in ipso initio sui archiepiscopatus Servus Dei maximo zelo armatus ad praetorium Polocense iverit comitatus a certis Ill. bus DD. Officialibus palatinatus Polocensis convocatoque per pulsum campanae magistratu civico, in praesentia Ill. mi Palatini Polocensis D. Michaelis Sokolinski, Catholici et vere uniti, multorumque Nobilium curavit clara voce legi privilegium sibi a sacra Regia Maiestate pro archiepiscopatu Polocen. datum, quo lecto protestatus est in praesentia omnium se fuisse, esse et fore in posterum usque ad extremum spiritum iuxta (fol. 56) privilegii tenorem exigentiam s. tae Unionis Ecclesiaeque catholicae non tantum fidelissimum cultorem, sed etiam strenuissimum promotorem et propugnato-

rem. Quo dicto quaesivit ex omnibus qui graeci ritus erant, an et ipsi vere uniti sint, et esse imposterum vellent? Vix haec verba finivit et ecce inconditi clamores et absurda responsa data a Schismaticis, nequaquam, inquit, uniti sumus, nec esse in posterum volumus, et ideo te pro pastore nostro non agnoscimus; paucis interim unitis graecis et latinis ei adhaerentibus applaudentibusque. Nec mora tantus subito post talem eius declarationem ex praetorio erumpens etiam in promiscuo populo ortus est tumultus, ut quotquot tunc essent catholici latini cum unitis graecis omnes in gravissimo vitae discrimine versarentur, qui quidem tumultus aliter sedari non potui, nisi per primarios Schismaticos sub minis certis a nobiles Officialibus intentantis, ni sedarent populum. Inter alia erant tunc etiam duae faeminae iustructae et subordinatae a Schismaticis ut Archiepiscopum ex praetorio exeuntem cultro confoderent, una cum aliis illi adherentibus unitis, sed tamen ita Deo protegente per medium eorum omnes illaesi transierunt et incolumes ad aedes suas redierunt, ac in illo reditu Archiepiscopus inimicos, sibi obvios factos, blande alloquebatur, amplexabatur, amanter et suaviter deosculabatur, omnibusque modis verbisque suavissimis Unionem S. insinuando. Quod (fol. 56 v.) attinet ad personas ad Unionem per Josaphat conversas, ausim dicere, quod omnes quotquot modo sunt Uniti Polociae, illi soli suam debeant salutem, eidemque acceptam referre. Haec autem scio quia Polociae manens omnium fueram conscius. Inter alios etiam modos iuvandi Schismaticos et pertrahendi ad Unionem Sanctam hoc medio etiam usus est, libris videlicet pecunia comparatis ad confirmandam et promovendam unionem catholicam, fidem et pietatem pertinentibus, inter varios Schismaticos et haereticos gratis distributis, ut ex eorum lectione converti et meliorari possent. Alios item libros latino idiomate in publicum editos, quos ad eundem finem ac propositum utiles noverat, verti in linguam vernaculam petebat ac procurabat, unde etiam ad instantiam et in gratiam eius Illis et Generosus Dominus Alexander Tyszkiewicz, supremus Judex Palatinatus Polocensis, Zonaram ex latino in polonicum vertit eique legendum obtulit. Item etiam hoc modo convertendi Schismaticos ad Unionem S. usus est, ut qui a se abhorrebant alios, maxime nostros Societatis Patres, a quibus tantopere alieni non erant, submittebat, procurans eos ad Unionem eorum suasionibus pertrahi ac proinde ad eius peculiarem instantiam aliquot Patres nostri pro hoc destinati erant.

16. Iuxta 16. R. Ego fui tum praesens Polociae quando (fol. 57) fuit ortus tumultus et coniuratio Schismaticorum, Civium et Nobilium, contra Josaphatum, Archiepiscopum Polocensem, cuiusque tumultus et coniurationis author erat quidam Meletius Smotrycki, qui nomen sibi seu titulum Archiepiscopi Polocensis inique usurpans, scripsit literas ad omnes civitates dioecesis, seu archiepiscopatus Polocensis ac per subordinatos a se pseudo monachos egit, ut, Josaphato postposito, se pro vero

pastore agnoscerent acceptarentque, quibus literis acceptis Schismatici certum album confecerunt, in quod sua aliorumque sediciosorum nomina retulerunt, quorum tunc erant non pauca millia. Et quidem singuli Schismatici, etiam pecuniam amanuensibus offerebant, ut eo citius in album illud inscriberentur. Mox etiam synagogas seu fana sibi extrui non parcendo ullis laboribus et sumptibus procurabant, atque desertis Unitorum templis numerosissimi confluebant, adeo ut paucissimi apparebant Uniti in suis templis. Tantum tamen sua vigilantibus et pastoralibus cura ac dexteritate Archiepiscopus apud Schismaticos profecit, ut sopitis ac sublatis tumultibus, maxime Polocensium incolarum, iterum eos tanquam oves vagabundas ad ecclesiam Unitorum revocavit, tantumque amorem sibi apud eos conciliavit, ut felices se reputarent, si cum eo familiarius agere et conversari, immo et convivam et domibus suis habere (fol. 57 v.) possent.

Tumultus tamen praedictus causa fuit omnium, quae Josaphat Vitepsci passus fuerat, ubi semel motus factus crescebat in populo per pseudo monachos a Meletio submissos. Haec autem scio, quia tum temporis fui praesens Polociae, ubi audivi quod eunti Vitepscum tanquam ad certum martyrium comites alios et corporis sui stipatores ac vitae deffensores etiam a variis Nobilibus sponte oblatos, nullos alios voluit habere, praeter suos musicos, qui sibi divina peragenti accinerent, Deo soli sese committendo. Dissuadentibus vero Nobilibus ac primariis viris ne tunc Vitepscum iret, alias pro certissima nece sibi a Vitepscensibus praeparata, respondit: Ego pro martyrio eo Vitepscum, utinam dignus esse possim, qui vitam et sanguinem pro Deo profundam. Haec autem scio, quia audivi a diversis gravissimis viris Officialibus palatinatus Polocensis, cum quibus familiarissime conversabar, Rectorem iam agendo Polociae.

17. Iuxta 17. R. Scio quod nullus fuit rigor Josaphati in progressibus cum Schismaticis neque unquam ulla iniuria, verbis vel factis, ab eodem eisdem illata. Et si quid veri simile esset scire potuissem.

18. Iuxta 18. R. Ego non fui Vitepsci, quando occisus est Josaphat (fol. 58).

23. Iuxta 23. R. Ego scio, ut oculatus testis et auritus, tam nobiles, quam honestos cives omneque genus hominum, immo etiam ipsos senatorios viros tam latini quam graeci ritus catholicos, tam saeculares quam spirituales, religiososque varios in toto regno Poloniae et Magno Ducatu Lituaniae ac Severiae, citra ulla suasiones ullius vanas, tantam huius Servi Dei in animis habuisse et etiam nunc habere sua sponte praeconceptam sanctitatis opinionem, ut eum passim pro magno Sancto et martyre in suis necessitatibus et olim invocarent et nunc invocent, eumque peculiari affectu et reverentia, immo etiam cultu duliae colant et venerentur particulasque reliquiarum v. g. vestium, cilicii, ac telae aliarumque rerum quae corpus eius tetigerunt vel sanguine illius

imbutae sunt, avide repetant et magni faciant, quin etiam earum vim et extraordinariam, immo quodam modo supernaturalem efficaciam mediantibus precibus ac suffragiis Servi Dei experti sunt non pauci, quod me minime latet cum talium fuerim vel oculatus vel auritus testis, unde etiam multas tabellas votivas argenteas, inter quas non desunt deauratae et alia donaria pia alicuius momenti ac pretii, cerea autem absque numero; quin immo (fol. 58) calices etiam argenteos deauratos alii obtulerunt, immo ego ipse, quando fui Rector Polociae, ob beneficium conservationis ab incendio periculosissimo et praesentissimo totius Collegii obtuli votivam tabellam argenteam in grati animi testificationem. Nunc etiam reliquias huius Servi Dei penes me habeo et cum omni veneratione porto. Inter alios vero praecipue notae homines ac nobiles catholicos est Ill.mus D. Palatinus Smolescensis, Alexander Corvin Gonsiewski, cum Ill.ma sua coniuge, qui saepius in suis necessitatibus eius opem implorarunt et sepulchrum eius ex voto visitarunt, anno 1627, ac tabelas argenteas sponderunt se tempore suo missuros pro certis beneficiis per eius preces (ut ipsi existimant) a Deo acceptis, variisque aliis occasionibus per varios ad sepulchrum eius tendentibus preces ac sacrificia pro se offerri curarunt, sicut et nunc per me idem fieri instanter petierunt. Memini etiam dum essem praesens Vilnae piae me. Ill.mum et R.mum Episcopum Vilnensem, Eustachium Volowicz, eiusdem de sanctitate et martyrio Servi Dei Josaphat opinionis fuisse ac sorori suae germanae Filiannae Wolowiciae Kosakowska, Gubernatoris Lomzensis uxori, persuasisse ut in morbo suo certo eius auxilium imploraret commendasse, suppeditato et frustulo telae sanguine Servi Dei (fol. 59) imbutae, ut invocata eius ope parti corporis affectae applicaret, quod ut fecit a gravi et diuturno morbo podagrae sanata fuit. Haec autem omnia scio ut oculatus et auritus omnium quae dixi testis.

24. Iuxta 24. R. Ego scio plurimas personas in suis necessitatibus Servi Dei Josaphat opem implorasse, eiusque intercessione plurimas gratias recepisse, et a variis morbis liberatas fuisse. In particulari autem, me Rectore Polociae existente, fuit in xenodochio, quod nostrum Collegium alit et sustentat quaedam ex pauperibus faemina nomine Maryna, per quatuordecem annos prorsus omni usu pedum destituta, quae postquam, ex voto facto, ante sepulchrum martyris Josaphat praesentata est, subito ei usus perfectus pedum restitutus est, adeo ut quae aliorum adminiculo ac manibus ad sepulchrum adducta et asportata est, illa eadem absque ullius ope ac scipionis fulcimento, propriis viribus ac pedibus de altissimo monte descenderit et post aliquod tempus maritum duxerit et cum eo aliquot annis vivens perfecto et expedito gressu pedum usa fuerit. Quam sicut antea debilem et omni pedum usu destitutam ita post modum perfecte sanam et expedite ambulantem non ego solus, sed etiam tota civitas et vicinia Polocensis propriis oculis notavit. Quod ego prorsus miraculum per Servum Dei Josaphat factum

arbitror, neque id potuit procesisse ex medicamentis adhibitis (fol. 59v) vel alia causa naturali, propter defectum adeo tam gravem, et quia inveteratus fuerat incurabilem. Audivi etiam ex ore Ill.mae et Excell.mae principissae et Palatinae Vitebscensis, Helenae Gonsiewska, principis Sanguszko de Covel coniugis, se fecisse votum certum pro Ill.mo Marito suo, graviter seu ut putabatur laetaliter infirmo ac a medicis desperato promissa votiva tabella argentea ad eius sepulchrum, quo facto statim melius habere cepit et brevi convaluit.

Audivi item ex ore Perill.mi D. Gedeonis Triznae, Gubernatoris Brestensis, Oeconomi Grodnensis et Dapiferi Magni Ducatu Litt., suam Perill.rem coniugem gravissime et periculosissime infirmam statim convaluisse, postquam ei apposita est reliquia vestis sanguine imbuta martyris s. Josaphat. Novi etiam R. P. Celestinum, Provincialem Poloniae Ordinis Praedicatorum, qui concepto voto sepulchrum Martyris cum per se non posset, per me invisendi, ut Sacrum pro ipso ibidem haberetur, mox a paralisi, quae utramque manum cum brachiis eius occupaverat ita ut cibum ac potum per se capere non posset, liber factus est. Quod et ipse agnovit pro miraculo et mihi etiam videtur idem. Ego etiam ipse in gravibus necessitatibus et morbis meis saepius eius opem et auxilium imploratum expertus (fol. 60) sum, sicut et nuperrime periclitanti in aquis mihi cum curru et equis, invocatus adfuit Josaphat et succurrit.

25. Iuxta 25. R. Scio optime quid sit fama publica, illa scilicet, quae in ore omnium est et talis est fama Josaphati martyris, quae non modo in maiori parte populi, sed in toto populo, ut iam dixi, est; neque is est vanus rumor populi, sed illa orta ex personis gravissimis et fide dignissimis, ut iam praedixi, constans haec fama et sibi semper similis et perpetua semper duravit, maiora in dies sumens incrementa. Neque contra eandem ab ullo unquam dictum, factum vel auditum est quidquam contrarium. Neque haec fama duntaxat in nostris his partibus, sed in toto regno Poloniae. Ita depono quia haec scio ut oculatus et auritus illorum omnium, quae dixi, testis.

Deinde fuit deventum super articulis in iisdem Remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio processus. Et:

2. Super 2. Omisso primo repetitivo, dixit: Ego quidem non novi adolescentem Josaphat, audivi tantum a fide dignis iuvenilem suam aetatem optime et pie transegisse.

3. Super 3: Pariter nihil inquit de hoc articulo scio, nisi quod pariter postea audiverim Josaphat Archiepiscopum (fol. 60 v.) ab Hyp-patio Pociey, Metropolita, ordines sacros suscepisse.

4. Super 4 dixit: Ego audivi et intellexi ex fide dignis et in particulari a familiaribus Servi Dei Josaphat tam spiritualibus quam saecularibus omnibus modis afflictionis in corpus suum ultra modum deservisse paene in singulos dies et potissimum pridie festivitatum solemniorum, ad quas se diligentius praeparabat, quod ipsum etiam audivi a qui-

busdam civibus Unioni et Pastori addictis, et ipse post martyrium eius nisi cingulum cilicinum aliquot ordinibus ferreis aculeatis, ex quo etiam mihi unum aculeum pro reliquiis accepi, illo autem cingulo cilicino semper utebatur, maxime autem tempore Sacri pontificalis.

Quotiescunque mihi una cum ipso in prandiis seu conviviis ab aliis Nobilibus et Civibus invitatum interfuisse contigisset, notabilis in Servo Dei modestia, temperantia, frugalitas, sobrietas et mortificatio observari poterat, et ab aliis notari, adeo ut non solum appetitui in cibis et potu oblatis, sed vix naturali necessitati servivisse videretur. Jeiunia vero ordinaria et extraordinaria audivi ab iisdem familiaribus et domesticis strictissime observasse Josaphatum sicut et lectum etiam ipsius religiosae paupertati minus consensu (fol. 61) taneum multo minus statui episcopali convenientem fuisse, ab iisdem audivi. Nec non de quinquennali solius aquae naturalis potu dum esset in monasterio; quam consuetudinem per totam vitam retinisset, nisi Superiores, habentes rationem sanitatis eius, obstitissent, alias tamen mortificationes in Religione usitatas usque ad mortem usurpavit. Quae omnia et singula fuerunt et sunt vera publica et notoria, fuitque et est in illis partibus de illis omnibus publica vox et fama, publicum notorium et manifestum.

5. Super 5 dixit: Neque de hoc articulo possum aliquid deponere, ut testis de visu, tamen haec omnia audivi a familiaribus eiusdem Josaphat, etiam ipsi Josaphat contemporaneis, cum quibus ego de vita saepe et factis eius conferebam eademque omnia et singula...

6. Super 6 dixit: Scio quod assumpto Josepho ex Archimandrita Vilmensi ad totius Russiae Metropolitanam, Josaphat in Josephi successit locum, quia et Josephum cognovi Metropolitanam et Josaphatum Archimandritam, cum iisdemque saepe saepius contuli et intime conversatus sum; caeterum quod ad domesticum illius ordinem et regimen attinet, non nisi ut auritus testis dico quod audiverim a domesticis ipsius tale: Semper fuisse quid perfertur in articulo. Quae omnia et singula...

7. Super 7 dixit: Ego fui praesens tum Polociae et vidi, ut supra dixi, quando Josaphat Gedeoni datus Coadiutor (fol. 61 v) et postmodum successor in archiepiscopatu factus, duobus circiter annis manseram Polociae, felici illius archiepiscopatu. Scio, ut supra dixi, tanquam gratissimum hospitem et pastorem suum ab omnibus avidissime et sollemnissime susceptum fuisse, quantum autem in dignitate archiepiscopali sibi complacuerit vel ex eo poterit colligi, quod audivi ex ore ipsius cum taedio dicentis: Agnosco me indignum et ineptum pro hoc tam arduo et gravi pastoralis officio potissimum in conscientia onerosum, utinam tandem tempus illud veniat, ut hoc onere, cui sum impar ferendo, aliquando lever. Quod concernit curam et regimen Ecclesiae et pastoralement ipsius vigilantiam dico talem fuisse qualis in optimo et vigilantissimo quoque pastore desiderari potest. Clerum ille et populum vitae suae exemplo, ac synodalibus decretis reformavit; cathedralem ecclesiam s. Sophiae

nuncupatam, pene collapsam, magnis impensis reaedificavit, et ornavit; bona archiepiscopalia a laicis recuperavit. Qua in re adeo fuit tenerae conscientiae, ut nunquam suae prudentiae et consilii fideret, sed semper a peritioribus in iure sive saecularibus sive spiritualibus informationem et consilia capiebat nec unquam processit ullis modis iuridicis, nisi prius a peritis iuris approbarentur. Habuit enim magnam in eo conscientiam ne vel in minimo agendi aut procedendi modo contra iustitiam peccaret; et quidem quadam vice dum cum certo Nobili esset de limitibus archiepiscopalis terrae altercatio, casu reperit ipse Josaphat calcar antiquissimae normae in certa via Vitoldi, quondam (fol. 62) Magni Ducis Lituaniae, dicta, quod pro limite antiquo et certe fuisse a partibus Archiepiscopi asserebatur, et sic hoc quasi quodam signo Dei et documento praedicto, pro parte archiepiscopi decisum est a commissariis seu iudicibus. Quae omnia et singula...

8. *Super 8* dixit: Scio tanquam praesens tunc Polociae quando pseudo Archiepiscopus Polocensis Meletius, a pseudo Patriarcha Hierosolimitano creatus, literas circulares scripsit ad totam dioecesim Polocensem cum iisdem pseudo monachos suos submittens, totum archiepiscopatum commovit et id fecit, quod supra retuli in interrogatoriis, in suas partes partem maiorem pertraxit et a legitimo pastore Josaphat avulsit, qui tum temporis fuerat in Comitibus regni generalibus, negotia sua et Unionis promovens, qui tandem Varsavia redux factus pro suo zelo ac pastoralis vigilantia plures ex suis ovibus ad obedientiam et Ecclesiam reduxit Polociae; Vitepsci tamen parum profecit, ubi motus semel excitati durarunt ad finem mortis Josaphat. Praeterea addo hoc, quod intellexi a certis hominibus fide dignissimis, hinc etiam Schismaticos erga Servum Dei maiorem ansam ac impetum rebellionis, odii et persecutionis sumpsisse, quod intellexerint eum Varsaviae in ecclesia latini ritus in alba, qua alias in Missa utuntur sacerdotes latini (et haec rutenica lingua dicitur soroczka sive indusium), Sacrum celebrasset, et ideo quia ut illi aiebant ex Graeco Latinus hoc modo factus esset obe (fol. 62 v.) dientiam ei non praestandam, ne pro pastore amplius agnoscendum censuerunt. Immo potius talem vertumnum de medio qantocius tollendum, ne maiores confusiones et perturbationes rerum in ecclesiam suam induceret. Haec autem omnia optime scio, quia his tumultibus praesens fui Polociae et Vitepsci, visitando diversa de causa, idem a diversis mihi referri audivi. Quae omnia audivi...

9. *Super 9* dixit: Scio ex variorum fide dignorum relationibus, cum quibus quotidie ferme conversabar, Schismaticos comminatos ei mortem ex odio maximo erga Unionem, et insidias saepius struxisse viro omni ex parte innocenti tum Polociae, tum Vitepsci, variis temporibus ac variis in locis, praesertim in processionibus, quas tam Polociae quam Vitepsci instituebat ad varias ecclesias, sic etiam in praetorio Polocensi et in aula propria, et ex ore Servi Dei quadam vice propriis

auribus accepi, in quadam concione, ferventer ac zelanter ab illo facta in ecclesia parochiali Polocensi Nativitatis Jesu Christi Domini dicta, in qua palam profitebatur se non latere varias sibi insidias a Schismaticis strui, ac necem parari; sed scitote, inquit, me mortem pro Christo et pro s. Unione, et pro Summo Capite Ecclesiae, Pontifice Romano unice expetere.

Audivi etiam ex certa aliorum relatione, qui mihi familiariter convixerunt, tam spiritualibus quam saecularibus Polocensibus, ante ultimum discessum Vitebscum publice in ecclesia Polocensi (fol. 63) cathedrali ante altare consistentem Josaphatum iuramento apposito asseverasse, se scire de coniurationibus Schismaticorum contra se, maxime Vitebsci, et ideo se ad certam mortem pro Christo obeundam Vitebscum libenter se ire affirmavit. Quae omnia ideo optime scio, quia ex amore Servi Dei diligenter, quaecumque ad ipsius commendationem et aliorum aedificationem pertinebant, inquirebam et notabam. Quae omnia et singula fuerunt...

10. Super 10 dixit: Scio certissime non fuisse aliam causam odii ac persecutionis Servi Dei, nisi illam, quia omnes ad obedientiam Romani Pontificis trahere conabatur. Quia si Schismatici contra Josaphat aliquam aliam causam habuissent ego utique verisimiliter illam scivissem, utpote optime informatus de vita, moribus, et conversatione Servi Dei, et de omnibus tumultibus contra Josaphat motis, et quod haec fuit et est et non alia constans omnium opinio in his partibus et in toto regno Poloniae, scilicet nullam causam fuisse aliam odii et mortis illius, nisi zelum maximum promovendae unionis et obedientiae Romano Pontifici.

Audivi a viris dignissimis fide, quadam vice ipsi oblatam summam bonam pecuniae, id est 30 millium florenorum polonicalium a civibus Mohiloviensibus schismaticis eo fine, ut praesbiteros suos, ab antiquo schismaticos, loco et officio suo non moveret, permetteretque exercitium sui soliti et usitati schismatis, at ille subridens respondit, animarum, inquit, salute non pecunia opus habeo. Et haec est firma, constans (fol. 63 v.) et communis reputatio ita, ut neminem unquam audiverim, qui contrarium crediderit aut affirmaverit. Quae omnia et singula...

11. Super 11 dixit: Jam dixi totum quicquid de hoc articulo potui scire, scilicet martyrii Josaphat fuisse cupidissimum neque ullis Schismaticorum minis fuisse unquam territum, nullum comitatum, nec arma amicorum etiam oblata admisisse ad defensionem sui, dum ultima vice ante mortem Vitebscum iret. Haec autem omnia scio, quia scio ex ore illorum, qui illi manum adiutricem offerebant et ut acceptaret mille modis persuadebant, illo tamen renuente dicenteque, nolo ut salus et vita mea a quoquam alio praeter Deum ipsum defendatur. Quae omnia et singula fuerunt...

12. Super 12 dixit: Ego Vitebsci quidem non fui eo tempore quando Servus Dei martyrio affectus est, et quando corpus allatum est Polociam, passim tamen audivi ab omnibus oculatis testibus tam Catholicis quam Schismaticis, Haereticis et ipsis Judaeis Josaphatum 12 Novemb. anno 1623, die dominico, occisum fuisse, in flumine Duna submersum et tandem Polociam advectum (legi tamen a patribus Societatis nostrae descriptam honorificentissime sacrarum exuviarum depositionem Polociae habitam), ubi corpus illius vidi anno 1628 in Inquisitione Apostolica et eundem fuisse mortuum quem vivum noveram optime cognovi, ut supra dixi. Scio proinde illum mortuum et occisum, et ut auritus testis, et ut oculatus post mortem cum mille aliis, immo et ipsis Judaeis, qui lacrymis mortem illius (fol. 61) persecuti sunt. Quae omnia et singula...

15 Super 15 dixit: Scio quod schismatici Vitebscenses, qui Servum Dei occiderunt, illi mortem intulerunt in odium fidei catholicae unitatis Ecclesiae et primatus Sedis Apostolicae, quem ille magno zelo defendit, praedicavit et promovit. Quin immo parricidae ipsi id publice et privatim testabantur, me ipso et aliis Patribus nostrae Societatis saepe audientibus, quod illum innocenter occiderent, et quod nulla alia ex causa ad occidendum Servum Dei moti fuerint, quam odio Unionis et Primatus Romani Pontificis, quia si aliquam causam mortis in eo habuissent, ego verisimiliter scivissem illam et a malevolis ipsis audivissem, tanquam optime informatus de eorundem Schismaticorum consiliis, animo et odio et de omnibus quae contra Servum Dei moliebantur, quia scilicet, ut dixi, optima intentione fui curiosus in talibus inquirendis. Quae omnia et singula...

16. Super 16 dixit: Quia scio, praesens tum Vitebsci a. 1627 in Inquisitione Apostolica, quando Cives Vitebscenses, parricidae Josaphat, tota civitate in Curiam Ill.mi D. Archiepiscopi Polocensis moderni confluerunt et coram Commissariis Apostolicis publice peccatum suum parricidii sunt confessi, veniam petierunt et Confessarios sibi dari rogarunt, qui illos absolverent cum maxima omnium Catholicorum consolatione, qui illam obstinatorum conversionem sanguini Martyris adscripserunt, et singillatim eorum veram et synceram conversionem ad paeni (fol. 64 v.) tentiam et plane catholicam ad mortem dispositionem, qui ex decreto Ill.rum Commissariorum s.tae serenissimi regis Poloniae Sigismundi III pro sua sacrilegi parricidii crudelitate capite mulctati sunt, Servi Dei precibus pro inimicis suis Deum suppliciter exorantis, adscribo id quod etiam supra memoravi. Item certissimo mea quidem sententia ita teneo quod antagonista ille Josaphati, Meletius, postmodum Archiepiscopus Hieropolitanus a S. D. N. Urbano VIII, Pontifice Maximo, creatus, qui prima necis causa fuerat, sit conversus ad finem catholicam per sanguinem, merita et orationes Servi Dei Josaphat, cuius

mortem etiam beatam et miracula secuta post mortem legi in concione impressa, quam quidam nostrae Societatis Pater, nomine Cortiscius, in funere dicti Meletii habuit. Quae omnia et singula etc...

17. Super 17 dixit: Ego iam dixi supra me Vitebsci non fuisse die et tempore occisionis Servi Dei Josaphat, ac proinde non sum oculatus testis prodigiorum, quae post mortem Servi Dei sunt secuta. Omnia tamen hic in hoc articulo contenta passim ab omnibus ferebantur et hucusque ferentur tanquam certissima, ut audivi ex quibusdam oculatis testibus, quod scilicet die mortis Josaphat nebula densissima Vitebscum cinxisset. Quod facies Servi Dei ex aquis extracti pulcherrima fuisset. Quod lux quaedam e loco fluminis Duna, ubi s. corpus latuerat, emicaret. Quod calix ex cista sponte exciderit et rectus in loco sanguinis (fol. 65) effusi a Josaphato steterit. Quod denique idem calix, feretro iam impositus, dum corpus ad navigium deferretur, alias serico feretro assutus, inversus fuerit versus sinagogam Calvinistarum. Haec, inquam, omnia optime scio, quia a fide dignissimis et quidem oculatis testibus omnia audivi, quae omnia et singula fuerunt...

18. Super 18 dixit: Iam aliquoties supra dixi quod cum non in uno consisterim hactenus loco, sed hoc toto decennio in diversis Magni Ducatus Litt., Moschoviae regnique totius Poloniae me oportuit ex obedientia Superiorum esse. semper, ubique, ab omnibus, utriusque ritus Catholicis, omnis conditionis et sexus, summis et infimis, piissimis et doctissimis, uno verbo quasi uno totius regni Poloniae ore dici publice, et privatim, quin immo ex cathedris, data occasione, nemine penitus contradicente, quod Servus Dei Josaphat sit verus martyr et pro tali habetur et reputetur, et quod vere pro fide catholica et unitate Ecclesiae, ac primatu Sedis Apostolicae occisus fuerit, et omnes boni cives patriae totius regni huius eundem tanquam martyrem coluerunt hactenus, et colunt, ac venerantur, illius vestis et cilicii, telaequae sanguine tinctae reliquias conquirunt, et devote asservant, et ego ipse semper illas mecum porto et aliis distribuebam, cum maxima omnium consolatione et eorum reverentia. Quae omnia et singula...

19. Super 19 dixit: Iam etiam supra dixi quae quoad hunc articulum scivi, quia scilicet plura ipsemet a diversis (fol. 65v) audivi Catholicis fide dignissimis referri miracula, a fluxu scilicet sanguinis quosdam liberatos, ophthalmia et extremo oculorum dolore laborantes visum perfectum recuperasse, tactu cilicii, vidi in Petro Dankowski proconsule Polocensi; quin immo ego ipsemet in me expertus sum, cum essem rector Derpati, et oculorum extremo dolore laboravi, precibus Josaphat me commendans oculis particulam cilicii applicavi, et statim convalui, et modo gratia Dei optime valeo. Paralysis morbo liberatum vidi Caelestinum Ordinis s. Dominici, Provincialem Poloniae et D. Subiudicem Polocensem, quem optime noveram, podagrae extrema affectione laborantem, tactu cilicii sanguinei convaluisse; Germanam soro-

rem piae mem. Ill.mi et R.mi Eustachii Volowicz, Episcopi Vilmensis,¹¹⁰ vidi Excell.mum autem Ducem Alexandrum Zaslavski,¹¹¹ olim Palatinum Chioviensem, eodem podagrae dolore extreme vexatum, voto ad Servum Dei concepto et reliquiis eiusdem collo appensis convaluisse, et in memoriam Martyris purpura se vestivisse, ex hominibus omni exceptione fide dignis accepi. Item etiam a lethali morbo et lethalibus vulneribus aliquos liberatos et audivi, et scio. Vidi Excellentissimum Ducem Sanguszko a Kovel, Palatinum Vitebscensem, sanissimum quem iam lethaliter infirmatum piissima uxor illius voto ad sepulchrum Servi Dei concepto, ad vitam plane revocavit, ut et quendam Nobilem in Polocensi tractu degentem, ut dilectam matrem, agonisantem (fol. 66) iam, filii precibus Deo commendaverunt, et mox ad se rediit. Febricitantes, capitis dolorem patientes, ordinariissimum habent ad intercessionem Servi Dei confugere et convalescere, ut audivi ex ore plurimorum Catholicorum, meorum paenitentium. Denique claudam, quin immo nullum pedum usum habentem quatuordecem continuis annis Marinam, post civem Polocensem, et ante hoc in xenodochio, quod erat sub cura nostrorum Patrum, manentem, ad sepulchrum Servi Dei allatam convaluisse, vidi cum tota civitate Polocensi non absque stupore et admiratione omnium. Quae omnia et singula tam ab illis in quorum personis contigerunt, quam ab aliis, qui eorum conscii fuimus et alii fuerunt, pro veris miraculis ab omnipotentia Dei supra vires naturae, meritis et intercessione gloriosi martyris Josaphat operatis, habita et reputata fuerunt semper et hodie habentur et reputantur, fueruntque et sunt vera publica et notoria, et de illis fuit et est publica vox et fama etc.

20 Super 20 dixit: Scio optime, ut iam toties dixi, quod hac publica fama, de omnibus illis quae supra dixi, non modo fuerit, et etiam nunc sit plena tota civitas et tota dioecesis archiepiscopatus Polocensis, sed plenum totum etiam Poloniae regnum. Et quod nunquam apud catholicos et fideles fuit opinio aliqua in contrarium, nec de praedictis dubitatio. Quod fuit et est verum, publicum, notorium et manifestum etc. (fol. 66 v.).

Ad finem huius mei testimonii obsecro, ut possim aliqua ad commendationem Servi Dei spectata recensere, quae mihi memoratu et notatu digna videntur.

¹¹⁰ Eustachius Wollowicz, Ep. Vilmensis (1600-1615).

¹¹¹ Alexander Zaslavskyj, ab anno 1605 Castellanus Volhiniae, dein Palatinus Braclaviensis (1613), et demum ab anno 1628 Palatinus Kioviensis. Scripsit ad Meletium Smotryckyj longam epistolam apologeticam eum ad unionem S. Romanae Ecclesiae pertrahens. Textum cfr. in opere Jacobi Susza, *Saulus et Paulus Ruthenae Unionis Meletius Smotriscius*, pag. 39-65, ed. 2, J. Martinov, Bruxellis 1864. Obiit die 14.XI 1629 Leopoli, ubi venit ut mediator in Synodo inter Ruthenos unitos et non unitos. Cfr. *Enc. Powszechna*, vol. 28, pag. 345.

1. Anno Domini 1627, dum Sveci, occupata fere tota Livonia et Curlandia, impune huc illuc grassarentur ac omnia devastarent, iamque etiam Polociae proximi facti eidem obsidionem immo et perniciem ac interitum minitarentur, unanimi consensu omnes Catholici cum unitis Graecis, me in concione id persuadente, ad merita et patrocinium Servi Dei Josaphat confugerunt, quem alias mira patrare, ac in variis necessitatibus et periculis invocatum, aliis saepius succurrisse noverant nec mora in communi illa trepidatione ac rebus plane desperatis dum essent omnes Polocenses positi, ecce tibi, haud dubie Servo Dei se apud Deum pro nobis interponente, Polocia mirabilem in modum ab hostili irruptione, et per consequens ab obsidione libera facta est. Quod beneficium quia martyr Josaphat apud Deum interpositioni adscriptum est, gratitudinis ergo, si permissum fuisset, tota civitas cum publica processione, supplicationeque ad sepulchrum eius ivisset.

2. Scio item Servum Dei Josaphat, dum in vivis esset, adeo potentem et efficacem fuisse in reconciliandis dissidentibus, ut fere omnes quos invicem concordaret facili negotio in perfectam redigeret amicitiam et mutuam gratiam, etiam ipsos Judaeos, ut palam me aliisque audientibus fassi sunt, suum quoque fuisse tanquam patrem et singularem benefactorem (fol. 67), et si ille non esset in coelo, neminem futurum. Cum enim, inquiebant, ipse agnosceret, confiteretur, et coleret unum verum Deum, Creatorem omnium, eius praecepta servaret, et inter homines optime se gereret, cum omnibus conveniens, et plerisque benefaciens, nemini autem ullam iustam offensae ansam praebens, si adeo iustus in coelo non est, certe nobis iniustis sperandum non esset, ut simus ibi. Quod vere in Ecclesia licet non in suo sensu dixerunt.

3. Consuetudo seu potius abusus fuit non ferendus in vicinia Polocensi apud ruthenicos popos seu praesbiteros, ut pueros et adolescentes, pubertatis annos, immo etiam ultra non excedentes, nunquam ad confessiones sacramentales admitterent ac incapaces mysteriorum Dei putarent. Sustulit Servus Dei hunc abusum seu potius errorem, quin immo optimo hac in parte praelucens aliis praesbiteris exemplo, talium puerorum et adolescentum, de industria ad se congregatorum, confessiones excipiebat, et post Divinis reficiebat epulis; alias tam domi quam foris, quando nostri Patres myssionarii obvios et promiscuos interrogabant, quam pridem et cui confessi essent, respondere plerique solebant: illi Archiepiscopo Polocensi, qui pauperes non spernit nec a se repellit, immo qui pecunia et suasionibus suavissimis, ut confiteremur, nos induxit.

4. Hoc quoque semper in eo pro argumento et vero documento verae Unionis advertebamur exauscultabamurque quod fere ordinarie in nostris id est latini ritus festivitatis (fol. 67 v.) solemnioribus ecclesiam nostram adiret cum sua stula, quod Sacris cantatis, concionibus et vesperis adesset, quod ad orationes, ut vocant, diurnas vel 40 horarum

aliasque supplicationes et publicas processiones, ut in Augustissimi Corporis Domini festo et diebus Rogationum, aliisque temporibus solent esse, si gravissima occupatione defensus non esset, fere semper veniret, ac praesentia sua, immo ac pietate singulari adeo solemnes actus coonestaret. Festa etiam alia latinorum solemniora observabat et novum calendarium optimum esse aiebat, cupiens ut, si fieri posset, sui Rutheni illud admitterent.

5. Nec hoc quoque obscurum propensionis eius singularis erga sanctam Unionem cum latina Ecclesia et egra nostrum Ordinem testimonium esse existimo, quod nimirum et ipse a nostris Patribus, polonico licet idiomate, philosophiam et theologiam tam scholasticam quam moralem privatim audierit et quod, maxime dum esset Archiepiscopus, suos etiam domesticos, quos aptos noverat, ad scholas nostras erudiendos mittebat; nullum enim Vir Dei alere voluit in aula sua ociosum, sed nonnisi vel studiis vel musicae vel alicui opificio deditum, immo instantiis suis iam id effecerat, ut hic in Polocensibus classibus theologia moralis seu casus conscientiae praelegerentur in gratiam status spiritalis sui ruthenici, dumque argueretur ob id, quod suos mittens ad scholas Latinorum latinisare faceret, respondebat: si licet ignem a vicino postulare, ubi domi non habetur, omnibus assentientibus, cur non esse (fol. 68) optima literarum studia? Item dum ei a malevolis exprobraretur frequens cum nostris Patribus conversatio, saepissime enim Collegium nostrum adiens non tantum cum aliis, sed etiam mecum de rebus conscientiae et ad lucrum salutis animarum spectantibus conferebat, tale responsum dabat: si licet cum Judaeis, hominibus perfidis, et christiani nominis inimicis conversari et commercia habere, cur non cum christianis, viris bonis et doctis? Saepius etiam palam dicere solebat, et maxime coram malevolis nostrae Societatis: scitote me a PP. Societ. solius ritus et habitus graeci distinctione separari, alias unum prorsus esse cum eis, fide, spe, charitate, et dilectione in Domino ac fine in promovendo honore Dei et acquirenda quam plurimarum animarum salute. Unde qui eorum est hostis et adversarius, meus est, immo et Dei ipsius est hostis, et adversarius, et vere de horum, qui tales sunt, ego salute despero, et reprobatos a Deo esse puto, qui malevolunt et sinistre loquuntur de Ordine tam sancto, qui adeo est Deo gratus, et toti Ecclesiae necessarius ac proficuus.

Multa hic mihi restant alias iure meritissimo referenda, sed ne res in inensum crescat, aliis alia referenda relinquo. Haec autem velim censeantur a me dicta, tam pro veritatis exigentia quam pro obedientiae erga s. Sedem Apostolicam, Servum Dei Josaphat M. affectu et amore qui illum uti olim vivum ita et nunc multo magis pie sancteque defunctum, immo vere dicam martyrizatam tenerrime prosequor, et peculiari patrono meo colo et invoco. Haec autem omnia e singula fuerunt, (fol. 68 v.) et sunt vera, publica et notoria, fuitque in his partibus

de illis publica vox et fama, publicum, notorium et manifestum etc.

Ego Stanislaus Kosinski actu praesbiter Societatis Jesu testis ut supra pro veritate deposui, et propria manu subscripsi.

Ego Adamus Josephus Sczyt, Canonicus Vilnensis, Praepositus Trabnensis, Judex Apostolicus huius causae subdelegatus mp.

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilnensis, Judex remissorialis in huiusmodi causa subdelegatus mp.

Ego Stephanus Dyczkowski, artium liberalium et philosophiae doctor, sacra regia auctoritate publicus Regiae Civitatis Vilnensis Notarius, Subpromotor fidei subdelegatus interfui mp.

Ego Georgius Paskiewicz, Notarius apostolicus deputatus, rogatus mp.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Anno a Nativitate eiusdem D. Nostri Jesu Christi 1637, Indictione 5, die vero XVII mensis Augusti, Pontificatus SS. in Christo Patris et D. N. D. Urbani, Divina providentia Papae VIII, anno eius XV. etc.

Examinatus fuit in camera studii palatii Archiepiscopalis Polocensis per Ill.res et RR. DD. Adamum Sczyt, et Albertum Sielawa, Canonicos Vilnenses, Iudices remissoriales a Sancta (fol. 69) Rituum Congregatione subdelegatos, et per me Georgium Paszkiewicz, Notarium et scribam praesentis causae, cum assistentia D. Stephani Dyczkowski, artium et philosophiae doctoris, Subpromotorius fidei deputati, Ill.ris et Generosus D. Michael Tyszkiewicz, Viceiudex Palatinus Polocensis, aetatis suae annorum 54, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi, et R.mi D. Raphaelis, Archiepiscopi Chioviensis, huius causae Procuratoris, prout in actis, et iuratus, qui fuit personaliter citatus ut supra in Processu etc. et per dictos DD. Iudices monitus de gravitate iuramenti, sibi iterato iuramento veritatis dicendae, prout tactis Sacrosanctis Scripturis ad S. Dei Evangelia, in manibus eorundem DD. Iudicium remissorialium iuravit, tam super interrogatoriis, quam super articulis et tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro etc. dixit et deposuit ut infra videlicet.

Et primo, iuxta Interrogatoria in Literis remissorialibus inclusa, quorum tenor fuit supra in principio processus registratus.

1. Et iuxta primum fuit monitus prout in eo et recte respondit.

2. Iuxta 2-m R. Ego vocor Michael Tyszkiewicz, natus sum in palatinatu Polocensi, annos aetatis meae per gratiam Dei mei iam habeo 54. Parentes mei fuerunt Stret Tyszkiewicz, et Catherina Korsakowna. Egi prius supremum Notarium palatinatus Polocensis a. 18. Nunc vero, ante annum (fol. 69 v) demortuo Ill.ri et Generoso D.no Daniele Sczyt, germano fratre Ill.ris et adm. R. D. Adami Josephi Sczyt, Canonici Vilnensis, Iudicis remissorialis, Viceiudice Polocensi, electus sum a toto Equestri Ordine palatinatus Polocensis et a serenissimo rege Poloniae,

Domino meo clementissimo Vladislao IV, nunc nobis feliciter regnante, speciali privilegio creatus sum in Viceiudicem palatinatus Polocensis. Divitias et paupertatem D. Deus in mea indigna persona ita temperavit, ut pro meo honeste retinendo statu in hoc officio meo regio satis mihi est.

3. Iuxta 3. R. Ego pro more catholico saepius peccata mea confiteri soleo, et Augustissimum Altaris Sacramentum saepius indignus summo. Ordinarie autem id perago in ecclesia Patrum Societatis Jesu Polocensis, apud Confessarios loci ordinarios, praesentibus omnibus Catholicis ritus latini palatinatus Polocensis et modo ultima vice et confessus sum et communicavi ibidem, in festo Assumptionis B. Virg. Dominae nostrae.

4. Iuxta 4. R. Neque unquam fui, neque sum per gratiam Dei mei inquisitus, accusatus, et multo minus processatus.

5. Iuxta 5. R. Puto etiam in conscientia mea, quia hactenus neque excommunicationem neque ullam censuram ecclesiasticam incurri.

6. Iuxta 6. R. Ego nec seductus nec instructus huc venio, sed pro zelo meo veritatis catholico, et pro amore in Servum Dei Josaphat, Martyrem, volo perhibere testimonium gloriae divinae, quae in illo eluxit (fol. 70).

7. Iuxta 7. R. Ego optime novi Josaphatum Cuncevicium, Archiepiscopum Polocensem, sed nonnisi tam primum quando factus est Archiepiscopus, eo quod nulla mihi conversatio aut notitia cum illo alias intercesserit, cum alibi ageret. Unde obsecro, non interroget de vita illius ante archiepiscopatum exacta, quia nihil possum deponere de visu, etiamsi passim audiverim illum sanctissime semper vixisse in Religione S. ti Basilii Vilnae et quod egerit concionatorem, et propter zelum in lucrandis animabus vocatus fuerit Duszofat a Schismaticis, hoc est captor animarum.

12. Iuxta 12. R. Ego fui praesens quando Josaphat, factus Coadiutor archiepiscopatus Polocensis, solemnissime Polociam est ingressus,¹¹² anno 1618, Ianuarii 10 (qua ipsa die ego quoque Notarius recentissime creatus iuramentum in praesentia status equestris absolvi), et iussu regio introductus per Ill. um Januszium Skumin Tyszkiewicz, Palatinum modernum Trocensem, fratrem meum, in comitatu omnium nostrum Officialium palatinatus Polocensis et plurimorum ex equestri nostro ordine, tota Polocensi civitate ad suscipiendum tam gratum hospitem effusa.

13. Iuxta 13. R. Scio optime tanquam testis de visu, utpote cum Josaphat saepius saepissimeque conversans, morum dulcedine et pietate illius allectus, scio, inquam, quod toto archiepiscopatus sui tempore sanctissime vixit, officio pastorali intentus. Omnia quae ad perfe-

¹¹² Cfr. descriptionem in vol. I, pag. 115-118.

ctam illius observantiam pertinerent exactissime observabat. Totum se lucro animarum dederat, hoc solum spirabat in concionibus me audiente, saepius zelosissime habitis, hoc in colloquiis publicis quam privatis, me praesente toties institutis. Et licet scisma summo odio prosequeretur (fol. 70v), tamen Schismaticos summa animi lenitate et comitate ad S. Unionem pertrahebat, ut amicus personae, inimicus causae.

14. Iuxta 14. R. Scio de experientia propria et de visu, quod dum Schismaticos propter schisma odio haberet et argueret vel edictis regiis eosdem compesceret nullam aliam causam huius odii habuit, quam quia erant sectae haereticae et orthodoxae catholicaeque fidei contrarii et quia SS.mum Pontificem Romanum in caput agnoscere nolebant, quia hoc ipsum, ut dixi, et in concionibus et in literis et colloquiis expressum audivi et legi.

15. Iuxta 15. R. Quantum possum scire de modis quibus usus est Josaphatus in reducentis Schismaticis ad unitatem Ecclesiae, isti mihi occurrunt. Conciones ferventes, disputationes cum Schismaticis docte convincentes omnino Schismaticos et confundentes, cum illis libros slavonicas produceret et ex illis primatum S.ti Petri et successorum eius Pontificum Romanorum, apertissime deduceret. Habuit enim admirabilem in loquendo facundiam, in discursu claritatem, in respondendo promptitudinem, in citandis auctoribus memoriam, cum summo omnium nostrum, quod audiebamus, stupore. Ad eadem media pertinet, quod libros catholicos Schismaticis legendos distribuebat et quia linguam latinam non calebat, curabat sibi ab aliis libros Latinos in linguam polonicam transferri, ex quibus postea Schismaticos confundebat. In particulari autem germanus meus frater Ill.ris D. Alexander Tyszkiewicz, supremus Iudex (fol. 71) palatinus Polocensis ad instantiam Josaphati Zonaram transtulit ex latino in polonicum idioma. Taceo de aliis modis; ut rescriptis regiis, citationibus et decretis in variis subseliis contra Schismaticis obtentis, quibus eosdem Schismaticos ad S.m R.m E.m adducere studebat, haec tamen omnia paterno affectu, blandis verbis ac monitis exequi curabat. Felix vero fuerat in lucrandis animabus, unde omnes cives Polocenses, quotquot modo sunt uniti, per Josaphatum sunt ad fidem catholicam ex schismate conversi. Immo tota iam fere Polocia fuit unita, sed modo postquam obtinuerunt aliqui ex Schismaticis privilegium Serenissimi Regis moderni, et illo obtento synagogam sibi exstruxerunt, maxima ex parte civitas apostatavit.

16. Iuxta 16. R. Ego id duntaxat hic recensebo, cuius fui praesens et oculatus testis. A. 1622, de mense Aprili, tumultus Polociae est excitatus a Schismaticis, cuius capita fuerunt illi tres, Joannes Terlikowski, Petrus Basilii, Proconsules, Basilii Petri, Civis Polocensis. His ducibus sediciosi praetorium et forum Polocense clamoribus implentens, in unum concurrebant. Servus Dei Josaphat in persona fuit in praetorio quo etiam Ill.mus D. Michael Sokolinski, tum temporis Palatinus Polocen-

sis, et aliqui ex nobis Catholici tale schismatis virus conspicati et miserti Servi Dei Josaphat, qui iam in tali positus fuerat periculo, venimus. Ubi Josaphat constitutus accepto privilegio, sibi a Serenissimo pro archiepiscopatu dato, sine ullo vitae suae respectu publice confessus est, quod fuerit unitus cum S. R. E. et obediens Summo (fol. 71 v) Pontifici Romano totaliter, addiditque quod hanc suam fidei protestationem sanguine etiam suo proprio obsignare paratus fuerat, et pro eadem animam suam ponere. Vix haec locutus Josaphat, ingens clamor factus, ita ut nihil aliud tum auditum, quam: caede, occide, et protinus toto impetu praetorium invadunt, Josaphat iam iam occisuri cum nostro quoque omnium praesentium extremo periculo. Tum ego caput coniuurationis, Joannem Terlikowski, Proconsulem Polocensem, arripui et fistulam ferream contra illum direxi, his additis: quoniam tu, homo perditissime, huius tumultus causa es, tu ipse eundem sedare coneris, alias manus meas non effugies; de nobis autem disponat D. Deus. Atque ita his perteritus ille seditiosus vulgi rabiem sedavit. Cum iam aliquantum conquevisset. nos Catholici, licet non sine periculo, ut dixi, virum Dei Josaphat incolumem Dei gratia ex faucibus latronum ereptum domum reduximus. Eodem tempore fuit nobiscum in praetorio Vicenotarius meus D. Joannes Diahilevicius, modernus Notarius civitatis Polocensis, optimus Unitus, Josaphati familiaris; hunc vulgus illa hora occidere volens portam praetorii clausurunt. Sed D. Deus illum mirabiliter e manibus hostium eruit, quia illum in medio suorum non invenerunt, ac proinde sanus et incolumis ad nos rediit (fol. 72).

17. Iuxta 17. R. Nullam omnino iniuriam Schismaticis illatam apud Josaphat fuerat memoria, nedum rigorosa contra eos animadversio, aut iniuria aliqua verbis vel factis illis illata, quia hoc optime scio, ipsi intime toto archiepiscopatus tempore convivens et cum Schismaticis in his partibus conversans, qui nihil aliud in Josaphato damnabant, quam quod Papae subiectus esset, alias passim me audiente illum sanctum et benedictum vocabant ipsi hostes.

18. Iuxta 18. R. Quia ego Vitebsci non fui quando Servus Dei occisus fuerat, sed tamen scimus omnes illum occisum fuisse. De me autem hoc dico, quia vidi his oculis meis corpus iam Polociam advectum, et populo ad videndum expositum et adverti pulcherrimam oris et totius faciei compositionem. acsi viveret, quin immo longe pulchrior mihi et aliis visus tunc est Josaphat, quam dum viveret, praeterquam quod ictus fustis livorem fronti et naso superinduxisset. Tum etiam vidi sanguinem ex vulnere capitis profluentem, quod dissectum fuerat. Vidi etiam hyeme, Februarii 15, anno 1624, cum magna frigora dominantur ex eodem vulnere sanguinem manasse. Neque unquam quisquam de morte et martyrio Servi Dei Josaphat dubitavit.

23. Iuxta 23. R. Scio optime quod Josaphat ita interfectus non in alia opinione fuit et est tam in nostris partibus quam in toto regno Polo-

niae, quam quod sit verus martyr et sanctus, neque aliter nos catholica fides sentire permittit. In eandem opinionem omnes Christi fideles, nemine contra (fol. 72 v) dicente, conspirant, et illum tanquam martyrem publice et privatim omnes coluimus hactenus, et colere volumus. Tabellas argenteas ex voto sepulchro illius appendimus, plurimique viri gravissimi ex voto de longe veniunt gloriosum sepulchrum visitaturi, supplicationes ad sepulchrum instituuntur. Haec autem omnia omnes peragimus et peragunt, proprio motu et deliberata nostra voluntate, atque pietate, propter certissimam quam de Servo Dei habemus et habent omnes opinionem. Ego ipse duas ex voto tabellas argenteas appendi. Ego vestes et reliquias Servi Dei in summa veneratione habeo et mecum ipse, dum haec dico, defero. Ego imaginem ipsius domi meae servo et pro debito meo colo, eandemque cum aliis reliquiis Servi Dei in oratorio meo privato asservo. Eademque omnia scio quod per totum palatinatum Polocensem a viris catholicis practicentur.

24. Iuxta 24. R. Scio de quotidiana apud nos experientia et de mea propria, quia in nostris necessitatibus praedicto martyri nos omnes Catholici passim commendamus, et eius intercessione gratias ab ipso accipimus et per Servum Dei miracula operata agnoscimus. In particulari autem cognovi faeminam debilem, atque pedibus manibusque destitutam quae primo quidem inserviebat cuidam Nobili, Joanni Czapinski dicto, tandem morbo et membris contractis mansit in xenodochio Patrum Societ. Jesu Polocensis. Huic Pater commendatarius Polocensis persuasit ut ad sepulchrum Servi Dei deferretur. Audivit bonum consilium pauper illa et debilis et (fol. 73) ad sepulchrum se deferri curavit, ubi voto persoluto extunc convaluit ita, ut pedibus propriis, manibusque ad labores utilibus recuperatis egressa fuerit ex ecclesia, et post aliquod tempus nupserit. Hoc autem in mea sententia gravissimum est miraculum neque potuit procesis ex medicamentis, quae successive agunt, hic autem sanitas restituta est plane in instanti. Mea autem uxor demortua, Christina Swiderska nomine, gravissimo laborabat morbo, ita ut omne genus medicamentorum respueret, voto facto sepulchrum Servi Dei visitandi convaluit, et tabellam argenteam, votivam obtulimus. Praeterea domi meae id accidit. Quaedam faemina e familia mea nomine Zophia, uxor Laterarii Adami nomine, morbo praevalente iam in agone constituta fuit, et iam a viginti 4-or horis usum loquellae amisit. Illam ego cum uxore mea praedicta conveni eandemque iam tanquam morientem in terram depositam vidi, dolore commotus propter tres pupillos, qui iam orphani permansuri fuerant, ab uberibus matris plane avellendi, dixi uxori meae Christianae: faciamus votum sistendi illam ad sepulchrum Martyris, ut intercessione Servi Dei Josaphat vita huic miserae restituaatur. Annuit illa et simul mecum votum fecit. Ego autem particulam ex veste Servi Dei, quam mecum tunc habebam, per manus mariti praedicti iussi collo illius alligare; et ecce vix id factum, me vi-

dente et audiente, ex tunc oculos aperuit et dicit marito suo: Adame, rogo non perdas id quod Dominus iussit collo meo appendere, statimque convaluit (fol. 73 v) et modo sanissima vivit cum eodem marito. Hoc quoque in mea sententia miraculum reputo, propter subitanam convalescentiam in tam gravi casu, quod medicamenta operari non possunt.

Hoc etiam refero commune in domo mea miraculum in Inquisitione Apostolica praeterita. Vidimus omnes corpus Servi Dei, cum esset omnibus ad videndum expositum, sudasse in fronte, et oculis. Rogavi tum praesens Ill. um et R. mum D. Georgium Tyszkiewicz, nepotem meum, tunc Episcopum Methonensem,¹¹³ nunc autem Samogitiensem, ut strophilo meo sudorem illum abstergeret. Absternit ille, ego vero illud decantissime observans, illud postea inter diversos, maxime autem inter meos familiares distribui, qui in quotidiano usu id habent, ut quando-cunque aliquis illorum capitis sentit dolorem, postquam particellam sudarioli illius capiti applicavit, statim dolorem amittat.

Ego etiam ipse extremo podagrae laborans morbo duobus baculis innixus vix sepulchrum Servi Dei convenire potui, ubi me Servo Dei recommendans, baculis in ecclesia abiectis, sanus domum redii.

Fama denique communis est cum Moschi civitatem Polocensem ante quadriennium igne et ferro vastarunt etiam ad arcem, in qua corpus Servi Dei Josaphat iacet, animum adiecerunt, exercitum in vallis arcis contra se armatum videbant, cum tamen vix 60 personae tum in arce reperirentur.

25. Iuxta 25. R. Scio et de visu et quotidiano auditu, famam (fol. 74) fuisse et esse publicam de sanctitate et martyrio Josaphati eandemque vigere in toto populo; ex probabilissimis causis, quas supra dixi, orta haec fama est, a viris gravissimis et fide dignissimis, a Senatoribus et Officialibus regni, a Praelatis et viris religiosissimis, a Theologis doctissimis, a Catholicis zelosissimis. Eadem fuit semper fama, et est constantissima et perpetua. Atque utinam disperdat D. Deus illum, qui contra eandem aliquid dicere, nedum facere attentaret, prout hactenus nihil auditum est in contrarium, exceptis solis Schismaticis et Haereticis, qui tamen nihil in illo damnant, nisi fidem catholicam. Ego profecto famam hanc sanguine meo obsignare paratus sum. Regnum Poloniae totum idem Servo Dei nobiscum perhibet testimonium, quod auris nostra quotidie a diversis audit.

Deinde fuit deventum super articulis in iisdem remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio processus etc.

2. S u p e r 2, ommissio primo repetitivo dixit: Ego iam supra dixi, quod Servum Dei Josaphat non noverim prius quam esset Archiepiscopus. Hinc nolo omnino quidquam deponere, nisi ad perfectam cum

¹¹³ Georgius Tyszkiewicz, primum Coadiutor Vilmensis cum tit. Metonensis, dein Samogitiensis (1632-1649), et demum Vilmensis (1649-1656), qua in Sede obiit.

illo notitiam me referendo. Audivi tamen passim illum propter zelum fuisse vocatum Duszochvat, Raptorem animarum, et semper sancte vixisse. Quae omnia fuerunt et sunt etc.

7. Super 7 dixit: Quod annos Josaphat manserit in religione, antequam ad archiepiscopatum promotus fuisset, nescio, sed duntaxat praesens fui, ut praedixi, quando factus Coadiutor Archiepiscopi Gedeonis,¹¹⁴ solemniter ingressus est Polociam in assistentia (fol. 74 v) plurimorum, ut dixi supra, et postea demortuo brevi Gedeone totaliter archiepiscopatus adivit possessionem cum totius palatinatus, gaudio et tripudio. In cuius regimine quomodo se gesserit docent tot ss. illius memoriae monumenta, docet clerus reformatus, qui ante illum summe despectus fuit, propter summam ruditatem, docet populus a schismate ad Unionem reversus, tum vitae ipsius exemplo tum doctrina reformatus, docent synodi fere quotannis celebratae, regulae et cathechises pro clero scriptae et distributae. Ille, ille solus docuit formam absolutionis sacramentalis in confessione, quam omnino nesciebant sacerdotes rutheni in his partibus, ille cathedralem ecclesiam s.tae Sophiae nuncupatam insigniter intus et extra reformavit, quam alias homines timebant ingredi ne rueret et opprimeret, asseres adaptabat populus capitibus suis impendentes timentes, ne lateres sensim cadentes illis nocerent, prout etiam cadebant sed in asseribus consistebant. Haec scio, quia cum matre mea praedicta Catherina Korsakowna ritus rutheni existente, et cum sorore mea germana Anna Tyszkievicia, monacham agente et in vicinia ecclesiae s.tae Sophiae praedictae manente, saepius dictam adibam ecclesiam, et idem vidi. Bona archiepiscopalia a laicis nobilibus recuperavit me singula sciente, utpote qui per speciale serenissimi regis Sigismundi III rescriptum constitutus fueram cum meo germano fratre praedicto, palatinatus Polocensis supremo Iudice, generalis Commissarius omnium differentiarum, quae inter Josaphat et alios honorum archiepiscopalium tenutarios intercedebant (fol. 5). Quae omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica et manifesta et de omnibus his publica fuit et est vox et fama, publicum, notorium et manifestum etc.

8. Super 8 dixit: Fui tunc in Polocensi palatinatu praesens, quando civis quidam Polocensis schismaticus, nomine Gabriel Lagodny, tulit litteras a Meletio Smotricio recenter, nescio a quo, creato in pseudoarchiepiscopum Polocensem, ad defectionem a Josaphat Archiepiscopo catholico vero et legitimo et ut sibi deferrent obedientiam monebat, quibus ego auditis in quodam congressu publico zelo ductus et hac offensa Dei permotus et futuros tumultus praevidens publice hoc peccatum eidem infami Gabrieli exprobans vix abstinui quin illum gravibus affecissem vulneribus, ni aufugisset, sed et modo cane et angue peius

¹¹⁴ Gedeon Brolnyckyj, Archiepiscopus Polocensis (1600-1618).

illum persequor, nulla alia de causa, quam quia illas tulit a Meletio litteras, quae omnium tumultuum sequentium causa extiterunt, quos nonnisi mors Servi Dei terminavit. Illis ergo acceptis literis Vitebscenses et Polocenses totis civitatibus sunt turbati et ad schisma desciverunt. Quos Josaphat Varsavia veniens pro suo zelo, pietate et prudentia, ad pristinum revocavit statum, a quo pseudomonachi post litteras praedictas submissi a Meletio deturbarunt. Vitebscum tamen abductum semel et seductum in eodem schismatis luto haesit, et synagogis sibi erectis schisma insigniter promovebat. Licet enim etiam Polociae extra civitatem Schismatici synagogas sibi erexissent, tamen Josaphat, adhibita opera bo. me. Ill.issimi Michaelis a Drucko (fol. 75 v) Sokolinski, Palatini Polocensis et Joannis Charminski, Vicepraetoris Polocensis, aliquoties demolitus est. Haec omnia scio tanquam testis omnium de visu et experientia. Quae omnia et singula etc.

9. *S u p e r 9* dixit: Scio certe et aliter in conscientia mea deponere non possum, quam quod Josaphat tota vita sua obiectum et meta fuit maxime Schismaticorum odii, conviciorum, et iniuriarum. Ita ut non plures duntaxat, sed semel pro semper et, semper pro semel iurata manu necem Josaphato intenderint, insidias ubique locorum struxerint. In praedicto tumultu Polocensi praetoriano duas faeminas subordinarunt, qui cultris Josaphat ex praetorio redeuntem confoderent, in praetorio Polocensi quid factum fuerit dixi supra, nolo repetere. Hoc tantum dico, quia tum temporis in maximo eramus periculo propter amorem S. R. E. et Josaphatum, cuius ille exaltationem omni studio procurabat; Et nunc eadem de causa Schismatici nos Catholicos pro Unione zelantes vocant Honiteli, hoc est persecutores, quia scilicet catholica fides non permittit nos bene velle Schismaticis. De illis quae Vitebsci Servus Dei passus fuerat in vita, quia ibi non fui, nescio. Illa tamen omnia et singula, quae supra dixi ut testis de visu, fuerunt et sunt etc.

10. *S u p e r 10* dixit: Scio et optime scio tanquam omnium quae circa Josaphat agebantur optime conscius, quod nullam schismatici in Servo Dei inveniebant causam [quem sanctum alias (fol. 76) dicebant] cur illum tantopere odio habuissent, iniuriis, minis, conspirationibus et insidiis insectati fuissent, quam quia Servus Dei obedientiam Papae reddebat, omnes ad obedientiam eiusdem trahere studebat, et ad Unionem cum Romana Ecclesia. Quia schisma tollere penitus conabatur. Miror profecto, quia me toties Ill. res et admodum RR. DD. idem quaeritis et dicere iubetis, quae iam toties dixi. Quia tamen S. Sedes Apostolica ita vult, dico iuratus regius Officialis, et modo noviter iuratus testis, quomodo possum reticere si scirem vel aliquod minimum etiam signum habuissem, quod Schismatici contra Josaphatum aliquam aliam causam odii habuissent, quam primatus Pontificis defensionem. Scilicet vitam, mores et conversationem Josaphati, perversum Schismaticorum erga illum affectum penitus penitusque penetrabam, sed nihil mihi hac in

parte adscribo, verum provoco ad omnes meos conferraneos et totum Poloniae regnum, ubi tam firma tam constans, et communis opinio ac reputatio de martyrio Josaphati fuit, ut nemo hactenus fuerit tam perfrictae frontis, qui contrarium aliquid dicere ausus unquam fuerit, exceptis Schismaticis et Haereticis, fidei non morum Josaphati osiores.

11. Super 11 dixit: Si mihi licet loqui, dico pro synceritate, veritate ac candore catholico non modo Josaphat, sed cor illius plenum spiritu vidi fuisse martyrii cupidissimum. Testantur hoc conciones in hac materia, me presente, habitae, testantur (fol. 76 v) colloquia mecum habita, audivi ex ore illius cum illi ultimum iter Vitebscum dissuaderem, ut supra dixi, cum me in comitatu ipsius iturum offerrem, cum vitam meam pro vita ipsius, pro gloria Dei me oblaturum sponderem, tum temporis hoc ab illo audivi: Day Panie abym godny był dla wiary swietey katolickiej, y dla Uniej s. krew moja przelac.¹¹⁵ Quod idem saepius illum alias dixisse audivi, ita ut tam sanctum affectum lachrymis succedentibus testaretur, et me ad profusas lachrymas provocaret. Quae omnia et singula etc.

12. Super 12 dixit: Verissimum quidem est, quia volui cum illo ire Vitebscum, quando pro occisione a Domino Deo vocatus est, sed quia indignus fui aliquid pro nomine Jesu pati remansi domi, me nolente, Josaphat solo renuente. Non fui ergo Vitebsci tempore mortis illius, quid actum sit cum illo testis non sum de visu, scio tamen ex relatione aliorum, crudelissime illum occisum fuisse et submersum, et ex aquis extractum, Polociam advectum, aliquoties vidi eundem fuisse mortuum, quem novi vivum, indubitatis cognovi signis, sanguinem ex vulnere profluentem vidi, livorem vultus notavi. Pulchriorem fuisse post mortem quam fuerit in vita admiratus sum, cum pluribus aliis oculatis testibus. Quippe cum aliquot post mortem mensibus absque ulla corruptione permanserit. Quae omnia et singula etc.

15. Super 15 dixit: Iam toties supra dixi Vitebscenses, qui Servum Dei occiderunt, tam parricidiale scelus perpetrasse ex solo odio fidei catholicae et Unionis graecae cum S. R. E. atque S. Sedis Apostolicae primatus. Quae omnia Josaphat corde, ore, et opere (fol 77) ambivit, praedicavit, et promovit. Omnes hoc passim Schismatici dicunt, quia nunquam illum occidissent, si Papam in Caput non agnovisset. Immo dicebant, quod Josaphatum deaurarent si a partibus schismatis esset. Causam ego optime potui scire, etiam minimam, si quam Josaphat morti suae praebuisset. Novi illum intus ut dicitur et in cute. Scio intima Schismaticorum consilia, propter quotidianam cum illis conversationem pro

¹¹⁵ « Da mihi, Domine, ut dignus sim pro fide sancta catholica et pro Unione Sancta sanguinem meum effundere ».

more patriae. Scio odium illorum in Catholicos, quia sum illius particeps, prout etiam omnium, quae contra Servum Dei schisma moliebatur. Quae omnia et singula etc.

16. Super 16 dixit: Scio ac indubitate ita credo, quod Meletius olim pseudoarchiepiscopus Polocensis, postmodum Jeropolitanus a Ss.mo D. N. Urbano VIII designatus,¹¹⁶ per sanguinem Josaphati ad fidem catholicam esse conversum, quia revera haec est mutatio dexteræ Excelsi intuitu martyrii, quia ex tali persecutore, qui verbo et scripto Ecclesiam catholicam persecutus est, factus est talis Russiae apostolus, ut illam verbo et opere defendere et sciverit et potuerit. Ego ita credo eademque omnia, et singula etc.

17. Super 17 dixit: Quia, ut dixi, Vitebsci tempore occisionis non fui, testimonium de visu perhibere non possum; audivi tamen corpus Josaphati, ex aquis extractum, pulcherrimum fuisse, quod postmodum Polociae in eadem pulchritudine vidi, ut supra dixi. Audivi lumina apparuisse tam super corpus iam occisi Josaphat, quam supra locum (fol. 77 v) fluminis Duna, ubi fuerat demersus. Qua occasione hoc dico, quia Dominus Deus ab aeterno videtur sibi reservasse illum locum fluminis Duna, ubi submersus est Josaphat et sanctificasse, quia a tempore memorabili ille locus dicitur « Swiety Kolodzieś », in vulgari, hoc est « S. Puteus ». Sanctus revera, quia Sanctum caepit.

Audivi calicem sponte sua ex cista clausa excidisse et in sanguine stesisse Martyris. Quae omnia et singula fuerunt et sunt vera, publica et notoria, et de illis omnibus et singulis fuit et est publica vox et fama etc.

18. Super 18 dixit: Iam dixi et toties repetii, quod totum Poloniae regnum sanctitati et martyrio Josaphat subscribat, omnes fideles, nemine contradicente, illum pro sancto et martyre habuerint et semper reputaverint, atque etiam nunc habeant et reputent, quod vere et verissime pro sola fide catholica, et Unitate Ecclesiae et primatu Sedis Apostolicae occisus fuit, serenissimum hoc regnum illum martyrem coluit semper et colit et omnes venerantur semper illius sanguinem, vestium et cilicii frustra pro reliquiis exquirendo et devote observando. Ego, quod sciam, totum palatinum Polocensem in idem affectus mei erga Servum Dei concurrere, excipio inimicos S. R. E. Ego in quotidianis litanis et aliis orationibus meis invoco Josaphatum ut patronum, Reliquias illius defero et aliis distribuo, quas acquisivi ex illis, qui corporis Servi Dei curam alias habebant. Quae omnia et singula fuerunt et sunt etc. (fol. 78).

¹¹⁶ Cfr. Breve sub data 5.VI. 1631, in *Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia*, vol. I, pag. 482, nr. 412.

19. Super 19 dixit: Iam supra dixi et nunc idem repeto quia scio et de aliis et de me ipso, quod necessitates et infirmitates nostras Josaphat intercessioni commendantes maxima beneficia, et receperint plurimi, et ego receperim, illius meritis et intercessione, ut iam dixi, D. O. M. operatum fuisse multa miracula. Scio et ipsemet probavi, sed revera fatigatus nolo amplius repetere, maxime cum tempus non vacet, quia pro officio meo crastino die diluculo 14 abhinc leucis discedere debeam, decretum iudicii tribunalitii executurus, neque rediturus amplius ad hanc Inquisitionem. Contentus sum ex hac divina dispositione, quod 12 integris diebus expectans hodiernam diem ultimam mihi et peremptoriam pro conscientia mea exoneranda nactus fuerim.

Scio tamen de visu quia Petrus Dankowski, Proconsul Polocensis, votum fecit ad Servum Dei, visu iam plane destitutus, et gratiam et usum oculorum accepit, vidi illum et caecutientem a pluribus annis, et optime postmodum videntem aliquot annis, usque dum a Moschis occideretur, cum civitas Polociae vastaretur ab iisdem ante quadriennium. Hanc ille gratiam coram omnibus et coram me ipso saepius publicabat, se recepisse meritis et intercessione Servi Dei Josaphat.

A podagrae morbo me ipsum liberatum fuisse et confessus sum et confiteor. Deposui etiam supra testimonium et nunc depono, quod faemina a multis annis clauda et manus contractas habens, quae in xenodochio PP. Societ. Jesu multo tempore vixerat, delata ad sepulchrum Servi Dei ex tunc convaluit, manus pedesque ita recuperavit, ut brevi tempore matrimonium (fol. 78v) contraxerit; illam ego et morbidam et sanam vidi. Quae omnia et singula, tam ab illis, qui in propriis personis experti sunt, quam ab aliis qui eorum respective consciis fuerunt, pro veris miraculis ab omnipotentia Dei supra vires naturae meritis et intercessione gloriosi Martyris Josaphat operatis habita et reputata fuerunt, et hodie habentur et reputantur, fueruntque et sunt vera, publica et notoria, et de illis fuit et est publica vox et fama etc.

20. Super 20 dixit: Denique nihil amplius dicere possum, quam quod infelix esset civitas et tota dioecesis archiepiscopatus Polocensis, quin immo totum Poloniae regnum, si aliter de praedictis omnibus et singulis sentisset in posterum, quam quod sentit hactenus et sentit de sanctitate, martyrio et miraculis Servi Dei Josaphat, nempe quod de illis omnibus ubique locorum patriae et regni nostri est publica vox et fama, quod nunquam apud ullum catholicum et fidelem aliqua in contrarium opinio subrepserit, nunquam de praedictis a quoquam dubitatum fuerit, quod fuit et est verum, publicum et notorium etc.

Ego Michael Tyszkiewicz, Viceiudex palatinatus Polocensis, testis ut supra pro veritate deposui et propria manu subscripsi m. p.

Ego Adamus Josephus Sczyt, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Iudex remissorialis in huiusmodi causa subdelegatus m. p.

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilmensis, Iudex remissorialis in huiusmodi causa subdelegatus etc.

Ego Stephanus Dyczkowski, artium liberalium magister et philosophiae doctor, Sac. Regia autoritate publicus civitatis Vilmensis, metropolis Lituaniae, Notarius et Subpromotor fidei subdelagatus interfui supra dicto examini et propria manu subscripsi mp.

Ego Georgius Paskiewicz, Notarius Apostolicus deputatus rogatus mp. (fol. 79).

(A folio 79 usque ad folium 156 inclusive) ¹¹⁷

IN NOMINE DOMINI AMEN (f. 79, vel. 1).

Anno a nativitate D. N. JESU CHRISTI 1637, Indictione V, die vero XVIII Mensis Augusti, Pontificatus S. in Christo Patris et D. N. U. Urbani, Divina providentia Papae VIII, Anno eius XV. Examinatus fuit in Camera studii Palatii Archiepiscopalis Polocensis per Ill.res et RR. DD. Adamum Scith et Albertum Sielawa, Canonicos Vilmenses, Iudices Remissoriales a S. Ritum Congregatione subdelegatos et per me Georgium Paskiewicz Notarium et Scribam praesentis causae, cum assistentia D. Stephani Dyczkowschi, Subpromotoris fidei deputati, Generosus D. Emanuel CANTACUZENUS, aetatis suae annorum 48, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi et Rev.mi D. Archiepiscopi Chioviensis, huius causae Procuratoris, prout in actis, et iuratusque fuit personaliter citatus, ut supra in Processu etc. Et per dictos DD. Iudices monitus de gravitate iuramenti sibi et iterato iuramento veritatis dicendae, prout tactis sacrosanctis Scripturis ad S. Dei Evangelia in manibus eorundem DD. Iudicum Remissorialium iuravit tam super Interrogatoriis quam super Articulis ac tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro etc. dixit et deposuit ut infra, videlicet.

Et primo iuxta Interrogatoria, in Literis Remissorialibus inclusa, quorum tenor fuit supra in principio Processus registratus. Et

1. Juxta 1-um: Fuit monitus prout in eo, et recte respondit.
2. Juxta 2- respondit: Ego vocor Emanuel Cantacusenus. Patria sum Graecus, ex Civitate Achelon nuncupata. Annos habeo 48. Pater meas (1v) vocabatur Andreas Cantacusenus, Mater autem Marina Ralli. Redditus gratia Dei habeo statui et conditioni meae nobili congruos.
3. Juxta 3. R. it: Ego gratia Dei confiteor iuxta debitum professionis meae christianae et Communionem Sanctum suscipio ordinarie in

¹¹⁷ Pars haec processus Romae in linguam latinam translata invenitur in variis copiis Archivi S. C. Rituum. In ipso textu posuimus numerationem foliorum copiae Romanae. Textum originatam edidit D. Dorożynskyj, Leopoli 1925, op. citato.

huius loci ecclesia cathedrali Polocensi Sanctae Sophiae, in praesentia multorum tam Nobilium quam etiam Civium. Et hoc ipso anno ultima vice die Paschatis praeterlapso confessus sum Adm. R. Patri Hilarioni Cotarscio, Confessori Ill.ris et Rev.dmi D. Archiepiscopi Polocensis et communionem suscepi ex manibus eiusdem Domini Archiepiscopi Polocensis.

4. Juxta 4 R. it: Gratia Dei sicuti nullius sum conscius mihi ob quae poenas aliquas subire deberem, ita neque ullis unquam tam rigorosis iudiciis et decretis fui processatus.
5. Juxta 5 R. it: Nunquam etiam fui excommunicatus
6. Juxta 6 R. it: A nullo instructus; scio bene quid deponere debeam, siquidem ea solum enarrare volo, de quibus mihi bene constat.
7. Juxta 7 R. it: Noveram optime Josaphatum Cuncevitium ab annis 25. Ubi autem natus fuerit ignoro.
8. Juxta 8 R. it: Scio illum fuisse Religiosum Ordinis S. Basilii Unitorum; quando autem Religionem ingressus fuerit, et an nomen mutaverit, a quo ad Religionem susceptus, ubi, et quot annis vixerit nescio.
9. Juxta 9 R. it: Scio illum fuisse actu Praesbyterum; non enim posset esse Archiepiscopus, a quo vero Antistite ordinatus fuerit, et quo in loco, nihil scio.
10. Juxta 10 R. it: Nescio etiam quae illius in Religione fuerint occupationes. Hoc scio quod in Vilnensi Monasterio SS.mae Trinitatis ordinarie manserit et virtuose ac pie vixerit et apud (f. 2) omnes quoscumque disserentes audire potueram, optimum nomen habuerit, neque tantum apud suos Religiosos verum etiam apud alios spirituales et saeculares. Id optime novi. Dum enim fel. record. Josepho Velamino Rutski, Metropolitae Chioviensi, novissime defuncto, pro tunc Archimandritae Vilnensi, inservirem, multa audivi de summis eius virtutibus. Praecipue autem experientia ipsa mihi constat, quod quoscumque potuerat omnes ad confessiones inducebat et hortabatur, me quoque ipsum multoties ne dicam pluries decies sua sancta pertraxerat persuasionem, ut illi ipsi confiterer.
11. Juxta 11 R. it: Scio me enim praesente factum Vilnae, quod cum praedictus f. mem. Josephus Archimandrita, meus Dominus, factus esset Metropolita, B. Josaphatum successorem sibi in Archimandritam subrogavit anno 1614. Eo plane tempore Monasterium SS.mae Trinitatis Vilnense crescere coeperat laboribus Josephi et Josaphati. Plurimorum ibi Religiosorum ibi coeperat inquam crescere, tam quoad Religiosos, quorum numerus iam aliquot decades superabat (verum omnes iuvenes erant), quam quoad aedificia quae tamen vilissima fuerant. Coeperat et in redditibus, quia tenuissimi fuerant. In quibus omnibus Josaphat cum Josepho suo Metropolita unitis viribus, et sudore pene sanguineo perfusi feliciter maius ac maius per

singulos dies incrementum addebant, ita ut in dies magis ac magis, me spectante, in Ecclesia et Monasterio ordo, summa cum gloria Dei, nostra consolatione, atque omnium aedificatione augetur.

12. Juxta 12 R. it: Optime mihi constat eum fuisse etiam Coadiutorem Gedeonis Brolniczki Archiepiscopi Polocensis; mortuo autem Gedeone etiam Ordinarium Archiepiscopum Polocen. Ideoque hoc scio; renutiato enim famulatus fel. record. Josephi Metropolitanae addixeram me (f. 2v) obsequiis S.ti Viri Josaphat. Archiepiscopi. Dignitatem autem hanc ille non ab alio habuit, nisi secundum morem patriae a Ser.mo Rege, Domino Nostro, cuius in omnes Episcopatus Juspatronatus se extendit et a fel. record. Josepho Metropolita, cui incumbebat munus ordinandi et in manus eius dictum Archiepiscopatum conferendi.
13. Juxta 13 R. it: Hoc scio tanquam semper lateri suo assistens quod Archiepiscopatus tempore totum se dederat lucro animarum adeo ut etiam sicuti bonus Pastor pro illis et animam suam posuerit. Nec cibo, nec potu, neque etiam somno, ubi se occasio et tempus aliquam lucrandi animam offerebat, utebatur, neque ullum unquam aggressus est opus, nisi Missa prius celebrata aut audita. Cum Schismaticis conversabatur imo et conversationis occasiones inquirebat, ut cum illis disserere posset, licet aliqui Schismaticorum in praesentem acerbissime inveherentur. Sed talia ille parvi aestimans minime offendebar ac incoeptum discursum prosequeretur. Caeterum a schismate summopere abhorrebat, et idcirco rebelles Sacerdotes sequestrare, in carceribus detinere solitus fuerat. Ego quoque ipse quadam vice iussu eiusdem Vitepsci in medio fori comprehenderam schismaticum Sacerdotem, et biduo eum tenueram in carcere, donec Servus Dei multis sese pro incarcerato personis nobilissimis loci eius indigenis interponentibus dimittere eum commendaret. Cum saecularibus autem iure agebat, citando eos ad Curiam S. R. M., iudicia Regni, Tribunalia Terrestria, Castrensia, ob iniurias Ecclesiae illatas et tumultus; omnia tamen ista eo faciebat fine, ut ad Sanctam Unionem refractarios pertraheret. Hoc mihi constat, siquidem ipse (f. 3) de visu testis fui et saepissime magnum salutis discrimen ab adversariis fidei incurri.
14. Juxta 14 R. it: Scio optime non aliam fuisse causam quod ille inobedientes Sacerdotes puniverit et cum saecularibus iure egerit, nisi quod contrariarentur fidei sanctae catholicae et Supremo Pastori, Pontifici Romano nollent obedire, plebemque a Sancta Unione seducerent. Haec omnia scio, quia omnia ex ipsius ore audivi et oculis meis vidi.
15. Juxta 15 R. it: Optime scio quod sicuti Sanctus Martyr nunquam scivit vel novit quidnam esset irasci vel ira commoveri, ita ad Unionem S. et sanctam fidem catholicam omnes perducebat non minis,

sed obsecrationibus et Verbo Dei ferventi pertrahebat. In quo etiam felicissimus fuit, cum ex nobilioribus hos converterit quantum memini: Terlicovium, Consulem Polocensem, archischismaticum et omnium seditionum antesignanum, item Nobilem quendam dictum Buchanschi, ex haeresi Calviniana, item Joannem Lateczki, ex eadem haeresi, Lucam Turcevicium, Consulem, ab haeresi, Georgium Gutken, Chirugum, ab haeresi, Chodicam, Consulem, ab haeresi, caeterosque plurimos. Haec etenim scio, quia me spectante omnia agebantur.

16. Juxta 16 R. it: Ego fui particeps et non solum oculatus testis, quibus modis et ipsum Josaphatum et nos eius familiares, et verberibus, et verbis iniuriis et provocationibus ac insidiis tam Vitepsci quam Polociae Schismatici opprimere semper nitebantur. Patrem Maximum Turcinovicium, Religiosorum S.ti Basilii, in ecclesia Annuntiationis B.mae Virginis Mariae extensum super ambonam adeo cederunt, ut parum abfuerit, quin occideretur. Ipse quoque piaem mem. Jopsahat in gravissimo (f. 3v) vitae discrimine versabatur, nisi a Nobilibus catholicis, qui tunc praesentes erant, a furente plebe fuisset liberatus; alia quoque vice tantopere nos lapidibus et iaculis impetierunt, ut etiam aditum ad ecclesiam praecloserint. Sed quid vultis? Tota vita Servi Dei et nostra simul in continuis et quotidianis periculis ducebatur. Haec omnia scio quia ipse fui praesens et saepissime iniuriis afflictus verbis, et baculis sum exceptus.
17. Juxta 17 R. it: Scio quidem post mortem et necem S. Pastoris Vitepsco praecipiente et instigante Ser.mo Rege SIGISMUNDO III-o interfectores punitos fuisse, id tamen Josaphat nunquam desideravit, et quando aliquam causam iure evincere ei contigebat, mo tamen omnia condonabat et dimittebat, dummodo hac via aliquam animam lucraretur. Haec omnia scio optime, ut ei convivens testis de visu et auditu.
18. Juxta 18 R. it: Adfueram ego Vitepsci anno 1623, Novembris 12, ipso die Dominico, quando sanctum martyrium Josaphat pertulit. Ideoque talem de singulis reddo rationem. Sabbato videlicet, 11 Novembr., demorabatur sanctae memoriae Josaphat in disternandis limitibus bonorum ecclesiasticorum a bonis Nobilium, cum quodam suo vicino dicto Crupievicz; unde opera peracta festinabat reditum, ut posset Vesperis interesse. Adfueram ego interea temporis illi cum pervenissemus ad fluvium Dunam et iam homines, finitis Vesperis, ex ecclesiis egrederentur. Scire autem oportet quod Schismatici Vitepsci habebant suam Synagogam ex altera parte fluminis Duna sitam, Aulae Archiepiscopali respondentem, ex qua Schismatici per traiectionem redibant in domos suas. Hi repertis in littore cantoribus Archiepiscopi, qui in occursum Domini (f. 4) prodierant, taliter eos alloquebantur: Exiguum vobis remanet tempus cum Domi-

no vestro Archiepiscopo Vitepsci commorandi. Postquam autem fel. me. Josaphat traiecto fluvio venerat in civitatem, haec dicta sibi Cantores retulerunt; dum vero ante duabus septimanis mansissemus Vitepsci, variis Schismatici modis nobis insultabant, minabantur: Cede, occide, clamitabant; talibus occasionem tumultuum quaerentes. Ingressusque Servus Dei Josaphat in Aulam archiepiscopalem caenaque peracta vocavit me et Patrem Dorotheum, tunc Archidiaconum suum, a quo informatus quod Sacerdos schismaticus tanquam in despectum Archiepiscopi saepe saepius prope aulam. Synagogam versus, Dunam traiceret; suasit interea Servo Dei, ut illum tanquam sibi inobedientem comprehendere iuberet. Ego quidem dissuadebam, verum mea postposita sententia, Dei Martyr determinavit, ut in crastinum, Dominica videlicet die, mane, cum ad dicendum matutinum Sacerdos traiceret apprehenderetur, et in carcerem mittetur. Die Dominico igitur, mane, ante Matutinum, venit Pater Dorotheus ad hospitium meum, ubi etiam erat Dominus Joannes Losouschi, socius meus, admonens nos ut surgeremus, tempus enim iam fuerat; surreximus, et tota familia in unum congregata obviam ivimus Sacerdoti, quem obvium comprehendimus, deductumque in aulam, in camera coquinae includi curavimus. Servus autem Dei Josaphat in ecclesia iam intererat Matutino. Ut primum autem apprehenderamus Sacerdotem, Rusticus quidam praesens tumultum inclamare et campanas in signum eiusdem sonare caepit. Nec mora iam tum erat tantopere plebs praeparata in nostram necem, ut aliquot millia eadem hora cum diversis armis (f. 4v) et variis instrumentis accurrerint, nos fuerint insequuti, bombardasque in nos tanquam in feras exoneraverint; nos autem pro posse nostro tam diu resistebamus, donec Vir Dei Josaphat ex ecclesia rediisset, qui vix aulam ingressus, vocato me, praecepit, ut dimitteremus illum Schismaticum, quem etiam sine mora dimisimus. Videntes iam dimissum Schismatici Sacerdotem resipuerant aliquantulum; postea tamen resumpto animo saepes quibus circumdabatur aula archiepiscopalis securibus infringere ceperunt, contra nos explodendo, qui cessi ex area in atrium secedebamus, ubi aliqui etiam nostrum globis sunt traieci. Invasoribus nihilominus nulla iniuria illata a nobis, quia Servus Dei inhibuerat nobis ne illum eorum laederemus. Oclusi igitur aliqui nostrum in atrio, caeteris subito qua poterant dispersis, solus ego cum Patre Dorotheo et cum Domino Uszacki mansimus in atrio, ubi effracta summo cum impetu porta, ibidem quoque capiti meo tot vulnera inflixerunt, sicuti ipsis Dominationibus Vestris patet, quae in capite caeterisque meis mebris ostendo, tredecim ultra id quod me tantopere baculis concussissent, ut ipsam vitam meam miraculo adscribam Dei, praesertim vero cum post tot ictibus iam gratia Dei decimum quar-

tum peragam annum, nullum in capite aut caeteris membris sentiens dolorem. Nec mirem me tantopere exceptum fuisse cum spiritus Archiepiscopi nuncuparer, et profecto fuissem tum ab eis occisus, nisi me Chirurgus, dictus Bartholomaeus, Haereticus, de manibus eorum liberasset, domumque suam conduxisset. Ibidem, me spectante, Patrem Dorotheum Archidiaconum (f. 5) et baculis concusserunt, et atrociter vulnerarunt. Verum non amplius iam deinde rebus in aula peractis adfueram et etiamsi adfuissem, ob acerbissimos dolores non potuissem recordari. Id solum ex ore boni viri catholici septuagenarii, Generosi Domini Gregorii Uszacki, qui nobis absentibus ibi remanserat, et omnia viderat, audivi quod S. Pater exiverit ad homicidas in atrium et cruce facta eos allocutus: Filii, quid vobis est iniuriae? quid fecit vobis familia mea? Si quid contra me habetis, en ego adsum, familiam autem meam sinatis, neque occidatis. Ad haec homicidae ex tunc retrocesserunt tanquam potentissimo vento reiecti. Tandem iterum exclamarunt: Cede, occide hunc Papistam, Latinum. Tum demum quo quis poterat tam diu caeciderunt, donec saevissime trucidarent. Quibus autem vulneribus, quibus armis, in quibus partibus corporis, et quot inflixerint vulnera, quidque Josaphat dixerit dum esset sauciatus, soli Deo notum et iis, qui postea corpus crudeliter occisum viderunt et hi sunt partim Haeretici, partim Judaei, partim Schismatici. A nullo autem audivi Josaphatum lamentatum fuisse contra suos homicidas, aut aliquod verbum acrius protulisse. Hoc solum scio quod ex vulneribus tunc sibi inflictis mortuus fuerit, quo in loco, an in area, an in atrio, nil scio. Item audivi a custode domus Archiepiscopalis qui tum intererat, quod Josaphatum ex atrio extraxerint, et canem, qui Dominum occisum defendebat, supra corpus Viri Dei dissecuerint, ibidemque eum verberabant, pungebant, conculcabant, et caetera patrabant, quae ipse Infernus illis suggerebat. Haec mihi constant quod et omnes idem affirmarent et nunc communiter singuli affirmant, a quibuscumque audire poteram, praesertim dictus Dominus Uszacki et custos aulae archiepiscopalis, nomine Andreas, qui praesentes ea intuebantur (f. 5v).

19. Juxta 19 R.it: Ego hoc de me dico sicuti dixeram me non amplius iam vidisse S. Pastorem, Dominum et Benefactorem meum, nisi tum dum caesus et fere occisus essem; iacui enim semimortuus Vitepsci, conductus de domo dicti Chirurghi Vitepscensis; dum penes illam domum deferretur corpus S.ti Martyris, extractum ex aquis sexta die post occisionem, quae erat dies feriae sextae, ad ecclesiam S. Michaelis, in arce superiori sitam, vidi etiam per fenestram processionem, quae corpus sequebatur, voces quoque audivi lachrimantium; et hoc scio, quia allocutus sum eos omnes, qui eo tempore, dum Venerabilis Pater Gennadius Chmielnicki, pro nunc Igume-

nus Novogrodensis, tunc autem Igumenus Polocensis, numerosa manu Nobilium et Civium Polocensium, duabus septimanis post occisionem Servi Dei, venerunt Vitebscum pro repetendo et conducendo corpore Servi Dei Polociam. Item vidi ex eadem fenestra processionem cum ab ecclesia S.ti Michaelis corpus conduceretur versus Dunam, quod subito navi impositum, eodem fluvio Duna Polociam est ductum. Hic aliqua revoco mihi in memoriam. Primo audivisse me a famulo meo dicto Joanne Jedlinschi, Catholico bono, Polono, Nobili, qui eadem quoque die cum immaniter trucidabatur Josaphat mecum caesus fuit. Item a suprascripto D. Uszacki et ab aliquibus huius loci Hebraeis, et a multis aliis hominibus fide dignis, quod dum iam occisus esset Martyr Dei et ante ecclesiam B.mae Virginis ex opposito Aulae Archiepiscopalis sitam corpus extractum spoliaretur, adverterunt eum indusio caruisse, solo cilicio inductum, dubitarunt proinde utrum fuisset Archiepiscopus, sed aliquis alius simplex Religiosus (f. 6), persuadentes sibi Episcopum delicatis uti indusiis, et non ciliciis ac proinde praedictum famulum meum Joannem Jedlinschi et Dominum Uszacki ad corpus adductos caedebant inquirentes, an id Josaphati Archiepiscopi Polocensis fuisset corpus. Quin imo ipsos Hebraeos ad recognoscendum duxerunt, qui omnes, nullo discrepante, dederunt testimonium, Josaphatum esse occisum affirmantes, nunquam eum fuisse usum indusio. Hinc eo magis Schismatici exhilarati talibus despectibus eum affecerant, quales hostis animarum cordi eorum poterat inspirare, ut una vetulae, pueri corpori eius despectus exhibendo insultarent. Secundo Dominus Joannes Uzenecki, Vicepalatinus Vitebscensis, et Dominus Philippus Osipowski, Judex Castrensis Vitebscensis, Dominus Georgius Buievicius, Vice Notarius Castrensis et alii multi, qui affectos nos vulneribus, Patrem Dorotheum nempe, Dominum Uszacki, me, et Dominum Ocolovium visitantes retulerunt, corpus Martyris Dei extractum ex aquis adeo pulchrum fuisse, ac si viveret. Et licet sex diebus submersum in aquis quaereretur, et uncis ferreis extraheretur, nihilominus illaesum ab omni vulnere extitit, quae facile a dictis uncis ferreis in aquis infligi poterant. Hoc corpus sanctum non prius vidi, nisi post duos ferme annos Polociae repositum summopere excruciatum; nihilominus agnovi talem qualem in vita agnoscebam, in nullo mutatum, praeterquam quod frons livore obducta esset; forte ob tusionem vehementem, idque ex illa solum parte ex qua (6v) corpus percussus erat, non autem ex illa, supra quam iacebat; non poterat illud corpus esse ullius ex familia nostra domestica; omnes enim optime noveram, ut maior Domus, licet indignus, famulos illius, qui omnes sani manserant eosdemque videram postea vivos. Nec poterat etiam esse corpus ullius alterius personae; talem enim eum post mortem, ut in vita cognovi.

20. Juxta 20 R. it: Iam dixi cum iacueram tanquam mortuus, nec non vidissem quid actum fuerit cum corpore Archiepiscopi Polocensis. Audivi tamen ab iis omnibus qui nos infirmos iacentes visitabant, quomodo morte illata corpus eius diversimode cederent et tunderent, capillos tam in ipsa aula, quam corpore extracto ex aula vel lerent, super faciem et corpus saltarent, et calcarent. Cuius rei signa fronti impressa a soleis ocrearum ferreis post triennium videram; et alias plurimas immanitates exosas super ipsius corpus sanctum agerent, quas eloqui non sinit pudor. Caput ei non est abscissum, sed dissectum, quod ego post biennium vidi; pedibus deinde et collo alligatus trahebatur in summitatem montis penes aulam archiepiscopalem siti, et in flumen Dunam proiectum est, cum insultatione et reclamatione: Firma te, Episcopo, firma te, Episcopo, firma te. Ibidemque navi impositum ad quartam partem leucae adverso fluvio provecti in eundem fluvium demerserunt, repleto lapidibus cilicio, quod Vir Dei portare solitus fuit, idem collo alligaverunt, praesertim vero pedibus appenso lapide ne hoc modo corpus unquam supernatare possit. Haec omnia scio propterea, quia tum adfui Vitepsci (f. 7) et ab omnibus qui nos visitandi causa veniebant singulis diebus audivi.
21. Juxta 21 R. it: Iam dixi ita hoc esse certum Josaphatum esse submersum, sicut me vivere. Qua ratione autem fuerit submersus iam exposui, quod audivi; ipse enim non vidi. Fluvius in quo submersus est vocatur Duna. Jussu Magistratus Castrensis Vitepscensis corpus eius quaerebatur et sexta inventum est die, cum capite sed vulnerato; inde conductum est ad ecclesiam S. Michaelis. Nam ego ipse processionem vidi lachrymantium et patrati scelus poenitentium eiulatus audivi. Haec autem omnia scio quia adfui praesens Vitepsci et quaedam audivi, quaedam vidi etc.
22. Juxta 22 R. it: Prorsus decumbens, uti occisus, nihil vidi, quid factum fuit post mortem Martyris Dei. Hoc tamen audivi ex ore Vice Palatini Vitepscensis, supra nominati Domini Joannis Uzenczki, et Domini Philippi Osipouschi, Judicis Castrensis, item Domini Gregorii Buievicii, Vice Notarii Castrensis, quod cistam S. Josaphat cum apparatus ecclesiasticis post occisionem deferri in ecclesiam servandam praeceperunt, non prius quam a fabro ferrario clavi adulterina aperiretur, qui nil efficere poterat; clausa igitur in ecclesiam portabatur; dum autem casu ventum esset super eum locum caemiterii, ubi iacuerat corpus Martyris Dei illumque sanguine suo perfuderat, extemplo cista per seipsam reserata ex qua calix proliens in ipso sanguine constitit. Audivi quoque ab aliis quod antequam corpus ex aqua (f. 7v) extractum esset radius lucidissimus ex eo loco ubi erat corpus emicuerit, et hoc fortasse fuit signum reperiendi corporis; profunditas enim

- loci aliquot almas (?) superabat, in quo Josaphatum submerserant. Haec et alia multa audivi ab hominibus fide dignissimis.
23. Juxta 23 R. it: Negare non possum quod per universum hoc Dominium et Regnum Poloniae divulgata sit fama Josaphati. Sine ulla controversia omnes Catholici pro sancto eum Martyre reputant, atque ut talem publice et privatim celebrant et colunt, ipsique sepulchrum pedes adeunt, tabellas argenteas offerunt et appendunt. Sicuti et nunc videmus. Orationes suas ad sepulchrum expetunt, reliquias eius et vestes venerantur. Haec omnia scio, quia et ad eius sepulchrum vota video, et tabellas argenteas, et ipse pedes cum hominibus illustribus voto concepto iveram. Reliquias vestium illius porto aliisque distribui, qui cum summa reverentia iis utuntur.
24. Juxta 24 R. it: Communiter fertur omnes incolas Palatinatus Polocensis in quibusvis suis necessitatibus et infirmitatibus ad sanctum Martyrem confugere et iuvamen experiri. Pluribus mihi hic agendum esset, sed defatigatus prorsus desistere debeo. Hoc unicum praeterire non possum. Cognovi foeminam quandam in Xenodochio PP. Jesuitarum Polociae decumbentem, usu manuum pedumque destitutam; haec voto ad sepulchrum S. Martyris concepto, et ope aliorum deportata, convaluit propriisque viribus domum (f. 8) rediit, et postmodum maritum duxit. De me vero hoc dico. Filiam meam quatuor annos habentem Annam, febris gravissima laborantem, cui trigenarius homo vix resistere posset, postquam ad sepulchrum S. Martyris Josaphat obtuli, exinde sanitatem est consecuta. De utroque hoc miraculo sentio, quod nullis medicamentis illa fieri potuerint nisi peculiari gratia et suffragiis S. Martyris Dei.
25. Juxta 25. it: Scio quod gratia Dei fama de Josaphat publica in toto Regno fuerit et sit, illum scilicet verum esse martyrem, quae hucusque viguit et viget in cordibus piorum Catholicorum, imo in dies magis ac magis augetur, propter certissimas causas, quas supra retexui. Quique homines insignes, docti, pii, sic de illo sentiunt, sic in concionibus et colloquiis loquuntur, quin imo diversi Religiosi conciones in memoriam eius typis mandarunt, prout dignae memoriae Pater Fabianus Bircouschi, Regulae S. ti Dominici, Concionator Ser. mi Regis nostri nunc feliciter regnantis; Ill. mus D. Archiepiscopus Smolenscensis, Leo Creusa Reuschi. Haec fama fuit semper constans et perpetua, nec contra eam unquam aliquid dicere, aut facere ullus fuit ausus neque fecit. Ad extremum felicissimum Regnum Poloniae, quod tali sanguine perfusum sit, qui hanc Sere-nissimam Republicam illustrare potest, sicuti et illa tota quanta Martyrem veneratur et amat (f. 8v).

Deinde fuit inventum super Articulos in iisdem Remissorialibus contentos, quorum tenor habetur pariter supra in principio Processus; Et

2. Super 2, omisso primo repetitivo, dixit: Ego paenitus nil certi affir-

mare possum de adolescentia Martyris Dei Josaphat; non noveram etenim illum priusquam Archimandrita Vilnensis crearetur, licet ab omnibus audiverim, quod iuvenilem aetatem pie transegerit et inservierit cuidam Civi Vilnensi, dicto Hyacinto Popovicio. Haec omnia sunt vera et publica, et de his omnibus fuerunt et sunt communes voces.

3. Super 3 dixit: Scio illum fuisse Religiosum Ordinis D. Basilii, quia eum talem cognoveram anno 1613, quando vero et quot annorum Religionem ingressus sit, et ex cuius manibus habitum religiosum susceperit, et an nomen mutaverit, ignoro. Solum mihi constat, quod semper in Religione Josaphat vocaretur. Scio eum fecisse professionem in Religione, quando autem, nescio. Scio etiam fuisse Sacerdotem. Confitebar enim ei cum adhuc esset Religiosus simplex. Et quod bene, pie, religiose ac virtuose vixerit. Vitam contemplativam amaverit, et omnium virtutum exemplar extiterit, cum summa omnium nostrum aedificatione. haec enim ipse intuebar; potiore, ille partem temporis in ecclesia quam in monasterio consumebat. Ipse munus concionatoris obibat, ipse excitatorem, ipse ianitorem, ipse sacristianum, ipse campanatorem, ipse cantorem agebat. Haec omnia alacri animo et cum summa promptitudine (f. 9) exequens. Et haec omnia notoria sunt et publica etc.
4. Super 4 dixit: Audivi ab omnibus, quibus in monasterio notus fuit, quod ab ingressu Religionis, ut Deo magis placeret, totum se dederat mortificationi corporis sui, per ieiunia, vigiliis, cilicia et disciplinas; lectus eius paupere indignior, saepissime in nuda cubabat humo; ab ingressu Religionis ad ipsam usque mortem non induebatur indusio praeter cilicium. Cingulum aliquot ordinibus ferreis aculeatum sub cilicio gestabat; ab ingressu Religionis integro quinquennio nullo alio nisi aquae potu usus est, donec a Superioribus illi inhibitum fuisset; stomachum enim hoc potu corruperat; disciplinas die atque nocte faciebat. Quae omnia, excepta aqua, ad mortem constanter observavit, qualibet die de virtute in virtutem proficiens. Haec omnia scio, nam cum esset Archiepiscopus Polocensis omnia hisce meis oculis vidi et acerbissimas disciplinas facientem hisce meis auribus audivi. Haec omnia notoria sunt et publica etc.
5. Super 5 dixit: Certum hoc est et infallibile, ineffabili zelo amoris salutis humanae eum flagrasse; ad confessiones omnes precibus et lacrymis, pauperes pecuniis et aliis eleemosynis adducere solitum fuisse. Me quoque ipsum ad hoc perduxerat, ut plurimis vicibus illimet ipsi confiterer, dum adhuc esset Religiosus. Integra dies non fuisset illi molesta in confessionibus excipiendis. Saepissime autem aliquot horis excipiebat confessionem, dum iam obiret munus Archiepiscopale, quod ego ipsemet intuebar.

Adfui quoque saepissime cum ipse publice et privatim in concionibus et disputationibus contra (f. 9v) Schismaticos et Haereticos arguendo doctissime errores eorum refutabat, cum maximo animarum fructu. Oblata occasione conversandi cum Schismaticis aut Haereticis statim sermonem inchoabat de salute hominum, et articulis fidei S. Catholicae, ita ut eum Catholici appellarent Flagellum Dei in Haereticos et Schismaticos; Haeretici autem et Schismatici cognominabant eundem Dusciochvat, id est raptorem animarum. Haec ego scio ut testis de visu et auditu talium eius virtutum et tantae doctrinae. Quae omnia sunt notoria et publica.

6. Super 6 dixit: Novi illum optime priusquam fuit Archimandrita Vilnensis in monasterio SS.mae Trinitatis, quando fel. memoriae Josephus Archimandrita creatus erat Archiepiscopus Metropolitanus totius Russiae et in ipsius locum successit Josaphatus in Archimandritiam. Et quoniam tum sub initium renovatae Religionis solum erat iuventus in Religione numero aliquot decadum, Josaphat simul munus Archimandritae, Praedicatoris et Confessoris tam saecularium quam spiritualium, Cantoris, et Campanatoris, Oeconomi et Procuratoris obibat; in omnibus autem officiis perfectus; aliquot decades hominum singulis diebus alebat singulari providentia Dei, reditus sat exiguos habens, nihilominus liberalissimam eleemosynam in pauperes elargebatur. Haec omnia optime scio, quia ipsemet vidi, dum essem penes fel. mem. Metropolitanam Josephum; hinc est quod cum commoraretur Vilnae Dominus meus, vix non quolibet die in monasterio adfui, et ista quae dico vidi. Quae omnia sunt notoria et publica etc.
7. Super 7 dixit: Scio optime quod fuit datus Coadiutor (f. 10) Gedeoni Archiepiscopo Polocensi, aetate confecto, et post eius mortem successerit in archiepiscopatu cum maxima consolatione et gaudio incolarum Palatinatus Polocensis. Hoc tamen certo mihi constat, quod nisi coactus fuisset obedientia religiosa, nunquam recepisset archiepiscopatum, quin imo, saepissime adfui praesens cum fere lachrymabundus lamentabatur contra Josephum Metropolitanam, quod eum in Archiepiscopum promoverit, quod ipsum in literis propria manu ad me scriptis clare expressit, scilicet, sibi sine ulla instantia imo contra suam voluntatem episcopale onus impositum fuisse, quod ille nunquam praetenderit. Alia autem vice mecum colloquens adiunxit, quod si Meletius Smotricki, pro tunc pseudo Archiepiscopus Polocensis, unitus esse vellet, iuro, inquit, Domino Deo quod ei cederem archiepiscopatum, et ipse redirem in monasterium; indignum se tanta dignitate existimans. Quod autem concernit regimen ipsius archiepiscopale non possum aliud dicere, nisi quod fuerit exemplar omnium Episcoporum et vigilantium Pastorum, tam spirituales quam saeculares exemplo et doctrina erudivit, Synodos Sa-

cerdotum quolibet anno instituendo, Regulas illis praescribendo et catechismos inter eos distribuendo, cathedralem ecclesiam, S. tae Sophiae dictam, magno sumptu a fundamentis instauravit, nihil in paratis habens; ipse ex sola providentia singulari Dei vivens. Bona archiepiscopalia ab hominibus saecularibus occupata iure recuperavit et auxit. Haec omnia scio, quia meismet oculis vidi, legi, et audivi auribus. (f. 10v) Quae omnia notoria sunt et publica etc.

8. Juxta 8 dixit: Iam incipiebat consolari ex suis laboribus in archiepiscopatu Josaphat, videns fructus sinceri sui laboris Polociae et Vitepsci; nimirum quod ipsius cura iam fere integrae civitates ad Unionem Sanctam accessissent. Et ecce inimicus salutis humanae appulit quendam ex Moschovia Pseudo Episcopum, qui se nominabat Patriarcham Hierosolymitanum, licet talis nunquam fuerit. Hic, nomine Theophanes, non respiciens ius spirituale nec saeculare solus tantum modo ordinavit Chioviae Pseudo Metropolitanam et Pseudo Episcopos tot quot erant veri Episcopi uniti; inter alios consecraverat Meletium Smotricki pro archiepiscopatu Polocensi, qui exinde scripsit litteras per civitates et oppida, praesertim vero Polociam et Vitepscum, sollicitans ne Josaphati prouti Papistae, Haeretico, falsoque Archiepiscopo obedirent, sed potius se ut proprium Pastorem recognoscerent. Cum his litteris submiserat quosdam Pseudo Monachos suos, qui venenum veneno addiderunt. Quare tantopere conturbati Polociae et Vitepsci fuerunt, ut fere omnes nomina sua dederint contra Josaphatum, iurantes in obedientiam Meletii. Redux factus Josaphat Varsavia, ubi et ego cum illo fui, reperit suas oviculas vocem Pastoris non cognoscentes; totum se dedit revocandis animabus deperditis, quas etiam ferme revocaverat. Sed ipse quoque parum abfuit quin fuisset occisus in Praetorio Polocensi, dum mandatum Regiae Maiestatis Sigismundi III-i in inobedientes et desertores literas protulisset, easque in praesentia omnium legi iussisset; ibidem etenim (f. 11) tantus tumultus exortus fuerat, ut nos omnes ei praesentes vix non interiissemus. Iverat paulo post cum similibus litteris Vitepscum eademque simili modo publice in Praetorio legi fecit, ubi a tumultuantibus vix etiam omnes non fuimus occisi. Ibidemque statim Vitepsci duas sibi Synagogas Schismatici erexerunt, tenendo in iis pseudo Praesbyteros, potius propter excitandos tumultus quam devotionem. Haec omnia scio quia his adfui praesens, et haec omnia vidi. Quae omnia sunt notoria et publica etc.
9. Super 9 dixit: Experientia habeo quid Polociae et Vitepsci actum fuit tum cum sancto Martyre Josaphato quam nobiscummet ipsis familiaribus eius toto tempore archiepiscopatus ipsius; necem ei saepissime comminitabantur, nos ei assistentes iniuriis afficiebant, iurgia excitabant, lapidibus impetebant, quaerentes solummodo his modis praebere occasionem litigiis et post modum occisionis nostrae;

insidias saepissime in portis struebant. In ecclesia Patrem Maximum Turcinovicium, Religiosum, extensum super ambonem in media ecclesia baculis ceciderunt, vix non ad occisionem. Patri Dorotheo pene eo tempore, Archidiacono Archiepiscopi, idem contigit, me quoque in tumulto illo fere occidissent, dum ecclesiam ingredi vellemus. In Praetorio Polociae, ut iam dixi, parum abfuit quin fuisset occisi, et Vitepsci. Haec omnia mihi constant, quia ipsemet sum expertus, ipse vidi, ipse audivi. Quae omnia sunt publica et notoria etc.

10. Super 10 dixit: Juravi iam coram suis DD. et sub eodem etiam iuramento depono quod Schismatici Polociae et Vitepsci non ob aliam causam tantopere Josaphatum et nos prosequantur et odio habebant, iniuriis nos afficiebant, minabantur, tumultuabantur (f. 11v) et insidias struebant, nisi quia Servus Dei verus filius Ecclesiae omnes suos Polocenses et Vitepscenses, caeterosque ad unionem cum Sancta Romana Ecclesia et obedientiam Papae Romano petrahere conabatur. Schisma autem funditus evertere volebat. Si enim Schismatici aliquem alium titulum et accessum ad Josaphatum ob quem iusto odio persequi eum possent habuissent, certe et ego scirem, ut optime gnarus sanctimoniae et inculatae conversationis et innocentissimae vitae Servi Dei et omnia intenta Schismaticorum bene sciverim. Hanc opinionem de Josaphat habuit totus noster Palatinatus Polocensis et universum Regnum Poloniae, constanter, firmiter, et immutabiliter idem de eo tenent adeo, ut nullibi ab ullo unquam Catholicorum quidquam contrarii bonae famae Josaphati audiverim. Haec omnia dico ex ipsa experientia quotidiana, tamquam is qui haec vidi et audivi, quae dico, per totum tempus Archiepiscopatus Josaphati Martyris. Quae omnia sunt notoria et publica etc.
11. Super 11 dixit: Quod Josaphat nil magis desideraverit quam mori pro fide S. Catholica et veritate Ecclesia Sanctae, et Sede Apostolica, et Papa Romano. Hinc optime Dominationes Vestrae cognoscere poterunt, quod mihi semel dixerit: Domine Emanuel, eamus Chioviam praedicaturi fidem catholicam, et Unionem Sanctam cum Ecclesia Romana; et cum dixissem: Illustrissime Domine, profecto non est mihi animus moriendi, respondit: Charissime frater, citius erimus in coelo. In concionibus vero suis saepius dicebat, praesertim autem Vitepsci (f. 12): Vos me, inquit, occidere vultis; de me autem scitote me nihil magis desiderare quam mori pro fide in Unionem Sancta. Idem in conversatione cum Nobilibus et Civibus nobisque ipsis discurrendo data huius rei occasione aliquando lachrymis est contestatus desiderium suum, sibi nimirum nil magis in votis esse quam mori ob fidem catholicam Romanam, et obedientiam Pontificis Romani. Quin imo cum ei nonnulli in comitatu suo Vitepscum ituros se obtulissent, ut eo securius posset suis sanctis intentis sa-

tisfacere, renuit omnem humanam opem et vires, protestatus nil sibi a Deo gratius in hoc mundo accidere potuisse, quam si martyrio coronari posset pro unione cum S. Ecclesia Romana. Quin enim replevit in bonis desiderium eius. Haec omnia scio, quia haec omnia ex ore Servi Dei innumeris vicibus audivi. Quae omnia sunt notoria et publica etc.

12. Super 12 dixit: Iam fuse exposui ea omnia, primo interrogatus, quae facta fuerant me sciente et praesente anno 1623, Novembris 12; tamen nunc quoque breviter Dominationibus Vestris eadem (omissis quae facta sunt Sabatho pridie mortis Servi Dei, die enim Dominica occisus est) insinuabo. Postquam Sacerdos schismaticus comprehensus fuerat ut inobediens, quia imo in despectum sui Pastoris in multis excedens, quod factum est die Dominica sub auroram, subito omnes campanas in signum tumultus sonare coeperunt (f. 12v) et aulam archiepiscopalem maximo impetu totius civitatis armis instructi, ut crudeliter occiderent secundum modum iam pridem statutum, invaserunt, perfractisque vi sepibus et portis dissectis, nos vulneraverunt et plane usque ad mortem ceciderunt praecipue autem Patrem Dorotheum Archidiaconum pro tum Polocensem, et me ipsum, semimortuos, inflictis plurimis vulneribus et baculis in mortem fere contusos, reliquerunt. Ibidem etiam sautiatus est Dominus Usciazki, D. Okolov, Craievski, caeterique de familia. Ex relatione autem D. Usciazki, qui solus ibi praesens adfuit, didici, Servum Dei his exceptis rumoribus de camera prodiisse in qua orabat, factoque Crucis signo homicidis dixisset, ut famulos innocentes relinquerent; quod si contra illum aliquid haberent, se adesse praesentem; retrocesserant quidem parumper ad haec malefici. Sed iterum repetito gressu vociferari coeperunt: caedite, occidite Papistam; tum subito baculis et cunata securi vulneribus inflictis totum corpus concusserunt, et adeo excruciauerunt, ut vix dignosceretur esse homo. Haec scio, quia prasens Vitepsci fui, ubi sub idem tempus ipse caesus fui, solum hoc infelicitati meae adscribo quod cum Pastore, et Domino meo non fuerim occisus. Reliqua autem audivi a dignissimo fide D. Gregorio Usciazchi, supra nominato, qui praesens usque ad extremum punctum mortis Josaphato adfuit. Quae omnia sunt notoria et publica etc. (f. 13).
13. Super 13 dixit: Ita plane res se habet prout iam et prius retuleram. Quod Servum Dei primo extraxerunt ex atrio, ibidemque in gradibus canem supra corpus Martyris disseuerint, deinde denudatum traxerint in summitatem montis, impendentis fluvio Dunae et inde in ripam fluvii deiecerunt acclamando: Firma te, Episcopo, firma te; post hac cimbae impositum alligatoque ad pedes lapide, ad colum vero cilicio pleno lapidibus, in loco quodam profundissimo, a civitate Vitebscen quarta parte leucae distante, ne eum Catholici

- reperire et illuc extrahere possent, submerserunt. Haec omnia scio, quia tum fui praesens Vitepsci et haec omnia audivi a Catholicis, Schismaticis, Hebraeis, qui haec spectabant. Quae omnia notoria sunt et publica, etc.
14. Super 14 dixit: Hoc etiam esse verum, scilicet D. Uzenezchi, Vice Palatinum Vitebscensem, et Dominum Philippum Osipouschi, Judicem Castrensem Vitebscensem, praecepisse piscatoribus inquiri corpus S. Martyris, prout etiam feria 6-a, die 6-a post occisionem, ex aqua extractum fuit, repertumque est aspectu pulcherrimum, cum summa confusione Schismaticorum, Catholicorum autem consolatione. Ego decumbens Vitepsci in lecto semimortuus ex ore ipsius D. Vice Palatini Vitepscensis et Dom. Judicis. supranominatorum, audivi. Extractum igitur ex aqua corpus cum debita veneratione portatum fuit Vitepscum et in ecclesia S.ti Michaelis depositum. Hoc idem audivi ex ore ipsorum Civium Vitepscensium, cum quibus mihi contigerit (f. 13v) hac de re loqui, et ipse per fenestram, quando corpus Martyris Dei portabatur ab aqua ad ecclesiam vidi; spirituales demum et saeculares Polocia venerunt, scilicet Venerandus Praesbyter Gennadius Chmielnizchi, Igumenus Polocensis, et Pater Jacobus Decanischii, Archipraesbyter, Consules, Magistratus Civitatis Polocensis, ceterique, me Vitepsci decumbentem visitarunt; hi quoque cum summa reverentia ducebant per fluvium corpus sanctum Polociam usque, cum maxima frequentia, et cum maximo comitatu hominum flentium et lamentantium contra tale scelus; quam Processionem ipsemet ego vidi per fenestram. Ad extremum vidi quoque ipse post biennium corpus Sanctum nil mutatum, depositum in ecclesia cathedrali Polocensi, in quo vulnere ictus solum apparebant. Haec omnia scio, ut testis de visu et auditu, ab hominibus omni exceptione fidei maioribus. Quae omnia notoria sunt et publica.
 15. Super 15 dixit: Nihil possum aliud dicere ultra id quod universus mundus catholicus de viro Dei Josaphat sentiat, eum scilicet occisum fuisse a Schismaticis ex inveterato odio contra fidem catholicam et unionem Ecclesiae Graecae cum Ecclesia Romana, primatum Sedis Apostolicae, et SS.mum Papam Romanum, quia haec omnia acerrime defendebat Josaphat, hoc ipsum praedicabat, hoc tuebatur et hoc ipsum illi idem fatentur de Josaphat, qui eum occiderunt, se scilicet aliam non habuisse (f. 14) causam contra Josaphatum praeter Unionem Sanctam; quis enim melius sciret causam mortis huius sancti hominis, si quae alia esset et non Unio Sancta, ultra me, quod industria mea penetrabam omnia Schismaticorum consilia, mala illorum intenta, odia, et alia quaecumque Servus Dei a Schismaticis passus est, Nam haec omnia scio uti oculatus omnium quae assero testis. Quae omnia notoria sunt et publica etc.
 16. Super 16 dixit: Profecto ego cum universis Catholicis sic sentio Mele-

tium Smotrizchi, antea Pseudo Archiepiscopum Polocensem postea vero Hierapolitanum a S. D. N. Urbano VIII-o designatum, sanguine Martyris S. Josaphati conversum fuisse. Nam quod S. Paulus dum esset Saul fecit Stephano, et Sanctus Stephanus Sauli, hoc idem Meletius fecit Josaphato, Josaphat autem fecit Meletio. Quae omnia sunt notoria et publica etc.

17. Super 17 dixit: Ego quidem decubui in lecto, non satis mihi praesens, unde nihil possum scire quid factum sit Vitepsci tempore mortis ac post mortem cum Josaphato. Haec solum possum deponere, quae audivi et quorum recordor; nam et multa audivi et non meminimus ob dolores tum ob longum tempus praeterlapsum. Id autem certum est apud omnes passim referentibus illis, qui Servum Dei ex aquis extractum viderant, illud adeo pulchrum ac venustum fuisse, ut in pulchritudine vivum superasset, licet antea a Schismaticis (f. 14v) immaniter deformatus fuerat. Item quod lux ex flumine et loco, ubi corpus Martyris submersum fuerat, emicabat, cuius indicio corpus etiam sancti repertum fuit. Et profecto credibile est quod tale prodigium operatus sit Dominus; licet enim ipsius corpus uncis ferreis extractum sit, nihilominus nullum signum in corpore factum est, cum extrema omnium admiratione. Ab Officialibus etiam Castrensibus Vitepscensibus, scilicet D. Georgio Buievicio, Vicenotario, audivi, quod cistam cum apparatus ecclesiasticis S. Josaphati eodem die Dominico, post occisionem Magistratus Castrensis, ut tutius conservaretur, deportari ad ecclesiam curavit, quam aperire nulla ratione poterat, et sic clausa portabatur. Cum autem ventum esset ad locum ubi corpus S. Martyris sanguine conspersum iacuit, sponte cista aperta est, atque ex ea calix prosiliens supra sanguinem recta constitit, in signum grati sacrificii illa die Domino Deo oblata. Haec scio quia eadem die ut praesens Vitepsci ab hominibus dignis fide audivi. Quae omnia facta sunt verissima, publica et omnibus nota, de quibus omnibus et singulis in particulari comunis est vox et fama etc.
18. Super 18 dixit: Uti supra dixi sic et nunc id reperto, Servum Dei Josaphatum in nostris regionibus et toto Magno Ducatu Lithuaniae nec non Regno Poloniae apud omnes fideles, sine ullius contradictione, semper fuisse habitum, et haberi pro verissimo Martyre (f. 15), vereque mortuum pro fide Catholica et Unione sancta, pro Sede Apostolica et eius primatu occisum fuisse. Omnes eum in hoc Regno ut sanctum Martyrem hucusque venerabantur et venerantur. De veste et cilicio, sanguine consperso Martyris, exquirunt, et devote asservant. Haec scio ideo, quia et ego ipse has sanctas Reliquias in collo meo porto, et aliis distribuebam et a multis praeclaris hominibus audivi, eos idem facere. Quae omnia sunt notoria et publica etc.

19. Super 19 dixit: Scio, quia quotidie audio, quod quilibet ex incolis huius loci in omnibus suis necessitatibus et angustiis ad sanctum Martirem confugient et maxima beneficia a Domino Deo ipsius intercessione recipiant, et multa miracula per illum Deus Opt. Max. operatur. Quae ego scire poteram dixi supra, nunc etiam aliqua commemorabo. Scio quod D. Petrus Dankowschi Consul Polocensis, visu plane destitutus, intercessione S. Martyris visum recepit, quem ego optime novi etc.

Testatur memoria Illustrissima Domina Filianna Volovicia Cosachouska, Capitanea Lomsensis, soror germana piae me. Ill.mi et Rev.mi D. Eustachii Volovicii, Episcopi Vilmensis, podagra graviter oppressa applicuit reliquias B. Josaphat ad partem maximis doloribus infestam, exinde sanata est. Hanc Dominam optime noveram. Item noveram mulierem quandam Polociae apud PP. Jesuitas 14 annis in xenodochio destitutam manibus ac pedibus, quae cum apportata fuisset ad sepulchrum S. Josaphat ex voto, viribus propriis a sepulchro recessit et paulo post nupsit. De his omnibus scio quia audiivi (f. 15v) ab hominibus omni fidei exceptione maioribus. Et haec beneficia Dei, tam illi qui in se experti sunt, quam alii quibus illa nota fuerant, tenuerunt omnes et modo tenent pro veris miraculis per S. Martyrem Josaphatum operatis, et sunt vera, publica et notoria. Et de iis omnibus fuit et est vera vox etc.

20. Super 20 dixit: Denique iam totum quod anima et conscientia mihi dictabat super hac sancta veritate deposui et idem repeto quod supra dixi. De his nempe omnibus et singulis in particulari non solum in civitate et toto archiepiscopatu Polocensi, centum leucis in longum sese extendentem, non solum in Magno Ducatu Lithuaniae, verum etiam in universo Regno Poloniae extitisse et extare has publicas voces et famam ita, ut nullum sit dubium inter Catholicos et fideles neque contrarium unquam de hac re auditum fuit. Et haec fuit et est infallibilis veritas, publica et omnibus nota etc.

Ego Emanuel Cantacusenus festis ut supra dictum est, secundum s. veritatem deposui et manu mea propria subscripsi, etc.

Ego Adamus Josephus Sczit, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex remissorialis apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus etc.

Ego Albertus Sielava, Canonicus Vilmensis, Judex remissorialis apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus etc.

Ego Stephanus Diczkowski, Artium Liberalium et Philosophiae Doctor S. Regia auctoritate publicus Metropol. Lithuan. Civitatis Vilmensis Notarius, Subpromotor fidei subdelegatus etc.

Ego Georgius Paszkiewicz, Notarius Apostolicus deputatus, rogatus mp. etc.

IN NOMINE DOMINI AMEN.

Anno a Nativitate Domini N. Jesu Christi 1637, Indictione 5, Die vero 20 Mensis Augusti, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris et Domini N. URBANI Divina Providentia Papae VIII, Anno eius XV.

(Quintus testis)

Examinatus fuit in Camera studii Palatii Archiepiscopalis Polocensis per Illustres et RR. DD. Adamum Szczyt et Albertum Sielawa, Canonicos Vilneses, Iudices Remissoriales a Sacra Rituum Congregatione subdelegatos et per me Georgium Paszkiewicz, Notarium et Scribam praesentis causae, cum assistentia Domini Stephani Dyczkowski, Arcium et Philosophiae Doctoris, Subpromotoris fidei deputati, Spectabilis Dominus *Joannes Diahilewicius*, publicus civitatis Polocensis Notarius, aetatis suae annorum 53, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi et R. D. Archiepiscopi Chioviensis, huius causae procuratoris prout in actis et iuratus qui fuit personaliter citatus ut supra in Processu et per dictos DD. Iudices monitus de gravitate iuramenti sibi que iterato iuramento veritatis dicendae prout tactis sacrosanctis Evangeliiis in manibus eorundem DD. Judicum Remissorialium, juravit tam super Interrogatoriis quam super Articulis ac tota praesenti causa, remotis odio, amore, timore, lucro etc. dixit et deposuit, ut infra, videlicet. Et 1-o quidem iuxta Interrogatoria (f. 16v) in literis Remissorialibus inclusa, quorum tenor fuit supra in principio processus registratus. Et

1. Juxta 1 fuit monitus prout in eo, et recte respondit.
2. Juxta 2 respondit: Ego vocor Joannes Dzhahilewicius, natus sum Polociae, annos habens 53. Parentes mei fuerunt Gregorius Stephanovic Dzhahil, mater autem Marina Udzielska. Sum Notarius iuratus civitatis Polocensis, antea vero fui Notarius Castrensis et terrestri Polocensis per annos 30. Nec dives sum nec pauper, nihilominus gratia Dei tantum habeo victus quantum mihi alendo satis est.
3. Juxta 3 respondit: Confiteri gratia Dei soleo et Venerabile Sacramentum suscipere pro commoditate indignitatis meae communiter in ecclesia Cathedrali Polocensi dicta S. Sophia, peccata mea deponendo coram nostris Religiosis Ordinis Divi Basilii in praesentia omnium Unitorum et ultima vice sum confessus et communicavi die Paschatis proxime praeterlapso hoc ipso Anno 1637, et ex manibus Ill.mi Domini Archiepiscopi Polocensis, Pastoris mei, Venerabile Sacramentum suscepi.
4. Iuxta 4. r-dit: Ego per gratiam Dei neque fui accusatus neque processatus pro ullo excessu.
5. Iuxta 5. r-it: Neque unquam fui excommunicatus nisi forte in eam excommunicationem incurrerim quod quodam fuerim Schismaticus.

6. Iuxta 6. r-it: Neque ab ullo sum instructus neque informatus quomodo et quid dicere debeam hoc testimonium perhibendo.
7. Iuxta 7 r-it: Noveram quidem ego Beatum Josaphatum Kuncevicium, ubi autem natus sit et quid post eius nativitatem successerit nescio nisi solummodo quod in Inquisitione praeterita Polocensi audiverim eum fuisse Vlodimiriae natum in Volinia, ubi baptisatum et in orthodoxa (f. 17) fide educatum etc.
8. Iuxta 8 r-it: Hoc iam optime scio fuisse Religiosum Ordinis S. Basilii non tamen mihi certo constat, quo Anno ingressus sit Religionem et an nomen in Baptismo acceptum mutaverit. Id scio, semper illum fuisse vocatum Josaphat. Nescio etiam a quo Superiore in album Religiosorum sit inscriptus, licet mihi constet, quod Vilnae in Monasterio Sanctissimae Trinitatis. Item nescio quam cito professionem emiserit, ubi et in cuius praesentia; eam tamen fecisse scio; non enim posset esse sacerdos aut concionator. Ego autem illum nosse cepi Anno 1611. Quia cum Polocia Vilnam certis de causis venissem Ecclesiam Sanctissimae Trinitatis in festo S. Petri visitavi, ubi cum ceteris vidimus Josaphatum concionantem et probantem superioratum Sancti Petri et Primatum S. Sedis Apostolicae. Nos tum profitentes Schisma (fuit autem mecum Dominus Helias Tuchowicz, Dominus Paulus Psczycki, D. Andreas Maciuszewicz et D. Emelianus Osoka, Consul Dzisnensis, omnes Schismatici); audita tali concione diximus quod Duszochwat. hoc est raptor animarum concionaretur, quem abominati abivimus ex ecclesia.
9. Iuxta 9 r-it: Penitus nescio quis et ubi ordinaverit in Subdiaconum, Diaconum et Praesbiterum. Scio tamen eum fuisse actu Praesbiterum cui etiam sum confessus, dato nomine Unioni et saepius audivi dicentem Liturgiam Sanctam, et de manibus eius pluries communicavi. Tandem assumptus fuit in Archiepiscopatum, quod facere nulla ratione posset in oculis omnium nostrum, nisi fuisset legitimus Praesbyter rite ordinatus a suis Superioribus (f. 17v).
10. Iuxta 10. r-it: Jam dixi me fuisse Schismaticum ideoque nescire quomodo se gesserit in Religione a primordiis sui ingressus, ut autem factus fui Unitus ab omnibus audivi sanctissime eum vixisse
11. Iuxta 11. r-it: Neque hoc scio quomodo et quando fuerit factus Archimandrita Vlnensis aut qua ratione ibi se gesserit, licet, prout iam dixi, audiverim ab omnibus quod fuerit Archimandrita et sanctissime hoc officium administraverit, sub cuius regimine reffloruit Religio Sancti Basilii Unitorum, cum antea vix aliqui solum fuerint iuvenes Religiosi.
12. Iuxta 12. r-it: Hoc iam optime scio, quia ipsemet pro tunc personam adfui Polociae processioni, cum Josaphat factus Coadiutor Archiepiscopatus Polocensis in praesentia totius fere Palatinatus Polocensis sub tempus Iudiciorum Terrestrium die Nona Januarii 1618

ingrediebatur Polociam; introducebat autem eum Illr.us Dominus Janusius Skumin Tiszkievicius, pro nunc Palatinus Trocensis, pro tunc autem fuerat Protonotarius Magni Ducatus Lithuaniae, Gubernator Braslaviensis. Mortuo autem Gedeone Archiepiscopo Polocensi successit ei in Archiepiscopatu; dignitatem autem hanc consecutus est Privilegio Serenissimi Regis Sigismundi III, promovente eum et consecrate fel. mem. Josepho Metropolita Chioviensi totiusque Russiae etc. (f. 18).

13. Juxta 13. r-it: Si ea omnia describenda mihi essent quomodo Josaphat se gesserit in Archiepiscopatu integerrimus annus in praeparando esset mihi insumendus. Sed nunc ea solum cursim quae mihi memoria suggerit dico, illum utpote igne amoris Dei aestuantem nihil aliud curasse, nisi salutem animarum a Domino sibi concreditarum. Schisma odio habuisse, omnes autem Schismaticos ad Unionem S. perducere conatum fuisse et mihi ipsi cum fuit Archiepiscopus donavit librum intitulatum: Defensio Unionis Sanctae, quem hucusque teneo et maxime facio; hic autem liber fuit causa quod gratia Dei et doctrina Josaphat accesserim ad Unionem.
14. Juxta 14. r-it: Experientia scio, utpote qui procurae mandatum contra Schismaticos ab eo mihi commissum habui, quod quando ille cum Schismaticis iure egit illos decretis et Regiis literis sollicitavit, non ideo ad tam acerba media descendebat, quod aliquam iniuriam ab eis reportaret, sed quia contrariabantur Fidei Sanctae Catholicae et Apostolicae nolendo Sanctissimum Papam pro capite recognoscere, et me ipsum id vel maxime affectum Viro Dei reddidit nempe, quod quiquid habuit in honorem DEI expenderet, ipse nihil aliud quaerens nisi, ut fieremus Catholici et ad Unionem S. accederemus. Hinc est quod ille plurimos Unitos in particulari autem me ipsum adeo inflammavit, ut consolationis maximae ducerem obicere vitam meam periculo mortis pro Unione Sancta.
15. (f. 18v). Juxta 15. r-it: Optime novi, uti gnarus et oculatus et quotidianus testis quibus modis usus fuit Josaphat, ut infideles ad fidem sanctam et Unionem Ecclesiae Dei perduceret. Ac 1-um quis sufficienter laudare potest zelosas ipsius conciones quas ille fere habere semper solebat adeo, ut etiam populus amore audiendi Viri Dei inammoratus ecclesiam S. Sophiae sat amplam adeo repleret, ut nullus locus in ecclesia reperiretur vacuus. Et cum in concionibus Vir Dei interdum diceret volens sibi audientiam conciliare: Filioli non faciam vos in concione diu morari, tum populus inclamavit: Morare, S. Pater, licet tota die, libenti enim animo te audimus! Quis sine iucunda recordatione rememorare poterit saepissimas eius cum Haereticis et Schismaticis disputationes, cum nobis autem Unitis de fide sancta discursus. Profecto flagellum Dei fuit contra Schismaticos et Haereticos, unicum autem solatium nostrum Catholicorum.

- Libros catholicos inter nos distribuebat, quos postea illemet ipse interpretabatur placide et suaviter, tanquam amantissimus Pater nobiscum procedendo. Ex libris slanovicis antiquis, quos in Ecclesia cane vetustatis obductos repereret, iis perlectis, Schismaticos confundebat, quod ipsi etiam legerent in iis de Superioratu S. Petri, nescirent tamen quod legerent. Eos autem quos converserit non esset tempus enumerare, et ego ipse et tota civitas Polocensis ad Unionem Sanctam per eum conversi sumus, et in ea omnes perseverarent nunc (f. 19) etiam nisi Serenissimus Rex modernus permisisset Schismaticis habere Synagogas suas Polociae. Ante eum enim tempore Gedeonis et aliorum Episcoporum omnes Schismatici fuimus.
16. Juxta 16. r-it: Ipse magna ex parte fui particeps tumultuum, persecutionum, et iniuriarum, quae Polociae obveniebant S. Josaphato. Adfui praesens Polociae cum in Praetorio vix non fuit occisus et ego quoque cum ipso, quod et Unitum profiterer et literas Regias obtinuerim contra Smotricki, ne eum tanquam Pseudo Archiepiscopum Polocenses audirent, quin imo pro impostore haberent; eo tempore post perlectionem istarum literarum tantus exortus fuerat tumultus, ut parum abfuerit quin nos omnes simul Uniti perissemus cum S. Josaphato; et aliis vicibus saepe in Praetorio et in domibus mihi mortem minitabantur, quia partes Viri Dei tenerem; et quod maius est consanguinei et amici mei conversari, salutare, intueri me nolebant, exprobrando mihi quod essem Unitus et Pastori meo legitimo obedirem, adiungendo quod nihili esset Unio Polociae, si ego et Dominus Dorotheus Consul a Josaphat recessissemus. Stulti homines negotium Dei in tam debili fundamento ponebant.
17. Juxta 17. r-it: Nullum penitus ex ore Josaphati audivi verbum acerbum, quod unquam offendere Schismaticos posset, aut ei tantum odium conciliare, quin imo licet maximum haberet ad tumultuarios accessum et iure eos convincere posset, poenas debitas persolvere, noluit tamen asperioribus procedere cum eis mediis, protestatus publice se nil ab eis expetere, nisi ut fierent (f. 19v) Uniti. Hic praeterrere non possum, quod cum capita Schismaticorum, qui in mortem Josaphati coniuraverant ad meliorem postmodum frugem sese recepissent et Unionem amplexi fuissent, quicumque Aulam Archiepiscopalem Polociae ingressi essent, Josaphat iis ipsis in aream usque eis occurrit ruens lachrimabundus in amplexus eorum, appellando eos filios suos dilectos, cum quibus statim ingressus in ecclesiam Domino Deo cum cantu pro conversione animarum deperditarum gratias agebat.
18. Juxta 18. r-it: Ego non fui Vitepsci anno 1623, Novembr. 12, quando fuit occisus Vir Dei, sed post mortem duabus fere septimanis veni cum pluribus incolis Polocensibus pro recuperando Viri Dei corpore, ubi in ecclesia S. Michaelis in arce sita tumba iacentem vesti-

tum Pontificalibus eum reperimus oculisque meis vidi et mecum Magistratus Castrensis Civitatis Polocensis vultum Josaphati quasi angelicum, iucundio rem et gratio rem, quam dum viveret (licet semper gratus et iucundus fuerit) non aliter ac si ex corde eius emicaret gaudium ob Martyrii Coronam susceptam. Jussimus itaque fieri tumbam et nos ipsi eam panno viridi ornavimus nostrisque manibus sanctum corpus Servi Dei et Martyris in eam imposuimus. Vidimus vulnera in capite et illa osculabamur, sanguinem ex iis manentem abstergebamus. Paucis post diebus ipsimet ex ecclesia humeris nostris portavimus corpus ad fluvium Dunam, et ecce populus Vitescensis (f. 20) ipsique homicidae, nobis retrusis, tumbam portandam assumpserunt, felices se existimantes si quis digito solo illam attingere posset; caeterum pro tunc nihil aliud audiebatur nisi planctus et eiulatus et pro peccato parricidii poenitentia et contra insontem occisionem ab illismet ipsis querellae. Imposito igitur s. corpore in navigium conduximus illud Polociam; simulque ac illud in littus exposuimus, confestim in oculis nostris fluvius Duna congelatus est, qui antea communiter citius congelari solitus fuit. Deinde portavimus corpus s. ad ecclesiam Cathedralē S. tae Sophiae Polocensem, comitante tota Civitate Polocensi, plorante, homicidas increpante, inque Unionem Sanctam iurante. Nemo tum hominum dubitavit de corpore Servi Dei, an illud esset Servi Dei Josaphati, quippe cum in nullo mutatum fuerit a vivo etc.

23. Juxta 23. r-it: Tam immanem Viri Dei occisionem, quam infelicissima et deploranda nostra tempora viderunt, loquendo generaliter per universum Dominium Serenissimo Regi Poloniae subiectum ab Anno 1623 in hunc usque diem reputarunt et reputant omnes fideles orthodoxi pro vero Martyrio et Josaphatum pro Martyre et Sancto sine ullius contradictione talem esse praedicabant, et praedicant, venerabantur, et venerantur tum publice tum privatim; tabellas cereas et argenteas s. sepulchro eius appensas videmus, quae et ipsemet Dominationes Vestrae Illustrissimi Domini Judices videre potestis et videtis ad sepulchrum eius, pedes (f. 20v) et nudipedes ex locis remotioribus nobilissimi homines veniunt, imo et ipsi Senatores orationes eius exposcunt, Missas in honorem et laudem Sanctissimae Trinitatis fieri procurant. Annuam memoriam Viri Sancti non solum hic Polociae, sed etiam in aliis locis celebrant. Hoc autem fit non inductione aliqua aut persuasione alicuius, sed mere ex bona voluntate et ex catholica opinione de pietate huius Viri Sancti. Felices nos censemus esse, qui ex nobis particulam aliquam vestis eius aut cilicii acquirere potest, nos ipsi eas reveremur aliosque videmus et audimus quantum eas venerentur. Ego quoque apud me ex illis habui cum omni veneratione et usque donec Moschovitae dirupta Polocia et ea exusta tam pretioso thesauro me privarunt.

24. Juxta 24. r-it: Jam hunc usum invaluisse animadverto et quotidie experior, quod is solum ad S. Josaphat non accurrit in infirmitatibus ac necessitatibus suis et ille nullam gratiam experitur, qui vel infidelis est, vel nihil in hoc mundo contrarii habet. Nos profecto felices, quibus Dominus Deus talem defensorem et auxiliatorem in afflictionibus et necessitatibus nostris concedere dignatus est. Felices oculi nostri qui haec vident, quae antecessores nostri nec videre digni erant. Meis met oculis vidi, cum Dominus Petrus Dankowski, Consul noster Polocensis, tantopere laborasset oculis, ut nihil prorsus videre posset. Caecus itaque deductus fuit in ecclesiam Cathedralē Polocensem sub tempus conductionis corporis Josaphati Vitepsco Polociam, et cum ob maximam multitudinem (f. 21) populi ad tumbam S. Martyris accedere non valeret, petiit ut ad cilicium S. Martyris deduceretur; adductus itaque abstersit cilicio oculos, visum recuperavit, et videns domum rediit.

Hisce etiam oculis meis vidi et optime noveram mulierem in Xenodochio Polocensi apud PP. Jesuitas 14 annis degentem; haec cum ob maximas infirmitates usum manuum atque pedum perdidisset, concepto voto ad sepulchrum Sancti Martyris, quo est deportata, sanata est. Viribus propriis domum ex ecclesia abiit, et paulo post maritum duxit.

Haec miracula existimo fieri non potuisse sine speciali gratia Dei, et intercessione Viri Dei, nec quidquam hic medicamenta profuissent, cum eiusmodi morbi in corporibus miseris inveterati fuerint. De me autem ipso hoc dico me singulari providentiae adscribere id, quod in meis oculis et domi meae factum est Anno 1630. Filiolus meus, nomine Stephanus unius et medii anni adeo calculi dolorem patiebatur, ut ille ipse prae dolore et uxor mea, mater autem eius, prae moerore plane emorerentur, quem postquam Deo ac S. Martyri commendavimus petram ex se eiecit tantae magnitudinis qualem D. V. propono (magnitudo autem illius aequabatur grano pisorum), qui paulo post intercessione Viri totaliter sanitatem recuperavit et nunc etiam vivit. Hoc similiter miraculum tanti facio, ut illud nullis medicinis fieri potuisse existimem. Non audeo affirmare quod tamen sine lachrimis praeterire non possum (f. 21v) (flevit autem dicens), quod cum post mortem Pastoris mei Josaphati Polociae omnes campanae matutino ac vespertino tempore per aliquod denos dies sonarentur, tunc toties quoties ecclesiam Cathedralē, sub tempus pulsationis campanarum inspexi, semper vidi eum in persona propria stantem. Hoc depono ideo quia sacramentum Dei celare nolo. Novi etiam optime Illustrem D. Sitnianovicium, cuiusdam Domini Consulis Polocensis uxorem, paralisi gravissima laborantem, peiori autem malo Schismatis detentam, quae suasu proprii filii Gabrielis Sitnianovicii, boni Uniti, ut

ad sepulchrum Viri Dei se devovit sanitatem recepit Unionemque Sanctam amplexa est, et huc usque sana permanet. Ne praetereo nepotem meum, Joannem, duorum annorum, qui epileptici morbi evidentissima signa dederat, ut ad sepulchrum cum uxore mea obtulimus sanitatem recepisse, et nunc etiam vivere. Haec omnia ut talia esse depono, quae ipse oculis meis vidi. Et plura dicerem, si me supra tempora et occupationes meas reflecterem.

25. Juxta 25. r-it: De fama Viri Dei Josaphati optima scio, cum pluribus in locis fuerim, illam per totum Regnum diffusam esse. Universum populum autem maximum ad minimum, a clarissimo ad vilissimum, dum tamen sit Catholicus inclamare: S. Josaphat, ora pro nobis, quod ipsemet ego saepissime passim in Polonia et Lithuania audivi. Ad hoc autem faciendum quid aliud Catholicos induxit, si non miracula quae Deus ex gratia sua per Josaphatum operatur. Quae perlibenter audivimus a Senatoribus, a praeclaris Religiosis diversorum Ordinum, a magnis (f. 22) Praelatis ex Polonia et Aula Serenissimi Regis personaliter verentibus diversis Canonicis, Secretariis magnis. Et licet quidem aliquis poterit de bono homine semel et iterum bene loqui, possit unus vel alter, potest in uno vel alio loco, Sancti autem nostri Patris Josaphati fama semper omni in loco et apud omnes viguit, et ab initio huc usque constans permansit, neque ullum inimicum est experta, excepto solo inimico Dei. Ac proinde non sola Polocia aut Vitepscum, verum universum Regnum Poloniae plenum est gloria Dei, quae in S. Dei Martyre resplenduit.

Deinde fuit deventum super Articulis in iisdem Remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio processus. Et

2. Super 2 dixit: Omisso repetitivo dixit. Jam dixi me S. Josaphat in iuventute non novisse, nisi postquam factus fuit Archiepiscopus Polocensis. Praeterquam quod semel illum viderim, cum in festo S. Petri concionaretur anno 1611. Ideoque omnia possunt esse verissima quae D. V. legunt, cum et ego non aliter ab omnibus audiverim, sed quoniam tam infelix, ut illa non viderim, de iis nil penitus affirmo, ut non oculatus testis. Juravi autem ea solum me debere dicere, quorum certissimam scientiam habeo.
3. Super 3 d-it: De hoc autem idem, quod et antea dico, eum fuisse Religiosum S. Basilii, sed nescio quo tempore sit ingressus in Religionem, Josaphati nomine vocabatur, an vero vocaretur Joannes antea nescio, fuisse eum actu Praesbyterum, bonum Religiosum omnes affirmarunt (f. 22v). Ego quoque non aliter credo, nihilominus ab initio eum non noveram.
4. Super 4 d-it: Humillime peto a D. V. ne me hominem multis occupatum ad illa enarranda cogatis, quae non videram. Verum tamen ea depono, de quibus communes omnium sunt voces. Quod post in-

gressum in Religionem et ieiunaverit et in sommo parcus fuerit, disciplinas fecerit, ciliciisque indueretur, lectisterniis non sit usus, humi cubaverit, cingulos ferreos portaverit, solamque aquam quinquennio biberit, haec omnia ab aliis accepi, quae credo ita et non aliter facta fuisse; ipse tamen ego non vidi, non ut incredulus, sed non ut oculatus testis nil de his omnibus coram suis Dominationibus assero, licet sic non aliter credam rem se habuisse.

5. Super 5 d-it: Scio perfecte, quae S. Josaphat egerit tempore sui Archiepiscopatus, licet cum essem Schismaticus ista non tantopere indagaverim, tamen omnes cum Schismatici et ego cum iis DUSZO-CHWATEM, id est raptorem animarum illum appellabamus ea de causa, quod omnes ad Unionem, et confessiones in concionibus, disputationibus, discursibus cum Haereticis atque Schismaticis et Religionem pertrahebat. Ob hoc unicum de illo Schismatici, cum ego adhuc essem Schismaticus, quaerebantur. Caeterum haec omnia sunt et publica omnibusque patent et de his omnibus publica sunt voces et talis de Josaphato apud omnes erat fama.
6. Super 6 d-it: Audivi eum fuisse Archimandritam Vilnensem, penitus autem ignoro quando et quomodo factus fuerit Archimandrita, vel qua ratione ibi se gesserit, praeter quod passim ab omnibus asseratur, eum pie vixisse, ut perfectissimum Religiosum. Quae omnia notoria sunt et publica etc. (f. 23).
7. Super 7 d-it: Fui Polociae in processione tum, quando Josaphat, Coadiutor factus Gedeonis Archiepiscopi Polocensis, ingrediebatur Polociam cum maximo triumpho totius Palatinatus et Civitatis Polocensis, et paulo post, mortuo Gedeone, qualem ille ipse sepelivit et ego ipsius sepulturae praesens interfui, successit in Archiepiscopatum. Verum tamen optime mihi constat Josaphatum non appetiisse talem dignitatem, quin immo saepissime coram nobis lamentatum esse contra onus Archiepiscopale, protestando desiderare se et anhelare ad privatam vitam religiosam; ipse quidem existimabat se esse indignum munere Pastoralis. Dominus Deus autem ob ipsius humilitatem fecit illum Archipastorem. Quis enim sacerdotum reperiretur, qui tantum videns Pontificem doctrina, et exemplo praelucentem, annuis Synodis, Regulis, et Catechismis animas Sacerdotum iuvantem, non incitaretur in suo munere? Quid enim dicam de nobis Saecularibus? Solo aspectu venerabilis eius vultus cogebamur peccatores liberio rem vitam nostram abominabamur et corripiebamur. Et is solummodo in maledictione permanebat, qui conversationem subterfugiebat eius. De ecclesia autem Cathedrali Polocensi dicta S. Sophiae nihil dico. Ipsae enim Dominationes Vestrae vident quomodo eam Josaphat extruxerit, ut non solum nos, verum exteri quoque visu eius et ingressu exhilarentur. Ad hoc addi potest, quod Dominationes Vestrae latuit, nos autem sumus testes de visu qui

haec vidimus. Ante adventum nimirum Sancti Josaphati verebantur homines ingredi ecclesiam, metuentes sibi ne a lateribus sensim ex fornicibus decidentibus occiderentur, cum iam multi in capite vulnerati fuerant. Alii autem in iis locis, ubi in ecclesia stare solebant, ex asseribus supra se tecta fieri curabant. Hinc adeo tenebricosa ecclesia effecta erat, ut speciem carceris cuiusdam praeseferet. (f. 23v) Veniens Josaphat Polociam repererat magnificentiae ecclesiae a sexcentis iam annis extractae, quae decem et sex columnis fulciebatur, ruinas. Confestim toto spiritus zelo dederat se restaurandae tantae moli, carens expensis, soliusque Dei auxilio taliter eam reparavit, ut mirari potius quam enarrari poterit, quoniam et qualiter id factum sit in laudem et honorem Dei omnipotentis et Martyris ipsius Josaphati.

Ex bonis ecclesiasticis nonnulla recuperavit, aliorum recuperandorum fundamenta reliquit. Id satis mirari non possum, quod personaliter veniens ad acta Iudicii Terrestris Polocensis, ab horis matutinis ad vespertinas usque ea volvebat, quaerendo munimenta bonorum Archiepiscopalium, maximopere desolatorum, et a saecularibus discerptorum. Varios etiam despectus ea de causa pertulit ab eis, qui sine ullo iure bona ecclesiastica possidebant. Parum etiam abfuit quin occideretur a DD. Korsacis, quando de manibus eorum et iniusta possessione Monasterium Polocense recuperavit. Et haec sunt notoria et publica etc.

8. Super 8 d-it: Hoc scio quod Smotricki, quondam Pseudo Archiepiscopus Polocensis, caput fuit omnium malorum, qui et per literas et per Religiosos suos totum Archiepiscopatum concitaverat, ob quos tumultus S. Josaphat nos quoque cum ipso vix non fuimus occisi, prout iam supra dixi, ad quod amplificandum nec mihi verba suppetunt. Verum quidem est quod Vir Dei maiori ex parte hos tumultus Polociae iam sedaverat, minime autem Vitepsci, ubi et Synagogas Schismatici sibi erexerant, Pseudo Praesbyteros in eis tenentes, ut in Schismate ab his confortarentur (f. 24). Quod etiam facere ceperant Polociae, verum id eis minime facessit, vigilans enim Pastor Josaphatus conatu suo eas demoliebat. Haec autem sicuti vidi affirmo. Quae omnia notoria et publica etc.
9. Super 9 d-it: Fuit hoc et quidem saepissime fuit, oculi enim nostri talia viderunt, aures audiverunt et dorsa nostra bene sentierunt iniurias quas patiebatur S. Josaphat ab inimicis Ecclesiae Dei; nos enim percutiebant, nos conviciis lacerabant, nos persequiebantur, contra nos autem vociferabantur Polociae in Praetorio et praesente et absente Josaphato. Vix nos non fuimus occisi, de quo iam dixi. Et quamvis non adfuerim, audivi nihilominus, quod ubi etiam parum abfuit quin illum in Praetorio coniurati, qui et pileos in signum coniurationis coniecerant, occiderent. In ecclesia quoque, eo praesente,

sacerdotes et diaconos et familiam eius verberibus excipiebant, quod idem Polociae vidi et audiui ab hominibus fide dignis, quin imo ab ipsis Schismaticis Vitepscensibus improperantibus mihi: O, si scires quantum periculum subierit apud nos Archiepiscopus vester Josaphatus; quae omnia sunt notoria, et publica etc.

10. Super 10 d-it: Si mihi ratio reddenda esset cur Josaphat odia, iniurias, tumultus, insidias, minasque perpessus fuerit, caelum ipsum, Angelos Dei, ipsumque Deum in testimonium vocare, qui eum patrocinio suo tanto tempore in quibusvis periculis protexerat quoad usque sibi complaceret per sanguinem Martyrii in gloriam suam eum vocare. Occisus est igitur Martyr pro Sancta Romana Ecclesia et pro obedientia Papae Romani, ad quam omnes pertrahebat, Schisma funditus evertere volens. Non semel ex ore Schismaticorum audiui, qui omnem sumptum ei pro itinere offerebant modo ad Patriarcham (f. 24v) Constantinopolitanum ire vellet, promittentes se sub sua obedientia libenter mansuros. Josaphat autem eis respondit: Faciam id libenter, Constantinopolitanum adibo Patriarcham, sed ut eum ad Unionem Sanctam Ecclesiae Romanae convertam, non vero ei redditurus obedientiam. Haec autem omnia scio uti iuratus innocentiae Josaphati testis, quod si is praebuisset Schismaticis causam aliam odii, proh Deum, quomodo possibile est me id latere, cui singulis diebus vita, mores, et conversatio Servi Dei patebat, quique optime sciebam, omnia machinamenta Schismaticorum. Patet id omnibus Provinciis nostris, patet universo Regno Poloniae, taliter de eo omnes communiter et constanter senserunt, nihilque in contrarium audiui. Quae omnia sunt notoria et publica etc.
11. Super 11 d-it: In hac materia id dico, quod ex ore huius Servi Dei audiui; postquam enim in concione quadam declarasset Articulus Fidei de processione Spiritus Sancti a Patre Filioque, de primatu S. Petri, et Successorum eius Pontificum Romanorum, perfusus lacrymis protestatus est, se pro tali fide velle mori. In privatis autem colloquiis cum Schismaticis haec, nobis praesentibus, dicere solebat: Domini, scio quod me velitis occidere; scitote autem quod ego libenter ponam animam meam pro veritate S. Fidei Catholicae Romanae, vestris autem nugis nunquam acquiescam. Item me praesente factum est, quod cum ultima vice versus Vitepscum iret, incolae Palatinatus Polocensis comitari eum volebant, tum ad splendorem, tum ad defensionem eius a Schismaticis; verum is postposito omni auxilio dixit, se his non indigere atque utinam ego (inquit) tam felix forem, ut pro fide Sancta Catholica Romana mori mihi contingeret. Quae omnia notoria sunt et publica etc. (f. 25).
12. Super 12 d-it: Prorsus non adfui Vitepsci quando occisus fuit Vir Dei anno 1623, Novembris 12. Nec scio quid dicere plus debeam, praeter quam quod nobis occiderint Pastorem et verissime ipsum

occiderunt, occisumque in Duna submerserunt. Ipse Deus malitiam Schismaticorum notificet, et crudelitatem eorum revelet quomodo sevierint in suum Pastorem. Nihilo tamen minus et mors ipsius et immanis trucidatio et submersio nota fuerunt in facie totius mundi. Quae omnia, quoniam Vitepsei facta sunt, notoria sunt et publica etc.

14. Super 14 d-it: Non adfui quidem praesens, quando sanctum corpus ex aquis extractum fuit, paulo enim ante dixi me post plures a martyrio peracto dies Polocia Vitepscum venisse cum maxima multitudine Cleri et Incolarum Polocensium, Magistratus Castrensis, et Civilis. Reperimusque nostrum carum Pastorem in ecclesia Sancti Michaelis, vestitum pontificaliter, sine tumba iacentem, Angelica plane facie resplendentem et in sui aspectum omnes suo decore invitantem, ita ut inter nos colloqueremur, quod videretur dormire, vel nos velle alloqui. Praeparato interim loculo, ego cum caeteris Polocensibus corpus meis manibus in loculum deposui et praeterlapsis aliquod diebus honorificentissime in praesentia omnium infelicissimorum Vitepscensium plorantium et peccatum a se patratum detestantium et deflentium deduximus illud ad fluvium Dunam navigioque impositum adduximus Polociam. Cum autem portabatur per viam corpus occurrebant nobis plurimi homines clarissimi et Senatores cum summa devotione corpus sanctum videre desiderantes. Polociam autem postquam pervenimus, tota civitas a minimo ad maximum cupida inauditum videndi (f. 25v) spectaculum prodierat. Ubi nil aliud praeter vociferationes et cordiales eiulatus audiebatur, quidam occisoribus maledicebant, alii precibus Sancti Viri Dei se commendabant, ceteri peccatum Schismatis detestabantur, iurando in perpetuam Unionem. Ibidem in ecclesia Catedrali Polocensi corpus videndum proposuimus, quin imo mensibus aliquot omnes eum uti Angelum Dei intuebamur decorum et gratum, sine ulla corruptione aut mutatione. Quae omnia fuerunt notoria et publica etc.
15. Super 15 d-it: Ego nil dubito, immo peccarer mortaliter si aliter sentirem; nil inquam dubito, quod Schismatici occidentes Josaphatum ex odio Ecclesiae Dei ac Sanctissimi D. N. Papae, Sanctae Sedis Apostolicae. quae tantopere ille tuebatur, ut nunquam magis vitam animamque propriam. Hoc ille semper ac si nil aliud sciret praedicabat, hoc promovebat, quasi nullam aliam habens occupationem. Hoc idem ab ipsismet audivimus Schismaticis, vel qui illum occiderunt, vel qui in mortem eius consenserant quod Papistica atque Latina fides (taliter enim illi Catholicos appellare consueverunt) vita Josaphatum privavit. Hoc cum gaudio et dolore coram Dominationibus Vestris refero, quod cum Serenissimus Rex, feliciter nunc regnans, electus in Magnum Ducem Moschoviae Moschoviam tenderet, me praesente venientes Schismatici Polocenses

dicebant Sancto Josaphato: Illi me Domine relinque Unionem et eas in Moscoviam cum Serenissimo Rege, suis enim sanctis moribus totam Moscoviam convertes; ad haec ille: Ego, inquit, pro Unione vitam meam et animam meam pono; desinite me his tentare modis. (f. 6).

Nec latuerunt nos intima consilia Schismaticorum, conatus et odia contra Servum Dei. Nunc etiam prae manibus nobis sunt, et legimus coniurationes, tumultus, conspirationes, minitationesque contra eum, ubi nil aliud in eo animadvertunt nilque vituperant, praeter Unionem Sanctam cum S. Romana Ecclesia. Unde certum est apud nos, quod impossibile fuerit Schismaticos aliquam aliam causam habuisse contra S. Archiepiscopum; manifesta enim mihi illa forent tanquam testi de visu. Quae omnia notoria sunt et publica etc.

16. Super 16 d-it: Polocia et Vitepscum testificari poterunt, quod post ipsius mortem adeo fervuerit Unio utrobique, ut unum ovile unusque Pastor esse viderentur, usque ad mortem felicis memoriae Sigismundi III. Ut autem antesignani Schismaticorum a Republica in Electione contorserunt libertatem conscientiae, erectis Ecclesiis, malo exemplo bonos quosque corruerunt. Smotricium autem nullus alius ad S. Fidem convertit, praeter sanguinem Martyris, et ut video hic Sanctus Sanctum eum ex tanto latrone et lupo effecit. Et haec omnia notoria sunt et publica.
17. Super 17 d-it: Iam dixi me non fuisse Vitepsci sub tempore deplorandi parricidii, nihilominus ab ipsismet Vitepscensibus, qui pro tunc Vitepsci praesentes aderant, audivi, quod cistam in qua erant apparatus ecclesiastici non valentes aperire, tradiderunt duobus militibus ut eam in arcem deferrent, qui ante Aulam Archiepiscopalem cum venissent in caemiterium, ubi sanguine madens corpus Sancti Martyris iacuerat, se ipsa in eorum manibus cista aperta est, ex qua prosiliens Calix (f. 26v) in Sanguinem Viri Dei recta constitit. Hoc etiam Vitepsci passim affirmabatur, visa fuisse lumina super corpus occisum, et super Dunam, ubi demersum corpus fuerat. Item asseritur quod tenebrae quaedam Egyptiacae post occisionem Vitepscum cinxerint, ac perduraverint quoadusque extractum est corpus ex aqua. Quin imo cum nos Vitepscum corpus Sanctum recuperaturi iremus densissimae nebulae super fluvium videbantur; ut autem revertebamur cum corpore, serenum gratissimumque tempus extitit. Hoc autem iam scio cum fuisse extractum ex aqua, et deinceps longo tempore visam esse a nobis faciem eius adeo venustam, ac si esset facies Angelica, laeta, rubicunda, et iucunda, quasi nullos exceperisset ictus, cum perpetua confusione Schismaticorum, nostra autem interna Catholicorum laetitia. Id autem ipse ego vidi, quod cum tum-

bae ac panno sanguinolentum calicem Martyris Dei applicuissimus, ut nequidem movere se loco potuisset, nec fuerit motus cum ex monte altissimo corpus portarem, ut autem transeunda nobis erat Synagoga Sectae Calvininae in plano calix se ipso, funicolo sericeo intacto, inversus est. Et haec omnia notoria sunt, et publica omnibusque patent, et de his omnibus fuerat, et est vox publica etc.

18. Super 18 d-it: Testis esse potest universum hoc Regnum, sic se rem habere et non aliter tum quod omnes Catholici Sanctum Josaphatum et tenuerint et teneant pro verissimo Martyre, tum quod ille animam suam posuerit pro ovibus suis et pro fide S. Catholica, Unione Sancta, et primatu Sedis Apostolicae; consequenter omnes eum in hoc Regno ut Sanctum Martyrem venerabantur (f. 27 huc usque, et venerantur, in dies maiorem illi honorem exhibent, reliquias, vestes, cilicium et sanguinem eius secum deferunt, in oratoriis suis exponunt, in infirmitatibus ad eas accurrunt. Hoc ipsum meis met oculis vidi, ab aliis audivi, ipse quoque iis sum usus. Quae omnia sunt vera et publica etc.
19. Super 19 d-it: Nos miseri in infirmitatibus et afflictionibus nostris communiter ad Virum Dei confugimus, ut paulo ante de me ipso dixi, contra haemereides aliasque infirmitates oratio eius certissimum remedium et est et fuit. Vidi ego Petrum Dankowski, Consulem Polocensem, ferme caecum, qui contactu cilicii ipsius visum recuperavit, quem et bene videntem videram. Noveram etiam Dominam Sitnianoviciam, Consulii unius uxorem, quae graviter paralisi incommodata, adhuc perseverans in Schismate, ut votum concepit ad sepulchrum Viri Dei, sanitatem recuperavit et Unionem amplexa est, quae et in hanc usque diem gratia ac intercessione Viri Dei incolumis vivit. Item Ill.mus Dominus Michael Tyszkiewiczus, Vice Judex Polocensis, ob podagram perditum pedum usu adeo ut fulcris baculorum innixus difficile incedere poterat; hic ex voto ut sepulchrum visitavit exinde domum rediit, vulnera mortalia et febres unico suspirio ad Virum Dei emisso; communiter hic apud nos quilibet ille Catholicorum sanat et ab iis liberatur (f. 27v). Infelix civitas nostra Polocensis igne et gladio Moschovitico ante quatuor annos funditus plane eversa ad defendendam arcem caruit quinquaginta hominibus. Corpus solum S. Josaphat, in ecclesia Catedrali depositum, sic arcem defendit (ubi ad sepulchrum S. Martyris sub tempus fumantis civitatis Ill.mus Archiepiscopus modernus subsidium a S. Patre Civitati Polocensi implorabat) hic inquam defendit arcem ut nullus inimicorum ad eam accedere auderet ab eaque recesserunt. Hisce oculis meis vidi foeminam pedum usu ac manuum destitu-

tam ad instar vermīs quattuordecim annis per terram reptantem, in Xenodochio PP. Jesuitarum Polocensium habitantem, quae emisso voto ad sepulchrum Viri Dei illucque delata exinde sanitatem recuperavit viribusque suis domum rediit et paulo post nupsit. Domi autem meae quid sit factum cum meo filiolo unius cum dimidio anni calculo gravissime laborante, quem ut obtuli ad sepulchrum S. Josaphat petram eiecit iam supra dixi, eamque D. V. videndum proposui. Haec omnia tum illi ipsi, qui gratiam Dei experti sunt, tum nos qui haec vidimus, ut vera miracula intercessione Viri Dei contra cursum naturae facta esse firmiter asserimus, nunc quoque idem asserimus, ea esse vera et evidentia et de illis fuisse et esse publicas voces etc.

20. Super 20 d-it: Ad extremum et haec nostra Civitas Polocensis et totus Archiepiscopatus totusque Magnus Ducatus Lithuaniae et Universum Regnum Poloniae, nullo excepto Catholicorum, clare praedicat et decantat rem sic se, et non aliter habere, prout ego retuli, nimirum quod omnes S. Josaphat (f. 28) et verum Martyrem unanimiter tenuerunt et teneant nec unquam ullus Catholicorum hac in parte Servo Dei derogavit. Et haec semper sincera fuit et infallibilis veritatis, res clara omnibus et notoria etc.

Ego JOANNES DZIAHILEWICZ, Notarius civitatis Sacrae Regiae Maiestatis Polocensis, testis uti supradictum pro ipsa veritate deposui manuque mea propria subscripsi.

Ego Adamus Josephus SZCZYT, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex Remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus.

Ego Albertus SIELAWA, Canonicus Vilmensis, Judex Remissorialis Apostolicus in eiusmodi causa subdelegatus.

Ego Stephanus DYCZKOWSKI Arcium Liberalium et Philosophiae Doctor Sacra Regia autoritate publicus Metropolis Lithuaniae Civitatis Vilmensis Notarius, Subpromotor Fidei subdelegatus.

Ego Georgius PASZKIEWICZ, Notarius Deputatus rogatus, manu propria.

IN NOMINE DOMINI AMEN. (f. 28v).

Anno a Nativitate D. N. IESU CHRISTI 1637, Indictione 5, Die vero XXI mensis Augusti, Pontificatus Sanctissimi in Christo P. D. N. D. URBANI Divina Providentia Papae VIII, Anno eius XV.

(6-s testis)

Examinatus fuit in Camera studii Palatii Archiepiscopalis Polocensis per Illustres et RR. DD. Adamum Szczyt et Albertum Siela-

wam, Canonicos Vilmenses, Judices Remissoriales a Sacra Rituum Congregatione subdelegatos et per me Georgium Paszkiewicz, Notarium et Scribam praesentis causae, cum assistentia Domini Stephani Dyczkowski, Arcium et Philosophiae Magistri, Subpromotoris Fidei deputati, spectabilis Dominus Dorotheus ACHRAMOVICIUS, Proconsul Polocensis, aetatis suae annorum 48, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi et Rev.mi D. Raphaelis, Archiepiscopi Chioviensis, huius causae Procuratoris, prout in actis, et iuratus qui fuit personaliter citatus, ut supra in processu, et per dictos DD. Judices fuit monitus de gravitate iuramenti sibi prout iterato iuramento veritatis dicendae, prout factis Sacrosanctis Scripturis ad S. Dei Evangelia in manibus eorundem DD. Judicum Remissorialium iuravit tam super Interrogatoriis, quam super Articulis ac tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro, dixit et deposuit ut infra, videlicet. Et primo, iuxta Interrogatoria in literis Remissorialibus, quarum tenor fuit supra in principio (f. 29) processus registratus. ET

1. Juxta 1-um fuit monitus prout in eo, et recte respondit.
2. Juxta 2 r-it: Ego vocor Dorotheus Achrimowicz, natus sum Polociae, annos habeo 48. Pater meus fuit Ephremus Studnicki, Mater autem Marina Eustachovicia, sum Consul Polocensis, provisionem habeo gratia Dei pro conditione mea satis commodam.
3. Juxta 3 r-it: Ego pro more Ecclesiae Dei confiteor Polociae Patribus nostris Basilianis, communionemque suscipio in ecclesia Cathedrali. Ultima autem vice sum confessus Patri Nicanoro Cotarscio, nostro Religioso, et sacram Eucharistiam suscepi ultima Dominica Paschatis ex manibus Ill.mi Archiepiscopi Polocensis, moderni nostri Pastoris.
4. Juxta 4 r-it: Ad nullum unquam gratia Dei iudicium fui delatus neque ullius criminis fui processatus.
5. Juxta 5 r-it: Neque etiam fui unquam excommunicatus.
6. Juxta 6 r-it: Neque ab ullo sum instructus, quod et quomodo deponere debeam.
7. Juxta 7 r-it: Noveram optime Beatum Josaphatum Kuncevicium, et licet nesciam ubinam sit natus, quibus de parentibus, quando, et ubi sit baptisatus, scio ipsum fuisse vocatum nomine Joannis in orthodoxa catholica fide a teneris annis fuisse educatum. Id autem hoc pacto mihi constat. Circa annum 1604 inserviebam Vilmensium cuidam Mercatori, dicto D. Lucae Satanicio, Proconsuli Vilmensi, in aetate mea juvenili, quo anno S. Josaphat ingressus est Religionem, paulo ante meum adventum Vilnam. Quare exinde audivi a mercatoribus, qui in iisdem officinis praetorialibus Vilmensibus, dictis « Obscurae officinae », commorabantur, quod paulo (f. 29v) ante meum adventum ingressus sit Religionem PP. Ba-

- silianorum Unitorum famulus Domini Hyacinthi Popovicii, Proconsulis pro tunc Vilmensis, nomine Joannes Kuncewicz, de cuius pietate multa mihi dixerunt, hoc autem in particulari, quod cum attenderet officinae non occupabatur alio praeter spiritualium librorum lectionem, quem cum Dominus, visitans officinam, legentem libros reperiebat, iratus verbis in eum invehebatur, interdum pugnis excipiebat dicendo, non ideo se eum tenere, ut libris occupetur, sed ut mercaturam exercent. Tandem pius iuvenis Domino suo respondit: Obsecro, Domine, fac me liberum a suis obsequiis, Religionem enim ingredi mihi est animus; obtenta igitur licentia sine mora ingressus est religionem.
8. Juxta 8 r-it: Scio igitur eum factum fuisse Religiosum Unitorum Regulae S. Basilii, anno 1604 nomenque in baptismo susceptum mutasse, et Josaphat appellatum esse. Receptus autem est ad Religionem ab Hipacio Pocioio, Metropolita, tempore Samuelis Siencylo, pro tunc Archimandritae Vilmensis, in Monasterio SS.mae Trinitatis. Haec autem scio, quia et felic. memor. Pocioium Metropolitanam et Samuelem Archimandritam noveram, et cum Josaphato Religioso saepius conversatus sum. Quando autem emiseric vota, et quam cito post habitum Religiosum susceptum, ubi, coram quo, et in cuius praesentia, nescio. Credo nihilominus quod in dicto Monasterio Vilmensi, ubi manserat, professionem eum fecisse eademque forte die qua Religionem est ingressus, iuxta morem qui antea tenebatur, eo praesertim tempore quo nullus Religiosorum Unitus fuerat praeter Samuelem Archimandritam, et praeter novicium Josaphatum.
 9. (f. 30) Juxta 9 r-it: Me praesente in Monasterio SS.mae Trinitatis Vilmensi, fel. mem. Hipacius, Metropolita tocius Russiae, contulit ei ordines subdiaconatus et diaconatus, et aliquot annis post sacerdotii. Hoc scio, enim me praesente factum est etc.
 10. Juxta 10 r-it: Me spectante mansit Josaphat in praedicto Monasterio SS.mae Trinitatis maxime ab omnibus et in summa reverentia habebatur. Diaconum adhuc agens insigniter concionabatur cum stupore omnium, ex eo quod licet studiis nunquam attenderit nec latinis litteras didicerit, et tamen adeo prudenter et zelose scripturas interpretaretur. Optime etiam canebat, contemplationi totum se dederat. Ad Religionem quosquos poterat pertraherat, quod idem et mihi ipsi saepius suadebat. Cum autem felix in hac parte esset et iuventus doctrina eius et exemplo in Religionem traheretur, Parentes iuventutis dictae ex odio cognominabant eum loco Josaphat - DUSZOCHWAT, hoc est raptor animarum.
 11. Juxta 11 r-it: Id quoque me praesente et spectante factum est, quod cum fel. mem. Josephus, Metropolita, Archimandritiam Vil-

nensem Beato Josaphato resignasset, circa annum 1614, commisso ei Monasterio quod tum primum in bonum ordinem reduci incooperat, datis sub curam eius aliquot decadibus iuvenum Religiosorum. Hoc autem ea de causa Josephus Metropolita fecit, quia nimirum maximam morum gravitatem et pietatem in Josaphato animadverterat; aliquot enim annis vitam Religiosam in Monasterio sibi convivendo duxerant. Quando Bartolomeus Zaszczynski, Archipresbiter Vilnensis, cum aliis Praesbiteris Vilnensibus et Samuel, Archimandrita, Schismatici facti fuerant et in mortem Josaphati et Josephi coniuraverant (f. 30v), tantopere Josaphat partes Josephi tuebatur, uterque autem sui Metropolitanae Hipatii, ut sua constantia et Religiosos iuniores confirmaverint, et Unionem Sanctam in civitate Vilnensi prorsus duo soli personaliter se opponendo continuis Schismaticorum periculis et persecutionibus exagitatis, retinuerint. Constitutus interim Josaphat in Archimandritam, quae non fecit, redditus habens tenuissimos, nihilominus aliquot denos Religiosos alebat, monasterium aedificabat, amplissimas eleemosynas elargiebatur, sola providentia Dei et eleemosynis ipse vivens. Quod autem attinet ad eius labores, idem simul et Archimandritam egit, et concionatorem, et omnium confessarium, quin imo ipsorum incarcerationum, qui dum ad supplicia ducebantur, amore animarum ductus, eis assistebat. In medio fori homines catechisabat conductisque eis secum ad ecclesiam ad confessionem hortabatur, easque ipse excipiebat. Haec omnia scio, ut testis de visu, ut cuius tam pio exemplo plurimi civium Vilnensium et charissimorum Nobilium ad Unionem Sanctam sunt conversi etc.

12. Juxta 12 r-it: Ego adfui tum praesens Polociae, quando Josaphat factus Coadiutor Gedeonis, Archiepiscopi Polocensis, ingrediebatur Polociam anno 1618, 9 Januarii, cum plurima Illustrissimorum hominum et Officialium principaliorum assistentia, ita ut nunquam honorificentius ullus ingredi posset Polociam. Paulo post, mortuo Gedeone, Josaphat factus est Archiepiscopus, Privilegio Serenissimi Regis Sigismundi III, et consecratus fuit in hanc Archiepiscopalem dignitatem a fel. memoriae Ill.mo Domino Josepho Metropolita.
13. Juxta 13 r-it: Non mihi suppetunt verba ad enarrandum quod ille egerit factus Archiepiscopus: ipse Pastor, ipse Concionator, ipse Confessarius omnium nostrum, ipsemet in Choro cantabat, ipse publice Psalterium legebat, ipse ad ecclesiam sonabat, ecclesiam ipse aperiebat (f. 31), qualibet die primus ille in choro reperiebatur, nocturnia ipse inchoabat, cum omnium nostrum admiratione. Ex una parte Schismaticos maxime diligebat, volens animas illorum lucrari, alia vero ex parte maximo odio habebat,

propter eorum Schisma. Ex hoc pio odio oriebatur quod eos tum publice tum privatim increpaverit, eandem ob causam iure cum eis egerit, tum in foro Praetoriali, Castrensi, Terrestri, Tribunali-
tio quam etiam Regio.

14. Juxta 14 r-it: Profecto hoc pacto usus est Josaphat cum Schismaticis, quod ipse saepius dicebat, se non ob aliam causam contra Schisma et Schismaticos agere, nisi quod contrariarentur Pastori Oecumenico, Sanctissimo Papae, et Unioni Sanctissimae cum Ecclesia Romana. Hoc scio, ut vivus et oculatus testis innocentiae et zeli illius, et cum ipso saepius colloquens hoc intentum cordis illius deprehendi.
15. Juxta 15 r-it: Modi autem quibus in conducendis omnibus ad Unionem Sanctam usus est hi sunt: libros spirituales et fidei articulos in se continentes inter nos atque Schismaticos distribuebat, ad prandia Schismaticos invitabat, et sese ultro ad prandia illorum invitari postulabat, eum solummodo ob finem ut de fide sancta cum eis discurrere posset, quos interdum aliquot diebus apud se detinebat, donec illi confiterentur, et in Unionem iurarent. Haec autem faciebat omnia cum summa animi lenitate, suavitate, adhortando, et suadendo. Et quando vis certo possem affirmare ab illo totam civitatem Polocensem ad Unionem Sanctam conversam fuisse, nihilo tamen minus ex praecipuis tam Haeticis quam Schismaticis ab eo conversis hi sunt: Letecki, Bochanski, Kosorowski, Terlikowski, Chodyka, Gutkien, Lucas Consul caeterique quam plurimi, salutem suam recognoscere debent sancto labori Josaphati circa suas animas. Et haec scio quia ipse met ego cum animi mei summa confortatione vidi haec omnia etc.
16. Juxta 16 r-it: Fui ipsemet in Praetorio Polociae tum (f. 31v), quando Schismatici parum abluunt quin Sanctum Josaphat occidissent, et nos cum illo Unitos. Sed hoc homicidii peccatum Dominus Deus transtulit Polocia Vitepscum. Audivimus etiam quod et Vitepisci similiter in Praetorio vix non fuerat occisus et sicuti hic Polociae in unum cathalogum nomina sua retulerant contra Josaphatum, quem ego ipse legi, ita Vitepisci coniectis in unum pileis, quod est in his partibus signum coniurationis, pro fundendo sanguine Josaphati notabiliter insidiabantur; hinc est quod nos Unitos et familiares eius contumeliis afficerent et odio prosequerentur. Quod experientia quotidiana mihi patet; domi enim meae alo matrem, Schismaticam, a qua per decem et septem annos nulum unquam verbum bonum audio, quin imo continuo persecutionem patior, licet ei ut Matri filius obsequar. Haec autem omnia patior propter Unionem Sanctam et affectum, quem quondam erga Pastorem meum Josaphatum habui.

17. Juxta 17 r-it: Nullus unquam hominum audivit Josaphatum facto vel verbo vindictam de Schismaticis praesumpsisse, vel eam intendisse: quin imo saepius eis dicebat: Vos me persequimini et mortem machinamini, ego autem vos toto cordis affectu diligo, et pro vobis animam meam ponere desidero. Quae omnia optime mihi constant, quia me praesente facta sunt et a pluribus aliis audivi.
18. Juxta 18 r-it: Non fui Vitepsci anno 1632, 12 Novembris, quando Vir Dei fuit occisus, sed duabus septimanis post mortem eius intermissis cum caeteris Collegis meis illuc veni, ubi in ecclesia Sancti Michaelis nuncupata sine tumba depositum corpus reperimus archiepiscopaliter vestitum. Optime vidimus omnes faciem S. Martyris adeo fuisse venustam, ut ne in vita quidem tantae fuerit pulchritudinis. Hoc ipsum viderant Schismatici, Haeretici atque Judaei (f. 32) omnes maximopere admirati, pro evidentissimo miraculo reputaverunt, neque ullus repertus est, qui dubitaret corpus illud non fuisse Josaphati Archiepiscopi, sanguinem impetuose profluentem ex capite, securi lunata dissecto, indignis meis manibus abstergebam, iisdemque meis manibus cum caeteris tumbae illud imposui, et ad navim ex ecclesia portavimus; verum portare illud nequaquam permissi sumus. Schismatici etenim, retrusis nobis, ipsi super suos humeros tulerunt, in hac processione homicidae flentes scelus tam enorme patratum detestabantur, et de infortunio totius civitatis Vitepscensis lamentabantur. Quae omnia oculis met meis vidi et auribus audivi etc.
22. Juxta 22 r-it: Hoc quod de me scio dicam. 13 Novembris post occisionem Viri Dei sequenti die, videlicet feria secunda mane, accurrens ad nos suos Parentes filiulus noster nomine Simon, duos annos completos nondum habens et adhuc infans existens, dixit: Pater, Deus nobis est occisus, et dum inquirerem quis nam ille Deus esset? respondit: ille a quo ecclesia alta erigebatur; maximopere nos parentes eius sumus admirati et tanto magis, quia sequenti die, hoc est 14 Novembris, significatum est de morte Beati Josaphat.
23. Juxta 23 r-it: Quotiescumque mihi contigit cum aliquo discurre de Famulo Dei Josaphato, ubique audivi unanimiter, et in nostris partibus et in universo Regno Poloniae teneri eum ab omnibus fidelibus pro S. Martyre, sine ullius contradictione, ut talem publice tum privatim omnes eum venerati sunt, et venerantur, imagines eius in domibus, in ecclesiis tam Latini Ritus quam Graeci exponunt, votiva argentea, cera, et depicta ex voto sepulchro eius appendunt. Haec autem omnia fiunt ex deliberata voluntate; Reliquias eius omnes venerantur illasque secum deferunt et in suis altaribus exponunt. Hoc scio quia et ego ipse eas porto,

- et alios portantes vidi, et pro Viro Sancto eum reputantes. (f. 32v).
24. Juxta 24 r-it: Me spectante factum est in hac civitate Polocensi cum foemina illa, quae 14 annis in Hospitali PP. Societatis Jesu decumbent, pedibus manibusque destituta, quamquam portata fuit ad sepulchrum Sancti Josaphat sana domum rediit, et nupsit. Dominus Petrus Dankowski visu destitutus postquam tetigit cilicium Josaphati, oculosque suos sub tempus translationis corporis Vitepsco Polociam illo abstersit, visum recuperavit, et me praesente pro beneficio recepto gratias Domino Deo egit. Multa etiam alia audivi ab hominibus fide dignis, affirmantibus coram me, se nimirum intercessione Viri De maximas gratias recepisse, quae ego adnotare consueveram in unum librum, sed Moschovitae Polociam depraedantes eum mihi combusserunt. Si tamen aliqua mihi occurrent libenter D. V. in fine exponam. Duo autem illa dicta paulo ante a me eiusmodi sunt et non solum sentiam ea esse miracula divinitus facta, imo firmissime assero, neminem medicorum illis malis occurrere potuisse, nec ulla medicamenta quicquam effecissent, nisi Deus praepotens illis defectibus succurrisset per intercessionem Viri Dei.
25. Juxta 25 r-it: Nil denique aliud asserere possum praeter id quod audio, universum scilicet populum a minimo ad maximum, a summo ad infimum, pauperem, et divitem, doctos et indoctos, Josaphati famam immortalem pleno ore praedicare et extollere, eas scilicet ob causas quae opinionem eius sanctitatis coram Deo et hominibus augent. Et siculi nec nos sic nec ullus eorum ullum habet interesse in amplianda fama huius Sancti Pastoris (nisi forte gratiam aliquam vel miraculum receperit), imo et Ill.mi Senatores Serenissimi regi nostro familiares homines docti, pii titulum ei Martyris sicut ab initio ita in hanc usque diem tribuunt. Nil contrarium huic celeberrimae famae Josaphati ab ullo unquam hominum audivi, quin imo inimici ipsi bonae famae eius derogare non audent. Audivi etiam ab hominibus fide dignis, quod et in exteris nationibus de sanctitate Josaphati optime sciatur. Testis autem sum de visu quod universus Palatinatus Polocensis eum sibi in Patronum (f. 33) sub tempus praeteritae inquisitionis Polocensis auctoritate Apostolica factae eligerit. Ab omnibus etiam audivi, cum quibus mihi occasio super hac re discurrendi contigit, per universum scilicet Regnum Poloniae divulgatum esse nomen Famuli Dei Josaphati, praesertim autem a nostris Collegis, qui ex Magistratu Polocensi ad publica Comitata Generalia Varsaviensia mittebantur referentibus, quod maior in illis partibus sit fama de Famulo dei Josaphato quam apud nos met ipsos, quasi Propheta non foret acceptus in patria sua. Haec autem infamia ferenda est nobis ob ingratitude Schismaticorum etc.

Deinde deventum fuit super Articulis in iisdem Remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio Processus etc. Et.

2. Super 2 d-it: Omisso primo repetitivo dixit: Qualem ego noveram Servum Dei Josaphatum Vilnae ab anno 1604, inserviendo Domino Lucae Satanicio Proconsuli Vilmnensi, tale de eo depono testimonium. Vixisse nimirum eum saecularem pie ac virtuose et dum attenderet officinis Josaphat libris spiritualibus legendis semper incubuit, et quamvis eum saecularem non novissem, nisi post ingressum ad Religionem, nihilominus fama sanctitatis eius omnibus fuit nota etc.
3. Super 3 d-it: Scio eum fuisse Religiosum; eodem enim anno quo Sanctus Josaphat ingressus est Religionem S. Basilii Unitorum, scilicet anno 1604, ego Vilnam veni; quot autem annorum tum ille fuerit nescio, non enim noveram eum in iuventute. Susceptus ad Religionem ab Hipacio Metropolita, praesente Archimandrita Samuele et Hipatio in Missa celebrante, nomen quoque Joannis in baptismo susceptum commutavit in Josaphat, ibidem fecit professionem, quo autem tempore nescio; veri simile est in ingressu Religionis, iuxta morem antiquum. Me praesente fuit consecratus in Subdiaconum, Diaconum et Praesbyterum Vilnae in ecclesia Sanctissimae Trinitatis, ab eodem Rev.mo Hipatio Metropolita. Manens in Monasterio factus est plane eremita non modo Religiosus perfectus. Quicumque eum conveniebant propter consolationem spiritualem hoc in eo notaverunt, quod fugeret hominum conversationem includendo se in Capella Sancti Lucae Evangelistae, adstructae ad ecclesiam (f. 33v) Sanctissimae Trinitatis, ubi integra die vel orabat vel libros spirituales legebat. Quae omnia et singula etc.
4. Super 4 d-it: Tota civitas Vilmnensis repleta fuit tali fama, quod pro eo tempore nullus Vilnae perfectior Religiosorum Josaphato Ordinis Divi Basilii reperiretur; ille Asceta, ille Acemites hoc est secundum nostrum vulgare sine somno, vigil, ille nunquam indusio, praeter cilicium usus, neque lecto praeter culcitram conaceam, saepissime autem humi dormiebat, aliquot annorum spacio aquam solummodo bibit; fertur autem id eum fecisse quinquennio, disciplinas die nocteque faciebat ad ultimum usque punctum suae vitae, ob nullum respectum humanum haec pia opera negligendo, licet conspectum hominum fugeret quando illa exercitia agebat. Quae omnia et singula etc.
5. Super 5 d-it: Id quoque Vilnae saepe numero audivi quod quis ardentissimus amator animarum hominum ad confessionem sanctam omnes petitione et elemosyna petrahebat? S. Josaphat, cui Vilnae omnes uniti confessi sunt sub illud tempus. Quis zelosus

concionator fuit Vilnae, eo tempore Schisma evertēbat et ad Unionem Sanctam adducebat? S. Josaphat, ex cuius ore nihil prodiit nisi Papa. Quis Schismaticos tam potenter confundebat? S. Josaphat. Quapropter Catholici vocabant illum flagellum Schismaticorum. Quis denique plures animas eo tempore Domino Deo et Unioni Sacrosanctae adiunxit? S. Josaphat. Ideoque Schismatici cognominarunt eum Duszochwat, hoc est raptor animarum. Quae omnia et singula in particulari etc.

6. Super 6 d-it: Me praesente id factum, ut supra dixi, quod scilicet Josaphatus factus est Archimandrita post creationem Josephi Archimandritae in Metropolitam totius Russiae. Josephus itaque Josaphato omnia onera tocius Religionis noviter exurgentis commisit. Quare necessum fuit omnino ut Josaphat agens Praepositum supra omnes Religiosos iuvenes non aliter quasi in primordiis ageret simul Archimandritam, concionatorem confessarium Religiosorum et saecularium, cantorem, campanatorem, procuratorem et eleemosynarium licet ipse quoque ex aliorum eleemosyna et Dei providentia vixisset exiguos habens proventus (f. 34) Monasterii. Me praesente id fuit, dum habitassem Vilnae, Archimandritae munus obiens Josaphat nihil aut vix aliquid domi habuit ad sustentandos fratres suos Religiosos non exiguae multitudinis. Et ecce ex improvise non scitur unde et a quo quinque currus onerati leguminibus venerunt. Cum autem indagasset Venerabilis Archimandrita Josaphat unde haec eleemosyna dicere noluerunt vectores sed rebus solummodo redditis ipsi met disceserunt, non aliter ac si ab ipso Deo missi fuissent. Haec scio nam Vilnae degens optime de omnibus quae dixi informatus fui. Quae omnia etc.
7. Super 7 d-it: Josaphat sancta vita sua in Religione Dei consummata factus est ut candela indigna esse sub modio sed digna ut in candelabro exponeretur, quae omnibus in Ecclesia Dei existentibus luceret. Bonus Pastor totius nationis Ruthenae piae mem. Josephus Metropolita Chioviensis tociusque Russiae cum rediisset Roma a SS. Patre Papa Paulo V, animadverit Archiepiscopatum Polocensem maximo animarum hominum preciosissimo sanguine Christi Domini redemptarum periculo agitari eo quod Gedeon Brolnicki, Archiepiscopus Polocensis senio confectus in maxima simplicitate persistens nihil de lucrandis nobis, suis Dioecesanis, curaret, obtinuit a S. R. M. Sigismundo III Privilegium Coadiutoriae Archiepiscopatus Polocensis pro persona S. Josaphat, cuius vigore consecravit illum Coadiutorem Polocensem, in qua parum dimoratus Josaphat non multo enim post exspiraverat Gedeon, Josaphatus autem factus Archiepiscopus cum maximo non solum civitatis sed etiam tocius Palatinatus Polocensis applausu; omnes enim exiveramus in occursum tam chari hospitis. De Josaphato

autem sic opinor, quod carior ei fuisset mors quam Archiepiscopatus, eo quod indignum se existimaret talis dignitatis in oculis suis, licet in oculis hominum dignissimus fuisset. Dignitas ipsius demonstrata est per vigilantem Pastorum, bonum exemplum, splendorem Ecclesiasticum intrinsecum et extrinsecum, invidiam parit Schismaticis ecclesia Cathedralis Polocensis S. Sophiae (f. 34v) tam splendide extracta et reformata quod nunquam Schisma assequi poterat. Nihil dico de bonis episcopalibus; sumus testes de visu quod nunc post S. Josaphat decem etiam honeste gratia Dei vivere possunt, cum ante S. Josaphatum unus alii non potuerit. Quae omnia etc.

8. Super 8 d-it: Ego de his omnibus fero quae Polociae agebantur, Meletio Smotricki improbe machinante. Jam enim omnes favente Deo pace fruebamur huiusque opinionis fuimus Unionem S. Polociae perfectissimae fundatam fuisse et ecce Dominus Deus iusto suo iudicio immisit in Meletium Smotrycki, quia quodammodo a Patriarcha Graeco ordinatus in Archiepiscopum Polocensem, literas circulares scripsit ad totam dioecesim Polocensem, cum iisdem Pseudo Monachos suos misit, falso persuadens Josaphatum non esse legitimum Pastorem quin imo Papistam, et Haereticum ac proinde ut Meletio obedientes sint tanquam legitimo Pastori; tantopere igitur totam Polociam commovit, maxime autem Vitepscum ita, ut redux factus Varsavia S. Josaphat maiorem partem Polociae a se avulsam Schismatique adscriptam invenisset. Zelo ductus hinc inde pro sua Pastoralis vigilantia per domos avidus lucri animarum cursitans in plateis quoque obvios amplectebatur Schismaticos ad Unionemque Sanctam reducebat. Effecit quidem aliquid Polociae, Vitepsci tamen nihil profecit, ubi tuguriis constructis, in despectum Pastoris sui, omnia pro libitu suo faciebant. Hic autem Polociae, me praesente, in Praetorio excitatio motu vix e medio non sustulerunt S. Josaphatum. Quae omnia etc.
9. Super 9 d-it: Repeto et dico, Josaphatum tota vita sua nihil aliud fuisse, nisi metam omnium Schismaticorum odii, comminationum, (f. 35) obrectationum, iniuriarum, persecutionum, coniurationum, insidiarum; sacrum saepissime celebrabat ideoque Presbyteri concelebrantes illi in ecclesia cedebantur. Processiones ex una ecclesia in aliam saepe numero lubens faciebat, cui Schismatici viam impediabant, lapidum beneficio obsistentes. In Praetorio Polociae et Vitepsci parum abfuit quin vitam ei eripuissent, cuius periculi ego me quoque participem fuisse fateor. Quae omnia etc.
10. Super 10 d-it: Josaphatus nunquam in talem invidiam, iniuriam, et periculum incidisset, nisi omnes ad Sanctam Ecclesiam Romanam pertrahere, Schismaque eradicare voluisset. Ego alens ma-

trem huc usque etiam vivam Schismaticam in domo mea propria annis iam septem decim habitantem utique scivissem, si Schismatici aliquam aliam causam contra Sanctum Josaphatum habuissent, ut pote optime informatus non minus quam de me ipso, de vita, moribus, et conversatione Servi Dei et de omnibus tumultibus a Schismaticis motis. Haec omnia non solum mihi sunt nota, verum etiam haec est et non alia de Josaphato omnium constans et communis opinio, tam in his partibus quam in toto Regno Poloniae, nihilque ab ullo unquam, qui contrarium crederet, aut affirmaret, audivi. Quae omnia etc.

11. Super 11 d-it: Id nobis admirationi fuit, nullum unquam hominum eo modo desiderare posse vitam, ut Josaphat mortem expectasset. De quo concionatus est? De morte. De quo colloquutus est ad mensam? De morte. De quo colloquia nobiscum habita? De morte. Id unicum ex ore Josaphati audiebatur: Utinam dignus essem pro Christo, Deo, Fide, Unione, et pro Summo Capite Ecclesiae, Pontifice Romano, mortem subire. Haec autem cum maxima laetitia pro (f. 35v) ferebat tam sanctum effectum lachrimis contestatus, et nos aliquando ad admirationem, aliquando ad lachrimas provocabat. Id etiam scio, multos Nobiles voluisse eum Vitepscum comitari ultima vice ante mortem, ut eo tutius iis stipatus inibi vivere posset. At ille talia ne sentire quidem volens, renuebat dicens: si quid tale inibi contigerit, mihi non alteri continget. Utinam autem tam felix essem, ut vitam meam pro Ecclesia Dei, et Unione S. cum Romana Ecclesia profundere possem. Haec dico tanquam is, qui singulis ferme diebus audivi, dum essem Polociae ad latus Josaphati, nam ille me a longo tempore, ut iam dixi, noverat, mecumque familiarissime conversabatur, dum esset Archiepiscopus. Quae omnia etc.
12. Super 12 d-it: Occisus est Josaphatus hoc certissimum. Ego tamen Vitepsci hoc tempore non fui, quo occisus est. Quid igitur mihi dicendum est, quod universus mundus scit et celebrat. Ego tamen testis non sum de visu. Et haec mors crudelis Josaphati manifesta et publica etc.
14. Super 14 d-it: Id scio quod aliquot diebus post occisionem Vitepscum cum collegis meis, Magistratu civitatis Polocensis et cum Domino Buinovic Notario Castri Polocensis et Clero nostro Polocensi ad recuperandum corpus S. Josaphati venimus ignorantes adhuc, utrum iam fuisset in aqua inventum, quod nos summopere excruciabat. Iam autem in medio viae pervenit ad nos rumor hunc thesaurum a Domino fuisse revelatum, scilicet iam esse inventum, et ex aqua extractum, cum magno gaudio omnium nostrum. Ibidem itaque cum venissemus Vitepscum, invenimus illum iacentem in vestitu episcopali in ecclesia Arcis Vitepscensis, S. Michaelis

dicta, et hinc tumba a nobis confecta manibus nostris sanctum Dei in eandem imposuimus, paucisque ibi immorati diebus cum solemni processione illud (f. 36) duximus versus Dunam ac tandem secundo flumine Duna Polociam usque, ubi eum in templo Cathedrali honorifice deposuimus.

1. Hic aliqua mihi sunt commemoranda. Imprimis cum corpus versus Dunam duceremus, plebs communis Vitepsensis currebat ad portandum corpus, flebat, obiurgabat, maledicebat homicidis, a Domino Deo remissionem implorabat, Viri autem Dei intercessionem sinceram poenitentiam promittentes, et quod maius est, Haeretici ipsi, Calvinistae, et Judaei mirum in modum flebant, innocentem Sanctum Josaphat proclamantes.
2. Secundo. Cum pergeremus Duna fluvio cum corpore tam frequens iam glacies supernatabat, ut metueremus ne in medio viae glacie constringeremur. Deus autem Omnipotens tale miraculum fecit, quod statim ac ad litus Polociae appulimus, in puncto omnibus intuentibus Duna congelata.
3. Cum corpus transiret Vitepsci Synagogam Calvinorum, Calix qui supra tumbam stetit, bene filo sericeo alligatus, intacto filo inversus est, fortasse ut demonstraret quanto odio habuerit Sectam illorum in vita.
4. Cum a Duna in ecclesiam duceremus Martyrem Polociae, omnis populus Polocensis exivit ita, ut et nos et tota civitas gementes fletu et clamore aera impleremus. Alii ex laetitia talis martyrii corona, alii ex dolore Pastoris et tantae crudelitatis Christianorum.
5. Quod corpus sanctum populo universo in ecclesia expositum aliquot mensum spacio ad videndum concessum, donec Ill. mus Dominus Archiepiscopus Polocensis modernus venisset ob sepulturam tam nobilem, qua fuit anno 1624, in Januario, id est post martyrium ultra duos menses (licet postea unicuique licitum fuit illum videre). Hoc itaque toto tempore incorruptum fuisse corpus nec vultum immutatum omnes non aliter ac Angelum intuebantur.
6. (f. 36v). Quasi profetico spiritu cum discederet Polocia Josaphatus iussit sibi in muro sepulchrum excavari, quod non prius finitum, nisi quando iam Vitepscum venisset, quod cum audivisset perfectum, summe gavisus est et forte cum Sancto Simeone dixit: Nunc dimittis, Domine, servum tuum. Ut igitur horum omnium quae dixi testes de visu fuimus, sic etiam haec omnia et singula fuerunt et sunt etc.
15. Super 15 d-it: Ach, Bone Deus! Si Schismatici in vita id solum Josaphato arguebant, quod fuerit Unitus, quid putant suae DD. ob quam aliam causam illi mortem intulerunt, si non in odium Ecclesiae Romanae et Primatus Sedis Apostolicae, quam ille ad mortem usque defendit, quod et Parricidae ipsi semper testaban-

tur, nullam causam scilicet occidendi habuisse, nam neque malo exemplo, neque severitate aliqua minima praebuit illi occasionem occisionis suae et solum ideo maledictus fuit, quod se Unitum profiteretur. Ego matrem meam habeo archi Schismaticam et aliorum Schismaticorum intrinseca optime novi illorum consilia, versutiam illorum, desiderium sanguinis Josaphati penitus penetrans, utique scivissem si ex aliqua alia causa tam severe in Josaphatum institissent. Quod autem matrem meam hic commemoraverim, illud mihi venit in mentem quod post excidium Polociae Rev. mus Archiepiscopus compassione motus eo quod careremus habitatione, dedit mihi penes se in arce mansionem; mater quidem dixit mihi: Ego quidem habitabo in arce, verum tamen neque permanebo ad sepulchrum Josaphati. Et ecce brevi, mero casu, quidam miles globo sclopetario pedem eius traiecit, et sic nolens a sepulchro supersedere debet. Quae omnia etc. (f. 37).

16. Super 16 d-it: Id quoque ex ore fide dignissimorum hominum excepi, quod ipsi quoque Parricidae, quos Ill.mi Domini Comisarii S. R. M. morti adiudicarunt Vitepsci, ante ipsam mortem conversi alii nostris Patribus, alii PP. Societatis confessi sunt. Cui igitur haec conversio adscribenda nisi sanguini Martyris? De Smotricio quoque nullus unquam dubitavit nec ego dubito eundem quoque sanguinem profuisse, quod in album Unitorum aggregatus, et pie obierit. Quae omnia etc.
17. Super 17 d-it: Nihil auderem affirmare quod contigit Vitepsci tempore occisionis Servi Dei, verum quoniam ab omnibus Vitepscensibus audiverim subticere non possum. Omnium itaque constans vox fuit, et nebulam insolitam tota fere septimana, donec corpus ex aqua extractum esset, durasset, et lumina visa tam super corpus iam occisi quam super locum fluminis Duna, ubi fuerat demersus. Cista quoque bene occlusa cum rebus ecclesiasticis S. Josaphat super locum sanguine perfusum portata sponte sua reclusa, calix etiam ipse excidit, et recta in sanguine effuso cum patena et cruce constitit. Quae omnia et singula notoria et publica etc.
18. Super 18 d-it: Ad id autem sic dico, quod ut re ipsa fuit et est vere Martyr S. Josaphat sic etiam ut talis merito semper habitus, et nunc non aliter de illo praedicatur in omnibus his partibus septemtrionalibus, quousque delatur regimen Serenissimi Regis Poloniae, eam autem ob causam martyrii ab omnibus nuncupatur, quia pro fide S. Catholica, Unione S., et Primatu Sedis Apostolicae occubuit. Omnes catholici publice et privatim ut S. Martyrem profitebantur et (f. 37v) profitentur, invocabant, et invocant. Reliquias venerabantur et venerantur et appensas portamus multosque alios scio utriusque conditionis homines tam nobiles quam cives gestare. Quae omnia etc.

19. Super 19 d-it: Non est mirandum quod in miseriis nostris confugiamus ad Sanctum Josaphat, promptissimum enim reportamus auxilium. Faemina illa 14 annis usu pedum et manuum destituta, primo solum modo introitu ad sepulchrum confestim convalluit maritalique vinculo se constrinxit. Dominus Dancovius, Consul, caecus, contactu solo illius cilicii visui a Domino Dei restituitur; quis enumerare poterit tot vulnerantes, febricitantes, dolore et vertigine capitis laborantes, quos singulis diebus videmus, et audimus gratias agere Domino Deo pro beneficio tali obtento per Virum Dei. Talia etiam et ii, qui experiuntur, et nos qui scimus certissima miracula Dei per intercessionem S. Josaphat obtenta sensimus semper, et sentimus fueruntque et sunt toti mundo vera, publica et notoria etc.
20. Super 20 d-it: Super his omnibus et veritate sincera illarum iuro Domino Deo Omnipotenti, quod unaqueque earum in particulari manifesta sit toti huic civitati Polocensi et Palatinatui universoque Regno Poloniae et de omnibus communis vox fuit et est, nec ullus unquam huic contradixit aut dubitavit, tanquam de re vera, publica, et notoria etc. etc. etc.

Ego Doroteus Achramovicus Consul Civitatis S. R. M. Polocensis testis, ut supra dictum, ipsa rei veritate ductus confessus, et manu propria subscripsi (f. 38).

Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex Remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus.

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilmensis, Judex Remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus.

Ego Stephanus Dyczkowski, Artium liberalium Magister et Philosophiae Doctor, S. R. M. publicus Notarius, Metropolis Magni Ducatus Lithuaniae Civitatis Regiae Vilmensis, Subpromotor fidei electus interfui supra dicto examini et propria manu subscripsi.

Ego Georgius Paszkiewicz Notarius rogatus deputatus etc.

IN NOMINE DOMINI. AMEN.

Anno a Nativitate eiusdem D. N. JESU CHRISTI 1637, Indictione 5, Die vero XXII Mensis Augusti, Pontificatus SS.mi in Christo Patris et Domini N. D. URBANI Divina Providentia Papae VIII, Anno eius XV.

(7-s testis)

Examinatus fuit in Camera studii Palatii Archiepiscopalis Polocensis per RR. DD. Adamum Szczyt et Albertum Sielawa, Canonicos Vilmenses, Judices Remissoriales a S. Rituum Congregatione subdelegatos, et

per me Georgium Paszkiewicz, Notarium et Scribam praesentis causae, cum assistentia D. Stephani Dyczkowski, Subpromotoris Fidei deputati, D. Joannes JAKOWLEWICZ Chodyka, Consul Polocensis, aetatis suae annorum 40, ut dixit, festis inductus pro parte Ill.mi et Rev.mi Archiepiscopi Chioviensis, huius causae Procuratoris, prout in Actis, et iuratus qui fuit personaliter citatus, ut supra in Processu etc. et per dictos Dominos Judices monitus de gravitate iuramenti, sibi que iterato iuramento veritatis dicendae prout factis sacrosanctis scripturis ad S. Dei Evangelia in manibus eorundem DD. Judicum Remissorialium iuravit tam super Interrogatoriis quam super Articulis, ac tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro etc. Dixit et deposuit, ut infra, videlicet. Et primo iuxta Interrogatoria in litteris Remissorialibus inclusa, quorum tenor fuit supra, in principio Processus, registratus. Et

1. Juxta 1 fuit monitus prout in eo et recte respondit.
2. 2 r-it: Ego vocor Joannes Jakoulewicz Chodyka. Natus sum Polociae. Sum annorum 40. Pater meus vocabatur Jacobus Chodyka, et mater Salomoniam Zaorcanka. Sum actu Consul Polocensis, tantumque (f. 39) ex gratia Dei ad me sustentandum habeo, quantum honesta mea conditio expetit.
3. Juxta 3 r-it: Peccata mea confiteor et Sacratissimam Eucharistiam summo in ecclesia Cathedrali Polocensi Sanctae Sophiae, in praesentia omnium Unitorum nostrorum. Ultima vice confessus sum in Paschate praeterito Patri Theophilo Olszenica, Igumeno nostro Polocensi, et Concionatori. Sacratissimum autem Corpus Christi ex manibus Ill.mi Domini Archiepiscopi Polocensis D. Pastoris mei accepi.
4. Juxta 4 r-it: Ego nec fui processatus ad ullum iudicium de aliquo crimine nec ab ullo iudice iudicatus.
5. Juxta 5 r-it: Ratione excommunicationis forsitan iuxta statuta Ecclesiae fueram excommunicatus tanquam Schismaticus; nam usque ad mortem S. Josaphat in Schismate permansi.
6. Juxta 6 r-it: A nullo sum edoctus aut informatus aut dono aliquo seductus, ut sic vel sic testimonium perhibeam. Sed amore veritatis ductus huc ad suas DD. venio.
7. Juxta 7 r-it: Ego Josaphatum non novi nisi quando Archiepiscopus factus est, nam cum Schisma sequerer impertinens iudicabam de illo indagare; ideoque nihil scio de iuventute eius, et vita religiosa ante dignitatem Archiepiscopalem; idcirco hac in re testimonium perhibere non possum, oroque suas DD. ut ex me ab eo tempore quo factus est Archiepiscopus indagetis.
12. Juxta 12 r-it: Ego fui praesens, quando factus est Coadiutor Archiepiscopatus Polocensis, ingrediebatur Polociam anno 1618, Januarii 9 die. ad quem excipiendum et introducendum totus ferme Palati-

natus Polocensis effusus. Contigit enim sub tempus Judiciorum Terrestrium in Festo Trium Regum. Civitas quoque Polocensis ferme tota in occursum eius prodierat. Verum nobis Schismaticis hic introitus non erat cordi, audiveramus enim quam zelosus fuerit Unitus Josaphatus; sub idem tempus talis res contigit cum iam Josaphatus praetervehebatur Dunam versus Polociam, obtinuit illi quidam ex nostris civibus Polocensibus (f. 39v) nomine Leo in haec verba dicens: Ill.me Domine, si cum bono venis, veni in nomine Domini, si autem cum aliquo malo, utinam non venisses Polociam. Post mortem Gedeonis iam ipse factus est Archiepiscopus noster Polocensis, munitus Privilegio S. R. M. Sigismundi III.

13. Juxta 13 r-it: Hoc certo scio quod agens munus Archiepiscopale nil aliud fecit, nisi nos ad Unionem Sanctam alliciebat, conversando nobiscum lente et mansuete; ad prandia sua invitabat, et nobis idem ac idem, Unionem scilicet Sanctam saepius rememorando colloquebatur, me ipsum aliquando apprehensa manu in ecclesia et quidem resistantem a se dimittere noluit, exhortando ut Schisma abiicerem. Amavit igitur nos Schismaticos, volens nos Unioni Sanctae associare. Verum Schisma odio habuit, nos tamen non detestabatur, neque persequebatur.
14. Juxta 14 r-it: Increpabat quidem nos in concionibus et arguebat et literas Regias contra nos expediebat, citabat nos, id tamen totum faciebat nobiscum, quia SS.mo Papae tanquam capiti subesse nolebamus et Fidem Catholicam Romanam spernebamus.
15. Juxta 15 r-it: Jam dixi quod nos ad Unionem admonitione tantum et doctrina et exemplo vitae sanctae trahebat, prout etiam felix in hoc erat. Ille solummodo ad Unionem non est conversus, quem Deus abiecit. Polociae nostrae ante adventum Servi Dei Josaphat quis fuit verus Unitus? nunc autem gratia Dei sanguineo sudore et sanguine Josaphati nostrum non exiguus est numerus.
16. Juxta 16 r-it: Me praesente in Praetorio Polociae fuit in maximo periculo Josaphat et Dominus Sokolinski, Palatinus Polocensis, caeterique DD. Officiales terrestres ac Nobiles, qui pro tunc erant cum Josaphat et Uniti huius loci Polocensis gravi in terrore agitabantur, dum eos totius plebis circumsonaret clamor: Cede, occide Unitos. Hoc autem inde ortum duxit, quod Josaphat publice responderit omnibus, se esse verum Unitum; hinc subsecutum est quod Schismatici in sanguinem Josaphati coniuraverint. (f. 40) Subordinarunt faeminas ut vel cultris confoderent Josaphatum euntem in Arcem, vel lapidibus quos in cofinis suis portabant obruerent. Maxima igitur invidia persequebantur illum, et iniuriosa verba in eum et alios omnes Unitos coniciebant. Idem, ut audio, factum est etiam Vitepsci, ego tamen non interfui quod autem factum est Polociae ipsemet vidi etc.
17. Juxta 17 r-it: Absit ut aliquem severum progressum Josaphato in

nos Schismaticos exprobrem, vel iniuriam aliquam nobis illatam, aut etiam minimam aliquam occasionem datam invidiae sui, quin imo fui praesens et ipsemet cernebam, quando sub tempus tumultus Polocensis nominati in Praetorio D. Sokolinski, Palatinus, invaderet Antesignanum et ducem tum temporis nostrorum schismaticum, nomine Joannem Terlicovium, Consulem Polocensem, et vellet illum baculo suo ferro obducto percutere. S. Josaphat apprehendit manum ipsius, nihilque tale inimico suo facere permisit. Licet optime nosset nullum alium capitaliorem hostem sibi fuisse, id tamen Josaphat fecit omnibus se amicum et patrem exhibens neque id sine consolatione eius divina cessit. Hic enim Terlicovius Unitus factus et in eadem Unione sancta obiit.

18. Juxta 18 r-it: Non fui praesens Vitepsci, dum occisus esset B. Josaphat, ego tamen primus ex Polocensibus vidi corpus Martyris Dei, id autem eo pacto. Eadem die Dominica, id est Novembris 12, iuxta novum Calendarium, anno 1623, in negotiis meis tanquam mercator discedebam Polocia Vitepscum. Feria secunda noctu, hoc est Novembris 13, cum venissem Busiencoviscum (oppidum hoc 12 leucis distans Polocia a Vitepsco 12 etiam in ipso medio positum, fuit autem illud ante hac bonae mem. D. Sokolinski, Notarii Magni Ducatus Lithuaniae, nunc autem in possessione est Ill.mi D. Casimiri Sapia, Marescalci eiusdem M. D. Lithuaniae, aliter vocatur Adrianopolis), illuc feria 3-tia mane veni in diversorium ubi cives Vitepscenses inveni, Naumum Volck, Consulem, Nieszam, Consulem (illi postea in commisione decollati, convicti enim, licet ipsi non essent praesentes, sed consulto (f. 40) exiverant Vitepsco, ne super illos suspicio cecidisset, illique autem ipsi met mortis auctores erant), Theodatum Eustachii, Consulem, et Joannem Hutorovium, Scabinum, Gregorium Bonicz, Notarium Civitatis Vitepscensis, quos ubi salutassem, mox referunt mihi Dominica nempe nudius tertius Josaphatum Archiepiscopum nostrum fuisse occisum, quibus ego ex mea parte non applausi, qui etiam statim male sibi ominati sunt. Interea perreximus Vitepscum quo venimus feria quarta mane. Feria quinta ex Commisione Arcensi proclamabatur per plateas centum florenos accepturum quicumque corpus Josaphati in aqua inveniret. Mox prorumperunt Piscatores ad quaerendum prout etiam invenerunt, narraverunt autem in tali profunditate ab homicidis fuisse submersum, ut ferme viginti cubitorum profunditas excederet. Feria sexta mane quasi circa octavam ante meridiem significatum est corpus fuisse inventum. Exivi sine mora e civitate versus Dunam, quasi ad quartam partem leucae, ubi inveni duas cimbas ad littus stantes, Martyrem autem adhuc in aqua iacentem pedibus versus littus, collo fune alligatum fuit cilicium eius lapidibus impletum, pedi autem uno (non bene recordor dextro ne an

sinistro) lapis maximus eodem modo alligatus, in cimba una erat tapes et pulvinus ex una parte panno viridi ex altera semiserico scutulato nigro oblectus. Interea venit Dominus Chrapovicus, Nobilis et Incola Vitepscensis, maximo stipulatus globo civium Vitepscensium ibidem ad littus dedit mihi ad tenendum tapitem ad velandum Martyrem a conspectu hominum, erat enim nudus non aliter ac ex utero matris prodiisset, ipse autem flagello inhibebat plebem a littore ne nuditatem videret. Nicetas autem, subditus Archiepiscopus Vitepscensis, cum aliis quibusdam, me praesente, in cimbam corpus imposuerunt et tapeti coperuerunt, in alteram autem cymbam imposuerunt lapides qui tantae magnitudinis erant, ut vix duo homines illos elevare potuerint. Perrexerunt igitur cum corpore secundo (f. 41) flumine versus Arcem. Ego sequebar ad littus usque in Arcem flens. Postquam autem adduxissent corpus prope Arcem apportatum fuit feretrum, quo impositum corpus, eodem tapeete cooperierunt portaruntque in Arcem, ex una parte unus ex nostris sacerdotibus erat, ex alia parte profecto non bene memini quisnam fuisset. Illuc ubi perductum esset corpus collocatum est in medio ecclesiae S. Michaelis. Ibi ergo optime singula notabam, quae agerentur circa corpus s.; prius enim non poteram bene videre in aqua iacens. Cito autem in cimbam impositum et cooperatum, vidi, inquam, quod habuerit vulnus maximum in capite, sine dubio securi falcata inflictum, ex quo sanguis profluebat; facies eius tam pulchra fuit, ut nunquam pulchrior dum viveret. Ipse enim subniger erat et graecae complexionis a natura, eo autem temporis albus fuit. Labia ipsius erant rubicunda non aliter ac corallum, oculi clausi ac si aliquis eos ex professo oclusisset. In illis locis ubi baculorum ictus impressi erant, nihil livoris, sed solummodo rubedo comparebat. Caput non fuit abscissum, nam sicuti dixi lapides collo alligati erant. Haec visio oculata S. Pastoris hunc effectum in me indigno produxit, quod subito talem trucidationem deploraverim, et Schisma abiecerim, atque post reditum meum Polociam, una septima post hanc visionem, confessus sum et sacro sanctum Eucharistiae Sacramentum sumpsi in ecclesia Cathedrali Sanctae Sophiae, nunc quoque gratia Dei vita mea paratus sum Unionem Sanctam obsigillare; salutem autem meam innocenti sanguini Sancti Josaphat adscribo. Interfui etenim tum temporis Polociae, quando corpus sanctum adductum Vitepsco, ubi tota civitas excurrerat ad excipiendum tam gratum hospitem, introductum cum triumpho plane in Arcem, et constitutum in medio ecclesiae S. Sophiae, totique populo (f. 41v) monstratum, nullusque hominum fuit, qui non agnovisset hoc merum corpus et faciem fuisse Josaphati. Verum ille triumphabat quidem post mortem, nos autem miseri, et destituti plane patre, nihil fecimus cum tota civitate, nisi flevimus et eiulavimus supra infortunium Vitepscense,

videntes illud iam iam Civitati illi impendere prout etiam iustissime Deus sumpsit vindictam sanguinis Josaphati. Ex illis enim aliquot decades homicidarum decapitati, aliquot decadum bona confiscata, qui aufugerunt, toti Civitati privilegia antiqua adempta. Domus opulentiae evanuerunt. Neque multo post a D. Deo imprimis fame, postea vero peste exagitati et devastati, quod antehac in his partibus inauditum erat.

23. Juxta 23 r-it: Exinde iam cognoscere potestis, Ill.mi Domini, quam iuste Josaphat crudelissime innocentissime trucidatus apud univversum hoc Regnum et quemlibet Orthodoxum habet hunc titulum quod sit Martyr et Sanctus et quod huic nullus unquam contrariaretur. Ut etiam merito tanquam talem illum semper omnes, et publice et privatim venerabantur et venerantur huc usque proprio suo bono et sancto motu. Ecce suae DD. vident tabulas argenteas ad sepulchrum eius pendentes. Ecce vident quomodo Catholici boni, Graeci et Latini, cum devotione sepulchrum frequentantes orationes implorant, beneficia ob intercessionem Servi Dei a Deo collata, divulgata. Illustres et Magni a longe ad sepulchrum veniunt, Palatini, Castellani, Capitani et Officiales terrestres. Paucis ante temporibus venerat, data opera, Varsavia ex devotione Rev.dus Dominus Ruszkovius, Canonicus et Custos Varsaviensis, anno praeterito. Similiter quoque R. D. Gniwosz, Secretarius Magnus Regni Poloniae, Ill.mi Domini Palatini Smolescensis et Vitepscensis, et alii quam plurimi. Reliquias autem eius omnes Catholici veneramur, et portamus (f. 42).
24. Juxta 24 r-it: Oratio S. Martyris certo et ineffabiliter omnibus in miseriis et afflictionibus auxiliatur. Hisce ego oculis vidi faeminam integris 14 annis omnibus plane destitutam manuum pedumque viribus naturalibus, manibus solum pedibusque reptantem, manebat illa hic Polociae in Hospitali PP. Societatis, quae cum impetrasset ab aliis faeminis se portari ad sepulchrum Viri Dei, quo portata inibi statim sic convaluit, ut etiam propriis viribus ex ecclesia exierit, maritalique vinculo paulo post se constrinxit. Hoc autem tantum miraculum existimo, quod omnia medicamenta omniaque alia media humana nihili sint, si tam gravi et inveterato morbo oratio S. Martyris non profuisset. Novi quoque Dominum Petrum Danco-vium, qui etiam adscribebat visum suum meritis et sanguini S. Josaphat, cuius cilicio suos sanguine iam obductos oculos abstersit. In me etiam tale beneficium Dei precibus S. Josaphat expertus sum anno praeterito 1636, Augusti 26, dum redirem Vitepsco cum mercibus meis per Dunam fluvium de nocte iam improvise adortus est me quidam impius homo insignis Schismaticus, Nobilis nomine Stanislaus Glinscius cum filio suo Georgio, ubi inflixit mihi vulnera duodecim; ego videns iam maximum periculum exclama-

vi: S. Josaphat adiuva me. Et mox insilii in Dunam licet manus vulneratas habuerim et sic cum gratia Dei tranavi totam Dunam, quod totum adscribo orationi S. Patroni mei, et Pastoris. Nunc etiam in praesentia suarum DD. id contigit in domo mea propria cum coniuge mea Marina Trudnianska, cui tantopere facies intumuerat, ut ne labia quidem aperire posset ad sumendum cibum, prout etiam integro hebdomadis spacio nihil sumpsit. Votum fecit ad sepulchrum Martyris Dei novissime 8 Augusti, et ex nunc, Deo sint grates, sic (f. 42v) convaluit, ut post reditum a sepulchro 9 Augusti mecum comederit, et ne vestigium quidem ullum in facie habuerit ac si nunquam infirmata esset. Et hoc ego ut manifestum miraculum meritis Martyris Dei factum omnino profiteri debeo, et profiteor.

25. Juxta 25 r-it: Propter has itaque tam graves rationes et floret S. Josaphat et gloria eius sempiterna in terra et in caelo inter choros Martyrum vigeat. Omnis populus catholicus unanimes voce orat illum: Sancte Josaphat, Martyr, ora pro nobis... Ad quod ipsum incitant nos tam magnae et graves rationes ut iam coram suis Ill.iss DD. dixi; talem illum celebrabant et celebrant homines eiusmodi quorum et auctoritas et fides omni honore et observatione digna tam in spirituali quam saeculari statu, talis fama ut incepit a die obitus eius nunc quoque constanter manet et permanebit in saeculum. Haereticus solum aliquis audent quid contrarium huic cogitare, coram Catholicis autem ferventibus non audent dicere, videns quod a nullo virtuoso homine auditum sit, quod quid tale diceret ne dum faceret in despectum huius Sancti, et exiguum profecto id esset si solum modo noster Josaphat sic clareret Polociae vel Vitepsci; adscribi id posset levitati alicui, vel affectui hominum aliquomodo interessatorum, sed quoniam totum Regnum Poloniae sic sentit illum esse S. Martyrem id apud me maximi ponderis est. Id autem totum scio experientia ipsa, cum fuerim in variis et longinquis civitatibus Poloniae etc.

Deinde fuit deventum super Articulis in eisdem Remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio processus. Et (f. 43).

2. Super. 2. Omisso primo repetitivo, dixit: Ut antea dixi nunc etiam repeto me non novisse Josaphatum nisi Archiepiscopum, ac proinde nolens in aliquo verbo prolabi, prorsus nihil dicam suis DD. tanquam ignarus testis. Uno verbo expediam, quod licet Schismaticus fuerim, attamen nomen Josaphati semper laudabile fuit etiam apud nos ipsos, et de his omnibus rebus omnes Catholici clara voce testantur Josaphatum semper ab ingressu Religionis fuisse virum sanctum, et haec omnia manifestissima erant etc.
7. Super 7 d-it: Faelix Gedeon, licet non totalis fuerit unitus, quod

habuerit bonum Coadiutorem Sanctum Josaphat. Me praesente ingressus est Coadiutor, ut superius dixi, tam splendide, ut nunquam Senator melius. Manus omnes levabant ad Deum ob donum talis Pastoris. Unicum Schisma plorabat et suspirabat supra suum casum. Cum autem ego parenti meo bono Unito contrariarer schismatico spiritu imbutus, semper mihi dixit: Videbitis filii, quod et vos tales eritis sicut et ego, et adorabitis Josaphatum, et laudo Deum meum, quod sic factum sit, post mortem enim sepulchrum eius adoramus. Posita Vir Dei tota spe sua in Deo suo tanta effecit, quae potius admiranda quam enarranda. Civitatem Polocensem sui inimicissimam doctrina et exemplo in vita, post mortem autem intercessione apud Deum, maiori ex parte ad Unionem convertit. Proventus exiles habens, eleemosynam in dies impertiebatur, homines semper alebat. Familiam honestam servabat, Musicam excellentem habebat, ecclesiam Cathedralam maximis sumptibus erexit tantopere (f. 43v) ruinosam, ut ingredi metueremus, ne supra nos correret, Bona recuperavit et coordinavit. Haec omnia in Schismate persistentes admirabamur talia intuentes. Sed haec omnia verissima et publica sunt etc.

8. Super 8 d-it: Confiteri hoc et idem de me debeo quod fuerim inter illos, qui Josaphatum persequabantur, ac proinde eo tempore Polociae fueram, et optime scio Smotricium tanquam Schismaticum et Pseudo Pastorem scripsisse ad nos Polocenses tanquam Schismaticos et adulterinas oviculas, et libellos harum litterarum septem per me Vilna misit, quos ego tradidi Joanni Giedroic, Nobili etiam schismatico, qui transmisit in varia tantam luem loca, quod ego nunc coram Deo meo ex corde doleo lachrimisque contestor hoc peccatum meum, et Sancti Martyris oro intercessionem ne me Dominus Deus in tremendo Iudicio iudicet propter hoc crimen meum ex stultitia patratum. Portitor autem horum infelicitum librorum fuit etiam alter Cives Polocensis dictus Placidus, et haec origo fuit turbationum nostrarum Polocensium, ut maior pars nostrum Schismaticorum in unum catalogum subscripta fuerit contra Josaphatum et tantum tumultum in Praetorio Polocensi fecerit, ita ut non solum Josaphatus et omnes Uniti, qui paucissimi penes illum erant, verum etiam multae aliae insignes personae, quae tum temporis erant praesentes parum abfuit quin fuissent occisi, quos supra nominavi. Meus tamen dilectus Josaphatus cum venisset Varsavia his omnibus prudentissime occurrit, ut etiam multos (f. 44) ex nostris affabilitate sua Unioni Sanctae associaret, et licet expedierit e Cancellaria S. R. M. literas contra Smotricium ad nos Polocenses, ne illum tanquam Pseudo Pastorem acceptaremus pro Archiepiscopo, sed Josaphatum, ut proprium et verum Pastorem, verum tamen parum id profuit Polociae, multo minus Vitepsci. Ubi tales seditiones agi-

tabantur a principio horum infelicium librorum in inceptis seditionibus de die in diem in rabie sua contra Josaphatum et Ecclesiam Romanam, Sanctissimumque Patrem Papam progressi fuerint, et occiderint Josaphatum Patrem et in eo ipsum D. Deum crucifixerunt. Et haec sunt verissima, manifesta, et publica etc.

9. Super 9 d-it: Haec omnia quae suae DD. mihi legunt uno verbo concludere debeo, scilicet: Josaphatum vixisse singulari providentia Dei, et nisi Deus ipsi opitularetur et Angelus custos adiunctus ei custodiret, iam dudum Vir Dei vel Polociae, vel Mscislaviae vel Vitepsci, vel Orsae, vel Mohiloviae e vivis sublatus fuisset, nam per omnia haec loca libri Smotricii disseminati fuerant, qui tam omnium seditionum, quam etiam mortis Josaphati origo fuerunt. Hinc factum quod etiam Polociae et Vitepsci Josaphat et Famuli eius omnesque Uniti vitam suam simul in fide Josaphati catholica secundum Deum ut in unico filo iuxta mundum suspenderent. Non potuit Josaphat in Praetorio Polociae, et Vitepsci in processionibus (f. 44) in ecclesia comparere, ubi aliquem despectum a nobis Schismaticis non experiretur, omnibus ex locis vel obiurgatus vel caesus, ipse aut famuli eius adibant, ipsemet ego compassione ductus supra talem Pastoris persecutionem sub tempus seditionum nostrarum schismaticarum Polociae in Praetorio emisi, et eduxi ultra portam Praetorii Patrem Nicephorum Hryszkiewicz, Praesbyterum nostrum Polocensem Cathedralem, ne misere occumberet ab insana plebe, licet ipse tum temporis Schismaticus fuerim. Hoc totum scio, totum enim id oculis meis vidi. Et haec omnia verissima sunt et manifesta etc.
10. Super 10 d-it: Confiteor igitur coram suis Ill.mis DD. a Deo omnipotente per SS. Patrem Papam Judicibus expositis, quod tale contra Josaphatum odium et malus affectus a nobis antea Schismaticis unde solum proveniebat, quia nos ad Unionem Sanctam cum Ecclesia Romana perducebat, et ad obedientiam SS. Papae Romani traherat omnesque Polocenses cives Schismatici S. Josaphato viaticum componere voluimus, ut sumptu nostro discederet ad Patriarcham illique obedientiam redderet, noster autem Pastor fieret, tale responsum ab illo accepimus: Ego penitus volo esse in Unione obediens Summo Pontifici Romano, ad Patriarcham autem nunquam ibo. Talis igitur obedientia Pontificis occidit Josaphatum, nam ego tum temporis Schismatis sectator, si quae alia causa contra Josaphatum pro tunc esset, debuisssem scire, tanquam strictissimus illorum frater et is qui sumptos meos expendendo semper eosdem adiuwabam in promotione Schismatis, Unionis autem oppressionem, et per consequens Josaphati. Optime novi malum animum confratrum meorum schismaticorum. Ex alia autem parte audiens ab omnibus innocentiam Josaphati, sanctos mores et sanctissimam conversationem, omnia scivi, quod occisus sit propter Unionem, cui neque

Catholici, neque nostri Schismatici unquam contradicebant. Non aliter hac de re omnes Parricidae tenebant et de facto tenent. Omnia enim ista et singula vera et clara sunt etc. (f. 45).

11. Super 11 d-it: Prout ante tam strictam conversationem non habui cum Josaphat, antequam ex praevisione Dei tam pie occubisset, sic penitus nihil ab illo audivi quod ex me suae DD. inquirunt, mihi enim pro tunc Schisma amplectenti investigare non occorrebat.
12. Super 12 d-it: Sicut Vitepscum infortunatum, quia Josaphatum interfecit, sic ego quoque quia morti ipsius non interfuerim, et in vita ipsius Unionem Sanctam non agnoverim, sed quia me Deus Omnipotens, salutis humanae amator, per sanguinem Josaphati a facie sua reiicere noluit, ecce ad minimum post mortem talis Martyris voluit me pellicere ad vineam suam, et dignum facere ut agnoscerem fidem Catholicam Romanam eique reddere obedientiam.
13. Super 13 d-it: Jam dixi superius quid contigerit mihi dum Vitepsci die 6 post necem S. Patris, feria sexta, die 17 Novembris, fuique praesens ex singulari gratia Dei nihil hac de re antea cogitans, quando ex aqua extractus fuisset. Dolor et cordis mei lachrimae non permittunt me innovare illud quod prius dixeram. Id tamen repeto quod corpus adhuc in aqua ad littus fluvii Dunae inveneram, me praesente in cimbam impositum, ego tapete cooperui, flens usque in civitatem, et Arcem Vitepscensem illud comitabar, gemens et deplorans miserum Schisma, cui ex gratia Dei tum temporis in perpetuum valedixi, et utinam nunquam illud novissem. Cum adductum fuisset corpus ad ecclesiam arcensem S. Michaelis, ibi vidi (cito me Deus vivere faciat) quod corpus Sancti Martyris in perpetuam ignominiam Schismatis, gloriam autem fidei sanctae catholicae Romanae tantae pulchritudinis erat, ut non aliter ac vivus videretur et pulchrior quam in vivis fuisset, vulnera et cicatrices apparentes fuerunt, aliae sanguinem scaturiebant, aliae non livorem sed sudorem redundabant ab ictibus baculorum impressae, labia corallo similia erant, facies candida telae ad instar totumque corpus ac si nunquam aquam vidisset. Id, quod vidi, dixi, et superius et nunc, sed statim Vitepsco discessi Polociam, nec scio quid postea Vitepsci actum fuerit (f. 45v).
14. Super 14 d-it: Eo tempore fui Polociae quando innocentissimum corpus translatum fuit Polociam per Dunam fluvium cum notabili corona incolarum Polocensium, Nobilium et Civium, et a littore ad ecclesiam Cathedralis Polocensem duximus lachrimabundi cum tota civitate. Ibidem omnibus hominibus monstratum est, et aliquo mensium spacio monstratur. Omnes id oculis nostris vidimus, quod sine ulla mutatione, quin imo spetiosior a nobis visus est, quam antea illum vidimus. Id scio quia haec omnia vidi, et ista omnia certissima et notissima sunt.

15. Super 15 d-it: Mors Josaphati hoc est ultima poena infelicitum Provinciarum nostrarum, sanguines lachrimis semper irrigans clamat ante D. Maiestatem contra odium Schismaticorum quod habent adversus fidem Sanctam Catholicam Romanam, Unionem Ecclesiae et Primatum Pontificis, ob quod (uno verbo) totum Josaphat occubuit. Et hoc unicum vicium Schismatici ei obiciebant, quod fuerit Papista. Ego Schismaticus fui, omniaque impia sensa animorum Schismaticorum novi. Conscriptiones illorum hisce oculis meis vidi, et coniurationes adversus innocentem Josaphatum. Ac proinde si Schismatici inimici Josaphati habuissent aliquam aliam occasionem et accessum ego optime instructus de omnibus rebus et cogitationibus Schismaticorum scirem fideliter, et totaliter. Haec autem omnia manifesta sunt, vera, et nota etc.
16. Super 16 d-it: Me indignum hominem mors Josaphati ad Unionem Sanctam convertit, quem etiam doctrina et vita Josaphati ad eandem Unionem alliciebat. Sed D. O. M. ob maius miraculum demonstrare voluit, Josaphatum non solum in vita, verum etiam post mortem animas convertere. Smotricius in caelis ipsemet praebat testimonium se per sanguinem Josaphati fuisse conversum. (f. 46). Sic ego in conscientia teneo et omnes alii Catholici pii Smotricium manum fidei catholicae dedisse mediante Josaphato. Quae omnia et singula vera sunt etc.
17. Super 17 d-it: Profecto plurima Vitepsci recensebantur miracula postquam venissem feria quarta post obitum Viri Dei, omnes dies illos per quos Josaphatus in aqua iacuit lugubres fuisse, quod ego in me expertus sum his diebus, quibus iter faciebam Polocia Vitepscum tantam intemperiem caeli et effusum imbrem, feria sexta autem, qua felicissime inventum est corpus sanctum, non aliter ac media aestate iucunda sua serenitate omnes exhilaravit, quod in his partibus sub hoc tempus valde rarum. Id oculis meis intuebar quod simul ac corpus ex fluvio extractum esset vultus Servi Dei tantae pulchritudinis comparuit, et quasi radios perpetue beatitudinis ex se emittebat, mutato nativo colore qui aquilus fuit. Id solum defuit illi, quod in verba non proruperit, quod autem maius est omnia dignosci optime poterat, quae in despectum illius facta fuerant a Parricidis. Tamen omnia vulnera inflita a Sicariis nullam deformitatem proferebant, solummodo rubedinem quandam in se exprimebant. Hoc etiam ibidem audivi ut publicum, visam fuisse lucem supra fluvium et corpus, quod ego non aliter factum puto, quoniam in tanta profunditate submersus Josaphatus, quanta fortasse in tota Duna maior non reperiretur, difficillimum fuit absque speciali revelatione Dei invenire. Haec ego praeter faciem Servi Dei non vidi, verum tamen omnes Catholici statim post obitum in hoc usque tempus haec omnia et singula in particulari celebrant,

et de facto ut talia celebrant, quod sint verissima neque aliter se habentia. De quibus omnibus universorum hominum publica vox etc. (f. 46v).

18. Super 18 d-it: Tam igitur terribilis mors Josaphati et tam maledicta ignominia Vitepscensium effecit, non solum in Proviiciis nostris, verum etiam in toto Regno Poloniae, quod omnes Orthodoxi, nullo penitus excepto, et amplectebantur et amplectuntur eum ut verum Martyrem, et quod vere tanquam Pastor pro ovibus occubuit, ut illas ad fidem catholicam, unitatem ecclesiasticam, et Sedem Apostolicam attraheret. Sic igitur et non aliter universum Ser.mum Regnum praedicabat et praedicat Josaphatum Martyrii coronam accepisse, venerantur omnes et nos indigni in pectoribus nostris reliquias vestium, et cilicii eius gestantes veneramur. Haec omnia manifestissima, et vulgatissima sunt etc.
19. Super 19 d-it: Facillimum id iam dictu quod Sanctus Josaphatus eis, qui sua exposcunt suffragia, opem ferat, et quod Deus ob ipsius intercessionem miracula faciat, siquidem unusquisque hoc in se ipso experiatur. Ego autem de me ipso dico, quod cum praeterito anno parum abfuit quin fuisssem a Domino Glinscio interfectus, inflictis iam duodecim vulneribus, invocato auxilio Servi Dei, cuius reliquias e colo suspensas gestavi, quas hic quoque coram suis Dominationibus demostro, insilii in Dunam et salvus eam tranavi, onustus vestibus, et in tali periculo tempore nocturno et iam a maligno homine sauciatus manibus. Consors quoque mea ante quindecim dies tumorem vultus passa, ita ut integra septimana nihil gustare potuerit, propter tantum tumorem faciei, statim autem ac se obtulit ad sepulchrum Patroni nostri, suntuque ex cera facto sepulchro appendit, domum sanissima rediit, ac si nunquam infirmata fuisset. Simile beneficium imo etiam maius meritis Josaphati a Domino Deo obtentum saepissime veniens in domum (f. 47) meam praedicabat illa mulier, quae manibus pedibusque destituta annis 14, portata fuit ad sepulchrum S. Martyris, a quo illa suis viribus regressa est, et cito post nupsit. Ipsemet quoque vidi Dominum Petrum Dancovium, Consulem nostrum Polocensem, qui deperderat visum et iterum recuperavit; hic omnibus propalabat se tantum beneficium recepisse meritis S. Josaphat. Ab aliis vero nihil aliud auditur, nisi quod vel febribus vel podagra vel paralisi aliisque morbis graviter laborantes varii homines, et boni Catholici orationibus Servi Dei gratiam Dei et sanitatem consequantur. Haec autem omnia et singula in particulari tam apud nos qui in nobismet ipsis experimur et apud illos, qui experiuntur, quam apud omnes alios qui hac de re audimus et audiunt verissima esse miracula, quae Deus Omnipotens intercessione Martyris sui operatur, fuerunt et sunt omnia certissima. publica et clara, et omnium voce promulgabantur et promulgantur etc.

20. Super 20 d-it: Hoc ad extremum scio, ipsa mea doctus experientia, dum peragrarem omnes civitates Regni Poloniae, Ducatus Severiensis, totiusque M. D. Lithuaniae, quod de Martyre Dei Josaphato, et de his magnalibus Dei, quae superius innui manifestae sint unanimes voces sine ulla dubitatione apud omnes Orthodoxos. Atque hoc fuit et est certissimum, totique mundo manifestissimum etc.

Ego Joannes Jakowlewicz CHODYKA, Proconsul Civitatis S. R. M.tis Polocensis, testis ut supra dictum pro veritate deposui, et propria manu subscripsi etc. etc.

Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex Remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus etc. (f. 47v).

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilmensis, Judex Remissorialis Apostolicus in huiusmodi causa subdelegatus.

Ego Stephans Dyczkowski, Arcium Liberalium Magister et Philosophiae Doctor, Sacra Regia autoritate publicus Magni Ducatus Lithuaniae Metropolis Civitatis Regiae Vilmensis Notarius Subpromotor Fidei electus, interfui supradicto examini, et propria manu subscripsi etc.

Ego Georgius Paszkiewicz Notarius deputatus rogatus (mp).

IN NOMINE DOMINI AMEN. (f. 48).

Anno a Nativitate Eiusdem D. N. JESU CHRISTI MDCXXXVII, indictione V, Die vero XXV Mensis Augusti, Pontificatus SS.mi in Christo Patris et D. N. D. URBANI Divina Providentia Papae VIII, Anno eius XV.

(8-us testis)

Examinatus fuit in camera studii Palatii Archiepiscopalis Polocensis per Ill.res et RR.DD. Adamum Szczyt et Albertum Sielawa, Canonicos Vilmenses, Judices Remissoriales a S. Rituum Congregatione subdelegatos, et per me Georgium Paszkiewicz, Notarium et Scribam praesentis causae, cum assistentia Domini Stephani Dyczkowski, Subpromotoris Fidei deputati, R. P. Dorotheus LECICOVICIUS, Ord. S. Basilii, aetatis suae annorum 43, ut dixit, testis inductus pro parte Ill.mi et Rev.mi D. Raphaelis, Archiepiscopi Chioviensis, huius causae Procuratoris, prout in actis, et iuratus qui fuit personaliter citatus, ut supra in processu etc. Et per dictos DD. Judices monitus de gravitate iuramenti sibi iterato iuramento veritatis dicendae, prout tactis SS. Scripturis ad S. Dei Evangelia in manibus eorundem DD. Judicum Remissorialium iuravit tam super Interrogatoriis quam super Articulis ac tota praesenti causa, semotis odio, amore, timore, lucro etc. Dixit et deposuit ut infra, videlicet. Et primo iuxta inter-

rogatoria in literis Remissorialibus inclusa, quorum tenor fuit supra, in principio Processus, registratus. Et (f. 48v)

1. Juxta primum fuit monitus prout in eo, et recte respondit.
2. Juxta 2 r-it. Ego vocor Dorotheus Lecicovicius, natus sum Brestae in Lithuania, annum aetatis ago 43; Pater meus erat Basilius Lecicovicius, Consul Brestensis, Mater Anna Skibacka erat; sum gratia Divina Religiosus Ordinis S. Basilii, Praesbyter actu.
3. Juxta 3 r-it: Ego saepissime confiteor secundum consuetudinem religiosam, sacrumque Officium Missae celeberrime in ecclesiis variis, ubi me manere contingit, aut dimorari. Et nunc ultimo confessus sum die hodierna Patri Martino Poniatowski, Religioso Ordinis nostri, Sacrumque Missae officium hic Polociae in Ecclesia Cathedrali S. Sophiae in praesentia Ill.mi D. Metropolitae celebravi.
4. Juxta 4 r-it: Nunquam fui indicatus, aut delatus de aliquo crimine.
5. Juxta 5 r-it: Nunquam etiam gratia Dei fui excommunicatus.
6. Juxta 6 r-it: Neque etiam egebam ullius doctrina, quid loqui deberem, immo si aliquis vellet scire de S. Josaphato potest a me informari.
7. Juxta 7 r-it: Ego noveram Josaphatum Koncevicium ab anno 1609. Nam ego illo tempore cantorem agebam penes Ill.mum Dominum Metropolitam Chioviensem Hipatium, et tum temporis cum illo veneram Vilnam, ibique vidi Sanctum Patrem Josaphatum, Vicarii et simul Confessoris Virginum religiosarum, Patrum, Fratrumque nostrorum religiosorum in Monasterio SS.mae Trinitatis munus exercentem. Natus est Vlodimiriae, quod audivi a variis Religiosis fide dignis. Parentes illius quomodo vocati fuerint nescio, fuerunt tamen orthodoxi, nam illis temporibus in simplicitate vivebant neque constabat illis de Schimate, quidnam esset schisma. Ibidem Vlodimiriae fuit baptisatus secundum consuetudinem ecclesiasticam, nam tale homines aetate proveci de illo Vlodimiriae manentes dederant testimonium, et aliqui illorum Baptismo aderant, sicuti id ex literis (f. 49) piaemem. Rev.mi Joachimi Morochowski, Episcopi Vlodimiriensis, scriptis ad S. Memoriaem Ill.mum Josephum Metropolitam, hoc anno defunctum, didiceram. Verum qua in Ecclesia sancto Baptismate sit ablutus, non mihi constat. Vocabatur autem Joannes, ut ex omnibus intellexeram, qui illum antea optime noverant; publicae autem semper voces erant eum honeste, et pie in pietate educatum, vitamque duxisse santissimam, Et signa huius optima erant, postquam enim venerat Vilnam nunquam Schismaticorum ecclesiam S. Trinitatis Unitorum. Haec scio, nam ita ab omnibus, qui illum Vilnae maentem noverant, audivi.
8. Juxta 8 r-it: Scio eum fuisse nostrum Religiosum Ordinis S. Ba-

silii, talem namque eum cognovi; quando vero ingressus est Religionem nescio. Nomen in Baptismo sibi impositum mutavit, et assumpsit Josaphati; ad Religionem est susceptus et professionem fecit coram Hipatio Metropolita, supra nominato, in Monasterio ecclesiaeque SS.mae Trinitatis Vilnensi, quemadmodum audivi ab aliis, qui sub illud tempus vixerant et optime singula sciverant. Sed in quorum praesentia haec peragerentur, quamque cito post susceptionem habitus professionem fecerit, nescio.

9. Juxta 9 r-it: Et hoc scio, subdiaconatus, diaconatus, et praesbyteratus sacris initiatum fuisse a supra nominato Hipatio Pociel, in ecclesia Sanctae Trinitatis supradictae, nam illis temporibus nullus poterat conferre Ordines ulli Religioso, maxime vero Vilnae; tamquam in propria diocesi Ordinarius ipse fuerat Pociey.
10. Juxta 10 r-it: Ego quaecumque de vita illius in Religione acta ab anno 1612, quo ingressus sum Religionem, scio. Haec solum dicam: S. Josaphatus ordinarie manebat in monasterio SS.mae Trinitatis Vilnensi, licet subinde aliqua alia loca visitaret. Labore illius nostrum modernum monasterium Biteniense et Zuroviciense in manus Religionis nostrae cessit. Semper haec erat de Josaphato apud omnes opinio, eum fuisse Virum praeclarum, ad summaque natum. Concionator erat eximius, animarum amator (f. 49v) ineffabilis, et ita de illo omnes homines tam spirituales quam saeculares semper sunt autumati.
11. Juxta 11 r-it: Hoc iam meo tempore et praesente me factum est, scilicet anno 1614, Illustrissimo Domino Metropolita Josepho de Archimandria Vilnensi in Metropoliam promoti, Josaphatus in Archimandritam est subrogatus. Et quia illis temporibus iuventus in Religione erat, debuit Josaphatus simul et Archimandritae, et Vicarii, et Concionatoris, et patris familias, et confessarii exercere munus, omneque diei ac noctis onus sustinere. Praeterea Josaphat ipse mendicabat, et sic pro Fratibus suis religiosis victum et amictum procurabat. Et de eleemosyna liberaliter aliis pauperibus se adeuntibus eandem impartiebatur; totum se diurno tempore laboribus, nocturno autem orationibus dederat, ita ut non sciam quando somno indulgeret, nam ultimus cubitum se conferebat, et primus surgebat, ipse quoque sono campanae Fratres somno excitabat, ecclesiam ille primus adibat et ipse campanam pro matutino pulsabat, idemque ipse inchoabat, ipse Psalterium legebat et cantabat ipse, omniaque negotia hilari fronte absolvebat, sacrificium Missae singulis diebus celebrabat, et qualibet die confitebatur, disciplinas horrendas nullo parcendo diei faciebat. Visusque erat ab aliis in solo cilicio nudipes et sine pileo tempore hiemali superstans uni lapidi ultra altare Sanctae Trinitatis severis diuturnisque flagellis ad cruorem usque corpus

suum cedere. Catenulae ferreae in quotidiano usu ferme apud eum fuerant. Haec scio nam vel ipse ea aspiciebam, vel ex aliorum sermone Patrum Religionis nostrae fide dignorum percepam.

12. Juxta 12 r-it: Ego illo tempore anno 1617 egi Diaconum apud Ill.mum Dominum Metropolitam Josephum, cui ad sacrum Missae (f. 50) sacrificium ministrabam, cum Novembris 12 Josephus Josaphatum pro Episcopatu Vitepscensi et pro Coadiutore Archiepiscopatus Polocensis consecrabat, quo ordine suscepto non nihil Vilnae commoratus Polociam tempore hiemali profectus est.

13. Juxta 13 r-it: Ego penes S. Josaphatum fueram pro Archidiacono ab anno 1621, Augusti 1-a. Quid absente me fecit, aut etiam quomodo se gessisset, hi dicant, qui praesentes ea videbant. Ego solum haec referam, quae per duos annos et medium, quibus illi commanebam, sum expertus. Totum se dederat lucrandis hominum animabus et exemplum sanctae vitae praebendo et arden-ter concionando, et sapienter disputando et pro Schismaticis orando, et flagellis aliisque cruciatibus propter amorem illorum non parcendo. Invenerat Archiepiscopatum Polocensem adeo tenuem, ut omnes illius copiae ad quinque tantum rubios grani reducerentur, et ad aliquot rubios hordei, sex rubios avenae. Illico tamen totum granum in eleemosynam distribuit, ipseque pro proprio victu mutuo accepit granum apud bo.mem. Patrem Adamum, Rectorem Jesuitarum, et tamen licet accomodaverit pro sua necessitate, nihilominus eleemosinae elargendae non parcebat. Nulla dies praeteribat, qua non haberet pauperem ad propriam mensam lateri suo assidentem, ceteris vero pauperibus vel in hipocausto aliquo vel in culina cibum dare iubebat, posteaque sua propria manu eleemosynam pecuniariam singulis distribuebat. Ut primum certior factus de infirmitate alicuius Polociae Uniti, illico ipse, nullo respectu habito dignitatis Archiepiscopalis, adibat infirmum, confessionemque excipiebat.

Hoc etiam moris fuerat Josaphato ferme quotidie, quod vel suo in cubiculo vel in aliis locis privatis, aliquoties in die, severam disciplinam faceret. Cum essem quadam vice cum illo prope Vitepscum anno 1623, Mense Januarii, in bonis Archiepiscopabilibus (f. 50v) Uslatinum nominatis, quo tempore maxima frigora dominabantur, casu exiveram ad sylvas non procul ab aula distantes, et ecce inopitate deprehenderam Josaphatum se virgis caedentem, aliquoties respirando, crucisque ad instar post quaslibet vices super nives sese prosternentem. Hoc ego cum non possem ob dolorem meum ulterius sustinere, accurro ad illum et exclamo: Ill.me Domine, quare valetudinis tuae non habes re-

spectum, quae Ecclesiae Dei summe est necessaria. Ille ad haec unicum respondit, et dixit: Mi frater, recedas a me et nulli referas ista. Abii ego, ille autem remanserat in silvis. Deus scit quid ibi amplius fecerit. Vigilantiam illius Pastoralem ego describere nec volo, nec possum, nec scio; uno verbo hoc solum modo dicam: eum fuisse Pastorem super suum gregem vigilantissimum. Ego nescio quomodo illi nec tempus, nec vires defecerint. Ille ipse concionabatur assidue in ecclesiis, ille regulas scribebat Praesbyteris, ille dioecesim suam visitabat, ille Synodos singulis annis absolvebat, ille nihil aliud agebat, nisi huc et illuc cursitabat, et sollicite perditas quaerebat animas. Cum Schismaticis semper conversabatur, non propterea quod Schisma amaret, sed ut illos ad Unitatem Sanctam alliceret omni lenitate spiritus cum illis procedendo, quin imo pane et urbanitate sua omnes ad se, et ad fidem sanctam catholicam obedientiamque Summi Pontificis Romani adtrahendo. Quorum omnium notitiam habebam, siquidem penes ipsum duobus et medio anno sum dimoratus.

14. Juxta 14 r-it: Jam dixi Josaphatum cum Schismaticis conversantem nullum indicium praeuisse, quo odium aliquod contra personas aliquas in illo deprehenderetur. Non noverat ille quidnam hoc esset dicere de quopiam: Iniuriam mihi fecit. (f. 51). Quoad hoc non possum aliter dicere, nisi quod in concionibus, disputationibus, colloquiisque summe reprehenderit Schismaticos, libros eorum, in quibus blasphemiae schismaticae erant, publice cremaverit. Verum haec solum ea de causa faciebat, ut incredulitatem Schismaticorum exterminaret, et ad Supremum Pastorem, Pontificem Romanum, omnes adduceret.
15. Juxta 15 r-it: Perspectos habens mores Josaphati hoc dico, quod aliis ne in mentem quidem veniret talia media quibus ille in lucrandis hominum animabus utebatur. Praetermissis concionibus, colloquiis, disputationibus, id summopere procurabat, ut unam animam in domo lucrari posset, et per istam oviculam in viam veritatis sanctam mancipabat aliae personae conversae praescribendo documenta, ut totam converteret domum. Libros distribuebat inter Schismaticos, quibus articuli fidei sanctae contra Schismaticorum adinventiones defendebantur. In specie autem librum dictum: Defensio Unionis, quem ille dum Archimandrita Vilmensis esset composuisset ex Chronologis Ruthenis collectum, demonstrans Unionem a principio fidei sanctae in Russia exstitisse. Hos libros distribuebat inter Schismaticos, quos maxime tali modo a se alliciebat, tam fundamentales enim fuerunt, ut nullus Schismaticorum illis, apertam videns veritatem, potuerit respondere. Ad prandia Schismaticos invitabat, in quibus

nihil aliud nisi de Summo Pontifice sermones audiebantur. Ipse ad Schismaticos proficiscebatur, et illos pedes adibat, tantum occasionem colloquiorum et conversionis inquirendo. Pauperibus eleemosynam dabat, qua eos ad Unionem Sanctam alliciebat. Cum autem alicuius pauperis exciperet confessionem (f. 51v) pecuniariam etiam eleemosynam eidem offerebat. Noverat ille optime severum procedendi modum cum adversariis parum prodesse, ideoque Josaphat conversando cum Schismaticis, illosque ad Unionem invitando in colloquiis suavi utebatur verborum comitate, quin imo Angelica. In concione verbis placidis, imo Apostolicis, in admonitione verbis iucundis, imo paternis; synceritatem illius videndo Dominus Deus non frustratus est eum sua expectatione. Turbam praeterea popularem ille converterat, Archi Schismaticum maximum tumultuum incensorem Joannem Terlikovium, Consulem Polocensem, Stephanum Bialousum, Chirurgum Polocensem, Georgium Gutkien, similiter Chirurgum de haeresi Calvinistarum, Lucam Jurievicium, Consulem Polocensem; ex Nobilibus vero Dominum Bochanski, Dominum Letecki, Dominum Kasorowski, et alios quicumque modo Polociae reperiuntur nunc Uniti. Ego namque noveram omnes hic manendo. Verum id notatu dignissimum quod audivi ex aliis, qui tunc temporis praesentes fuerant Josaphato. Visitans suas ecclesias venerat Mstislaviam. Ibidem Nobilis quidam, Massalski dictus, decreverat illum interficere, sed prius ipse eodem die post tam impium propositum ab altero suo adversario mortifero traiectus est globo. Pater Sanctus Josaphat statim adivit globo traiectum suum inimicum, reconciliatus est illi tanquam ad tremendum Judicium Dei properanti, et ad Sanctam convertit Unionem, confessionemque illius excepit. Ideoque suscepto venerabili Sacramento de manibus uniti Sacerdotis ibidem exspiravit.

16. Justa 16 r-it: Quae me praesente peragebantur Vitepsci, Polociae haec expono. Fui tum temporis penes Virum Dei Polociae quando ille expeditis literis Sacrae Regiae Maiestatis ad cives contra Smotricium Pseudo Archiepiscopum Polocensem, a Pseudo Episcopo (f. 52) quodquam Graeco Theophane dicto, qui Patriarchae Jerosolimitani nomen sibi usurpabat, consecratum, ut illum Polocenses neque pro Archiepiscopo agnoscerent, neque in Civitatem intromitterent; his, inquam, literis expeditis S. Josaphat adiit Praetorium, stipatus corona virorum clarissimorum cum Domino Sokolinski, Palatino Polocensi, cum toto Magistratu Terrestri et Castrensi, ubi talem Schismatici tumultum concitaverunt contra Josaphatum tanquam Unitum, ut parum abfuerit quin omnes Catholicos interficissent, una cum Magistratu Terrestri, Domino Palatino, et Sancto Patre Josaphato; sed quia non-

dum sua venerit hora nec quidquam perpassi ex Praetorio recessimus. Liber etiam domum pervenit Josaphat, quanquam instinctu Schismaticorum a faeminis in insidiis collocatis, vel lapidibus obruendus, vel cultris quos tunc habebant erat oprimendus.

Fueram etiam Vitepsci penes Josaphatum, quando cum similibus literis Regiis venerat in Praetorium cum Ill.mo Domino Zawisza, Castellano Vitepscensi, ubi cum primum intellexissent Schismatici Regem Serenissimum in literis suis memoriam facere Unionis, Josaphatumque esse Unitum, cum fragore, rumore, et clamore pileos in cumulum coniecerunt, in signum universalis conspirationis contra Josaphatum, de quo periculo ipse nos Dominus Deus liberavit. Fueram etiam praesens tanquam Archidiaconus quando Vir Dei in festo Pentecostes processionaliter ecclesiam S. Spiritus extra civitatem sitam visitaret; ibi nobis obstitit Dominus Wasilewski, Aedituus Castri Vitepscensis, Schismaticus, magna cum multitudine suorum sectatorum, et Patrem sanctissimum contumelia affecit, et cum summo dedecore nos adigit retrorsum redire. Eodem anno 1622, die Transfigurationis Domini, in mense Augusto, in oculis meis (nam Sacto Josaphate celebrante Archidiaconi munus exercebam) Patrem Maximum Turcinovicium et Oeconomum Josaphati sub tempus offertorii extensum (f. 52v) in ambona in medio ecclesiae apparatu indutum sacerdotali immaniter baculis exceperunt. Anno 1623, die Annuntiationis M. V. M., dum Vitepsci Sacrum cum Sancto Josaphato celebrassem, similiter sub tempus offertorii cum secundum consuetudinem ecclesiasticam nostram panes Propositionis deferrem ad altare, tale mihi impegemat quidam ex Schismaticis colaphum, ut mihi patina de manibus cum oblati exciderit. Praeterea eadem die dum cum Domino Emanuele Kantacuseno, tunc agente Maiorem domus Josaphati, ad ecclesiam B. V. coordinandarum rerum ecclesiasticarum gratia, tanquam Archidiaconus irem, ibidem in platea ita tractabamur, varios iactus, et ictus a tergo sustinentes, ut vix salvi domum fugeremus. Haec vidi et quae in me ipso expertus sum refero.

17. Juxta 17 r-it: Si Sanctus Pater nec irascebat, prout revera nescivit, nullam in Schismaticos poterat exercere severitatem, prouti nec exercuit, quin imo maximis cum inimicis suis humanissime conversabatur. Pro prandiis eos invitabat, complexibus excipiebat, et caput eorum, tanquam sui essent amantissimi fratres, exosculabatur. Haec optime omnia scio per longum tempus lateri S. Josaphat adhaerendo.
18. Juxta 18 r-it: Anno 1623, Novembris 12, fueram cum Josaphato Vitepsci quidque cum illo factum fuerit mihi plane videtur me de omnibus et singulis optimam notitiam habuisse. Novembris 11,

in festo Sancti Martini, non aderat Vitepsci S. Josaphat, at fueram ego. Sacerdos schismaticus Helias nomine variis iniuriis nos afficiebat, cumque rediisset certiore eum redderam de omnibus, et eo res devenit, ut eum Josaphatus sequenti die, hoc est Dominica mane, quando (f. 53) ille Sacerdos se conferre debebat ad Synagogam Schismaticorum comprehendere iusserit. Eodem quoque die vesperi convenit S. Patrem quidam bonus Unitus, Iwanowicz dictus, Consul Vitepscensis, deferens Schismaticos ea septimana in Praetorio de morte ipsi proxime inferenda aliquid decrevisse. Et Magistrarum Urbis schismaticum varia in loca secessisse, ut omnem de sua impietate suspicionis notam declinarent, sed plebem omnem esse concitatam et sanguini tuo inhiare. Horum occasione verborum Josaphat toto tempore caenae de morte disserebat. Cumque ego his eum allocutus fuisssem: *M. me Domine, semper de morte loqueris, permittas nos tandem aliquando cum quiete sumere cibum, ille respondit: Dilecte frater, quae tibi iniuria, quod ego velim pro Christo et fide s. catholica mori?* Sequenti die, hoc est Dominica Novembris die 12, confiteor me ivisse ad familiam excitasseque illam, facta commemoratione illorum, de quibus hesternam die tempore vespertino colloqui inter nos fueramus, ut nempe Sacerdotem comprehenderent ad Matutinum sese conferentem; interea ad ministrandum Matutinum iveram, prout etiam pro munere meo ministravi. Famuli autem Sacerdotem comprehenderunt et ad cameram coquinae deduxerunt. Absoluto ergo Matutino de ecclesia ad aulam ex adverso sitam cum Sancto Josaphato perreximus et ecce reperimus in caemeterio aliquot millia hominum in aulam Archiepiscopalem impetum facientium, tumultus vero signa in Praetorio, ac in omnibus ecclesiis aere campanarum (f. 53v) dabantur. Cede, occide, per totam ferme civitatem, maxime vero circa aulam Archiepiscopalem clambant, tota penitus civitas in mortem Josaphati variis cum armis cum quibuscumque potuerat effusa videbatur. Nihilominus minus parricidae hinc atque inde recedentes liberum nobis passum aulam introeundi concesserunt. Verum nos porta fortiter oclusa subito obsistere viribus eorum coeperamus modo defensivo. Verum S. Josaphat inhibuerat ne vel exoneraremus bombardas, vel quenquam ex illis laedere tentaremus. Diruptis interim homicidae saepibus foribusque funditus eversis nos de area in atrium compulerunt. Et deinde atrio per triclinium occupato ibidem nos cum Domino Emanuele Kantacuseno, qui tum temporis munus Maioris domus Sancti Josaphat exercebat, ita verberibus affecerunt, ut miraculum plane sit nos non fuisse interemptos, ut fieret satis profetae Josaphati, qui nobis dicebat: *Ne timetis, inquit, filii, nullus enim vestrum occidetur. Miracu-*

lum voco meam valetudinem, cum enim 18 vulnera capiti meo inflictata fuerint, quae hic enumeranda exhibeo, et 28 ossa ex illis extracta fuerint, praeterea omnia membra ita baculis contusa fuerant, ut etiam per miraculum in partes non fuerim concisus. Sane me occidissent, si me semimortuum non vidissent, postmodum autem Judaei de monte deiectum in domum suam me non detulissent. Jam ergo nihil scio quid deinceps factum fuerit cum (f. 54) S. Josaphato, penes quem nullus remanserat, excepto Domino Gregorio Uszacki, qui ad ultimum usque illius vitae terminum fuerat praesens. Haec solum refero quae vidi, alia ipse Dominus Deus DD. VV. revelet. Quidquid ergo sit nostrum Pastorem amantissimum occiderunt, saevierunt in illum Schismatici prout voluerunt denique submerserunt. Haec ego quidem non videram, verum tamen voces non aliae per totam civitatem Vitepscensem audiebantur eorum, qui suis oculis intuebantur. Postquam corpus fuisset extractum ex aquis 6. die post interfectionem et ego brevi ad ecclesiam Sancti Michaelis deportatus sum, ibique ipsemet corpus sanctum toto apparatu Archiepiscopali indueram. Caput eius a corpore non fuerat amputatum, sed et contusum et sauciatum, pulchritudine Angelum adequabat, amabilis fuerat praeter morem omnium defunctorum, praecipue autem submersorum. Cum autem corpus Polociam Vitepsco educabatur, omnes plateae luctu gemituque commissum scelus deplorantium replebantur neque ullus poterat reperiri, qui dubitaret corpus illud non fuisse Josaphati.

22. Juxta 22 r-it: Decumbens ego in lecto non potueram videre quae facta fuerint Vitepsci sub tempus interfectionis. Consequenter nec miracula in morte et post mortem subsecuta intueri. Audivi tamen ex ore Domini Uzeniecki, Vicepalatini Vitepscensis, Haeretici Calvinistae, et aliorum quod cistam cum rebus ecclesiasticis Josaphati clausam, cuius ego clavem habebam, dum nullo modo potuisset aperiri a fabriferrariis ad arcem portare iusserit, quam cum satellites forte fortuna tulissent, supra sanguinem Josaphati sponte nulla ope humana aperta fuit, calix autem fundo ipse plane prosiliit in medio eidem sanguinis recta constitit. Ab aliis vero audieram (f. 54v) etiam lumina quaedam supra corpus, et aquam ubi erat submersum visa fuisse. Verum haec ego non videram prorsus, tamquam infirmus et in lecto decumbens.
23. Juxta 23 r-it: Josaphatum S. in his partibus et ubique ille solum martyrem et S. esse non confitetur, qui de illo non audivit, ille eum honore non prosequitur, qui Sanctorum patrocinium non implorat, ille eum pro Martyre publice et privatim non veneratur, qui historiam immanis et truculentae suae mortis ignorat. Ii vero, quibus de omnibus constat, diem obitus et mortis suae ob-

servantes annua memoria ipsius festivitatem recolunt, vota ad sepulchrum emittunt, tabulas argenteas, calicesque et alia votiva offerunt, supplicatorias preces etiam ad sepulchrum suum et sacrosanctae Missae sacrificia peragi, pecunia liberaliter elargita, procurant. Ad haec autem facienda proprio et bono ducuntur zelo, reliquias vestium et sanguinis illius venerantur, illas, unicum existimantes thesaurum, secumferunt. De his ego ad haec usque tempora experientia edoctus propria, quia ceteris similes reliquias summopere a me exposcentibus distribuebam. Hoc autem quod dixi, scio, semper enim ea vidi fieri, et nunc idem video.

24. Juxta 24 r-it: In vita non mihi constat S. Josaphatum fecisse aliquod manifestum miraculum, quis enim tum observabat; Licet non sine miraculo eveniebat cum Vilnae Archimandritae munus exerceret nihilque iam penitus pro alendis fratribus religiosiis dandisque eleemosynis solitis haberet, tum temporis nescio unde legumina adveniebant, adferebantur pecuniae, benefactores autem nomine suppresso.....Praeterea num etiam id inter miracula numerari non potest? Cum esset Archiepiscopus, initio sui Archiepiscopatus desolati, cum nihil aggredi posset, totum se dederat (f. 55) Providentiae Diviae Ecclesiamque Cathedrali multo millibus expensis instauravit. Comitata adibat, bona quoque ecclesiastica recuperabat, famulos et musicam egregiam alebat, continuoque prandia, ipse vix aliquid comedens vel bibens, aliis extruebat, eleemosynas in pauperes largas erogabat, quae Principum redditus requirebant. Ad extremum illud quoque miraculo adscribo, quod, ut vivens dicebat, si aliquando ipsi periculum vitae immineret, nullus praeter illum occidi debuerat ex domesticis et mori. Ita etiam evenit. Ita ego et D. Emanuel Cantacusenensis caesi sumus, ut quodlibet vulnus vitam nobis eripere posset, et tamen usque huc vivimus gratia Dei sani, et incolumes. Verum post mortem qualia miracula fiant id iam non est meum eloqui. Hoc solum dicam, vidi optimeque novi mulierem quandam quatuordecim annis per terram vermibus ad instar cuiusdam reptantem, manuum prorsus pedumque usu destitutam. Haec, ubi votum ad sepulchrum S. Josaphat conceperat, eo deportata, illico sanitati est restituta, maritumque duxit. Vidi etiam D. Petrum Dankowski, Consulem Polocensem, caecum, qui tacto cilicio Josaphati eoque oculos abstergens visum recuperavit, et optime videns mecum saepe loquebatur, cum adhuc manerem Polociae, fungens officio Archidiaconatus, tempore praesentis Ill.mi Archiepiscopi Polocensis. Haec autem omnia adeo miracula reputare debemus, ut nobis videatur, quod nullo naturaliter modo tales morbi curari potuissent, uti graves et inveterati. Ego ipse ante duos annos Grodnae tam gravi morbo affectus tenebar, ut

iam a medicis derelinquerer, nullum autem remedium residuum mihi videns confugi ad sanguinea merita Servi Dei, et accepi particulam reliquiarum eius, quae et deferebam et defero mecum et immersi in mulsum atque ita bibi, et ita statim convalui, ut in crastinum (f. 55v) sanus Missam celebraverim.

25. Juxta 25 r-it: Si itaque in eo fama cuiuscumque boni Viri apud omnes consistit, ut nimirum unusquisque laudum suarum praedicator existat, neque ullus huic hono nomini unquam contradicat, Josaphat profecto iure optimo gaudebat fama, et nunc gaudet apud omnes quam optima, tam apud homines divites, quam pauperes, prudentes et simplices, omni fide dignissimos, a die obitus ad haec usque tempora, semper, absque interruptione, contra quam ipsi Schismatici errore excaecati nihil dicere audent. Dum essem ad latus fel. mem. Benefactoris mei Ill.mi Patris Josephi, Metropolitae, in variis Regni Poloniae locis, hisce auribus audiveram innumeris encomiorum laudibus Josaphatum ubique celebrari et invocari. Haec autem omnia scio, quia ita et non aliter ubique fieri sum expertus egomet ipse.

Deinde fuit deventum super Articulis in iisdem Remissorialibus contentis, quorum tenor pariter habetur supra in principio Processus. Et

2. Super 2°. Omisso primo repetitivo, dixit: Ita singuli referunt, qui a teneris Josaphatum noverant annis, eum cum hominibus sapientia praeditis libentissime fuisse conversatum, maxime vero cum Rev.do Patre Valentino Fabricio, et Patre Joanne Gruszewski, Soc. Jesu, quorum deinde unus alteri in Regii Praedicatoris successerat munere, cum Domino Petro Arcudio etiam ecclesiam Schismaticorum nunquam adibat. In officina serviens (f. 56) cuidam Mercatori magis orabat, quam se mercimoniis occupabat, in ecclesia S. Trinitatis in Choro semper cantabat, ipse quoque non raro campanas sonabat et sacrificio Missae ministrabat. Quae omnia et singula fuerunt et sunt vera, notoria et manifesta, et de his omnibus et singulis in particulari erant et sunt publicae voces et talis fama de Josaphato semper erat, quae omnia singulis manifesta erant, notoria et publica, etc.
3. Super 3 d-it: Haec etiam perceperam ab illis Patribus, qui cum Josaphato vixerant a principio, sicuti a Patre Sylvestro Kotlubay, a Patre Gennadio Chmielnicky, Patre Ignatio Sopovicio, aliisque Religiosis nostris antiquis, qui adhuc vivunt. Josaphatum anno 1604, annorum aliquot supra viginti, ingressum fuisse Religionem nostram S. Basilii, habitumque Religiosum a Metropolitana Hipatio suscepisse professionemque coram eodem fecisse et mutato nomine Joannis, quo antea vocabatur, secundum consuetudinem nostrae Religionis suscepisse Josaphati. Ille ibidem

Metropolita Hipatius contulerat ipsi ordines Subdiaconatus, et Diaconatus, et Praesbyteratus. In quo statu cum esset positus eremiticam plane duxerat vitam, tanquam perfectus Religiosus et Servus Dei. In Capella ecclesiae S. Trinitatis adiacente, S. Lucae dicata, totam diem vel in orationibus, vel etiam piorum librorum lectionibus insummebat, nonnisi magna vigente necessitate inde (f. 56v) vel ad Chorum ecclesiasticum, quando ipsius fuerat opus, tempore videlicet horarum et Missae, vel ad Refectorium tempore prandii exhibat. Haec illi etiam nunc referunt, qui ista videbant. Quae omnia et singula in particulari, etc.

4. Super 4 d-it: Id etiam certum et infallibile, Josaphatum solummodo aquam bibisse annis quinque post ingressum Religionis, quae cum ipsius stomacho nocuisset, Ill.mus Pater Hipatius, Metropolita, et Josephus, tunc Vilmensis Archimandrita, interdixerant ipsi potum aquae. Cum ergo non potuisset hac mortificatione uti, totum se dederat maximis ieiuniis, assiduisque vigiliis, indusio nunquam a suo ingressu in Religionem usque ad mortem, sed solum cilicio utebatur. Et licet gausape et culcitram pro capienda nocturna quiete habuerit, saepius tamen in nuda cubabat humo, et frequentissime vestitus, et hanc consuetudinem et mortificationem usque ad finem vitae observavit. Cum esset Archiepiscopus in cubiculo proprio, et in silvis, et inter segetes, et in horreis inter acervos frumentarios, uno verbo, ubicumque solum commoditatem habebat absentibusque aliis disciplinas frequentes easque gravissimas faciebat, sub cilicio catenulas ferreas peracutas gestabat oblique transversim se iis praecingendo, et in tali mortificatione diebus festis solemnioribus sacrificium Missae celebrabat. Accidit porro quodam tempore cum illi concelebrassem, vix non passus fuerat deliquium, ob gravissimos dolores, quos causabant cinguli ferrei, qui iam uncos suos ferreos carni impreserant (f. 57). Quare cum rediisset ex ecclesia et in lecto condisisset propter debilitatem, iussit per me sibi vestem recingi et angulos illos auferri. Et tanto prohibuit ne omnino cuipiam id revelarem. Haec ita dicam, ut expertus sum, et ipse vidi. Et haec omnia et singula etc.
5. Sper 5 d-it :Non est mirum profecto quod Josaphatus a Schismaticis nominaretur DUSZOC HWAT, id est Raptor animarum; totam enim operam suam in eo, ut animas Domino Deo lucrari posset, impendebat; quemcumque solum poterat, quandocumque, et ubicumque se offerebat occasio, ubivis locorum existeret, ad confessionem sanctam attrahebat. Quin imo, etiamsi dies et noctes in aliorum excipienda confessione consumeret, certum est quod de pane nunquam cogitaret. Hoc autem miraculosum, quod immediate surgens a confessionali pulpitu concionaturus conscen-

debat, et non aliter atque alii totam septimanam concionibus concionandis impedites, praedicabat. In colloquiis et disputationibus Haereticos et Schismaticos, ita ut in contrarium nihil dicere possent, convincebat. Quapropter Catholici Flagellum Dei contra Schismaticos et Haereticos eum appellare consueverant. Haec omnia vidi et audivi Josaphato Vilnae, et Polociae cohabitando. Et haec omnia et singula in particulari etc.

6. Super 6 d-it: Ita plane et non aliter res se habet, quod cum Josephus factus esset Metropolita Josaphatum in Archimandritam Vilnensem sui successorem substituit. Consequenter habens ille curae suae commendatum gregem Fratrum religiosorum iuniorum, debebat singula solus Monasterii officia obire (f. 57v) tam domestica et religiosa, quam ecclesiastica, uno eodemque tempore et Concionatoris, et Confessarii, Cantoris, nec non campanarii Patrisque familias munus, prorsus tanquam alter S. Paulus omnia omnibus factus, exercere, et ut omnia uno complectar verbo: omnes nos (cum tamen aliquot decades numero excederemus) alebat et necessaria quaeque pro singulis procurabat, illud unicum ingeminans: Dabit Dominus Deus. Cum enim monasterium redditus tenuissimos habuisset per eleemosynas victum providebat, et largissimas eleemosynas pro Incarceratis, Xenodochiis, Pauperibus, Viduis, et Orphanis in conspectu nostro largiebatur. Quae omnia et singula in particulari etc.
7. Super 7 d-it: Haec etiam me praesente facta. Benefactor noster s. mem. Josephus Metropolita absque scitu Josaphati obtinuerat pro illo Coadiutoriam Polocensem. Id postquam Josaphat resciverat parum abfuerat quin in eremum aufugisset, nisi ne id faceret consilia aliorum virorum de catholica re bene meritorum, apud eum effecissent. Nihilominus tamen sat habebat ad agendum Josephus Metropolita antequam Josaphato ut tale officium susciperet persuaderet. Ad hoc deventum erat, ut eum voto sanctae obedientiae obstringeret. Idque nullam aliam ob causam fecerat Josaphatus, quam quia in propriis oculis indignum se tali dignitate reputabat, dignissimum autem fuisse tempus ipsum declaravit. Creatus est enim Archiepiscopus (ut verum dicam) ea officio suo correspondens fecerat, quae alteri Episcopo ne in mentem quidem unquam venissent. Synodos singulis annis cogebat Dioecesanam, visitationes etiam in sua Dioecesi, Comitibus Varsaviensibus non impeditus (f. 58) quotannis solvebat. Regulas Praesbyteris, pro plebe autem Catechismos conscribebat. Quoniam vero cum summo dolore videbat ecclesiam Cathedralis S. Sophiae ab aliquo centenariis annis erectam variis casibus ita desolatam, ut homines etiam eam adire non auderent, timentes ne aliquem casu suo interficeret, maxime cum et lateres sensim de-

ciderent et homines non raro iisdem ferirentur, S. Josaphat nec minimos sumptus prae manibus habens, arduum aggressus opus, tantam machinam volens instaurare, et licet aliis sine velo et remis mari se committere videretur, nihilo tamen minus ille in Deo confisus tanto animo tantam fabricam ecclesiae aggressus est, ut eam perfecte extruxerit, excepta copula, quam Ill. mus et Rev. mus Archiepiscopus modernus perfecit. Quae omnia et singula in particulari etc.

8. Super 8 d-it: Haec iam in praesentia mea acciderunt. Cum scilicet Pseudo Monachi Schismatici venissent Polociam, nomine Sylvester cum socio, qui fuerant missi cum litteris a Meletio Smotrycki, in Archiepiscopum Polocensem a quondam vagabundo Graeco Pseudo Episcopo, Theophane dicto, ordinato, quas ad incolas Polocenses et Vitepscenses totamque Dioecesim Polocensem scripserat, ne Josaphato tanquam Apostatae, Haeretico, Papistae obedirent, sed Meletium ut legitimum suum Archiepiscopum agnoscerent et pro tali haberent, quibus adeo plebeculam concitaverunt, ut etiam ii qui tanquam oviculae Josaphato subiecti erant, in haedos faetidos postmodum degeneraverint, in absentia Servi Dei, qui tunc temporis Varsaviae in Comitibus existerat. Unde cum venisset talem quoque motum domi reperisset, domos singulas obibat, suos ad se alliciendo, pro prandiis eos invitando, et ibi illos pane ad se, et (f. 58v) ad fidem s. catholicam atrahebat. Tamen haec nihil effecerant apud homines improbos, etenim Synagogas sibi extra civitatem extruxerant ibique conductis suis sacerdotibus pro Meletio Archiepiscopo orabant non autem pro Josaphato, qua de causa Vir Dei debebat literas procurare apud Serenissimum Regem ad Polocenses Vitepscensesque, quas etiam obtinuerat, quae erant quidem alicuius valoris apud Polocenses, verum Vitepsci, ubi similiter suas erexerant Synagogas, ibique impietatis suae sacra exercuerant, ne minimum quidem profecerunt. Haec omnia in conspectu meo agebantur. Quae omnia et singula in particulari etc.
9. Super 9 d-it: Tergum meum proprium haec omnia expertum est .quae Vitepsci agebantur, quod scilicet perpetuo Servum Dei Josaphatum et nos omnes suos familiares odio prosequerentur, cum civitatem ingrederetur, sive cum processiones faceret, sive insidias contra eum struerent, sive quando iret per plateas, sive etiam dum fluvium Dunam tranaret. Me spectante Patrem Maximum Turczynovicium Vitepsci in ecclesia Cathedrali Annuntiationis B. mae Virginis ambonae superimpositum tantopere baculis die 6 Augusti ceciderunt, ut vix non occiderent. Mihi etiam ipsi cum Domino Emanuele (Kantakuzeno) eodem die eunti obviantes optima signa sui affectus impresserunt. Alia autem vice

dum ad Sacrum Rev.mo Josaphato ministrarem, die Annuntiationis 'B.mae Mariae Virginis et more solito panes oblationis ad altare transportarem ante consecrationem, talem (f. 59) mihi pugno colaphum impegerunt, ut omnia e manibus in terram dimittere coactus fueram. Denique quis cunctorum, quibus nos affecerunt malorum poterit recordari? Quae omnia et singula in particulari etc.

10. Super 10 d-it: Totum se Josaphat in defensionem Unionis cum S. Romana Ecclesia devovens omnesque desiderans ad obedientiam Summi Pontificis trahere, Schismaque funditus evertere cupiens, summum contraxerat apud Schismaticos odium, ex quo omnes iniuriae et conspirationes caeperunt, quibus Josaphat nullam minimam etiam, excepta Unione S. sicut dixi, praebuerat ansam. Si etenim qualemcumque Josaphat irae perversorum hominum occasionem praestitisset, scirem utique ego optime singulis diebus vitam, mores, et conversationem Servi Dei videndo, et etiam omnia Schismaticorum machinamenta penetrando. Et sic omnes in his partibus totoque Poloniae Regno constater, semper et communiter crediderunt et credunt. Ita ut a nullo unquam hominum audiverim, qui contrarium aliquid affirmaret. Quae omnia et singula in particulari etc.
11. Super 11 d-it: Nunquam iucundiora colloquia fuerunt S. Josaphato quam de morte, saepius et coram nobis, et coram aliis suis amicis, et in concionibus aliquando hoc idem lachrimabundus replicabat, nihil se magis optare quam mortem pro fide catholica, veritate Ecclesiae, nec non primatu Sedis Apostolicae. Cumque iam ultimo Polocia Vitepscum versus Martyr proficisceretur, venerat ad eum Ill.mus Dominus Michael Tyszkiewicz, Vice Judex Polocensis modernus, tunc Proto Notarius Palatinatus Polocensis. Hic de tumultibus Vitepscensium praemonebat atque ne tunc Vitepscum pergeret, dissuadebat, sed ut potius (f. 59v) sanitatem suam pro ulteriori Ecclesiae Dei commodo reservaret, neque in imminens omnibusque notum periculum se coniiceret, cum posset vivendo Domino Deo plura lucrari, quam immanitati impiorum sanguinem avide sitentium sese offerendo. Verum haec Ill.mi Domini Vice Judicis persuasio, nihil apud Virum S. effecit. Zelosa etenim sanctitas nec non singularis custodia ovium a Deo sibi commissarum perditionem vitae omniaque sibi imminencia pericula superabant. Ipse ergo Ill.mus Dominus Vice Judex eidem Servo Dei in comitem itineris sese offerebat, volens et vitam illius tueri et vitam propriam, si ad id res redigeretur, cum eo ponere. Ast Vir Sanctissimus eum talibus alloquitur: Ill.me Domine Protonotari, pro hoc catholico affectu maximas ago gratias; ego in nullum periculum multo minus in vitae perditionem nullum

induco, tuendae meae salutis causa. Ego neque corona amicorum numerosa neque catervis indigeo famulorum. Cum meis cantoribus, qui glorificant Deum, proficiscar. Quod vero meum concernit periculum ego illud non curo. Additque: Faxit Deus, ut dignus sim pro Unione Sancta et obedientia Sedis Apostolicae sanguinem effundere meum. Proptereaque etiam iam sepulchrum mihi iussi extrui. His Dominus Vice Judex auditis neque plura ausus, lachrimabundus ultimo Servo Dei valedixit. Una ante mortem septimana Vitepsci in praesentia mea, die S. Demetrii Martyris, habuit concionem supra illa verba Evangelii Sancti Joannis: Veniet hora quod quicumque vos occiderit putabit hostiam se offerre Deo, et dicebat: Vos, inquit, Vitepscenses me ad necem quaeritis, insidias mihi struitis in fluviis, in pontibus, in viis, in civitatibus. Et ego ecce in mea persona ad vos veni, et (f. 60) scitote me vestrum esse Pastorem; concedant Superi ut animam meam ponam pro vobis, et primatu S. Petri, et successoribus eius Pontificibus Romanis. Haec ipsemet audivi. Quae tamen omnia et singula in particiari etc.

12. Super 12 d-it: Totum illud esse verum, quod mihi a DD.VV. praelegitur. Eo tempore Vitepsci aderam Josaphato, anno scilicet 1623 die 12 Novembris secundum novum Calendarium, quando Schismatici sono campanarum in ecclesiis et in Praetorio, et tali signo tumultuum dato, tota plane cum civitate aulam Archiepiscopalem circumdederant. Saepibus deinde ruptis foribusque effractis catervatim et tumultuatim eadem occupaverant, servos vulneribus affecerunt. D. Emanuelem Kantacusinum Maiorem domus S. Josaphati meque, qui tunc fungebar officio Archidiaconatus Polocensis, tantopere verberibus onerarunt, ut nos pro mortuis reliquerunt. S. Josaphat interea temporis cubiculo sese incluserat orationi vacans, cui unus aderat solummodo pauper seniculus, Tichon nomine dictus, qui hoc referebat quod et crucis instar in terram prostratus procubuerit, et varios affectus, ad mortem se sanctam praeparans, monstraverit. Dumque nos adeo baculis contusi essemus, solus Dominus Gregorius Usiacki in atrio erat, ex quo cum Domino Emanuele extracti fueramus. Idemque dixerat nobis Virum Dei Josaphat prodeuntem in atrium placide paricidas benedictione praemissa fuisse talibus allocutum: Qua de causa innocentem famliam meam ceditis? Si ego vobis aliquid feci, ecce adsum? Interea temporis duo accurrerant ad S. Martyrem, unus illorum caput baculo percussit et in argillam prope fornacem depositam prostravit, alter securi falcata caput dissecuit. Postmodum ceteri quo poterant ita tundebant, ut vix homo esse dignosceretur (f. 60v). Cumque iam tam immaniter fuisset martyrisatus, manum elevavit Josaphat et dixit: O, Deus meus! Illico

iterum ad eum Schismatici accurrerunt, et verberibus, bombardarum emissione, donec occiderent, adiecerunt. Haec ego non vidi, sed, sicuti dixi, a viro fide digno, Domino Usiacki, audivi. Quod vero attinet ad verbera et tormenta, Judaei ipsi, qui me etiam de monte praecipitatum propriam in domum receperunt, et pro victu nobis vulneratis et omnibus rebus spoliatis subministrando decem florenos subito contribuerunt, omnia referebant. Haec omnia et singula in particulari etc.

13. Super 13 d-it: Hoc etiam totum, ibidem Vitepsci scilicet decumbendo, audiveram, partim a Domino Usiacki, partim etiam a Judaeis, et aliis nimirum, quod cum iam Servum Dei interfecissent vesteque spoliassent, repperunt eum non fuisse indutum indusio, sed tantum cilicio, in sacco autem vesti adsuto disciplinam habuisse, quo viso perterriti suspicabantur sese aliquem simplicem Religiosum occidisse, non vero Archiepiscopum, quare adduxerunt D. Usiacki, verberibusque ibidem affecerunt, ut veritatem fateretur, essetne ille Archiepiscopus, qui eum et non alium esse testatus est, quodque nunquam indusium gestaverit. Quin imo etiam Judaei dicebant, quod si indusio careret evidentissimum erat Archiepiscopum esse. Alligato igitur iam fune pedibus solo tectum corpus cilicio usque ad summitatem montis traxerunt, indeque in ripam fluvii Dunae praecipitarunt acclamantes: Firma te, Episcopo, firma te Episcopo. Cimbac deinde impositum adverso flumine Duna ad quartam partem leucae ultra civitatem evexerunt. Ibidem cilicio lapidibus (f. 61) repleto, et ad collum alligato, lapideque ingenti pedibus appenso submerserunt in loco profundissimo aliquot cannas superante, qui etiamnum « puteus sanctus » dicitur. Haec, ut verum fateor, ipsemet non vidi, sed ab aliis qui his praesentes aderant audivi. Quae omnia et singula in particulari etc.
14. Super 14 d-it: Sexta die post interfectionem, hoc est die Veneris, corpus sanctum ex aquis est extractum, Officialium castrensiu aliorumque hominum piorum cura, et in arcis ecclesia S. Michaelis depositum, ad quod ego adductus indui illud toto apparatu Archiepiscopali. Et vidi faciem eius pulcherrimam cum maxima Schismaticorum ignominia et laetitia Catholicorum. Post decem et aliquot dies ab interfectione venerat Polocia Rev.dus Pater Genadius Chmielnicki, Igumenus eo tempore Polocensis, et pro nunc Novogrodensis, Pater Jakobus Diakonicki, Archipraesbiter Polocensis, Dominus Buynowicki, Notarius Castrensis Polocensis, Dominus Terlikowski, Consul, Dominus Dziahilevicius, Vicenotarius Terrestris Polocensis caeterique, et hi corpus sanctum acceperunt et Polociam Duna deduxerunt. Ubi ego iam non aderam nisi hieme media, quo cum venissem hisce oculis vidi corpus Martyris Dei

- absque ulla sui mutatione corruptioneque requiescens. Quae omnia et singula in particulari etc.
15. Super 15 d-it: Sicut supra dixi ita et nunc dico, quod Schismatici interfecerunt Josaphatum pro Fide, Unione, Papa, quae omnia ille ad ultimum suae vitae spiritum mordicus tuebatur. Hoc ipsi parricidae fatebantur, nunquam enim alium ad Josaphatum accessum habuerunt. Nam si aliquam aliam adferrent Schismatici causam, scirem utique ego, cum optime sciverim omnia consilia, odia, intenta aliosque modus, quibus utebantur ad tollendum Josaphatum. (f. 61v) Quae omnia et singula in particulari etc.
 16. Super 16 d-it: Josaphatus martyrii sui sanguine caelestem sibi patriam comparavit, et multis errore schismatico excaecatis fidem catholicam et salutem animae procuravit. Smotrycki, primus ille homicida et omnium tumultuum Vitepscensium et Polocensium, Mohiloviensium princeps, olim Pseudo Episcopus Polocensis, illico post mortem Sancti Josaphat adeo cepit in sua vacillare perfidia, ut etiam a. 1627 Unionem Sanctam susceperat. Ex ore Domini Jakowlewicii Chodika, Proconsulis, audivi eum fuisse conversum visa venustate corporis Josaphati de aquis extracti. Ipsi parricidae Josaphati tempore commisionis condemnati capitibus confessiones aliqui coram nostris Patribus, alii vero coram Patribus Societatis fecerunt. Quae omnia et singula in particulari etc.
 17. Super 17 d-it: Etiam si decubuerim illo tempore Vitepsci, nihilominus tamen a diversis personis audivi de miraculis sub tempore occisionis S. Josaphat factis. Quod corpus ex aquis extractum eximia pulchritudine fuerit, hoc ipse vidi; post aliquot etenim dies ab illius ex aquis extractione illud induebam. D. Theodora Iwanovicia, Proconsulis Vitepscensis uxor, optimae vitae, fidei, virtutis, zeli Unionis faemina dixit se vidisse lucem de caelo supra corpus S. Josaphati, dum extractus post occisionem ex aula Archiepiscopali in cemeterio iaceret, descendentem. Naum Volk, Proconsul, pariter Vitepscensis, licet Schismaticus (qui deinde inter alios homicidas capite plexus est), referebat visum fuisse lumen de fluvio Duna ex illo loco, in quo submersus erat Josaphatus emicans. Dominus Usieniecki, Vicepalatinus Vitepscensis, Haereticus Calvinus, affirmabat sub iuramento, quod secundum officium suum, occiso iam S. Josaphato. veritus ne (f. 62) Schismatici qui iam Archiepiscopalem Curiam depraedati fuerant, reliquias rerum ex ecclesia diriperent aperta eadem ecclesia invenit cistam depositam ibidem ocllusam; vocari iussit fabrum ferrarium, ut illam reseraret, propter singula iuridice conscribenda. Artifex clavibus adulterinis aperiebat, findebat denique, in vanum tamen laboravit, atque ita clausam, iussi, inquit, ut clausa a duobus satellitibus deferratur ad arcem. Qui eam ferentes cum venissent ad eum cime-

terii locum, in quo Vir Dei iacebat, sanguine madentem, ipsa in manibus eorum arca sponte reclusa, Calix autem in terram de illa exiliens provolutus recta in sanguine constitit.

Refert etiam cum Dominus Dziahilewicz, Notarius Urbis Polocensis, aliique superstites, quod cum corpus Sanctum Vitepsci defereretur ad fluvium Dunam, Polociam transportandum, calix fortiter filo sericeo supra tumbam assutus, et qui antea neque motus fuerat, cum ex alto monte corpus portaretur, postquam ex opposito Synagogae Calvinorum ventum esset, subito ipse per se inversus est, intacto sericeo filo. Quae omnia et singula etc. atque de his omnibus, et singulis fuerunt et sunt publicae voces etc.

18. Super 18 d-it: Quis ergo audebit aliquid contrarii nomini et famae Martyris Josaphat obiicere, quem Deus optimus adeo coram infideli gente magnificare dignatus, ut eum partes nostrae, totum Poloniae Regnum omnesque Catholici pro vero reputarint et reputant Martyre? id de eo unanimiter asserentes, eum pro fide catholica, Unione Ecclesiae, et Primatu Sedis Apostolicae, Martyrium subiisse. Et hinc erga Josaphatum devotio apud omnes sumpsit incrementum, ut eum singuli hoc in Regno et publice et privatim coluerint, et colant, Reliquiis eius utentes, et eos secum deferentes, sicuti et ego ipse defero, et aliis distribuo, qui etiam cum reverentia (f. 62v) eas conservant et utuntur eisdem. Quae omnia et singula in particulari etc.
19. Super 19 d- it: Miracula varia D.O.M. per Josaphati merita illius intercessione operatur. Unde caeci, claudi, paralisi, et podagra infecti, febribus aliisque infirmitatibus detenti secure ad sepulchrum et auxilium Servi Dei confugiunt. Mulier illa quatuordecim annis manibus pedibusque destituta decumbens ad sepulchrum S. Martyris Josaphat deportata, sanitati restituta est et maritum duxit. Dominus Dankovius, Consul, oculos suos cilicio Josaphati abstergens sanatus est. Ego etiam ipse extremis iam laborans Grodnae epotis Reliquiis Josaphati, quas mecum tunc habebam, sanitatem recepi, et plane ad vitam revocatus sum e sepulchro. Audivi ex ore Domini Theodorivicii, Consulis Polocensis, liberos ipsius nempe Theodorum et Marinam biennes variis temporibus extreme laborasse; cum autem ad sepulchrum S. Martyris adferri iussisset illico sanitatem recuperarunt. Filius nunc etiam vivit, filia vero paulo ante e vivis excessit. Haec omnia et singula eorum in particulari tam ab his qui ipsi sunt experti, quam a caeteris qui ea audierunt pro veris semper miraculis, quae Dominus Deus ipse sanguine Sancti Martyris Josaphat operatus est reputata sunt, et hodie pro talibus reputantur. Et sunt vera, publica, et notoria. Ac de omnibus fuerunt et sunt publicae voces etc.
20. Super 20 d-it: Quod cum ita sit quomodo nobis non est exultandum, quod D. O. M. nobis talem patronum temporibus nostris largitus

est, qui apud omnes tale obtinet nomen, ut de his omnibus et singulis in particulari quae nominavi ne dum Polociae, totoque Archiepiscopatu Polocensi, verum etiam in universo Poloniae Regno fuerint et sunt publicae voces, famaue unanimes, neque ullus unquam Catholicorum de his habuit contrariam opinionem, aut dubitavit. Et haec omnia fuerunt et sunt vera, publica, et notoria.

- Ego Dorotheus Lecikowicz Ordinis Sancti Basilii Magni, testis ut supra pro veritate deposui, et manu mea propria subscripsi.
- Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex Remissorialis Apostolicus, in huiusodi causa subdelagatus.
- Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilmensis, Judex Remissorialis Apostolicus, in huiusmodi causa subdelagatus.
- Ego Stephanus Dyczkowski, Artium liberalium Magister et Philosophiae Doctor, Sacra Regia autoritate publicus in Magno Ducatu Lithuaniae Civitatis Regiae Vilmensis Notarius, Subpromotor Fidei electus, interfui supra dicto examini, et propria manu subscripsi.
- Ego Georgius Paszkiewicz, Notarius deputatus rogatus etc.

VISITATIO CORPORIS SERVI DEI JOSAPHAT AN. 1637.

(Ex processu originali, fol. 157-160v)

Eisdem anno, indictione, pontificatu, mense et die (21. Aug. 1637) hora vero 7^a pomeridiana coram Ill. bus et Admodum R. R. D. D. Adamo Szczyt et Alberto Sielawa, Canonicis Vilmensibus, iudicibus remissorialibus apostolicis, praesente quoque D. Stephano Dyczkowski artium liberalium et philosophiae magistro, notario publico regio Vilmensi subpromotore fidei deputato meque Georgio Paskiewicz notario apostolico deputato.

Attento quod in litteris remissorialibus apostolicis iniunctum suis Illustratibus et R. Reverentiis habeatur per expressum ut sepulchrum, in quo corpus praedicti servi Dei et martyris Josaphat reconditum asservatur, aperiant et visitent, et prout iacet cum omnibus et singulis circumstantiis describant et describi faciant vitando tamen tumultum et concursum populi et cavendo, ne ex hac praesenti visitatione aliquid contingat, quod vel offendere quemquam vel inducere novum cultum posset, ad visitationem sepulchri servi Dei est processum.

Igitur anno, die, mense et hora supradictis, clausis ecclesiae foribus, sepulchrum accesserunt Ill. et RR. DD. iudices praesente quoque D. subpromotore fidei meque etc.

Et imprimis ab extra invenerunt ante sepulchrum lampadem argenteam magnam, ardentem supra sepulchrum, eminentem imaginem Servi Dei Josaphat erecte stantis vestitu archiepiscopali rubro

et circa illam 10 tabulas mortem servi Dei usque ad extractionem ex aquis post submersionem exprimentes. ultra inscriptionem supra et stemma Josaphati, scilicet rosam, quae in duabus tabulis separatim est expressa. Circum circa imaginem beati Josaphati staturae unius hominis plurimae tabellae sunt appensae argenteae, albae et deauratae, nec minore numero votiva cerea et picta. Sub imagine supradicta tabula fuit transversim posita, in qua per extensum pariter Josaphat fuit pictus, sed habitu episcopali albo iacens cum cervicali colore viridi picto cum quibusdam Ruthenicis versibus et stemmate propria albae rosae ad pedes depicto.

Qua tabula semota clausum locum invenimus duabus tabulis cum sera ferrea; quem cum aperuissemus, invenimus locum totum intus rubro panno vestitum et loculum Servi Dei Josaphat sive tumbam serico adamasceno totam coopertam, clausam et quatuor sigillis appensis Ill. et RR. DD. iudicum apostolicorum praeteritorum munitam. Quod quidem sericum adamascenum ex parte anteriori et posteriori mucore deformatum, carie superinductum. Funiculis itaque sigillorum ruptis, ad aperiendam tumbam ventum est. Qua aperta et tumba intus serico vestita inventa et toto corpore cum timore exvestito propter maiorem fidem invenimus corpus servi Dei Josaphat vestitum habitu episcopali, qui tamen habitus totus ferme in pulveres abiit vel in minutas particulas propter corruptionem loci humidioris, in quo sita est ecclesia cathedralis S. Sophiae Polocensis; proinde ex necessitate, iudicio Ill. et Admodum R. R. D. D. iudicum ita visum est, ut vestes putridae abiicerentur et novae imponerentur, nihil addendo, quod posset quempiam offendere vel novum cultum inducere, sed duntaxat decentiae tanti martyris providendo idque sine omni tumultu et concursu populi.

Invenimus itaque corpus benedictum ita compositum. Capiti superimposita fuit mitra episcopalis ex serico rubro simpliciter confecta, qua remota inventi sunt omnes capilli capitis cecidisse et in pulveres abiisse, ita tamen ut caput ipsum cute et carnibus fuerit vestitum, quod tactu manuum Ill. et R. R. D. D. iudicum est probatum. Caput sericio cervicali rubro superiacens collo connexum visum est, in capite vulnus visum est lethale, in fronte ictus notatus, in facie et in naso signa vulnerum, nasus tamen et auses integerrimae. Barba cute duntaxat et carne vestita, sed sine pilis.

Ad sinistram manum plurimae inventae sunt chartulae, in quibus nomina illorum continebantur, qui sub tempus inquisitionis apostolicae primae Servum Dei in patronum sibi scriptis litteris eligebant et in particulari invenimus litteras infrascriptas Ill. DD. iudicum praecedentium et totius palatinatus Polocensis, quarum copia hic inseritur et est talis, videlicet: Servus Dei Josaphat Concevitius archiepiscopus Polocensis a schismaticis Vitebsci interfectus anno 1623 no-

vembr. 12. Cuius corpus praemissa inquisitione apostolica de mandato S. D. N. Urbani Papae divina providentia VIII revisum est anno 1628 mensis martii 24., commissariis apostolicis propria illorum manu subscriptis. Antonius Sielawa. Archiepiscopus Polocensis manu propria. Raphael Corsak, Episcopus Haliciensis, commissarius., coadiutor metropoliae Chioviensis m. pr. Stanislaus Kosinski, Rector Collegii Polocensis Societatis Jesu commissarius. Gennadius Chmielnicki, Ordinis S. Basilii, commissarius m. pr. Gervasius Hostilowski, Ordinis S. Basilii commissarius m. pr. Georgius Tyskiewicz, Episcopus Methonensis, Suffraganeus et custos Vlnensis, commissarius Sedis Apostolicae. Ks. Mikolay Siwicki canonicus Vitebscensis, achidiaconus Russiae et commissarius.

NOS Officiales Terrestres Polocenses Alexander Tyszkiewicz, Daniel Szczyt Zabielski, Michael, Tyszkiewicz, eligimus nobis in singularem patronum S. Martyrem Josaphatum, ut in decretis nostrorum Iudiciorum ferendis corda nostra particulari sua versus Sanctissimam Trinitatem oratione et intercessione dirigat.

Polociae 24 Martii 1628.

Alexander Tyszkiewicz, Judex terrestris Polocensis /mp/.

Daniel Szczyt Zabielski, Viceiudex Polocensis /mp/.

Michael Tyszkiewicz, Notarius Terrestris Polocensis /mp/.

Ego sicuti ipse cum tota familia et uxore mea, sic omnium collegarum meorum Magistratus Castrensis assumo mihi illum in Patronum. Joannes Lisowski, Vicepalatinus, Tribunus Militiae Polocensis mp.

Ulterius procedendo corpus vestitum fuit duntaxat nuda cute ita tamen, ut pectus, manus, brachia, perfectissima fuerint, nisi penitus exsiccata. Idem visum est in toto corpore usque ad plantas pedis: manus dexteræ digitus auricularis fuerat abscissus. Reliqui manus digiti cum pelle, ossibus et carne integri apparebant; et pollex manus sinistrae — carnes etiam surae pedis sinistri — abscissa fuerat; sura autem pedis dextri tota integerrima.

Sic invento corpore taliter praesentibus nobis est vestitum. Inprimis dalmatica sive saccus archiepiscopalis albae superimpositus est et omophorium sive pallium archiepiscopale, mitra eadem sericia rubra in capite relicta. Et quoniam tumba antiqua carie videbatur consumpta, corpus ita vestitum in tumbam cupressinam ab exteris nationibus ex voto cuiusdam devoti catholici advectam impositum atque cum eodem novo loculo in eadem tumba repositum atque ita ocllusum duobus sigillis Ill. et Admodum R. R. D. D. iudicum appensis. In eodem loco, ubi sibi Servus Dei sepulchrum parari iusserat, est repositus excluso accessu, sicut fuerat prius, et tabula cum imagine Josaphati in transversum iacentis picti superimposita. Imagine et tabulis votivis circa illam inviolabiliter relicta, ne scandalum in populo et

tumultus oriretur in civitate, Servo Dei et martyri devotissima, quoad catholicos utriusque ritus, qui maximo sibi duxerunt dolori, quia non fuit in contione publicata corporis visitatio. Et nescio, quas suspiciones praetendebant, quibus tamen omnibus praelata est sacra auctoritas litterarum remissorialium, quin immo S. Sedis Apostolicae.

Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilmensis, iudex apostolicus subdelegatus. Albertus Sielawa, Canonicus Vilm., iudex apost. subdel. manu propria. Stephanus Dyczkowski, philosophiae magister, Notarius regius Vilm. Subpromotor fidei deputatus interfui praesenti visitationi et in fidem manu mea subscripsi. Georgius Paskiewicz, Notarius apostolicus deputatus m. pr.

(Quidnam erat inter fol. 161-167, non nobis constat)

Folio 166 a tergo (f. 65).

Successive et in continenti fuit per eosdem DD. Iudices praesente eodem Domino Subpromotore meque iam absente tamen supra dictis testibus D. Alexander Soltan testis inductus et iuratus, de quo supra examinatus.

Et 1°, monitus de gravitate periurii, recte respondit.

Deinde interrogatus de nomine, cognomine, aetate, Patria, Parentibus et exercitio, respondit: Ego vocor Alexander Soltan, annos credo me habere 18. Natus sum in Magno Ducatu Lithuaniae, in Districtu Słonimensi, in bonis nostris haereditariis Scholdice dictis, a Zyroviciis loco miraculoso medio milliari distantibus. Pater meus vocabatur Daniel Soltan, mater autem Christina Brestinowna, pro nunc Camerierum ago apud Ill.mum Metropolitam.

Interrogatus an unquam fuerit accusatus, inquisitus, carceratus, et criminaliter processatus, seu condemnatus pro aliquo crimine, et an fuerit unquam excommunicatus, respondit: Nullius rei, gratia Dei, sum mihi conscius.

Interrogatus an fuit instructus vel seductus ad praestandum huiusmodi examen respondit: Nihil mihi pro hoc datum est, nec quidquam accipere spero, sed sponte mea deponere volo id, quod mihi videbitur, et de quo a DD. VV. requisitus ero.

Denique interrogatus, an et quo modo notitiam habeat de scripturis exhibitis, et an sciat a quo fuerunt scriptae, qua occasione et a quanto tempore, et ubi post illarum confectionem repositae fuerint, et extiterint, et an unquam fuerint inde amotae et alibi asportate, et an illas ipse testis (f. 65v) habeat pro veris, et legalibus, respondit: Hanc unquam ego de iis habeo notitiam, quod illas scripturas Vilm. Rev. Pater Alexius Dubowicz, Archimandrita Vilmensis, servandas mihi dederit, quas ego sub mea clavi tenui Polociam usque, postmodum datae sunt Domino Kryczewski, ut is curam illarum haberet. Quisnam autem illas scripserit, et ubinam illae scripturae fuerint, quando quove

loco nescio. Credo nihilominus quod cum datae fuerint a Domino Patre Archimandrita Vilnensi, supra nominato, ad servandum, servatas fuisse in Monasterio Vilnensi Sanctissimae Trinitatis. An vero inde aliquando alio portatae fuerint, quid ego scio? Sunt quoque hic, ut video, et aliae scripturae, quae forte servabantur hic Polociae, sed ego eas non novi. Hoc solum dico quod sentio et mihi videtur eas esse veras nec ullam falsitatem in iis esse pertimescendam. Quia non credo homines praestantissimos, qui illas vel in manibus habuerunt, vel servarunt animum habuisse faciendi aliquid simile, quo illarum bonitas infringetur.

Ego Alexander Soltan testis prout supra pro veritate hoc deposui et propria manu subscripsi.

Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilnensis, Judex Apostolicus a Sacra Rituum Congregatione subdelegatus.

Ego Stephanus Dyczkowski, Philosophiae Doctor, Notarius Vilnensis, Subpromotor Fidei subdelegatus.

Ego Georgius Paszkiewicz, Notarius deputatus rogatus (mp).

(*Secundum indicem J. Martinov sequuntur Iura Compulsatoria*).

C. IURA COMPULSATORIA (fol. 167v-173v)

Agitur de tertia parte Processus Polocensis, prout describitur a Joanne Martinov, S. J.

1. DEPOSITIO CORPORIS JOSAPHAT CONCEVITII (f. 167v-169)

Agitur de relatione Raphaëlis Korsak, data die 24.IV.1625, e Vilna, ad Franciscum Ingoli, Secretarium S. C. de Prop. Fide, Romae. Cfr. textum huius epistolae in volumine I, pag. 58-61, nr. 47: «Primas ex monasterio... sunt eius iusti...

Vilnae 24 Aprilis 1625.

D. V. Rev.mae humillimus in Christo servus Raphael Corsak Ordinis S. Basilii (mp)."

2. TESTIMONIUM DE NATIVITATE ET BAPTISMO JOSAPHATI (fol. 169-171).

» Ex Actis Officii Episcopatus Vlodimiriensis, stylo slavonico scriptis, latine translatum.

Beatae memoriae Rev.mum Patrem Josaphat Kuncewicz... Cfr. vol. I, in initio Processus anni 1628, pag. 120-122.

3. LITTERA R. P. STANISLAI KOSINSKI, RECTORIS POLOCENSIS
SOC. JESU, AD REV.MUM HALICIENSEM (fol. 171-173).

(*Ex manuscripto P. J. Martinov*)

Post discessum Dominationum VV. Rev.marum fui apud Magnifici Domini Dapiferi Polocensis, dicti Josephi Clonovski, uxorem, et haec mihi quidem mihi retulit certo certius miraculum ad intercessionem B. M. Josaphat apud se factum. Contigit enim, inquit, ut unum e sexigis nostris subitaneo morbo quodam mortifero corripere-
retur, qui etiam illum mox suffocavit et extinxit. Significatum hoc sibi, ait, prius esse quam marito, ne uterque simul tam ingrato nuntio affligeretur; cucurri, ait, ad locum, in quo mortuus iam penitus iacebat equus, et in itu ipso elevo mentem ad Deum, sic agendo et cogitatione discurrendo: Domine Deus, si verus sanctus et dilectus tibi fuit martyr Josaphat, Archiepiscopus olim Polocensis, de quo in nupera inquisitione multa mirabilia audivimus, sed adhuc illum tam sanctum esse prout aliqui putant, dubitavimus et iam nunc sequens ex hoc esse vere sanctum et tibi dilectum si ad ipsius intercessionem hunc nostrum valde nobis necessarium (erant enim in itinere positi) sanum nobis restitueris. Tandem in hac cogitatione pervenio ad locum, ubi cadaver equi extincti iacuit, trahitur hinc inde; ego quoque ipsa, inquit, traho auriculam eiusdem equi, nullum tamen signum vitae in eo adverto; tum verto me ad partem et corde de ore Martyrem ipsa alloquor: O, Beate Martyr Josaphat, profecto ex hoc tempore te pro sancto et pro Deo valde dilecto habebo et praedicabo, si tuis precibus apud Deum effeceris, ut hic equus sit vivus et sanus. Doluit enim vehementer tam calamitosam vicem huius ut prae ceteris insignioris et carioris equi; tum iterum ad eundem conversa mandat illum per famulos (f. 712) ex stabulo extrahi; et interim tertio Martyrem invocat; Quod dum fit, equus corripuit se et surrexit, ac totius sui seu membrorum omnium motus simul vitam et perfectam sanitatem se haud dubie ad intercessionem B. M. Josaphat recuperasse demonstravit, potissimum cum morae illius in via quae ob eius mortem tenebatur causa fuerit. Verum pabulo sumpto iter propositum et antea una cum caeteris suis iugalibus alacriter et fottiter, ut antea, continuavit et hucusque sanus et incolumis sit. Quem ego oculis meis usurpavi et lustravi, et ex auriga omnino extinctum fuisse intellexi. Haec autem omnia, et praecipue quod omnino intervenientibus B. M. Josaphat precibus Deus hoc verum miraculum fecerit, praecita Domina Klonovska sub conscientia coram me affirmavit. Immo non parvum peccatum se commissuram existimare dicit, si hoc subiceret et pro vero in re tam evidenti miraculo non praedicaret. Immo in signum grati animi pro beneficio accepto vult effigiem equi ex cera vel alia aliqua materia facti, ad eius sepulchrum mittere. Addidit

etiam in fine post omnia se in illa invocatione martyris votum fecisse a se illum equum alienandi. Sed et ipsum dictae Dominae testimonium mitto cum aliis.

Alexandra Radziminska Klonovska, uxor Dapiferi Polocensis, fide mea per iusiurandum obstricta contestor, id mihi miraculum Polocia discedenti et apud Dominum Alexandrum Korsak commoranti vere divinitus obvenisse. Anno 1628. Kalendis ipsis Aprilis, nimirum unum ex sexigis meis iugalem repentina quadam nec nobis perspecta luae incumbente pene iam consumptum, intercepta aura, rursus miraculose recepisse vitam per invocatum gloriosum martyrem J. Koncewicz, Archiepiscopum olim Polocensem, cuius ego patrocinium sub id tempus non minus repentino casu, quam suscepti itineris constricta necessitate, ut mihi opitularetur, ter devote imploravi. Quocirca memor accepti beneficii, B. M. Josaphat intercessioni adscribo attestorque servato tenore mihi a R. P. Stanislao Kosinski, Rectore Collegii Polosensis, S. J. praescripti, cui domi meae commoranti rem prout facta est enuntiavi. Cuius gratia manu propria subscribens rem non alio modo gestam esse denuntio. Scriptum Kubliciis, an. 1628. Maii 25.

4. ATTESTATIO DE DUOBUS MIRACULIS (fol. 173v).

Textum cfr. in volumine I, pag. 293, nr. 78, quem habemus ex Archivo Abbatiae Grattaferratensis, scr. XXIV: S. Giosafat.

5. TESTIMONIA DATA A VARIIS TEMPORE INQUISITIONIS APOSTOLICAE (fol. 176).

Ut videtur, agitur de variis testimoniis, extractis ex prima Inquisitione Apostolica anni 1628. De textu tamen nobis non constat. Paulus Symanskyj in suo Codice manuscripto (cfr. « Analecta OSBM », vol. I, pag. 147) sic habet de hac parte Processus: « Testimonia data S. Josaphat a diversis viris gravibus sub tempus Inquisitionis Apostolicae praeteritae, qui iam mortui sunt ». Incipit: « Illustris et G. D. Joannes Charminski... ».

6. DE VITA, MORTE ET MIRACULIS JOSAPHATI, ATTESTATIO RUTSCII (fol. 181).

Cfr. vol. I, pag. 281-294 nr. 77. Textus plenus adiunctus primo Processui an. 1628.

7. INGRESSUS SERVI DEI JOSAPHAT POLOCIAM (fol. 193v).

Cfr. textum in primo Processu Polocensi, in vol. I, pag. 115-118.

8. SIGNA A COMMISSARIIS PRAEFIXA (fol. 196v).

Cfr. ex gr. in Processu primo Vitebscensi, actione decima et ultima. Vol. I, pag. 217.

9. LITTERAE CUIUSDAM SENATORIS (L. SAPIEHA) AD JOSAPHATUM (fol. 198v).

Cfr. textum in volumine I, pag. 246-255, nr. 74.

10. RESPONSIO JOSAPHAT (fol. 206).

Cfr. textum in vol. I, pag. 255-264, nr. 75.

11. DEKRET COMMISSARSKI WITEBSKY (fol. 213).

Cfr. textum latinum in vol. I, pag. 265-281, nr. 76.

12. WYPIS Z XIAG RATUSZNYCH POLOCKICH (fol. 230).

EXTRACTUM EX LIBRIS PRAETORII CIVITATIS Sac. Reg. MAIESTATIS POLOCENSIS (f. 91).

Anno a Nativitate Filii Dei Millesimo sexcentesimo vigesimo septimo, Mensis Septembris decima tertia die.

Coram me Joanne Charminski, Vice Praetore Polocensi, Constantino Stephanovicio et Joanne Terlicovio, Consulibus, Proconsulibus et Scabinis Civitatis S. R. Maiestatis Polocensis, hoc anno super causis Judiciariis in Praetorio constitutis, comparentes personaliter Venerabilis Pater Dorotheus Lecicovius, Archidiaconus Archiepiscopus Polocensis, et Dominus Timotheus Czczerski confessi sunt coram nobis Magistratu supra nominato, quod anno 1623, mensis Novembris 12 die, secundum novum Calendarium, cum, inquit, iam Pater noster clarissimus et Pastor defecisset per mortem illatam ab hominibus impiis, post cuius necem iidem homines malefici invaserunt ecclesiam Cathedralem S. Mariae, non longe ab aula Archiepiscopali in Civitate Vitepscensi sitam, in qua erat cista apparatus cum omnibus apparatus ad Liturgiam Sanctam spectantibus, quam cistam variis iniquis clavibus ferramentis aperiebant et perrumpebant, nullo tamen pacto aperiri poterant in eademque ecclesia Cathedrali infecto opere relinquerunt. Post horam vespertinam circiter Magistratus Castrensis Vitepscensis, Dominus scilicet Joannes Uzeniezchi, Vice Palatinus Vitepscensis, cum Collegis suis, Domino Philippo Osipow-schi, Judice Castrensi Vitepscensi, visa imprimis aula in qua trucidatus

est Vir Dei Josaphat, iverunt ad ecclesiam supranominatam, animadvertentes autem (f.91v) inibi cistam quaesierunt, quatenam esset illa cista, dixerunt in ea repositos fuisse apparatus omnes ad Liturgiam sanctam Archiepiscopi spectantes, quam cistam Dominus Vicepalatinus iussit satellitibus suis propter maiorem securitatem ad arcem deportari. Interea cum iam portaretur ex improvise incidit in sanguinem S. Martyris, mox cista sponte sua aperta, res omnes quas in se continebat eiecit, Calix autem parumper volutatus latere constitit in sanguine S. Martyris, non aliter ac solent Praesbiteri ponere in altari cum Liturgiam sanctam persolvunt. Quod miraculum pro tunc novum tam hi Iudices Castrenses Vitepscenses Haeretici, quam etiam maxima multitudo hominum, quae sub illud tempus interfuit admirata, gloriam Deo reddiderunt. Postmodum vero ego Timotheus, supra nominatus, Calicem cum omnibus aliis rebus ecclesiasticis, quas haec cista ex se eiecerat, manibus propriis indignis, cum sanguine S. Martyris collectis, in cistam iterum imposui, et oclusi atque inde hi satellites portarunt illam in arcem Vitepscensem ad asservandum in templo ritus latini. Quapropter oramus suas M. D. ut hoc nostrum testimonium in libros Judiciorum inscribatur, prout etiam est inscriptum.

EODEM ANNO et die Generosus D. Dorotheus Achremowicius, Proconsul Polocensis, confessus est, quod anno 1623, mensis Novembris 13 die, secundum novum Calendarium, filius meus, nomine Simeon Dorothei, annorum iam duorum a nativitate sua prophetico spiritu prophetisare de nece S. Josaphat Pastoris nostri cepit, de qua occisione Polociae nulli adhuc hominum tam spiritualium quam saecularium quicquam constabat: hic, inquam, (f. 92) supranominatus infans noster cum venisset ad nos, tanquam Parentes, loqui coepit in haec verba: Pater, Deus occisus est; et cum quaesivissem quisnam fuisset iste Deus? Respondit: Deus ille occisus est, qui ecclesiam aedificabat. Quod ego ex tunc egressus in forum retuli multis hominibus, non sine magna omnium admiratione. Interea autem in crastinum 14 die eiusdem mensis, post meridiem, venit rumor, quod noster charus Pater pro Unione Sancta Ecclesiae a civibus Vitepscensibus fuerit trucidatus, petiique Dominus Dorotheus, Proconsul, ut haec ipsius confessio, prophetia autem filii eius, ut miraculum magnum libris civitatis insereretur, quod et factum est.

EODEM ANNO et die comparuerunt praesentes coram nobis Senatu Venerabiles PP. Pater Gennadius Chmielnicchi, Superior Polocensis Borisochlebensis, Pater Dorotheus Lecicovicus, Archidiaconus Archiepiscopatus Polocensis, Pater Nicephorus Hrizcovius, Pater Stephanus Solvianovius, Praesbiteri Polocenses, et spectabiles Domini, Dominus Joannes Terlicovius, Consul Polocensis, Dominus Dorotheus Achramovicus, Dominus Ermolaus Kriszanovius, Proconsules Polocenses, Dominus Nicolaus Sacovius, Notarius Civitatis Polocensis, Do-

minus Joannes Diabilus, Vicenotarius Terrestris Polocensis, confessi sunt coram nobis Magistratu, quod cum Polocia Vitepscum ob recuperationem corporis S. Martyris venissemus, qui est crudelissime pro Unione Ecclesiae Orthodoxae Apostolicae a propriis suis rationalibus ovibus trucidatus, tum temporis iam reperimus illum ex aqua extractum, in qua erat sex dierum spacio, in ecclesia Sancti Michaelis, quae est in arce Vitepscensi, vestitum totaliter episcopalibus, damasco (f. 92v) serici albi. Ibidem vultum eius tam speciosum cernere erat, ita ut nunquam in vita eius viderimus speciosiore et pulchriorem; similis enim erat vultu suo faciei angelicae. Eodem modo cum illum Polociam perduxissemus formae fuit speciosissimae immutabiliter, non sine maxima admiratione multorum variae conditionis hominum. Obsecramusque ut haec nostra confessio libris suarum Dominationum, ut maximum miraculum, inscribatur, quod et inscriptum est.

EODEM ANNO et die ingenuus Dominus Dancovius, Consul Polocensis, affirmavit dicens, se summopere laborasse oculis per longum tempus, et vix aliquid se potuisse videre; cum autem apportatum esset corpus S. Martyris Vitepsco Polociam, constitutumque in ecclesia S. Sophiae visitavi et dixi illum verum esse Martyrem Christi, ipse apud me orans, postea vero cum licentia Spiritualium abstersi oculos meos cilicio eius et Pallio, quo in loculo indutus iacebat, et huc usque eodem indusio apprehenso manibus meis, ac simul ac me tergi subito eodem instanti, gratia Dei, et huius Martyris S. sanitatem oculorum recepi.

EODEM QUOQUE tempore mulier quaedam Polocensis, quae mecum, inquit, venerat, etiam graviter laborans oculis, illa pariter abstersis oculis eodem cilicio extemplo sanitatem recepit, quod ego statim significavi Spiritualibus, nunc autem etiam suis Dominationibus quoque significo et obsecro, ut pro singulari miraculo in libris referatur, quod et est relatum.

EODEM ANNO et die Generosus Dominus Nicolaus Sacovius, Notarius Civitatis Polocensis, attestatus est, quod, inquit, ipse met ego passus sim gravissimum dolorem capitis per longum tempus; postquam (f. 93) votum feci invisere sepulchrum S. Martyris ex nunc dolor ille capitis evanuit Anno 1624 instititque ut hoc miraculum in codices transferratur, uti etiam est translatum.

EODEM ANNO et die Virgines Religiosae Ordinis S. Basilii testimonium exhibuerunt scripto, exposcentes a nobis ut librorum monumentis inserantur, quod quaedam Virgo religiosa, nomine Agatha Rusovia, gravissimo pedum dolore cruciaretur, ita ut nequidem movere loco sese postuisset, per oblationem autem sui ad sepulchrum S. Martyris pristinam recuperavit valetudinem anno 1624, pecieruntque a nobis Virgines religiosae, ut hoc miraculum libris inscribatur, quod est inscriptum.

EODEM ANNO et die Venerabilis Pater Gennadius Chmielnicchi, Igumenus Polocensis, praesentavit scriptum coram nobis Judicibus tale: Ego Gennadius Chmielnicchi, actu Praesbiter Ordinis Divi Basilii, fateor quod cum essem Paralysis morbo affectus, anno 1626, Mense Septembri die 28, noctu feria 6-ta, tanto fui affectus dolore, ut ultimam fere in ipso pertulerim afflictionem vitaeque periculum subire videbatur; in quo dolore meo supranominato sub mediam noctem commendavi me precibus S. Martyris Josaphat, et concepi votum ad sepulchrum ipsius; taliter mecum alloquens, quod si habuero aliquid levamen et videro me aptum, adibo pedes sepulchrum S. Martyris et Sacrum ad sepulchrum ipsius dicam. Post tale meum votum subito obdormivi. Expergefactus autem adeo notabile sensi levamen, ut absque ulla mora commodissime ex monasterio SS. MM. Borisi et Hlebi ad sepulchrum Sancti Martyris me contuleram ibique et Missam ad sepulchrum illius commodissime absolvi. Ante hoc autem votum meum fui propter infirmitatem (f. 93v) meam ad ambulandum ineptus, et duobus fere annis nunquam pedes ex monasterio ad ecclesiam S. Sophiae iveram, sed equo uti cogebam. Hoc totum gratiae divinae per intercessionem S. Martyris Josaphat adscribo. Et summis precibus contendo a VV. DD. ut haec in libris Praetorialibus adscribantur, quod et est adscriptum.

EODEM ETIAM ANNO Magnifica Domina Teodora Volchoviccia, Lucae coniux Rozancha, et cum filio suo Joanne Rozancha sunt testati se 14 hebdomadis graviter ex capite laborasse, et parum abfuit quin inquit, privaremur oculis; postquam autem nos voto visitandi sepulchrum S. Martyris Josaphat obstrinximus, extemplo experti sumus dolorem a nobis recessisse. Quibus de rebus a nobis certiores facti Judices Religiosi deque eodem VV. DD. nunc certiores facimus petimusque ut hoc libris Iudicii VV. DD. inscribatur, quod et inscriptum est.

EODEM ETIAM ANNO et die comparens personaliter Marina Vrelewiczowna, ex oppido Glembokie dicto, testata est, se fuisse permissu divino gravi morbo visitatam et propter eundem morbum manibus et pedibus tribus et medio anno contractam permansisse. Et cum, inquit, anno 1626, mense Novembri die 2, secundum vetus Calendarium, ad ecclesiam Cathedralem S. Sophiae ex voto manibus et pedibus reptando advenissem ad sepulchrum S. Josaphat Cuncevicii, die commemorationis martyrii eius, ibique Sacrificio Missae interfui, orando petens ab illo, ut possim sanitatem recipere et statim hac die penes sepulchrum Sancti Martyris, cum Sacrificio intereram Missae, (f. 94) sanitatem in omnibus membris recepi per intercessionem S. Martyris Josaphat Cuncevicii. Quod ego significavi eo tempore Officialibus ecclesiasticis, nunc VV. DD. significo, prout Magistratui, me sanitatem recepisse ad sepulchrum Sancti Martyris Josaphat Cuncevicii. Quaeso itaque VV. DD., ut hoc mirabile factum possit inscribi libris Praetorii. Quod est inscriptum.

EODEM ETIAM ANNO et die Sophia Michaelis, ex districtu Polocensi, fassa est, quod, inquit, cum adeo gravi detenta essem morbo, ut neque unicum membrum movere potuissem, continuis 14 Septimanis in quolibet actu et opere non nisi aliorum adiuta ope mihi ullo modo satisfacere potuerim. Postquam autem (proborum hominum consilio) concepi votum adeundi sepulchrum S. Josaphat Cuncevicii, anno 1626, mensis Novembris prima die, in vigilia martyrii ipsius, illico hac die et hora sanitatem recepi. Quod ego licet Officio spirituali significaverim tandem VV. DD. significo, et peto ut hoc miraculum in libros Praetorii inscribatur. Prout etiam est relatum.

EODEM ETIAM ANNO et die Regina Michaelis, Vidua, confessa est se habere maximam tentationem diabolicam in anno 1626, toto anno, ita ut non possim preces dicere, nec Missae interesse et aliquando extrudebat me ex templo tempore elevationis Ven. Eucharistiae, libros precum saepissime mihi e manibus eripiebat. Qua de causa consilio Patrum Societatis concepi votum adeundi sepulchrum S. Josaphat Cuncevicii. Cuius voti gratia cum visitassem sepulchrum sanctum eius libera mansi ab omni tentatione, Deo adiuvante, et S. Martyre Josaphat. De quo significavi Officio spirituali, nunc et VV. DD. hoc miraculum significo et peto, ut libris Praetorii adscribantur. Quod est adscriptum (f. 94v).

EODEM ANNO et die comparens personaliter idem Venerabilis Pater Dorotheus Lecicovicius, Archidiaconus Archiepiscopatus Polocensis, fassus est coram nobis, quod tempore necis Sancti Viri Josaphat Vitepsci variis armis interfecti, ubi ille S. Vir accepit securi falcata supra auriculam sinistrae partis vulnus unum, et aliud supra ipsum verticem capitis, ex quibus his supradictis vulneribus post extractionem ex aquis corporis ipsius sanguis profluebat plus quam uno integro anno, cuius rei signum est tobalaenum et strophium, quod pro tunc capiti ipsius appositum erat, quod tobalaenum est modo Vilnae. Id, instante supranominato Patre, est libris inscriptum.

EODEM ETIAM ANNO et die Mathias Sinicievicus fassus est affinem suum Georgium Matisovicium contagioso morbo infectum fuisse viginti hebdomadis, cum autem Patres Collegii Polocensis illi supra collum imposuissent cilicium in quo corpus S. Josaphat iacuerat, et quod cilicium habent acceptum ex sepulchro eiusdem, statim convalescere cepit. Tertio vero die supra dictus Mathias penitus ad sanitatem reductus e lecto surrexit, idque ut libris inscriberetur petit. Idemque est inscriptum.

EODEM ANNO ac die fassus est personaliter Pater Abrahamus Hriniewiczchi, Viduus, actu Praesbyter Polocensis ecclesiae Ascensionis Dominicae, anno 1626, Mense Octobri filiam suam Susannam male valentem incurabili fluxus sanguinis morbo, omni vero inquit penitus spe sanitatis ipsius destitutus post omnem medicinam adhibitam votum concepi sistendi illam ad sepulchrum S. Martyris Josa-

phat, atque ex tunc notabilem sentit meliorationem et brevi pristinam sanitatem recepit. Rogo ut hanc attestationem in libros Judicii DD. VV. inscribatur. Quod est in scriptum (f. 95).

EODEM ANNO ac die comparens personaliter Maria Moscovita cum Nepote suo Athanasio fassa est, quod iste puer, Nepos meus, plus quam unius anni tempore laboravit ex oculis; postea anno praesenti 1627 ex eodem morbo caecus factus nihilque per octo dies videbat; tandem ex consilio proborum hominum obtuli illum ad sepulchrum Sancti Josaphat, mense Augusto die prima, cumque illum ad id sepulchrum adduxissem, quidam Religiosus ad sepulchrum Sancti Martyris isti meo Nepoti oculos strophio abstersit, quod strophium erat cum sanguine istius Martyris. Postquam abstersionem statim resipuit, de quo ego statim feci certiores Patres tum in Castello praesentes. Quod etiam DD. VV. significo et obnixè peto ut hoc miraculum in libros DD. VV. inscribatur, quod est in scriptum ut supra.

Hic sigillum Civitatis.

Correxit cum Libris Aemilianus Troznic, Vice Notarius etc.

EXTRACTUM EX LIBRIS CAUSARUM PRAETORII CIVITATIS S. R. M. POLOCEN (f. 95).

Anno a Nativitate Filii Dei 1628, die 18 Mensis Februarii feria 6-a, coram Nobis Joanne Charminschi, Vice Praetore, Constantino Stephanovio, locum tenente D. Lucae Cyganovicii et Joannis Teodori, Consulium et Protoconsulium, Scabinorum Civitatis S. R. Maiestatis Polocensis, hoc anno causis forensibus in Praetorio praesidentibus. Comparens personaliter Pater Dorotheus Lecicovicus, Archidiaconus, denunciavit et literas Nobis a Patre Paulo Kozminicio, Sacerdote Porgiloviensi, scriptas reddidit, quibus nos Judicium dum coram nos legerentur auditis, instante et praesente Patre Dorotheo eosdem libris dedimus inserendos, quae de verbo ad verbum sic se habent:

Spectabiles et Magnifici Domini, Consules, Proconsules, et Scabini Civitatis S. R. Maiestatis Polocensis.

Precibus meis sacerdotalibus in gratiam DD. VV. diligenter commendatis, certiores DD. VV. reddo, me tanquam loco remotum didicisse quod singuli quicumque cognita (f. 95v), accepta Dei gratia et intercessione Martyris S. Josaphat sanitatem sunt consequuti, coram Judicio D. S. deponant. Horum et ego vestigiis insistens quamquam literis meis, cum non possim personaliter ipse comparere cum filio meo, propter distantiam loci, testimonium de gratia Dei et Martyris S. Josaphati perhibere, quam Filius meus nomine Theophilus Pauli Borgilacii expertus. Quibusnam beneficiis Dei et meritis SS. MM. et per quorum merita experimur gratias magnas et sanitatem recipiamus. Ego itaque Paulus Cosminicius, Praesbyter, praesentibus meis

literis coram D. V. sanitatem filii mei supradicti voto sepulchrum Sancti Martyris Josaphat Cuncevicii visitandi emisso restitutam testor, et supplico D. V. ut haec mea attestatio, licet in scriptis transmissa, libris DD. VV. inscribatur. Haec autem sanatio filii mei sic se habet. Anno 1627, mensis Januarii 22 die, secundum antiquum Calendarium, dictus filius meus existens annorum 12 in gravem febris caldae, Deo permittente, inciderat morbum, quo quinque septimanis vexabatur; denique iam salutis suae nulla spes mihi superesset, vox siquidem et loquela iam ea infirmitate erat immutata. Interea temporis aliquod hebdomadibus praeterlapsis, prima videlicet Martii die, venerat quidam Pater Religiosus Ordinis S. Basilii, Pater Paulus Owluczynski, tam me quam decumbentem aegrotum infirmum filium meum visitans; ille inquam Pater talibus me alloquutus: Pater Paule, laeto bonoque sis animo, filius tuus salvus erit, dummodo eum ad sepulchrum offeras S. Martyris Josaphat, et his dictis deposita de collo suo particula Cilicii quo Vir Dei indutus in tumba requiescit, supra collum imposuit filii mei infirmi. Id sub conscientia dico, quod vix cilicium illud impositum erat collo, extemplo eodem tempore et hora filius meus Theophilus ad meliorem statum sanitatis redire coepit, et ita in crastinum, anno supradicto, mensis Martii 2-da die, feria 6-ta, tam bene convaluit, tanquam nullum unquam morbum perpesus esset. Haec omnia gratia Dei, atque intercessione S. Martyris Josaphat tribuendo iterum iterumque D. V. rogo, ut hoc testimonium in libris Civilibus Curialibus (f. 96) inscribere dignentur, idemque deinde iis, qui illud exposcent dari per extratum. Interim me ipsum benignae amicitiae D. V. diligenter commendo.

Borgilovii anno 1628, mensis Januarii 29 die, secundum antiquum Calendarium. D. V. ex animo imprecans bona amicus et apud Deum exorator.

Paulus Cosminicius Praesbyter Borgiloviensis manu propria.

Quae denunciatio Patris Diaconi, et literae nobis Magistratui reditae, et libris Civilibus Polocensibus sunt inscriptae. Ex quibus et hoc extractum sub sigillo Praetoris Civitatis et cum subscriptione manus meae Notarii Patri Dorotheo Lecicovicio datum, scriptum Polociae etc. Sigillum Civitatis. Correxerit cum libris Aemilianus Tresnica, Viconotarius.

EXTRACTUM EX LIBRIS PRAETORIALIBUS CIVITATIS S. R. MAIESTATIS POLOCENSIS.

ANNO a Nativitate Filii Dei 1628, Januarii 18 die. Coram me Joanne Charminschi, Vice Praetore Civitatis Polocensis, Luca Cyganovio, Consule et Proconsulibus, Scabinis Civitatis S. R. Maiestatis Polocensis, hoc anno causis forensibus in Praetorio praesidentibus. Compa-

rens personaliter spectabilis Dominus Joannes Theodori Consul huius anni Polocensis, recognovit his verbis. Anno, inquit, 1625, filia mea Marina gravissimo morbo laborabat; cum vero nulla spes sanitatis eius nobis superesset, mandavi uxori meae Reginae, ut hanc filiam nostram unum a nativitate habens annum ad sepulchrum Sancti Patris Josaphat deportaret, et monumentum sanctum eius tangeret (f. 96v). Quod mandatum praedicta uxor mea libenter exequi volens, detuli eam ad sepulchrum S. Martyris ad ecclesiam Ascensionis Christi, ubi eo tempore corpus eius sanctum quiescebat. Anno praedicto, mense Janurio 17 die, secundum vetus Calendarium, et applicavi eam ad loculum S. Josaphat, e vestigio gratia Dei et precibus Martyris S. Josaphat pristinae sanitati est restituta, atque hoc usque ad tempus eadem immutabiliter fruitur sanitae. Petiitque Dominus Joannes Consul, ut hoc miraculum et testimonium suum libris Praetorialibus inscriberetur. Quod et est inscriptum. Ex quibus libris Judiciariis Praetorialibus et hoc extractum Rev.do Patri Dorotheo Lecicovicio sub sigillo Praetorii et cum subscriptione manus Notarii editum. Scriptum Polociae. Sigillum Civitatis etc. Correxerit Aemilianus Trosnica, Vicenotarius etc.

PRIVILEGIUM PRO COADIUTORIA POLOCENSI (f. 97).

SIGISMUNDUS DEI Gratia Rex Poloniae, Magnus Dux Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masoviae, Livoniae, Sueciae autem, Gothiae, Vandaliae haereditarius REX.

Significamus his literis nostris, ad quem hoc scire pertineret. Quoniam dedit nobis informationem Rev.mus in Christo Pater Josephus Velamin Rutschi, Archiepiscopus Metropolita Kioviensis, Haliensis, totiusque Russiae, quod Reverendus Gedeon Brolnicki, Archiepiscopus Polocensis, Vitepscensis et Mscislavensis propter decrepitam aetatem tam inhabilis iam factus sit, ut commode suum episcopale munus amplius exequi non valeat, indeque non parvum in ecclesiis, atque inter Sacerdotes episcopatus eius disordinem exortum esse, neque minorem diminutivum honorum eiusdem Episcopatus reperiri. Quapropter praefatus Rev.mus Metropolita his omnibus occurrendo talem modum nobis insinuavit, ut autoritate Nostra, tanquam Protector et Patronus Ecclesiae Dei, Praesenti Episcopo Polocensi Coadiutorem assignarem, qui ecclesias episcopatus eius, et Sacerdotes illarum gubernando ordini invigilaret conservando, et omnium honorum curam gereret. Ut Episcopus pro tunc existens suum habeat victum iuxta proventus eorundem honorum. Quo fine idem Rev.mus Metropolita Religiosum Praesbyterum in literis atque scientiis bene eruditum, Virum piissimum, in rebus ecclesiasticis peritissimum, Patrem Josaphatum Kuncevicium, (f. 97v) nobis commendavit. Quamob-

rem Nos, Rex volentes ut in Dominiis nostris, feliciter regnantibus nobis, quam maxime in ecclesiis Dei gloria propagetur, et ordo debitus in spiritualibus observetur, videntesque modum eum necessarium, et habentes hanc personam religiosam pro illo munere summopere commendatam, praedictum Patrem Josaphatum Cuncevicium in Coadiutorem Episcopo praesenti Polocensi Gedeoni ad vitam eius, post mortem autem illius in successorem Episcopatus Polocensis et Vitepscensis similiterque Mstislaviensis damus, et praesentibus nostris confirmamus. Ille vero quam primum venerit ad Civitatem nostram Polocensem ecclesiam Cathedrali in possessionem suam accipere tenetur, et reliquas ecclesias in civitate Polocensi et omnibus civitatibus nostris, oppidis et villis existentes ad Episcopatum Polocensem spectantes regere et gubernare, bonorum ecclesiasticorum curam habere, partes eorum duas pro necessariis et provisione praesenti Episcopo tribuendo, tertiam autem pro conversatione sui reservando ad vitam moderni Episcopi. Post obitum vero in omnia bona episcopalia, tanquam proprius loci illius Episcopus succedere, possidere, et frui iisdem debet ad vitam suam, obtenta pro eo statu episcopali consecratione a Metropolitana Chioviensi, Haliciensi totiusque Russiae, et perseverando semper sub obedientia eius et Unione cum Ecclesia Romana. Ideoque dedimus ei has literas nostras, cum subscriptione manus nostrae regiae, et nostro sigillo.

Scriptum Varsaviae, anno Nativitatis Dei 1617, Mensis Junii 28 die.
SIGISMUNDUS REX. Locus Sigilli.

Janussius Skumin Tyszkiewicz.

PRIVILEGIUM PRO IPSO EPISCOPATU POLOCENSI (f. 98).

SIGISMUNDUS III, ut supra.

Significamus hisce literis nostris universis et singulis in particulari ad quem hoc scire pertineret, de eo quod cum prius in senectute, et morbo Archiepiscopi Polocensis P. M. defuncti Gedeonis Brolnicki vivente eo literis Privilegii nostri Coadiutorem suffecerimus ad attendendum negotiis et ordini ecclesiastico atque bona Archiepiscopalia Polocensia gubernanda Rev.dum Patrem Josaphatum Cuncevicium. Quoniam vero P. Gedeon Brolnicki vitam cum morte commutavit, ideo Nos Rex, gratia nostra Archiepiscopatum Polocensem, Episcopatum Vitepscensem, et Mscislaviensem cum omni potestate in causis spiritualibus, et omnibus eis pertinentiis ab antiquo eum concernentibus, eidem Josaphato Cuncevicio moderno Archiepiscopo Polocensi et Vitepscensi et Mscislaviensi praesentibus literis et Privilegio nostro contulimus et confirmavimus. Cum autem nonnullae personae bonis quibusdam Episcopatus Polocensis sibi usurpatis utantur, ideo Nos Rex bona quae propria ad Episcopatum Polocensem spectarent atque

a saecularibus hominibus usurpata tenerentur, illi Josaphato Cuncce-
vicio, Archiepiscopo Polocensi, iure ab iniuste possidentibus repe-
tendi licentiam damus. Et cum Episcopus ille aliacumque bona ab Epi-
scopatu Polocensi alienata recuperaverit, tunc vigore earundem prae-
sentium literarum Privilegii nostri una cum Episcopatu Polocensi de-
bet possidere, et post eum alii Episcopi sibi in Episcopatu Polocensi
succedentes, eadem semper tenere et gaudere debent. Et ideo de-
dimus has literas nostras Privilegium cum subscriptione manus no-
strae Regiae, et sigillo Magni Ducatus Lithuaniae.

Scriptum Varsaviae, Anno 1618, mensis Martii 31 die.
SIGISMUNDI REX. — Locus Sigilli. — Janusius Skumin
Tyszkiewicz, Notarius.

LITERAE S. ae REGIAE MAIESTATIS NE SMOTRICIO OBEDIATUR
(f. 98v).

SIGISMUNDUS etc. ut supra.

Famatis Consulibus, Pro Consulibus et Scabinis Civitatis nostrae Po-
locensis, fideliter nobis dilectis gratiam nostram Regiam.

Famati nobis dilecti. Quoniam quidam Smotricius et Borecius,
ut ipsi se appellant, facta conspiratione cum subditis Imperatoris Tur-
carum, Inimici Fidei Christianae, et nostri, qui nuperrime foedere
violato, per iuramentum confirmato et pace stabilita, Regnum Turca-
rum aggressi sunt in contemptum Maiestatis nostrae Regiae, absque vo-
luntate, notitia, collatione et licentia nostra consecrationem quandam
ab eodem recipere, unus pro Metropolia Chioviensi, alter pro Archie-
piscopatu Polocensi, ultra eos qui sunt iisdem dignitatibus spiritua-
libus a multis annis, Deo praevidente, et nobis conferentibus sunt in-
signiti, bona fruuntur sanitate, utraque Jura antiqua et consuetudi-
nem Regni Poloniae et Magni Duc. Lithuaniae sancte, inviolabiliter ad
haec usque tempora fuerunt conservata, quorum tenore nos et non
alius sumus Protectores et Collatores SS. Dei Ecclesiarum, Metropol-
itae et omnium Episcoporum in Dominiis nostris ita, un nemo abs-
que collatione atque praesentatione nostra valeat possidere, institue-
re et possidere aut conservare, et vel maxime ille qui Patriarcham
se appellat aut legatum Patriarchae Hierosolimitani, cum Patriarchae
Hierosolimitani nulla (f. 99) unquam potestas in Spirituales Domi-
niorum nostrorum extenderetur. Concilia haud SS. Patrum et ordo
S. Ecclesiae nunquam permittit, quin imo prohibet, ne quicquam al-
terius potestatem et iurisdictionem sibi praesumat arrogare. Illi con-
tra ordinem et praecepta Ecclesiae, contraque autoritatem Maiestatis
nostrae Regiae, ausi sunt ab extraneo impertinente Patriarcha, licet

illi Pastorem nominent, subdito inimici Christiani mominis et nostri, Ordines suscipere, id deliberate facientes instinctu Barbarorum inimicorum Crucis Christi et nostrum, ut tempore praesentis belli tumultus et seditiones in Dominiis nostris oriantur et consequenter (quod Deus avertat) tota Reipublicae facies in maximum et extremum periculum adducitur. Huic itaque malo nos pro autoritate et officio nostro Regio occurrendo tempestive volumus habere et mandamus, ut communicato consilio cum Ill.mo Palatino Polocensi, et absente eo, cum Officio Castrensi Polocensi, caveatis ne illae praedictae personae, ut exploratores et turbatores Reipublicae, non solum in Arcem et Civitatem nostram Polocensem non admittantur, verum etiam comprehendantur et carceribus includantur. Deinde secundum delicta quae contra eos secundum Judicium iura et inquisitiones sufficienter deducuntur, puniantur, ut sic aliis quibusvis exploratoribus et proditoribus Reipublicae via possit intercludi. Aliter propter gratiam nostram et debitum vestrum non faciatis. Varsoviae, Anno Nat. Domini 1621, mensis Februarii 1 die. Regnorum Nostrorum Poloniae et Sueciae 28 Anno, etc.

SIGISMUNDI REX (Locus Sigilli) Alexander Corvin Gasiewski, Refferendarius et Notarius.

PARTICULARIA MIRACULA S. JOSAPHAT (f. 99v)

Ego Eustachius Kurcz, Capitaneus Upitensis, fateor sub conscientia mea, quod abeundo pro Tribunali Vilmensi anno currenti 1628, ipso die Dominico conductus Paschae, reliquerim uxorem meam nomine Reginam Voloviciam diuturna et gravi detentam infirmitae aliquot supra decem annis ita, ut decennio e lecto non se moverat. Cum autem Vilnae dimorarer accepi literas illius datas eodem anno mensis Maii 20 die, quibus haec scribit de verbo ad verbum. De mea sanitate V. D. facio certiore, quod cum iam quinque hebdomadibus extreme laborassem, in octava S. Stanislai tam atroces dolores manus ac pedes occuparunt, ut etiam mentis compos non essem. Hoc autem tribus diebus perduraverit in excessu cruciatus et afflictionis. Praeterea nescio unde disenteria etiam supervenerat, quae multo me afflixerat tempore. Quid faciendum, pro omnibus Domino Deo gratias reddo. Nihil tamen minus hoc quoque licet mihi V. D. nunciare, ut D. V. videlicet significet eis, qui miracula Beati Martyris Josaphat scribunt. Cum insupportabilis dolor manum invaderet sinistram, ita ut iam plane prae dolore nec spirare potuissem, et memoria mihi defecisset interea Valentini uxor accepto sanguine S. Martyris panniculo tincto tergebat, ego vero auxilium invocabam supplicando et promittendo miraculum hoc et gratiam Dei praedicare, per illius intercessionem praestitam. Evestigio sensim post duas circiter horas do-

lor ceperat mitigari, ita ut mihi somnus supervenisset. Quocirca obnixè V. D. peto, hoc miraculum et gratiam Dei intercessione eius praestitum mihi denunciat. Ego itaque Eustachius Kurcz, Mysteria Domini nolens occultare, et beneficia per Virum Dei (f. 100) Josaphatum collata, hanc gratiam Dei uxori meae super nominatae intercessione huius Sancti exhibitam, secundum talem eius attestationem, pro miraculo reputo et peto, ut ad Acta Inquisitionis haec mea attestatio propria mea manu subscripta recipiatur.

Vilnae 2 Junii Anno Domini 1628.

Eustachius Kurcz, Capitaneus Upitensis, manu propria subscripsi. Ego Joannes Kosakovius fateor sub conscientia me adfuisse huic attestationi, manu propria.

Ego Stanislaus Slepowronski sub conscentia affirmo, quod fuerim praesens huic attestationi, manu propria.

Ego Basilius Niesienievius Jelschi sub conscientia dico me adfuisse huic attestationi, manu propria.

TESTIMONIUM Ill. mae Dominae CAPITANAE LOMSENSIS.

De accepto a Domino Deo intercessione Sanctae Memoriae Piae Josaphati Archiepiscopi Polocensis beneficio, hanc meam do attestacionem. Gravibus oppressa morbis, et doloribus in podagra, neque ullam sentiens valetudinis duabus circiter septimanis meliorationem, quin imo in tantum augebantur dolores, ut non solummodo deambulandi, verum etiam propriis viribus surgendi facultas daretur, caelestia iuvandae sanitatis prius quam humana adhibere decreveram media. Et prae oculis habens necem Sanctissimi Patris Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, simulque nonnihil Reliquiarum eius, ut ex strophilo sanguine tincto, particula Cilicii illius, ausa sum loco doloribus affecto applicare praedictas (f. 100v) Reliquias, et infallibilem apud Dominum Deum huius Beati intercessionem implorare. Interim dum ferventes ad Deum funderem orationes, obdormivi. Et ecce in somniis video quandam Personam spiritualem, casula alba indutam, et capite ad dexteram temperiem partem vulneratam, de quo vulnere in casulam usque ipsam sanguis defluebat. Constitit ille. Quaero quisnam esset. Respondit: Ego sum Josaphat Archiepiscopus, cuius paulo ante intercessionem invocabas. Et ego dixi: Obsecro, vir sancte, ut meritis tuis primam obtineam sanitatem. Respondit: Merita, inquit, mea coram Maiestate Divina parva sunt; sanguis nonnisi hic, quem pro Christo Domino et Fide eius effudi, valet aliquid. Manu itaque sanguine e capite defluente tinctam loco doloribus afflicto apposuit, et illa inunxit sanguine. Haec dicens: Sanguis hic propter Christum, et fidem eius antiquam orthodoxam graecam, et Ecclesiam eius effusus, sanet te secundum fidem tuam. His dictis dis-

paruit. Ego expergefacta, a dolore libera tanquam nullum ante somnum morbum habuissem, ita ut sequenti die et ambulare, et munera sanos concernentia obire potuissem. Divinae itaque Maiestati humillima pro acceptis intercessione huius beati Viri beneficiis gratiarum accione persoluta, et eo in patronum securum ad mortem usque assumpto, hoc meum sub conscientia propria manu scriptum do testimonium.

Vilnae, die 14 Martii, Anno 1627.

Filianna Volovicia Kosakowscha, Capitanea Lomzensis.

TESTIMONIUM Ill.mi DOMINI NOTARII CASTRENSIS
VITEPSCENSIS.

Testimonium a me Basilio Szapka Chotelscio, Notario Castrensi Vitepscensi, fideliter, et sub iuramento datum Inquisitoribus a S. Sede Apostolica Vitepscum missis, de pia vita, beneficiis Martyris Sancti Josaphat Cuncevicii, Archiepiscopi Polocensis, a civibus Vitepscensibus propter Unionem trucidati, Anno 1628, Aprilis septima die. A notitia mea cum hoc Sancto Viro a tempore quo intravit in Sedem Episcopatus Vitepscensis, in omnibus conversationibus meis cum eo, sanctam in eo agnovi vitam, eximias virtutes, et admirabilem erga D. Deum zelum; in omnibus etenim colloquiis suis, quotiescunque mecum publice et privatim alloquebatur, nullum fuerat intentum eius aliud quam promotio gloriae Divinae, et vel maximae Unionis Religionis Graecae. Et quadam vice hoc coram me dixit, dum ei nuntiatum esset Kioviae a Cosacis Zaporosiensibus Monachos Unitos immaniter trucidatos et submersos esse; tunc lachrimabundus dixit: Utinam Superiores mei, ablato a me hoc munere Archiepiscopali, Kioviam me destinassent, libentissime irem, et simili decederem morte, et hanc vineam sanguine meo irrigarem, ut Dominus Deus centuplicem adferret fructum. Hoc autem magnum fuit, quod erga capitalissimum inimicum suum ei maiora humanitatis obsequia quam alteri cordiali amico suo exhibebat. Quatuor ante necem suam dies, me accersito, Naum Volchum, Consulem (f. 101v) Vitepscensem, Schismaticum (qui pro morte eidem illata a DD. Commissariis capite punitus), toto affectu eum ad concordiam cum adversario illius Gregorio Benicio, Notario Civitatis, pessimo Calvinista, adducere nitebatur. Perniciem illi Naum, nisi resipisceret, praesto adfuturam prophetico spiritu denunciando, nihil tamen cum pertinacibus efficere potuit. Quarta deinde die fuit interfectus. Toto conversationis meae tempore cum Pie Defuncto, nunquam videram quod pecuniam aliquam manibus suis contrectavit. Pro gloria autem Dei, et praecipue pro Ecclesiis et decore earum maxima contraxerat debita. Quadam acciderat vice, me praesente, quod Frater illius, quem multo tempore non viderat, ad

eum venisset, huic facto uno pari vestium domum redire iussit, et mihi dixit: Ecce, Domine Notari, hic est frater meus, iussi ei unum par vestium fieri, verum ut maneat mecum nolo, ne forte homines dicant, me ex bonis Ecclesiae pro consanguineis meis facere sumptus. Beneficia quae intercessione huius Servi Dei a D. Deo obtinui sunt infinita, sicut etenim in vita mihi faverat, ita affectum expertum eundem post mortem, statim apud D. Deum inter alios in Patronum assumpti meum. Verum haec maxima. Uxor mea duabus vicibus, graviter in partu periclitans, intercessione illius sine ulla difficultate a D. Deo fuit soluta. Filiolus meus Joannes, maximo laborans morbo, ex voto ad sepulchrum eius oblatus, intercessione illius pristinae sanitati a D. Deo restitutus est. D. Teodatus Chlewinski, affinis meus, Schismaticus, Anno 1626, Januarii 12 die, dum Vitepsci gravi morbo extremis laborasset, monitus a me ut Unionem S. amplecteretur, confiteretur et sacram reciperet Communionem sepulchrumque Viri S. Polociae visitaret. Quod votum ubi emisit, e vestigio sanatus est. Verum cum huic forte non satisfacisset, post annum, aut aliquantum amplius e vivis excessit. Summopere autem dolens, quod ipse praesens coram DD. Inquisitoribus comparere propter distantiam loci non poterim (f. 102), hoc testimonium, quod sub iuramento do, propria mea scriptum manu, et propria manu subscripsi et sigillo obsignavi.

Basilius Szapka Chotelski, Notarius Castrensis Vitepscensis manu propria (L. sigilli).

TESTIMONIUM PRINCIPIS GEORGII CZARTORISCII.

Ego Georgius Princeps Czartoriscii significo de morbo meo, quo me Dominus Deus gratia sua visitaverat, quod 13 hebdomadibus e Camera egredi non potuerim. Morbus autem hic fuerat quodam tempore febris calida inusitata, dolor capitis, et omnium membrorum, spinae dolores, stranguria, calculus, pectoris angustiae, palpitatio cordis, simul vero omnes hi morbi me vexabant. Cum iam desperarem de sanitate, absoluta solita confessione coram Patre Valentino Dominicano viro piissimo, ubi extreme male valerem, praesertim stranguria opprimerer, iussi ut me in alteram verterent partem ubi imago B. Josaphat Kuncevicii, Archiepiscopi Polocensis, appensa erat super caput meum. Revocatis in memoriam multis hominibus quibus sanctae orationes profuerunt et sanitatem attulerant, subito me SS. precibus recommendavi, et votum promisi, si vivus superfuero sepulchrum et corpus visitabo eius; atque intercessione illius expertum magnum adiumentum sanitatis; statim enim a corde dolor et a pectore recesserat gravitas, et ego gratiis D. Deo et huic Sancto, iam gratia Dei et pristinae sanitati restitutus, et hoc volo adimplere, si Dominus Deus concesserit sanitatem. Haec omnia propter uberius testimonium ma-

nu mea propria scripsi et subscripsi quod verum scripserim. Sic me Dominus Deus adiuvet.

Datum Dubnae, 2 Martii, Anno 1628.

Georgius Princeps Czartoriscius (Locus sigilli).

TESTIMONIUM Ill.mae DOMINAE RAGIMINSCIAE (f. 102v).

Alexandra Ragiminscia Klonowscha, Dapiferi Polocensis uxor, sub conscientia coram Deo profiteor, hoc miraculum vere fuisse factum in Domo Domini Alexandri Korsak, cum facerem iter Polociam anno currenti, mensis Aprilis prima die. Ex parte unius equi videlicet de sexigis nostris prorsus iam propter subitanam et quandam occultam nobis infirmitatem extincti ad vitam et sanitatem intercessione Beati Josaphat Martyris Archiepiscopi quondam Polocensis reducti, quem ego, dolens, eo tempore supra praedicti equi casu, et nostra necessitate, cum in itinere essemus, tribus vicibus simul ordinem et modum a R. Padre Stanislao Kosinski, Rectore Collegii Polocensis Societatis Jesu, praescriptum invocavi, sicuti etiam eidem Patri haec omnia, dum domi meae esset, uti et factum fuerat enarravi. Quibus omnibus ut fides habeatur manu mea subscribo propria testificando taliter et non aliter evenisse.

Datum Kublicii, anno 1628, Maij 15 die.

Alexandra Ragiminscha Klonowska, Dapitera Polocensis, manu mea propria (Locus sigilli).

TESTIMONIUM Ill.mi DOMINI HARABURDA (f. 103).

Ego etiam Albertus Joannes Haraburda similiter sub iuramento coram Deo confiteor, quod cum audiissem in praeterita Inquisitione sanctissimam vitam, maxime autem insignem dexteritatem, zelum et gratiam Dei, quae per illum operabatur in omnibus necessitatibus inter partes dissidentes, quo ad moderandos et pacificandos animos, quin imo quod ipse Beatus Martyr Josaphat spontanee et ex magna et ferventi charitate, postquam rescit alicubi de partibus dissidentibus illas ad se invitabat, passim pro prandio invitans vel si id fieri non potuit, alibi. Ego itaque animam et cor ad illum elevavi, dum domi pro ineunda pacificatione antea cum adversario meo saepius sed invanum tentatam proficiscerer, tanquam in magno perplexo inextricabili negotio, ut quemadmodum vivus aliis, his et mihi post mortem precibus suis D. Deo acceptis adesse vellet ad efficacem eam compositionem et pacificationem nostram obtinendam. Pro qua adhibueramus cum parte adversa unanimiter praeter alios Rev.dos Patres Jesuitas Patrem Rectorem Collegii Polocensis et Patrem Joannem Kegeravium, itemque Ill.mum D. Notarium Terrestrem Polo-

censem et optatum finem, nihil dubito, quod intercessione huius S. Martyris acquietationis nostrae verum et stabilem assecuti simus. Ideoque testimonium et recognitioni meae manu mea propria subscripsi..

Albertus Joannes Haraburda m. p.

(Locus sigilli).

TESTIMONIUM PATRIS LUDOVICI ROSSII (f. 103v).

Ego Pater Ludovicus Rossius, Odinis Sancti Francisci de observantia, confessarius, ob honorem et gloriam D. Dei ac consolationem fidelium, testor his literis meis: anno 1630, Augusto, dum mandata Superiorum meorum tempore pestis Ciecieroviciis in bonis Ill.mi Domini Christofori Tiskievicij, Dapiferi Slonimensis, in praesentia Ill.mi et ipsius Ill.mae penes Religiosas Virgines Ordinis Sancti Francisci Grodnae residentes, demorarer, quaedam Virginum Religiosarum, nomine Francisca Jerichovicia, aliquod annis mediantibus veneficiis magnos saepe cruciatus patiebatur, et quadam vice casu mirabili aciculam deglutiit et iam iam suffocabatur, visum ac loquelam perdidit, tantoque maiores dolores tolerabat. Ego indignus Sacerdos peculiarem erga Beatum Josaphatum devotionem habens, accepto strofio sanguine eodem Beati Josaphati tincto, ab Ill.ma Domina ipsa Tiskievicia in praesentia multorum imposui oculis eius, quos una cum loquela duobus iam diebus ocluserat, et ecce subito oculi aperti, et miraculose deinde ab acicula illa salva intercessione Beati Josaphat, cui ego illam indignus Sacerdos recommendarem, remansit. Hoc scripto sub conscientia sacerdotali testatus sum, dum essem in Tue praedicator. Anno 1631. Idem qui supra praedicator. Tuen (?) (m. p.).

TESTIMONIUM CARPI BONIECKIEVICII (fol. 104).

Anno 1637, mensis Februarii 14 die, secundum antiquum. Quadragesima magna inchoata 2 die Carpus Buniacovicus in villa Colodes in tantis doloribus manus dextrae oppressus fuerat, ut chirurgus ipse, quamquam venam inciderit, nihil prodesset, et ille prae dolore deliquium pateretur animi, et per integram septimanam nec minimum potuit capere somnum. Dumque Dominum Deum deprecaretur dicens: mei miserere peccatoris et mitigaris dolorem hunc. Deinde audit vocem loquentis sibi versus caput eius taliter: Quocirca non imploras Archiepiscopum Polocensem in auxilium apud Dominum Deum? Ille cum nesciret, quonam esset nomine Sanctus appellandus, aliquod solummodo vicibus repetiit: Archiepiscopo Sancte ora pro me. Interea temporis obdormiit et expergefactus non amplius dolores senserat, et sanus perfecte effectus.

Teodorus Lumius (?) Namislovius, Capelanus, et Concionator

Episcopi Luceoriensis auribus audivi propriis (m. p.). Procopius Praesbyter Colodensis testis huius facti optime conscius ex relatione personae supra nominatae mp. Cum autem ipse scribere nesciat (orotenus ab eo rogatus) me subscribo loco illius: Joannes Bunicovicius manu propria. Ego Hieremias Poczapowski, Episcopus Lueoriensis, testor me ex ore supradicti Carpi Boniachevicii audivisse. Ideoque hoc manu propria scriptum do testimonium Rosisciis, 27 Maii, Anno 1637. (Locus sigilli).

TESTIMONIUM DOMINI JOANNIS PHILONIS KOSOROWSCHI
(f. 104v).

Rev.mi in Christo Patres, Archiepiscopi, Episcopi caeterique Spirituales. Domini mei Colendissimi.

Cum hodie tempus et locus expiret quo unusquisque teneatur denunciare et revelare miracula et opera mirabilia digne et publice Sanctae Memoriae S. Martyris Dei Josaphat Cuncevicii, fatear, tanquam Publicanus, certiores Ill.mas DD. Vestras reddo et publice testor inter alia sancta opera illius in vita eius, quorum ego noticiam habeo (uno etenim eidem famulatus sum anno), sed iis omnibus de quibus sufficientia, manifesta testimonia et probationes, in scripto tantum ea refero, quae meis domesticis facta sunt. Videlicet. Uxor mea Catherina Copcioviccia anno 1625, illa plane die, qua corpori huius sancti iusta reddebantur, dum esset gravida, in imminente partu in gravem et lethiferum incidere morbum. Revocans sibi in memoriam gesta huius Sancti admiranda, quae plurima iam reperiebantur ab hominibus divulgata, comprobataque, commendans se Domino Deo in SS. Trinitate Uni, Sanctissimae Dei Genitrici Virgini Mariae, huius autem Viri Dei Martyris Josaphat intercessionem efflagitans votum conceperat sepulchrum ipsius visitandi, et preces ibidem persolvendi. Et ecce subito miraculose absque dolore a Domino Deo soluta et gratia Dei donata prole, eadem uxor mea anno praeterito 1627, Dominica Lacticiniorum (f. 105) secundum Ritum Ruthenorum subitaneo calici doloris correpta, morbo adeo gravi, ut mihi et liberis ultimo vale persoluto, confessione peracta, et Sanctissimo Sacramento suscepto, iam iam debuerat expirare. Iterum ad illius intercessionem recurrit, et idem experta est; eodem etenim momento ad pristinam redire sanitatem caepit et rediit, qua obtenta voto illi satisfacit. Famula quoque mea, nomine Marina, diuturno tempore tantis capitibus doloribus vexabatur, ut ipsa sibi mortem inferre propter summos dolores cogitaret. Illa quoque anno praeterito, die Assumptionis B.mae V. secundum vetus Calendarium, voto adiit sepulchrum illius sanctum, capiti cereo superimposito, quo introducta per Reverendum Patrem Hennadium, Igumenum, illam absolvit caeremoniam, cande-

lam appendit, et statim perfecte sanata, idemque semper depraedicat. Haec omni publico teste conscientia sub interminatione vitae aeternae, eandemque hic praesentabo, si opus fuerit DD. VV.

Humillimus servus Joannes Philon Kosorowschi, Praetor R. P. Societatis Jachimanensis et Ostrogiensis. mp.

TESTIMONIUM DOMINI PETRI DANCHOVIL.

Ego Petrus Danchovius, Consul Polocensis, profiteor hac attestatione mea mihi optime fuisse notum sanctimoniam vitae Venerabilis in Deo Josaphati Cuncevicii Archiepiscopi Polocensis, Vitepscensis, et Mscislaviensis; conversando etenim cum eo saepissime anno 1623 diversis diebus, cum saepe (f. 105v) me vocaret propter consilium capiendum in iure Magdeburgensi contra adversarios Unionis S. ae Vitepsci habitantes, quem frequentissime orationibus, jeuniis, maceratione carnis, summaque paupertate deprahendi. Et quod caput est, dum Polociae moraretur nunquam negligebat festivis Romanae Ecclesiae diebus templum catholicum visitare, hoc ipso se verum esse Pastorem Unionis S. ae demonstrando, et bono exemplo caeteris sectariis Schismaticis, ut suis inhaerent vestigiis praelucendo. Pluribus autem vicibus dum alloquerer et dicerem: Ill. me Domine, multos hac in civitate Polocensi adversarios habes, qui contra D. V. conspirarunt. En Vitepsco etiam auditur multos ibi Ill. mae D. V. mortem minitari, saepe ab illo ea S. Pauli audiveram verba: Cupio dissolvi et esse cum Christo. Quoniam autem animus illius ferventissimus semper et promptissimus esset ad mortem pro fide catholica et Unione Sancta, brevi postmodum elapso tempore, Vitepsci a sectatoribus Schismaticis trucidatur, anno 1623 Mensis Novembris 12 die, hora octava matutina. Quod ut primum audivi toto dolebam corde Pastorem tam pium. Dumque tempore quodam tantopere ex oculis laborassem, ita ut nequaquam homines ex facie dignoscerem, cumque iam huc Polociam occisum advexissent, et in ripam fluminis exposuissent, iussi famulum meum ut me ad littus deduceret; visu etenim omnimode eram destitutus. Audiebam interim hisce auribus meis lamentationes lugubres sexus utriusque dicentis: Dolendum praefato supra Archiepiscopo interfecto! Vir, inquiebant, fuit optimus et vitae piissimae, nulli occasionem dederat mali. Conquerebantur itaque contra Parricidas illos. Dumque iam in processione corpus eius deferbatur, mihi fuerat nuntiatum (f. 106), cilicium eius proprium, quo ipse in vita utebatur, repletum lapidibus deferri. Et ubi ad ecclesiam S. Sophiae corpus eius deductum esset, et lapides cum cilicio, dixi ad famulum meum me illi Cilicio et lapidibus admoveri, cumque aegre pertigissem, flexis genibus, indignas persolveram preces meas Domino Deo, et reccommendando me orationibus Sancti, armatus quoque scu-

to fidei et spei pecii auxilium et intercessionem suam, ut possem visum recuperare, et cum prima tangerem vice Cilicium oculos abstergendo, murmurabant sectarii sexus utriusque dicendo: Insanis lapides adorando, nihil proderit tibi. Ego cum fiducia perseverando, secunda et tertia vice absterseram oculos; interea subito oculi mihi aperti, et iam homines recognoscere poteram; illi quando iam viderant me a nullo ductum ex ecclesia exivisse, sequenti etiam die iterum vota reddebam mea, et melius ceperam videre et legere. Pro quo beneficio et nunc Dominum Deum benedico referens eius s. amoris gratias, quod mihi pristinam restituerit sanitatem, et hoc sub iuramento affirmo. Idem qui supra (mp).

TESTIMONIUM Ill.mae DOMINAE MASSALSCIAE, CAPITANAE PERSTUNENSIS (f. ib).

In Nomine Domini. Ego Catharina Constantia de Skorub Masalscia, Capitanea Perstunensis etc, sub conscientia mea significo, et omnibus notum facio, de beneficio Domini intercessione S. Martyris Patris Josaphati, Archiepiscopi Polocensis, marito meo, Lucae Feliciano Masalschi, Capitaneo Perstunensi praestito, anno 1625, die 11 Martii. Cum 4 antea septimanis praedictus maritus meus morbum oculorum gravem (f. 106v) contraxisset, indeque dolor gravissimus caput occupasset, et in dies magis ac magis augeretur, ita ut prorsus de valetudine sua actum esse crederet, ego itaque praedicta uxor illius non minus moerens, quam dolens sortem illius miserandam die supradicta vesperi magna cum devotione, et viva fide recommendavi eum efficaci B. Martyris Patris Josaphati intercessioni, de cuius sanctimonia et quibusdam miraculis, precibus suis factis, optime fueram certiorata, et nunc reipsa in me, et marito meo tali experta sum ratione. Statim post recommendationem meam Domino Deo meo, et intercessionem huius S. Martyris invocando, apparuit mihi neque dormienti, neque vigilanti Vir quidam (quem ego antea nec noveram nec videram), similis nihilominus Personae huius S. sicuti ex descriptione mea, et illius effigie, alii antea illum cognoscentes, notarunt, et ego illum videram ipsa planeta sacerdotali Graecorum more ornatum, qui coram consistens in haec me afflictam verba est alloquutus: Quoniam invocasti me, surge itaque et vade ad maritum et dic illi (hic quendam alium mihi antea ignotum defectum enarravit), desistat ab illo, et sanus erit. Perterrefacta sum in primis et prorsus plane eo metu perculsa, statim perrexi ad maritum, qui alia in camera aegrotus decumbebat, illique idem ordine enarravi. Annuit mihi et se eidem commendavit, statimque meliorationem sensit sanitatis, in cuius meliorem fidem dedi hoc testimonium, sub subscriptione propriae manus meae.

Catarina Constantia de Skorub Masalscia (mp).

TESTIMONIUM MICHAELIS ORCHOWSCHI (f. 107).

Ego Michael Orchowschi, Chirurgus et Civis Smolescensis, profiteor hac mea attestatione, anno 1629, mense Julio, visitaverat Dominus Deus filiam meam Annam morbo febris calidae adeo gravi, ita ut iam de vita illius nulla spes nobis prorsus superesset. Interim, ordinante Deo, venerat Domum meam visitans filiam meam P. Hieronymus, Vicarius Patrum Bernardinorum, qui eam consolando dixerat, ut se orationibus et intercessioni Venerabilis in Deo defuncti Patris Josaphat committat. Et particulas aliquot Reliquiarum illius dederat, videlicet de veste Tabalea, ac Cilicio, quae filia mea gratisime recepit, et intercessioni illius sese commendavit: deinde hora elapsa a suavi sensim somno occupata, obdormiit, obdormiitque in longam diem. Ego perterritus et suspicans ne lethargus illam invaderet, excitavi eam, quae dixit mihi: Mi Pater, quid fecisti mihi? nunc plane coram me constitit P. Josaphat, et dixit: bono sis animo filia, salva eris, et illiniebat tempora capitis et manus ipsumque caput, pariterque cervicem totam. Nigram autem habuit ille barbam, rubicundus facie, in pileo, absque palleo vel habitu, voluitque ostendere etiam capitis cicatricem. Interea me de somno excitasti. Haec prae dolore, quod somnum ei ruperim, flere caeperat, meque ipsum, qui eam expegefecerim, penitebat. Itaque subito meliorem sensit gratia Dei sanitatem, et intercessionem huius Venerabilis Viri, et valetudini perfectae illius orationibus est restituta. Pro quo supremus rerum Moderator (f. 107) laudetur in Sanctis suis, et sit in Sanctis suis in saeculum benedictus. AMEN. Hanc attestationem do cum subscriptione manus meae, ut unuquisque habeat fidem rem ita et non aliter evenisse. Siquidem haec filia mea 16 excedit annum.

Michael Orchowschi, Chirurgus Smolescensis (mp).

TESTIMONIUM III.MI DOMINI VEXILLIFERI SLONIMENSIS.

Ego Georgius Meleszcho, Vexillifer Slonimensis, manu mea propria scribens, sub conscientia mea vere et iuste scribo de miraculis S. Patris Josaphati, Benefactoris et Confessoris mei, de miraculis inquam factis mediante per exiguam particulam strofolii, sanguine s. tinctam, a Rev.do P. Paulo Owlocimscio mihi oblatam. Pedissequa uxoris meae, insignis Nobilis nomine Marina Soltanowna, cuius Pater Zuroviciorum Patronus extiterat, tantum dolorem capitis, et unius oculi sinistri patiebatur, ut prae dolore et oculus ille diminutus esset, et videre iam maxime ad ignem nequaquam posset; nullae illi aliquot annis prodesse valuerant medicinae, aliquot annis capite et oculo laborabat; unde ut primum sese recommendasset orationibus et intercessioni Sancti Martyris, ac applicatum pupillae oculi Virginis il-

lius fuerat strofiolum, gratia Dei, eodem momento temporis sanitatem recuperavit, et hanc usque in diem a duobus annis neque minimum dolorem sentit.

Aliud. Filiolus Domini Joannis Grabinski, Nepos autem meus proprius Joannes, dum medium a nativitate sua annum habuisset, intestino dolore praemebatur, tussim habens adeo insupportabilem, ut de tusci vehementi et asmate non posset quidquam (f. 108) deglutire. Ac proinde nigerrimus factus est ac propemodum moribundus. Postquam idem strofiolum illius collo fuit alligatum, illico, gratia Dei, et intercessione ac orationibus Sancti, infans convaluit et hodiernum etiam in diem sanus est et bene dispositus, Divina gratia conservante. Manu propria mea.

TESTIMONIUM DOMINI TIMOTHEI CECERSCHI.

Ego Timotheus Cecerscius, et ego Nicolaus Presdecius confitemur hoc, quod dum Vitepscum a Patre Gennadio Chmielnischi, Igumeno Borisochlebensi Polocensi, anno 1624, tempore Commissionis missi essemus, hospitio a Praetore Villae Vislatensis recepti eramus in bonis Ill.mi Patris Archiepiscopi, Domini mei, et ille retulit nobis (narravit nobis) fuisse apud se Civem Vitepscensem, qui volebat globo sclopetario traicere Beatum Josaphatum ante duos circiter annos, tali ratione. Consules, inquit, Vitepscenses miserant me obviam Archiepiscopo trananti flumen Dunam. Verum cum, inquit, non nossem personam viri illius, tres etenim simul in navi sederunt, deinde notata facie eius bene in ecclesia Liturgiam peragentis, sequenti anno iterum ab iisdem Consulibus missus fueram, ut proposito eorum responderem. Iveram ego, inquit, obviam Archiepiscopo similiter naviganti, atque in optimo substiteram loco, ut tanto possim in coraptius collimare; dumque navis una, in quo illius familia fuerat, praeterisset, interea et ipse supervenit, quem et vidi in navi consedentem (f. 108v). Ego, inquit, praeparato sclopeto, in cor ipsius direxi; interim retrospecticiens adverti filium meum parvum retrorsum stantem, et mecum ipso, inquit, cogitabam: Archiepiscopo occiso ipse evadere potero, at filius meus capietur, et dicet de me quod ego occiderim eum. Reducta itaque sera sclopetaria, redii cum filio meo domum meam. Haec quoque a Praetore illo uterque nostrum audivimus unanimiter in scriptis eadem audita DD. VV. praesentamus.

Timotheus Cecerscius (mp), Nicolaus Brezdecius (mp).

13. REGULA B. JOSAPHAT PRO SACERDOTIBUS (ruthenice)
(fol. 252v)

Cfr. textum latinum in vol. I, pag. 234-246, nr. 73.

14. CATECHISMUS A SERVO DEI JOSAPHATO COMPOSITUS
(ruthenice) (fol. 255v).

Cfr. textum latinum in vol. I, pag. 221-234, nr. 72.

D. VARIA DOCUMENTA.

1. VARIA DOCUMENTA AD RECOGNITIONEM IURIUM COMPULSORIALIUM SPECTANTIA (fol. 282-293).

Textum completum huius partis non habemus. Adest tamen translatio latina depositionis D. Olenski de variis testibus vita iam functis, a fol. 290 usque 293.

Successive etiam examinatus fuit per eosdem Ill.res RR. DD. Canonicos Vilnenses, Iudices Remissoriales, ante dictos, praesente eodem D. Subpromotore meque etc., absentibus tamen testibus supra nominatis, D. Joannes Olenski, testis inductus et iuratus de quo supra. Et primo monitus de gravitate iuramenti, et poena periurii recte respondit.

Deinde interrogatus de nomine, cognomine, aetate, patria, parentibus, et exercitio.

Respondit: Ego vocor Joannes Olenski, annos habeo 34. Natus sum in Palatinatu Vilnensi, Parentes meos habui: Patrem Philonem Olenski, Matrem Theodoram Hrinaszkiiewiczounam, Nobiles, et ipse quoque etiamsi mediocre, tamen, Dei gratia, habeo victum Nobili dignum. Interrogatus an unquam fuit accusatus, inquisitus, carceratus, et criminaliter processatus, seu condemnatus pro aliquo crimine, et quo de quo tempore, et a quo Iudice, et an unquam fuerit excommunicatus et in eadem excommunicatione adhuc permanet.

Respondit: Neque id quidem intelligo, de quo me DD. VV. interrogant, nec nihil conscius sum alicuius tam enormis criminis quod esset dignum poena tali, vel civili vel ecclesiastica.

Interrogatus an fuit instructus vel seductus ad faciendum hoc examen et an fuit sibi pro eo aliquid datum, vel promissum et quid et a quo. Respondit: Ego nec ex subordinatione alicuius nec etiam ex instructione venio ad examen neque etiam gratia alicuius mercedis neque etiam promissionis (f. 132).

Interrogatus an cognovit Ill.mum et Rev.mum Dominum Iosephum Velamin Rutschi, Archiepiscopum Kioviensem, Metropolitam totius Russiae, qua occasione et quanto tempore, cuius esset aetatis, pilaminis et altitudinis et an de praesenti sit vivus vel mortuus, quomodo id esse sciat, an eius morti praesens fuerit, vel eum viderit iam mortuum, et ad quid cognoverit eum mortuum esse, et a quanto tempore sit defunctus, in quo loco, et ubi sepultus.

Respondit: Ego Ill.mum et Rev.mum Dominum Iosephum Metropo-

litam optime novi, quia illum saepissime Vilnae, ubi ipse ordinarie manserat, vel Polociae, quo interdum veniebat, videram, et cum illo colloquebar. Novi autem illum ab annis fere 10. 60 et amplius habuit annos, totus fuerat canitie obsitus, staturae procerae, modo iam mortuus est, morti eius non adfui, sed exequiis illius interfueram Vilnae. Illic hisce oculis meis egomet vidi cum summa admiratione corpus illius in praesentia plurium centenorum hominum. Nam medio anno post obitum advectum erat corpus tempore caldissimo Vilnam leucis 60 absque ulla corruptione, et mutatione illius. Obiit hoc anno scilicet 1637, hyeme praeterita, in Volinia, et sepultus est Vinae in Monasterio SS. mae Trinitatis 9 Junii.

Interrogatus an cognovit Ill. rem et Generosum Dominum Danielem Szczyt, Vice Judicem Polocensem, ut supra, - Respondit: Optime novi Ill. rem Dominum Vice Judicem, tanquam in his partibus habitans iam annis 9, quo toto (f. 133) tempore saepissime videbam Ill. rem Dominum; habuit annos circiter 60. Jam erat canus, staturae fuit iustae; certo scio illum mortuum esse, nam adfui illius exequiis, mortuus vero Copeiovi, in bonis suis, corpus illius mortuum non vidi, et forte iam sunt elapsi duo anni e quo est mortuus, et sepultus; iacet hic in ecclesia PP. Societatis Jesu Polociae.

Interrogatus an cognovit Generosum Dominum Joannem Charminski, Vice Praeporem Polocensem, et. ut supra, respondit:

Ill. ris Dominus Charminski, Vice Praetor Polocensis, bene mihi erat notus ab annis pariter 9 in his partibus agenti, et illum frequentissime videnti diversis in locis et diversis occasionibus. Poterat habere annos 40 et iam ad canos vergebat, staturae erat non adeo magnae. Certo mortuus iam est, quia illum Moschovitae Polociae dissecuerunt, ita ut corpus illius aegre cognosceretur, ante annos 4, cum totam fere Polociam funditus everterant, et sic omnes idem unanimiter affirmant. Interrogatus an cognoverit Dominum Gregorium Uszacchi, etc. ut supra, respondit:

Et dictum etiam Dominum Gregorium Uszacchi bene novi, et scio quod ille servierit Ill. mo et Rev. mo Domino Archiepiscopo Polocensi moderno, quem saepe videram Polociae vel Vitepsci diversis occasionibus ab annis 9. Vixit forte annis 70 et totus canus fuerat. Statura parvus; iam certo mortuus est. Hoc scio quia ille manserat Vitepsci et praesidebat quaedam bona ab Ill. mo Domino Archiepiscopo Polocensi sibi iure advitalicio concessa, et cum mortuus est, Ill. mus iam illa occupavit et alteri cuidam dedit. Non me praesente mortuus nec etiam post mortem illum vidi. Et ex quo est mortuus iam sunt elapsi duo anni Vitepsci, et ut audio sepultus est in ecclesia B. M. Virginis ibidem (f. 133v).

Interrogatus an cognoverit Dominum Kosorowski, etc. ut supra, Respondit: Ego Dominum Kosorowski bene novi, et scivi illum antea ha-

huisse munus Praetoris Jachimanensis apud PP. Jesuitas Polociae, deinde causidicium egisse et contigerat mihi saepissime cum illo convolari ab annis 9. Annorum erat 50 et ultra, staturae fuit iustae, iam certo mortuus, quamvis enim non adfui morti illius, nec etiam post mortem illum vidi, quia sub illud tempus non fui Polociae, tamen ab omnibus audivi, quod mortuus fuerit ante duos annos Polociae, et sepultus trans flumen Dunam in ecclesia S. Nicolai.

Interrogatus an cognoverit Petrum Danchowschi, Consulem Polocensem, ut supra etc., respondit:

Bene denique novi Petrum Dankowschi, Consulem Polocensem, manens hic Polociae ab annis 9, et saepissime illum videram diversis occasionibus; iam erat senio confectus et certo certius habuit annos 60; totus iam canus fuerat, magnitudinis autem fuit iustae. Mortuus iam est certo, quia a Moschovitis eodem tempore interfectus est cum Domino Charminschi, Vice Praetore, tempore vastationis Civitatis Polocensis ante annos 4; sed corpus illius inventum est, et ego illud vidi et quod fuerit ille idem verus et non alius, quem noveram adhuc dum viveret, cognovi et sepultus est in Cemiterio PP. Jesuitarum Polociae.

Interrogatus an dictus Ill.mus et Rev.mus Dominus Archiepiscopus Chioviensis mortuus est, dum in humanis agebat esset Vir probus et fide dignus, et bonae conditionis ac famae, quomodo id ipse testis sciat, et an id etiam ab aliis qui dictum Ill.um Josephum Archiepiscopum cognoverunt dici audiverit. (f. 134).

Respondit: Ego semper Ill.mum Josephum Metropolitam colui ut S. Virum, et omni fide dignissimum, summi in tota Republica nominis. Et hoc scio valde bene, quia illum ab annis 10 optime noveram et ab omnibus qui illum noverant de illo optima quoque audiveram, quin imo omnes illum ut Sanctum colunt. Ipsi denique Haeretici et Schismatici bene de illo loquuntur, et prorsus nec minima nota dari potest, quae gloriosae illius famae inuri posset.

Interrogatus an dictus Ill.ris et Generosus Dominus Daniel Szczyt, Vice Judex Palatinatus Polocensis, modo defunctus etc. ut supra.

Respondit: Bonae apud me existimationis fuit semper Ill.ris Dominus Vice Judex Polocensis et habui illum pro homine summa honestate praedito, et fide digno et apud omnes clarissimo. Ita quoque omnes quicumque de illo opinati sunt hactenus, et nunc opinantur locuti sunt et nunc loquuntur.

Interrogatus an dictus D. Joannes Charminschi, Vice Praetor Polocensis, modo defunctus etc. ut supra.

Respondit: Et istum etiam Dominum Charminschi Vicepraetorem Polocensem iudicavi semper fuisse hominem bonum et fide dignum, et fama illius florebat apud omnes, et talia ab omnibus audivi, quicumque eum noverant.

Interrogatus an Dominus Gregorius Uszacchi modo defunctus esset Vir probus et bonae conditionis ac famae etc., ut supra.

Respondit: Et Dominus Gregorius Uszacchi apud me non aliter semper audiebat (f. 134v), quam quod fuisset Vir optimus et fide dignissimus neque alia etiam apud omnes fama fuerat, quia id ab omnibus audivi, qui illum noverant. Perquam utilis ille fuit Archiepiscopatu agebatur et Patrem familias insignem.

Interrogatus an dictus Joannes Kosorowski modo defunctus etc. ut supra. Respondit: Et Dominus Kosorowski in mea opinione fuit fide dignus et homo bonus; apud omnes eandem habebat quoque famam, quam apud me ipsum, et omnia bona ab omnibus audivi de illo quibus ille notus fuerat.

Interrogatus an dictus Petrus Danchowski, Consul Polocensis, modo defunctus etc., ut supra, respondit: Et de isto etiam semper optime existimabam, illum scilicet fuisse hominem probum et fide dignum nec minus honestum, et in summa optimae famae apud omnes; huius quoque de illo existimationis mecum fuerunt alii quicumque mentionem illius facere audiveram.

Ita pro sancta veritate deposui testimonium ego Joannes Olenski et propria manu mea subscripsi (mp).

Ego Adamus Josephus Szczyt, Canonicus Vilmensis, Praepositus Trabnensis, Judex Apostolicus subdelegatus (mp).

Ego Albertus Sielawa, Canonicus Vilmensis, Judex Apostolicus subdelegatus (mp).

Ego Stephanus Dyczkowski, Arcium et Philosophiae doctor, Sacra Regia Autoritate Magni Ducatus Lithuaniae Metropolis Civitatis Vilmensis Notarius, Subpromotor Fidei subdelegatus (mp).

Ego Georgius Paszkiewicz, Notarius deputatus rogatus (mp).

* * *

2. ALIA INSTRUMENTA AD AUTENTIAM EXEMPLARIS POLOCIAE CONFECTI (fol. 293-296).

Deest nobis textus horum instrumentorum.

3. ATTESTATIO IUDICUM APOSTOLICORUM POLOCENSIVM (f. 296v-197).

Textus, ut videtur, similis illi, qui habetur in fine depositionis cuiuscumque testis. Cfr. supra.

Agitur de Josepho Szczyt, Alberto Sielawa, Canonicis Vilmensibus, Stephano Dyczkowski et Georgio Paszkiewicz, Subpromotore et Notario.

4. ATTESTATIO GEORGII PASZKIEWICZ, PUBLICI NOTARII (fol. 298).

Formula solita, solemnis et plena.

5. ATTESTATIO ZACHARIAE BASTII, ALIUS NOTARII (AD COL-
LATIONANDUM (fol. 299).

Simili formula solemni et plena.

6. ATTESTATIO ANTONII SIELAWAE (fol. 299v).

(Ex manuscripto J. Martinov, fol. 287).

Nos Antonius Sielawa, Dei et Apostolicae Sedis gratia Archiepiscopus Polocensis, universis fidem facimus, et attestamur manus et subscriptiones in fine Processus superius positas tam Illustrium et admodum RR. DD. Adami Josephi Sczit et Alberti Sielawa, Canonicorum Vilnensium, Iudicum Apostolicorum, a Sacra Rituum Congregatione subdelegatorum, quam Dominorum Georgii Paszkiewicz et Zachariae Bastii, publicorum sacra auctoritate apostolica Notariorum, in causa beatificationis et canonizationis Servi Dei et Martyris Josaphat, Archiepiscopi Polocensis, sancti Antecessoris et Patroni nostri, electorum et deutorum ac iuratorum, esse vere, proprie et genuine manus et subscriptiones ipsorum Ill. morum et adm. RR. DD. Judicum, quam etiam Dominorum Notariorum supradictorum, quas ego ipse optime novi et intime recognovi. In quorum omnium et singulorum fidem etc.

Datum Polociae ex aedibus nostris, hac die quarta Decembris anno 1637.

Antonius Sielawa, Archiepiscopus Polocensis (mp) (L. + S.)

Secundum adnotationem Joannis Martinov S. J. hoc folium est ultimum et iam corrosum.

Ita fideliter interpretatus fui supradictum Processum ex polono et rutheno idiomate in latinum sermonem, ut supra. Ego frater Raphael Levacovich, Croata, Ordinis Min. Obser. interpres ab Em.mo et Rev.mo Domino Card. Pamphylio, supradictae causae proponente, ad praefatum effectum deputatus, prout in actis Notarii Sacrae Rituum Congregationis (mp).

FINIS

A P P E N D I X

DESCRIPTIO COPIAE ORIGINALIS PROCESSUS POLOCENSIS AN. 1637 a Joanne Martinov S. J. facta

Utile fore duximus descriptionem J. Martinov per modum appendicis hic adiungere.

* * *

Hic processus descriptus est a me infrascripto ex protypo quod asservatur in Archivio Propagande Fidei, et est signatum 4, inter codd. scilicet qui olim ad Achivum PP. Basilianorum ad SS. Sergii et Bacchi pertinebant. - Describebam autem a 19 Maii ad 17 Julii, anno 1865, quibusdam brevitatis causa omissis, et ordine aliquantulum interverso, ut palam facit tabula proxime sequens.

J. Martinov S. J.

RERUM SERIES ET INDEX

	<i>fol. cod.</i>
A. Litterae judicum apostolicorum polocensium ad C. Prop. fidei, an. 1637	
Litterae ad causam B. Josaphati instruendam spectantes	1.
Aliae litterae quibus constituuntur iudices hujus causae	2. v.
Litterae remissoriales et compulsoriae S. Rit. Congregationis	11. v.
Puncta de quibus testes interrogandi	15
De vita, martyrio et miraculis B. Josaphati, articuli R. Korsak	19
B. Testium depositiones:	
Depositio P. Gennadii Chmielnicki, OSBM	37
Testimonium P. Stanislai Kosinski S. J.	53
Testimonium Michaelis Tyszkiewicz	67
Testimonium Emmanuelis Kantakuzeni	79
Testimonium Joannis Diahilevich	97 v.
Testimonium Dorothei Achremowicz	112 v.
Testimonium Joannis Chodycae	125 v.
Testimonium P. Dorothei Lecikowicz OSBM	138 v.

C. Jura compulsatoria

Depositio corporis Josaphat Concevitii	167 v.
Testimonium de nativitate et baptismo Josaphati	169 v.
Litterae P. Stan. Kosinski S. J. ad RR. Haliciensem	171
Attestatio de duobus miraculis	173 v.
Testimonia data a variis, tempore Inquisit. Aplicae	176
De vita, morte et miraculis Josaphati, attestatio Rutscii	181
Ingressus servi Dei Josaphat Polociam	193 v.
Signa a commissariis praefixa	196 v.
Litterae cujusdam Senatori (L. Sapielha) ad Josaphatum	198 v.
Responsio Josaphati	206
Dekret commissarski Witebsky	213
Wypis z xiag ratusznych polockich	230
Privilegium regis Josaphato datum, quod fit coadjutor Archiep.	237
Privilegium regis, quo fit archiepiscopus	238
Litterae regis Sigismundi III. quo reprobaturo pseudo arch. Smotrycki	239

Particularia miracula a Josaphato patrata. Nempe

a) Eust. Kurcz	242
b) Dominae Kosakowska	243
c) Georgii Czartoryjski	244
d) Dominae Radziminska	245
e) D. Haraburdae	245 v.
f) P. Ludovici Rossi, Ord. S. Francisci	246 v.
g) D. Carpi Buniakiewicz	247
h) D. Philonis Kossarowski	247 v.
i) D. Petri Dankowski	248
k) Dominae Catharinae Mastalska	249 v.
l) D. Michaelis Orchowski	250 v.
m) D. Georgii Melesko, vexiliferi Slonimensis	251 v.
n) D. Timothei Czczerski et Nicolai Przędziecki	252
Regula B. Josaphat pro sacerdotibus (ruthenice)	252 v.
Catechismus a servo Dei Josaphato compositus (ruthenice)	255 v.

D. Varia instrumenta ad recognitionem jurium compuls. spectantia	282
Alia instrumenta ad authenticam exemplaris Polociae confecti	293
Attestatio Judicum Apostolicorum polocensium	296 v.
Attestatio Georgii Paszkiewicz, publici notarii	298 v.
Attestatio Zachariae Bastii, alius notarii (ad collation.)	299
Attestatio Antonii Sielawae, Archiep. Polocensis	

INDEX DOCUMENTORUM VOL. II.

<i>Praefatio</i>	IX
<i>Introductio</i>	XIII

Documenta Beatificationis an. 1628-1637

93. Aperitio Processus an. 1623	3
94. S. C. de Prop. Fide ad Nuntium Varsaviensem	3
95. S. C. de Prop. Fide Janusio Tyszkiewicz	4
96. S. C. Nuntio Poloniae	5
97. Transmissio Processus ad S. Rotam	6
98. Aperitio Processus an. 1628	6
99. Sanatio Processus an 1628	7
100. Processus Romanus an. 1629	7
101. Transmissio Processus an. 1628 ad S. Rotam	28
102. Sanatoria Processus Romani an. 1629	29
103. Litterae Fr. Ingoli in causa Proc. anni 1629	30
104. Supplicatio Procuratoris pro sanatione	31
105. Sanatio Processus an. 1628	32
106. Decretum de sanatione	33
107. Sessio S. C. de Prop. Fide in causa beatificationis	33
108. Nuntio Varsaviensi de beatificatione	34
109. Instantia R. Korsak in sessione S. C. de Prop. F.	35
110. De validitate Processus Romani	35
111. Congr. particularis in causa Servi Dei Josaphat	37
112. Sententia Franc. Ingoli de Proc. Rom. an. 1629	38
113. Instantia Procuratoris pro designatione Iudicum	40
114. De eadem deputatione Iudicum	41
115. Litterae Josephi V. Rutskyj	41
116. Examen testis Romae commorantis	42
117. Secundus Processus Romanus an. 1632	42
118. Instantia Procuratoris pro beatificatione	78
119. Litterae Metropolitae J. Rutskyj	78
120. Litterae Metropolitae J. Rutskyj	80
121. Litterae Metrop. Rutskyj	81
122. Instantia Raphaelis Korsak	81

123. Litterae J. V. Rutskyj	83
124. Relatio Auditorum Rotae in S. C. Rituum	84
125. De validitate Processuum beatificationis	84
126. Obiectiones Promotoris fidei contra validitatem	88
127. Responsio ad obiectiones Prom. fidei	92
128. Summarium Actorum de aperitione Processus	95
129. Dubium de martyrio S. Josaphat solvitur	103
130. Summarium Actorum de martyrio et causa mart.	112
131. Instantia Auditorum Rotae in negotio beatif.	148
132. Relatio Auditorum Rotae de validitate Proces.	149
133. Novae litterae remissoriales in causa S. Jos.	191
134. S. C. Nuntio Varsaviensi de novis litteris rem.	191
135. S. C. Metropolitae Kioviensi de eadem re	192
136. S. C. probat mandatum procuratorium R. Korsak	193

Processus Beatificationis an. 1637

137. Secundus Processus Polocensis an. 1637	194
A. Litterae	194
B. Testium depositiones	215
C. Iura compulsatoria	335
D. Varia documenta	359
<i>Appendix: Descriptio copiae originalis Processus Polocensis an. 1637 a</i>	
J. Martinov facta	365
<i>Index documentorum vol. II</i>	367

“ ANALECTA ORDINIS S. BASILII M. ”

Ex Sectione prima « OPERA »

- Vol. I.** M. WOJNAR OSBM, *De regimine Basilianorum Ruthenorum a Metropolita Velamin Rutskyj instauratorum*, vol. I, Romae 1949. - Pretium 1500 Lit. (= 3 dol. am.).
- Vol. II.** M. SOLOWIJ OSBM, *De reformatione liturgica Heraclii Lisowskyj Archiepiscopi Polocensis (1784-1809)*, Romae 1950. - Pretium 1200 Lit. (2 dol. am.).
- Vol. III.** M. WOJNAR OSBM, *De regimine Basilianorum Ruthenorum...*, vol. II: *De capitulis Basilianorum*, Romae 1953. - Pretium 1200 Lit. (2 dol. am.).

Ex Sectione secunda « ANALECTA »

- Vol. I.** fasc. 1, 2, 3, 4: « *Analecta Ordinis S. Basilii M.* », Romae 1949-1953. Pretium 3990 Lit. (= 7 dol. am. et 20 ct.).

Ex Sectione tertia « DOCUMENTA ...ex ARCHIVIS ROMANIS »

DOCUMENTA BIO-HAGIOGRAPHICA

- Vol. I.** *S. Josaphat - Hieromartyr. Documenta Romana Beatificationis et Canonizationis*, vol. I: 1623-1628, Romae 1952. - Pretium 2100 Lit. (= 4 dol. am.).
- Vol. II.** *S. Iosaphat - Hieromartyr...*, Romae 1955. Pretium 2100 Lit.

DOCUMENTA S. CONGREGATIONUM

- Vol. I.** *Acta S. C. de Prop. Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussae spectantia*, vol. I: 1622-1667, Romae 1953. - Pretium 2100 Lit. (= 4 dol. am.).
- Vol. II.** *Acta S. C. de Prop. Fide...*, vol. II: 1667-1710, Romae 1954. Pretium 2100 Lit. (= 4 dol. am.).
- Vol. III.** *Acta S. C. de Prop. Fide...*, vol. III: 1710-1740, Romae 1954. Pretium 2100 Lit. (= 4 dol. am.); **vol. IV:** 1740-1769, Romae 1955. Lit. 2100.
- Vol. I.** *Litterae S. C. de Prop. Fide Ecclesiam Catholicam Ucrainae et Bielarussae spectantes*, **vol. I:** 1622-1670, Romae 1954. Pretium 2100 Lit. (= 4 dol. am.); **vol. II:** 1670-1710, Romae 1955. Lit. 2100.

DOCUMENTA PONTIFICUM ROMANORUM

- Vol. I - II.** *Documenta Pontificum Romanorum historiam Ucrainae illustrantia*, vol. I-II: 1075-1953 (pp. 708+ 680), Romae 1953-1954. Pretium 7200 Lit. (= 12 dol. am.).